

ADATOK

ERDŐDI BÁRÓ PÁLFFY MIKLÓS

A GYŐRI HŐSNEK

ÉLETRAJZA ÉS KORÁHOZ

1552—1600.

(EREDETI TÖRTÉNETI FORRÁSMUNKA.)

A magy. tud. Akademia történelmi Bizottságának segélyezésével.

IRTA

JEDLICKSA PÁL

ESPERES-PLEBÁNOS

A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT TUD. S IROD. OSZTÁLYÁNAK ÉS A
MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGÁNAK TAGJA.

EGER, 1897.

AZ ÉRSEKI LYCEUM KÖNYVNYOMDÁJA.

Ára 3 frt. 30 kr.

Nicolaus Pálffy
24/3
2/3

ELŐSZÓ.

Midőn megérlelt bennem e munkám megírásának szándoka, ennek kivételére leginkább Horváth Mihály történetírónknak Pálffy Miklósról irt ezen jellemző és méltányló szavai indítottak: „A magyar vitézségnek e korban legjelesebb képviselője Pálffy Miklós volt,“ továbbá azon tapasztalat: hogy Pálffy Miklós életrajzának tüzetesebb megírásával történetíróink eddig nem foglalkoztak.

Munkám anyagának gyűjtésében főleg Garaynak e szavai lelkesítettek és buzdítottak:

Csak törpe nép felejteth ősz nagyságot,

Csak elfajult kor, hősz elődöket;

A lelkes eljár ősei sírlakához

S gyűjt régi fénynél új szövétneket.

S ha a jelennek halványúl sugára:

A régi fény ragyogjon fel honára.

Atkutatván mindazon levéltárakat, hol Pálffy M. életrajzának megírásához eredeti adatokat találni remélhettem, sajnálattal tapasztaltam, hogy az általam gyűjtött adatok nem elegendők a szándékolt életrajz szabatos s teljes megalkotására.

Ezen tapasztalatom daczára nem mondhattam le egészen eredeti szándékom és óhajomról; s nevezett adataimnak elbírálása s esetleges irodalmi értékesítése végett a T. magyar tud. Akadémiához kérőleg fordultam. Miután a m. tud. Akademia T. birálói az adatok értékéről ekkép nyilatkoztak: „Kitartó szorgalom hozta össze a legkülönbébb levéltárakból a gyönyörű anyagot, mely nemcsak Pálffy Miklós életéhez, hanem a XVI. század két utolsó tizedének magyar történetéhez is nagyon sok új és értékes adatot tartalmaz,” s a tud. akademia történelmi bizottsága 1893. november 25-én tartott ülésének jegyzőkönyvében adataimat „becses történelmi adatok tárházának” nevezte, adataimat ugyanezen t. bizottság

egyik tagjának szives utasításához képest regesták alakjában bocsátom a t. olvasóközönség elé.

A regesták módszere némely tekintetben fölénynyel bir az életrajz alakja felett, minthogy abban eredeti történeti adataim — melyek Pálffy M. életrajzával szorosan össze nem függnék — terjedelmesebb mérvben érvényesíthetők s' ezáltal Pálffy korának történetéhez is némi új anyaggal járulhatok.

Munkámban általában eredeti s eddig kiadatlan levéltári adatok közölvék és ezek közé csak kivételesen illeszttem néhány fontos kiadott okmányt. Az okmány kivonatok között több egész terjedelemben közölt oklevél is fordul elő, minek okát ezen oklevelek jelentékeny tartalma adja meg.

Munkám értékének emelése végett mindazon levéltárakban kutattam, melyek csak némi eredménynyel kecsegtettek. Megnyugtató tudattal irhatom: hogy az oklevelek tanulmányozása — s tartalmuk hű közlé-

sében tehetségemhez képest szigorú lelkiismeretességgel jártam el.

A t. olvasó tájékoztatása végett följegyzendőnek tartom az általam használt levéltárak jelzéseinek rövidítéseit u. m. sigláit.

1. Miután a Pálffy-család pozsonyi seniorátusi levéltarából legtöbb okmányt gyűjtöttem, a levéltári jelzésnél, nem említem a levéltárt. — E levéltár sigláit p. o. ekkép magyarázandók: VIII./X. f. 1. == Armárium VIII. Ladula X. Fasciculus 1.; az okmányok számait utasításhoz képest nem jeleztem.

2. Magyar országos levéltár == O. l.

3. Magyar kir. kamarai levéltár == M. k. l.

4. Magyar nemzeti muzeumi levéltár == N. muz. l.

5. Csász. és kir. udvari s állami bécsi levéltár == U. l., vagy Cs. u. l.

6. Csász. és kir. udvari kamarai levéltár == Cs. k. l.

7. Csász. és kir. hadi levéltár == H. l.

8. Az alsó-ausztriai rendek levéltára = A. auszt. r. l.

9. Pozsony városának levéltára = Pozs. vár. l.

Ezen levéltárakon kívül csekély eredménynyel kutattam gróf Batthyány József Illésházy-féle, s Nyitra vármegye levéltárában.

A Fugger család augsburgi levéltárában Dr. Dobel családi levéltárnoknak hozzám intézett levele szerint az általam közölt adatokon kívül egyéb adatok nem foglaltatnak.

Munkám előszavának kellő kiegészítése végett megjegyzendő: hogy a Pálffy Miklós-féle életrajzi adatok czéljából több levéltárhoz levelileg fordultam, hol sajnos, semmi adatok sem léteznek.

Ilyen levéltárak: a soproni városi levéltár, hg. Esterházy fraknói s' kismartoni, gr. Thurzó árvai, a Komárom vármegyei, Komárom városi, Komárom várpapancsnoksági, primási. Győr vármegyei, hezg. Lobkovitz raudnitz, hezg. Dietrichstein nikolsburgi, gróf Breunner graffeneggi levéltárai.

Munkámnak adatai túlnyomó részben eredeti oklevelekből merítvék, minélfogva tudnivaló: hogy az okmánykivonatok nagyrésze — habár levéltári jelzésöknél az „eredeti“ szócska nincs kiírva, eredeti levelekből vannak kivonatolva.

Végül hálás köszönetemet nyilvánítom méltóságos gróf Pálffy István úrnak, ki — jeles őse: Pálffy Miklós iránti kegyeletétől buzdíttatva — szives volt levéltári kutatásaim költségeire a nagymélt. Pálffy család családi pénztárából háromszáz: 300 frt. kieszközölni, a munkának nyomtatására pedig — a Pálffy-codex-féle családi alaphól szintén 300 frt. háromszáz frtot indítványozott utaltatni. — Nemeslelkű indítványát a Pálffy-codex alapnak alapítói egyhangulag elfogadták, miért én hasonlóképp meleg köszönetet szavazok. Ezen alapítók: özvegy gróf Pálffy Lipótné szül. Lónyay Olga, gróf Pálffy Ferdinand Lipót pozsonyi várkapitány, gróf Pálffy Ede, gróf Pálffy István, gróf Pálffy Mórész és gróf Pálffy József.

Különös hálával vagyok lekötelezve a magy. tud. Akademia történelmi Bizottságának, mely szives volt munkámnak irányt szabni s azt megbírálni, továbbá „tekintettel a művemben foglalt becses történelmi anyagra“ munkám nyomtatási kiadásainak segélyezésére 300 frt. háromszáz forintot kegyeskedett adományozni. — Fogadja mindezért a m. tud. Akademiának t. tört. Bizottsága mély elismerésemet s forró köszönetemet.

Felső-Dióson, 1896. april. 30.

Jedlicska Pál,

esperes-plébános.

BÁRÓ PÁLFFY MIKLÓS ÉLETE.

(Életrajzi vázlat.)

I.

azon magyar főrangú családok között, melyeknek édes hazánk múltjában több századon át jelentékeny szereplés jutott osztályrészül, kétségen kívül a Pálffy-család kiváló helyet foglal el. E család ősrégi elődeit — a család genealogusai — a Konth nemzetségben keresik, s ez életrajz egyéniségét Kont Miklós nádornak s a Zsigmond király által kivégeztetett Istvánnak egyenesen leszármazó utódjául állítják.¹⁾

A Pálffy-család előkelő rangján kívül már a XVI. században — előnyös vagyoni helyzetnek is örvendett. — Pálffy Miklós a győri hősnek nagyapja: Pál, nőül bírta csornai Erdődy Klárát — erdődi Bakáts Balázsnak leányát, és Erdődy Simon zágrábi püspöknek nővérét. — Nem lehet kételkedni: hogy Erdődy Klára erdődi Bakocz Tamás érseknek unokahuga — a Pálffyak családi vagyonát tetemes hozománnyal növelte. Tudvalevő ugyanis, hogy Bakocz érsek „életének egyik fő czélja vala, hatalmas gazdag nemzetséget létesíteni azokban, kik nevét viselik, és a vér kötelékei által vannak hozzá csatolva . . . s azon volt, hogy

¹⁾ A Pálffy-család történetét Lendvay Ignác m. kir. kam. tanácsos s kamarai levéltárnok, és Albrecht József herczeg Pálffy levéltárnoka írták. Ez utóbbi amannak adatait folytatta, s észrevételekkel gazdagította. E munka 1829. évben fejeztetett be, s kéziratban a Pálffy-senioratus pozsonyi levéltárában őriztetik. Címe: „Monographia historico-diplomatica celeberrimae gentis Pálffynae.“

rokonait házasságok által összeköttetésbe hozza az ország főrangú családjaival.“¹⁾

A Pálffy-család monografiájának imént említett két írója a Pálffyak erdődi előnevét Pálffy Pál házasságából illetve családi nevéből származtatja. A Pálffyak ezelőtt több s különböző előnevet használtak. Így Pálffy Miklós említett Pálnak nagyatyja Dercsika és Rárótól vette előnevét, ennek fia Kápolna és Cselesztőről, Pál pedig Dercsika és Rárón kívül Bethlenfalvát is használta előnévül.

Hősünknek atyja Péter előnevei között olvassuk Zelinát, Csábrágh, Ráró, Kápolna, Dercsikát és Erdődöt. — Erdődnél a „de“ szócska helyett az „ab“ előszavat használja. Mindenesetre érdekes történeti és czimertani kérdés: miért vették fel Pálffyak az erdődi előnevet, s mely oknál fogva találjuk a Pálffyak ismeretes czímerét mint főrészt az Erdődyek czímerében, mely főrész régente úgy látszik egyedül szerepelt, mint ezt az esztergomi Bakóczkápolna czímere bizonyítja. A Pálffyak már 1559. évben használták mai czímerüket, mely erdődi Pálffy Lőrincznek névalírása mellett látható.

Pálffy Péter egy 1535 sz. Ferencz napján Bécsben kelt adománylevél értelmében a czirkvenyiki Bencsics családnak magvaszakadta következtében Tompa János anyai nagybátyjával — Simon zágrábi püspök testvérével Bakva kastélyt több Kőrös és Verőcze megyében fekvő községgel birtokul kapja, s ebbe a csazmai káptalan beigtatja. Péter ugyanezen évben előfordul mint Csábrágnak birtokosa, melyet ekkor Simon zágrábi püspök Erdődy Péter kir. főlovászmestertől, a Zelesy-féle jószágokkal együtt 12,250 magyar arany forintért vásárolt vala.²⁾

¹⁾ Fraknói V. cz. Bakocz T. élete 171—2. l.

²⁾ Az esztergomi káptalannak egy 1586. évi (fer. VI. sz. f. b. Modesti m.) okmánya szerint, Bakyth Margit férjétől Wratkowyth Páltól 1500 fr. vett fel kölcsönkép, hogy Pálffy Péter fiaitól — Tamás, János, István s Miklóstól Ráró kastélyt s uradalmát kiváltsa, melyeket néhai Bakyth Péter adott volt zálogba a Pálffyaknak. Orsz. ltár N. R. A. F. 1634. N. 18.

Péter 1536. évben mint Várdai Pál esztergomi érseknek jószágkormányzója szerepelt, kihez sógorsági kötelék fűzte, miután neje vérrokona volt az érseknek.

A Bold. Szűzről nevezett sághi konvent egyik 1539. évi levelében Péter csábrági előnévvel és mint magnificus említetik.

1547. évben Simon zágrábi püspök halála után — ennek örökösévé lett.

1553. évben András szakolczai plebánostól Hlinik nevű szakolczai hegyen 226 morva pénzért két szőlőkertet vett. Péter ezen időben Szakolczán egy curialis házzal is birt, a mi Zerdahely Imre nevű tisztjének 1556. évi számadásából kiderül.

Péternek hitvесе volt zerdahelyi Dersffy Zsófia — nsgos Dersffy Miklós és Batthyány Perpetuának leánya. Dersffýék a báthmonostori Thütösyekkel és Kis-Várdaiakkal vérrokonok s osztályos atyafiak voltak.

Pálffy Péterné anyjával együtt 1537. évben óvást emeltek az ellen: hogy erdődi Kerekes Péter és Sebestyén Zeliz uradalmának felerészébe beigtattassanak.¹⁾

II.

1552 — 1584.

Pálffy Miklós született 1552. aug. 10., miről világosan tanuskodik pozsonyi siremlékének felirata, mely szerint Pálffy M. 1600 april 23. halt meg, s 47 évet 7 hónapot s 13 napot élt.

Sajnos a régi történetírás — melynek szerzői nem érezték át a jövő kor melegebb érdeklődését a multak iránt — Miklósunk gyermekeveiből semmi irott emléket sem hagyott reánk.

Tekintve szülőinek főuri rangját, atyjának előkelő társadalmi állását s kedvező családi vagyoni viszonyaikat bizvást feltehetjük, hogy Miklós zsenge éveiben a szülői házban, családjá állásával járó gondos nevelést s megfelelő oktatást nyert.

¹⁾ Orsz. l. N. R. A. F. 1012. N. 60.

E feltevés mellett nyomatékos érv gyanánt szól azon történeti tény: hogy Miklós ifjúságát Miksa és Rudolf királyok udvarában mint apród töltötte, mely kitüntető állásra őt némileg már a családi körben kellett előkészíteni.

P. Miklós Péternek legifjabb fia volt. Fivérei — a hazánkban is akkor divó „arma decent virum“ régi közmondás — s uri szokás szerint — a töröktől zaklatott ország védelmében keresték nemes hivatásukat.

Legidősebb fivére volt Tamás. Szül. 1534. évben okt. 28. Palota várának kapitánya és Zólyom vármegyének főispánja volt. A szerencsétlen 1562. évi szécsényi ütközetnél Soós Istvánnal és Csúthy Gáspárral török fogságba esett. Meghalt 1581. aug. 20. Holt tetemét a bazini plebániái templomban helyezték örök nyugalomra. Hitvese Nyáry Sára volt.

György testvéréről nincsenek teljesen megbízható adatok. A Lendvay-féle monografia egy egykorú jegyzet alapján 1540. évbe helyezi születését, halálát pedig 1562. évre.

János fivére Tata és Léva várak kapitánya volt. A monografia szerint 1548. évben Máté napja utáni szombaton született. A somoskői ütközetben elesett. Neje Kőrössy Katalin volt.

P. Péternek negyedik fia István szül. 1550. april 2. Győr, Csábrágh és Szitnya várak kapitányi hivatalát viselte. Hitvese volt Bogacsóczy Marta, ki 1596. évben — mint özvegy Gocznód (Pozsonyv.) egy birtokrészének birtokosnője volt.

P. Miklósnak három nővére is volt; és pedig Erzsébet férj. Révay Miklósné, ki 1592. évben halt meg. Katalin, Krusyth János s később Illésházy István nádor hitvese † 1614. s Magdolna belasi s lichtenbergi Khuen Rudolf bárónak neje.

P. Miklós fivéreinek imént jelzett kiváló rangja, s nővéreinek főrangú urakkal kötött házasságai, fényesen bizonyítják: hogy a Pálffy-család még 1581. év előtt t. i. a bárói czim elnyerése előtt, az ország magasrangú családjai sorában tündökölt.

A Pálffy-család 1581. april 24. kelt bárói levelében Rudolf király azon különös megjegyzést teszi: hogy a Pálffy-család már

ezelőtt is az ország mágnásai és bárói közé tartozott, mely rangot az idők viszontagságai vonták el a családtól.¹⁾

Hogy P. Miklós ifjú korában jutott a királyi udvarba s itt az apródi tisztén kívül más életkorának megfelelő udvari állásokat elnyert legyen, mi több hogy Rudolf királyt utazásai-ban kísérte kétségen kívül helyezi a Pálffy-család részére 1581. april 24. kiállított bárói okmány s a pozsonyi várkapitányi méltóságáról szóló 1599. jul. 24-ki adománylevél. Az előbbeniben említettik: hogy Pálffy Spanyolországban s más országokban szakadatlanul Rudolf oldala mellett volt s neki sok hű szolgál-tatot tett.

P. Miklós Rudolfot Németország, Belgium, Francia- Spanyol- és Görögországban tett utazásainál kísérte, mialatt magának mind a nyelvekben, mind a tudományokban hasznos ismereteket szerzett, és zsenge korától fogva Miksa és Rudolf udvarában nevelkedett.²⁾ Rudolf 1571. évig — több éven át neveltetett a spanyol udvarban.

1) Jegyzet. „Praeterea cum majores ipsorum, ac praecipue familia Erdődyana a qua paternam, Dersffyana vero a qua maternam ducunt originem diversis occasionibus et temporibus diversa et cumu-lata servitia praestiteriut magnasque res domi & foris, paceque et bello gesserint, atque ii honestissimum inter Barones & Magnates Regni nostri Hungariae locum & ordinem obtinuerint, quem inertia potius parentum et temporum injuria, quam ipsorum culpa lapsum & imminu-tum esse satis constat, propterea nos his & aliorum ipsorum meritis — quae longum esset recensere adducti, eosdem Nicolaum [quem honore Comitatus Poseniensis inter Barones Regni nostri Hungariae non postremo antea cohonestavimus] Thomam Joannem & Stephanum Pálffy de dictu Erdőd fratres carnales, qui omnes ut praemittitur, vestigia suorum majorum secuti nobis fideliter et diligenter in hanc usque diem serviunt, haeredesque et posteritates ipsorum utriusque sexus univer-sos e coetu Nobilium Regni nostri Hungariae, inter quos etiam hactenus potiozem, honestumque & laudabilem locum abtinuerunt, exemptos segregatos in numerum et consortium Baronum titularium seu Magnatum eiusdem R. n. Hung. recepimus aggregavimus etc.“ (Részlet a bárói okmányból).

2) Monografia. 50 l.

Pálffy 11—12 éves korában juthatott a királyi udvarba, mire biztosan következtethetünk az osztrák főuri rang elnyerése végett 1589. april 2. beadott kérvényéből, melyben érvül hozza fel: hogy már 25 éven felül áll a felség szolgálatában, kinél mint apród, asztalnok, panatier (Fürschneider) s ezüst kamarás szolgált.

Mely évben hagyta el az udvart s a közpályára lépett, sajnos — tüzetesen meg nem határozható. 1574. junius elején még Rudolfnak asztalnoka volt, amint őt ugyanez — Magochy Gáspárhoz irt levelében — nevezte.

P. Miklós már ifju korában jelentékeny készpénz felett rendelkezett, mivel fivéreivel Krusyth Jánosnak — Bazin vára beirati költségeihez 12 ezer frtnyi kölcsönt adott, mely összeg s követelről Miksa király 1576. évben adott biztosítékot a Pálffy testvéreknek.¹⁾

Pálffynak többrendű katonai s a királyi ház körül szerzett érdemei, valamint személyes viszonya a királyi udvarhoz, már 1580. decz. 23. a pozsony vármegyei főispáni s Pozsony vára főkapitányi méltóságára emelték.

Pálffynak már ifju korában tanusított katonai avatottsága s érdemessége, a család bárói diplomájában határozottan van kifejezve e szavakkal: „propter multimoda et fidelia militaria et aulica servitia.“

1581.

Pálffy Miklós ideje korán ügyekezett terjedelmesebb ingatlanra szert tenni. E végből szemelte ki Vöröskő várát, melyet hosszabb időn át részletenkint vásárolt vala. — 1581. évben már birta volt egy részét, minthogy jul. 25. sürgető levelet kapott Fugger Márktól, hogy a Fugger János Jakabtól vett vöröskői birtokrész vételárának tartozását fizesse ki.²⁾

Vagyonszerzési gondoskodását bizonyítani látszik a Pálffy Tamás után maradt birtokrészek adománya is, melyet Pálffy

¹⁾ Liber. Regius. — ²⁾ III/IV. f. 6. N. 1.

Miklós 1581. aug. 10. magának kieszközölt a koronától. E birtokok voltak Körtvélyesen, Galánthán Gány és Korosszeghen (Pozsonyvm.) továbbá Bottfalván és Beregszeghen, (Nyitra-vármegye.) ¹⁾

Ezen évben Pozsony városa tizedének bérletét is kérte, amit el is nyert, miután — a kamarai elnök jul. 19. levele szerint — Pálffy a pozsonyi vár szükségleteire kapott tizedbérlet felének czimén 600 frtot fizetett, s ezen tartozása levonott azon 1120 magy. frt és 40 denárból, melyet nővére Pálffy Katalin néhai Krusyth Jánostól országbirói illeték fejében örökölt, s Pálffynak engedményezett.²⁾

Pálffy a pozsonyi várat valószínűleg ez év elején vette át, mivel a kir. kamara a vár alkudozásáról marczius hóban tett jelentést Ernő főherczegnek.

Pálffy ez év decz. 9-én Magyarország főkamarási méltóságát nyerte el. E méltóság érdekében Radecki egri püspök okt. 4. irt Rudolf királyhoz egy levelet, melyet Pálffy Prágában személyesen volt átadandó. Radecki ajánló levelében Pálffyt — ki eddig kir. kamarás volt, a Czobor Imre halálával megürült főkamarási méltóságra nemcsak nagyon alkalmasnak s méltónak nyilvánítja, de egyszersmind szükségesnek tartja: hogy e méltóság Pálffynak adassék. Radecki említi: hogy Pálffy a király védszárnya alatt gyermekkorától fogva ápoltatott s növekedett.

1582.

Radeczit mindenkor őszinte jóakarát és tisztelet füzte Pálffy személyéhez. E bizalmas baráti viszonynak fényes bizonyosságát olvassuk Radeczinek 1582. nov. 26. Pálffyhoz intézett levelében. A püspök érzékenyen elpanaszolja ellenségeinek áskálódását, melylyel őt a helytartói méltóságtól megfosztani akarják, s reá a királyt is ráharagították. Kéri Pálffyt, hogy belátása szerint szóljon érte a királynál.

Pálffy 1582. május 25. belső kir. tanácsossá nevezett ki.

¹⁾ IV/VI. f. 5. N. 3. — ²⁾ M. nemz. muz.

Pálffynak ez év vége felé s a jövőnek elején Vöröskő várának teljes megvétele sok gondot okozott. Vöröskőt a Fugger-családnak több tagja birta, kikkel nem volt könnyű feladat adásvevési üzletbe lépni. Hozzájárult még az is: hogy Pálffy nem rendelkezett annyi pénzzel, mely megfelelt volna a vöröskői uradalom vételárának. Fugger Márk — mihelyt Pálffynak határozott házassági szándékáról meggyőződött — azon buzgólkodott, hogy Vöröskő birtokrészeseinek birtokosait azok eladására bírja. 1583. jan. 3. tudósította Pálffyt: hogy az uradalom $\frac{6}{10}$ -ed részének megvétele már biztos tény, s ha ez Pálffynak nem tetszenék, akkor azt a $\frac{6}{10}$ -edet Fugger a maga részére fogja megtartani. Pálffynak ekkor tanácsot is adott, mikép tegyen szert olcsó kölcsönre, hogy Vöröskőt megvehesse, miután Pálffy a kölcsön ügyében előbb kikérte volt Fugger nézetét. — Vöröskő vétele Pálffy részéről csakhamar nagy lendületet nyert, 1583. márczius hóban már megvette Fugger Viktor birtokrészét, s erre nézve csakhamar királyi jóváhagyást is szerzett, miről april elején már Fugger Márknak is volt tudomása. Fugger Márk april 13. azon reményét fejezi ki: hogy Pálffy nem sokára a többi birtokrészekre nézve is fog magának királyi engedélyt kieszközölni.

1583.

Pálffy 1583. év elején — Fugger Márk nyilatkozata szerint Vöröskön mint rendelkező úr intézkedett. A vöröskői tisztek őt uralták. Troyer tisztt april 26. ajánlotta neki: hogy a vöröskői borkészletből 4000 akó óbort adjon el.¹⁾

Pálffynak voltak többrendű pénzkövetelései, melyeket tőle telhetőleg törekedett érvényesíteni. Rudolf király ezért 1583. febr. megparancsolta a m. kir. kamarának, hogy Pálffynak 25,422 ren. fr. s 17 kr. követelését 5 év lefolyása alatt fizesse ki.²⁾

Hőszünk ez évben komolyan foglalkozott a házasság gondolatával, melyet eddig kellőleg megszivlelni talán országos gondolatai s jövőjének alapvetése nem engedtek.

1) VIII/X. f. 1. — 2) M. k. 1.

Nyilvánvaló, hogy Pálffy főuri rangja, magas állása, s vagyoni helyzeténél fogva a legkeresettebb kérők közé tartozott. Ezen előnyeinek tudata biztathatta őt lángoló vonzalmán kívül, midőn a tekintélyes s gazdag Fugger családnál mint kérő beköszöntött. Szíve választottját Fugger Mária Magdolna bárónőt, bizonyosan jóval házassága előtt tanulta megismerni, hisz atyjával Fugger Márkkal, mint Vöröskő vára részbirtokosával, már régebben adásvevési viszonyban állott.

Pálffy s Fugger Mária kölcsönös rokonszenve tartós szerelemmé már ez év folyamán fejlődött. 1582. vége felé ők szíven már eljegyezve voltak egymásnak, mi az ara szülői előtt is nyílt dolog volt, miután Fugger Márk 1583. jan. 3. a Vöröskő vára megvétele czéljából említett kölcsönpénznél biztatja Pálffyt; hogy leendő neje hozományára is számítson. Máriának anyja is Pálffy iránt különös jó hajlamot táplált. Pálffy nem csak a csatatéren tudott győzni, de a szívek országában is. Ő ismerte a házasulandók régi közmondását „ha meg akarod nyerni a leány kezét, hódítsd meg az anyját.“ 1582. dec. 17. Augsburgból arczképét küldte el Pálffynak, s forrón óhajtotta Pálffyt viszonlítani, mert az együttlétük óta lefolyt idő mintegy 100 évnek látszik lenni.

Pálffy már 1582. november hóban bizalmasan levelezett Fugger Máriával, s ennek anyjával. F. Mária nov. 24. Pálffynak levelére válaszol, s megköszöni küldött arczképét. Ennek viszonzásúl ígéretéhez s Pálffy kívánságához képest elküldi saját nagy alakú arczképét, legközelebb pedig kis alakú arczképet fog neki küldeni. F. Mária szavát már dec. 10. beváltotta. Pálffy 1583. év elején arájának ismét becses ajándékokkal — különösen szép és drága rózsákkal kedveskedett, melyeket F. Mária jan. 30. levelében szívélyesen megköszönt. Pálffy ezen ajándékait Mária anyja oly nagy értékűeknek nevezi, hogy ezeket Mária még meg nem érdemelte. Fuggerné e megjegyzését azon gyengéd nyilatkozattal kíséri: hogy ha Pálffyt annyira nem szeretné, levelét nem irta volna sajátkezüleg.

P. 1583. február v. márczius havában megfordult Donauwörthben, honnét arájához levelet intézett. Bizonyos, hogy donau-

wörthi utazásában Fuggeréket is meglátogatta, mert márczius 10. Augsburgban házassági szerződést kötött. P. Donauwörthben vigan mulathatott, minthogy Fuggerné márczius 21. levelében örömét fejezi ki a felett, hogy Pálffynak a donauwörthi ház, s ennek terme — melyben kedve szerint tánczolhatott, tetszettek. Pálffy a házasság szerződése után azonnal elutazott márczius 12. szerencsésen Bécsbe érkezett, honnét Fuggeréknek legott levelet irt.

P. M. arája született 1566. ápril. 30. Atyja Fugger Márk F. Antalnak fia volt. Márk atyai örökségét terjedelmes birtokokkal gyarapította. A tudományoknak nagy barátja és művelője volt. Nicephorus Callistusnak „Historiae ecclesiasticae“ cz. 18 kötetes művét, s Baronius Annalesének első kötetét németre fordította; — a lótenyésztésről s ménesekről ő irta az első német munkát. 1576. évben Augsburg polgármesterévé választatott. A sz. Ulrik apátság templomában ő alapította a sz. Endre kápolnát s a Fuggerei nevű nagy alapítványi házban a Markus templomot. Meghalt 1597. június 18. F. Márk neje volt Eberstein Szibilla grófnő.

P. M. az említett házassági szerződést leendő apósával mint arája képviselőjével kötötte. Az ara atyjának nagy vagyonából a Fugger-családtól mindennemű várományos örökség, s anyai örökrész czimén hozományúl 20 ezer frtot kapott.

A lakodalmat 1583. június 4. Augsburgban fényesen s nagy pompával tartották meg. Az esküvői ünnepség kétszeres volt, mivel a lakodalom napján gróf Fugger György — az arának fivére Augsburgba hozta hitvestársát Madruzzo Ilont, kivel 1583. február 3. Trientben házasságra lépett. Az esküvő különös pompájáról bizonyosságot szolgáltat a Fuggerék által meghívott előkelő német urak névsora, s a meghívottak válasza, melyekből kitűnik: mily nagy uri kísérettel igérkeztek a lakodalmon részt venni.¹⁾ Sajnos hogy Pálffy magyar kíséretéről és vendégeiről nem maradtak fen adatok.

¹⁾ Dr. Dobbler Fuggerék levéltárnoka hiteles másolatából.

Pálffy ezen időben feszült viszonyban élt nővérével: Illésházy Istvánnéval, a mi világosan kitűnik emennek 1583. évben Báthory Miklós országbíró előtt Gurabon — új év utáni pénteken tett végrendeletéből, melynek Pálffy Miklóstra vonatkozó szavai ekkép hangzanak: „Hogy nagyságos Pálffy Miklós úrnak — édes testvérének végrendeletileg semmit sem hagyományozott, ennek oka abban rejlik: hogy Pálffy Katalin (t. i. Illésházy Istvánné) úrnő mindannyi fivérei és nővérei között különösen Pálffy Miklós urat mindennemű méltányos és kiváló jótéteményekkel s kegyelmekkel elhalmozta, s Pálffy Miklós ur Pálffy Katalinnak ezen jótéteményeit háládatlansággal és gyalázással fizette vissza.“¹⁾

Ezen testvéri ellenségeskedés oka fel nem deríthető. — Ha Illésházy nének eme végrendeleti intézkedését behatóbban vizsgáljuk, nem lehet tekinteten kívül hagynunk a régi közmondást: „Annak a ki haragszik, nincs igaza.“ Illésházy Istvánné némi mentségére szolgál utolsó végrendelete, melyben Pálffy Miklós gyermekeiről gazdag hagyományokkal megemlékezett.

1584.

Pálffy már 1584. elején a komáromi főkapitányi hivatal gondjai foglalkoztatták. Kielmann áthelyezésével megüresedett e fontos hivatal, s betöltésénél Pálffy személye is jött számításba. Az udvari tanács többsége nem volt hajlandó Pálffy-t e hivatalra ajánlani, miután — úgymond — még nincs neki annyi hadi ismerete. Ernő főherczeg a hadi tanácsnak ezen nézetét Rudolf királylyal is közölte, ki 1584. febr. 24. Ernőnek meghagyta: hogy Pálffy személye s a komáromi kapitányságra nézve még egyszer értekezzék báró Harrach titkos-tanáccsossal. Harrach ismerte és tisztelte Pálffy-t, s az eredmény nem hagy fen kétséget, hogy Harrach Pálffy érdekében nyilatkozott.²⁾

Ernő ápril 27-én Bécsbe hívta Pálffy-t, hogy az udv. hadi tanácssal a komáromi főkapitányságra nézve értekezzék, miután

1) Eredeti latin. Gr. Batthyány József szarvai Itára. — 2) U. l.

a király ezt reá akarja ruházni. P. Komárom vára védelmezése czéljából 40—50 lovat saját költségén ígért eltartani, továbbá a dunai gyors hajózás végett 3 hajót vagy talpat ajánlott fel. Ezen ajánlatát a király elismeréssel fogadta.¹⁾

Rudolf királynak Pálffy hadügyi képzettsége iránti bizalma jelentékenyen növekedett, miután Reisach a hadi tanács megbízásából junius 10. felhivta: hogy Komárom vára kellő megvédése s felszerelése czéljából a királynak megfelelő tervezetet terjeszssen fel.²⁾ Pálffy ezen tervezetet haladék nélkül beadta, s junius 23. Pregeliustól — a király megbízottjától — azt a választ kapta: hogy Rudolf a komáromi uradalmat mostani állapotában több nehézség daczára Pálffynak beiratkép átengedi, s Pálffynak a német katonaság eltartására nézve tett ajánlatát elfogadja.

A király végleg aug. elején határozta el: hogy Pálffynak Komárom kapitányságát ugyanazon feltételek alatt adja, mint ezt Kielmann birta.³⁾ Pálffy óhajtotta volt a hajdúkat és tiszteket önállóan kinevezni, de ebbe Ernő fhg hadi tanácsa bele nem egyezett. P. 50 lovat ajánlata szerint jó szántából fog eltartani, és 25-öt a felség lovaiból.⁴⁾

Ernő egy aug. 25. rendelet szerint köteles volt intézkedni, hogy a komáromi várnagy a komáromi uradalmat — melyet a király különös fontos okok miatt Pálffynak beiratkép adományozott — ennek mielőbb adja át.⁵⁾

Pálffy a kapitányság feltételeire nézve aug. vége felé egyezett meg véglegesen, amiért Ernő fhg nevében Unguad Dávid aug. 29. elismerést nyilvánított.

P. ez évnek tavaszán Prágában is megfordult. A komáromi kapitányság ügyében személyesen adta elő kérését a királynak, mely alkalommal Ernő főherczeg levelét is kézbesítette. — Rudolf junius 24. ennek daczára Pálffy kapitánysági ügyét újabb véleményezés végett ajánlotta Ernőnek, jöllehet ő — ugymond e helyen mind mások előtt is szívesen tanúsit Pálffynak

1) I/III. f. 5 n. 10. — 2) U. ott n. 12. — 3) U. ott n. 16. — 4) U. ott n. 17. — 5) Cs. K. I.

kegyelmeket. (U. l.) Hivatalos ügyein kívül a pápai nuntiussal a jezsuitáknak Nagyszombatban tervezett collegiumáról is behatódobban értekezett. Ezen ügy kellő megbeszélése végett a nuntius Pálffy magához is hívta ebédre. P. azonban hírül vevén nejének betegségét, kelleténél előbb kényszerült Prágából elutazni.

Pálffyné himlőbe esett s áldott állapota miatt életveszélyben forgott. Julius elején már fellábadt, mi felett Fugger M. jul. 11. Pálffyhoz irt levelében örömét nyilvánítja. A nuntius benső barátság csatolta Pálffyhoz, ki őt a collegium tervének kivitelére leginkább buzdította. A nuntius elküldte Pálffyhoz az egri és pécsi püspökökkel a collegium érdekében két év előtt folytatott tárgyalást, melyhez azt a tervet csatolta: hogy a jezsuiták collegiumának életbeléptetésével a papnövelde el ne töröltessék s kérte őt: hasson tőle telhetőleg a két püspökre, hogy az atyák mielőbb meghivassanak. A nuntius kilátásba helyezte az esztergomi érseki székek betöltését.

P. a collegium ügyét ugyancsak melegen karoltván fel, a collegium épületére s alapítványára oly jelentékeny összeget felajánlott, mely — úgymond a nuntius — buzdításul szolgálhatna az ország főpapjainak, hogy e szent célra dúsabban adakozzanak.

P. a kath. egyháznak s az ellenreformációnak buzgó hive volt. Hatáskörében ügyekezett a reformatus papok működését akadályozni, ellensúlyozni, s vallásos meggyőződésének mindenkor kifejezést adott. XIII. Gergely pápa szept. 29. iratában Pálffynak ezen hitbuzgóságért elismerést s köszönetet nyilvánítván kiemeli: hogy tekintélyes férfiak s a pápai nuntius által bizonyított kiváló erényeit nagyrabecsüli.

Pálffy a pápának e levelére Bécsből nov. 14. válaszolt. Válaszában írja: „Nem akarom Szentséged előtt titkolni: hogy kath. vallásban nevelkedtem (educatum et enutritum) s ezt eddig mindenkor egyedül fentartandónak s bárki ellen védendőnek tartottam, a mit Isten kegyelméből ezután is tenni fogok.“¹⁾

¹⁾ I/III. f. 5. n. 110.

P. e levelet a pápai nuntius által küldte el a pápának. A nuntium arra kérte: hogy ha már nem neveztetik ki a primás, legalább azon legyen, hogy Ujvárott kath. kapitány működjék, kinek közbenjárásával mindenhová kath. papokat lehessen bevezetni.¹⁾ A jezsuiták említett kollegiuma ügyében a pécsi püspökkel sokat értekezett; a püspök a szakolczai, ő pedig a vöröskői tizedet óhajtotta ajánlani a kollegiumnak.

Pálffy a szerzetesek iránti jó hajlamát igazolja a paulinusoknak generalis priora is, ki eltávozván a lengyel pálos monostorok szemléjére april 2. Pálffy különös figyelme s pártfogásába ajánlotta az elárvult máriavölgyi pálos házat, melynek Pálffy nem rég annyi jótéteményt tanúsított volt.²⁾

A komáromi főkapitányi hivatal új terheket hárított Pálffyra. „Minden kezdet nehéz“ közmondás kétszeresen valósult. Már okt. 21. panaszló levéllel keresték őt fel a komáromi naszádos vajdák, kik 18 hónap óta nem kaptak fizetést, kérvén őt: hogy ha kapitányi állását el fogja foglalni, pénzt is hozzon magával. Pálffy ezután nem sokára jött Komáromba, hol a katonáknak a zsold hátralékát kifizetni ígerte. Nov. 4. a naszádos vajdák újból erélyesen irtak hozzá kijelentvén: hogy csak akkor számíthat Komáromban a katonaság ragaszkodására, ha a hátralékos zsoldot ki fogja fizetni. Ernő fhg levelet küldött Komáromba, melynek értelmében a katonaság Pálffy akkor is köteles főkapitánynak elismerni, ha ez nem fogja a zsoldot mindjárt kifizethetni.³⁾

Pálffy a katonaságnak ezen inséges helyzetét jóval új hivatalának elfoglalása előtt megszívlelte, midőn már augusztus hóban 16 ezer frtot ígért kölcsönül a komáromi katonaság részére, mely kölcsön biztosítása fejében Ernő fhg 1584. aug. 25. Modor város censusát kötötte le Pálffy javára.⁴⁾

Pálffy átvevén 1584. év őszén a komáromi kapitányi hivatalt, állandó lakását Komáromban ütötte fel, hol neje is

¹⁾ U. ott n. 111. — ²⁾ VIII/X. f. 1., n. 20. — ³⁾ U. ott n. 2, 23. — ⁴⁾ Cs. Kam. 1.

hosszabb ideig tartózkodott. Magától értetődik, hogy más fontos hivatalai végett többször el kellett utaznia. Pálffyné február második felében férjéhez több levelet intézett Komáromból.

III.

1585—1587.

Ernő főherczeg febr. 27. felhivta Pálffyt, hogy a nagyváradai püspök végrendeletéről jogi véleményt adjon, s tanácsával a királyt támogassa.

Pálffy a törökök megtámadására nézve indítványt adott be Ernő főherczegnek, ki ezt a hadi tanács márczius 9. levele szerint el nem fogadhatta, mivelhogy a békekötés feltételeivel nem volt megegyeztetendő.¹⁾

B. Borovsky Kristóf april 15. meleg szavakban üdvözlí Pálffyt a törökök felett aratott fényes győzelme alkalmából. E győzelemnek hire tegnap érkezett Bécsbe.²⁾

Borovsky Pálffynak ezer tallérral tartozott s baráti viszonyban volt vele.

Prágából egy előkelő udvari ember april 20. hasonló üdvkivánatokat intézett hozzá; valamint Hoffmann is május 6.

Praun Erazmus szintén örömet fejezte ki april 14. Komáromba intézett levelében Pálffynak újabb győzelme felett.³⁾

Pálffynak az osztrák s magyar előkelő körökben sok jó akarója és tisztelője volt. Praun egyik helyen azt írja: hogy „Pálffyra nem csak vagyonát, hanem életét is kész rábizni.“⁴⁾

A Pálffyhoz ezen évben intézett levelekből kétségtelenül kitűnik: hogy részint benső bizalom, részint valódi barátság kötötte hozzá a következő urakat s hölgyeket; u. m. gróf Schwarzenberg Ottót, Colloredo Leliót, Földváry Istvánt, ki nek négy lovát és szolgálait Pálffy egy ideig ingyen eltartotta,

¹⁾ I/III. f. 11. n. 21. — ²⁾ U. ott n. 2. — ³⁾ VIII/X. f. 1. n. 49.
— ⁴⁾ I/III. f. 11. n. 20.

Batthyány János, Molart Anna özvegyet, Hosszúthóty, Kuthassy, Ócskay Ferencz, Márton váci püspököt. Pálffyhoz jószívűségénél fogva számosan fordultak közvetítésért s ajánlásért. Ennek némi megvilágítására megemlítem: hogy Pálffy Bécsben a sz. Jakabról nevezett apáczáknál egy leánykát neveltetett. — Kanin (Khuen) urnőért — ki a pozsonyi várba jött látogatóba — lovait Bécsbe küldte, s oda vissza is vitette.

Országos gondjai közepette nem feledkezett meg földesúri teendőiről sem. Tisztjei időnkint tüzetes gazdasági jelentést küldtek hozzá, s intézkedéseit kérték. Troyer vöröskői tiszt marc. 9. 2500 akó bor eladásáról intéz hozzá kérdést, s a halászatról tudósítja. Wettle marc. 16. Vöröskőről jelenti: hogy az egész télen át követ töretett a Pálffy által foganatosítandó építkezéshez s hogy néhány tized bérlete elnyerése érdekében már eljár.

Hasonló jelentéseket kapott Tapolczay tisztartótól Pozsonyból, s Trombitás Jánostól Komáromból. Pálffynak ekkor nagy borkészlete volt. April 15. az udv. kamara meghagyta: hogy a profiant részére Pálffytól 5300 akó bort s 300 müt gabonát vásároljanak. Tapolczay pedig 259¹/₂ akó bort küldött neki Pozsonyból Komáromba jelentvén: hogy a pozsonyi pinczében általában jó borok vannak.

A gazdaság mozzanatait figyelemmel kísérte és csekélyebb gazdasági ügyeket is engedélyétől tett függőkké. P. o. Maxhendl pozsonyi tiszt elküldte jun. 28. a gazdasági havi számadást. Midőn Dersffy szolgálai uruk s Draskovyth és Molart urak nevében lovaikat Pálffy pozsonyi rétjén legelni kívánták, Tapolczay erre nézve Pálffytól utasítást kért. — Jún. 5. kérdezte: milyen s mennyi bor eladandó. Pálffy kegyúri feladatát is szíven hordotta. Az évben meghagyta vöröskői tisztjeinek: hogy a csesztei s ompitáli plebániáról gondoskodjanak. April 14. értesítik őt: hogy György német praedicatorral megegyeztek, de a hivek nem végezhetik el húsvéti gyónásukat. Kéri őt, hogy ez érdekében intézkedjék.

April végén a komáromi uradalomnak inscriptióját ismét 3 évre kérte; kérését Ernő főherczeg ajánlatával a királyhoz küldték.

Pálffynek Födémesen ménese volt.

P. Dersffy István máj. 24. levele szerint Prágába volt utazandó a királyhoz 200 lóra nyerendő fizetés ügyében. — Madr. . . Fortunatus pedig már april 28. Pálffyhoz irt levelét Prágába czimezte, melyben említi, hogy Pálffy Prágába utazott a felséghez.

Valószínű, hogy Pálffy ez uti tervét nem valósította. Junius 4. ugyanis egy úr Prágából sajnálatát fejezi ki, hogy P. nem jött Prágába.

P. Junius havában részt vett Korompán egy vendégségnél, hol Kuthassy János préposttal találkozott. E hónapban Trombitás és Thúry M. Komáromból, Gregoróczy Gyórról s Huszár Péter Paksról küldtek hozzá híreket a törökök mozdulatairól.

E nyár folyamában az Esztergom és Párkány között építendő török híd sok gondot okozott a magyar seregek hadvezéreinek. Ezen aggodalomból javarésze jutott ki Pálffynak, ki eziránt Ernő főherczeggel s a hadi tanácscsal sűrűn levelezett. P. már julius 5. hangsúlyozta egy Vágon állítandó hidnak szükségességét. Ernő julius 6. azt irta, hogy a hidhoz Esztergomban sok fa és hajó már készletben van. Jul. 15. azon véleményét fejezi ki Pálffy előtt, hogy a mieinknek Komáromban a Vágon át ugyancsak szintén hidat kellene készíteni, s e hid létesítésének módjára nézve kívánja Pálffy nézetét.

P. Jul. 19. válaszában a Vágon építendő hidat a törökök esztergomi hidjának ellensúlyozására, s a kellő hadi védelem előmozdítására okvetlenül szükségesnek nyilvánítván, felkéri Ernő főherczeget, hogy Pozsony és Komárom vármegyék segélyét engedje át neki a hid céljára, mely megyék önvédelmük érdekében szívesen fognak a hid építésénél közreműködni s ha ez nem sikerülne, akkor ő a hidat saját s barátjainak jobbágyaival fogja felállítani. — Pálffy helyesléssel fogadja azt a tudósítást: hogy a pozsonyi hid fog Komáromba szállíttatni. A komáromi hid költségeit a harminczad és vám busásan fogja megtéríteni.¹⁾

¹⁾ U. l.

A komáromi katonaság sorsa most sem volt előnyös. Trombitás János komáromi tisztartó Junius 26. azt írta: hogy a komáromiak és szegény legény vajdák mozgolódnak azért, hogy Pálffy „a drágaságot — rájuk engedte, s mindannyian nehez-
telnek reá.“

Zeleméry L. jul. 8. panaszkodott a m. kir. kamaránál, hogy Pálffy milyen ürügy alatt el akarja idegeníteni a királynak s az ujbári katonaságnak kárával a pozsonyi s vöröskői tizednek egy harmadát, s e tárgyban utasítást kér a kir. kamarától.¹⁾

Pálffyné ezen évben regényes vöröskői várából többször kirándult férjéhez Komáromba. Május 10. itt volt, valamint augusztus hóban is.

P. aug. 12. táján Bécsben volt, hová Trombitás e napon intézett hozzá egy levelet. Tapolczay pedig ugyanide irt neki Pozsonyból aug. 17. Bécsi útja bizonyosan összefüggött Komárom uradalmának inscriptiójával, melyet ismét három évre kieszközölt magának, miről őt az udv. kamara aug. 16. tudósította.²⁾

P. augusztus hóban nagy pénzszükségben szenvedett. Dietl vöröskői tisztje 500 fr. sürgős kifizetése végett Pálffy ezüstműveit akarta elzálogosítani.³⁾

P. szept. elején részt vett az egyházi bucsuban. Neje szept. 11. Bécsből Pozsonyba irt levelében örömét nyilvánítja a felett, hogy az egyházi búcsút üdvösen elvégezte.⁴⁾

Pálffy szept. 2-ik felében beteges volt. Egy rokona szept. 27-én Komáromba irt levelében sajnálkozik gyengélkedése felett.⁵⁾

Ernő fhg okt. 10-iki levelében szintén részvétét fejezi ki. A betegség bizonyára aggasztó mérvet öltött, miután P. — ki valószínűleg Komáromban feküdt — Pozsonyból magához hívatta a plebánost s Pestallocius Miklós doctort. Tapolczay tisztartónak levele szerint⁶⁾ ezek egy délután voltak utra kelendők. Pestallocius okt. 2. Zerdahelyről hálálkodva irván Pálffynak, kinek bölcsessége s emberségéről sohasem fog megfélelkezhetni,

¹⁾ Kam. l. — ²⁾ I/III. f. 5. n. 98. — ³⁾ VIII/IX. f. 1. n. 117. — ⁴⁾ I/III. f. 6. n. 66. — ⁵⁾ VIII/X. f. 1. n. 34. — ⁶⁾ U. ott n. 136.

egy kenőcsöt kér tőle, mely a himlőhelyek ellen hasznos. A doctor hazamenet Pálffytól irta e levelet.¹⁾

Pálffy okt. 17. parancsot kapott Ernő fhgtól: hogy Hoffmann Jánosnak — a törökhöz küldött követnek — utazását mozdítsa elő, s Leuttenberger János deákot adja melléje tolmácsul.²⁾

A törökkel való békekötés daczára a két ellenfél katonái többször megtámadták egymást, mi sok kölcsönös panaszra adott okot. Ernő fhg okt. 18. megintette Pálffyt, hogy katonáit a török területre való berohanásoktól tartsa vissza³⁾ s önmaga is ilyen kihágások uj háborút is vonhatnak maguk után. P. ekkor Komáromban volt.

Tapolczay okt. 28. levelében a kir. helytartó részvétét jelenti Pálffynak. A helytartó a doctort — mihelyt visszajött Pálffytól azonnal magához hivatta, hogy értesüljön amannak egészségi állapotáról.⁴⁾

Pálffy azon 16 ezer forintot, melyet a mult évben a komáromi katonaság élelmezésére kölcsönkép adni ígért, csakhamar kifizette. Ernő fhg Rudolf királyhoz nov. 26. irt levelében említi: hogy Pálffy ezen összeget már huzamosabb idő előtt átszolgáltatta.⁵⁾

November s deczember havának nagyobb részét Vöröskőn töltötte, hová őt családi kötelekei vonzották. Hitvese áldott állapotban volt. P. kötelességének tartotta felette örködni. Ő már október hóban idejekorán Pozsonyban gondoskodott szülésznőről s dajkáról. Tapolczay tiszttartó okt. 24. jelentette: hogy már szólt a szülésznővel, ki majd eljövend annak idején a nagys. asszonyhoz, dajka azonban alig lesz található.⁶⁾ Mig ő Vöröskőn tartózkodott, nem volt nyugta a hadi s hivatalos hirektől. Thúry s Trombitás egyre felkeresték leveleikkel, melyek tartalma bizony nem vált be gondúzónek. Thúry nov. 14. panaszkodik: hogy a komáromi katonaság nagy fogyatkozást szenved az élelmi szerekben; nov. 21. már azt jelenti: hogy a vajdák, tizedesek s a katonaság közül sokan éhség miatt panaszkodnak.

¹⁾ U. ott n. 139. — ²⁾ I/II. f. 8. n. 16. — ³⁾ U. ott n. 19. —

⁴⁾ VIII/X. f. 1. n. 146. — ⁵⁾ Cs. k. l. — ⁶⁾ VIII/X. f. 1. n. 144.

P. Vöröskőről nov. hó közepe felé Bécsbe rándult, mert Volkarth nov. 21. Komáromból irt levelében kérdi tőle: vajon létre jött-e közte s a kamara között valamely egyezség a Pálffy által szálítandó gabonára nézve?¹⁾

A kiknek ügyük bajuk volt, személyesen is feljöttek Vöröskőre, mint ezt Görög János tette Ujvárból.²⁾ Vöröskőn ekkor több vendég is fordult meg, kiket Pálffy magyar vendégszeretettel fogadott. — Kuthassy decz. 10. levelében emlékezik meg egy víg vöröskői vendégségről, melyet nem rég tartott meg Pálffy.³⁾

Pálffyné decz. 10. szült egy fiúgyermeket, kinek István nevet adtak a keresztségben. Jó emberei nyomban gratuláltak is a családi örömhöz. Ilyenek voltak Zeleméry László, Tapolczay M.

Pálffy ez idén különféle hadi ügyekben szorgalmasan levelezett a hadi tanácsossal, a mint erről a bécsi hadügyi minisztérium levéltárának idevágó jegyzőkönyvei tanuskodnak. Kétséget nem szenved, hogy hivatalos s magán levelezéseinek elintézése — habár ebben mások is segédkeztek — jelentékeny szabad idejét vette igénybe.

Pálffy december hóban Eberstorffba is ellátogatott a főherczeghez, mely utjáról megemlékezik Jöger Sylvester decz. 23. Vöröskőre intézett levelében.⁴⁾ December utolsó szakát Vöröskőn töltötte. A hozzá menesztett levelek mind ide czimezvék. — Komáromban nehezen nélkülözték őt, Csejthey nem hiába írta: „Egész Komárom s a benne valók sirnak, mikor Pálffy itt nincsen.“⁵⁾

Ez év végén elragadta a halál Tapolczay Mihály tisztartóját, ki halálos ágyán özvegyét és gyermekeit Pálffynak nemes szívébe ajánlotta. Tapolczay özvegye decz. 31. „Pálffy keresztény jámborságában s veleszületett jószívűségében“ helyezi saját és gyermekeinek reményét.⁶⁾

Pálffynak pénzügyeire nézve megvilágító adatul szolgál: hogy ő az alsó ausztriai kamarával szerződést kötött, melynél

¹⁾ U. ott n. 168. — ²⁾ U. ott n. 186. — ³⁾ U. ott n. 180. — ⁴⁾ VIII/X. f. 1. n. 190. — ⁵⁾ U. ott n. 200. — ⁶⁾ U. ott. n. 502.

fogva köteles volt a proviant részére 8000 akó bort s 400 mut. gabonát eladni. — E kötelezettségének ezen évben eleget is tett. Ezen élelmi készlet értéke tett 18,600 frtot. — Ő ezen szerződést három éven át óhajtotta fentartani, mi okból Ernő főherczegnek irt.

1586.

Pálffy 1586. évnek elejét még vöröskői tűzhelyénél töltötte. Január 5—24. több levelet kapott Komáromból, melyeknek egy része Vöröskőre volt czimezve.

Jan. 5. az esztergomi bég 30 darab fenyőszálat kért tőle.¹⁾

Thúry leveleivel Pálffyhoz többször beköszöntött. Ezek jobbadán kelletlen vendégek voltak. Január 8. Thúry oly nyomorultnak ecsetelte a komáromi katonák helyzetét, hogy némelyek közülök feleségeik ruháiban mennek el strázsálni. — Thúry kérte Pálffyt: hogy a katonaság fizetését a királynál sürgesse.²⁾

Pálffy nem rég ezelőtt Prágába két levelet irt, melyeket egy bécsi úr jan. 6. elküldött volt.³⁾ Meglehet, hogy P. Thúry kívánságát e levelekkel már megelőzte.

Január 10. a pécsi püspököt látogatta meg Nagyszombatban: De Andris Ferencz scopii püspök január 11. Nagyszombatban kelt levelében említi: hogy tegnap „a pécsi püspök házában kívánta Pálffy kezeit csókolni,“ de azt hivén: hogy Pálffy ott Nádasdy urral országos dolgokról tanácskozik, nem akart-alkalmatlankodni.⁴⁾

Egy bécsi ur (H? Nickhan) január 12. meghivta Pálffyt s nejét, mostoha fiának jan. 17. Bécsben tartandó esküvőjére, kérvén őket: hogy ha személyesen nem jönnek, legalább képviselőt küldjenek.⁵⁾

Thúry jan. 22. levelében részvétellel megemlékezik, hogy Pálffy valamely sérelmet szenvedett. Pálffy az iránta tanusított szivességet mindig nagylelkűen viszonzozta. Február 6. Bécsből

¹⁾ VIII/X. f. n. 203. — ²⁾ U. ott n. 207. — ³⁾ U. o. 208. —

⁴⁾ U. ott n. 212. — ⁵⁾ U. ott n. 213.

Nickhan és Erlberk urak szívélyesen megköszönik Pálffynak ajándékait. Ez utóbbi ezer hálára lekötelezettnek mondja magát.¹⁾

Márctzius elején ismét felette szomorú híreket kapott a komáromi katonák sorsáról. A hadnagy az uralkodó inség enyhítésére már aranylánczát is elzálogosította, melyért csak 50 tallért kapott. A katonák már 14 nap óta nem kaptak bort.²⁾

E tudósítást a katonák marc. 2. Bécsbe intézték Pálffyhoz.

Thúry M. márctzius 13. újból sötét színekkel ecsetelte a komáromi katonaság nyomorát, mely miatt két vajda szándékozik a felséghez elmenni. Thúry kérdezte Pálffytól: vajon menjenek-e a vajdák a felséghez? — A katonaság még e napon abban állapodott meg: hogy a két vajdát Pálffyhoz küldi.³⁾

Ez évnek elején Hasszán szigeti basa Vlasich Mátyás hitehagyott horvát kalauzolásával Muraköznek egy részét kegyetlenül pusztította. Pálffy Hasszánnak támadásait megboszulandó, szövetkezve Nádasdy Ferencz, Speciacasa Nándor a pápai és győri őrséggel, husvét táján Fejérvár ellen indult. A fejérvári törökök a Pálffy által készítettett végházi palánkokat rombolták. Mieink éjjel támadták meg a törököket. Az ütközet az éji homályban igen kétes volt. Virradatkor a hadi szerencse a keresztény sereg felé fordult. A harcz két részről folyt; Pálffy s Nádasdy egyik helyen, másik részen Speciacasa küzdött. Ezen összeütközésből a mieink győztesen bontakoztak ki. Izak fejérvári török parancsnok futamodásban kereste menekülését, és seregének egy része a Vértes hegységbe iramodott. A törökök közül 70 esett el, s 250 lett fogoly.⁴⁾

Pálffy segélyt nyújtandó a pozsonyi vár szegény jobbágyainak, mindegyiknek egy mérő gabonát ígért kölcsönözni. Ez ígretének beváltására figyelmeztette őt ápril 19. Mlodeczky pozsonyi gazdatiszt.⁵⁾

E hónapban elsőszülött fiának betegsége aggasztotta. Ápril 16. Pozsonyból levelet kapott, hogy fia Márk jobban van, s nem

¹⁾ U. ott 257, 225. — ²⁾ VIII/X. f. 1. n. 241. ³⁾ VIII/X. f. 1. n. 249, 550. — ⁴⁾ Horváth M. M. O. U. III. 311. l. és Istvánffy 564, 565. l. — ⁵⁾ VIII/X. f. 1. n. 261.

forog életveszélyben. — Pálffy maga sem örvendett teljes egészségnek. Maxhendl nevű tisztje ápril 22. részvétellel emlékezett meg P. szemeinek fájdalmáról.¹⁾

Ernő fhnak márczius 22. s 23. leveleket irt, melyekre a főherczeg azt válaszolta: hogy a török szultántól — az állítólagos esztergomi hidra nézve adott tagadó válasz daczára, őrszemmel kell kísérni az esztergomi törököket, mi végből meghagyta Pálffynak: hogy Esztergomba és Budára kémeket küldjön, s hadi erejét készen tartsa. A katonai fizetést legközelebb fogja megkapni.²⁾

Pálffy e meghagyás értelmében serényen járt el a komáromi új hid elkészítése körül, miért őt Ernő ápril 17. meg is dicsérte.³⁾

Pálffy mint kegyúr igyekezett a samarjai kath. lelkésznek jövedelmeit biztosítani s felhivta a samarjaiakat: hogy Reischel lelkész fizetését 200 fr. emeljék. Miután ezek ezt megtagadták, Reischel Pálffytól a csesztei plebániát kérte, s egyúttal háláját fejezte ki május 12. Pálffynak s nejének a tőlük nyert sok kegyelemért.⁴⁾

Pálffy május 21. előtt nem volt Komáromban, hol őt Görög János Forgách Simon levelével sokáig várta. — A Komáromban fájdalmasan észlelt hiányok iránt Pálffy korántsem volt közönyös, mely czélból a hadi tanácshoz javaslatot terjesztett fel, melyet ez méltánylólag fogadván május 23. helybenhagyta: hogy Komárom yára nemcsak a hid s palánkok végett, hanem a szomszéd helyek védelme okáért is megerősítessék. Ernő fhg egyzersmind elrendelte: hogy Győrből Komáromba 100 lovat szállítsanak.⁵⁾

Fugger M. Pálffyt mint kitűnő lovast ismerte, s ezért május 24. felkérte: hogy Vilmos bajor herczeg részére két kiváló kocsilovat szerezzen. Ilyen megbizásokban Pálffy később is többször részesült.⁶⁾

1) U. ott 263, 265. — 2) I/II. f. 8. n. 27. — 3) I/II. f. 8. n. 28. — 4) VIII/X. f. 1. n. 269. — 5) I/III. t. 11. n. 24. — 6) I/III. f. 6. n. 17.

Pálffy junius 3. Bécsben volt, hová Komáromból Trombitás több levelet küldött utána.

Pálffyt bizalmas emberei még a házassági közvetítés kényes megbízásával is terhelték. Bernstein Károly junius 9. kérte őt: hogy ajánlja Königsegh úrnak leányát a házasodni óhajtó Salm Gyula grófnak.¹⁾ István csanádi püspök Anna hugának kiházásítása végett Komáromban is járt Pálffynál, s aug. 5. ugyanezért hathatósan kérte Pálffyt, hogy Anna részére tisztességes férjet szerezzen.²⁾

Königsegh György leánya ügyében nemes Strotzing Ruprecht is esdekelve irt Pálffynak aug. 13.

Pálffy junius elején a hadi élelmezőknek 2700 akó bort adott el. Junius közepe táján 1000 akó volt belőle szállítandó.

Kielmann junius 17. Komáromban volt Pálffynál.

Pálffynak ez idei levelezéséből is eléggé kiviláglik, hogy ő számos előkelő úrral bizalmas s jó viszonyban élt. Ilyen volt lobbkovitzi Poppel Juslav, ki őt jul. 4. Prágából irt levelében kérte, hogy 378 tal. s 31 fr. előlegezzon neki;³⁾ a veszprémi püspök, ki Pálffynál nem rég dús és vig vendégszeretetlen részesült. A püspök jul. 29. kéri Pálffyt, hogy őt sz. Márton várában látogassa meg.⁴⁾

Pálffy aug. 1. 2. 3. leveleket küldött Ernőhez a törökök betörései- s rablásairól. — Ernő aug. 7. levelében a törökök ezen garázdálkodását részben annak tulajdonította, hogy a mieinknek nem voltak kellő kémeik s a vezérek között nem volt kellő levelezés. Pálffynak meghagyta: hogy a bányavárosok ellen készülő Ali basát szemmel tartsa, s Dobó Ferenczczel érintkezzék.⁵⁾

Pálffy augusztus elején nejével együtt Komáromban volt. Neje beteg volt. Pálffy vöröskői gazdaságáról tisztjeivel szorgalmasan levelezett. Vöröskőn ez idén nagyobb ujitásokat vitt véghez. A vár kapuja felett új szobákat emeltetett. Troyer aug. 8. számol a kézműveseknek azon munkájáról, melyet a

¹⁾ I/III. f. 11. n. 34. — ²⁾ U. ott n. 34. — ³⁾ I/III. f. 11. n. 35. — ⁴⁾ U. ott n. 37. — ⁵⁾ VIII/X. f. 1. n. 324.

vár ujitásánál eddig végeztek, s remélte: hogy Pálffynak öröme fog telni az ujitott épületben. Ez idén Pálffynak nagy kilátása volt dús szüretre. Troyer 3000 akóra való hordót rendelt meg, s még 2—3 ezeret akart kölcsönvenni.¹⁾

Pálffyné betegségéről Troyer és Görög János részvétellel emlékeztek meg aug. 7. s 8. irt leveleikben. Pálffy e betegséget Harrach Lénárdhoz aug. 19. Komáromból irt levelében halálosnak nevezte; e miatt nem válaszolhatott Harrachnak két levelére. Pálffyné aug. 19. már jobban volt. Pálffy még ez nap elutazott. Trombitás aug. 20. irt neki, jelentvén: hogy Pálffyné meggyógyul; a doktor és ő játékkal szórakoztatták a beteg úrnőt.

Cavriani Oktavio aug. 12. ura (bizonyosan valamely főherczeg) nevében kérte Pálffyt, hogy annak számára kocsiba való 16—18 fehér kanczát szerezzen. Cavriani Pálffynak eddigi szivességeért s egy szolgálataért forró köszönetet nyilvánított.²⁾

Pálffy aug. 24. részt vett Nyitrán azon hadi tanácskozásban, melyet gróf Salm Gyula, Dobó Ferencz, Forgách Simon, Görög János, Thúry Márton, Pálffy János, Forgách István és Samaria Ferdinand a török elleni védelem ügyében tartottak.³⁾

Pálffynak ekkor Prágában Kolozsváry László személyében procuratora volt. Kolozsváry cs. kir. aulicus kegyeletes vonzalmat tanusított Pálffy iránt, melyet aug. 27. Prágából irt levelében szép szavakkal fejez ki. „Szivem — ugymond — mindenkor Nagyságodnál vagyon, én mindenkoron a te Nagyságod szerencséséről igen örültem.“ Pálffy Kolozsvárynak egy ház vételére 500 frtot adott.⁴⁾

Pálffy több olasz főúri családdal is barátságos közlekedésben volt. Foscharini Péter aug. 19. Velenczéből irt levelében hálásan emlékezik meg rokonaival t. i. Strossi, Dandoli, Contarini, Barbarigi s Cornariékkal Pálffy szivességéről, s kéri látogassa meg őket.⁵⁾

¹⁾ I/II. f. 8. n. 34. — ²⁾ VIII/X. f. 1. n. 327. — ³⁾ I/II. f. 8. n. 39. — ⁴⁾ VIII/X. f. 1. n. 344. — ⁵⁾ I/III. f. 11. n. 40.

Szept. 11. Ernő főherczegtől megbizást kapott: hogy Teuffel győri kapitánynyal Batthyány Boldizsár peres ügyében döntsön, s e czélra határnapot tűzzön ki.¹⁾

Paksy György szept. 7. kérte Pálffy, hogy Tatára buzát küldjön, mivel semmi élelmük sincs.

Thúry szept. 26. Pálffy után küldte a főherczeg levelét. Thúry Pálffy rendelete szerint, Csere Imrét néhány lovassal a törökök ellen küldte. Midőn ezek lesben voltak, egy aga tizenharmad magával Budára ment. Csereiek ezek közül hármat megugrasztottak. Ezután a váli törökök üldözni kezdték a magyarokat, kik elérvén Vértes szélét, felhagytak az üldözéssel.²⁾ Pálffy akkor nem volt Komáromban.

Mig Pálffy Komáromból távol volt, itteni emberei nem a legjobb egyetértésben éltek. Trombitás e miatt szept. 28. levelében keservesen panaszkodott. Thúryt Csejtheyt s Maxhendlt homályos szinekkel ecsetelvén, Pálffynak is tett szemrehányásokat. Pálffy — ugymond — őt sokszor feddette, noha ezt gyakran meg nem érdemelte: „Nagyságod titkon nem feddett, hanem a hazugok szavára igen hirtelen, s úgy bánik velem, mint egy inassal.“ Ezután említi: hogy a mit taval Pálffynak ezüstben és marhában kölcsönzött, vagy 3000 ezer frtot ér. Trombitás bizik Pálffyban mint igazságszerető emberben, hogy nyílt szavaiért ne nehezteljen, hisz tudja, hogy Troyernek 100 frtot ajándékozott, jöllehet ez őt megkárosította volt. „Komáromban — folytatja tovább — több dolog van mint Vöröskőn és Pozsonyban; a török itt szomszéd, ennek irni és választ adni kell, ezt nem mindenki érti Pálffy kedve szerint.“ Trombitás azt hitte, hogy Pálffy, ki oly kedves személy a fejedeleemnél fog neki valamely előkelőbb szolgálatot szerezni. Pálffy és neje írja végül szent életű emberek, de Pálffy mindent hamar elhisz, és csekélységért is megpirongatja jó szolgáját.³⁾

Pálffy Trombitásnak nyomban válaszolt, miután ez már okt. 3. újból irt. Bocsánatot kérvén haragban irt minapi leve-

¹⁾ I/II. f. 8. n. 41. — ²⁾ VIII/X. f. 1. 365. — ³⁾ U. ott n. 367.

léért megvallja: hogy Pálffy jámbor és igazságos ember s akkor is kegyelmet tanusít, midőn büntethetne.¹⁾

Thúry októberben megköszönte Pálffynak: hogy őt a zólyomi kapitányságra ajánlotta Mlodeczky Pálffy pénzügyei s követelései végett a m. kir. kamarához egy memoriálét terjesztett fel, miről Pálffyt okt. 4. értesítette. Pálffy ekkor Vöröskőn volt.²⁾

Egész október havát valószínűleg Vöröskőn töltötte, mint-hogy a Nagyszombatban székelő esztergomi káptalanról papot kért, ki neki Vöröskőn misézzon. A káptalan csak későbbon tehetett eleget kívánságának, midőn okt. 22. értesítette: hogy Draskovityh Mátyás prépostot fogja több napra kiküldeni.³⁾

Pálffy a főherczeghez folyamodott: hogy mentse őt fel a komáromi várban tartott 50 ló költsége alól, melyet ő önkényt magára vállalt vala. A főherczeg hadi tanácsa nov. 13. tagadólág válaszolván e kérésére, tudatta a főherczeg azon ígérétét: hogy ez igyekezni fog Pálffy áldozatát más úton kártalanítani.⁴⁾

Pálffy november hóban Bécsben is járt. Szép Péter nov. 23. örömet fejezi ki a felett: hogy Pálffy Bécsből szerencsésen visszatért:

Mlodeczky nov. 20. Pozsonyból jelentette: hogy a szülésznő Bécsből el nem jöhetett, de dajkát hoztak, kit holnap Vöröskőre fog küldeni.⁵⁾

Pálffy ezen évben részint készpénzben részint gabonában a komáromi katonaság fizetésére s eltartására 16.349 frt s 28 krt. kölcsön adott.

Deczember hóban megparancsolta Thúrynak: hogy küldje fel hozzá (bizonyosan Vöröskőre) Thúry Ferenczet, Jakab deákot, Onoryt Révayt, s Erdélyi Mártont, kik Pálffynak szolgálándók voltak. Thúry e parancsot decz. 23. hajtotta végre.⁶⁾

1587.

Ernő fhg január 18-ra meghivta Pálffyt Bécsbe Joó János kir. személynök eskütételéhez. Ennél tanuk gyanánt közreműködtek a veszprémi, váczy püspökök és Révay Mihály.⁷⁾

1) U. ott n. 375. — 2) U. ott n. 377. — 3) U. ott n. 390. —

4) I/III. f. 11. n. 27. — 5) VIII/X. f. 1. n. 403. — 6) U. ott. N. 413. — 7) U. I.

Pálffy febr. 21. Győrből magyar levelet intézett Nádasdy Ferenczhez, melyben kéri, jönné el márczius 1. v. 2. hozzá Pozsonyba vagy Köpcsénybe, hol vele nagy örömmel értekezni akar több dologról. Készségét fejezván ki Nádasdy szolgálatára, s néhány hadi hírt közölvén vele a törökök felől, jelenti: hogy Pozsonyba Bánffy János ügyeiben kell elmenni.¹⁾

A hadi tanács a dunántuli kapitányságra febr. 10. egyhangulag Forgách Simont ajánlotta Ernő fhgnek, s aggodalmát nyilvánította aziránt: hogy a kapitányság ügyében Forgáchcsal Pálffy tárgyaljon.

A veszprémi és váczi püspökök evvel egyidejűleg egy nyilatkozatot terjesztettek Ernő fhg elé, melyben Pálffyt ajánlják a kapitányságra, ha ezt Forgách el nem fogadná.

Pálffy márczius 8. több kir. tanácsossal együtt vizsgálta a Bánffy János és Lembachi Bernát közötti ügyet. Ekkor Pálffy öt más tanácsossal egy memorandumot terjesztett Ernő fhg elé, melyben kéri: hogy vegye rá Rudolf királyt az ország bajainak orvoslása céljából országgyűlés tartására; hívja el a királyt hű magyarjai közé. A végvárok sanyaru állapotát meghatározó színekben vázolják.²⁾

Pálffy május 31. hivatalos volt Bécsbe, hol jelen kellett lennie a kir. tanácsosok értekezletén.³⁾

Tavaszkor Görög János Pálffyt arra ösztönözte, hogy a budai őrségnek Hamzsabégnél legelő nyáját elrabolják. Pálffy Nádasdyval egyesülve elfogadták e kaland javaslatát. A vállalat eleinte jól sikerült. A támadó csapatok Komáromban jöttek össze. Kelenföldnél napkeltekor megtámadták a sátraikban még nyugvó törököket; azokat kik ellenálltak csakhamar leverték, a többieket pedig elszalasztották. Értesülvén ezekről a budai basa nagy sietve utnak indítja katonaságának egy részét. — A magyar sereg nem ért be a szép lózsákmánynyal, hanem a törökök ágyterítőit, szőnyegeit, sátraikat akarván birtokába ejteni, s az útba eső helységeknek pusztításával vesztegetvén el

¹⁾ O. I. — ²⁾ U. I. — ³⁾ I/II. f. 8. n. 59.

kedvező idejét, nem sokára kényszerült a gyorsan ott termett török sereggel megküzdeni. Pálffy ideje korán adott parancsot a takarodásra, nehogy a török a magyar sereget utólérje, de a sereg Huszár Mátyás rábeszélésére nem hátrált kellő időben. Habár Pálffy és Nádasdy a támadó töröknek lehetőleg ellenálltak, nem lehetett azt legyőzni s mieink közül vagy 600 maradtak a csatateren. A lovasság nagy része elmenekült, s a Vértess hegységben talált menhelyet.¹⁾

Pálffy e kalandnak szerencsétlen kimeneteléről június 28. értesítette Komáromból Ernő főherceget. Levelében határozottan említi: hogy a török elleni támadást tegnap tehát június 27. intézték. Reggeli 3 órakor jöttek a legelő helyszínére. Sok tárgy, 30 sátor és számos ló jött birtokukba. Ezután leirván a szenvedett vereséget, saját személyét illetőleg megjegyzi: hogy semmit sem mulasztott a mit kötelességének ismert.²⁾

A törökök által Esztergomnál felállítandó hid terve még folyton bántotta a keresztény seregeket. Ennek ellensúlyozására Ernő június 6. elrendelte: hogy azon 100 ló melylyel Huszár Péter Pápán rendelkezik, Pálffynak adassék át. A főherceg elismeréssel fogadta Pálffynak azon szíves ajánlatát, melynél fogva e 100 lónak eltartására 2000 fr. előleget ígért. Pálffynak e lovak eltartására nézve Ormándy Péterrel kellett értekeznie, s megállapodását a főherczeggel közölnie.³⁾

Ernő főherczeg nem elégedett meg Pálffynak a vértesi csatáról irt tudósításával s mindjárt június 30-án tüzetes jelentést kért tőle. Nagyon sajnálkozván a veszteség felett, az egész támadást idétlen s megfontolatlan vállalatnak nevezte.⁴⁾

Pálffy július 3. újból jelentést tett a főherczegnek a veszteségről. A komáromi magyar katonák közül 163, a németek közül pedig 115 veszett el; különben meglehet, hogy néhányan bolyongásukból még visszatérnek. Pálffy biztosítja a főherceget, hogy a törököknek sincs okuk győzelmükkel dicsekedni. Pálffy

1) Istvánffy L. XXVI. 567—569. l. — 2) U. k. másolat. —

3) I/III. f. 11. n. 28. — 4) I/II. f. 8. n. 64.

már gondoskodott Komárom biztonságáról, és saját uradalmaiból is néhány gyalogost hozatott ide.¹⁾

Julius 5. még tüzetesebben indokolta a török ellen intézett támadást, melyet a főherceg levelében ismételtén rosszalt s Pálffy ezért megdorgálta. Pálffy részletesen adta elő mennyi jogtalanságot s pusztítást kellett a közel multban a törököktől szenvednie. Mentségei között arra hivatkozik: hogy az említett hadi kaland alatt Komárom várának kellő ellátásáról gondoskodott volt.²⁾

Pálffy július 11. közbenjárt rokonai érdekében, midőn Nirnberger Lőrincz udv. kam. titkárt kérte, működne közre, hogy Pálffy István megnyerhesse Ó-Zólyomot, s ezt azon feltételek alatt kaphassa meg, mikép ezt Barbarics birta. Továbbá kéri: fizetné ki sógornéjának követelését, minek fejében az bizonyos reversalist adand, minél Pálffy is kész kezességet vállalni.³⁾

Julius 16. engedélyt kapott, hogy Komárom uradalmának inscriptióját még három évig birhassa.⁴⁾

Aug. hóban gondoskodott, hogy a komáromi élelmezési intézők a gabonailleték hátrálékait a csehországi pénzből fiztessék ki. Pichler erre vonatkozólag augusztusban irt levelében megköszöni a Pálffytól ígért lovat, s örömmel emlékezik meg, hogy Pálffy a vérkutyáktól, a törököktől megszabadult.⁵⁾

Pálffyt a novemberben tartott országgyűlésen a dunántúli vizsgáló bizottság tagjává választották, mely bizottságnak feladata volt: a kir. kincstár érdekében a kir. jövedelmek tényállását s forrásait megvizsgálni s a beállott visszaéléseket jövőre megszüntetni. Pálffy el is járt ezen megbízatásában. Ezen s a többi három orsz. bizottság működésének eredménye azonban nem hozta meg a célbavett sikert, mert a bizottságok által előterjesztett javaslatok érvényesítése akadályokra talált. A bizottságok kötelesek voltak munkásságuk eredményét 1588. april 20. előterjeszteni.⁶⁾

¹⁾ U. 1. — ²⁾ U. 1. — ³⁾ Cs. Kam. 1. — ⁴⁾ U. ott. — ⁵⁾ VIII/X. f. 1. 418. — ⁶⁾ Istvánffy 1. XXVI. 581.

Pálffy s a hadi tanács között ez idén is igen élénk levélváltás volt. A Pálffynak adott hadi utasítások, megbízások s az ezekre vonatkozó válaszok, Pálffyt eléggé elfoglalták.¹⁾

IV.

1588 — 1591.

Pálffynak főkapitányi hivatalában sok gondot és vesződséget okozott a rabváltság ügye, mely gyakori levelezésre is szolgáltatott okot. Néha keserű leveleket is kellett elintéznie. Ilyen volt a sok között Ozman esztergomi bég ügye, ki ez év egyik (levelében nem jelzett) napján egy rab visszatartása miatt éles szemrehányásokkal illette Pálffyt, s arról vádolta: hogy alkalmas időben elmulasztotta a rab érdekében kötelességét teljesíteni.²⁾

Miután a törökök az esztergomi hidat — daczára minden szabódásuknak — ez idén elkészítették s Pálffy erről kellő időben jelentést tett, Ernő márczius 25. megparancsolta Pálffynak, hogy a komáromi hidat állítsa fel.³⁾ Sajnos, hogy Pálffynak csak most kellett a hidra szükséges fáról gondoskodnia, s Ernő fhg márczius 26-ki levele szerint, kérdést intéznie Trencsén, Liptó s Turóc vármegyékbe: valjon alkalmazható-e az ottani fa a hidra?⁴⁾

Pálffy hivatalos terhein kívül mostoha pénzbeli viszonyok is bántották. Ezeknek nyomása okozhatta, hogy ő a főkapitányi hivatalról való lemondás gondolatával foglalkozott. Szomorú viszonyait bizalmasan közölte ipájával, ki őt ápril 2. arra figyelmeztette: hogy komáromi szolgálatát a király kegyének elvesztése nélkül nem fogja elhagyhatni, mert — úgymond — nem találhatni egyhamar embert, ki ily viszonyok között szolgálna. Fugger állítása szerint Pálffy alig kapott fizetést, miért is

¹⁾ A bécsi h. 1. jegyzőkönyve 1587. — ^{2)–3)} I/III. f. 4. n. 1.

— ⁴⁾ I/II. f. 8. n. 80.

figyelmeztette őt családja iránti kötelességeire. Fugger nem segíthetett pénzzel, mit Pálffy tőle kért, mivel a „spanyol király kiszívta egész velejét.¹⁾

Ápril 5. megbízást kapott, hogy néhai Maróthy Mihálynak Komárom várához tartozó birtokait ismét a várhoz csatolja, mely feladat per nélkül nem volt megoldható; s Félaranyos pusztára nézve szükség esetében egyezkedjék Maróthy özvegyével.²⁾

Junius 28. ismét kellemetlen megbízás érte, midőn Ernő parancsolata szerint meg kellett büntetnie azon huszárokat, kik a Mura határában véghezvitt pusztítás s rakonczátlankodásnak főokozói voltak.³⁾

Junius 30. Pozsonyban nyugtát állított ki Jezerniczky János részére 745 fr. 11¹/₂ denárról, mely összeget a kir. kincstártól járó 21.790 fr. 44¹/₂ követelése czimén vette fel.⁴⁾

Julius 18. Ernő fhgtól rendeletet nyert, melynél fogva megtorolnia kellett minden lehető módon a törököt, ki különösen a bányavárosi végházakat pusztította.⁵⁾

Aug. 1-re Pozsonyba hivta, hol a bányavárosi biztosokkal az előtte ismeretes comissiót fogják megkezdeni.⁶⁾

Pálffy okt. 27. gróf Hardegh Ferdinanddal Dobó Ferenczcel s más főtisztekkel Korponán tanácskozott a törökök ellen intézendő támadásról. A tanácskozásnál szóba jött Szécsény Nógrádpalánk s Plabenstein megtámadtatása. A kedvezőtlen időjárás s rossz utak miatt ez utóbbit választották. Okt. 28. kivonultak s éjjeli egy órakor megtámadták Plabensteinnak külvárát, innen kiverték a törököket, kik a fellegvárba vonultak. Miután emez palánkok, falak és sövények által erősen védve volt, ezt mindjárt be nem vehették, s a külvárat — hol a török lovasság volt felgyújtották, a lovakat, zászlókat, fegyvereket s egyéb holmit elvitték, s végül magát a fellegvárat is felgyújtván ezt elfoglalták. A törökök ezután egy kőből épült toronyba huzódtak, mely nem volt bevehető. Az ostrom 15

1) I/III. f. 6. n. 25. — 2) I/II. f. 8. n. 84. — 3) U. ott n. 93. — 4) M. n. muz. ered. — 5) I/II. f. 8. n. 97. — 6) U. ott n. 98.

óráig tartott. Okt. 31. Korponára visszatértek s az ostromról Ernő fhget értesítették.¹⁾

Az említett három vezér nov. 3. Korponáról ismét érdekes hadi tervet közölt a főherczeggel. — A Gyarmathoz nov. 2. érkezett török sereg viszonyának kipuhatolására már két ízben küldöttek kémeket. Az utóbb küldött kémek megérkezése után kívánnak a török elleni hadi műveletről tanácskozni. Ajánlják: hogy Ernő fhg figyelmeztesse Nádasdyt, Batthyányt és Zrinyi grófot: hogy a Dunán-tul gyülekezzenek a török ellen.²⁾

Nov. 6. a három vezér újból irt a főherczegnek Korponáról. A nógrádi és Ozman bég őrséggel látván el Szécsént Nógrádot és Palánkot, Vác felé a basához vonultak. Az említett három hadvezér tanácskozván a többi főbb tisztekkel, elhatározták: hogy legközelebb két felé oszolnak, s Léva és Kistapolcsány táján fognak táborozni.³⁾

Pálffy nov. 19. legujabb vezéri intézkedéseiről értesítette Komáromból Ernőt. E szerint Pálffy Pozsonyból Győrre vonult, hogy itt gróf Nogarollával egyöntetű eljárásban megállapodjék. Ezután Komáromba érkezvén, Pozsony és Komárom vármegyéknek, nemkülönbén Pozsony, Nagyszombat, és Modor városoknak meghagyta: hogy jelenleg ne küldjenek le katonaságot, hanem várakozzanak, míg ő a katonákat kérni fogja.

Értesítvén a főherczeget a törökök hadi viszonyairól, jelenti: hogy a budai basa 2 csauszot küldött a portára, honnét őket várva-várja. A basa különben egész Pizskéhez jött, a fejevári pedig egész Csákvárhoz. Pálffy rendeletet adott katonáinak, hogy egyesülvén a győriekekkel Geszttest lerombolják.⁴⁾

A királynak Pálffy iránti bizalma ez évben újra nyilvánult, midőn Ernő hadi tanácsa Pálffynak az ujvári kapitányságot felajánlotta. Ernő a király meghagyásából Pálffynak saját személye és személyzetének havi költségeire 300 rajn. frtot, száz huszárlóra való eltartást, s egyes nyerges lovára havi 4 frtot ígért; havi táblapénz czimén pedig 62 frt 30 krt. Ernő Pálffy-

1)–2) U. I. -- 3)–4) U. I.

nak hűségét, szorgalmát s avatottságát dicsérvén, s tekintvén az ország mostoha viszonyait, remélte, hogy Pálffy a csekélyebb fizetési ajánlat mellett is fogja az ujbári főkapitányságot elfogadni.¹⁾

Pálffy az említett havi fizetést 400 frtra kívánta felemelni, s a hadi tanács ezt decz. 6. levelében el is fogadta.²⁾

1589.

Ernő többször különféle ügyekben kérte ki Pálffynak véleményét. Így január 12. kérdést intézett hozzá Vayda Kristóf győri katonatisztról s az ez által kért Nagy Mihály-féle birtokról.³⁾

Ugyanezen napon Szunyogh János jelleméről tudakozódik, ki katonákat ajánlott toborzani a lengyelországi hadakozásra.⁴⁾

Pálffy január vége felé Vöröskőn időzött. Ez év elején megkérte Ferhát basát, hogy adja vissza azt a néhány lovat, melyet Budán a törökök a németektől visszatartottak. Ferhát febr. 11. előzékeny hangon késznek nyilatkozott e lovakat kiadatni, noha erre nem köteles.

Pálffy úgy látszik sikerrel végezte a házassági közvetítéseket. Ez idén Dobóval azon volt: hogy b. Harrach Károly nőül vegye Perényi leányát. Ernő fhg márczius 4. köszönetét fejezi Pálffynak e házasság érdekében eddig kifejtett fáradságáért, s továbbra is kikéri buzgó közbenjárását. Ernőt e házasság nagyon érdekelhette, mivel ez ügyben Bécsbe is hívta Pálffyt.⁵⁾

Miután Ferhát basa — Károly főherczeg tudósítása szerint — a boszniai török seregnek egy harmadát Buda felé rendelte volt, Ernő főherczeg márczius 6. felhívta Pálffyt: hogy minden hadi erejét készen tartsa s a megyékben felkelést rendeljen el.⁶⁾

Pálffy Dobóval fontos ügyekben egyezkedett s ennél dicséretesen közreműködven, ezért márczius 15. Ernőtől elismerő levelet kapott.⁷⁾

¹⁾ I/III. f. 11. n. 31. — ²⁾ U. ott n. 32. — ³⁾—⁴⁾ I/II. f. 8. n. 107, 108. — ⁵⁾ I/II. f. 8. n. 112. — ⁶⁾ U. ott n. 113. — ⁷⁾ U. ott n. 116.

Pálffy a török rabokkal lehetőleg emberségesen bánt, mit Ferhát basa is felette méltányolt; Pálffy a rab bégeket — írja márcz. 19. Ferhát — kétszer vitette maga elé, s vas nem volt lábukon: úgy tartotta őket, mint főurakat, s minden jóval volt irányukban; Haszan bég sarczában már kétszer néhány ezer frtot elengedett.¹⁾

A komáromi új hid mindeddig jámbor óhaj volt, s a törököknek esztergomi hidja sem vala még egészen bevégzett tény, miután Ernő márczius 23. megparancsolta Pálffynak: hogy mihelyt a törökök az esztergomi hidat vízre bocsátják, Pálffy azonnal állítsa fel a komáromi hidat. Csak az volt baj, hogy Pálffynak ekkor nem volt kellő kötél- s horgonykészlete, s ezt Ernő fa és vesszőkkel rendelte pótolni.²⁾

Pálffy a pécsi s koppányi bégek váltságdíjának megállapítására s érvényesítésére nézve oly helyesen járt el, hogy Ernő indittatva érezte magát neki ezért april 3. különös meglegedését nyilvánítani, s egyuttal megdicsérte azon bánásmódot, melyet a bégek iránt tanusított. Ernő elfogadta Pálffynak ajánlatát, melyet a koppányi bég váltságdíjára vonatkozólag tett.³⁾

April közepén Komáromban időzött azon királyi követ, ki a törököknek ajándékot volt viendő. Pálffy a követ utazásának biztonsága végett Ferhát budai basának irt, hogy a régi szokáshoz képest a követért sajkákat küldjön, s a követet kísérendő komáromiak részére hitlevelet adjon. Ferhát april 18. eleget tett Pálffy kívánságának.⁴⁾

Ernő május 2. Pálffyt sürgős ügyek végett Bécsbe hívta

Pálffy május 8. felvétellett az alsó-ausztriai főrendek sorába. Erre vonatkozó kéretében, melyet april 2. adott be vala, hivatkozik azon barátságos viszonyra, mely közte s az alsó-ausztriai rendek között számos év óta fenáll, s kéri a főrendeket, hogy irányában s örökösei iránt jó indulattal viselteszenek, ha Ausztriában birtokot fog vásárolni.⁵⁾

1) I/III. f. 4. n. 4. — 2) I/II. f. 8. n. 118. — 3) U. ott n. 124.
— 4) I/III. f. 4. n. 4/b. — 5) Alsó ausztriai főr. lt.

Az osztrák főrendi esküszertü hithűségnek írásbeli nyilatkozatát 1589. május 12. állította ki Bécsben.¹⁾

Pálffynak ujbári főkapitányi fizetése még májusban is tárgyalás alatt állt. Pálffynak ez irányu előterjesztéseire Ernő hadi tanácsa május 8. válaszolt. Pálffynak választására hagyta: a mostani ujbári alkapitányt állásában meghagyni vagy helyette kinevezés végett mást felterjeszteni. Pálffy az Ujvárbán teendő építkezésekre nézve javaslatot terjesztett volt elő. Ernő fhg felhívta Pálffyt: hogy ezen építkezések érdekében vesse mérlegbe befolyását a magyar rendeknél s vármegyéknél. Ernő belátván Pálffynak azon észrevételét: hogy a főkapitányi fizetés nem felel meg a szükségleteknek, havi fizetését 600 fr. emelte, bele nem számítva a 100 lóval járó táblapénzt s 500 frt küldönczdíjat.

Pálffy május vége felé Prágába készült. Ernő május 20-ki levelében figyelmezteti őt: hogy prágai útját mielőbb végezze el; elmenetele előtt azonban — azonnal Ujvárra s Lévára menjen, s a hivatalos irat alapján magát mint ujbári főkapitányt mutassa be. A hatósága területén levő vármegyéket szólítsa fel: hogy türelmesek legyenek a katonaság iránt. Olasz György és Tatai Máté vajdák előmozdittatását reá bízta. Az ujbári építkezésre nézve részletes kimutatást s jó tanácsot kíván tőle.²⁾

Ernő május 26. értésére adván Pálffynak, hogy a törökök május 16. a bányavárosi végházaknál 5 községet megtámadtak, megparancsolta neki: hogy a törököknek ezen támadását torolja meg, s ezt illető tervéről őt tudósítsa. Ernő bizott Pálffy tapasztalásában.³⁾

Pálffyt most is pénzügyi gondok bántották, mit a m. kir. kamarához intézett iratában ki is fejezett. A kir. kamara vonatkozva arra: hogy Pálffy nem rég neveztetvén ki a dunáninnyi részek főkapitányává, s nem sokára e hivatalába beiktatandó, mely beiktatás nagy költséggel fog járni, máj. 27.

¹⁾ Orsz. l. I/III. f. 5. n. 33. — ²⁾ I/III. f. 5. n. 34. — ³⁾ I/II. f. 8. n. 133.

meghagyja a galgóczy harminczadosoknak: hogy Pálffynak régi követelését a marhák szabad elhajtása által egyenlítsék ki.¹⁾

Ferhát basa junius 6. Pálffyt uj méltóságában levelileg üdvözölte. Pálffynak azon minapi panaszára, hogy a törökök Esztergom táján több falut pusztítottak, azt adja válaszul: hogy a törököket e megtorlásra Dobó Ferencznek nem rég tett támadása készítette. Figyelmezteti Pálffyt, hogy a hatósága alatti kapitányokat óvja a háborúságtól. Elismerését nyilvánítja, hogy Pálffy Haszan bég váltságdíjából 5 ezer frt értékű marhát elengedett. Pálffy kért Ferháltól nemes lovakat. Ferhát ezeket adandó alkalommal igéri megadni.²⁾

Julius 2. a korponai vár tisztjei fejezték ki üdvkivánataikat Pálffynak dunáninneni főkapitányi méltóságához. Sajnos, hogy az üdvirat örömébe ürmöt is vegyitettek, midőn Pálffyt a bányavárosi várak fogvatkozásaira és nyomorára figyelmeztették, s kérték, hogy a királytól és főhercegektől segílyt kérjen.³⁾

Pálffy a szándékolt prágai utazást valószínűleg megtette, s innen elvégezvén ügyeit Augsburgba ment ipájához. Erről elég világosan tanuskodik Ernőnek hozzá Augsburgba július 6. intézett levele, melyben sürgeti: hogy jőjjön vissza, miután a török ellen személyesen kellend vezetnie a sereget.⁴⁾

Julius hava elején értesítette Thuryt: hogy a király a komáromi katonáknak, s a többi végházak vitézének két havi fizetést fog küldeni. Thury ezen tudósításért jul. 11. köszönő levelet irt Pálffynak. Levelében a magyar katonáknak Válnál történt összeütközéséről is ír.⁵⁾

Ernő a komáromi főkapitányságot, Pálffynak uj állásával járó elfoglaltsága miatt, most más egyénre akarta ruházni, mi végből jul. 27. Rudolf királynak is irt. Ernőnek e leveléből kitünik: hogy Pálffyt csupán azért óhajtotta felmenteni a komáromi főkapitányságtól, mert ennek megtartásával nem lett volna képes ujbári főkapitányi hivatalának s a bányavárosi végházak védelmének eleget tenni, Pálffy Augsburgból jul. 26. érkezett

¹⁾ M. nemz. muz. — ²⁾ I/III. f. 4. n. 4/f. — ³⁾ VIII/X. f. 1. n. 431. — ⁴⁾ I/II. f. 8. n. 135. — ⁵⁾ VIII/X. f. 1. n. 433.

vissza Bécsbe, honnét az országos tanács negyedévi gyűlése után székhelyére volt menendő, s Thury Mártont is óhajtotta magával Ujvárra vinni.¹⁾

Pálffynak ekkor nagy gondjai de nagy tekintélye is volt. Trombitás aug. 29. jól jegyezte meg Pálffyhoz irt levelében: „Bár Nagyságodnak egy hónapig nyugalma lehetne Istennek hála Nagyságodnak is mostan nem sokkal kevesebb birodalma vagyon az basánál, és a hol Nagyságod nem bir is, minden Urak Nagyságodnak fejet hajtanak és szolgálnak; mert látom egyik sem lehet a Nagyságod barátsága nélkül.“²⁾

Pálffy aug. 29. vette át Ujvár főkapitányságát.

Pálffy szept. 4. Komáromból ismét irt a főherczegnek a komáromi katonaság érdekében. A komáromi vajdák és naszádosok kérdőre vonták Pálffyt a király által neki megígért havi fizetés elmaradása miatt. Pálffy nagyon nyomorultnak ecseteli a katonaság helyzetét, s pénzsegélyen kívül sajkákat is kér, melyeket már annyiszor sürgetett.³⁾

Pálffy hasonló leveleket szept. 1. és 3. is intézett Ernő főherczeghez. A komáromi német katonaság — úgy mond — már 5 év óta nem kapott fizetést és szolgálatát hiven végezte. A komáromi főkapitánynak kineveztetését is sürgette, miután ő nem nélkülözheti alkaptányát s Ujvárt és Komáromot egyidejűleg nem kormányozhatja.⁴⁾

Pálffynak prágai jó emberei között nem volt utolsó Himmelreich, kit Pálffy nem rég értékes ajándékkal meglepett. Himmelreich szept. 25. hálásan megköszöni Pálffynak kegyességét, nagylelkűségét s azon ajándékot, melyben őt és családját részesítette, s melyet ő nem képes eléggé meghálálni.

Himmelreich részvétellel említi: hogy Pálffy az országos tanács legközelebbi gyűlésén szerfelett volt elfoglalva.⁵⁾

Pálffy indítványa következtében Zólyom vármegye robotját Ujvárnál volt végzendő. A vármegye ez ellen Ernőnél védekezett; Zólyom városa pedig egy bástyafalnak építését kérte. Ernő

¹⁾ U. 1. — ²⁾ VIII/X. f. 1. n. 440. — ³⁾—⁴⁾ U. 1. ered. — ⁵⁾ VIII/X. f. 1. n. 442.

szept. 26. e bástyafalnak kérdését Pálffynak tanulmányozni ajánlja.¹⁾

Pálffy mint hadvezér a törökök elleni ütközetekben, nem alkalmazkodott mindig a fenálló rendszabályokhoz, miért őt Ernő okt. 3. meg is intette és dorgálta. Pálffy több ily támadást tett már — melyek mint a főherczeg írja — csak még inkább felingerlik a törököt.²⁾

Pálffy okt. 3. Ujváron kelt levelében szemrehányásokkal illette Baychy Mihály gazdatisztjét, s tőle gazdasági számadást kért. Baychy okt. 8. azt felelte: hogy ő nem adósa Pálffynak, hanem ez neki.³⁾

Hadvezéri teendői mellett a vöröskői építkezés iránt is érdeklődött. Troyer tisztje okt. 9. tudósította őt, hogy a titkos szobák Pálffy rendelkezése szerint már elkészítettek; az új konyha már felépült, a tornyot is, hová az órát alkalmazni fogják, építik, valamint a kapu melletti csigalépcsőt is, mely az emeletes szobákba vezet; az ácsok a bástyákon dolgoznak, nemkülönben a nagy és kis szobákban.⁴⁾

Pográny Benedek okt. 9. kérte Pálffyt, engedné meg, hogy a magyar vitézek a drégelypalánki törökök kihívására ezekkel kopiát törjenek. Pográny a kopiatöréshez csak kétszáz lovas törököt kívánt meghívni.⁵⁾

Pálffy november elején távol volt Ujvárról, s ennek gondviselését Vághy Ferenczre bízta. Néhány előkelő családból való tiszt ezalatt megsértette a katonai fegyelmet, s Vághy ellenében fenyegetőleg léptek fel. Ez nov. 3. kérte Pálffyt, hogy térjen mielőbb vissza és szolgáltatson igazságot.⁶⁾

Pálffy ez év végén a katonaság fizetésének sürgetése miatt ismét a királyhoz készült Prágába. Ernő értesülvén erről, decz. 8. azt a kívánságát közli vele, hogy a királyhoz legfőlebb másodmagával menjen s kérését egyszerűen s illedelmesen közölje a királylyal.⁷⁾

1) I/II. f. 8. n. 147. — 2) U. ott n. 149. — 3) VIII/X. f. 1. n. 447. — 4) U. ott 448. — 5) VIII/X. f. 1. n. 450. — 6) U. ott n. 455. — 7) I/II. f. 8. n. 157.

1590.

Pálffy őrszemmel kisérven vöröskői gazdaságát, tisztjeinek rendeleteket adott s velük levelezett. Dietl tisztjét a számadások késő beküldése miatt megfeddette. Dietl 1590. jan. 16. ez ellen védekezvén, az uradalmi malmok s fűrészmalomokról értesíti. Merzsan vistuki tiszt jan. 11. jelenti: hogy Halmesen 24 házhelyet méretett ki s tavaszra több községben sok ember fog letelepedni. Troyer gazdatiszt Alsó-Dióson németeket akar letelepíteni. Pálffy már a múlt évben elrendelte, hogy tisztjei havonkint terjeszszenek be hozzá számadásokat.¹⁾

Pálffy január elején Bécsben volt. Midőn Ujvárott tartózkodott, úgy látszik, időnkint családja is itt volt körülötte. Ferenczy márcz. 8. Ujvárról értesítette, hogy kis fia és leánya egészségesek.²⁾

Pálffy megígérte volt, hogy az ujvári katonaság fizetésének kiszolgáltatása végett közben fog járni a királynál. A fizetés az ígért időben elmaradván, az ujvári katonatisztek márczius 20. a fizetés sürgetése végett Pálffyhoz két követet küldöttek.³⁾

Léva várának katonái még nyomottabb viszonyok között éltek. Márczius 23. Pálffyhoz hathatós levelet intéztek, melyben hivatkozván Pálffynak azon nyilatkozatára, hogy a hadi fizetés végett nem a királyt kell untatni, hanem hozzá kell fordulni, kéri őt, hogy a véginségben szenvedő lévai katonaságon mielőbb segítsen, mivel még sohasem volt oly nyomorban.

A budai basa ez idei husvétkor Ernő főherczegnél súlyos vádakat hozott fel Pálffy ellen. A basa levele szerint, Pálffy Esztergom alá jött nagy sereggel, s az esztergomi béghez intézett levelével meg akarta csalni. Pálffynak a törökök ellen intézett cselszövényes támadása kudarczot vallott. Miután Pálffynak ezen hadi művelete a kötött frigy ellen van, kérte a főherczeget, hogy Pálffyt büntesse meg. A basa nagyon élesen tör ki Pálffy ellen, ekkép irván: „Azt is hallottuk: hogy Pálffy király ő felsége udvarában nevelkedett fel, ennek okáért azt tudtuk, hogy

¹⁾ VIII/X. f. 1. n. 354—456. — ²⁾ U. ott n. 481. — ³⁾ VIII/X. f. 1. N. 500.

emberséget tanult . . . de az, mint látjuk, nem király udvarában lakott, hanem hóhér volt mestere, kitől tanult, mert az elmúlt napokban egy marok fogat hozának elénkbe, kiket hóhér módjára a szegény rabok szájából szedetett ki.¹⁾

Pálffy a fenálló békekötési szabályok ellenére ismét beütött a törökök területébe. Így ápril havában rátámadt a vaáli törökökre, kik a magyar seregben jelentékeny kárt okoztak. Pálffy ápril 24. levelében mentegetőzött ugyan Ernő főherczegnél, de ez mindemellett május 3. rosszalólag nyilatkozott Pálffy vállalta felett, miután őt hasonló kihágásoktól már mind írásbelileg, mind szóval óvta vala.²⁾

Pálffy Ernő ismét május 17. megdorgálta a bakabányai s kakati (kokkerni) összeütközés miatt. Pálffy ez ügyben már kifejtette volt mentő okait, azonban Ernő ezeket nem találta eléggé nyomatékosoknak, mivégből vizsgálatot rendelt el, s ennek vezetésével megbizta Praun komáromi főkapitányt. Pálffynak egyidejűleg meghagyta, hogy a két csata körülményeinek kellő kipuhatolása céljából Praunnak kezére járjon.³⁾

Pálffy Praunnak imént említett megbizását zokon vette, minek Ernő főherczeghez intézett levelében kifejezést is adott. Ernő május 26. levelében lecsillapítani igyekezvén Pálffy a vizsgálatot Pálffyra nézve nem tartja sértőnek, minthogy gróf Zrinyi és Kielmann ellen is hasonló vizsgálatok folytak volt.⁴⁾

Az imént érintett vizsgálatra részben a következő eset szolgáltatott okot. Bory Mihály bakabányai várnagy s Ibrahim drégelypalánki török vezér párbajt voltak vivandók. Az előbbeni Pálffytól Ibrahim pedig Ferhát basától nyert erre engedélyt. Ibrahim a viadal színhelyén oly vad lovon jelent meg, mely a viaskodó ellenfelet rugta s harapta. Midőn Ibrahim nem akart más lovon viaskodni, a párbaj elmaradt. Midőn Ibrahim száz s néhány katonából álló kíséretével visszaindult, a párbajnál jelen volt magyar katonák Ibrahimnak hazamenő kíséretét a béke-

1) I/III. f. 11. n. 47. — 2) I/II. f. 3. n. 168. — 3) U. ott 177.
— 4) I/II. f. 8. n. 181.

kötés rendszabályai ellenére megtámadták s nagy részben megölték. Ferhát e miatt keservesen panaszkodott Ernő főherczegnél. A basa — mint Praun május 18. Pálffynak írta — a bakabányai ütközet ügyében a portára külön futárt küldött. Istvánffy M. állítása szerint az érintett ütközet ügyének tárgyalása csak télen jött szőnyegre. Miután a vádlott katonák óvást tettek az ellen: hogy felettök németek ítéljenek, az ügy elintézése későbbre halasztatott, míg végül Pálffyt bízták meg a vádlottak elítélésével.¹⁾

Ernő május 23. sürgette a kir. kamarát: hogy Pálffynak még 1588. évből való 6660 frt követelését fizesse ki.

Pálffy nov. 7. Mátyás főherczegnek a megüresedett győri püspöki székre a kir. helytartót ajánlja, ki koránál s a király körül szerzett érdemeinél fogva legérdemesebb arra. Pálffy a helytartót ezelőtt Ernő főherczegnek is ajánlotta.²⁾

1591.

Pálffynak ez idén is tiz ezer frt követelése volt a komáromi katonáknak adott fizetés czimén. Mátyás főherczeg 1591. febr. 4. megparancsolta a nagyszombati harminczadosnak: hogy e pénzt négy év lefolyása alatt egyenlő évi részletekben kamat nélkül fizesse ki Pálffynak.³⁾

Pálffy a hadi ügy érdekében több lovat saját költségén látott el, mit Mátyás fhg márcz. 22. levelében dicsérőleg méltányolt. Pálffy már ekkor megsokalta a sok katonáskodást s küzdelmes életet, mihez kétségkívül leginkább a fizetés elmaradása s a katonaság mostoha anyagi helyzete járult, s ezért le is akart köszönni. Mátyás Pálffynak lemondási szándokát most épúgy helytelenítette mint ezelőtt. Ő felterjesztette a lemondási nyilatkozatot a királynak, s hiszi: hogy a király Pálffynak szolgálatait idővel méltányolni fogja.⁴⁾

Pálffy márczius 30. Rudolf királyhoz az ország szomorú állapotáról jelentést, illetve kérést intézett annak orvoslása

¹⁾ Istvánffy 587. 588. — ²⁾ U. l. — ³⁾ M. nemz. muz. — ⁴⁾ I/III. f. 1. n. 31.

végezt. A kérvényen kivüle 3 püspök s 5 főúr volt aláírva. Az országos bajoknak főokát a végvárak védelmi erejének s felszerelésének hiányaiban, a katonák fizetésének elmaradásában, s az adószedők lelkiismeretlen eljárásában találták. Nyíltan megírták a királynak, hogy ezen viszonyoknak hosszabb tartama fel fogja lázítani a népet.¹⁾

Pálffyának fentemlitet lemondási szándékát Ernő főherczeg sem osztotta, s ezt Rudofhoz írt levelében is kifejezte. Rudolf a bakabányai ütközetre nézve még május 1. sem volt megnyugtatra, s Mátyásnak idevonatkozó iratát Ernőnek küldte el véleményadás végett.

Pálffy május 21., 22., 23., 24. napjain leveleket írt Mátyás főherczegnek, melyekben a törökök pusztításairól tudósította, s lemondási szándokát újból bejelentette. Mátyás hivatkozva a fentérintett levelekre azt írta: hogy nincs ugyan joga Pálffyt főkapitányi állásában erőszakkal visszatartani, s hogy ezt a királylyal is közölte, de azt is kell kinyilatkoztatnia: hogy a főkapitányságot most más egyénre ruházni nagy zavarral jár, minélfogva reméli, hogy Pálffy ismeretes hűségéhez képest nem fog leköszönni. Mátyás hangsúlyozta: hogy a főkapitányi méltóság kiváló megtiszteltetés Pálffyra nézve. Mátyás egyszersmind megelégedését nyilvánítja Pálffynak azon rendelkezésére nézve, melyet a várak megerősítésére nézve tett.

Pálffy ekkor különösen a bányavárosok megvédését viselte szíven, s ezek védelméért Ernő fhghez fordult, segílyt kérvén Győrről s más kapitányoktól, mire Ernő junius 7. tagadólag válaszolt. Pálffynak megnyugtatósa végett azonban írt Nádasdy, Zrinyi, Erdődy és Batthyáynak.²⁾

Junius 11. megbizást kapott, hogy Kecskemét polgárait a Nyáry Krisztina s veje Osztrotyh Endrével való egyezkedésnél erőszakoskodás ellen védje meg.

Ernő julius 2. ismét avval bizta meg, hogy birja rá Illésházyt Csábrág várának további gondozására, mivel a kir.

¹⁾ U. l. — ²⁾ I/II. f. 8. n. 185.

kinestár szűke miatt nem lehet most Illésházy kívánságát teljesíteni.¹⁾

Pálffy ez időtájban Prágába készült, miről őt Ernő jul. 7. lebeszélni törekedett, ajánlván: hogy utazását jobb időre halasztza.

Hogy Pálffy érdemei s tekintélye a külföldi nagy urak előtt is ismeretes volt, ennek a már mondottakon kívül némi bizonyosságul szolgáljon a mantuai herczegnek levele (szept. 4.) melyet ez Savorgnano Germanicus márki által küldött Pálffyhoz. E levélnek nem volt egyéb célja, mint hogy a herczeg Pálffy iránti különös tiszteletének s megemlékezésének adjon kifejezést.²⁾

Ernő szept. 5. örömét fejezi a Kákat (Kokkern) melletti ütközetben Pálffy s mások által tanusított vitézség felett, s hálát ad Istennek az ütközetnek sikeréért.³⁾

Szept. 20. báró Lichtenstein János senthei főkapitány kérte Pálffyt, hogy ajánljon neki valakit huszárijaihoz kapitányul. Egy már ajánlkozott neki, de ő Pálffynak irányadó ajánlatáig nem akar intézkedni. Lichtenstein bizalmas viszonyban volt Pálffyval s mint egyik leveléből kiderül, egymást látogatták.⁴⁾

Pálffy okt. 18. ajánlja Ernőnek Zsibrik Gáspár kérését, melynél fogva ez két hónapra Bakabányáról Erdélybe akar menni. Pálffy megígérte: hogy Bakabánya védelméről majd gondoskodni fog. Köszönetét nyilvánítja, hogy Révay Márton Korponán kapitánynya neveztetett ki. Révay különösen Pálffy alatt óhajtott szolgálni. Pálffy megint kérte a főherczeget, engedje őt Prágába menni, miután a mostani viszonyok között legjobb akarata mellett sem szolgálhat.⁵⁾

Pálffy udvarbiráját Trombitás Jánost hazaárulás miatt fogásba vetette. A hadi tanácsnak novemberben kelt levele szerint b. Pálffy Miklós Trombitás ügyének tárgyalását s ítéletét nov. 27. tűzte ki. A hadi tanács értesítette Pálffyt: hogy ha az említett vizsgálat s ítéletnél Nádasdy — betegsége miatt —

¹⁾ U. ott 186. — ²⁾ I/III. f. 3. n. 2. — ³⁾ I/II. f. 8. n. 191. — ⁴⁾ I/III. f. 11. n. 48. — ⁵⁾ M. n. muz.

közre nem működhetnék, ennek helyébe más vizsgáló bírót nevezzen ki. Pálffy Trombitás Bálintot is hazaárulás miatt fogva tartotta. Bálint a hadi tanácshoz intézett levelében panaszkodik Pálffyra, hogy őt már két évig s hét hétig fogságban tartja, s ügyét még nem tárgyalta. Pálffy — ugymond — testvérét Trombitás Jánost is az állítólagos hazaárulás miatt már eleget kinoztatta. Bálintot két hónapra — 17 nemes kezességére — elbocsátotta ugyan házába, de ismét vasra veretten 27 hét óta fogságban tartotta. T. Bálint kérte a hadi tanácsot, hogy Pálffyt a törvényes vizsgálatnak mielőbbi foganatosítására utasítsa.¹⁾

V.

1592—1596.

Pálffy 1592. év elején megint útra készült a katonák fizetésének sürgetése végett. Praun szerencsét kívánt neki ez úthoz s kérte, hogy a többi várak katonasága részére is kérjen pénzt.²⁾ Továbbá sürgette Pálffynak visszaérkezését, hogy a nyugtalan esztergomi béggel megküzdhessenek.

A király márczius 13. felszólította Pálffyt: közölné vele azon módot, mi által lehetne a végveszélylyel küzdő ország-részeket megmenteni, melyeknek szomorú helyzetét Pálffy oly sötét színekkel vázolta volt. Rudolf 1592. márczius 14. kérdezi Pálffytól a magy. cancellaria útján, kit vél legméltóbbnak a pécsi püspökségre. Itéletére súlyt fektet, midőn egyháza és hazája iránti eddigi hűségétől és buzgóságától elvárja, hogy e kérdésre őszintén és nyíltan fog válaszolni.

Pálffy april elején távol volt Ujvárból. Ezalatt ujvári ménesében nem jól gazdálkodtak, miről őt Névery april 8. értesítette. Itteni ménesében 3 mént tartott. Ujvár s vidéke érezte távollétét, s visszatérését Komáromy György deák nagyon kíváncsnak mondta.

¹⁾ I/III. f. 5. n. 57. — ²⁾ I/III. f. 11. n. 20.

Pálffy ügyeit junius végén Kuthassy János győri püspök támogatta Prágában s jul. 1. ajánlotta Pálffynak, hogy írjon Rumpff és Hoffmannak. Az országgyűlés felől azt írja, hogy erre nézve a főherczeg Bécsben az urakkal tanácskozzék.¹⁾

Pálffy Kuthassy János és Nádasdy Ferenczczel őszkor Prágába utazott, hogy a királyt az ország védelmének buzgó felkarolására kérjék. E kérésnek az volt eredménye, hogy Rudolf 1593. január 25. országgyűlést hirdetett.

Pálffy okt. 4. Ujvárról jelentette Ernőnek: hogy a budai basa egy végvárat valószínűleg — ugymond — Ujvárt meg fogja támadni. Pálffy ígérte: hogy erről minden szomszédjának irni fog, és seregét harczra készen fogja tartani.²⁾

Forgách Zsigmond nejével kereste Pálffyt Komáromban, hogy vele Surány várának javításáról értekezzék. Nem találván őt ott, okt. 13. irt neki s kérte, hogy a nevezett várra vagy 100 frt deputáljon. Sajnálkozott a felett, hogy Hathalmy Pálffyt ellene felingerelte; ő pedig „Pálffyt nemkülönben becsüli mint édes atyját a sok vele való jó tettért“ s bizik benne és bizott mint erős gyámolában.³⁾

Decz. 12. Mátyás fhgtól megbízást kapott: hogy a lévai fegyvertárnok visszaéléseit s Léva vára fegyverkészletét vizsgálja meg, erről jelentést tegyen s véleményét nyilvánítsa.

Pálffy ez évben a pozsonyi káptalan s Joó János kir. személynök előtt fassiót állított ki, melynél fogva atyai s anyai örökrészét fivérei gyermekeinek adja, hogy „így irányukban testvéri keresztény szeretetét nyilvánítsa, és sorsukon segítsen.“

1593.

Mátyás fhg jan. 23. megdicsérte Pálffyt, hogy a korponai katonáknak pénzt kölcsönzött. Pálffy jan. 24. Ujvárból értesítette Mátyás főherczeget, hogy a törökök a Konstantinápolyba küldött három követet ki akarták fosztani.⁴⁾

Január 26. szerdán Miklós fia született, kit jan. 26. meg-

¹⁾ I/III. f. 11. n. 53. — ²⁾ Orsz. l. — ³⁾ I/III. f. 11. n. 49. — ⁴⁾ U. l.

kereszteltek; keresztszülei voltak: Illésházy István, Joó János s Balogh György ñeje.¹⁾

Márctius hóban Révay Andrást ajánlotta Báthory Zsigmondnak, ki Pálffy ajánlatát nagyrabecsülvén, márczius 8. biztositotta, hogy ajánlatának mindenkor foganatja lesz.²⁾

Pálffy május 21. az országos közügyek érdekében hathatósan irt Forgách Imrének. „A dologban — ugymond — legyen te Kglđ minden jó törekedő és végező, a ki országunknak javára és megmaradására fog következni.³⁾

Borostyánkő inscriptiójára nézve Salm Gyula gróf Borostyánkő várának előbbeni birtokosa és Pálffy mint uj beirati birtokos között bizonyos egyezség jött létre, melynek értelmében Pálffy a vár jövedelmeinek felét tartozott Salm grófnak átengedni. Mátyás fhg a m. kir. cancellaria által junius 23. inti Pállffyt, hogy ezen egyezséget tartsa meg.⁴⁾

Augusztus hóban Prágában volt a zsoldos katonaságnak fizetése ügyében. Mátyás főherczeg előmozdítandó Pállffynak járatát, Rudolphoz aug. 4. hathatós kérést intézett. „A katonaság — írja — egész reményét főkapitányába Pálffy Miklósba helyezi, ki most Felséged udvarában van. Ha Pálffy a királytól pénz nélkül visszatér, semmi remény sincsen a katonaságnak további visszatartására, sőt Pálffy is kénytelen lesz szolgálatát abbahagyni. Pálffy hűsége s nemes lelkületétől indittatva, ujbári főkapitányságának tartama alatt saját költségén 150 lovat tartott el, de ezt az áldozatot ezentúl nem fogja már meghozhatni.“ Kéri továbbá a királyt, hogy térítse meg Pállffynak azt a kölcsönt, melyet ez legujabban 400 lóra előlegezett. Mindig kár lenne — ugymond — ha oly szép és jól begyakorlott lovasság, minő Pálffy vezetése alatt van, s melyhez hasonlót még nem látott, eloszolna.

Mátyás végül azt írja Pállfyról: hogy a hadsereg céljaira nagylelkű áldozatot hozott, s mint főkapitány minden kifogás nélkül teljesítette hivatalát.⁵⁾

Pálffy több püspök és főúrral tanácskozva, ezekkel együtt

¹⁾ Monum. Hung. Hist. VII. k. VIII. l. — ²⁾ I/III. f. 3. n. 4.
— ³⁾—⁴⁾ Orsz. l. — ⁵⁾ I/III. f. 1. n. 53.

szept. 13. Bécsből Rudolphhoz egy kérést intézett, melyben érelyesen szólalván fel az ország védelme érdekében, a királyt kötelességére s Isten és világ előtti felelősségére figyelmeztetik. Az országot fenyegető veszély elhárítása végett — mondja az irat — a karok és rendek megbízásából nem oly régen járt Pálffy és Nádasdy a felségnél. Valószínű, hogy ez Pálffynak imént említett prágai utazására, nem pedig tavali küldetésére vonatkozik.¹⁾

Szeptember elején főgondját képezte a budai basa hadi terveit s mozdulatait kipuhatolni, s ennek eredményéhez képest hatáskörében intézkedni. Szept. 5. Budára 3, s Váczra 5 kemet küldött. Szept. 6. Mátyás főherczeget Ujvárból a következőkről értesítette:

Mihelyt Ujvárra érkezett, mindannyi vármegyének meghagyta: hogy harczra készen álljanak, amint erre őket fel fogja szólítani; hasonlókép irt a hatósága alatti katonatiszteknek is. Ezután leírja a budai basának nőttön növekedő táborát s támadásra való készülődését. Egy Esztergomból jött kémétől megtudta: hogy a törökkel való összeütközés nem lesz kikerülhető. Levele végén a katonák fizetését az élelem és lőszerek szállítását sürgeti.²⁾

Tapolcsány Pálffy szept. 8. tudósította: hogy a török Ujvár Léva és Komárom felé 17 ágyúval előrenyomul, s utjában mindent tüzzel-vassal pusztít.³⁾

Mátyás szept. 17. azon kellemetlen megbizással lepte meg Pálffy szept. 17. azon kellemetlen megbizással lepte meg Pálffy: hogy Forgách Zsigmondot és Balassa Menyhértet hívassa magához s dorgálja meg azért, hogy katonáik Tapolcsány elfoglalásánál egymással botrányosan s vérengzéssel összeütköztek.

Pálffy a törökök elleni védekezésre okt. 2. Rákóczy Zsigmond hatályosan buzdítván, különféle nagy horderejű hadi terveket terjesztett elébe azon czélból, hogy ezeknek a királyt megnyerje. Az Istenért, kéri Pálffy, hogy más urakkal hasson a királyra. A király küldjön követséget az erdélyi fejedelmhez, mely követségben Pálffy s ecsedi Báthory István is vegyenek részt.⁴⁾

¹⁾ U. l. — ²⁾ — ³⁾ Alsó ausztr. főr. l. — ⁴⁾ I/III. f. 5. n. 40.

Pálffy Rákóczynak ezen levelét a komáromi táborból okt. 22. küldte Mátyás fíhhez, s különös nyomatékkal ajánlotta az erdélyi vajdához küldöttséget meneszteni, minthogy Erdély — mint ezt Báthory Istvánnak bizalmas közléséből tudja — hajlandó a királyhoz csatlakozni. Pálffy e leveléhez csatolta a vármegyék s végházakból vele táborba szállt katonaságnak kimutatását, s mikép látta el a végházakat. Pálffy már 7 nap óta volt a komáromi táborban. Hardecket várva-várta. A Nádasdy, Zrinyi és Hardecknek irt levelek másolatát elküldte a főherczeghez. Gr. Hardeck sok levélváltás után végre elhatározta: hogy okt. 23. korán reggel Komáromba jön. Pálffy biztosítja a főherczeget, hogy egész önfeláldozással kész a török ellen harczolni.

Október 20. táján a törökök elleni kivonulás végett Komáromban vagy 40 ezer katona gyűlt össze. Pálffyn kívül itt volt Zrinyi György dunántuli főkapitány, Hardeck Ferd. győri kapitány, kik sok katonát hoztak ide; továbbá Nádasdy Fer., Forgách Zsigmond, Dersffy Ferencz, Batthyány, Istvánffy Miklós stb.

A vezérek a seregek tisztjeivel tanakodtak Komáromban a kilátásban levő harczról. A császár Hardecket nevezte ki fővezérnek. Pálffy és Zrinyi — mint Istvánffy írja — Hardeckkel szemben nem akartak lemondani vezérkedési szerepükről, de a jelenvolt főurak rábeszélésére s tekintettel a közjóra megnyugodtak.

A vezérek megtudván a töröknek visszavonulását okt. 28. Fejérvár vivására indultak. A sereg — Istvánffy szerint — eleinte Veszprém felé indult, de utközben Hardeck Istvánffy Miklóst Pálffyhoz és Zrinyihez küldte, hogy Fejérvárhoz menjenek, melynek ostromoltatása Hardecknek kedvencz terve vala. Pálffy, Zrinyi és Nádasdy épen együttesen tanácskoztak. Istvánffy azt kapta válaszul: hogy ők hajlandók Hardecknek parancsát teljesíteni, ha még nem haladták meg a Fejérvárra vezető utat. Seregünk Fejérvárt csakhamar vinni kezdte. Pálffy nov. 2. este Horváth Györgyöt küldte ki kémlelésre. E támadásban seregünket nem sokára megzavarta azon hir: hogy

Hasszán budai basa 20 ezernyi haddal siet a fejérvári törököknek segítségére. Mieink abba hagyván az ostromot, s felégetvén a külvárost, erejüket a közeledő ellenségre kívánták irányítani. A basa késedelmezése következtében elég idejük volt a katonaságot csatarendbe helyezni. Az ütközetet Pálffy kezdte meg a dunántuli csapatokkal, puskás lovasokkal és sajátóságosan felszerelt morva zsoldosaival támadván meg az ellenségnek balszárnyát. Pálffy hevesen és hősiezen ütött a janicsárokra. A harc egyideig kétesen folyt, s Pálffynak lova is megsebesült; de ő hamar más lóra ülven, folytatta a csatát s üldözni kezdte Nádasdyval s más vitézekkel a futamodó törököket. A harctéren s a Budára vezető uton vagy 6 ezer török hullája jelezte a magyar sereg diadalát, melynek birtokába jutott az egész török tüzérség s 44 ágyú.¹⁾

Pálffy és Nádasdy ezután megújítani kívánták Fejérvár vivását, hogy a megfélemlített török őrség, mely egyelőre nem várhatott gyors segílyt, nem lesz képes fegyvereiknek sokáig ellenállni. De Hardeck, ki Pákozdnál könnyen megsebesült előbbi hadi tervével ellenkezőleg — nem tudni mely okból — nem akart beleegyezni az ostromnak megújításába.

Miután Pálffy a maga kis seregével e helyen eredménnyel nem működhetett, előbb Komáromba azután Esztergomba ment.²⁾

Pálffy a Fejérvárnál aratott győzelmet Teuffenbach és Rákóczy Zsigmondnak tudtul adván, lelkesen buzdította őket a török elleni hadakozásra. E két vezér Pálffyt rövid idő alatt felhívta, sietne Fülek megvívására. Pálffy készségesen követve e meghívást, Majthényit Pogrányt s Fánchyt csatlakozásra felszólítván, utra kelt. Vagy 7 ezer katonával nov. 24. érkezett Fülekhez, mely már ostrom alatt állott. Pálffynak megérkezése az ostromló keresztény sereget szinte felvillanyozta s mindjárt nov. 25, sikerült az alsó várat bevenni. Pálffy a töltéseket és sánczokat azonnal megérkezte után kijavította s az ágyukat közelebb elhelyezte. A 800 főből álló őrség nov.

¹⁾ Istvánffy 614—616. Horváth M. III. 324. 325. — ²⁾ U. ott. Istv. 616—617. Horv. 325.

27. a felső várat is feladta s mindennek hátrahagyásával a várból szabadon kivonult. Divényt a törökök már nov. 26. kiűritették; Pálffy ebbe legott 100 legényt helyezett el Bogdány Gáspár parancsnoksága alatt.

Mátyás fhg. nov. 6. elismerést nyilvánítt Pálffynak Fejérvár ostrománál tanusított vitéz férfias és lovagias hadakozásáért, melynek hírért a királylyal is közölni fogja, ki remélhetőleg nem fogja elmulasztani Pálffy érdemeinek méltánylását.¹⁾

Mátyás nov. 8. már értesült arról, hogy Pálffy Fejérvártól eltávozott s Győrre jött. Ajánlja hogy Pálffy Teuffenbachchal az ellenség üldözése végett értekezzék. A királynak akarata hogy őt a várkapitányok segíeyezzék.²⁾

Pálffy nov. 10. hadi jelentést irt Mátyás főherczegnek. Pálffy Teuffenbachot Győr s Komárom főkapitányait Esztergom ostromlására figyelmeztette, mit Mátyás nov. 12. levelében helyeselt.³⁾

Fülek elfoglalása után a törökök Kékkő, Hajnácskő, Buják, Somoskő és Hollókő váraiból kivonultak. Pálffy s a többi magyar urak még tovább is ohajtották folytatni a szerencsésen megkezdett hadjáratot; de Teuffenbach a szigorú hideg miatt már zúgolódó németeivel visszatért Kassára, és csak arra sem volt rábirható, hogy a szándékukat nála nélkül is végrehajtani kívánó magyaroknak néhány ágyut kölcsönözzön. Pálffy és Illésházy tehát Majthényi László Zólyom és Pogrányi Benedek Koponay várnagyokkal együtt szintén hazatértek; de utközben még Szécsényt s az elhagyott Drégely és Palánkot is hatalmukba ejtették.⁴⁾

Czobor István decz. 24. tett végrendeletében Anna nevű leányának gyámnokaiúl Pálffy Miklóst, Illésházy Istvánt és Esterházy Ferenczet rendelte, s Pálffynak egy aranyozott buzogányt, nevezett két gyámnoktársának pedig más ajándékokat hagyományozott.⁵⁾

1) I III. f. 1. n. 55. — 2) U. ott 56. — 3) U. ott. 57. — 4) Horváth M. III. 326. — 5) Orsz. ltár N. R. A. F. 1634. n. 23.

1594.

Mátyás főherczeg mint az ország seregének fővezére január végén Győrött maga körül gyűjtötte a sereg hadvezéreit, hogy velük a török elleni küzdelemről tanácskozzék. E tanácskozásra Pálffy is eljött Ujvárból, Hardeck és Kinsperg Kristóf Veszprém és Palota visszatoglalása mellett kardoskodtak, Pálffy azonban Nógrád vivását sürgette, mi által Zólyom, Korpona, Bozók s a bányavárosok nyernének biztonságot. Mátyás Pálffynak indítványát fogadta el s reá bízta a Nógrád ellen vezetett seregnek parancsnokságát. Ezen hadjárat a sok havazás eső s rossz utak miatt csak lassan haladt előre. Pálffy és serege férfiasan leküzdtek a közlekedési akadályokat, s türelmesen viselték e vállalat viszontagságait. Oroszfalvánál ütöttek táborn, melyben vagy 14 ezer gyalogos, s mintegy 7 ezer lovas volt. Pálffy Nógrád ostrománál kellő hadvezéri óvatosságot ügyességet s bátorságot fejtven ki, a várat márczius hó 10. elfoglalta.¹⁾

Pálffy febr. 18. Ujvárról igen erőlesen irt a budai basának. Szemrehányást tesz neki a törökök hitszegéséért, melylyel a békekötés feltételeit semmibe vevén a keresztény sereget bántalmazzák. Bátran oda mondja: hogy a magyar király nem fél a törököknek nagy seregétől, mert Istenben helyezi bizalmát.²⁾

Pálffy ez év tavaszán valamely fontos kéréssel fordult Rudolf királyhoz, melyet Mátyás april 19-ki levelével buzgón ajánlott a királynál. Mátyás hivatkozott Rudolfnak saját tapasztalásaira, s Pálffynak a vármegyéknél s az országgyűléseken szerzett közügyi érdemeire. Mátyás april 28. Komáromból újra irt Rudolfnak, s Pálffynak a vármegyékben s a közügy terén kifejtett működéséről azt mondja: hogy Pálffy nem is tehetett volna többet, mint amennyit tett.³⁾

Haderegünknek ezután Esztergom vivása jutott feladatúl. Pálffynak e hadjáratban is nagy osztályrésze volt. Sajnos hogy személyes vitézsége és feláldozásának, melynek tanuja volt Esztergom, nem felelt meg az egész ostromnak eredménye. Pálffy

¹⁾ Istvánffy 651—624. l. — ²⁾ I/III. f. 4. n. 16. — ³⁾ I/III. f. 5. n. 115.

alkudozott titkosan az esztergomi ráczokkal, hogy városrészüket adják át a keresztény seregnek. Az alku szerint Pálffy éjnek idején sikerrel vette be a rácz várost. Pálffy legnagyobb életveszélyben forgott a vizi város vivásánál, hol a keresztény sereg vállalata nem sikerült. Pálffy volt az, ki a helyenkint sikertelen ostrom következtében csüggedő vezéreket s katonákat az ostromnak kitartó folytatására buzdította, buzdításának egyik eredménye volt a vizi város kerek tornyára május 22. intézett támadás. Mátyás főherczeg junius elején táborában gyűlést tartott a dunavidéki vármegyék rendivel. A gyűlés határozatai s a nemesség felkelése következtében nem sokára Pálffy és Zrinyi zászlai alatt vagy 20 ezer vitéz gyűlt össze. De alig hogy a nemesség Esztergomnál megjelent, Mátyás értesülvén Szinán vezér megindult arról Ungnád tanácsára felgyújtotta a várost, s táborával Komárom felé vonult. Pálffy és Nádasdy az ostrom kitartása mellett voltak, de a főbb parancs előtt kényszerültek meghajolni. E hadjárat szomorú kimenetelét helyesen okadatolja Horváth M. e szavakkal: „Hiba volt azonban a főherczeg részéről, hogy Pálffyra és Nádasdyra, kik jeles hadvezéri tehetségeiknek már annyi fényes bizonyítványait adták, s a törökkel való harcz modorát is legjobban ismerték, keveset hallgatva leginkább Ungnád Dávidnak a hadi tanács elnökének s gr. Hardeck Ferd. győri kapitánynak tárt fület.“²⁾

VIII. Kelemen pápa 1594. július 2. kell brevéjével megtisztelte Pálffyt. A breve átadásával Auria János szentszéki jegyző volt megbizva. A pápa Pálffyt főnkelt s buzgó férfiúnak nevezi, ki Istenért, fejedelméért s hazájáért minden áldozatra kész.³⁾

Szinán nagyvezér hatalmába ejtvén Tatát és Szent-Mártont, Győrt kezdte vívni. Mátyás szept. 7. — midőn Szinán Győrhöz a vizen átjött — visszavonult. Győrnél Pálffy is küzdött s lábán megsebesült, és pedig a csata kezdetén, miután Troyer már szept. 3. sajnálatát fejezte ki megsebesítése felett. Győr eleste után Mátyásnak szétszórt serege ismét rendezkedett, s több vezér

1) M. O. Tört. III. 327. — 2) I/I. f. 1. n. 2.

hadával vagy 40 ezerre gyarapodván, Nyáradnál az érsekujvári dunaág mellett táborba szállt. Itt Pálffy is megjelent, jöllehet sebes lába még meg nem gyógyult s Komárom felé nyomult a magyar hadakkal. Midőn Pálffy Komáromhoz érkezett, Szinán már elhagyta vala e vár ostromát, s téli szállásokra vonult hadával.

Rudolf király okt. 15. levelében felhivja Pálffyt: hogy katonaságával a török ellen vonuljon, s úgy intézze hadi vállalatát, mint azt eddig nagy megelégedésére tenni szokta. A törököt egyesült erővel ajánlja megtámadni, mig téli szállásaira vissza nem vonul.¹⁾

Pálffy okt. 17. hazafias lelkesedéssel irt Ujvárról Zamoyski lengyel kancellárhoz s hathatósan kéri őt, hogy a Magyarországból Lengyelország felé vonuló és zsákmánynyal terhelt tatárokat támadja meg s üldözzé.²⁾

Zamoyski okt. 28. felelt Pálffynak. Ugyanezen napon III. Zsigmond lengyel király is irt neki, s nemes Serzala Jeromos biztost küldte hozzá azon kéréssel, hogy ennek a török és tatár seregek mozdulatait bizalmasan tudjul adja, valamint a magyar sereg részéről tervbe vett hadi műveleteket is.³⁾

Mátyás nov. 17. jelentése szerint Pálffynak hadi állománya jelentékeny segédcsapatokkal legközelebb gyarapítandó volt.

Mátyás ugyanezen napon Pálffyra bizta Komárom várának kapitányságát, mivelhogy Praun Erazmus betegen feküdt, s Komárom parancsnoksága ügyes s megbízható egyént igényelt. Felhatalmazta egyszersmind, hogy Komáromban belátása szerint intézkedjék.⁴⁾

Pálffy Miklós Forgách Ferencz veszprémi, Szuhay István váci püspökökkel, Forgách Simon és Illésházy Istvánnal nov. 18. egy kérést intéztek az ország ügyei érdekében a királyhoz, s ennek kézbesítése végett Joó János kir. személynököt küldték Prágába, ki hivatva volt a kérés indokait személyesen is tolmácsolni a király előtt.⁵⁾

. 1) I/II. f. 7. n. 6. — 2) I/III. f. 3. n. 6. — 3) I/III. f. 3. n. 8. — 4) I/III. f. 1. n. 59. — 5) U. l.

Pálffy az akkori hadjáratok viszonyai s a véderő elégtelensége annyira bántották: hogy ismét kérte Mátyást, hogy őt a hadi szolgálattól mentse fel. Rudolf király nov. 25. levelében megnyugtatólag kívánt hatni Pálffyra, és sajnálatát fejezvé ki lemondási szándéka felett, kijelentette: hogy most leginkább szükségli szolgálatát. Pálffynak hadi érdemeit előnyösen méltányolván, szolgálatát másra nem bízhatja.¹⁾

Rudolf nov. 24. levelében értesítette Mátyás főherceget: hogy az erdélyi fejedelem követei nem sokára Prágába fognak érkezni. Mátyás ezekből nov. 30. sürgette Pálffy: hogy az illető urakkal minél hamarább kezdje meg prágai utazását, mivel a király nem akarja az erdélyi követeket Prágában kelleténél tovább marasztalni.²⁾

Rudolf decz. 7. felhívja Pálffy: hogy a tatárok elleni hadjárat céljából értekezzék a szomszéd bárókkal és mágnásokkal, s legközelebb alkalommal támadja meg a tatárokat. Ez személyéhez s eddigi vitézségéhez méltó vállalkozás lesz.³⁾ Decz. 10. pedig felszólította Pálffy: hogy őt az ellenség mozzanatai és szándékairól értesítse, miután a hadjárat vezérségétől nem nyer tudósításokat.

Mátyás decz. 14. többrendű utasítást közölt Pálffyval. Hangsúlyozván a csallóközi várdáknak felépítését s őrséggel való ellátását, az ezekre szükségelt kiadásokat a vármegyék jobbágyságára óhajtja hárítani, s ennek foganatosítását Pálffynak ajánlja. Pálffy ama kívánságát: hogy az ujbári német zászlós katonák száma 300-ig kiegészítessék, nem kifogásolja. Pálffy nem rég több kívánságot adott elő személyesen a hadi tanácsnak.⁴⁾

A hadi tanács decz. 15. Praun halála következtében a komáromi főkapitányság hivatalát ideiglenesen Pálffyra ruházza. A főherczeg ezen állás végleges betöltését Győr visszafoglalásáig akarja elodázní. A főherczeg a végből nevezte ki Pálffy ideiglenes főkapitányúl, miután ő mint egész Csallóköz parancsnoka s Ujbár főkapitánya Komáromot legcélszerűbben gondolhatja.⁵⁾

¹⁾ I/II. f. 7. n. 7. ered. — ²⁾ I/III. f. 1. n. 61. — ³⁾ I/II. f. 7. n. 4. — ⁴⁾ I/III. f. 1. n. 63. — ⁵⁾ I/III. f. 5. n. 43.

Fejérvöy István nyitrai püspök s kir. helytartó Mátyás fhrig decz. 24. meghagyása alapján, a pozsonyi és szepesi kamarának már előterjesztett s a legközelebbi országgyűlésen tárgyalandó jelentéseiről hivatva volt Pálffy Miklóssal és Forgách Simonnal értekezni, s véleményeiket a főherczeggel közölni.¹⁾

Mátyás decz. 25. sürgette Pálffy: hogy követtársaival azonnal Prágába induljon mivel az erdélyi követek decz. 16. Eperjesen át utaztak Prágába. Az utiköltséget a kir. kamarától fogja kapni. Hasonló sürgetést irt neki Mátyás parancsából Fejérvöy nyitrai püspök is, és csodálkozását fejezte ki, hogy követtársaival — daczára az ismételt sürgetéseknek — eddig útra nem kelt.²⁾

1595.

Pálffy 1595. január havában Prágában volt, hol — mint a királynak egyik biztosa, Bathory Zsigmond követeivel — a török elleni szövetség ügyében alkudozott. A királynak többi biztosai voltak: Kuthassy J. győri, Szuhay István veszprémi püspök, Erdődy Tamás, Forgách Simon és Joó János kir. személynök. A szövetségi szerződés Prágában január 28. jött létre.³⁾

Pálffy a királyhoz egy kéretet terjesztett be, melyben — tekintettel eddigi közügyi szolgálataira és a közügyek miatt szenvedett veszteségeire — a sz.-györgy-bazini vagy a miklósi uradalmat kérte örök birtokul, kötelezván magát az ezen uradalmakra beirt terhelő összeget kifizetni. Rudolf e kérést — jól lehet ezt Mátyás is pártfogolta — nem teljesithetvén, Pálffynak febr. 1. 18 ezer tallért utalványoz kegyelmi adományul, mely összeg a két nevezett uradalmon 8%-al bekebelezethető. Rudolf ez adományt Pálffynak kitünő érdemeivel indokolta.⁴⁾

Mansfeld Károly fővezér május 1. üdvkívánatát fejezi ki Pálffinak győzelméhez.

VIII. Kelemen pápa 1595. nyarán unokaöcscsét Aldobrandini János Ferenczet küldte egy sereggel Magyarország segítségére,

1) Orsz. l. — 2) I/III. f. 11. n. 57. — 3) Horváth M. III. 339. — 4) I/III. f. 5. n. 44.

s egy jun. 15. kelt brevet adott át neki Pálffy részére. VIII. Kelemen melegen méltányolva Pálffynak hitbuzgalmát, s a török elleni harcokban tanúsított hősiségét, megbizta nevezett unokaöcsését, hogy Pálffynak eddigi vitézségéért szóbelileg bővebben nyilvánítsa elismerését.³⁾

Pálffy junius 20. Ujvárott Illésházy Istvánnal szerződést kötött Csabrág, Szitnya és Halber? váraknak további védelme s megerősítésére nézve.¹⁾

Pálffy Mansfeldnek legbizalmasabb hadi tanácsosa volt, mit jun. 21. levelében határozottan is fejez ki, irván: „Tudom hogy a mi ügyeink felől sokat beszélnek, de a királyi felség azt parancsolta nekem, hogy azt tegyem a mit mi ketten határozunk.“ E levelében Istenre kéri Pálffyt, hogy Komáromtól el ne vonuljon.²⁾ Mansfeld jun. 25. Komáromban volt, s innen e napon irt levelében kérte Pálffyt: hogy a felmerült nehézségek miatt tovább ne vonuljon, hanem egész csendben térjen vissza Komáromba.³⁾ Jun. 27. már táborból irt Pálffynak. Mansfeld jun. 29. kivánta Tatát ostromolni s lövetni, ez okból kérte Pálffyt, hogy jun. 28. este 600 huszárral jőjjön hozzá a táborába.⁴⁾

Pálffy Mansfelddel junius 30. reggel ostromolta Tatát. Mansfeld ezután Pálffy rábeszélésére visszavonult táborába.

„Mansfeld a sereget, melyben összesen mintegy 60 ezer — köztük 14 ezer florenczi és pápai zsoldos számláltatott — a magyarok pedig Pálffy és Nádasdy alvezérlete állottak julius elején vezette Esztergom vivására. A királyi várost a törökök üresen hagyták, de a vizi várost és a várat oly elszántan védelmezték, hogy a julius 10. s a következő 8 napon háromszor megújított ostrom siker nélkül maradt. Mivel a várral szemközt levő Párkány őrsége a vivókban sok kárt tett, Pálffy és Nádasdy a fővezér rendeletéből jul. 22. a Dunán egy hadosztálylyal átkelvén Párkányt támadták meg; két nap múlva kezökben volt a vár, melynek őrsége jobbára levágtott.“⁵⁾

¹⁾ I/II. f. 1. n. 3. — ²⁾ Orsz. ltár. — ³⁾ I/III. f. 3. n. 10. — ⁴⁾ U. ott. — ⁵⁾ Horváth M. III. 341.

Mansfeld Esztergom ostrománál Pálffy vármegyei katonáival Párkány (Kokern) várdája előtt helyezte el.

Pálffy jul. 2. vasárnap Mansfelddel az Esztergom melletti szőlőhegyekben nyargalt, hogy megtekintsék mily védműveket kellend az ostrom céljából alkotni.

Az ostrom alatt Mansfeld Pálffy megbizta, hogy válogatott 1500 gyalog katonával menjen a Duna túlsó partjára s akadályozza a törökök segélyére alúlról jövő hajóknak előhaladását. Pálffy katonáinak nem kedvezett a szerencse, minthogy kevesebben lévén mint hányan kirendeltettek volt, minden vitézségük mellett nem voltak képesek a túlnyomó törököknek ellenállni, s vagy 300 el is estek. Mansfeld Pálffy e vereségért szigorúan megdorgálta. Pálffy tisztjeinek hibájával mentegetőzött.

Pálffy párkányi győzelmével fényesen köszörülte ki e csorbát, s midőn e győzelem után két ágyút, többi hadi zászlót és foglyot küldött Thury Márton által Mansfeldnek, ez dicsőítette Pálffy vitézségét s Thuryt arany lánczczal ajándékozta meg.

Az ostrom alatt Pálffy a Haszán táborából kirohanó törökök ellen is küzdött. Kétszer összeütközött velök, s addig mérkőzött velök, míg csak némi reménye volt a győzelemhez, midőn ez azonban teljesen eloszlott, visszavonult a táborba. A döntő csata aug. 4. volt, midőn Haszán egész táborát Esztergom felé indította. Seregünk első soraiban Pálffy küzdött a vezérlete alatti huszárokkal s német lovasokkal; sok vérontás után Haszán budai basa nagy veszteséggel hátrálni kényszerült. Mansfeldnek hirtelen gyászos halála után Mátyás aug. 14. bevette a vizi várost. E győzelemnél is nagy része volt Pálffynak. Midőn a katonák között a zsákmány felosztása körül éles versengés keletkezett, Pálffynak sikerült ezt lecsillapítani.¹⁾

Pálffy és Schwarzenberg szept. 4. nyolcz ezernyi haddal Buda felé mentek, hogy Esztergomot a tán Buda felől jövő török segédhad ellen megvédjék. Szemléjüket siker koronázta, mert megütközvén egy török csapattal, ezt megverték s 600 foglyot hoztak magokkal.

¹⁾ Gabelmann naplója és Istvánffy 657—664.

Ezután Visegrád is a mieink kezébe került. Pálffy volt az ostromló sereg vezére s az ostrom csak sok akadály leküzdése, s vitéz kitartás után sikerült.¹⁾

Mátyás jul. 26. üdvözlő iratot intézett Pálffyhoz, ennek Kakat (t. i. Párkány) mellett kivivott fényes győzelme alkalmából. E levél szerint Pálffy sok ellenséget vert le, s vizbefu-lasztott, miáltal vitézségét uj bizonyítékkal gyarapította. Mátyás saját és a király nevében elismerést szavazott neki.²⁾

Popp János aug. 13. szintén örömét fejezi ki Pálffynak legujabb győzelme felett. A király — úgymond — nem tudja eléggé jutalmazni hősie s lovagias becsületességét. Ajánlja, hogy a király által ohajtott tárgyakat vegye meg.

Pálffy magyar seregével s néhány egyénnel Schwarzenberg pedig a vallonokkal jul. 25. Váczhöz siettek, s ezt meghó-doltatták.

Mátyás főherczeg nov. 5. felkérte Pálffyt hogy az eszter-gomi katonaság szükségleteire saját kezessége mellett 30 ezer rajnai forintot vegyen fel, miután a király e czélra jelenleg pénzzel nem rendelkezik. A főherczeg lekötelezte magát e kölcsönt két hónap múlva megtéríteni, s ha ezt nem tehetné, Pálffy Ó-Zolyom várát inscriptio czimén át fogja vehetni.³⁾

Pálffy mint már többször olvastuk több izben pénzben s élelemben előleget s kölcsönt adott a kir. kincstárnak. Most is 6000 frt követelése volt a kincstárnál, melyet a nagy-lévárdi inscriptioért járó tartozásának fedezésére kívánt fordítani. E kívánsága nem talált visszhangra, miután Mátyás nov. 5. taga-dólag felelt Pálffynak idevonatkozó kérdésére. Mátyásnak 1595. okt. 21. irata szerint Pálffy Nagy-Lévárdot 18 ezer tallér fejé-ben beiratkép kapta.⁴⁾

Pálffy decz. 1. Esztergom várának főkapitányává nevez-tetett ki.

Pálffy decz. 8. és 9. a koppányi bég váltságdíjáról irt Mátyás főherczegnek. Ez decz. 19. helyesléssel fogadta a Pálffy

¹⁾ Istvánffy 665. — ²⁾ I/III. f. 1. n. 65/a. — ³⁾ U. ott 66. —

⁴⁾ I/III. f. 5. n. 46, 117.

által megállapított váltságdíjat, s az erre nézve kötött egyezséget. Ha az egyezés fejében adandó 5 ló Mátyásnak nem tetszenék, a bég köteles lesz ezeknek 5 ezer tallérnyi becsárát megfizetni.¹⁾

Pálffy a főhercegtől tiz ezer tallért kívánt, melyet ez Bécsben sehol sem kaphatván kölcsön, Pálffynak kötvényt ígért küldeni, mely 4 hónap mulva lesz értékesíthető, és pedig Bécsben, Augsburg vagy Nürnbergben. Pálffy eddig vegyen fel valahol kölcsönt.²⁾

1596.

Pálffy az esztergomi katonaságra Mátyás főhercegtől kért 24 ezer frtot vagyis 30 ezer tallért még a mult év vége felé kölcsönadta. Pálffy ennek fejében Ó-Zólyom inscriptióját a királytól kérte, de mint Mátyás 1596. márczius 14. irta — a király még nem válaszolt. Mátyás kifejezte készségét, hogy a pénz kifizetéséig Zólyomot Pálffynak haszonélvezetül birtokba fogja bocsátani.³⁾

Báthory Zsigmond márcz. 22. szerencsés utazásáról értesíti Pálffyt, s irányában ápolt jóakarátának barátságos szavakban ad kifejezést.

Pálffy ápril 18. egy Ujvárott sajátkezűleg aláirt számadási jegyzék szerint a bányavárosokban s Esztergomban állomásozó katonaság költségeire 27.686 tallért s 20 den. előlegezett volt, mely összeg neki a cseh s morva rendek adójából megtérítettett.⁴⁾

Mátyás márczius 22. Pálffyt fontos ügyek tárgyalása végett Bécsbe hívja, s mielőbb kívánja őt viszontlátni. Mátyás ekkor Prágába készült.

Midőn Mátyás Prágában volt a királynál, ki neki többször kihallgatást adott, és szóba jött a legujabb táborozás, a király szavaiból elég világosan megértette: hogy mindazon előkelő személyekről, kik vele u. m. Mátyással részt vettek a hadjá-

1) I/III. f. 1. n. 65/b. — 2) U. ott n. 65/c. — 3) I/III. f. 1. n. 69. — 4) I/III. 5. n. 117.

ratban, főleg pedig Pálffyról nagyon hátrányos híreket közöltek a királylyal. Mátyás nem mulasztotta el Pálffy menteni, mit a király készségesen el is fogadott. Midőn a főbb hivatalok betöltése szöba jött, Mátyás ajánlotta Pálffy, s a király ígérte is őt előmozdítani. Mátyás mindezekről máj. 23. értesítette Pálffy.¹⁾

Pálffy márczius 30. — tekintve azon veszélyeket, melyek életét e háborús időben fenyegették, Joó János kir. személynök előtt végrendelkezett. Birtokait nejének hagyta haszonélvezetűl; holta után azokra nézve úgy intézkedett: hogy azokat gyermekeinek — illetőleg az elsőszülöttség jogának szemmeltartásával — az elsőszülöttnak hagyományozta, ki köteles testvéreit a birtokok jövedelmében méltányosan részesíteni.

Mátyás junius 6. a. török ellen vezetendő hadjárat czéljából megkereste Pálffy, hogy 24 naszádhajót szereljen fel kellőleg, s ezeket jó naszádosokkal lássa el; továbbá hogy trabantokat toborzzon, s a toborzásra szükséges pénzről, a kir. kamarától kérjen felvilágosítást.²⁾

Pálffy és Schwarzenberg julius hóban Vác elfoglalására indultak. A mint a törökök a keresztény sereget meglátták, részint lovakon, részint hajókon jul. 25. Budára siettek s Vác várát felgyújtották. A keresztény sereg a városi lakosok segítségével eloltotta a tüzet.³⁾ Miksa seregét aug. 17. Hatvan ellen vezette, Pálffy Hatvan ostrománál is kitüntette magát, midőn seregünket — megvédte a töröknek egy rohama ellen, melyben a támadók lőporkészlete felrobbantásával ezeknek erejét megtörni akarta. Hatvant mieink szept. 3. vették be.

Midőn hire támadt, hogy Mohammed szultán 150 ezernyi haddal Szegedre érkezett s onnan Dzsaffer basát 30 ezer katonával Szolnokra küldte, Pálffy ekkor azt tanácsolta: hogy a török hadtestet — mielőtt a derékhaddal újra egyesülne — meg kell támadni. Sajnos, tanácsát mellőzték s Miksa Ipoly felé vonult.

1) U. ott 65/e. — 2) I/III. f. 5. n. 44. — 3) Istvánffy. 690. Illés-házy 28, 29.

A hadi tanács szept. 2. értesítette Pálffy: hogy Sprinzenstein Pozsonynál hidat akar állítani. Pálffy vizsgálja meg: vajon nem lesz-e ezen hid inkább az ellenségnek mint saját seregünknek előnyös, s belátásához képest adjon Sprinzensteinnak utasítást. Pálffynak továbbá akkép kell intézkedni, hogy a magyar nép ne bántalmazza a német katonaságot, mint ez eddig előfordult.¹⁾

Pálffy ez év őszén rövid hadi kalandot kísérelt meg Pest táján, de evvel eredmény nélkül kellett felhagynia.

Pálffy részt vett a híres mező-keresztesi csatában is. Ő már okt. 22. az első rohamban küzdött, melynél a törökök hátrálást szinleltek. Pálffy kémei hozták szultán közeledtének biztós hírét. Midőn az első összeütközésnél a keresztény sereg aratott győzelmet, Pálffy serege az első sorokban harczolt. Miksa a győzelem napjának alkonyán több vezérrel tanácskozván, ellenezte, hogy a keresztény sereg az ellenséget a mocsáron túl üldözze; többen s köztük Pálffy nem osztotta a főherczeg nézetét, és nem sokára Miksa beleegyezésével a mocsáron túl is oly bátran támadták meg a törököket, hogy a szultán is az utóhadban keresett menedéket. A jó kezdetnek szomorú vége lett. Tudjuk, hogy a zsákmányoló keresztény sereg rendetlenségét felhasználta Czikala basa, s mieinket a mocsáron viaszasorítván, az egész keresztény sereget megrémítette s részben megszalasztotta a táborból. Illésházy szerint azok között, kik a táborba szaladtak Pálffy is volt; s a táborban még sokan voltak, a vármegyék népei is, kik a tábort ótalmazták, miután a török ezt is ostromolta egész estig, de semmit sem árthatott nekik. A táborbeliek látván, hogy a fejedelmek elmentek, s tartván attól: hogy a török reggelig a tábort leveri, elmentek, s a táborban sok drága zsákmányt hagytak.

Pálffy Miksa után Kassára ment.

¹⁾ I/III. f. 5. n. 58.

VI.

1597—1600.

Báthory Zsigmond ez évnek elején Prágába utazott, hogy fejedelemségéről való lemondására nézve Rudolf királylyal értekezzen. Rudolf Zsigmondnak prágai időzése alatt nagy haditanácsot tartott, melyben a magyarok közül Pálffy, Nádasdy és Illésházy részt vettek. Meglehet, hogy Illésházy ezen alkalommal szerzett tudomást e nyilatkozatának okairól: „Ez időben csak két magyarnak Pálffynak és Nádasdynak hittek vala valamit, egyébnek ugyan senkinek nem hittek.“ Pálffy magyar társaival a tanácsban ez évben Budát tanácsolta ostrom alá venni, de a német haditanácsadók Pápát és Győrt választották a hadjárat színhelyéül.

Mátyás márczius 20. biztatta Pálffyt: hogy 40 ezer talérrnyi követelése f. é. július 1. fog kifizettetni, s egyúttal értesítette őt: hogy emberei a stomfai uradalomnak becslésénél — melyet a király elrendelt — nem fognak részt vehetni. Pálffy ezen uradalmat beirat czimén birta.¹⁾ Pálffynak az imént említett összeg gabonáért és borért járt, melyet ő a kir. élelmezési hivatalnak adott vala.²⁾

Pálffy ez év tavaszán Mátyás főherczeggel a katonaság sorsának javításáról Pozsonyban személyesen értekezett, miről Mátyás ápril 4. levelében megemlékezik. Miután meglehet, hogy Mátyás husvét után Prágába utazik, kérte Pálffyt: hogy a megbeszélt hadi ügyre vonatkozó kérést írja meg, mivel ezt a király elé ohajtja terjeszteni.³⁾

Pálffy márczius 21. Ujvárból Komáromba indult. Este hat sajkát s hat nagy hajót útnak indítván, Pecz kapitánynyal, Tata felé indult; éjjeli 9 órakor Almáson voltak. Pálffy hadaihoz az esztergomi őrségtől is csatlakoztak. Pálffy Almás környékét figyelő őrcsapatokkal látta el, hogy a Tata elfoglalására irá-

¹⁾ I/III. f. 3. n. 50. — ²⁾ Orsz. 1. — ³⁾ U. 1.

nyúlt hadi terv meg ne hiúsuljon. — Pálffy hős seregével s petarda segítségével márcz. 22. s 23. többszörös támadás után visszafoglalta Tatát. Pálffy Mátyást e győzelemről tüzetesen értesítette.¹⁾ Pálffy diadalának egyik érdekes részese volt Pernstein János (Horváth M. Prethyenszkynek hívja) a petardának kezelője.

Gaizkoffer ápril 15. levelében jelenti Pálffynak: hogy a császár az élelmi ügy körül tanusított fáradságait méltányolja.²⁾

Az esztergomi érsekség jövedelméből 7000 frtot kaptak volt Pálffy katonái. Kuthassy érsek ez ellen óvást tett. Junius havában Pálffy egyezkedett az érsekség jövedelmét összeíró biztosokkal az érsek által hadi célokra adandó összegre nézve. A hadi tanács jun. 21. jelentése szerint, a tárgyalás eredmény nélkül maradt, minthogy az érsek csak 450 lovast és gyalogost ajánlott fel.³⁾

Miksa főherczeg julius havában Bécsben nagy hadi tanácskozást tartott, melyre Pálffyt is meghívták. Az idegen vezérek azt tanácsolták: hogy Bécs mellett kell vetni erős sánczot s ebbe kell szállni, hogy Bécs netáni megszállás esetében megóttalmaztassék, és szükség esetében itt vivjanak meg a törökek. Pálffy és Nádasdy a német és olasz kapitányoknak ezen tervét nem helyeselték, minthogy evvel önmaguk csábitának a törököt Bécs alá. Az idegen kapitányok végül elfogadták Pálffy ajánlatát; ki a tanácskozás után a vármegyék hadi népével Esztergomnál táborba szállt.⁴⁾

Miksa szeptember első felében Győr és Óvár között a Duua mellett foglalt helyet táborával. Ide hívta Esztergomból Pálffyt is, ki könnyű négyes fogatán csakhamar el is jött. Pálffy a táborban tartott tanácskozásnál ismét hatályosan beszélt régi hadi terve mellett, hogy t. i. Budát tegyék az ostromlás céljául. A tanácskozók nagyobb része pártolván ezen indítványt, újból határozattá lőn: hogy a sereg Budára fog indulni. Miksa az egész hadat útnak indítván, Győrnél szept. 9. (v. 15.

¹⁾ U. l. — ²⁾ VIII/X. f. 1. n. 568. — ³⁾ U. ott. — ⁴⁾ Illésházy feljegyz. 43, 44. l.

mint Istvánffy írja) elhelyezkedett; Pálffy is hozzá csatlakozott. Győr ostroma jelentékeny veszteségünkkel megghiúsult.

Győr ostroma alatt hire járt, hogy Mehemet török vezér Mohácstól Budának tart, segílyt nyújtandó a győri törököknek. Pálffy ezokból elhagyta a tábort, s Esztergomba vonúlt, hogy ezt az említett török segílyhad ellen megvédje.

Miksa nehogy Győr alatt két ellenséggel megküzdzeni kény-szerüljön, a Dunán átkelt s okt. 3. Komárom alatt szállt táborba.

Miksa Pálffyt seregével magához hivatta. Pálffy megtudván: hogy Mehemet vezér Esztergom ostromoltatásának tervét elej-tette, s a Vérteseken át Tata felé tart, nem sokára teljesítette a főherczegnek parancsát.

Miksa értesülvén, hogy Mehemet Tatát készül megtámadni, hadseregével s Pálffy hadtestével Komáromnál átkelt a Dunán, s Isa falunál Tata közelében ütött tábort. Miksa a vezérek taná-csára Dunát hiddal s deszkákkal járhatóvá akarta tenni, s külö-nösen Pálffy sürgette vala a hid munkálatait. A török okt. 8. kezdte Tatát ostromolni. Vajda Kristóf 5 napig állt ellen az ostrom rohamának. Miután a 600 katonából álló őrség 2 har-mada elveszett okt. 13. feladta a várt, melybe ezután a török bevonúlt.¹⁾

Pálffy szept. 20 s 21. irt Rudolf királynak, ki szept. 27. válaszában elismeréssel adóz Pálffynak legujabb katonai műkö-déséért.²⁾

Miksa nem sokára tanácskozában a hadvezérekkel, Pálffy azt indítványozta: hogy a keresztény sereg Vácznál a Duna mellett a hegyek között sánczolja be magát, hol az ellenség nem fogja az élelmi szerektől megfoszthatni, s a megtá-madható végházaknak is könnyen segíthetne, miután meg-eshetik: hogy a török átkelvén a pesti hidon Váczt Nög-rádot és Szécsényt könnyű szerrel beveheti. A német urak nem igen hajlottak Pálffy tervéhez, de végre mégis abban álla-podtak meg: hogy a Pálffy által ajánlott táborozási helyeket

1) I/III. f. 7. n. 9. ered. — 2) Istvánffy. 710. 711.

megvizsgáltatják. A terv végül megtetszett; a tábort Veröczen felütötték, a hegyeken s az átmeneteknél földvárdákat készítettek.

A törökök ugyancsak nem sokára megtámadták Vácot. Dubóczy Vác várnagya Pálffy utasítása szerint ideje korán kivitette az ágyúkat a várból, s ezt felrobbantotta.

A törökök ezután a keresztény tábornak egyik hegyi várdáját megtámadták, honnét a keresztényektől visszaverettek. Ezután támadást intéztek egy másik várdá ellen, melyet Kollonich Szigfrid védett. Kollonich hada a négyszerte nagyobb török ostromlókat egy ideig szerencsésen visszaűzte, de a koczka mindjárt megfordult, midőn Mehemet Kollonich embereit körülvette. Nádasdy 800 lovassal jött ekkor Kollonich segítségére; ámde ez is kevés volt. Pálffy ki a csatát figyelő őrszemmel kísérte, még idején ott termett 6000 vitézével, s a törököt megszalasztván, néhány értékes zsákmányt is elvett tőle.

Mehemet azonban megint összeszedte seregét, s mieinket nagy erővel megtámadta. Pálffy, Kollonich és Nádasdy — jóllehet csekélyebb hadi erejük volt — nem féltek bátran megmérkőzni. Vezéreink akkép intézték az ütközetet: hogy külön csapatokban kisebb csatákat vívtak az ellenséggel. Egy ködös sötét éj véget vetett a csatának. A törökök közül 3000 a keresztények közül 160 a csatatéren maradtak s többen megsebesültek.

A csata után Mehemet egy csauszt hat fényesen öltözött követtel küldött békekötés végett a keresztény táborba. E küldöttség Pálffynak a váczi Dunaszigeten levő sátorában — Pálffy, Nádasdy Basta s mások jelenlétében, két órán felül tárgyalt. — A törökök be sem várva a csauszot, nov. 9. Pest felé hajóztak. A nagyvezér a török sereget nem sokára téli szállásaira bocsátotta, a keresztény tábor pedig Esztergom alá szállt. Pálffy megbízatásához képest éjjel nappal siettette Vác várának helyreállítását, s ezután őrséget helyezvén bele, Ujvárra vonult.¹⁾

¹⁾ Istvánffy 714. l.

Pálffy a táborozás sürgős teendői közepette is időt talált hivatalos levelezésére.

Mátyás főkerczegnek szept. vége felé 3 levelet küldött. Mátyás okt. 6. kelt válaszában megelégedését nyilváníttja afelett: hogy Pálffy a katonaságot jelenlegi fizetésének elfogadására s békés türelemre rábirta, s hogy az esztergomi német és vallon katonáknak pénzelőleget adott.¹⁾

Mátyás okt. 10. Pálffytól tanácsot kér azon napra nézve, melyen az országgyűlés ez évben megnyitandó lenne.²⁾

Mátyásnak Pálffy iránti különös bizalmát fényesen igazolja annak nov. 15. kelt levele, melyben kérdést intéz Pálffyhoz az erdélyi fejedelemségnek elfogadására nézve, melyet neki a király felajánlott? — Mátyás e bizalmas kérdést, titkos ügynek nevezvén, megjegyzi: hogy a magyar rendek között Pálffy iránt legnagyobb bizalommal viseltetik.³⁾

Nov. 12. azt kérdezte Pálffytól: mennyi lovasság és gyalogság tartható fen egy év alatt az országgyűlés határozatai értelmében s mit kérhetne a király a jövő országgyűléstől a hadi költségek fedezésére? — Mátyás ekkor a vármegyék hadügyei jegyzékeit is kérte.⁴⁾

Pálffy ez év végén katonasága részére ismét zsoldot kért a királytól, ki őt decz. 31. válaszában türelemre inti. Rudolf Pálffynak hadi terveivel teljesen egyetért, s igéri, hogy nem sokára báró Schwarzenberg Adolfot fogja különféle utasításokkal hozzá küldeni.⁵⁾

1598.

Rudolf király kifejezést adván Pálffy iránti különös bizalmának márcz. 10. kéri őt: hogy a Berderstetterféle kifizetésnél — melyet nem rég elrendelt volt, — neki hitelével szolgáljon.⁶⁾

Hazánk ez évi történetének legörvendetesebb eseménye, s Pálffy életének legfényesebb pontja Győr várának vissza fogla-

¹⁾ I/III. f. 1. n. 72. — ²⁾ U. ott n. 73. — ³⁾ I/III. f. 1. n. 65.

⁴⁾ I/III. f. 1. n. 77. — ⁵⁾ I/II. f. 7. n. 10. — ⁶⁾ I/II. f. 7. n. 13.

lása. E jeles hadi eredmény kétségtelenül leginkább Pálffy Miklós és Schwarzenberg Adolf vezéreknek tulajdonítandó. — E két vezér előzetes beható tanácskozás után, petarda segítségével határozta el Győr várát megtámadni. 1598. év elején lehetőleg előkészültek a nagy hadi vállalatra. Pálffy ezer magyar lovas-sal, ugyanannyi gyalogossal s majdnem ezer német lovassal szállt táborba.

A keresztény sereg márczius 27. délutáni 1 órakor indult el Komáromból. A Győrött parancsoló Aly basa annyira bizott a vár biztonságában, hogy többször mondta volna: „Előbb megszólal a vártorornak ércz kakasa, mintsem Győr a keresztények kezébe jusson.” Hadseregünk márczius 28. az úgy nevezett némethi völgyben vala; a vezérek a tüzetesen megállapított csatarendet s a csapatok térfoglalását szabatosan közölték. Midőn éjjeli 11 órakor Győr közelébe érkeztek, az ostrom kezdetén Pálffy hadnagyaival megállott, s leszállván lovaikról térdre hullva isteni segélyért esdekelték. A hidon levő kapu könnyen eszközölt betörése után, a seregnek meghatározott része a fehérvári kapu felé tódult, melyet Lamars francia tiszt nagyobb petardával szerencsésen felrobbantván, a sereg egy része bevonult a városba. A törökök észrevevén ‘az ostromot, fegyvert fogtak, s a támadókat háromszor hősieken verték vissza. A janicsárok oly erővel küzdtek, hogy az ostrom koczkája már a törökök javára kezdett fordulni. Ekkor Schwarzenberg elhívatta Pálffyt, ki csapatjával künn a mezőn volt, hogy az ostromlókát valamely kívülről jöhető támadás ellen megvédje. Pálffy erre buzdítólag szólván lovasaihoz ezek aggódva az éjjeli harcz kimenetele miatt, vonakodtak vezérük szavát követni. Pálffy, hogy jó példát adjon: leszállt lováról s a törökökre rohant; lovassága követte a nemes példát. Midőn a török lovasság látta, hogy Pálffy is megjelent az ostromlók segítségére, annak egy része Omer ágával a várba szorúlt. Pálffy ezután Omert megadásra szólította fel; de ez puskalövésekkel felelt. Mieink ezután ágyúkkal lödöztek a várra, melyet rövid idő alatt meghódítottak. Sok török látván a végveszélyt, a vár falairól a Dunába ugrott; néhányan a sánczok árkaiba vetették magukat.

A város bevétele után két janicsár kétségbeesésében meggyújtotta a löporraktárt, miáltal 300 keresztény vesztette el életét. A gazdag zsákmány között említendő 188 ágyú, nagy mennyiségű élelmi készlet lőpor sok arany ezüst s drága kő 800 nemes fajú török ló, s 400 keresztény fogoly nyerte vissza szabadságát.¹⁾

Pálffy a harcz fáradalmait Vöröskőre családja körébe ment kipihenni. Innen ápril. 3. tudósította Rákóczy Zsigmondot a győri csata eredményéről. Pálffy csak 130 ágyút említ. Az elfogott törökök száma 500 volt.²⁾

Rudolf gyorsan vette hírére e fényes győzelemnek, mivel már ápril 4. köszönetének s elismerésének nyilvánításával üdvözölte Pálffyt egy Prágából írt magán levélben³⁾ Pálffy győri győzelme alkalmából több felől kapott üdvözlő hálairatokat. Ilyent írt Mansfeld Ernő Vilmos Esztergomból ápril 4. — Egy magas állásu udvari ur (u. l. Rumpf) Prágából, Medici János Flórenczből. Classicus latinsággal írt neki Kecskés primási udvari pap Pozsonyból, ki őt Scipio, Sándor s Hannibalhoz hasonlítja s Magyarország ékessége és szerencsecsillagának nevezi. A győri győzelem dicsőítésére Bécsben dicsbeszédek, s ünnepesi költemények nyomattak.

Pálffyt tehát az utókor méltán megtisztelte „a győri hős“ melléknévvel.

Miksa főherczeg ápril 13. megbizta Pálffyt, hogy Forgách Zsigmond ápril 19. tartandó esküvőjénél az uralkodó családnak képviselője kép jelen legyen.⁴⁾

Egy levélíró — kinek névaláírása ki nem betűzhető — Bécsben május 23. Ferdinand főherczeghez írt levelében e szavakat írta: „Zu Prag haben Ihre Majestät den Herrn Pálffy zu einem Grafen, Herrn Obristen in Windischland — zu Ritter geschlagen.“⁵⁾

Pálffy — nővérétől Illésházy Istvánnétól négy falut nyert ajándékba. Himmelreich jun. 28. értesítette Pálffyt Prágából,

¹⁾ Czehféle okm. XIII. köt. m. tud. akad. — ²⁾ Orsz. Itár. —

³⁾ I/II. f. 7. n. 12. — ⁴⁾ I/II. f. 2. n. 16. — ⁵⁾ U. l.

hogy a király ez ajándékot helybenhagyta, s az adománylevél már ki is van állítva.¹⁾

Pálffy junius 26. megbízást kapott Mátyástól: hogy az esztergomi érsekkel az ez által eltartandó katonaság számára s egyéb hadi szolgálataira nézve egyezsége lépjen, továbbá, hogy az érsek installátiojánál a m. kamarával együtt jó assistentiát adjon.²⁾

Miksa fhg július 30. jelentette Pálffynak: hogy őt Vöröskőn aug. 9. v. 10-kén meg fogja látogatni.³⁾

Ezen évben a hadi főtényezők sokat tanácskoztak Buda visszafoglalásáról, melynek foganatosításához sok akadály miatt csak őszkor láthattak. Pálffy ezen időközben nem pihent, hanem Schwarzenberggel szövetkezve megtámadta s elfoglalta Tatát. Ezután 8 nap alatt meghódították Gesztes, Veszprém Palota Vásony s más kisebb várakat. E szerencsés vállalatok után a két vezér Győrre tért honnan Esztergomhoz vonultak. Itt tanácskoztak Buda ostromáról. A hadsereg okt. elején a budai határ felé vonult. A hadsereget Pálffy vezette a maga vitézeivel. Legelőször kis összeütközés után Haszán basát vissza nyomták. Okt. 9. Mátyás fhg. is megjelent a táborban, és csakhamar lövetni kezdte az alsó városnak Duna melletti bástyáját s a szomszéd falakat. A törökök elszántan védekeztek, s hogy mieink vissza nem verettek, ez leginkább Pálffy gyalogosainak köszönhető, kik a veszély idején jókor segítségre jöttek.

A törökök okt. 11. a sz. Gellérthegyen levő védművet felgyújtván, az ágyúkat földbe ásták. Pálffy ezeket felfedezte s a táborba vitette. A vezérség a fehérvári városrész védelmét Pálffyra bízta.

Midőn Mátyás okt. 9. délután a táborba érkezett, Pálffy s más urak kíséretében a sánczokhoz nyargalt Pálffy a sz. gellérthegyi palánkhoz 4000 hajduval ment, s ezt azután a törökök elvonulása után őrséggel látta el.

¹⁾ VIII/X. f. 1. 582. — ²⁾ I/III. f. 1. n. 82. — ³⁾ I/II. f. 2. n. 17.

Miután az őszi eső, mely a vizárkokat s aknákat vízzel megtöltötte, az ostromot a hegy lejtőjén folytatni nem engedte, mieink kénytelenek voltak november elején a vár alól téli szállásaikra menni.¹⁾

Mátyás november hóban a király nevében egy nagy horderejű megbízást adott neki, s nov. 17. meghagyta a m. kir. kamarának: hogy Pálffy e megbízás végrehajtásában minden lehető módon segítse.²⁾

Kuthassy esztergomi érsek folyamodván Mátyáshoz, hogy az érsekség által fentartandó katonaság száma csökkentessék, s a fhrg. az érsekség italmérési jogát neki biztosítsa, Mátyás — az érsek kérése értelmében nov. 25. Pálffyhoz fordult véleményadás végett.³⁾

Pálffy jelenleg Borostyánkő várának megvételeivel foglalkozott. E szándokának kivitele céljából Mlodeczky gazdatiszt nov. 27. egy morva zsidó részéről 20 ezer frt kölcsönt ajánlott. Pálffy ekkor Vöröskőn volt.⁴⁾

1599.

Mátyás febr. 11. kérdést intézett Pálffyhoz Murányvárának megerősítésére és sánczolására nézve, miről vele nem rég Esztergomnál megegyezett volt.⁵⁾

A király febr. 13. megengedte Pálffynak hogy 1500 hajdut az előtte ismeretes célra felfogadhasson.⁶⁾

A király — Gaszkoflernek márcz. 17. Prágából irt levele szerint — igen dicsérőleg nyilatkozott Pálffynak a katonai élelmezés körül kifejtett áldozatairól, mire nézve a német s magyar urakat felülmulta. — A tanácsosok hasonlóképp méltatják Pálffynak ezen érdemét.⁷⁾

Maga a király is irt márcz. 24. ez ügyben Pálffynak és szolgálatát a közügyre nézve felette előnyösnek nyilvánította.⁸⁾

1) Istvánffy 730—735. Horváth III. 359. — 2) Orsz. I. — 3) I/III. f. 1. n. 58. — 4) VIII/X. f. 1. n. 589. — 5) I/III. f. 1. n. 100. — 6) VIII/X. f. 1. n. 558. — 7) I/III. f. 11. n. 61/e. — 8) I/II. f. 7. n. 12.

Mátyás márczius 31. megköszönte Pálffynak, hogy a bánya-
városi katonaság részére Illésházy Istvántól 40 ezer m. frt.
kölcsönt kieszközölt, s ezért kezességet vállalt.¹⁾

Pálffy és Schwarzenberg ez idén ismét Budát tüzték ki
hadi működésük céljául. Ápril 16. vagy 8 ezer emberrel indul-
tak ki Esztergomból. Más nap korán már Budánál voltak. Alig
kezdék a Győrnél sikerült petardát alkalmazni, a törökök ágyú-
kat kisütötték, s mieinknek a kedvencz csellel fel kellett hagy-
niok. Visszamenet elfoglalták Zsámbék rablófészket, s ezt
légberöpitvén tovább vonultak.

Fejérvárnál jobb eredmény koszorúzta fáradozásukat. Máj.
9. 5000 katonával jelentek meg itt. Petárdával betörvén egy
kaput a várost elfoglalták. A törökök egy órai harcz után a
várba vonultak. A mi seregünk nem volt nagyobb ostromlásra
elkészülve s ezért kirabolván és felgyújtván a várost gazdag
zsákmánnyal tért vissza.²⁾

Mátyás junius 4. Pálffynak véleményét kérte ki arra nézve:
valjon elmozdithatók-e Esztergomból az érsek kérésére a protes-
tans praedicatorok minden zavargás nélkül, s ha igen: mikép
lesz ez foganatosítható? ³⁾

Ezen ügyben jul. 6. Rudolf is irt neki, s hivatkozva tapaszt-
alt kath. buzgalmára felhivta: hogy Esztergomban akadályozza
meg a hitújítás terjedését.⁴⁾

Jul. 8. hivatalos volt Bécsbe fontos értekezlet céljából.

Pálffy augusztus elején szövetkezve Zrinyi Györggyel, Buda
felé kísértett meg szerencsét. Szulejman basát, ki egy Kollonich
által megugrasztott török csapatnak segítségére jött, megverte,
elfogta s Bécsbe küldötte.⁵⁾

Pálffy már ezelőtt is több kárt okozott a töröknek a haj-
dúk által. Junius hóban 1250 hajdút küldött sajkákon Szegszárd
felé, hogy az élelmi szerekek megrakott török hajókat támadják
meg, s nehogy e szándokát a budai törökök meghiúsítsák, Buda
tájára 800 hajdút küldött. A hajdúk derekasan megfeleltek a

¹⁾ I/III. f. 1. n. 103. — ²⁾ Horváth M. III. 365. — ³⁾ I/III. f.
1. n. 199. — ⁴⁾ I/II. f. 7. n. 16. — ⁵⁾ Horv. M. III. 366.

küldetésnek. A bácsi bégnek 20 hajóját s 4 sajkáját elvették s 300 törököt vágtak le; Tolnánál pedig egy 5000 töröktől kísért igen nagy hajószállitmányt ejtettek hatalmukba; a kíséretből 1200 levágtak s még többet vízbe fullasztottak.

Pálffy utolsó prágai útja alkalmával említette volt néhány tanácsos előtt: hogy Rakóczy Zs. kész lenne hadi szükségletekre nagyobb összeget kölcsönözni, Rudolf e kölcsön felvétele végett Ungnadnak adott megbizást. Rudolf aug. 4. levele szerint Pálffy volt megbizva Ungnadot e kölcsön érdekében tanács-csal s közbenjárással támogatni.¹⁾

Midőn Pálffy Prágában volt, megígérte a királynak hogy 20 ezer frtot fog kölcsönözni egy évre hadügyi czélokra. Mátyás aug. 19. sürgette Pálffyt ígéretének beváltására.

Pálffy ez időben úgy látszik azon tervvel foglalkozott, hogy Esztergom várában marad s itt elzárkozik.

Szuhay István aug. 25. levelében nagyon hatályosan kéri, hogy e tervétől álljon el, mert ha a török a várat aknák által elfoglalná, Pálffy élete vesztve lesz, s ez ország váltságba jut. Benne — úgymond — oly testi és lelki erő, oly tapasztalat, tekintély gondosság, kegyesség és ügyesség van, hogy másban ezeknek árnyéka sem található.²⁾ Pálffy kétségen kívül ekkor különös gondot fordított Esztergom megerősítésére, mely okból a hadi tanácstól is fegyvereket kért. A tanács aug. 27. értesítette Pálffyt: hogy a bécsi fegyvertárból lehető legtöbb fegyvert szolgáltatnak ki, s ezeket már vizen szállítják.³⁾

Midőn Ibrahim török vezér szept. 18. Budánál s Gazigirai tatárkán Pestnél ütött tábort, megkezdődtek a béke alkudozások. Az alkudozással megbizott felhatalmazottak között Pálffy is volt, ki teljes odaadással s lankadhatlan fáradsággal közreműködött a keresztény sereg védelmére. Szept. 22. értesítette Schwarzenberget hogy Paleologus az ellenségnek követe éjjel 11 órakor érkezett Esztergomba, Pálffy azért rendelte őt oly későn jönni, hogy az esztergomi védműveket ne lássa, s a vizivárosban szállásolta el remélvén, hogy itt semmit sem fog kifürkészhetni.

¹⁾ I/III. f. 7. n. 17. — ²⁾ VIII/X. f. 1. n. 5. — ³⁾ U. 1.

Pálffy Nádasdy társaságában ma sokat értekezett Paleologussal kinek kiküldetési határideje csak 4 nap volt, melyből ma már 3 nap elmúlt. — Pálffy akkép tárgyalta Paleologussal hogy ennek legjobb eredménye lehetett volna. Azt kívánta tőle, hogy még öt napig tartson az alku ideje, mialatt a császár biztosai Esztrgomba fognak érkezni, s ezen idő alatt mind a két fél fegyverszünetet tartson, — Pálffy Schwarzenbergnek elküldte azon levelek másolatait, melyeket Ibrahim basának s a tatár kánnak írt.²⁾ Pálffy az alkut azért akarta húzni-vonni, hogy időt nyerjen a segédhad, melyet várt, s a védművek megerősítenek. Pálffy különben már ezelőtt is lehetőleg gondoskodott Esztergom várának helyreállításáról, s erre felhívta volt a vármegyéket. A vár körül töltéseket, Kakat felé 4 kastélyt emeltetett, ezek mellett mély árkokat ásatott; a szükséghez képest ágyukat helyezett el, a várat kellő élelemmel s lőkészlettel látta el.

Pálffy a török vezérhez szept. 22 írt levelében említi, hogy midőn Paleologus Sándorral utóljára értekezett, ez 10 nap múlva ígérkezett visszajönni, s azóta már 25. napnál több mult el.¹⁾

Pálffy szept. 27. Csúthy Gáspárt küldte a basához, hogy tőle hitleveleket hozzon; egyet a végből: hogy a császár embere biztosan mehessen a basa táborába, a másikat azért hogy az alku alatt mind a két ellenfél fegyverei szünetelni fognak.²⁾

Szept. 28. ismét Paleologusnak írt, hogy a császár követei holnap fognak Esztergomba érkezni. Pálffy ismételve felkéri: hogy a török tábor szálljon át a Dunán.³⁾

Szept. 30. pedig írt a török vezérnek s elküldte hozzá Bonhomot, hogy a békealkunak alkalmas helyét megállapítsák Pálffy újból kérte a vezért, hogy hadát a Dunán túl vagy Pesten alúl 4 mérdföldre vezesse.⁴⁾

Pálffy az alku minden mozzanatáról a főherczeget értesítette. Pálffynak ezen szomorú viszonyok között még vagyoni érdekeivel is kellett bajlódni. Illésházy ugyanis szept. 29. Pálffy-

^{1—4)} Tört. Tár 1885. k.

nak négy faluját le akarta foglalni azon 40 ezer tallérnyi kölcsön miatt, melyet amaz a kamarának adott, s melyért Pálffy a főherczeg irására kezességet adott. Mátyás ez ügyben okt. 2. megnyugtatta Pálffyt. A békealku helyéül egy szigetet választottak, melyen Pálffy két sátort készíttetett. Az alkudozás mint tudva van czélhoz nem vezetett.

Ezután a törökök és tatárok több felé iszonyuan pusztítottak. Pálffy és Nádasdy hathatósan buzdították Schwarzenberg fővezért, hogy az ellenséget üldözze, de ez azt nem engedvén meg, nem ellenezte, hogy Pálffy a maga seregével szerencsét próbáljon. Pálffy erre Palánk felé indult. Útközben 700 törökkel találkozott, s közülök 400 levágván, 60 fogságba vitt. ¹⁾ Pálffy ezen hadjáratból okt. 9. este tért vissza Esztergomba.

Mátyás okt. 3. helyeslését nyilvánította Pálffynak a békealkunál tanusított eljárása felett.²⁾

A törökök és tatárok okt. 15. este s okt. 16. reggel ismét kísérletet tettek a béke megkötésére. Miután a törökök a békét minden kárpótlás nélkül akarták volna megkötni, Schwarzenberg Pálffy, Redern és Nádasdy közmegegyezéssel visszautasították a békefeltételeket.

A török okt. 19. és 20. Esztergomtól elvonult. Pálffy legjobb katonáival és Schwarzenberg lovasaival okt. 20. a török után mentek, de meg nem támadhatták, mivel erre alkalmas hely nem kínálkozott.

Pálffy nov. 2. Esztergomból tudósította Mátyás főherczeget, a keresztény seregnek némely kisebb kirohanásairól, melyeket csekély eredménynyel a tatárokra Pálffy rendeletéből tettek.³⁾

Pálffy a béke ügyében nov. elején is irt Murat basának s Ibrahim vezérnek.⁴⁾

Nov. 8. sajátkezű levelében elküldte Mátyásnak azon leveleket, melyeket a vezérbasától, Murat basa és Kihajától kapott. Pálffy sajnálattal említi: hogy a főherczegtől többször nem

¹⁾ Brüss. Okm. III. 124. 1. — ²⁾ I/III. f. 1. n. 125. — ³⁾ U. 1. — ⁴⁾ Tört.-Tár 1885. 569—572.

kapott választ, s emiatt a béke ügyében Murattal s Kihajával nem tárgyalhatott. — Ha az alku által időt nyer vala, sok keresztényt menthetett meg volna a haláltól és fogságtól.¹⁾

Decz. 8. Ujvárról irt levelében figyelmeztette Mátyás főherceget az erdélyi viszonyokra, s hogy Mihály vajdának s a ráczok és oláhoknak mint megbízhatlan nemzeteknek hinni nem lehet. Erdély a király által megtartandó. Ezúttal átküldte a török vezértől, Murat basától s Beglerbégtől kapott leveleket. Az általa kiküldött hajdúk 300. keresztény rabot szabadítottak meg.²⁾

Mátyás decz. 28. sürgette Pálffy, hogy mielőbb jöjjön Bécsbe, részt veendő a birodalmi tanácsban.³⁾

Ez év őszén Pálffy, Schwarzenberg és Nádasdy a Dunán túl kisebb harcokat vívtak, s Lakot Bolondvárt, Koppányt Ozorát s Dombót bevették.⁴⁾

1600.

Ó-Zolyom és már hét bányaváros kérte Mátyás főherceget, hogy a kebelükben elhelyezett 600 németalföldi katona máshol szállásoltassék el. Ezen kérésre nézve Mátyás febr. 5. Pálffynak véleményét kívánta.⁵⁾

Pálffy e hó 3. s 4. kelt levelében tudósította Mátyás főherceget, Esztergom vára s más váraknak nagy inségéről, s bejelentette szolgálati lemondását. Mátyás feb. 12. lebeszélte Pálffy lemondási szándékáról.⁶⁾

Febr. 22. Mátyás arra hívta őt fel: hogy Győr, Komárom, Esztergom, Tata, Veszprém Palota várak részére fuvart s élelmet jutányos áron saját birtokaiból szolgáltatasson.⁷⁾

Pálffy hivatalos volt Ferdinand főhercegnek Gratzban ápril. 23. tartandó esküvőjére, s kísérendő volt Mátyás főherceget. Mátyás márczius 19. kérdezte tőle: hogy hol fog hozzá csatlakozni? Mátyás remélvén: hogy Pálffy részt fog venni a

1) U. I. — 2) U. ott. — 3) I/III. f. 1. n. 130. — 4) Horv. M. III. 367. — 5—6) I/III. f. 1. n. 132—133. — 7) U. ott. n. 134.

szokásos lovagjátéknál kéri őt: hogy magával hozza neme-
sebb fajú lovait.¹⁾

Mátyás ápril. 8. v. 9. sürgősen hívta Pálffy Bécsbe, hol
vele nagyon fontos ügyekben kívánt értekezni.

Pálffy néhány napi betegség után ápril 23. érte utól a
halál Vöröskőn s vele az országnak egyik legjelesebb vezére s
hű fia szállt sirba.

Holt testét a pozsonyi káptalani templomba helyezték örök
nyugalomra s a templom szentélyében egy márvány szobrot
emeltek emlékére, mely mai napig épen fenáll.

Adja Isten, hogy Pálffy Miklós életrajzának adataival
én is igazolhassam gr. Montalembert e szavait: „A nagy emlé-
kek nagyokká teszik a nemzeteket.“

²⁾ U. ott. 12. 139.

OKMÁNYKIVONATOK

BÁRÓ PÁLFFY MIKLÓS

ÉLETRAJZÁHOZ ÉS KORÁHOZ

1552—1600.

1. 1574. *julius. Rudolf király egy kutyát Pálffy Miklóshoz
adott idomítás végett.*

Rudolf király egy vadászkutyáját (*canis sagax*) felügyelet s idomítás végett Pálffyhoz adta volt. E kutyának II. Rudolf nagy értéket tulajdonított, mivel az egész levelezésre adott okot. II. Rudolf ugyanis sajátkezűleg aláírt levélben felhívta 1574. június 3. Magóchy Gáspár Bereg és Tornavármegye főispánját: hogy az említett kutyát — melyet nemes Wargoch Miklós — Pálffy Miklóstól elvett, Wargochtól azonnal elvitesse. E meghagyás végrehajtásáért elismerésre számíthat. A fenti napon feddőleg irt Wargochnak is. Wargóchtól e vadászkutya kérdése nagyon bánthatta, mivel II. Rudolphoz Székelyhydról 1574. július 23. irt levelében igen mentegetőzik. Midőn Wargoch Miksa királytól engedélyt nyert a távozásra, szolgálait előre küldte. Egyik szolgálja (lachaj) Nagyszombat vidékén a vadászkutyát (*indagator canis*) elfogta, s magával vitte, a mit Wargoch nagyon rosszalt. A szolga esküdözött vala, hogy a kutya nem II. Rudolfé, hanem Pálffy Miklósé, mi Wargóchtól szintén bántotta, s ha szerét teheti vala, a kutyát szívesen elküldte volna Pálffynak. Wargóch egyszersmind jelentette, miként a kutyát Magóchy urnak már átszolgáltatta.¹⁾

2. 1577. *nov. 30. Pálffy Miklósnak nyugtája egy ló áráról.*

Ich Niclas Baluj zu Erdet, Röm. Kay. Mt. p. Obrister Silber Kamerer, Bekenn, dz. ich an stat des Gerg Christofen Rosenberger, Obristen zum Todtes, von Hochstgedacht Ir Röm.

¹⁾ U. I. 3 lev. ered.

Kay. Mt. p. Fuetermaister Mathias Trinckhn wegen eines geferten (?) Rosz, welches Ir Kay. Mt. p. von Ime Rosenberger sie den Hofstall erkhaufft haben, bezalt hat Benertlich Zwayhundert Vier gulden Reinisch. Sag demnach ermelten futtermaister Mathias Tinckhsn oder wer deszwegen verer Quittierns bedarf, gedachter Zwayhundert Vier gulden Reinisch, welche ich obgedachtem Rosenberger zustellen will, hiemit ganz Quitt, Ledig und Losz. Des zu warem Vrkundt hab ich mein Aigen Pedtshadt und Handtschrift hierunden fůrgestellt. Actum Wien, den Lezten tag Nouembris Im Sibenundsibenzigisten Jar.

(Gez.) Niclas Palfy zu Erdet.¹⁾

2/a. 1581. márczius 21. Egy névtelen Pálffy Miklóshoz családi egyesség ügyében.

E levélnek írója Pálffy kedves rokonnak (Vetter) czimezi, s neki forró köszönetet ír azon közvetítéseért, melyet egy birtokosztásnál kitűnő sikerrel fejtett ki. A levélíró — kinek neve a levelen ma már olvashatlan — örömmel értesült arról: hogy az osztálylyal az anya és leány is meg vannak elégedve, s hogy fia és leánya is Pálffynak tanácsát s intézkedéseit helyeslik. Kiemeli továbbá Pálffynak az osztás foganatosítása körül tanúsított hű fáradságát, hangsúlyozván: ha ő vagy fia Pálffynak szivessége és szolgálatairól megfedekeznének, s ezért egész életükben hálások nem lennének, akkor nem érdemesek, hogy a föld hordja őket. Pálffy továbbá arra kéri: hogy a püspöknek és Istvánffynak köszönetet mondjon azon szivességért, melylyel családját gyámolították. Istvánffynak a horvát országgyűlésre kellett volna elmenni, de ő a felséget reábirta: hogy ezen határozatát megváltoztassa, mivel Istvánffy — a levélíró fia érdekében fog működni; e fiának ügyét egyszersmind Pálffy pártfogásába is ajánlja.²⁾

¹⁾ cs. k. l. — ²⁾ Er. VIII/X. f. 1.

3. 1581. jul. 25. *Fugger Márk Pálffy Miklóshoz Vöröskő megvétéléről, s hadi segélyről.*

Fugger Márk kéri Pálffyt, hogy küldjön neki 2000 frtot a Fugger János Jakab kiskorú gyermekeitől vett vöröskői birtokrészért, miután a kiskorú eladók gondnokai az eladásról szóló fassiót már kiállították. Fugger szeptember hóban sok pénzt köteles kifizetni Frankfurtban a spanyol királynak, s emiatt most legjobb akarata mellett sem segélyezheti pénzzel. Fugger Prágából vett értesítés szerint megtudta, hogy Németországból 180 ezer tallért küldtek Magyarországra a végvárak erősítésére; reméli hogy ezen összegből Pálffynak is fog valami jutni.¹⁾

4. 1581. jul. 19. *A magy. kamara elnöke Pálffyhoz pénzügyben.*

Irja: hogy Pálffy nővére Katalin Krussyth János özvegye Pálffynak cedálta azt az 1120 frt 40 denárt, melylyel a m. kamara férjének országbirói fizetése fejében tartozott. A kamara ezen összegből 600 frtot — mint Pozsony városa tizedének felét — a melyért Pálffy Pozsony várát birta — levont. A maradékot Pálffynak a galgóczi harminczadból kiutalványozta.²⁾

5. 1581. aug. 10. *Pálffy M. adományúl nyeri Tamás fivérének birtokait.*

Pálffy M. Rádeczy István egri püspök s kir. helytartónak okmánya s a király adományozása alapján részbirtokokat nyer Körtvélyesen, Galanthán, Gány nevű nemesi udvarbirtokot (Galanthán), Koroszegh pusztát Pozsonyvármegyében, továbbá Nyit-ravármegyében Bottfalván s Beregszegben, végül Hontmegyében Dalmadon. E birtokok összesen nem tartalmaztak többet 32 jobbágnál. E részbirtokokat ezelőtt Pálffy Tamás Miklós testvére birta, s miután leszármazó örökösök nélkül meghalálózott, azok a koronára háramlottak.³⁾

1) Er. I/3. f. 6. — 2) N. Muz. — 3) Ered. IV./6. f. 5.

6. 1581. aug. 26. *A m. kamara özv. Krussyth Jánosnénak
pénzügyekben.*

A m. kamara özv. Krussythnéval s Ilon leányával 7000 frtnyi követelésükre nézve akkép egyezkedett: hogy ezek ezen követelükből 4000 frtot elengedtek. E követel kifizetésével a szempezi, nagyszombati és galgóczi harminczadok voltak megbizva.¹⁾

7. 1581. szept. 6. *Prága. Kir. meghívó országgyűlésre.*

Rudolf király az 1581. évi mártonnap i országgyűlésre meghívta Pálffy t, s megeleégedését fejezi ki a felett, hogy Pálffy az utólsó országgyűlésnek elhalasztását nyugodt lélekkel fogadta.²⁾

8. 1581. okt. 4. *Pozsony. Radeczy István egri püspök
Pálffy érdekében Rudolf királyhoz.*

Az egri püspök határozottan jelenti: hogy Pálffy Pozsonyból a királyhoz indul. A püspök Pálffy t a m. kir. főkamarási méltóságra nemcsak nagyon alkalmasnak mondja, hanem erre való kineveztetését mintegy szükségszerű követelménynek nyilvánítja. A püspök térden esdekelve kéri a királyt: hogy Pálffy t — ki a király kegyelméből eddig növekedett — ezen méltóságra emelje. A püspök vonatkozván Pálffy ifju korára emliti: hogy Pálffy gyermekkorától fogva a király védszárnyai alatt ápoltatott s neveltetett. A mit a levél nem tartalmaz, azt Pálffy majd szóval elmondja. A püspök e levélben örömet nyilvánítja afelett, hogy a király hosszú és súlyos betegsége után vadászattal szórakozik s ebben keres üdülést. Pálffy által két vadászatra való futó lovat küld neki.³⁾

¹⁾ N. Muz. — ²⁾ Er. II/3. caps. 1. — ³⁾ U. 1.

9. 1581. decz. 9. *A csász. Cancellária jegyzéke a m. k. cancelláriához Pálffyról.*

Tudatja: hogy a király Pálffy Miklóst m. kir. főkamarsává nevezte ki, s dicsérőleg tüntetvén ki Pálffy hű szolgálatait, megkeresi a m. kir. cancelláriát, hogy a kinevezési okiratot kiállítsa.¹⁾

10. 1581. decz. 9. *Rudolf király a kir. kamarának Pálffy főkamars fizetéséről.*

Rudolf a magy. kir. kamarát Pálffy Miklósnak m. kir. főkamarsává történt kinevezetéséről tudósítván, kiemeli, hogy Pálffyt hű és huzamos szolgálatai következtében ruházta fel ezen méltósággal. Pálffy már ezelőtt a pozsonyvármegyei főispáni, Pozsonyvárának kapitányi s a kamarási méltóságokat viselte. Rudolf jelenti: hogy a Pálffynak járó fizetés ügyében majd az udvari kamarának tanácsa útján fog intézkedni.²⁾

11. 1581. *Rudolf kötvénye Pálffy részére.*

Rudolf Pálffy M. részére 25,422 frt (rajnai) s 17 krról szóló kötvényt állit ki. Ezen összeg Pálffyra Khuen Rudolf özvegye részéről engedmény czimén háramlott át. — Khuen Rudolfné 3627 frt 40 krt engedményezett Pálffynak Vöröskő megvételére. Rudolf király — méltánylandó Khnen Rudolfnak s elődjének érdemeit 20 ezernyi kegydíjat határozott amannak. A Pálffyra raházott 25.422 frt 17 kr. követel tehát a Khuen Rudolfféle kegydíj- s hátrálékaiból származott.³⁾

Jegyzet. Pálffy a fentemlitett pénzt a kir. kötvény határozott szavai szeriut Vöröskő várának megvételére óhajtotta fordítani. A nap kelte nincs jelezve.

¹⁾ U. l. — ²⁾ O. l. — ³⁾ N. Muz.

12. 1582. febr. 21. Pozsony. april 7. Bécs. Rudolf felhívja Pálffy a pvotestantismus ellensúlyozására.

Midőn Rudolf az országgyűlés alkalmával arról értesült: hogy a pozsonyi vár uradalmában eretnek hitszónokok a népet a kath. egyháztól elszakítani ügyekeznek, febr. 21. meghagyta Pálffynak: hogy azon helyeken hol e hitszónokok felléptek, kath. papok végezzék az isteni tiszteletet.¹⁾

A király ápril. 7. ismételten meghagyta Pálffynak: hogy a pozsonyi uradalomban levő eretnek-praedikatorokat távolítsa el, s helyettök az egyházmegyei püspök vagy prépost közreműködésével kath. papokat alkalmaztasson.²⁾

13. 1582. márcz. 20. Bécs. Rudolf király Pálffy hű szolgálatairól nyilatkozik.

Rndolf meghagyja a magyar kir. kamarának: hogy a Pálffynak mint Magyarország kir. főkamarsának járó évi fizetést e levél keltének idejétől fogva rendes időben szolgáltassa. Rudolf említi: hogy Pálffy azért ruházta fel a főkamarsági méltósággal, mivel az mind neki mind elődjeinek hű, hosszú és hasznos szolgálatokat tett.³⁾

14. 1582. jun. 15. Ernő főh. a kir. kamarához, Pálffyról.

Ernő értesíti a k. kamarát: hogy Pálffy M. a borostyánkői (Pozsony vm.) uradalom tizedének negyedrésztét bérbe vette. A kamara tudósítsa erről az esztergomi érsekségnek adminisztrátort és gróf Salm Gyulát Borostyánkő urát.⁴⁾

15. 1582. jun. 30. Ernő fhg. a kir. kamarához Pozsony várának javítása ügyében.

Ernő meghagyja a k. kamarának: hogy — miután Pozsony várának egy része rongált állapotban van, ennek sürgős és fontos javítása érdekében. — Pálffy sürgető kéréséhez képest vizsgálatot eszközöljön.⁵⁾

1) Ered. U. 1. — 2) Ered. I/2. f. 7. — 3) Cs. K. 1. — 4—5) O. 1.

16. 1582. aug. 2. *Rudolf király Pálffy M. fizetéséről. Bécs.*

Rudolf megparancsolta a m. kir. kamarának, hogy a Pálffy Miklósnak járó. évi fizetést (Hofbesoldung) t. i. 1374 rajn. frt s 40 krt, (minden forintot 60 krral számítva) a maga jövedelmeiből rendesen haladék nélkül fizesse ki, miután ezt ő soknemű kiadásai miatt most ki nem fizetheti. A fizetés a király udvari pénztárnokának nyugtája alapján lesz kiszolgáltatandó.¹⁾

17. 1582. aug 7. *Ernő fhg Rudolfhoz Palota uradalmáról s Pálffynak erre vonatkozó birtokigényeiről.*

Pálffy Miklós — Kallócz Hagymáskér és Ka. ar — Palota várához tartozó községek elnyerése végett Ernő főherczeghez fordult. Ernő ezen ügyben irt a királynak. Ez irat szerint Pálffy Miklós arra hivatkozott, hogy a király a nevezett 3 községet neki s Pálffy Tamás fiának adományozta s ajándékozta, mire nézve még külön védő rendeletet (protectionis mandatum) is kiállított volt. Midőn Palota uradalmát most összeirták, Thury Márton palotai kapitány az említett 3 községet az uradalmi urbáriumba felvette. Pálffy azt kívánta: hogy a 3 községnek az urbariumból való kikebeleztetése Thury Mártonnak szigoruan meghagyassék, s Thury ezt Csallóközben levő falujának elvesztése alatt köteles legyen végrehajtani.

Palota uradalmának említett legujabb összeírásánál Pálffy János is avval állt elő: hogy a király az említett 3 községet Pálffy Tamásnak adományozta vala, mely okból Pálffy János az összeírás ellen óvást tett. Miután az udvari kamara ilyen adományozásra nem emlékezett, az összeírás erőszakkal fogantositattott a mi azután — Ernő állítása szerint — a királylyal is — midőn Bécsben volt — közöltetett. Akkor azon vélemény uralkodott; hogy a Pálffy Tamás javára a nevezett vidéken tett némely adományozások csak ideiglenes és tetszésszerinti (auf

¹⁾ Cs. K. E. Gedenkbuch. T. 397.

Wolgefallen,) jellegűek valának; miértis a király elhatározta: hogy az illető községek Palota várához — hová egyszersmind tartoztak is — csatoltassanak. Ez értelemben Ormándy Péter — Palota várának főkapitánya — utasítást kapott, hogy Thúry Mártonnal az uradalmi szerződést az ismeretes 3 község bekebelezésével érvényesítse.

Ernő főherczeg ezután azt írja: hogy a király legjobban fog emlékezni arra, valjon előbbeni elhatározásával ellenkezőleg adományozta-e a három községet Pálffy Miklósnak és testvére fiának, a mit talán a magyar cancellária megtett anélkül, hogy további tudósítások után kérdezősködött? Ernő ezután hangsúlyozza, hogy ez adományozás esetében Thúry Márton Palota uradalmát a vele kötött szerződéshez képest nem fogja elfogadni és megtarthatni, s Palota vára jövedelmeiben jelentékeny csorbát fog szenvedni, miután a három község Palota uradalmának legjobb részét képezi.

Ernő ezután említi, hogy az adományozásokra nézve kiadott eddigi rendeleteket és figyelmeztetéseket a magy. cancellaria tekintetbe nem vette s hasonló hátrányos expeditiók majdnem naponként felmerülnek.

Miután a király illetén expeditiók aláírása által sem magának, sem a közügynek hátrányt okozni nem akarhat, nem marad egyéb hátra, mint hogy a kamarák tudta s előzetes tudósítása nélkül kiadott adományozási expeditiók visszavonassanak és megsemmisitessenek.

Ez uton talán elérhető, hogy a magy. cancellaria s az adományokat kérő egyének ezentúl ily ügyekben több figyelmet fognak tanúsítani, s megelőzőleg a kamarákkal közlekedni.

A mi a Palota várhoz tartozó három községnek Pálffy Miklós részére történt adományozását illeti, ennek fentartása, vagy visszavonása — Ernő nyilatkozata szerint — a király tetszésétől függ.¹⁾

¹⁾ Cs. u. k. l. Hung. 3582.

18. 1582. szept. 24. *Borovsky Kristóf Pálffyhoz pénzügyekben.*

Borovsky elküldvén kötvényét Pálffyhoz, kéri őt, hogy azt fogadja el, s egyúttal figyelmezteti, hogy túlságos jósága- s udvariasságával ne vonja meg barátaitól ama lehetőséget, melynél fogva ezek vele szemben elvállalt kötelezettségeiknek eleget tehetnek. Borovsky a kötvényt rangja- s lelkiismerete szerint kiállította, s nemesi szavával fogadja, hogy a pénzt a megszabott határidőben ki fogja fizetni¹⁾

19. 1582. okt. 21. *Bécs. Mátyás fhg Pálffy Miklóshoz hadi ügyekben.*

Mátyás kiemelvén Pálffynak a török elleni védelemnél szerzett érdemeit, örömét nyilvánítja afelett, hogy a vármegyék a szükséges segélyt készségesen megígérték, s készek az ellenség ellen indulni.

Mátyás felhívja Pálffyt, hogy további tudósításainál főleg arra ügyeljen: vajon Beglerbég jelenleg tartózkodik-e a moldvai határvidéknél vagy pedig székvárosában Sofiában? Mátyás a nagyszombati értekezletnek tárgyalását már a király elé terjesztette.

Pálffy ujjalag szerzett 400 hadi lovára költségül egy lóra havonként 5 frtot kért; Mátyás csak 4 frtot ajánlott neki, miután a király helybenhagyása nélkül 5 frtot nem adhat. Nádasdynak egy lóra azért utalványoztatott 5 frt, mivel seregével távol uradalmaitól táborozott.²⁾

20. 1582. nov. 3. *Fugger Márk Pálffyhoz lovak ügyében.*

Fugger köszönetét nyilvánítja azon szürke török lóért, melylyel őt Pálffy megajándékozta. A Pálffy által ígért s küldeni szándékozott pej lovat nem fogadhatja el, mivel kicsiny s ménésében elég lova van. Ajánlja, hogy Pálffy e lovat saját ménese részére tartsa meg. F-r Draskovichot s egy nem nevezett magyar urat (Herr Uramnak hívja) üdvözl³⁾

1) Er. I/3. f. 11. — 2) I/3. f. 1. ered. — 3) Er. I/3. 6.

21. 1582. nov. 3. *Fugger György esküvőjére hívja meg Pálffy.*

Fugger György Pálffy lakodalmára meghívja. Fugger jelentette, hogy 1583. febr. 3. Madrutsch (Madruzzo) Ilona bárónővel Trientben egybekelend s kéri Pálffy tudósitaná őt, hány személylyel és lóval szándékozik a lakodalomra jönni.¹⁾

22. 1582. nov. 15. *Draskovich János Pálffy lekötöztettségének vallja magát.*

Draskovich Pálffytól érzékeny szavakban bocsánatot kér, hogy jóakarató és testvéri szeretetből eredő intelmeit eddig nem követte. „Én — írja latin levelében — méltóságos és nagyságos urat, ha örökké élhetnék Isten és szentek után egész erőmből tisztelném és szolgálnám.” Ezután kéri venné őt ismét becses pártfogásába, s ajánlaná főtisztelendő nagybátyjának, a császár udvarmesterének.²⁾

23. 1582. nov. 24. decz. 10. *Fugger Mária arczképeit küldi Pálffynak Augsburgból.*

Fugger Mária megköszöni Pálffynak arczképét, és saját nagyalakú arczképét küldi neki, megígérvén, hogy nem sokára a legközelebbi póstával oly kisalakú arczképével fogja megajándékozni, melyet nyakon lehet hordani. — F. Mária Pálffy testvérének nevezi.

F. Mária az ígért arczképet decz. 10. ugyancsak elküldte. Az arczkép — úgymond — nem hű, s megvallja: hogy festője nem ért a kis arczképek festéséhez.³⁾

24. 1582. nov. 26. *Pozsonyból Radeczi püspök s kir. helytartó bizalmas, közérdekű és személyes ügyben ír Pálffynak.*

A czimben Pálffy legkedvesebb barátja s fiának nevezi. „Megértettem Te kegyelmed levelét és hozzám való jó akaratját vigasztalását is szerelmes fiam . . . Szolgáltam úgy vagyon ő

¹⁾ Er. I/3. f. 6. — ²⁾ Er. VIII/10. f. 1. — ³⁾ Er. I/3. f. 6.

felségének hiven és jámborúl, mind pedig az ő felséges szerelmes atyját a mi kegyelmes Istenben megholt Maximilianus császár urunkat; sem fáradságot, sem káromat, sem az én magam hasznomat soha nem néztem. Mindenütt az ő felsége hasznát kerestem és mindenekben hű és jámbor szolgája ő felségének lenni ügyekeztem, voltam is. Nem kevés gyűlölséget ő felségékért magamra vettem, talán szidalmat is. Káros szolgája bizony soha ő felségeknek nem voltam. Ha az én kegyelmes Istenemet úgy szolgáltam volna, mint ő felségeket, az két római császárt, kétség nélkül régen megüdvözöltem volna. De talán ő szent felsége bűnöm szerint ver engemet, hogy gyakorta az ő szent felsége szolgálatját, és az én papi hivatalomat hátra hattam ez világi az én uram dolgaiért, és inkább embernek kedvét kerestem, hogy nem Istennek. Ezzel pedig fizetnek most énnekem az ő felsége jámbor tanácsosi, hogy vénségemre minden ok nélkül reám haragitották ő felségét és így porongattatnak és orczáztatnak ő felségével, kit bizony nem érdemltem. Látom, hogy azon praktikálnak, hogy az Locumtenentia tisztjétől engemet megmentsenek. Ám övék legyen, bátor, az Ur Istennek ezután jobban ügyekezem szolgálni ebben vénségemben, hogy nem ekkoráig Im küldtem ke. szerelmes fiam és bizott barátomnak mását az ő felsége haragos levelének. Annak is a minemű választ tettem reá, és annak is az kit tanács urak, kik most itt vannak irattak ő felségének mellettem, látván bűntelen voltomat és méltatlan dolgot. De ez csak kegyelmednél és az én bizott Uramnál patronusomnál Detrechstein uramnál legyen. És ha valamit akar ketek ő felségének ezekről szólni, avagy ő felsége kegyelmednek emlékezneje róla, úgy szóljon hozzá kegyelmetek, hogy ne tessék az, hogy én erről irtam volna kegyelmeteknek. Ha pedig semmit sem kell szólni, kegyelmetek lászon. Ennekem több bizott uram, patronusom az ő felsége udvarában nincsen az egy Detrechstein uramnál és az én szerelmes fiamnál, kiknek én is a hol módom lehet szivem szerint ügyekezem szolgálni. Magam kezemmel nem irhattam. Nagy Márton deák megmondhatja azokat.“ A püspök magyarul irta magát alá: „Jóakaró apja, barátja és szolgája egri püspök.“

Az utóiratban kéri Pálffy mentse őt Ditrichsteinnál mivel nevét alá nem írhatta. Az utóiratot e szavakkal zárja be: „Im Uram Isten, mennyi kiáltás volt az elmúlt gyűlésbe az országtól, tisztek elosztásáról, kinek semmi látczatja nincsen. Adjon az Úr Isten minden jóra, de én attól félek, hogy több kiáltás leszen, hogy nem azelőtt.“¹⁾

25. 1582. decz. 17. *Fugger Sybilla bizalmas levele Pálffy Miklóshoz.*

Fugger Máriának anyja szül: Eberstein Sibilla grófnő arczképét küldvén Pálffynak, levelében igen élénk kifejezést ad azon hő ohajának: hogy Pálffy megelőbb viszontláthassa. Az utolsó együtt-létük óta lefolyt idő — ugymond — akkép tűnik fel neki, mintha az 100 év lenne. Fuggerné e levélben betegeskedése miatt panaszkodik s Pálffy által tiszteletét nyilvánítja a fiatal Dietrichsteinnénak.¹⁾

26. 1582. decz. 28. *kir. meghívó.*

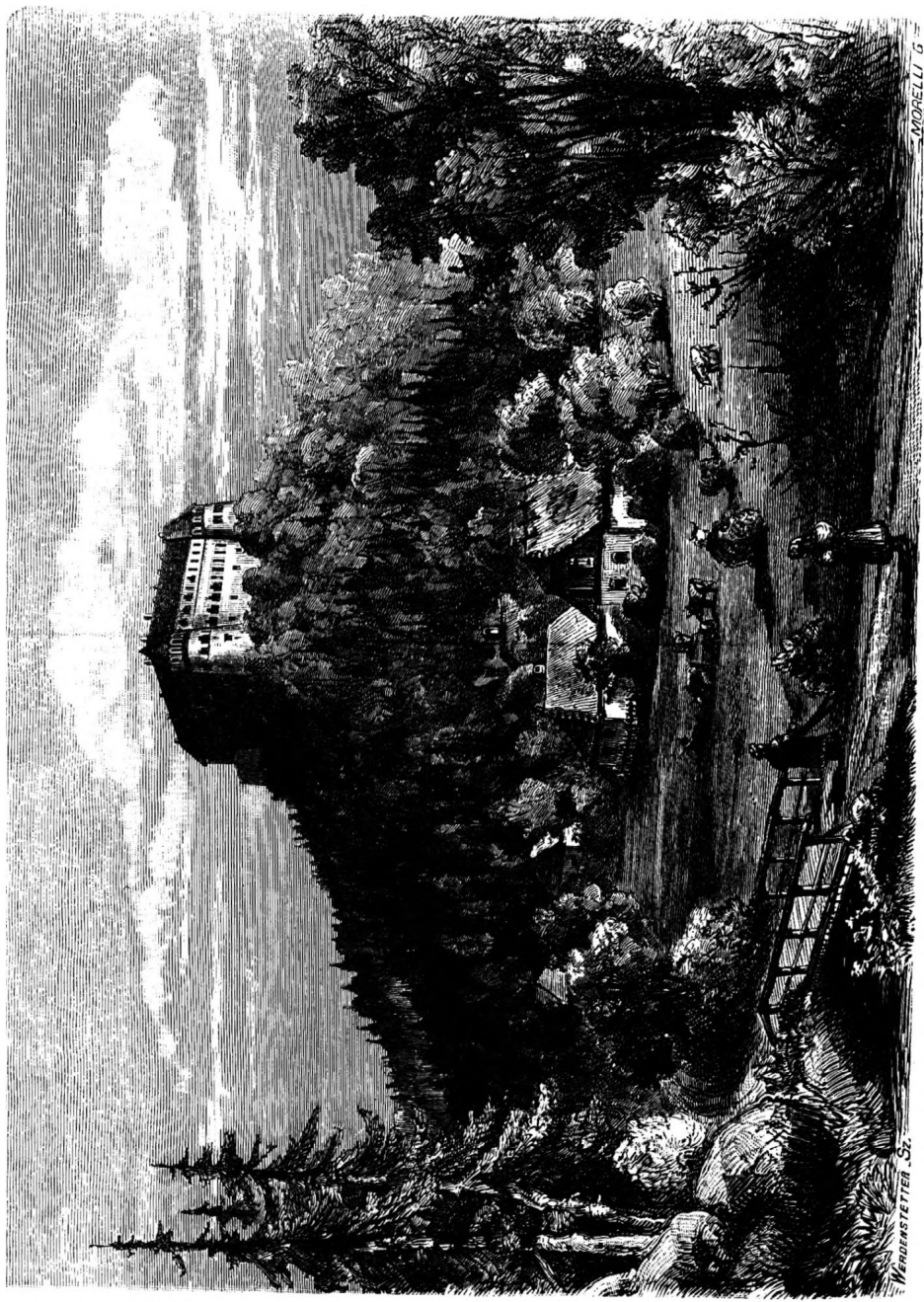
Királyi meghívó az 1583. évi országgyűlésre Pálffy Miklóshoz.³⁾

27. 1582. *Pozsonyvármegyv Pálffy Miklóshoz Págy birtoka ügyében.*

Pálffy — Esterházy Ferencz alispán jelentése szerint felhatalmazta volt birói végzéssel Zelestey Ferenczet, Sóky Endrét Buchányi Miklóst és Sittkey Györgyöt, — néhai Zomor Pál págyi földbirtokos (Pozsonyvm.) vejeit, hogy napájukat: Eleffánty Katalint — néhai Zomor Pál özvegyét, s most Oztroluzky Menyhért hitvesét, zárják ki a págyi birtokból. A vármegye felkérte Pálffy, hogy ez ügyben törvényszerűleg járjon el a nevezett vökkal szemben, kik Págyot erőszakkal s hatalmaskodással elfoglalták.⁴⁾

¹⁾ Er. I/3. f. 11. — ²⁾ Er. o/3. f. 3. — ³⁾ Er. I/2. f. 7.

⁴⁾ Arm. I. Lad. 3. Fasc. 2. N. 1.

MOHRELLI G.

VERDENSTETTER ST.

28. 1583. január. *Fugger Márk Pálffy-Miklóshoz Vöröskő vára eladása-, birtokosai- s vételéről.*

A vár *Fugger Márk* szüleinek — számítva az építkezési költségeket s nem számítva az ingóságokat meg készleteket — 184 ezer forintba került. E várat *Miksa* császár, midőn *Fuggerék* unokatestvérüket — *Fugger János Jakabot* — kiváltották, 50 ezer forint s 50 ezer tallérra becsülte, a mi 106.666 frt 40 krt tesz (egy forintot 60 krajczárral vagy 15 batzennel számítva.) Ez oknál fogva később *Theököly Sebestyén* 100 ezer tallért akart adni a várért, a mi 113 ezer forintot tesz s a vár, mai nap sem lenne olcsóbb áron eladó, mint azt a császár becsülte; ide nem számítva a készleteket s ingóságokat. Jóllehet a vár *Fugger Márk* szüleitől mindakét családi vonalra szállt, a család az egész várat különböző részletekben közösen bírta; s a haszonélvezet kellő felosztása céljából a vár tizedrészekre osztatott, melyekből ez idő szerint Márknak s két fivérének: *Jánosnak* és *Jakabnak* — 6/10. rész járt, *Fugger György* örököseinek egy és fél tized, *Fugger Viktornak* szintén másfél tized járt *Fugger Kristóf* után, egy tized rész pedig *Fugger Ulrik* birtokát képezte.

Fugger Márk, két testvérének 4 tized részét — egy tizedet 8000 frttal számítva — szerezte meg, a mi összesen 32 ezer forintot tesz, mely 4 tizedet másnak 42.666 frton alul nem adnának; ehhez számítva Márknak 2 tizedét, a vár 6 tizedét 48 ezer frton fogja *Pálffy* megkapni; tehát 16 ezer frttal olcsóbban, mint más kapná.

A mi *Fugger György* örököseinek 1½ tizedét illeti, Márk — távollétük s a szent idő miatt nem beszélhetett velük; *Fugger János*, Márk öccse azonban ajánlkozott ez ügyben vejével — *Fugger Oktaviánnal* — értekezni, mi valószínűleg célhoz is vezetend.

Ami néhai *Fugger Kristófnak* — *Fugger Viktorra* szállt — részét (mely 1½ tized részt tesz) illeti, ezt *Fugger Márk* azért nem vette meg, mivel ezen birtokrész per tárgyát képezi, a mennyiben erre *Ungnad Kristóf* igényt emel azon okból, hogy néhai *Fugger Kristóf*, — a *Fugger* család s *Ungnad* között

fennforgó peres ügy elintézése czéljából történt hivatalos idézésre betegség miatt in persona meg nem jelenhetett. Miután Ungnad nevezett igénye a propter non venit elvén alapszik, s Pálffy mint magyar ember, a magyar jog szellemét jobban fogja ismerni, nemkülönben Ungnaddal ismerős is lesz, egyenlítse ki a dolgot Ungnaddal.

Fugger Ulrich részét illetőleg, miután Ulrich önfejj s Heidelbergben tartózkodik, semmit sem tehet; mindazonáltal ezen egy tized rész miatt nem lehet az egész ügyletet feladni.

Márk jelenti: hogy a vöröskői számadások szerint a vár ingóságai, u. m. bor, gabona, marha, halak s egyéb ingóságok vagy 36 ezer frtnyi értéket képviselnek, miből Márk, János s Jakab testvéreknek 21.600 frt jár; ezen ingóságokat Márk 12 ezer frton ajánlja Pálffy Miklósnak.

A mi a birtok lefizetésének Pálffy által ajánlatba hozott 3 módozatát illeti, Fugger az első két módot mellőzendőnek tartja, mivel abba Fuggerék alig fognak beleegyezni; a harmadik mód pedig kerülendő, mivel az illető kereskedőknél felveendő kölcsön kamatja felemészténé a birtok hasznát. Fugger ajánlja: hogy Pálffy nővérénél vagy más rokonánál vegyen fel kölcsönt kamat nélkül, mihez hozzájáruland nejenek hozománya is s ami hátramarad arra majd várakozni fog és a véglefizetés idejéig Pálffyval oly közösségben birandja Vöröskőt, mint azt Fuggerék birták.

Fugger az épen jelzett birtokügy kellő elintézése czéljából kívánatosnak tartja, hogy személyesen értekezzenek, mit elérni remél Fugger György lakodalma alkalmával, melyre Pálffy eljönni ígérkezett. (F. György Márk fia volt.)

Fugger Márk jelenti: hogy a 6 tized birtokrész iránti vétel már bevégzett tény. Ha Pálffynak e 6 tizedet megvenni nem tetszenék, Fugger maga részére megtartja.

Végül Fugger boldog újévet kívánva köszönetet szavaz Pálffynak a neki küldött fillérekért (Pfennig) s a két kanczáért, melyet Pálffy neki ígért.¹⁾

¹⁾ Er. I/3. f. 6.

29. 1583. január 30. *Fugger Szibilla és Mária bizalmas levelei Pálffyhoz.*

Sajnálattal fejezik ki, hogy Pálffy nem fog részt vehetni Fugger György lakodalmán s nem fog evvel és Fugger Markkal lovagolhatni. Fugger György nagyon örvendett volt Pálffy megjelenésén.

F. Szibilla Pálffyt viszonzlátni óhajtotta, mivel már kevés reménye van az élethez. Ha őt annyira nem szeretné, nem írta volna levelét sajátkezűleg.

A két Fugger hölgy meleg köszönetet nyilvánít Pálffynak Fugger Mária részére küldött ajándékaiért. Pálffy F. Máriának a többi között szép és drága rózsákat küldött, melyek neki igen kedvesek voltak.¹⁾

30. 1583. febr. 8. *Bécsből Pálffy Miklós Radeczy Istvánhoz bizalmas ügyben.*

„Örökre való szolgálatomat irom Nagyságodnak, mint énnekem mindenkor bizalmas Uramnak, patronusomnak és Apámanak. Tovaba irt vala hozzám kalocsai érsek uram ő kegyelme hoffmestere Cserneky György és mondá, hogy az ő supplicatiója melyet ő felségének beatta volt küldtetetett oda te Nagyságodhoz informátióért immár régtől fogva, és kért feletteb igen, hogy te Nagyságodnak irnék mellette, hogy te Nagyságod ad partem ipsius informálná ő felségét. Azért kérem te Nagyságodat, mint bizodalmas patronus Uramat és Apámat, te Nagyságod legyen az szegény, vin ember mellet ő felségénél. Te Nagyságodnak megszolgálánám. Ezzel Isten éltesse Nagyságodat is egészégbe sok esztendeig. Te Nagyságodnak mindenkor szolgál Pálffy Miklós.“²⁾

¹⁾ Ered. I/3. f. 6. — ²⁾ Ered. O. 1.

31. 1583. febr. 15. Bécsből, Rudolf király Pálffy részére pénzt biztosít.

Rudolf újból írásbeli biztosítékot állít ki Pálffy részére a Khuen Rudolf özvegyétől — Pálffy javára engedélyezett 25.422 frt 17 krról. (Lásd a 11. sz. okmányt). Rudolf febr. 15. meghagyta a magy. kamarának, hogy az imént említett összeget, mely tallérokban 21.790 tallért s 57 kr. tesz 5 év lefolyása alatt egyenlő részben 5% kamatokkal Pálffynak a nagyszombati, szempezi és galgóczy harminczadoknál fizettesse ki.

Ezen okmány is állítja: hogy Pálffy ezen összeget Vöröskő vételárának fizetésére vette fel Khennétől.¹⁾

32. 1583. márczius 3. Több vármegye Pálffynak pártfogását kéri.

Heves, Pest, Solih és Külső-Szolnok vármegyék 1583. márczius 3. hiteles megbízást adtak Reczky György és Dersy Gáspár országgyűlési követeknek, hogy Pálffynak több vármegyeyei ügyet szóbelileg terjeszthessenek elő, sőt arra kérjék: támogatná a nevezett vármegyék ügyét a királynál.²⁾

33. 1583. márczius 10. Augsburg. Pálffy Miklós házassági szerződése leendő ipájával: Fugger Márkkal.

Pálffy Miklós ez év elején főleg a végből utazott Bajorországba, hogy Fugger Márkkal, leendő ipájával, házassági ügyeit rendezze s házassági szerződést kössön. Ezen szándokát márcz. 10-én Augsburgban végre is bajtotta. A házassági szerződés eredeti példánya mai napig van a Fugger-család augsburgi levéltárában. Ennek érdekesebb részletei:

¹⁾ Ered. I/3. f. 6. — ²⁾ I/3. f. 5.

I. pont: Miután Pálffy Miklós, Fugger Mária kisasszonynak, Fugger Márk leányának kezét tisztességesen megkérte, Fugger Márk beleegye a kívánt házassági frigybe. Fugger Márk, Mária leányának hozomány fejében husz ezer rajnai forintot (egy frt = hatvan krajczár vagy 15 baz) ezen kívül megfelelő kelengyét ajánl fel és ígér. Fugger Mária ezzel lemond minden atyai s anyai örökségről és mindazon remélhető jogokról, melyek reá a néhai Fugger Antalágról, továbbá hajadon nővéreiről reá háramolhatnának.

Fugger Márk lekötölte magát az említett hozományt és kelengyét azonnal a házasság elhálása után kiszolgáltatni. Pálffy Miklós ez ajánlatot hálásan s meglelégedéssel elfogadván, Fugger Mária kisasszonynak hitbérül (Widerlag) négy ezer forintot, nászajándék gyanánt pedig két ezer forintot ajánlott fel az elhálás után.

A hozomány, hitbér és nászajándéknak huszonhat ezer frt-nyi összege következőleg lesz kezelendő: Ezen összeg, valamint azon pénz, melyet Fugger Mária jövőben örökölné, vagy ajándékba kapna, s ez Pálffy Miklós kezéhez jutna, Pálffy Miklós ingatlanain kellőkép bekebelezendő és biztosítandó. E biztosítás azon birtokokon is lesz eszközölendő, melyeket a jegyesek később együttesen szereznének. Ezen biztosítások mindenkor Fugger Márknak, vagy a Fugger család erre fölhatalmazott megbízottjának felügyelete alatt s beleegyezésével foganatosítandók.

II. pont: Ha Pálffy Miklóst a halál Fugger Mária előtt szolítaná ki az életből, és gyermekeket hagyna hátra; akkor Fugger Mária visszakapja Pálffy hagyatékából a már említett 26 ezer frtot, összes kelengyét, a házassága alatt tán birtokul nyert örökséget, mindazon ruhaneművel, ruhakelmékkal, drága ékszerek- lánczok- gyűrűkkel, stb., a mit leendő férjétől vagy másoktól kapott volna.

Fugger Máriának joga legyen férjének úgy örökös, valamint zálogos birtokait mindaddig birtokolni s élvezni, míg fenntelzett követelései kifizettetnek. — Máskülönben a birtokok Pálffy örököseire szállnak, kivéve azon esetet, ha Pálffy erre nézve máskép végrendelkeznék.

Pálffy örökösei kötelesek lesznek Fugger Mária özvegyisége esetében ennek tisztességes és megfelelő özvegyi lakásáról gondoskodni s neki özvegytartás czimén, míg özvegy marad, évenként 400 rajnai forintot szolgáltatni. Ha az örökösök ilyen lakással nem rendelkeznének vagy Fugger Mária az országon kívül lagnék, akkor amazok az érintett 400 forintot Augsburgba szolgáltatassák.

III. pont: Ha Isten intézkedéséből Fugger Mária előbb halna meg, mint leendő férje s nem hagyna hátra gyermekeket, a 20 ezer frtnyi hozományból Pálffynak 4000 frt lesz kiszolgáltatandó; nem különben Fugger Máriának ruhái, ékszerei, láncczai, gyűrűi, valamint összes ingóságai.

A hozománynak 16 ezer frtnyi maradékát s a 2000 frtnyi nászajándékot, nemkülönben Fugger Máriának egyéb vagyonát, mely Pálffy Miklós kezén lesz, ez köteles leendő Fugger Mária legközelebbi örököseinek s rokonainak hiány nélkül kiadni; hacsak Fugger Mária ezekre nézve életében másként nem intézkedett vala.

IV. pont: Ha a két házastárs egyike meghalna, az általuk nemzett gyermekek nevelése, gondozása s vagyoni viszonyai, a magyarországi törvények s nemesi szokásokhoz képest fognak intéztetni. Ha az özvegy házastárs, gyermekeit esetleg túlélné, akkor az elhunyt házaspár utáu fenmaradt vagyon eredetéhez képest az illető megholt házastárs örököseinek, illetőleg vérrokonainak adassék.

Ha Pálffy másodszor nősülne, Fugger Máriával nemzett gyermekeinek kiszolgáltatandja előzetesen az anyai örökrészt, kivéve, ha erre vonatkozólag a végrendelet másképp intézkednék.

Ha Fugger Mária második házasságra lépne, visszakapja hozományát, hitbérét, nászajándékát, kelengyéjét s minden szerzeményét, nemkülönben egyéb ingóságait, s az őt megillető részt, amint erre nézve a magyar törvények rendelkeznek.

Ha Fugger Mária többször lépne házasságra, az ezekből nemzendő gyermekek az elsőből nemzettekkel egyenlően emelhetnek igényt az anyai örökségre, mindazonáltal Fugger Mária

az első házasság gyermekei iránti tekintetből nem lesz följogosítva netáni férjeinek 4000 frtnál többet hagyományozni.

V. pont: Ezen szerződés által a szerződő jegyesek végrendelkezési joga és szabadsága nem korlátoztatik, s a jegyesek akár egymásnak akár Isten tiszteletének, barátjaiknak, honfitársaiknak javára végrendelkezhetnek.

VI. pont: Jóllehet Fugger Mária minden atyai, anyai, nővéri s a néhai Fugger Antalvonalról reá eshető örökségről lemondott, mindamellett joga lesz egyes fivére és nővére után egy-egy ezer forintot örökölni, ha azok, világi állásban, gyermekek nélkül meghalának. Ezen örökösödési joggal gyermekei is lesznek felruházva. E szerződés biztosítja Fugger Máriát s örökösait, hogy a magyar törvény és szokás nyújtotta egyéb előnyeiktől nem fognak megfosztatni.

Ha a szerződés pontjait illetőleg a szerződő felek között valamely félreértés felmerülne, ennek eloszlatására s barátságos kiegyenlítésére négy avatott férfit fognak választani; ha ezeknek sem sikerülne megegyezést létesíteni, egy bizalmi férfi lesz választandó; a felek ezen öt békebirónak határozatában kötelesek lesznek tisztességesen és becsületesen megnyugodni.

A szerződés végén említetik: hogy e szerződést a szerződő felek önkéntesen, kellő megfontolás után, barátjaik jelenlétében megkötötték, két eredeti példányban kiállították, névaláírásaikkal és pecsétjeikkel megerősítették.

A szerződés Augsburgban 1583-ki márczius 10-én iratott alá.

34. 1583. márczius 25. Fugger Márk Pálffy Miklóshoz Vöröskő megvétele ügyében.

Fugger örömmel értesült, hogy Pálffy Fugger Viktorral, ennek vöröskői birtokrészére nézve megegyezett. Fugger Márknak azt írták Bécsből: hogy Ungnad nagy lármát csap, mintha mi Fuggerék kénytelenítve lennénk Vöröskőt neki eladni. Fugger ettől nem tart, mivel jól ismeri Ungnádnek mosdatlan száját. Ungnádnek ugyanis csak a Fugger Kristófról, Fugger Vik-

torra szállt birtokrészszel szemben lehetne állítólagos jogigénye, mely ellen Pálffy bizonyára fog tudni védekezni. Fugger Márk nagyon ügyekezett Fugger Ulrichot vöröskői részbirtokának eladására rábírni; ha ez a maga részét nem akarná eladni, ezen vöröskői tizedrésze királyi ember által fog külön kihasíttatni.

Fugger örömmel értesül Pálffy Miklósnak 1583. márcz. 12-én irt leveléből, hogy társaságával szerencsésen haza érkezett s hogy Danbergnél volt, ki felette óhajtotta Pálffyt megismerni. Fuggert Danberg e vágyáról Trient s Insbrukban tudósította.

Fugger megkérte Pálffyt, szerezne számára egy török lovat, melynek vételénél nem kell nézni az árra, akár ezer tallérba is kerüljön. E levélben valami angol kutyaokról is ír, melyeknek elküldését nem tartja sürgősnek.¹⁾

35. 1583. ápril 4. Fugger Mária Pálffyhoz.

F. Mária levelének rövidségét avval menti: hogy a szent idő alkalmából reggel és este templomba kell járnia, ápril 4. husvét hétfője volt.²⁾

36. 1583. ápril 13. Augsburg. Fugger Márk Vöröskő eladásáról Pálffy Miklóshoz.

Pálffy a Fugger Viktorféle vöröskői birtokrésznek megvételére nézve már elnyerte volt a királyi engedélyt, de a többi birtokrészekre nézve ilyenel még nem rendelkezett. Fugger Márk kíváncsnak mondta: hogy ezen engedélyre is tegyen szert.

Fugger Márk birtokrészét illetőleg már tisztában volt a vétel, mivel Fugger M. megengedi Pálffynak, hogy Vöröskőn kedve szerint intézkedjék, minthogy a vármegyék neki engedelmeskedni tartoznak.³⁾

¹⁾ Ered. I/3. f. 6. — ²⁾ Ered. I/3. f. 6. — ³⁾ Er. I/3. f. 6.

37. 1583. ápril 26. Vöröskő. Troyer Joachim Pálffyhoz gazdasági ügyekben.

Troyer vöröskői gazdatiszt ajánlotta volt Pálffynak: hogy a vöröskői borból 4000 akó ó bort adasson el, mivel ez rosszabb minőségű. A többi bort az uradalmi korcsmákban fogják eladni. Az akót 13—14 sillinggel lehetett eladni. A gabonából 200 nagyszombati ürmérték (Muth) volt eladható; egy mértékért 6 magy. frt. lehetett kapni. Volt ezen kívül még több gabona is, melyet Troyer a szegény jobbágyoknak indítványozott kölcsönadni, kiknek nem volt vetőmagjuk, s kik e kölcsönt borban vagy pénzben fogják megtéríteni.¹⁾

38. 1583. ápril 20. Komáromvár kiadásai.

Pálffy 1583. ápril 20. parancsot kapott, hogy Komárom várának eltartási kiadásaira (Profiant. Wesen) a Pozsony várához tartozó erdők- és szigetekből évenként 500 öl fát szállítasson a jobbágyok által.²⁾

39. 1583. ápril 22. A kamara elnöke Pálffy pénzköveteléséről.

Pálffy a kir. kamarától meg nem kaphatta 21.790 tallér s 37 krnyi követelését. A kamara elnöke 1583. ápril 22. megkereste a szemeczi, nagyszombati és galgóczi harminczadhivatalokat: hogy az imént említett összeget öt év lefolyása alatt egyenlő évi részletekben Pálffynak kifizessék. A kir. kamara ezen rendeletet Rudolf királynak 1583. febr. 16. kelt meghagyása alapján adta ki. E szerint a tartozás 25.422 rajnai for. s 17 kr. tett, a mi tallérokban azonos a fentjelzett összeggel.³⁾

1) Er. VIII/X. F. 1. — 2) Cs. k. I. F. 187. — 3) N. muz.

40. 1583. *Pálffy kölcsönt ajánl fel a katonaság eltartására.*

Pálffy a komáromi katonaság eltartására 16 ezer frnt. kölcsönt ajánl fel s ennek fejében a modori census inscriptióját kéri. Ernő fhg ennek következtében utasította a kir. kamarát: hogy a modori census beiratára nézve formulárét küldjön fel Bécsbe. ¹⁾

41. 1583. május 22. *Rudolf király képviselőt küld Pálffy lakodalmára*

Rudolf — Pálffynak kérésére — ugyanennek lakodalmi ünnepélyére egy képviselőt küld, ki a nászpárt a király kegyelmességéről s üdvkívánatairól értesítse.

J e g y z e t. Ezen ismeretlen nászkövethez Miksa fhg is intézett egy levelet, melynek tanúsága szerint a követ a lakodalom alkalmával nászajándéku egy serleget volt adandó Pálffynak. ²⁾

42. 1583. június 4. *Pálffy Miklósnak nászünnepe.*

Pálffy Miklós és Fugger Máriának esküvője kettős családi ünnepség volt, miután Pálffy Miklósnak 1583. június 4-én Augsburgban tartott esküvője alkalmával gróf Fugger György Nordendorf ura s Fugger Mária fivére Augsburgba hozta Trientből ifjú hitvesét Madruzz Ilont, kivel 1583. febr. 3-án Trientben házasságra lépett.

A Fugger-család a nászünnepre több német urat meghívott. Ezek voltak:

Ulmi Ehinger idősb U., ki két fiát Antal és János, Konrádot három lovasszolgáival ígérte elküldeni.

¹⁾ O. l. — ²⁾ I/3. f. 2. A levél kelte nincs kitéve. — ³⁾ Dobler — a Fugger-család augsburgi levéltárnokának szíves közlése nyomán.

Seyfriedsbergi Villinger Jakab nejével mintegy 12 nősze-
mélylyel s más személyekkel, továbbá 7 lovassal s négy kocsi-
lóval fog eljönni.

Rehlinger Kristóf (auf Horgau) Augsburg mellett, hitve-
sével fog jönni.

Fürstenberg-Heiligenberg Joachim gróf nejével, egy udvar-
mesterrel, 3 nemes, egy udvarmesternő, 2 nemes kisasszony, 2 ko-
morna, 14 lovas, 16 hintó és kocsilóval és 3 futárral fog megjelenni.

Zollern-Hechingen Frigyes gróf, ügyei miatt nem fog a
nászünnepeken résztvehetni.

Bruneckeni báró Wolkenstein Károly hitvесе 12 kísérő sze-
mély és 10 lóval fog jönni.

Baltringeni Eberstein Felicitas özvegy grófné.

Zimmern Vilmos gróf 5—6 nemessel s 6—7 szolgával
ígérkezett.

Wolfeggi Waldburg Jakab örökös asztalnok nejével, 20
lovassal és hintólovakkal fog érkezni.

Kellmünzi Rechberg Fülöp báró hitvesével 11 személy s
ugyanannyi lóval fog eljönni.

Schwendi Lazar betegeskedése miatt kimentí magát.

Ulmi Rehlinger Károly 3 lóval fog megjelenni.

Freyberg Károly nejével 2 leányával 3 lovassal 7 kocsi-
lóval fog megérkezni.

Rehlinger Frigyes (zu Salzburg) egy szolgával s két lóval.

Stein Markard (zu Tettingen) nejével, két nemes kisasszony-
nyal, egy ifjú legény, 6 koci és 6 nyerges lóval.

Balzheimi Ehringer János Ulrich 2 lovassal.

Meitting Jeromos (zu Salzburg) ügyei miatt nem fog meg-
jelenhetni.

43. 1583. július 6 Vöröskő. Wettle György Pálffyhoz a
huszárok garázdálkodásáról.

A huszároka vöröskői jobbágyokat ismét zaklatják. Wettle
— vöröskői gazdasági tisztviselő — Pálffy tudta nélkül semmit
sem akar adni a huszároknak, mivel a vármegye sz. János

napján elhatározta, hogy a huszároknak semmit sem szolgáltat; s ha ezentúl is garázdálkodnak s tiz nap alatt végházaikba nem vonúlnak, egész területén felkelést rendezend, s erőszakkal ki fogja űzni.

Wettle utasítást kér Pálffytól arra nézve: mit tegyen a kapitánynyal.¹⁾

44. 1583 augusztus 4. Pozsonyvármegye hadiszolgálati-
ügyben Pálffy Miklóshoz.

Pozsonyvármegye Szempcezen tartott gyűléséből választ írt a király s Pálffynak azon kívánságára, hogy a Pozsony vármegyében levő katonaság a véghelyekre küldendő. A vármegye vonatkozással a megyeszerte tapasztalt nyomorra, mely a népre a katonaság eltartásából s a nagy adóból háramlik, valamint arra is, hogy az említett katonai expeditio az ország törvényeivel ellenkezik s a részletes expeditio csak a felség zászlaja alatt a főkapitány személyes vezénylete mellett — foganatosítható, — az említett kívánságnak eleget nem tehet s kéri Pálffy, hogy a felhozott okokat elegendő mentségül tekintse.²⁾

45. 1583. nov. 20. Nagyszombat. Velich György Pálffyhoz.

Velich esztergomi örkanonok üdvkivánatait fejezi ki Pálffy Miklós házasságához s ahhoz, hogy Pálffy e vidékre szerencsésen megérkezett. Velich személyesen óhajtotta tolmácsolni szerencsekivánatait, de ebben betegsége megakadályozta.³⁾

46. 1583. december 4. Fugger Márk lovak vételével
megbizza Pálffy.

Fugger megkérte Pálffy, hogy két lovat küldjön el neki szerszámostúl. Fugger azt vélte és tanácsolta, hogy a szerszámot legczélszerűbb lesz Nagyszombatban vásárolni. Az említett 2 lónak minőségére nézve Fugger már ezelőtt felvilágosította volt Pálffy.⁴⁾

¹⁾ Ered. VIII/10. f. 1. — ²⁾ I/III. fasc. 5. — ³⁾ VIII/10. f. 1. — ⁴⁾ Er. I/3. F. 6.

47. 1583. december 18. Prágából. Egy névtelen Pálffyhoz
Dietrichstein Miksa katonáskodásáról.

Rosszalását fejezván ki Dietrichstein hadi vállalata felett, odanyilatkozik: hogy hasznosabb lett volna, ha Dietrichstein más tapasztaltabb és ismeretesebb vitéz emberre bizza vala a várakat, és szolgálatát későbbre tartja fen vala, midőn nagyobb tapasztalata lesz. Pálffy ily irányban hasson Dietrichsteinre s gondoskodjék oly megbízható egyénről, ki Dietrichstein helyét elfoglalhatná s hogy ez állásából elmozdítassék.

A király a cseh országgyűlést múlt szombatra egybehívta s a cseh rendek a király kívánságait elfogadták. A levélíró éri Pálffyt: bírná rá honfitársait a cseh rendek példájának utánzására s ezentúl a felséggel szemben máskép viselkedjenek.

Jegyzet. E levélírónak névaláírása meg nem határozható. Nagyon valószínű, hogy Rudolf királynak bizalmas embere volt. Pálffyhoz 1583. april 14. is Bécsből egy levelet intézett vala, melyben igen udvariasan megemlékezik Pálffynak szívélyességéről s igéri, hogy szavát be fogja váltani. Pálffyt sógorának czimezi.¹⁾

48. 1584. febr. 24. Pálffy komáromi főkapitányi hivatala
nehézségekbe ütközik.

Pálffy ez év elején vagy talán előbb is Komárom várának felszerelésére (Bestand und Profiantwesen) nézve indítványt terjesztett volt elő, mely véleményezés végett az udvari kamarának adatott át. A csász. udvari levéltárban talált egy fogalmazvány szerint, Rudolf király Ernő főherceghez 1584. febr. 24. irt levelében említi: hogy Pálffy mint főkapitány sok tekintetben előnyösen működék Komáromban, de az udvari haditanács Pálffyt nem tartja annyira jártasnak s tapasztaltnak a hadviselésben s a végvárak megvédésében: hogy oly kiváló fon-

¹⁾ Ered. I/3. 11.

tosságú várat lehessen reá bizni. — Rudolf azonban nem osztotta a hadi tanács nézetét, miután Ernőt utasította: hogy az öreg báró Harrach titkos tanácsossal értekezzék, s ennek eredményét vele tudassa.¹⁾

49. 1584. ápril 2. *A máriavölgyi pálosszárda főnöke Pálffyhoz Máriavölgyről.*

A máriavölgyi paulinusok generalis priorja Pálffy a kath. egyház s a sanyargatott magyar haza legbátrabb védnökének nevezi. A prior Lengyelországba utazván a pálosok zárdáinak vizsgálása végett, az elárvult máriavölgyi kolostort s helynökét annál inkább ajánlja Pálffynak kegyes pártfogásába, mivel — e kolostort nemrég sok és nagy jótéteményekben részesítette. Miután Pálffy a szerzeteseknek egyetlen és kegyes védnöke, kéri őt, hogy szükség esetén a máriavölgyi kolostor hozzá mint — legbiztosabb révparthoz menekülhessen.²⁾

50. 1584. ápril 27. május 12. *Ernő főherczeg s Reisach levelei Pálffy Miklóshoz a komáromi kapitányság ügyében.*

Ernő főherczeg felhivta Pálffy: hogy a komáromi főkapitányi hivatal ügyében, melyet a király reá szándékozik ruházni Bécsbe jöjjön. A királyi megbízásokat tőle s az udvari hadi tanácstól fogja átvenni, s ezekre nyilatkozatot fog tenni.

Pálffy Komárom várának védelme czéljából saját költségén 40—50 lovat ígért eltartani, s a közlekedés érdekében a Dunára 3 hajót vagy talpot ajánlott fel. Pálffy ajánlatát azonnal a királylyal is közölték, mivel Reisach már május 12. arról tudósította Pálffy: hogy ajánlataért a király és főherczeg elismerésüket nyilvánítják. Reisach e levélben Pálffy már főkapitánynak czimezi, s a főherczeg nevében felszólítja őt, gondoskodnék oly alkalmas egyénről, kit az alkapitányi hivatalra a felségnek megerősítés végett elő lehet terjeszteni.³⁾

¹⁾ U. 1. — ²⁾ VIII/X. F. 1. — ³⁾ I/2. F. 8.

51. 1584. ápril 28. *Az udvari kamara Pálffy tizedbérlete ügyében.*

Az udv. kamara — a pozsonyi stomfai és vöröskői tizedről irt a m. kir. kamarának, miután Pálffy M. e tizedet akarta bérbe venni.¹⁾

52. 1584. május 3., június 13. *A m. kamara s Ernő fhg Pálffy Miklósnak tizedbérletei- s követeléseirol.*

A m. kir. kamara május 3. tudósítása szerint Ernő főherczeg csak a pozsonyvárosi és vöröskői tizednek negyedrészt engedte meg ez évben Pálffynak a szokásos bérleti áron bérbe adatni. Ezen bérleti illeték a Pálffynak deputált pénzből rendeltetett levonatni, s az érseki jövedelmek adminisztrátorának a katonák fizetésére volt átadandó. A pozsonyi s vöröskői tized bérletének értéke 650 magyar frtra volt becsülve. — Az érseki jövedelmeknek említett administratora Zeleméry László volt.²⁾

Pálffy a stomfai tized bérletét is kérte volt, melyet tőle megtagadtak, miután a király és gr. Salm Gyula között — Borostyánkő uradalmára nézve fenálló szerződés értelmében — a stomfai (Stomfa a borostyánkői uradalom központja) tized fele a nevezett Salm grófot illette meg, másik fele pedig Érsekujvár szükségleteire volt fordítandó.

Pálffynak ezen időben 9000 frt. követele volt a kamarától, s ezt a pozsonyvármegyei dicából óhajtotta kifizettetni. A kamara e követelt illetőleg arról értesítette Pálffyt: hogy a pozsonyvármegyei dicát a király rendeleténél fogva már régebben más kapta meg. A főherczeg azonban meghagyta a kamarának: hogy Pálffy követelét más dicákból elégítse ki.³⁾

Az érintett 9000 frt. követel Pálffy Tamásról katonai fizetés czimén Pálffy Miklósról szállt. Ernő főherczeg e követelnek részletes törlesztésére június 13. kelt rendeletében a pozsonyi, vöröskői és stomfai tizedek bérletének felét engedte

¹⁾ Cs. k. l. — ²⁾ M. n. Muz.

át, nemkülönben pedig a Pálffy birtokaira eső dicákat is. Ezenkívül a trencsényi dicák is e czélra voltak utalványozva. Ernő meghagyta a kir. kamarának: hogy fizetés dolgában ne adjanak Pálffynak okot tovább is panaszkodni.¹⁾

53. 1584. május 15. *Pálffy határvillongási pere Salm Gyulával.*

Ezen időben Pálffynak határvillongási pere volt Salm Gyulával Stomfa birtokosával. Ezen peres ügy kiegyenlítésére Telegdy Miklós pécsi püspök nyert felhatalmazást. A m. kir. kamara a peres ügy tárgyalását korán hozta Pálffynak tudomására, hogy a tárgyaláshoz idején és kényelmesen elkészülhessen.²⁾

54. 1584. június 10. *A hadi tanács Pálffytól tervet kér Komárom megvédésére.*

A hadi tanács 1584. június hóban megbizta Pálffyt: hogy Komárom vára megvédésének módjára nézve egy megfelelő tervezetet terjesztszen a király elé. Pálffyt e megbízásról a tanács nevében Reisach értesítette. A hadi tanács Komárom várának alkapitányi állomására legalkalmasabbaknak tartotta Samaria Nándort és Pogrányit. A főherczeg ajánlatba hozta: hogy Pálffy az említett állomás betöltése okáért az egyikkel vagy a másikkal alkudozzék.³⁾

55. 1584. június 23. *Rudolf válaszol Pálffynak a komáromi kapitányság ügyében.*

Pálffynak a komáromi kapitányságot illető ajánlata s feltételeire, Rudolf király Pregelius által adott választ 1584. jun. 23. Ennek értelmében Pálffy a komáromi uradalmat akkori állapotában — daczára a fenforgott nehézségeknek — egy évre zálogkép volt nyeredő; Pálffynak azonban nem volt joga a jobbagyokat szokottnál nagyobb szolgálmányokkal terhelni.

¹⁾ O. 1. — ²⁾ Er. I/3. F. 5. ³⁾ I/III. f. 5.

Pálffy-nak a hadi élelmezésre nézve tett ajánlatát Rudolf el nem fogadta, kijelentvén egyszersmind, hogy e tárgyban újból kell Bécsben alkudni. Ellenben készséggel s kegyes helyesléssel fogadta el a német katonaság eltartására vonatkozó ajánlatát, melynek fejében a modori jövedelmek 5% számítva voltak beirandók Pálffy javára, míg ezek t. i. ki nem váltatnak. Pregelius szerint — Pálffy-nak hátrálékos követelése az új birodalmi segélyből volt kifizetendő. A Pálffy részéről szolgáltatandó pénzt, készpénzben s nem posztóban kellett kifizetni. Pálffy a komáromi uradalommal nem vette zálogba a komáromi várost is, melyet a király tartott fen magának.¹⁾

56. 1584. június 29. *Pálffy eljár határrendezési ügyben.*

Pálffy kívánsága s közbenjárására határjárás történt Egyházaspaka és Tárnok között. Pálffyt udvarbirája Tapolczay Mihály képviselte. E határvizsgálat nem vezetett célhoz. A határvizsgálat tanúságainak magyar jegzőkönyve a pozsonyi városi levéltárban van.

57. 1584. jul. 11. *Fugger Márk Pálffy Miklóshoz, Pálffy Miklósné felgyógyulása, s Fugger Ulrikról Augsburgban.*

Fugger Márk örömét nyilvánítja afelett: hogy leánya t. i. Pálffy Miklósné a himlőből s az áldott állapotokozta veszélyből szerencsésen fellábult.

Fugger megemlékezik Fugger Ulriknek 1584. június 26. bekövetkezett haláláról, megjegyezvén: hogy ez „felszállt a kalvinus menyországba.”

Fugger Márknak ez időben nem nagy reménye volt, hogy Pálffy Fugger Ulriknek vöröskői tizedrészét ennek örökösaitől könnyű szerrel megvehetendi, mivel ugymond ezek furcsa emberek s az örökségre nézve egymás között sem fognak egykönnyen megegyezni. Fugger örömmel vette hírül: hogy Pálffy Komárom várának kapitányságára nézve a királylyal egyezkedett, a mi neki bizonyosan előnyös lesz.²⁾

¹⁾ I/III. f. 5. — ²⁾ Ered. I/3. f. 6.

58. 1584. júl. 24. *Práya. Rudolf komáromi várkapitányság viszonyaira nézve intézkedik.*

Ernő főherczeg a komáromi kapitányság betöltésére nézve, mint a hadi tanács elnöke, újból előterjesztést tett, melyre Rudolf helybenhagyólag jelentette: hogy a komáromi vár kapitányságának viszonyai akkép tartandók fen, mint Kielmann alatt voltak. — E válaszában egyszersmind jóváhagyta Ernőnek Thury Márton komáromi alkapitányra vonatkozó előterjesztését.¹⁾

59. 1584. aug. 22. *Rudolf király Ernő fhhghez Pálffyról s a hadi tanácsról.*

Rudolf az udvari hadi tanács kiegészítéséről, azaz újabban kinevezendő hadi tanácsosokról ír. Pálffyt illetőleg ezt írja: „Pálffy Miklóstra nézve mint azt Herczegséged is jelenti, jobbnak tartjuk, ha valódi és oly tanácsosok vannak, kik a tanács ügyeiben mindig jelen lehetnek s részt vehetnek.“

Redern János vonakodik a tanácsosi rangot elfogadni. Schlick Sebestyén gróffal folynak az alkudozási tárgyalások; Forgách Simon és Salm Gyulára nézve azon nézetben van, hogy egyikök sem fogja magát itt alkalmaztatni, miért is a velők kezdeményezendő alku felesleges. Ha a hadi tanácsosi állás elfogadására nézve gr. Hardegh Nándorral alkudozni fognak, ezt nem ellenzi.²⁾

60. 1584. július 25. *A hadi tanács Pálffyhoz Thury Mártonról s a komáromi alkapitányságról.*

Pálffy a komáromi alkapitányi hivatal tárgyában július hóban Thury Mártonnal értekezett. Thury erre nézve ajánlatot is tett vala, miután Ernő főherczeg hadi tanácsa azt irta Pálffynak: hogy Thúrynak említett ajánlata a királylyal lesz közlendő. Ernő főherczeg remélte, hogy a király az ajánlatot jóvá fogja hagyni. A hadi tanács Pálffyt megbizza: hogy Thúryt addig Palotán eddigi állásában marasztalja.³⁾

¹⁾—²⁾ U. l. — ³⁾ I/3. F. 5.

61. 1584. aug. 7. *Rudolf Pálffynak szánta a komáromi főkapitányságot.*

Ernő főherczeg hadi tanácsának tudósítása szerint a király elhatározta: hogy a komáromi főkapitányi hivatalt Pálffyra ruházza ugyanazon feltételek alatt, melyekkel azt Kielmann viselte volt. A hadi tanács fölhívta Pálffyt: határozná meg az időt, midőn a nevezett hivatalt átveendi.¹⁾

62. 1584. július Prága. *A pápai nuntius Pálffyhoz.*
A jezsuita collegium ügye.

A nuntius 4 nap előtt várva várta Pálffyt ebédre, hogy vele a magyar collegium ügyében értekezessék s vele valamit megállapítson. Felette fájlalja, hogy Pálffynak neje betegsége miatt gyorsan el kellett utaznia Magyarországba.

A nuntius igen gyengéden indokolja részvétét irván: „Én azon Úrban kötött benső barátságnál fogva, mely köztünk van, Uraságodnak jó és balsorsában teljesen osztozom.“ — Igéri, hogy a collegium alapításának gondját nem fogja elejteni, míg legcsekélyebb remény őt kecsegtetendi, annival is inkább, mivel ezen ájtatos intézmény egész Magyarországra nézve nagyon szükséges. Jóllehet ezt a két püspök (praelati) egészen ellenezni látszik, ő leginkább Pálffy buzdításától ösztönöztetve nem mond le a reményről. A nuntius kéri Pálffyt, tudósítaná mielőbb: mit szándékozik a collegium építésére s mennyit ennek örök alapítványkép áldozni; s ha ez ügyre valami új eszméi lennének, ezeket is kéri közölni. A nuntius teljes erejéből kívánja ez ügyet előmozdítani. Leveléhez egy clericus számára felmentést csatolt, mely szerint az pappá szenteltethetik az egyház által megengedett időn kívül is. Pálffy e clericus felmentéseért maga járt közben a nuntiusnál.

A nuntius felkéri Pálffyt, hogy őt bármely ügygyel keresse fel, mire Pálffy lángoló katolikus vallásosságánál fogva feljogosítva van.²⁾

¹⁾ I/3. F. 5. — ²⁾ Ered. I/3. f. 3.

63. 1584. augusztus hó 6—23. *Pálffy*nak pénzügyei.

Erő fhrg aug. 6. levelében megjegyezte: hogy Pálffy a királynak régibb hitelezői közé tartozik.¹⁾

A kir. kamara aug. 14. felhivatik: hogy nyilatkozzék az iránt: mikép lehetne Pálffy²⁾nak tíz ezer tallérnyi követelését — melylyel neki a király tartozik — kifizetni.

A kir. kamara aug. 23. elrendelte a szempezi harminczadnak: hogy Pálffy²⁾nak követeléseit lehető leghamarább egyenlitse ki.²⁾

64. 1584. aug. 22. *A hadi tanács Pálffyhoz. Pálffy*nak a komáromi főkapitánysággal elvállalt kötelmei.

Pálffy²⁾nak fizetésére nézve az udvari kamara teend előterjesztést a főherczegnek s Pálffy a főherczeg határozatához képest fog kapni fizetést.

Hány magyar s német katonát fog Pálffy tartani, ezt majd az elébe terjesztendő mintakimutatásból (Musterregister) fogja megtudni. A király s főherczeg fenntartják maguknak a jogot, mennyire lehetend a katonaság számát alkalmilag gyarapítani vagy csökkenteni. A megürült vajdaállomásokat a király fogja betölteni.

Az alkapitány (Obristlicutnant) s hajójának havi költségei 52 rajnai frtban állapittattak meg.

A kapitány²⁾nak a mintakimutatás szerint nincs külön hajója. Azon hajó azonban, melyen hajózni szokott, a kapitány hajójának hivatik s a főlobogót viszi. Ezen hajónak van egy vajdája is, ki a mintakimutatáshoz képest fizetést nyer.

Pálffy az önkénytesen felajánlott 50 lóra való eltartáson kívül köteles lesz Komáromban még 25 lovat eltartani, melyet itt a király fog elhelyezni.

A főherczeg nem egyezhet be Pálffy²⁾nak azon indítványába, miként ennek joga legyen a vajdákat és tiszteket belátása sze-

¹⁾ O. l. — ²⁾ N. mus.

rint kinevezni, hanem e jogot a király és főherczeg tartják fen maguknak ezen megjegyzéssel: hogy a kapitány által előterjesztendő egyénekből a legalkalmasabbakat fogják kinevezni.

Pálffy tehát a főkapitányi hivatalt ugyanazon feltételek alatt lesz viselendő, mikép ezt Kielmann viselte volt. A naszádos hajókra való zászlók az udv. kamaránál van megrendelve.¹⁾

65. 1584. aug. 29. *A hadi tanács Pálffynak áldozatkészségéről s komáromi főkapitányságáról.*

Ungnad Dávid, Ernő főherczeg hadi tanácsának nevében, jelentette Pálffynak: hogy a főherczeg meglegedését nyilvánítja Pálffy készségéről, melylyel a komáromi főkapitányi hivatalt ugyanazon feltételekkel fogadta el, miut ezt Kielmann elfogadta volt. — A főherczeg szintén meglegedéssel fogadta Pálffynak azon ajánlatát, hogy Komáromban saját költségén 50 lovat akar eltartani, s ezen kívül még azon 50 lónak eltartását is terhére vállalta, melyet ott a király akar elhelyezni. Pálffy Ungnad jelentése szerint ezen utóbbi 50 lónak eltartásáért időnkint kárpótlást kérhetett a királytól.

Ungnad elrendelte: hogy Thúry Márton azonnal menjen állomásra, mihelyt erre nézve a királytól parancsot fog venni.²⁾

Jegyzet. Az udvari kamara felhívta Pálffyt, hogy a felvett 12 ezer frtból elégítse ki Kielmann volt kapitánynak fizetési hátrálékát.³⁾

66. 1584. aug. 25. *Ernő levele az udvari kamarához Pálffy a komáromi uradalmat beiratkép kapja.*

Ernő főherczeg értesítette az alsó-ansztriai udv. kamarát, hogy a király a komáromi uradalmat különös fontos okokból Pálffy Miklósnak adta (in Bestand verlaszen). A kamarának

1) Ered. I/3. F. 5. — 2) Ered. I/3. F. 11. — 3) U. ott. F. 5.

kötelessége lesz aziránt intézkedni, hogy a komáromi várnagy az uradalmat Pálffy Miklósnak átadja.

Agranóder János ekkori komáromi várnagytól van egy számadás, mely szerint a komáromi uradalom összes bevétele 1583. december hóban 965 frt. 14 kr. 2 den. volt. E hónapnak kiadásai tettek: 780 frt. 3 kr. 3 den.¹⁾

67. 1584. aug. 25. *Ernő főherczeg a kir. kamarához a modori censusról.*

Ernő főherczeg tudtára adta a m. kir. kamarának, hogy Pálffy Miklóssal a modori censusra nézve oly egyezség jött létre, melynélfogva Pálffy e censust a komáromi katonaság fizetésére általa adandó 16 ezer frt. kölcsön fejében fogja élvezni. — Pálffy nagyon kérte volt Ernő főherczeget, hogy az említett egyezség érvényére nézve neki elegendő biztosítékot nyújtson.

Ernő Pálffynak e kérése következtében meghagyta az udv. kamarának, puhatolná ki: mennyiben adható ily biztosíték a modoriak kiváltságainak sérelme nélkül.²⁾

68. 1584. szeptember 12. *Pálffy beiktatása a komáromi főkapitánysági hivatalba.*

Az alsó-ausztriai kamara parancsot vett, hogy gondoskodjék azon biztosokról, kik Pálffyt a komáromi főkapitányi hivatalba beiktatják s ezen biztosok neveit a főherczeggel közölje.³⁾

69. 1584. szept. 21. *Olmütz Borovsky Kristóf esküvőre hívja meg Pálffyt.*

Báró Borovsky Kristóf cs. kir. tanácsos igen szívélyesen s barátságosan kéri Pálffyt jönné el okt. 7. Tobitschawban — lippai Trezkyn Johanna — néhai rziezani Kawkhen Zdeniek

¹⁾ ²⁾ ³⁾ M. k. I.

özvegyével tartandó esküvőjére. Borovsky akkor még tartozásban volt ezer tallérnyi összeggel mivel említett levelében várakozást kér Pálffytól.¹⁾

70. 1584. szept. 29. XIII. Gergely pápa nyilatkozata Pálffy hitbuzgalmáról.

A pápa, a verczellei püspök és nuntius s más révén is tudomást szerzett Pálffy Miklós hitbuzgalmáról.

A pápa méltánylandó Pálffynak e buzgalmát, levelet intézett hozzá, melyben magasztalólag emeli ki Pálffynak a kath. vallás védelmére irányult kitünő működését s azt, hogy a hatósága alatt álló s birtokában levő helyekről az eretnekeket kiüzte. XIII. Gergely Pálffynak ezen vallási buzgalma felett nagyon örvendett s jelenti: hogy Pálffynak ezen érdemességeért a legkiválóbb férfiak elismerést szavaznak.²⁾

71. 1584. október 1, 2. A komáromi uradalom Pálffynak átadandó, s Pálffynak pénzkövetelei.

Az alsó-ausztriai kamara okt. 1. értesítést nyert, melynél fogva a komáromi uradalomnak Pálffy részére f. hó 22. leendő átadásához a maga kebeléből Brassican János Ambrust küldje ki biztosul. A m. kir. kamara részéről Hosszútóthy György lesz kiküldve. Ezekkel még Lauffer János is lesz kiküldendő.³⁾

A m. kir. kamara okt. 2. Ernő főherczegtől utasítást kapott, hogy Pálffy Miklósnak 3000 frt. követelét a mostani galgóczi vásári járulékokból mindenestre fizesse ki.⁴⁾

72. 1584. október 2. Pálffynak kötelességei a komáromi uradalom zálogba vételénél.

A komáromi uradalom elzálogosításáról Rudolf király már junius 23. adott vala feleletet Pálffynak zálogszerződési ajánlatára. E felelet egyes részei tüzetesebben kifejtvék a szerződési

¹⁾ Ered. I/3. F. 11. — ²⁾ II/I. f. 1. cr. — ³⁾ ⁴⁾ Cs. k. l.

mintában. Eszerint Pálffy köteles volt az uradalmat oly állapotban egy év múlva átadni, mikép ezt átvette. Az uradalom átadására biztosok fognak kiküldetni, kik a király és főherceg ratificatiójára egyezkedni fognak Pálffyval.

Pálffynak joga lesz az uradalomban javításokat is eszközölni, melyeknek kárpótlására nézve a királylyal egyezkedni fog.

Pálffy köteles lesz a komáromi vár élelmezési hivatalának gabonát és bort szállíttatni. A várban évenként körülbelül 400 müt. gabona és 8000 bécsi akó bor fogy el. Pálffy a szükségletet köteles lesz 3 határidőben szolgáltatni; és pedig a bort Márton napja és karácsony között, továbbá husvét és pünkösd s végül Jakab napja s a szüret között; a gabonát szintén 3 határidőben, először Mihály és Márton napja, 2. gyertyaszentelés és husvét, 3. pünkösd s Péter és Pál napja között.

A bort és gabonát az illető vidékeknek folyó ára szerint kell eladnia. Az eladott készletet az átvétel előtt az élelmezési hivatal meghitt biztosának kell megvizsgálni, vajjon megfelel-e az a jogos várakozásnak.

A mi végül a német katonaság fizetését illeti ezt Pálffy magára vállalta. Pálffy e fizetést $\frac{3}{4}$ részben pénzzel, $\frac{1}{4}$ részben kelmével szolgáltatassa. E fizetés két határidőben foganatosítandó. Pálffy bevezetése alkalmával 9000 frt. készpénzben s 3000 frt. kelmében fizessen; a katonai zsold többi részét illetőleg egyezkedjék a bevezetéshez küldött biztosokkal.

Pálffy az említett készpénz és kelme fejében megnyerendő volt a modori kir. jövedelmet is, de miután a kir. jövedelmek a magyar alkotmány szerint csak a magyar tanácsosok tanácsával fordíthatók más czélokra, e szerződési feltétel akkép is pótolható, hogy Pálffy az illető kárpótlást a szempezi s nagyszombati harminczadoktól fogja megkapni.

Azon pénzbeli többletre nézve, melyet Pálffy e komáromi fizetésnél adni fog, a megtérítés akkép fog eszközöltetni: hogy Pálffy az adott többlet felét félév múlva, a másik felét csak egy év után kamat nélkül a birodalmi segélypénzekből fogja megkapni.¹⁾

¹⁾ Cs. k. I.

73. 1584. okt. 14 *Pálffy s a komáromi uradalom ügye.*

Hosszúthothy György, Hiersch János, s Läuseer Ábrahám utasítást nyertek, mit kell a komáromi uradalomnál kipuhatolnoki, s mire nézve kell Pálffyval tárgyalniok; továbbá figyeleztettek Pálffy Miklósnak az uradalomba való bevezetésére.¹⁾

74. 1584. okt. 21. nov. 4. *Pálffy s a komáromi vajdák és a katonák fizetési hátraléka.*

A komáromi vajdák Pálffyhoz — mint komáromi főkapitányhoz — azon hathatós kéréssel fordultak egy levélben: hogy a katonaságnak hátralékos zsoldját fizesse ki. A vajdák keservesen panaszkodtak: hogy már 18 hónap óta nem kaptak fizetést, s elfogyván egész élelmi készletük, a közeledő tél elé készületlenül tekintenek. A vajdák biztosra veszik, hogy Pálffy nem sokára fogja a komáromi főkapitányi hivatalt elfoglalni. Kéri, hogy eljövetelekor szolgáltassa ki teljes fizetésüket, miáltaí sokat fog nyerni közbecsülésében.²⁾

Pálffy nem sokára e levél kelte után Komáromban megjelenvén, a vajdák előadták már említett — fizetésükre vonatkozó kérésüket. Pálffy ezt meg is szivelte, s teljesítését megígérte. A vajdák reménykedése azonban csakhamar tünedezett, mivel Praun Erazmus november 4. közölte a vajdákkal Ernő főherczegnek rendeletét, melynélfogva meghagyatott a hajóhadnak, hogy nem várván a fizetést, Pálffyt főkapitányának elismerni tartozik. A hajóhad tisztikara azonnal ugyan ezen napon Pálffyhoz egy erélyes levelet menesztett, melyben kijelentik, hogy itt Komáromban a katonaság ragaszkodására és szives fogadtatásra csak akkor számíthat, ha a hátralékos zsoldot egészen ki fogja fizetni s ez nem is lehet máskép, minthogy a ki nem fizetett katonákat a múlt télen bekövetkezett vízáradások véginségbe sodorták.³⁾

¹⁾ Cs. k. l. — ²⁾—³⁾ Ered. VIII/X. F. 1.

75. 1584. nov. 14. *Pálffy*nak a pápához intézett levele.

„Sanctissime in Xto Pater & domine, domine mihi clementissime! Servitiorum meorum ad oscula pedum Sanctitatis Vestrae humillima commendatione praemissa, Epistolam Vestrae Sanctitatis qua mihi benigne & paterne significat me sibi de religionis catholicae amore ab amicis meis commendatum esse, ea quae debui reverentia accepi. Ago imprimis Sanctitati Vestrae humillimas gratias quod paternam mei memoriam habuerit, eamque humiliter peto, ut sicut initium eximium fecit suae erga me paternae benevolentiae, ita eam perpetuo duraturam mihi benigne conservare velit. Quantum vero ad meam personam officiumque meum attinet, latere Sanctitatem Vestram nolo, me in ipsa catholica religione educatum ac nutritum esse, eamque hactenus omni tempore unice observandam ac contra quosunque tuendam mihi existimasse; quod deinceps quoque ita Dei beneficio facturum sum, ut confidam Sanctitatem Vestram meo officio nihil minus contentam futuram in posterum quam eam modo contentam esse ex suis literis cognovi. Faxit aeternus Deus ut Sanctitatis Vestra ad propagationem Sanctissimae Matris ecclesiae sana & incolumis vivat. 14. nov. 1584.¹⁾

Pálffy ezen levelet a pápai nuntius útján küldte el a pápához, mi végből a nuntiushoz is intézett egy levelet. E levélben legnagyobb háláját fejezi ki a nuntiusnak, hogy őt a pápánál ajánlotta. Kéri a nuntium, adná tudtára a pápának: hogy minden lehető meg fog tenni, a mi a kath. vallás előnyére, terjesztésére- s fentartására czéloz. A jezsuita collegium alapítását illetőleg sokat értekezett a pécsi püspökkel.

Hogy a nuntium erről eddig nem tudósította, ennek oka komáromi útja volt, melynek végeztével szándékozott Prágába utazni, hol a collegium ügyét a nuntiusnak előadta volna. Erre nézve így áll a dolog: a pécsi püspök a szakolczai tizedeket óhajtja a kollégiám javára fordítani, de ezek oly csekélyek, hogy tanácsosabb lenne e célra a vöröskői tizedeket adomá-

¹⁾ I/3. F. 5. fogalmazvány.

nyozni, melyek 1400 tallért tesznek. Ez utóbbi esetben a collegiumnak fája, bora és gabonája is lenne, és e tizedek közelebb volnának a collegiumhoz, mint a szakolczaiak. Pálffy-nak e szavaiból is kiderül, hogy a nagyszombati jezsuitakollegium forgott szóban. Pálffy ezután kijelenti: hogy nem régen Ujváron megfordulván, azt tapasztalta: hogy az Ujvár közelében levő falvakban nincs kath. lelkész. Ez oknál fogva kéri a nuntium, hogy ha már nem neveznek ki esztergomi érseket, legalább odatörekedjék, hogy Ujvárra kath. kapitány neveztesék ki, kinek buzgalma s közreműködésével kath. papok alkalmaztatnának, mivelhogy attól kell tartani, hogy Ujvár egész vidékén a vallás ügye kárt fog szenvedni.¹⁾

76. 1584. nov. *A pápai nuntius Pálffy hitbuzgalmáról és az eretnekek elűzéséről.*

Az apostoli nuntius is felkereste levelével Pálffy Miklóst. Magasztalólag megemlékezvén vallásos buzgalmáról, átküldi neki a pápának elismerő levelét. A pápa felhívta Pálffyt: hogy a maga hatáskörében az eretnekség elnyomására törekedjék. A nuntius felkéri Pálffyt, hogy a collegium érdekét el ne ejtse. Komárom városa s vidékéről az eretnekeket, kik Krisztus nyáját megcsalták, űzze el s e helyeken kath. plebánosokat alkalmazzon.²⁾

77. 1584. nov. 17. *Pálffynak a komáromi kapitányi hivatalba való beiktatásáról.*

A hadi fizetőmester 1584. nov. 17. figyelmezteti a cs. udv. kamarát: hogy Pálffyt a komáromi főkapitányi hivatalba be fogják iktatni, s gondja legyen mindarra, a mi ezen beiktatáshoz szükségeltetik.³⁾

¹⁾ I/3. F. 5. ²⁾ Ered. I/3. F. 3. — ³⁾ Cs. k. 1. —

78. 1584. *A pápai nunczius méltányló nyilatkozata Pálffy-
nak vallásos áldozatkészségéről.*

A nuntius Istennek legdúsabb áldását kívánja Pálffynak azon alapvető nemes adományért, melyet a collegiumra áldozni ígért. Ujlag ajánlja, hogy már előadott kérése szerint a pécsi püspökkel értekezzék. Az érsek kineveztetését sürgetni fogja, de ennek valóítását csak a pozsonyi országgyűléstől számított három év letelte után reméli, mely országgyűlésen megadatott a collegiumra vonatkozó ígélet. Mihelyt a collegium ügye rendezve lesz, azonnal hathatósan sürgetni fogja a kineveztetést, s elme-netele előtt látni reméli az esztergomi érseket s a nagyszombati collegiumot. A másodikat nem remélte oly biztosan a főpapok egyenetlensége miatt, (Isten bocsássa meg — úgymond — ha ezt merészen mondom) kik talán azt akarnák inkább, hogy ne legyen collegiumuk.¹⁾

79. 1584. *Prága. A nuntius a nagyszombati jezsuita-colle-
giumról ír Pálffynak.*

Az apostoli nuntius a jezsuita collegium létesítése érdeké-ben Prágából ujlag irt Pálffynak. Leveléhez csatolta azon tár-gyalást is, melyet a collegiumra nézve Nagyszombatban két év előtt az egri és pécsi püspökökkel megtartott volt. A nuntius a collegium szükségességét hangsúlyozván, a seminarium eszméjét is fentartandónak nyilvánítja. Forrón kéri Pálffy: hasson a pécsi és egri püspökökre, s eszközölje ki beegyezésüket, mit neki eddig elérni nem sikerült, hogy minden akadály legyőzésével ne maradjon egyéb hátra, mint meghívni a társaság atyáit a hely megtekintése, s az épület felállításának módozata végett. A nun-tius alig reméli, hogy a collegiumért érdeklődő császár — a két főpap ellenkezése esetében — valamit határozna, s elosz-latja Pálffynak azon kételyét, mintha a collegium létrejötte után

¹⁾ Ered. I/3. F. 3.

nem következnek be az esztergomi érsek kineveztetése. A nuntius e levélben Pálffy legbuzgóbb s legőszintébb barátjának nevezi magát.¹⁾

80. 1584. *Pálffy Miklósné levelei férjéhez.*

Febr. 23. Komáromból irt levelében érzékenyen panaszkodik azon fájdalma felett, melyet férjének távolléte okoz. Irjon neki mielőbb, mivel a távozása óta lefolyt idő egy századként tűnik fel. Pálffyné kérdezősködik egy lakodalom lefolyásáról.

Május 1. Vöröskőn kelt levelében forró vágyát fejezi ki Pálffy viszonzlása felett; gyakran imádkozik jólétéért és szerencsés hazaérkezéséért. Ma nem kocsizhatott a templomba, mivel János úr nem szónokolt. Juniushan Vöröskőről Prágába irt férjének. Julius 29. Bécsből Pozsonyba irt férjének. Ugyancsak Bécsből irt szept. 13., 17. s 20. Ezen levelek egyikében kéri férjét, hogy kutyáira s papagályaira vigyázzon. Szept. 17. levele Vöröskőre volt czimezve.

Pálffyné októberhen Bécsből egy grófné számára jó ürmöst kért férjétől s néhány pluczer mustot, tréfásan megjegyezvén: hogy Pálffy e kérés megtagadása esetében — ha Bécsbe jön a grófnétől semmi enni s innivalót sem fog kapni.²⁾

81. 1585. *január 29. Pálffy javaslata Komárom vára- s városának javításáról. Komáromi vámról*

Pálffy a vár javításához czélirányosabbnak tartotta a készpénzt mint a kézi munkát, mivel 100 frt készpénz felért 200 frt becsült robotnak eredményével.

Komárom városának javítására nézve pedig kijelentette: hogy ez nem vihető ki egyedül a polgárság hozzájárulásával, miután ennek száma felette csekély, s a várost jobbára katona-ság lakja.

¹⁾ Ered. I/3. F. 3. — ²⁾ Er. I/3. f. 6.

Komárom várában sok helyen voltak javítandó hiányok. Mielőtt azonban a javítás foganatba vétetnék, szükséges, hogy a vízépítészetben jártas férfiak e célból tanácsot, tartsanak; ilyenek Pálffy nézete szerint voltak: Kielmann, Szűsz Orbán, Bernardo Magno építész. Pálffy egyúttal kérte a főherceget: hogy a javításokra vonatkozólag mielőbb bizza meg Kielmannt. Pálffy megígérte, hogy a javítások eszközlésénél tőle telhetőleg közreműködni fog. Ezen javaslatának végén megemlékezik a komáromi vám jövedelmének csökkenéséről is s ezt a vámszedők kapzsiságának, s azon visszásságnak tulajdonítja, hogy a vámszedők az átutazó kereskedőket igazságtalanul zaklatják, s bárkinek felhívására feltartóztatják.¹⁾

82. 1585. febr. 3. Pálffy Bécsbe hivatik.

Erő főherczeg febr. 24-re Bécsbe hivta Pálffyt, hol vele s más tanácsosokkal fontos ügyekre nézve kívánt értekezni.²⁾

83. 1585. febr. 27. Erő a nagyváradí püspök végrendeletéről véleményyt kér Pálffytól.

Erő főherczeg felhivta Pálffyt, hogy a nagyváradí püspök végrendeletére nézve támogassa tanácsával a királyt s adja határozottan tudomásra: mily joggal ruházzák fel az országos törvények ezen irányban a királyt. E meghagyás indokául szolgált Bornemisza Lászlónak kérése, melyben nagybátyja — a nagyváradí püspök — végrendeletének megerősítéséért folyamodott a királyhoz.³⁾

84. 1585. febr. 9. Pálffy jelentése a komáromi építkezésről.

Pálffy jelentést tett a komáromi építkezés s robot ügyében; továbbá valami 400 frt építkezési összegről és Péchy Menyhértről irt.⁴⁾

1) I/3. F. 11. — 2) Ered. I/2. F. 2. — 3) U. ott. — 4) K. 1.

85. 1585. febr. 18., 22. Komáromból Bécsbe. Pálffy
Miklósné levelei férjéhez.

Pálffy több napot töltött Bécsben. Neje ezalatt Komáromban időzött és szorgalmasan irt innen férjének. Egyik levelében kéri őt: ha Komáromba visszajön, hozza el Kany asszonytól, (t. i. Khuen) a magyar betegség elleni receptet, s rózsavizet is; továbbá hozzon „medevedatot“ és driagkust.¹⁾

Másik levelében pedig kérte őt; hogy piskótákra való lisztet küldjön, s egyúttal Arch grófnéhoz utasította őt felvilágosításért, ki tudni fogja, milyen liszt való a piskótákra.

Valószínűleg ezen időtájban írta Pálffyné azon levelet is, melyben jelenti: hogy Pálffy katonái tegnap 6 törököt hoztak magukkal a portyázásból. Férjét kéri, hogy mielőbb jöjjön vissza, mivel — úgymond a „nénéknek és hugóknak“ (a német levélben e szavak magyarul vannak írva) hosszú idejük lesz.²⁾ (A levél keltének napja nincs jelezve.)

86. 1585. márcz. 5. Pálffy megbizást nyer zsákmány ügyében.

Pálffy és Teuffel Endre márczius 5. megbizást nyernek bizonyos zsákmányt illető ügyre nézve, melyben a peleskei és kopornaki császári katonák és Kuthassy Simon érdekelve voltak.³⁾

87. 1585. márczius 8., 14. Pálffyhoz tisztjei gazdasági jelentéseket intéznek.

Pálffy márczius 8-kán küldöncz által pénzt követelt Örtel János vöröskői tisztjétől. — A pénzszükség sürgős lehetett, minthogy Örtel azonnal másnap Garcsei János által 2 lepecsételt zsákban 200 frt. küldött; mentegetvén magát, hogy annyit nem küldhetett, mennyit Pálffy követelt, mivelhogy a korcsmai járulékból s a szegény jobbágyoktól nem lehetett elegendő pénzt behajtani.⁴⁾ Örtel, urával németül levelezett. Pálffynak más

1) — 2) Ered. I/3. F. 6. — 3) H. E. 14. sz. 4) I/10. f. 1. ered.

vöröskői tisztjei is németek voltak, kik Vöröskőn még Fuggerék idejében hivataloskodtak.

Ugyanezen napon irt Pálffynak Troyer Joachim vöröskői tisztviselő is, jelentvén; hogy Bécsből két élelmi intéző jött Vöröskőre, kik 2500 akó bort akarnak venni, de kívánják, hogy ezt Troyer Pozsonyba szállíttassa. Ezen alkalommal Pálffy udvartartásához és cselédsége részére több élelmi szert s böjti ételeket küldött, a mint ez a Trombitás Jánoshoz szolgáltatott jegyzékben felírva találtatik. A major felső részén — irta továbbá Troyer — egy tónak vizét lefolyatta, s onnan halakat fog fogni. Minél többet kívánna eladni.¹⁾

Maxhendl márczius 14. jelentvén hogy a pozsonyi várhoz tartozó erdőkben sok fát talált levágva, kéri Pálffyt vizsgáltatná át számadásait, miután kiadási többleténél fogva kárpótlási igénye van. Maxhendl a pozsonyi vár gazdasága- s erdeinek felügyelője volt.²⁾

88. 1585. márcz. 9. *Ernő fhg nem helyesli Pálffynak hadi terveit s a naszádosokról intézkedik.*

Pálffy ez évnek kezdetén harczy eszmékkal és tervekkel foglalkozott, melyeket helybenhagyás végett Ernő főherczeg elé kellett terjesztenie. Ernő Pálffynak ekkori harczy indítványát nem fogadta el, mivel ezt ellentétesnek találta a törökkel kötött békének feltételeivel.

Ernő ez ügyben márczius 9. irt levelében kifejezi a királynak azon szándokát: hogy a véghelyeken lehetőleg takarékoskodni kell; továbbá intézkedik a naszádos vajdaállomások betöltése iránt, midőn a Pálffy által kijelölt egyéneket — mint valóban legalkalmasabbakat vajdákül kinevezi.³⁾

89. 1585. márczius 14 *Molart Anna fiát Pálffynak kegyeibe ajánlja.*

Molart Anna özvegy, Jakab fiát — kit Pálffyhoz fog leküldeni — ennek kegyes jóindulatába ajánlja, s kéri: adna neki

1) — 2) I/10. f. 1. ered. — 3) Ereo. I/3. f. 11.

8 ló eltartására való fizetést, miután Molart Jakab azt véli, hogy reá nézve lealacsonyító lenne, ha csak négy lovat tartana. Molártné kéri Pálffy, hogy Jakabot mint fiát fogadja.¹⁾

90. 1585. márcz. 16., 20. *Wettle gazdatiszt gazdasági tudósítása Pálffyhoz.*

Wettle a komáromi negyedre (Quart) nézve értekezett vala Banovszky György nagyszombati plebánossal, kit a negyed mint komáromi Archi-Diaconust megillet. Banovszky hajlandó e negyedet bérbe adni. Az ilyen egyházi jövedelmeket nem szokás sz. György napja előtt kibérelni, vagy bérbe adni. A Vistuk Pudmericz Kápolna és Halmestől járó negyedet is igéri megszerezni Walechini György custostól.

Wettle egész télen át köveket töretett építkezésre. Pálffy a szándékolt építésnél a kő hiánya miatt nem fog kárt szenvedni. Wettle meleg szavakkal megköszöni Pálffy részvétét, melyet egészségi állapota iránt kifejezett volt. Wettle e tudósítást Pálffynak mártius 15. kelt levelére, mártius 16. írta.¹⁾

Mártius 20. már beváltotta szavát, értesítvén Pálffy: hogy Walechini custos az érintett négy községnek negyedéért 32 fr. a scopiai püspök Hosszúfalu negyedéért 10 fr. Banovszky a komáromi negyedért 64 fr. bért kérnek.²⁾

91. 1585. márcz. 15. *Hodos. Zölösy Péter bizalmas levele Pálffyhoz.*

Zeoleosy Pálffyhoz egy levelet küldött s kérte hogy ezt „variálja vagy adjon hozzá valamit“ — amint ezt legjobbnak fogja vélni.³⁾

92. 1585. márczius 16. *Ujvár. Józsa Antal bizalmasan ír Pálffynak.*

Pálffy e hóban Józsa Antalt, ki az ujvári kapitány mellett hivataloskodott, szolgálatába akarta fogadni. Józsa nagyrabe-

¹⁾ Ered. VIII/10. f. 1. — ²⁾, ³⁾, ⁴⁾, ⁵⁾ VIII/10. f. 1.

csüléssel nyilatkozván ezen ajánlat felett, ezt el nem fogadta, miután „az ujvári kapitánynak is sokat köszönhetett, s általa lett azzá, a mi.“¹⁾

Józsa egy ismeretlen ügyben bizalmasan irt Pálffy-nak. Jelentvén ugyanis: hogy Ferrando ur még nem jött tudósítja Pálffy-t, hogy legott eljön hozzá, mihelyt Ferrandó megérkezik. „A dolgot — úgymond — sokan tudakozzák tőlem, de én senkinek nem szóltam semmit felőle.“²⁾

93. 1585. márcz. april. Pálffy-nak hadi jelentései a haditanácshoz s ennek utasításai. Pálffy és Rosenberg vitás ügye.

Február 20. valamely csatározás vagy pedig párviadalról irt a hadi tanácsnak.³⁾ A hadi tanács Pálffy-t ezen általa megengedett csatározás miatt szemrehányással illette.

Márczius 8. a hadi tanácstól különféle artikulusokat kér.⁴⁾ Erre már márt. 9. jött határozat.

Mártius 10. elrendelte a hadi tanács: hogy Pálffy azon kocsikat, melyeken a török követek utaznak, tartsa vissza Komáromban, s a hódolt nép adjon nekik alkalmatosságot. (Hadi ltár 33. sz.)

Mártius 15. jelenti: hogy emberei Tatánál a törököktől zsákmányt küldtek ki.³⁾ Ezen kívül néhány törököt is fogtak el lovastól. Ezekre nézve a hadi tanács intézkedett, nem különben a zsákmányt illetőleg is, mely nem volt felosztandó. (U. ott. 108. sz.)

Mártius 13. elrendelte a hadi tanács, hogy Pálffy azon naszádosokat, kiknek földjeik vannak, mozdítsa el, s másokat fogadjon helyükbe. (U. ott. 36. sz.)

Mártius 28-ról van egy feljegyzés, mely szerint a Tatánál szerzett török zsákmány miatt Pálffy és Rosenberg között vita támadt (Bécsi hadi ltár 65. sz.)

Pálffy ugyanezen napon a hadi tanácstól, felhatalmazást nyert, hogy egy emberölés vétségével vádolt bűnös felett Komáromban ítéletet hozzon. (U. ott. 99. sz.)

1) VIII/10. f. 1. — 2), 3), 4) H. I.

Az említett zsákmány ügyben april 10. Teufel, Samaria néhány katona és törvénytudó ember a hadi tanácstól megbizást kapott, hogy a Pálffy és Rosenberg között fenforgó vitás kérdést Komáromban puhatolják ki. (U. ott. 32. sz.) April 21 pedig Praun Erasmus bizatott meg: hogy az elfogott törökök s török lovakra nézve Pálffy és Rosenberg között levő egyenetlenséget rendezze. (U. ott.)

94. 1585. márczius 16.

Pálffy hitlevelet kért a budai basához egy viadal (Kampf) céljából.¹⁾

95. 1585. márczius 23. *Pálffy Ernő főherczeghez a törököktől elvett zsákmányról.*

Pálffy értesítette Ernő főherczeget az elfogott török foglyok, lovak s egyéb zsákmányról. Ernő mártius 28. nyomban válaszolván, elrendelte, hogy Pálffy további intézkedésig a zsákmányra szorgosan felügyeljen.²⁾

96 1585. márcz 24. *Nagyszombat. Földvály István Pálffyhoz, ennek szivességéről.*

Pálffy Földvály Istvánnak négy lovát és szolgálait csupa jószívűségből ingyen eltartotta. Földvály Pálffynak ezen kegyességéért, melyre még érdemeket nem szerzett, magyar levelében hálásan megköszönte s magát nem különben fiait Pálffy leköteltetteinek nyilvánította. Földvály Pálffy szivességét bizalmas nyíltsággal vizonozta, tudtára adván: hogy Prágában a királynál szerencsésen végezte el ügyeit. A király száz házas jobbágyot s egy nemesi udvarházat adott neki, fiágra vonatkozó örökösödési joggal. Földvárynak ezen ügyét a királynál Trankon, a cancellár, Dietrichstein, Rumpff és Hoffmann támogatták.³⁾

1) H. 1. — 2) I/2. F. 2. — 3) Ered. VIII/X. F. 1.

97. 1585. márcz. 28., april 10., 15. Pálffy élelmi szereket
ád el a kir. élelmezői hivatalnak.

Troyer Joachim Bazinból irt levelében tudósítja Pálffyt: hogy a bécsi élelmi intézők (Profontverwalter) a várban 1546. akó bort szemeltek ki. Az árra nézve nincs tudomása, de aligha fognak 16 sillinget adni egy okáért.¹⁾

Troyer és tisztársa Wettle, hasonló üzlet érdekében Vöröskőről irtak Pálffynak. Ma reggel — irták — ment el Vöröskőről Grafenauer élelmi főintéző ki 4193 akó bort választott ki vásárlásra. Ők inkább kívánták volna, ha 5300 akót vesz vala, de ő ezt nem akarta. A bor akójáért, 12 sillinget kíván adni, ők pedig 13-at kértek. Pálffynak tanácsolják, hogy ez utóbbi árt kínálja az udv. kamarának s Grafenauernek, s ezek meg fogják adni a 13 sillinget.

A gabonát illetőleg ekkép alkudtak meg: Pálffy 300 müt (bécsi ürmérték) gabonát fog Pozsonyba szállítani, egy mütöt 14 rajnai fonttal számítva; következőleg az idevaló mérő 25 magy. denárba (Pfennig) kerülne. Ők felhívták a főintézőt, hogy Komáromba menjen Pálffy után; ő azonban fontos teendőire hivatkozott.

A fennevezett két tisztviselő Pálffynak egy hosszú puskát küld, melyet neki Dietrichstein úr ajándékozott volt.

Wettle említi: hogy e napokban le fogja küldeni Troyert 6 kocsi lóval, s husvétra némi élelmet fog szállítani.²⁾

Grafenauer tudósította Pálffyt: hogy az udv. kamara helyben hagyta a Pálffytól veendő árak alkuját, nevezetesen azt, hogy Pálffytól 300 bécsi müt gabonát (14 fr. egy müt) s 5300 akó bort — akóját 13 sillinggel számítva vegyen. Pálffy ez árukat köteles volt Pozsonyba szállítani, honnét ezek Bécsbe hajón valának szállítandók.³⁾

98. 1585. april. 12. Tapolczay Mihály Pálffyhoz bor
eladásáról.

Tapolczay-Pálffy pozsonyi tisztviselőjének jelentése szerint: — a profont megnézte a gabonát, de a bort — mit vásárolni kívánt

^{1), 2), 3)} VIII/X. f. 1. ered.

meg nem mutatta neki, mivel ez bizonyára csak a szőlőkerti bort akarta, s a dézsmabort meg nem vette volna. Tapolczay ezt azon okból tette, mivel Pálffytól nem volt erre nézve engedélye.

Tapolczay szép magyarsággal irt levelében kéri Pálffy: vizsgáltná meg a szent napok elmulta után számadásait, mert „az idő is most igen halálos.“¹⁾

99. 1585. ápril 22. Tapolczay Mihály Pálffyhoz ménesről.

Tapolczay kéri Pálffy, hogy a földemeci ménes részére jó ménlovat küldjön.²⁾

100. 1585. ápril 14. Pálffy intézkedései a lelkészkedés terén.

Pálffy ez év elején meghagyta a vöröskői tiszteknek, hogy a csesztei s ompitali plebániák lelkészi teendőire nézve György német praedicatorral egyezkedjenek. A tisztek egyezkedésbe léptek György praedicatorral, kinek levelét egyidejűleg küldték Pálffynak.

Legszomorúbb volt, — írják — hogy Pálffy jobbágjai ezen sz. husvéti időben nem járulhattak a szentségekhez, miért felette panaszkodnak.

György praedicatorra semmit sem lehet bizni. Pálffynak további intézkedését kérték.³⁾

101. 1585. ápril 15, 20. Elismerési nyilatkozatok Pálffynak győzelme felett.

Pálffy Miklós a törökön aratott fényes győzelmének híre ápril 14. érkezett Bécsbe. E diadalhoz Pálffynak több kiváló férfiú nyivánított szerencsekivánatokat. B. Borovsky Kristóf azonnal irt hozzá üdvözlő sorokat s ezenkívül igen udvarias szavakkal fejezte ki Pálffy iránti lekötelezettségét.

Ápril 20. egy ur irt neki Prágából, kívánva, hogy ezentúl is siker koronázza becsületes s keresztény vállalatait.⁴⁾

¹⁾—²⁾ Ered. VIII/10. f. 1. — ³⁾ VIII/X. F. 1. — ⁴⁾ Ered. I/3. F. 11.

102. 1585. ápril 15. Nagy Ferencz Pálffyhoz Ferrandónak szószóló szerepe. Török hadi hírek.

Nagy Ferencz lévai hadnagy kapitányának irt s Pálffy kívánságát közölte vele. — Pálffy ugyanis, valamint a vitélő nép kívánták, hogy a felség előtt Ferrandó legyen a szószóló.

Nagy ápril 15. kapott választ kapitányától. kinek a kótyavetye ellen nem volt kifogása, de kifogásolta azt, hogy Pálffy Ferrandót választotta szószólónak s hogy a kapitány követte csak „veszteg hallgasson.“ A kapitány Nagy által kérte Pálffyt, hogy az ajándék elküldését addig „halaszsa, míg őt Isten meg hozza.“ A kapitány megérkezte után mindent jól fog végezni Pálffyval.

Ha Pálffy nem hajolna e kérésre, Nagy kapitányának eljövetele előtt nem mehet el.

Nagy kéri Pálffyt, hogy Nádasdynak irjon. Nagy oly értelemben irt Nádasdynak mint Pálffynak.

Nagy egy Esztergomból érkezett embertől azt a hirt hozta, hogy a török Pest mellett akarna táborozni és szándoka van Ujvárt vagy Léva városát „megpróbálni.“ Ezért jobb ha Ferrandó és Pogrányi helyükön maradnak.¹⁾

103. 1585. ápril 15. Pálffy elküldte Koppány bégnek váltságdíját.²⁾

103/a. 1585. ápril 15. Thury Márton saját- és Bornemisza hadi fizetését sürgeti Pálffynál.

Thury Márton — ki Palotán katonáskodott — kénytelen volt a király s Pálffynak intézkedéséhez képest Komáromban egy ideig tartózkodni.

Thury panaszodik, hogy úgy az ő, mint Bornemisza deáknak hat havi fizetését „el akarják veszteni.“

¹⁾ Ered. VIII/X. F. 1. — ²⁾ H. I. 32. sz.

Thury önvédelmére írja, hogy habár ő, s Bornemisza Komáromban voltak, szolgálk mégis Palotán voltak s rajtok semmi sem mult, a mi a felség szolgálatát illeti. Thury felkéri Pálffy, hogy a hátrálékos fizetés kiszolgáltatása végett mindjárt irjon Stiehl Mihálynak, ki „sok jóval ajánlotta magát Pálffynál.“ Thury Győrött volt megvárandó Pálffy levelét.¹⁾

104. 1585. ápril. Pálffynak jó pozsonyi boráról.

Pálffy felszólította Tapolczayt, küldene neki szombatig a pozsonyi pinczéből egy „hetes“ hajón jó borokat, melyek ne legyenek „se bűdösek, se nyulók.“ Tapolczay sietett Pálffy parancsában eljárni s már ápril 19. korán reggel 295¹/₂ akó bort indított 14 hordóban Komáromba. Tapolczay hangsúlyozva írta, hogy Pálffy pozsonyi pinczéjében csupa jó bor van. A küldött bor is általában jó s kitűnő. Néhány hordóban olyan bor is van, mely Pálffynak szőlőkerti borával is vetélkedik. Tapolczay a bort szállító hajómesternek 14 frt. szállítási díjat fizetett.²⁾

105. 1585. ápril 28. Ernő főherczeg Kielmann Endréhez a komáromi vámról.

Ernő főherczeg értesülvén arról, hogy Kielmann s hadnagya a Komáromnál átutazó kereskedőket másoknak hibái s adóságai miatt feltartóztatják, minélfogva a kereskedők a komáromi vámot kerülík s ekkép megrövidítik a kamarát, — ezen hatalmaskodást megtiltja s elrendeli, hogy a kereskedőket szabadon engedjék elvonulni, miután a vámszedőknek áll jogában a vám alá eső árucikkeket megvizsgálni s a vámilletéket felvenni.³⁾

¹⁾ Ered. VIII/X. F. 1. — ²⁾ Ered. VIII/X. F. 1. — ³⁾ Ered. I/III. F. 11.

106. 1585. ápril. *Az érsekújvári katonaság sanyarú helyzete; a török rabok s hadi kémek.*

Pálffy 1585. tavaszán a modori, vöröskői és pozsonyi dézsma felét kérte. Zeleméry László e kívánságot nem teljesíthette. Újvárból nagy csütörtökön irt levelében oly szomorúnak ecseteli az újvári vitézlő népnek helyzetét, hogy ha ezt Pálffy tudná, Zelemérynek ellenkezését teljesen osztaná. Különben ajánlja, hogy Pálffy a dézsma ügyben a kamarához forduljon.

E levél utóiratában Trombitás Jánosnak következő tudósításai figyelemre méltók.

„Egy marosi ember — úgymond — azt hallotta Kazap Huszaintól, hogy Sasvar basa alig el nem akar menni, még nem egy felé nagy rablást tesznek. Paraszt embereket küldtek széllyel, hogy megtudják, mind Dobó Uram, minden végben mennyien vannak és mint vigyáznak.“

Trombitás nagyon ajánlja Pálffynak: hogy esztendő számra kémet fogadjon, kinek 6 frt. ára paripát és vagy 8 frtot adjon. E kém a paripán némi árut hozhatna, minden hétfőn jönné, menne Budára, Esztergomba és máshová s ezen kívül a rabok szabadulásában is forgalódhatnék.

Trombitás hangsúlyozva állítja: hogy talán ezután hat esztendeig sem fog Komáromból annyi rab szabadulni, mint eddig én időmben. Trombitás szólta Murat agával s a jobb rabokkal, hogy miért nem szabadul máshonnan annyi rab? Ők is azt mondják, hogy sem Nádasdy uramnak, sem Dobó uramnak nincs oly embere, ki szorgalmasan gondot viselne akármi dolgra is.

Trombitás 50 frtot kapott Pálffytól, de ennek átvétele után háromszor ötvenet is kiadott Pálffy szükségleteire.¹⁾

¹⁾ Ered. VIII/X. F. 1.

107. 1585. május 1. *Ujvár. Samarja Ferdinand Pálffyhoz
hadi hir.*

Samarja magyar levelében tudósítja Pálffy, hogy egy esztergomi embernek biztos tudomása szerint az Esztergomnál összegyűlt törökök mind szétoszoltak, de ma mintegy „vecsernyeharangkor” — mint azt saját szemeivel látta — tizenegy sajka ment Komárom felé. Figyelmezteti Pálffy, hogy holnap jól vigyáztasson.¹⁾

108. 1585. május 3. *Felbert Márton Pálffyhoz. Komáromi
inscriptio tárgyában.*

Felbert M. tudósítva Pálffy — a komáromi uradalom inscriptiója érdekében Bécsben tett — lépéseinek eredményéről jelenti: hogy Pálffy kérése a királyhoz Prágába küldetett, s hogy azt Ernő főherczeg is írott ajánlatával támogatta.

Pálffy a katonaság számára adott húsért járó pénzt nem kaphatta meg a magyar kamarától. Felbert említette, hogy a titkárnak jelentést kellend tenni a kifizetés érdekében a m. kamaránál. Ha ez célhoz nem vezetend, Felbert ez ügyet tovább fogja sürgetni.²⁾

109. 1585. május 7., 8. *Trombitás János hadi s gazdasági
tudósításokat küld Pálffynak.*

Trombitás János tisztviselő Nagy-Megyerről több irányú tudósítást küldött Pálffyhoz.

Pálffynak neje s hozzátartozói jó egészségnek örvendenek, s várva várják őt.

Az Esztergomban volt janicsárok s más törökök is hazamentek „s Budán is minden álgú-vonás, minden dolog meg-

¹⁾—²⁾ Ered. VIII/X. f. 1.

csendesült; az is csak azért volt, mert inét felől lőttek; mert bizony dolog nagy hire vagyon Nagyságodnak immár Törökországban, és nem csak ott, meg Németországban is, mert az kik Bécsből jöttek mostanában ide mi hozzánk tudakozódtam, de azt mondják, hogy oly nagy hire vagyon Nagyságodnak oda fel, hogy mind az egész Bécsország nagy dicséretet mond Nagyságod felől.“

Miután Pálffy bizonyos öt törököt azonnal visszabocsátott, Musztafa aga azt üzentette: hogy Pálffy bármikor parancsolni fog, 10—20—100 törököt kész Pálffyhoz Komáromba küldeni „kópiát törni.“ Trombitás erre azt üzente: hogy Pálffy annak idején majd közölni fogja szándékát.

A budai basa nemsokára követet szándékozik küldeni Pálffyhoz és pedig „fő és szép ajándékkal, meg akar vele ismerkedni, mert — Trombitás szavai szerint „látja Isten ajándékait Nagyságodnál és ismeri Nagyságodnak igazvoltát, és jó szomszédságot akar Nagyságoddal tartani, ez nyilván való dolog.“

Szabó Mihály május 6. hat legényt bocsátott csatára.

Trombitás panaszkodik azon bolond miatt, kit a herczeg ő felsége Pálffyhoz küldött. Pálffy udvarában rakonczátlankodik, s már többnek beverte fejét.

A komáromiakat sehogysem vehette rá az uradalmi földek szántására. „Igen hányják privilegiumukat, és meg azt a sok szolgálatjukat, strázsaadásukat; és mikor Nagyságod csatára megyen akkor mind Duna mellett és piacon vigyázásukat.“

A komáromiak a reájuk hárított munka miatt Pálffyhoz készültek panaszra, és ha ez nem tenne róla, a fejedelemhez akarnak folyamodni.¹⁾

Rosenberg levelileg megkereste Trombitást, hogy Pálffynak hódolt jobbágyaitól semminemű szolgálmányt se kívánjon, mivel ő — t. i. Rosenberg — nem sokára egy rendeletet nyrend a királytól, mely szerint a jobbágyok neki szolgáljanak, s az adót is neki fizessék. Rosenberg majd azon lesz, hogy a

¹⁾ Ered. VIII/X. f. 1. ered.

király ezt Pálffy árendájából kiengedje, mi — Trombitás szavai szerint „bizony csúfság lenne.“

Az udvarbíró is azon van, hogy Pálffytól egy falut elcsaljon. Pálffy fizette ez esztendőben a Komáromtól tartozó dézsmát, s az udvarbíró hol egy bárányt, hol kettőt szedet, s ezután ő akarja a bárányokat általában dézsmálni s Pálffynak csupán a buza s méhdézsmát akarja meghagyni.

Trombitás ezzel egyidejűleg május 8. figyelmezteti Pálffyt: hogy a nagy tanyák dézsmáját ne engedje Ferrandó úrnak, mivel sehol sem jut annyi a dézsmából, mint ott. A tanyák tartoznak potyával fát hozni a konyhára, s Pálffy ezt meg is várhatja, mert nála sok pénz kellett a fára.

Ekkor a marosiak azt a hirt hozták: hogy a basa ismét igen megbetegedett, s féloldala kirothadt, és talán meg is hal bele.

Trombitás a törököknek legközelebbi támadásától tart, kik a basa betegsége daczára azon vannak, hogy „hamar való nap“ támadjanak a révre s a sorompót el vágják, rontsák, „minthogy szégyent vallottak miatta, és immár boszuságukra nem akarják, hogy ott álljon; úgy van — írja Trombitás — higgye Nagyságod, hogy bizony elütnek valamely felé — oly igazán meghozta most egy marosi ember nekem a hirt, azért Turi Mártont Nagyságod hamar haza küldje, mert inditanak valamit.“ Trombitás a levelet Bécsbe czimezte.¹⁾

Május 10. Komáromból Kőrösi urat kellett Pálffy után küldeni. Trombitás mentegeti alkalmatlankodását, úrnője — t. i. Pálffyné parancsolatával. Kőrösit igen hamar kellett küldeni, mert néhány ezer frtnyi ügy forgott szóban. A póstamester a levelet s küldeményt nem akarta elküldeni, mivel a küldeményhez nem volt ő felségére czimzett levél csatolva, és félt a bécsi póstamestertől. Trombitás nem rég már 4 levelet küldött Pálffynak; kéri hogy mielőbb térjen vissza.²⁾

¹⁾ — ²⁾ VIII/X. f. 1. ered.

110. 1585. május 9. *Németujvár. Batthanyi Boldizsar
bizalmas levele Pálffyhoz.*

Batthyány kéri Pálffyt, hogy egyik ajánlottját szolgálatba fogadja. Batthyány Pálffy atyafiságára apellál, midőn védenczét ajánlja. Pálffy igyekezzék ezután a védencznek Illésházy úrnál levő érdekét is előmozdítani. (Batthyáynak e magyar szövegű levele csak töredék.)¹⁾

111. *Pálffy május 16. a Batthány-féle commissionak
elhalasztását kérte.*²⁾

112. 1585. május 24. *Bodó-Baár (?) Dersffy István
fizetése ügyében Pálffy közbenjárását kéri a királynál.*

Pálffy ez év tavaszán Prágába készült menni, miről meg-
hittebb embereinek tudomása is volt. Ilyen volt rokona Dersffy
István, ki megtudván Boghdány Lászlótól, hogy a király Pálffy-
nak 200 lóra való fizetést engedélyezett, kérte őt, hogy e fi-
zés ügyében Prágába menvén emlékezzék meg róla, s 50 lovasát
neki engedje; „inkább vegye — úgymond — kegyelmed ilyen
atyafiának szolgálatát, hogy nem idegennek, kit azután is kegy-
meg akarok szolgálnom.“

Dersffy bocsánatot kér, hogy kérését személyesen nem ad-
hatta elő. Betegsége akadályozta őt ebben; de mihelyt Pálffy
Prágából visszatér, azonnal fel fogja őt keresni.³⁾

113. 1585. május 29. *Ujvár. Samarja Ferd. Pálffyhoz
birtokügyben.*

Nagy Lőrincz naszádos többet magával Für faluból
Samarja Nándornak egy jobbágyát szöktette Komáromba, s an-
nak minden ingóságát odavitette. Samarja emiatt keservesen

¹⁾ VIII/X. F. 1. — ²⁾ H. 1. — ³⁾ VIII/X. f. 1. ered.

panaszkodva kéri Pálffy, hogy az elszökött jobbágyot adassa vissza. Pálffy Samarjának egy falut és jobbágyokat adott volt, mit ez egész életében ígért megszolgálni Pálffynak.¹⁾

114 1585. május 29. *Faber Gáspár Pálffyhoz szolgálati ügyben.*

Faber G. Pozsony várának őrmestere lemond állásáról, mivel nem férhet össze Maxhendl hadnagygyal. Fáber a felmondás után még három hónapig tartozott szolgálni.²⁾

115. 1585. jún. Győr. *Gregoróczy Vincze Pálffyhoz Török hadihírek Taksról és Tolnárol.*

Huszár Péterhez Pápára három paksi polgár érkezett, kik jelentették, hogy Pakson át öt bég és egy janicsár agament Budára. A paksi polgárok azt is beszéltek: hogy midőn a törökök azelőtt Pakson átmentek, ajándékot szedtek volt. Most mind Pakson mind Tolnán át éjjel mentek.

A következő napon ismét janicsárok mentek utánuk. — Huszár e hirt Junius 25. kelt magyar levelében Gregoróczy Vincze győri alkapitánnyal tudatta. Ez a levelet elküldte Pálffynak. Gregoróczy álnoknak nevezvén a törököt azt véli: hogy ez valamely végházat akar megtámadni, vagy rablást véghezvinni. Kéri Pálffy, hogy „készen legyen jó vigyázásban és értekezésben.“ Gregoróczy e hirt Ferrandó urnak is tudomásul hozta.³⁾

116. 1585. junius 8. *Tapolczay Pálffyhoz gazdasági ügyben.*

Tapolczay leltári jegyzéket küldött Pálffynak Pozsonyban levő boráról. Volt itt ó bor is. Pálffy pozsonyi borának egy részét eladta ez időtáiban a hadi élelmezési hivatalnak.⁴⁾

¹⁾—²⁾ Ered. VIII/10. f. 1. — ³⁾ Ered. VIII./X. f. 1. ⁴⁾ — Ered. VIII/10. f. 1.

117. 1585. június 10. Nagyszombat Trombitás János
Pálffyhoz pénzügyekről Kutassy- és Thuryról.

Trombitás panaszkodik, hogy legjobb akarata s fáradozása mellett nem szerezhethet pénzt Nagyszombatban. Száz frtot is nehéz itt szerezni. Ocskay június 10. Galgócra ment, s töltsereket (?) pénzért kergeti. Trombitás irt vala Ocskaynak, hogy Pálffy részére pénzt eszközöljön ki, s ha ezt nem teheti, irat általa Hosszúthótnak. Kutassy igen örömet menne Pálffyhoz, de azt hallja hogy ez hozzá akar jönni. Thury Márton 60 legéuyt bocsátott a csatára; a lovasok megjöttek, de semmit sem kaphattak.¹⁾

118. 1585. június 10. Galgócz mváros előljárósága
Pálffyhoz Sarlusán község tartozása ügyében.

Galgócz előljárói Pálffy közbenjárását kéri, hogy Sarlusán község előljárósága térítse meg azt a pénzt, melyet Szabó János galgóczi polgárnak a török fogságból való kiváltására átvett volt, és saját czéljaira fordított. Sarlusán előljárósága Pálffy s más urak jelenlétében lekötölte magát, hogy a pénzt két hét alatt kifizeti, s immár hat hétig halogatják a kifizetést.²⁾

119. 1585. június elején Pálffyhoz intézett bizalmas levelek.

Prágából egy tekintélyes úr (neve ki nem betűzhető) Pálffyhoz bizalmas levelet intézett, mely némileg válaszul szolgált Pálffynak május 27. Komáromból irt levelére. Ezen úr remélte Pálffyt Prágában találni, és sajnálja, hogy reménye meghiúsult. Pálffy ezen úrhoz több kéréssel fordult volt. Ezen úr Pálffynak kérését, mely a tizedre vonatkozott, előterjesztette a főherczegnél, ki a tized harmadrészébe beleegyezett, noha annak $\frac{2}{4}$ része felette szükséges a magyarországi hadi kiadásokra.

Az uri levélíró — ki Pálffyt kedves fiának nevezi — ajánlatba hozza: hogy Pálffy másik két kérését a király elé ter-

¹⁾—²⁾ Ered. VIII/10. f. 1.

jeszsze. Már Bécsben létekor megmondta volt Pálffynak, hogy bizonyos 35 ezer frtra nézve nem forog fen akadály s nincs egyéb hátra: mint hogy az imént említett összegre vonatkozó rendelet kiadása sürgettesék. A levélíró sajnálja: hogy a modori inscriptio ügye az ő jelenlétében nem intéztethetett el.¹⁾

Hasonló bizalmat tanusító levelet vett Pálffy 1585. junius elején egy bécsi főúrtól. (Valószínűleg Ungnad volt, amennyire az aláírásból következtethetni). E levélíró sajnálattal említi, hogy Pálffyval személyesen nem találkozhatott, mert sok bizalmas szóbeli közölni valója volt. Leveléhez volt a főherczegnek egy levele mellékelve, melyből kitünik, hogy Lambach úr a hadi élelem szállításának mulasztása miatt vád alá helyeztette. A levélíró védi Lambachot, kérvén Pálffyt, hogy ez ügyben — tekintettel a király javára — törvényes módon vizsgálat intéztessék. Lambach úrnak különös bizalma volt Pálffyhoz.

A levelíró panaszkodván: hogy Alegretti adósságaival nem jöhet rendbe, Pálffytól türelmet kér. — Értesült, hogy Pálffy 800 talléron 4 törököt vett. Kérdezi Pálffyt, mit tegyen avval a törökkel, kit a lovasságtól kapott, mit leginkább Pálffynak köszönhet? továbbá azon négy törökkel, kikre nézve Pálffynak utasítása leginkább irányadó lesz? ²⁾

120. 1585. jún. 5. Komárom. Thúry Márton Pálffyhoz,
ennek mulasztásairól.

Thúry M. latin levelében keservesen panaszkodott Pálffynak, hogy Komáromvármegye gyűlésén Márkházy indítványára büntetést szabtak reá, s néhány megyeri telkes jobbágyát halálra ítélték, minek egyedüli oka Pálffynak azon mulasztása: hogy sem a szolgabíró sem más forum előtt ügyvédet nem állított. Ha Pálffy ez ítélet ellen nem keresend orvoslást, az a jövő gyűlés után végre fog hajtatni. Thúry a levélhez csatolta Viczay Györgynek Pálffyhoz intézett levelét.³⁾

¹⁾—²⁾ VIII/X. f. 1. — ³⁾ Ered. VIII/X. f. 1.

121. 1585. június 6. Győr. Bornemisza János Pálffyhoz
pártfogásért könyörög.

Bornemisza J. kéri Pálffyt, ajánlaná őt a főherczegnek megholt Istvánffy István megüresedett helyére. E kérésére bátorítja őt Pálffynak azon ígérete, hogy őt adandó alkalommal pártfogolni fogja. Bornemisza személyesen kívánt Pálffynál könyörögni, de el kellett mennie a kapitányhoz.¹⁾

122. 1585. június 11. A hadi tanács Pálffyhoz.

Egy német ember felett hozandó ítéletről; a pozsonyi vár tetejének s már rongált részeinek javításáról ir.²⁾

123. 1585. június 15. A hadi tanács kérdezi Pálffytól,
mily megbízása volt Komáromban a Budáról küldött két
követnek.³⁾

124. 1585. június 11. Pálffy a pozsonyi várat részben
javíttatja. Tiszti személyzeti ügyek.

Maxhendl várnagy többször kért pénzt Pálffytól. Ez a robotból való pénzt utalványozta volt, de Tapolczay gazdatiszt ezt Maxhendlnak át nem adta. Ez mindazonáltal elkészítette a cseréptetőt, a kert falát s a folyósót.

Maxhendl vonatkozólag Faber őrmesternek bizonyos panaszára azt hozta fel, hogy ez hiába huzakodik elő avval a panasszal, hogy vele meg nem férhet. Mikor Maxhendl január hóban Pálffynál Komáromban volt, Fáber elment Stomfára, gróf Salm Gyulához s itt vállalt szolgálatot, melyet el is fog nyerni. Erről Török Pál is tanúskodhatik.⁴⁾

¹⁾ Ered. VIII/X. f. 1. — ²⁾ ³⁾ H. I. — ⁴⁾ VIII/10. f. 1.

125. 1585. június 15. *Trombitás J. Pálffynak egy nehézkes adósáról ír.*

Pálffynak követele volt az egri udvarbirónál, ki neki hat szekeres lóval és 400 frt. értékű marhával tartozott. Trombitás Jánosnak Nagyszombatból írt jelentése szerint a nevezett udvarbiró olcsó áron akarván menekülni tartozásától, Pálffynak hat lóért egy háts lovát s az említett marháért egy hitvány török asszonyt akart adni; ez utóbbi voltaképp rabnő volt, kinek váltságdíja 50 frtot sem érhetett.¹⁾

126. 1585. június 16. *Komárom. Thúry Márton a szőnyi törökökről írt Pálffynak. Ormándy Péter Pálffynak pártfogását kéri.*

Thúry Márton több rendű hirt közölt Pálffyval. E napon 10 óra után a törökök két sajkán jelentek meg Szőnynél. Thúry embereivel hirtelen nyomukba ment s két taraczklovésnyíre utól is érték, de nem merték tovább üzni, mivel a törökök „e napokban mind kün lezzegtek.“

Istvánffy István palotai kapitány meghalt. Ormándy Péter egy szolgáját küldte fel Thuryhoz, hogy ez esedezne érte Pálffynál, hogy ez őt a megürült palotai kapitányi állásra a főherczegnek s a tanácsos uroknak ajánlja. Ormándy sokat bizott Pálffy közbenjárásában. Thúry nyilatkozatához képest Ormándy „elejétől fogva jámborúl, hiven szolgálta ő felségét Palotán. Sok vérét is ontotta. — Ideje, hogy Pálffy most törekedjék mellette.“²⁾

127. 1585. jún. 17. *János Miklós Pálffy áldozatkészségéről.*

János Miklós sajnálatát fejezi ki, hogy Pálffynál személyesen nem tiszteleghetett, midőn az minap rövid ideig Bécsben időzött volt. E levél szerint Pálffy egy leánykának, ki a sz.

1) VIII/10. f. 1. — 2) Ered. VIII/10. f. 1.

Jakabról nevezett apáczáknál Bécsben neveltetett, kegyadamányt adott. János Miklós kéri Pálffy, sziveskednék a leányt ujólag segélyezni, miután atyjának elutazása miatt nincs kilátása a szükségelt segélyre. Jánost e kérésének előterjesztésére Pálffynak ismeretes nagylelkűsége s az egyházi rend iránt tanúsított jóakarata indította. (A levélíró pecsétjén I H S betűk olvashatók; valószínűleg jezsuita volt.¹⁾)

128. 1585. június 23. Nagyszombat. Kutassy János
prépost bizalmas viszonya Pálffyhoz.

Kutassy midőn Pálffyval Korompán találkozott volt, a vendégek öröme miatt nem emlithette meg a vele közlendőket. Ezek közlése czéljából fel akart menni hozzá a várba, t. i. Vöröskő várába, ebben azonban az ünnepek akadályozták.

Kutassy egy unokáját ajánlja Pálffy pártfogásába s kéri, adna neki valamely szolgálatot, mert attól tart, hogy halála után az unoka nem fog szert tehetni tisztességes állásra. Ha az aratás alatt szabadúlnia lehet, Komáromba óhajt menni Pálffynak valamely uradalmi alkalmatosságán.

Kutassy néhány üzleti kérdést is megpendített e levélben, úgymint: szándékozik-e Pálffy a nagyszombati plebánosnak s komáromi főesperesnek quartáját összeszedni, azaz bérbe venni? Továbbá eladás végett fát kér Pálffytól, kitől a mult években is vásárolt volt fát.²⁾

129. 1585. jún. 22. Komárom. Trombitás J. Pálffyhoz.
Hadi hírek. Gazdasági ügyek.

Trombitás nem hiába mentegetőzött, hogy sietve irta a levelet, soraiból bizony nem vehető ki világosan minden tényállás. „A basa — így ír — megint Esztergomon vagyon, és

¹⁾ Fred. I/3. f. 11. — ²⁾ Ered. VIII/X. f. 1.

két gályája is vagyon vele. Im csak mostan jött egy jobbágyom onat isai polgár, és azt mondja, hogy bizonynyal ide Komárom alá akarja a sajkákat bocsátani, de azért a lovas és gyalog másuvá fog zegni és valamit de próbálni, bátor az ujjváriak vigyázának, az elmúlt éjjel az komáromi had mind a Duna mellett hált és valami komáromi érkezett éjjel az részben (?) és strása vette töröknek lenni és ot Matus földé felől voltak az Uraim ki latban lesben, és ezek annak egyikét megölték és azonnal fejét vették. De szabad legény volt az sztepanal mentek volt az nagyságod puskásáva ki és három paripát nyertek Sambek alatt, de az egy társaim ugyan az réviben (?) vezet szegény; és gonosz jelnek tetszik az énnekem, hogy így lött az dolog. Im az Komáromiak és szegény legény vajdák mozgolódnak, hogy nagod ezt az 'drágaságot az rájok engette, mind Ngdra neheztelnek.
. Váczról egy török ki nem mert jönni; nagy trombita szóval jöttek Vág mellett az keresztények; de im Ozman aga azt írja: hogy oly lovat küld, ki beglerbégnak való ló volna. Adná Isten hogy lenne jó, és az én szóm is lenne igaz. Im az győri Kalah (?) is harmadnapig várta Nagodat, és elment. Azt jó volna megfogadni. De még Turi Márton urammal sem akart szembe lenni, vele sem akart szólni mert csak Ngddal akar szólni; azért Horvát György alig várja Ngdat; az basa is Ngdat várja.“

Trombitás ezek után jelenti, hogy a megyeri birónak megparancsolta: hogy a rétekre 100 kaszást küldjön ki, s ezek két napig kaszáljanak. A mi kaszálatlan fű marad, ezt a többi falvak emberei fogják lekaszálni. A rossz szénatermés daczára 100 ölre való szénát remélt kapni. Ezután kérte Pálffy, hogy Troyer vöröskői tiszt küldjön le Komáromba egy juhászt, ki a juhokat fejni tudja, mert itt ily ember nincs.

E levélhez Ozman levele is volt csatolva.¹⁾

¹⁾ Ered. VIII./X. f. 1.

130. 1585. jún. 20. *Nickhardstein H. Pálffyhoz Bécsből.*
Pálffy János ügye.

Nickhardstein tudósította Pálffyt: hogy Guth úrhoz intézett levelét Prágába küldte. Pálffy Jánosnak — Miklós testvérének — ügye kedvező elintézészt nyert, mire nézve Pálffy Miklós nemsokára kezéhez veendi a megfelelő rendeletet. Nickhardstein Pálffynak szolgálatára igen készen nyilatkozik.¹⁾

131. 1585. június 20. *Hosszúthoty Aranyassy Jánost*
Pálffy szíveségébe ajánlja.

Hosszúthoty felkérte Pálffyt: adna Aranyassy János dicatornak a hadseregnél alkalmas s megfelelő állomást, mire nézve őt már Komáromban is megkérte vala. Aranyassy óhajtaná a Pálffy által elmozdított Kovách Lászlónak helyét elnyerni, kiért ő már eddig is több nappali s éjjeli szolgálatot végzett volt. Aranyassy oly fizetést kívánna, minő Kováchnak volt, úgymint: 7. ren. font.²⁾

132. 1585. jún. 24. *Rudolf király s Ernő főherczeg*
Pálffynak komáromi kapitányságáról.

Pálffy a komáromi kapitányság elnyerése végett személyesen ment Prágába a királyhoz. Ezen alkalommal magával vitte Ernő főherczegnek ajánló levelét, melyet a királynak személyesen átadott vala. Pálffynak e lépése még nem hozta rendbe a kapitányi hivatal kérdését, mivelhogy Rudolf kijelenti: miként Pálffynak ügyét még egyszer kell Ernő főherczeghez fontos okok miatt véleményadás végett átküldeni. Rudolf ezen iratban kegyes hajlamot nyilvánít Pálffy iránt, midőn írja: hogy mindenütt szívesen tanúsít neki kegyelmeket. Mig ügye el fog intéztetni, addig türelme legyen.³⁾

¹⁾ VII./X. f. 1. — ²⁾ Ered. VIII./X. f. 1. — ³⁾ U. 1.

133. 1585. jún. 26. Komárom. Thúry Pálffyhoz kereskedőkről és János deákról.

Thúry Márton Pálffy után küldte a főherczeg leveleit, melyek többrendű parancsot tartalmaztak. Thúry fenti napon kelt magyar levelében megemlékezik bizonyos árús emberekről, kik Komárombau egy hétig várakoztak Pálffyra. E kereskedők most felmentek Pálffy után, s eddigi késésüket nagyon károsnak mondják.

A budai basa tegnap ment el Esztergomból, Kyllman úr egy levelet irt Thúrynak, hogy ez János deákot a basához küldje. E kérés teljesezése Thúry szerint Pálffy akaratától függött. ¹⁾

134. 1585. jún. vége. Pozsony. Maxhendl Pálffyhoz pozsonyi vár javításáról. Élelmi szerek: zab ára.

Június végén Maxhendl pozsonyi várnagy havi kimutatást küldött a bevételek s kiadásokról s megkérte Pálffyt: parancsolná meg a tiszttartónak, hogy adjon pénzt az épület (pozsonyi vár) javítására, mivel különben nem vállal felelősséget azért, ha a kert nem fog elkészülni.

Maxhendl 8 darab túrót küldött s ha majd lejövend (bizonyára Komáromba) többféle tárgyat hoz majd Pálffyné részére.

Maxhendl Ungnad úrnak egy szekér zabot fog e télen 44 mérővel küldeni. A mérő ára 35 denár volt. ²⁾ E sorokhoz mellékelte Istvánffy úr levelét.

135. 1585. júl. 1, 4. Zeleméry L. nem helyesli a Pálffy által eszközölt tizedbérletet. A m. kamara mostoha pénzviszonyai.

Pálffy e nyáron kieszközölvén magának a komáromi tizedet s a vöröskőinek negyedrészt, az erre vonatkozó királyi engedélyről értesítette Zeleméry Lászlót. Ennek zokon esett az

¹⁾—²⁾ Ered. VIII/X. f. 1.

engedély, minek Zeleméry Pálffyhoz július 1. irt levelében éles kifejezést is adott. „Mit fognak tenni — írja — az újvári katonák, ha kenyerük meg fog vonatni tőlük, ezt bírálja el Pálffy bölcsessége? A katonaság a nyomorúlt kamarához fog fordulni“ Zeleméry elküldte Pálffynak a kamara levelét. Zeleméry a komáromi tizedet s a vöröskői tizedek negyedét — a Pálffyval egy év előtt történt megállapodás szerint — csak úgy adhatja, ha Pálffy az ezért járó pénzt Zelemérynek küldönce által elküldheti; máskülönben kiküldi a tizedszedőt, hogy a király részére szedjen tizedet. Ha Pálffy majd kiüzi a decimátorokat, meg fogja látni mily haszon fog háramlani a végházra.

Zeleméry említvén, hogy Ujvárott több használaton kívül levő nagy hajó van, kéri Pálffyt, adna neki ezekből egyet azon malom részére, melyet jelenleg készített.¹⁾

Pálffy nyomban felelt Zelemérynek s elküldte neki a tizedek engedélyének másolatát. Zeleméry ismét rögtön július 4. válaszolt Pálffynak s egyenesen kijelentette: hogy a tizedet csak akkor fogja megkapni, ha az erre vonatkozó engedély, illetve rendeletnek eredeti példányát fogja elküldeni. Zeleméry tehát felhívja Pálffyt, hogy az eredeti rendeletet küldje át hozzá s ő ezt a kamarának fogja átszolgáltatni. Sajnálja, hogy Pálffy nem küldte el a készpénzt. A harminczadokra annyi pénzütalvány van róva, hogy ezt azoknak három évi jövedelme sem fogja fedezhetni, s ezalatt szenvedni fog az újvári katonaság az ország kárára.²⁾

136. 1585. július 3. Szuez Komárom és Palota várak javításáról ír Pálffynak

Szuez Orbán sürgeti Pálffyt, hogy az új pincze fölötti lakásokon s tetőzetten eszközözlendő javítások iránt az udvarnál mielőbb lépéseket tegyen. E javítások bizonyára Komáromban voltak foganatosítandók.

¹⁾ ²⁾ VIII/10. f. 1.

Pálffy, Ernő főhercegnek 1585. június 24. Szuezhöz intézett leveléből megérthette, hogy azon 200 tallér, melyet Szuez Pálffy közvetítésére és kezességére Thúry Márton kezénél hagyott, Palota építésére vala fordítandó.

Szuez kérte Pálffyt, hogy Thúry e pénzt 8 nap alatt fizesse ki, máskülönben Szuez kénytelen lesz ezt Pálffytól, mint Thúry jótállójától követelni.¹⁾

137. 1585. július 4. *Gregoróczy V. Pálffyhoz egy szökevény fogolyról s a Csesznekhez vonuló törökökről.*

Gregoróczy Vincze hathatósan megkérte Pálffyt, hogy egy Óváróról megszökött jelentékeny fogolyra ügyeltessen s kerestesse. Ez érdekében Pálffynak a nagyságos úr iránti barátságára hivatkozik. A ki a szökevényt kézre keríti 100 frt. jutalmat nyerend.

Megköszöni Pálffynak tegnapi levelét, melyben a töröknek Csesznekhez való vonulásáról és ott való leselkedéséről irt tudósítást.

Gregoróczy július 4. hirül vitte, hogy a törökök ugyancsak Cseszねknél voltak, de semmi kárt sem tehettek.²⁾

138. 1585. július 5. *Pálffy Ernő főherceghez a törökök által építeni szándékolt esztergomi hídrol.*

Pálffy Ernő főherceget már 1485. július 5. figyelmeztette a törökök által Esztergomnál építendő hidnak fontosságára. E hid felette meg fogja könnyíteni a törököknek kirohanásait a szomszéd vidékekre. Ha a török a Dunán át akart hajózni, a katonaságnak hajókon való szállítása sok késedelmet okozott s Pálffy támadó szándékukról idején értesülvén, portyázásukat rendesen elég korán fegyveresen meggátolta.

¹⁾ ²⁾ Ered. VIII/10. f. 1.

Ha a szándékolt hid elkészül, erre nem lesz többé képesítve. Pálffy a török hid ellensúlyozására a Vágon indítványoz egy hidat felállítani, remélvén, hogy a törökök látván a Vág hidjának tervét, az esztergomi hid szándékától el fognak állni.¹⁾

139. 1585. július 6. *A hadi tanács Pálffyhoz bizonyos budai követekről s az esztergomi hibról.*

A hadi tanács választ ad Pálffynak azon mentségére, melyet azon budai követekre nézve felhozott, kiket engedett felmenni, s meghagyja neki: hogy az esztergomi törökök szándékait kifürkészvén, az esztergomi hid felállítását illető előkészületeiket szemmel tartsa.²⁾

140. 1585. júl. 8. *Ujvár. Zeleméry Pálffynak tizedbérletéről.*

A királyi resolútiókban olvassuk: hogy Pálffy már 1585. május hóban kapott engedélyt a pozsonyi és vöröskői tized harmadának bérletére. Ezzel kapcsolatosan különösnek tűnik fel Zeleméry Lászlónak a m. kir. kamarához intézett panaszos levele, mely szerint nem tudta mily ürügy alatt akarta legyen Pálffy a nevezett tizedek harmadát a király s az ujbári katonaság kárával elidegeníteni, s egyúttal kérte a kamarát, hogy erre nézve felvilágosítást s utasítást adjon neki.³⁾

141. 1585. júl. 11., 19. *Pálffy tüzetes tudósítást ír a főherczegnek az esztergomi s komáromi hidakról.*

Pálffy biztos tényálladék gyanánt közölte: hogy a törökök a hid terjedelmi méreteit a hely színén már megmérték s hogy a hidhoz negyven hajójuk készen van, melyek eddig Budán vannak; ezen kívül még 30 hajóra van szükségük, melyeket mindennap várnak Belgrádból. Mihelyt e hajók megérkeznek a budai

¹⁾—²⁾ U. l. — ³⁾ O. l.

basa személyesen fog Esztergomba menni. A hidhoz szükségelt fát majd a meghódolt jobbágyok fogják szállítani.

E hid tervének nagy ellensége Osman Gelebi, ki az esztergomi harminczad kivételével, minden harminczadot bérel, ő a hid ellen óvást is emelt, azt hozván fel: hogy az esztergomi hid felállítása után nem lesz képes bérletét fizetni. Egyébiránt a törökök ez óvástétellel édes keveset törődnek, minthogy e hid előnyös volta felülmulandja a harminczadok hasznát, s ezen hid segítségével akadály nélkül mehetnek Ujvárra, Senthére s más helyekre, amit máskülönben a Duna miatt nem tehetnének.

Pálffy azon nézetét nyilvánítja: hogy e hid felállítása minden lehető módon megakadályozandó, mert ha az ugyancsak létrejön, méltán lehet attól tartani, hogy a törökök Senthét, Galgóczot, Mocsonokot, Tornóczot s a Ghymesnél s bányavárosoknál közelfekvő falvakat meghódoltatják, kivált ha Nyitra folyó apadóban lesz. Pálffy a törökök mozdulatai- s intézkedéseinek kikémlelésére megbízható embereket küldött ki Budára s Esztergomba, kik neki biztos hireket szolgáltatandók. A mi biztosat ezekről megtudand, ezt nyomban fogja a főherczegnek értésére hozni.¹⁾

A főherczeg Pálffy levelére azonnal válaszolt, s Pálffy már július 15. kezéhez vette e választ; július 19. újból irt a főherczegnek. Kételyét fejezván ki afelett, hogy lehetséges volna a törökök által Esztergomnál állítandó hidnak létesítését megakadályozni, ismételve nyilvánítja s ajánlja azon véleményét, hogy Komáromnál a Vág folyón mielőbb egy hajóhid állítandó be.

Ha ezen hid által nem is fognak a törökök az esztergomi hid tervétől elidegenítettetni, mindazáltal a Vág e hidja által könnyebben lehetend a törököknek ellenállni, s más végvárakat segíyezni.

Jóllehet a komáromi hidat nem lehet hevenyében felállítani, mindazonáltal bizonyos, hogy ennek gyors valószínűsítését annál kevésbbé lehet halogatni, miután tudvalevő dolog, hogy a törökök mind a két ponton megkezdték az esztergomi hidnak elő-

¹⁾ U. l.

munkálatait, és biztosra veszik, hogy a basát minden órában várják Esztergomba, s a törökök Tornócz Mozsonok s Galgócz felé szándékoznak kalandozni. Ennek következtében legczélszerűbb lesz, a Pozsonyban levő azon hajókat leküldeni, melyek mindig nincsenek használatban, továbbá de Candia Miklós hidmestert a hid készítésével megbízni. A hidhoz szükséges egyéb készleteket később lehet megcsináltatni.

Ha a törököknek Esztergomnál egy hid álland rendelkezésükre, Pálffy a Vág hidjának hiánya miatt nem fog az ellen-séggel kellőkép szembeállhatni.

Pálffy kéri a főherczeget, bizná reá teljes bizalommal a Pozsony és Komárom vármegyékkel ezen tárgyra nézve végzendő ügyeket, s irjon ily értelemben ezeknek megfelelő meghagyást; ő nem kételkedik hogy e két vármegye saját érdeke tekintetéből a hid felállításához készségesen hozzájáruland; ha pedig e reményében netán csalódnék, akkor a hid munkálatánál szükséges robotot saját- s barátjainak jobbjáyaival fogja végeztetni.

A mi a vági hiddal járó költséget illeti, ennek legnagyobb része a kézművesekre lesz fordítandó, minthogy a kézimunkát a vármegyék fogják szolgáltatni. Ha a hid el lesz készítve, a harminczad és vám jövedelmei annyira fognak növekedni: hogy ezekből nem csak a hid fentartási költségei fedezve lesznek, hanem a király is nagy pénztöbbletet fog nyerni.

E hid azután a vizen felállítandó őrhajók által, (mit einem Sory (vagy Gory) darauf Doppelhaggen gericht) s a várból is védhető lesz.

Végül ismételve kéri a főherczeget, hogy a pozsonyi hajókat mihamarább szállíttassa Komáromba, mivel alkalomadtán Pozsonyba más hajókat lehetend küldeni. Ha a basának esztergomi útja- s ennek körülményeiről hitelesen értesül, ezt haladéknélkül fogja a főherczeggel közölni.¹⁾

¹⁾ U. 1.

142. 1585. július 10.. *Thanhausen szenvedett sérelmeiről tudósítja Pálffy.*

Báró Thanhausen Ernreich július 10. szolgálja által egy tolvajt küldött Pálffyhoz, kinek példás megbüntetését kérelmezte. Thanhausen nem fogja tűrni azon gyalázatot, melyet neki a haszontalan deáki emberek már ötöd ízben tettek.¹⁾

143. 1585. júl. 12. *A kir. kamara a szempczy harminczadosnak Pálffy tizedbérleiről.*

A kir. kamara meghagyta a szempczy harminczadosnak : hogy a pozsonyi és vöröskői tized harmad részének bérlete fejében, melyet Pálffy birt, 400 frtot vonjanak le Pálffy fizetéséből, mely összeg az érseki javak adminisztrátorának volt átszolgáltatandó. Az egész bérleti összeg 866 frt 66 den. tett.²⁾

144. 1585. júl. 20. *Pálffynak akadályai a bérelt tizednél. Vöröskői javítások.*

Július 20. táján Body Simon tizedszedő a vöröskői uradalomnak tizedét szedette s azt állította: hogy Zeleméry utasítása szerint Pálffy a tizedből semmit sem fog kapni. Troyer vöröskői gazdatiszt kérésére Body az egy helyre gyűjtött tizedet úgy hagyta, míg Pálffy erre nézve felvilágosítást adand, és Zeleméryvel megegyezend.

Pálffy tisztjei úgy voltak értesülve, hogy uruk a vöröskői uradalom tizedének egy harmadát fizetése vagy követelei részletpótlása fejében nyerte a királytól.

Pálffy Vöröskő várában valamit építtetett, tisztjei ugyanis július 20. tudomására hozták, hogy az építkezési munka előrehalad.³⁾

¹⁾ VIII/X. f. 1. — ²⁾ N. Muz. — ³⁾ Ered. VIII/10. f. 1.

145. 1585. júl. 20. *Bécsből. Jörger Sebestyén Pálffyhoz
ennek tartozása s új puskák ügyében.*

Pálffy Jörgernek 1007 tallérral tartozott. Ezen tartozásra Jörger 1585. husvét előtt Komáromban 400 tallért vett át Pálffytól, ki a hátrálékos összeget f. é. Bertalan napjáig ígérte kifizetni. Jörger a hátrálékból legalább 400 frtot kér, minthogy ez összeget Bertalan napján kell kifizetnie azon puskákért, melyeket Pálffy kívánságára készíttetett volt.¹⁾

146. 1585. júl. 20. *Ocskay Ferencz pénzügyekben ír
Pálffynak.*

Pálffy figyelmeztette Ocskay Ferencz harminczadost Galánthán adott azon ígéretére: hogy Usaliné asszonynak 3000 frtot fog adni. Ocskay július 20. levelileg mentegeti e fizetés elmulasztását, mivel soknak kell fizetnie, és jövedelme nincs. Pálffyéért fizetett volt a helytartónál és Hosszúhótynál, miről nyugtát kér Pálffytól. A pósták erősen ostromolták Ocskayt mivel már két év óta nem fizetett nekik, miért sok panasz is van ellene.

Ocskay a vöröskői uradalomhoz tartozó alsó-diósi szőlőhegyekben két pusztá szőlőt vett zálogba, és kérte Pálffyt: engedné el a zálog idejére a szőlőktől járó kilenczedet.²⁾

147. 1585. júl. 23. *A m. kir. kamara Pálffyhoz.
A nagyszombati apácák dicái.*

Pálffy a magy. kir. kamarától felhívást vett Ernő főherczeg azon rendeletének végrehajtására: miként a nagyszombati apácák birtokain levő hátrálékos dicákat hajtsa be s a kir. kamarának szolgáltatassa át, hogy e pénzt mielőbb a végvárak szükségleteire fordithassák.³⁾

Pálffy e rendelet végrehajtását elnapolta, minek okáért a kir. kamara szemrehányásokkal illeti őt. A kir. kamara sürgető

¹⁾ Ered. VIII/10. — ²⁾ VIII/X. f. 1. ered. — ³⁾ I/III. f. 5.

íratában kijelenti: hogy az apácák régi kiváltságai nem zárják ki a dicák jogosultságát, miután az apácák jobbágysai — régi kiváltságaiknál fogva — azon adozástól felmentvék, mely a kir. udvartartás czimén szokott szedetni. A dicák az ország védelmére szánvák.¹⁾

Jegyzet. Ezen adatok egyik mellékletén Pálffynak saját-közüleg irt több számadása van. E számadást Pálffy magyar jegyzetekkel kísérte.²⁾

148. 1585. júl. 23. *Trombitás Pálffyhoz. Pálffynak találkozására Dietrichsteinnal. Pálffynak vendégszeretete, s pénzkiadásai.*

Pálffynak Dietrichstein urral való találkozására felett Trombitás Komáromba czimzett levelében örömet nyilváníttja, mihez e szavakat fűzi: „hogy az Isten békével és egészséggel megtartotta, és hogy annak felőle nyereség is van. Ezt Trombitás nagyobbra tartja egy paripánál.“

Trombitás Pálffyt többed magával haza várta, hová? a levélből ki nem vehető. Trombitás ura s kísérete megvendégeléséről már eleve gondoskodván Pálffy részére 2—4 tál halat, a többieknek húst ígér tálni.

Trombitás a főherczegaek mult éjjel küldött sürgős levelét, Gadóczi ur által szolgáltatatta át Pálffynak. Levele végén nagyon panaszkodik a pénzszükség miatt, s nem tudja hogy emiatt hová lesz; hisz mindennap elfogy 10—10 frt.³⁾

149. 1585. júl. 25. *A hadi tanács Pálffyhoz az esztergomi török hidról.*

Pálffy meghagyást kap a hadi tanácstól: hogy a főherczegnek az esztergomi török hidra nézve a hadi basához intézett levelét küldje el, mely alkalommal választ is nyert több jelentésére, melyet a törökök által tervezett esztergomi hidra vonatkozólag felterjesztett volt a hadi tanácsnak.⁴⁾

1)—2) I/III. f. 5. — 3) Ered. VIII/X. f. 1. — 4) U. 1.

150. 1585. július 6. Márton váci püspök Pálffyhoz.

Márton, László fivérét Pálffy pártfogásába bizalmasan ajánlja.¹⁾

151. 1585. július 6. Ernő főherczeg Pálffyt a budai török követeknek szabad menete miatt szemrehányással illeti.

Pálffy szabadon engedvén menni a budai basa követét Bécsbe, emiatt Ernő főherczegtől szemrehányást szenvedett. Pálffy nem mulasztotta el mentegető levelét elküldeni.

Ernő e mentegetésre azt válaszolta: hogy hasonló körülmények között előzetesen engedélyt kell kérni.²⁾

152. 1585. július 6, 15. Ernő fhr. az esztergomi török hidról, s a Komáromnál építendő hidra nézve kikéri Pálffy véleményét.

Ernő főherczegnek biztos tudomására jutott, hogy a budai basa néhány nappal július 6. előtt Esztergomban volt, hol sok fa és hajó van felhalmozva, s hogy a törökök itt egy hajóhidat akarnak, sőt már kezdenek is verni. Ernő főherczeg felszólította Pálffyt, hogy őt az állítólagos esztergomi hid mibenlétéről, nemkülönben hadi terveiről mielőbb tudósítsa.³⁾

A főherczeg s Pálffy e hidnak nagy jelentőséget tulajdonítottak, miért is ez ügyben sok levelet írtak egymásnak. Pálffy e tárgyban júl. 5. s 11. írt leveleket, melyekben az Esztergom és Párkány (Kokkern) között felállítandó török hidról értesíti. Ernő már júl. 15. válaszolt Pálffynak, tudósítván őt, hogy e hidra nézve szakférfiakkal értekezett, kik odanyilatkoztak: hogy e hid, mivel nem a királynak, hanem az ellenségnek területén van, a békeszövetség sérelme nélkül meg nem támadható.

¹⁾ Ered. I/3. f. 11. — ²⁾ ³⁾ I/2. f. 2.

A nevezett értekezleten amaz eszme is merült fel: hogy az esztergomi török hid veszélyességének ellensúlyozására szükséges Komáromnál a Vágon át hidat verni, hogy a vidéki jobbágyság ezáltal az ellenség portyázása ellen védve legyen.

Ernő kérdést intézett Pálffyhoz: mennyire véli fontosnak e hidat, s mikép lehessen e hidat létesíteni? ¹⁾

153. 1585. aug. 2. *Tapolczay Pálffyhoz. Italmérési ügy, gabonaárak. Pálffy adakozása.*

Pálffy a pozsonyvármegyei gellei korcsmára nézve két levelet intézett Tapolczay tiszttviselőhez. Ez jelentette, hogy a gelleiek Pálffyhoz akarnak menni, vele végzendők a korcsmáltatás kérdésében.

Tapolczay mint gazdaember a buza áráról irt, a szebb buza ára 1 frt. 10 den. a csekélyebb minőségűé 80—85 denár.

Az egész dézsmazab alig tett 190 szaput. ²⁾

Pálffy rétjei fűvének egy részét néhány kamarásnak ajánlódokta: ezek a réteken hatalmaskodtak s kelleténél többet kaszáltak. Jól jegyezte meg erre Tapolczay: „Ha Nagod néme-lyiknek egyik kezét adja, mindakettőt kívánja.“ ³⁾

154. 1585. aug. 2. *Jezerniczky Pálffyhoz a galgóczi harminczadról.*

Jezerniczky Imre galgóczi harminczados mentegette magát, hogy Pálffynak kívánságához képest pénzt nem küldhet.

A galgóczi harminczadnak oly kevés jövedelme volt, hogy Jezerniczky a felségnek járó illetéket sem fizethette meg. Pálffytól a Tataynál és Feőjeös Mátyásnál tavál utalványozott pénzről nyugtákat kér. ⁴⁾

¹⁾ I/2. f. 2. — ²⁾ ³⁾ Ered. XII/X. f. 1. — ⁴⁾ Ered. VIII/10. f. 1.

155. 1585. aug. 4.—szept. 13. *Pálffy levelei az esztergomi hidról.*

Pálffy az esztergomi török hidra nézve több ízben hathatósan irt a hadi tanácsnak.

Ily leveleknek rövid jelzése a hadi levéltár jegyzőkönyvében több helyen olvasható. E levelek irattak július 28, aug. 4, 9, aug. 21, aug. 26, szept. 13. Az aug. 21. kelt levélhez volt csatolva Candia Miklós hidmesternek a komáromi hidra vonatkozó kimutatása.¹⁾

156. 1585. augusztus 4. *Ernő főherczeg Pálffyhoz az esztergomi és komáromi hidakról. Ozman aga menevéde. A törökök gabonaszállítása.*

Pálffy Ernő főherczeg meghagyására kérdést intézett volt az esztergomi hidra nézve a basához. Ernő felszólítja Pálffyt, hogy őt a basa válaszárol értesitse.

Ernő vett értesülése szerint említi: hogy a hidhoz sok hajó és egyéb készlet érkezett le, s Pozsonyból több fa szállítandó le. (E hid alatt csak a Komáromnál verendő hid érthető, mely nézetem mellett szól Ernőnek azon további utasítása, hogy Pálffy a hidat illetőleg várja meg a király határozatát.) Ernő felkérte de Candia Miklóst, adna tanácsot arra nézve, mi a hidhoz még szükséges lesz. Pálffyt azon eshetőségre figyelmezteti: hogy a hid készítésénél foglalkozó törökök a vidéki lakosságot bántalmazhatják. Pálffy ez esetben tudtul adandja e garázdálkodást nem csak a főherczegnek, hanem a szomszédban levő katonaság több tisztjeinek is. Ernő ezen utóbbi rendelete valószínűleg az esztergomi hidra vonatkozik, mivel alig képzelheti, hogy a keresztény hadaknak szolgálendő komáromi hidnál török munkásokat alkalmaztak volna.

¹⁾ H. 1.

Ezen időben Ozman Aga néhány embere részére, kiket Pálffyhoz küldendő volt, menevédet kívánt, ami addig szokásban nem volt. Ernő főherczeg meghagyta Pálffynak: írná meg Ozmannak, hogy követsége szándokát írásban közölje. Ha Ozman kívánsága fontosnak bizonyuland be, Pálffy a követségre nézve utasítást fog kapni.

Az esztergomi bég gabonát kívánt szállítani a keresztény területre. Pálffy Ernő rendeletéhez képest e kívánságot megtagadta. Ernő ezt aug. 4. következőleg indokolta: Musztafa basa idejében a törökök sok gabonát szállítottak a keresztény vidékre, mi a törökök érdekében történt, mivel sok felesleges gabonájuk volt s ezt jó áron kész pénzen adták el.¹⁾

157. 1585. augusztus 9. *Pálffy Bécsbe küldte a budai basa levelét.*²⁾

158. 1585. aug. 18. *A komáromi hidra nézve Pálffynak adott utasítások.*

A király elhatározta a hajóhid készítését. Ernő megbizta de Candiát, hogy a hidhoz szükséges készletet készítesse el, s Pálffy főkapitánytól nyerendő rendelethez képest Pozsonyból Komáromba szállítsa. Ernő ezen intézkedést titokban kívánja tartani.

Pálffy a hajóhid tárgyában javaslatot volt felterjesztendő a hadi tanácshoz, s Pálffy csak ennek határozatához képest foganasithatta a hid melletti javításokat.³⁾

159. 1585. aug. 19. *Ungnád Dávid Pálffyhoz. A budai basa megintése.*

Ernő főherczeg a budai basától kevésbé illedelmes levelet kapott. Pálffy volt e levélre választ adandó.

Ungnad aug. 19. megbizása szerint a basa megintendő volt: hogy ezentul adja meg a főherczegnek a megfelelő czimet s ne

¹⁾ I/II. f. 8. ered. — ²⁾ H. I. — ³⁾ I/III. f. 11.

feledkezzék meg a főherczegnek tartozó tiszteletről. Ha a basa ezután is hasonló levelet küldene, Pálffy ne terjeszsze ezt fel a főherczegnek, mivel ez máskülönben kénytelen lenne a portánál elégtételt keresni. Különben a válasz szerkesztését Pálffynak legjobb belátására bízta.¹⁾

160. 1585. aug. 11, 12. *Trombitás János Pálffyhoz Pozsonyba és Bécsbe.*

Trombitás pénzhíány miatt panaszkodik. s a Pálffynál levő pénzét kéri.²⁾

161. 1585. augusztus 21. *Wettle Vöröskőről Pálffyhoz. Pálffy tartozása.*

Wettle Györri vöröskői tisztviselő 500 frt. kér Pálffytól Zsurey Gergely ó-zólyomi lakos követelésének kifizetésére, mely összeget Pálffy kölcsönkép vette fel egy zálogos birtoknak kiváltására.³⁾

162. 1585. augusztus 22. *Pálffy Tapolczaihoz és Dietl Jánoshoz. Dietl válasza. Pálffynak pénzügyi gondjai.*

Pálffy Tapolczai Mihály pozsonyi tisztjének meghagyta: hogy a gellei lakosoktól a bor árát azonnal szedje be, a buzának legnagyobb része szintén összegyűjtendő, s a zab Komáromba küldendő.

Tapolczay aug. 23. értesítette Pálffyt, hogy jövő vasárnap kimegy a falukra, s a samarjaiaktól és gelleiektől fog valamit szedni Pálffy szükségleteire. Tapolczay registromokkal akart jönni Pálffyhoz, kérvén őt szabna mielőbb határidőt a registromok megvizsgálására.⁴⁾

¹⁾ I/III. f. 11. ²⁾ ³⁾ ⁴⁾ VIII/X. f. 1. ered.

Pálffy Dietl János vöröskői tisztjének is irt, ki kijelentette, hogy Pálffy kivánságához képest nem küldhet pénzt. Az uradalomnak ezen időtájban ugyanis semmi nemű jövedelme sem volt. A sz. Mihály napján esedékes házilletéket igen rosszúl fizetik. Panaszkodik, hogy nagy pénzhiány miatt nem lehet megtartani a felfogadott kézműveseket, kiknek hetenkint legalább egyszer kellene fizetni. A kézművesek várták Pálffynak személyes megjelenését, s ekkor akarták kéréseiket előterjeszteni. A téglakészítők már felhagytak munkájukkal. Dietl e levelében az említett Zsurey-féle kölcsönről is megemlékezvén, azt írja: hogy Wettle e kölcsön fejében egy házi- és szőlőkertjével kezességet vállalt Pálffyért. Zsurey ekkor Vöröskön volt, és erélyesen követelte pénzét. Wettlét e kezesség czimén magával akarta vinni, miről Zsureyt csak nagy nehezen lehetett lebeszélni. Zsurey még 8 napig fog várakozni a pénzre. Dietl nem hitte, hogy ezalatt pénzhez juthassanak, jóllehet Dietl már mindent megkísérlett, s már Pálffy és Wettle ezüst ékszereire is vesz fel zálogpénzt.

A vöröskői gabonakészlet ekkor 22 mut. s 5 mérő buza és 11 mut. 8 mérő rozs volt. A gabona még nem volt kicsépelve.¹⁾

163. 1585. aug. 10. *Trombitás Komáromból Samarjára.*
Pálffyt egy csatározásról tudósítja, s pénzt kér tőle.

A vitéz katonák — úgymond — megjöttek jó szerencsével és hoztanak fejjérvári jó három törököt, és meg hoztanak válit három törököt, kinél jobb nem volt Váiban. Három, az egyik az porkoláb fia, az másik az kevasz (?) de berhan fia, az harmadik az harminczados, és jó lovakat, jó szerszámot hoztanak; ha az Uraim az lesből ki nem jöttek volna hirtelen, hát a váli lovas mind elveszett volna mostan, de a mieink igen forgottak és békével jártak, mindazáltal egy tatái legény maradt oda, mert a váli porkoláb fia ölte meg őtet. A törököket ide-

¹⁾ VIII/X. f. 1. ered.

hozták Komáromba. Imár Ngd. szóljon felőle hadnagy urammal mit kel művelni a hogy sok ló fáradott el és maradott is oda. . . . De az Isten jól adta. Ezután is Ngdnak adja meg Isten szerencsét minden hozzánk tartozókkal.“

Trombitás említi ezután, hogy Pálffyné egy küldöncz által levelet küldött férjéhez, s a küldöncz Győr felé fog menni. Kéri Pálffyt hogy szóljon Pálffy Istvánnal, mivel ez Usalyné asszonynyal együtt — mint Pálffy János mondá — haragszik. „Ngd — írja erre nézve — végezzen jót, mert tudja Ngd. hogyha én az én pénzemet két annyi is Ngd. szükségére ki nem adtam volna, hát én megfizethettem volna; most nem kelene sem uzsorát fizetnem sem bút szenvednem, de én Ngdért mind elszenvedem mind kárt, mind szolgálattal egyetemben, kiért én nem kívánok semmit Ngdtól az én ajánlásom szerint, mert a mit mondtam és mondok, meg akarom állani ez esztendőben.“ Trombitás végül pénzt kér Pálffytól, mert mindannyi pénzét a baranyaiaknak adta.¹⁾

164. *Nogarolla Ignác 1585. augusztus 31. kelt levelében egy 20 éves nemes ifjút ajánl Pálffynak hadi szolgálatra.*

Nogarolla Pálffyt testvérnek czímezi.²⁾

165. *1585. Illésházy Ggörgy megszabadul a pozsonyi vár fogságából.*

Illésházy Ferencz — bizonyos per alapján s Pálffy Miklós Pozsony vármegye főispánjának határozatánál fogva — fivérét: Illésházy Györgyöt a pozsonyi várban fogságba vetette. Illésházy György bizonyos jámbor embereknek közbenjárása által Ferencz testvérével kiegyezvén s kibékülvén, Illésházy Ferencz őt szabadon bocsátotta. Ezen eljárás ellen Maxhendl Márton Pozsony várának castellanusa a pozsonyi káptalan előtt óvást tett, mely óvástáteletről a káptalan 1585. (fer. V. antef. 6. Laurentii M.) adott ki tanubizonyságot.³⁾

¹⁾—²⁾—³⁾ VIII/X. f. 1. ered.

166. 1585. aug. 11. *Trombitás Pálffyhoz. A törökök esztergomi hidjáról, s török rabok eladásáról.*

A törökök által Esztergomban állítandó hid augusztus 11. még csak jámbor óhaj volt, minthogy Trombitás jelentése szerint a hidhoz szükséges hajókat még nem küldték fel Esztergomba. Pálffynak ekkori tudomása szerint a budai basa Esztergomba vala jövőendő.

Trombitás daczára azon késedelmes előkészületeknek, melyek az esztergomi hidra nézve a törököknél észlelhetők voltak, azon hiszemben volt, hogy a hidat még 1585. évben elkészítik, s ez oknál fogva ajánlja Pálffynak, hogy a keresztény sereg is mielőbb lásson hozzá a komáromi hidhoz; „talán megijednek a törökök, s elhagyják a (hid) csinálást.“

Trombitás bátyjának és Ozman agának irt bizonyos lövégett, melyet Trombitás Pálffy után akart küldeni. A törökök hadi állapotjáról nincs e pillanatban biztos hire. Trombitás hat török fogolyról tesz említést, kiknek kettejét Sebestyén úr Győrre vitette. E két foglyot aláhozzák a kótyavetyére amikor Pálffy ezt majd elrendelendi. Kéri Pálffyt, hogy a kótyavetye határ idejét tűzze ki, hogy a győriek és tataiak reá készülhessenek és jöhessenek, mert ezek nem örömet várnak Pálffyra, de ő nem engedi a foglyokat kótyavetyére vetni míg Pálffy el nem jön Pozsonyból. Ajánlja Pálffynak hogy a foglyokból jó lenne egy kettőt venni, mert ezek jó rabok.¹⁾

167. 1585. aug. 12. *Komárom. Trombitás Pálffyhoz. Török hírek az esztergomi és komáromi hidról. A török fél a harcztól. Pálffy kedves madarai. Vadászat.*

A budai basa 1585. aug. 11. este menesztett el Pálffyhoz Komáromba egy „fekete ruhájú legényt, ki három levelet hozott;

¹⁾ Ered. VIII/X. f. 1.

egyét Pálffynak másikat Ernő főherczegnek, harmadikat Peczek úrnak. Trombitás János e leveleket aug. 12. Pálffy után Bécsbe küldte. Az említett küldöncz nyilatkozata szerint, a basának esze ágában sem volt Esztergomba jönni, mielőtt a hajók elkészülnek. A hidat Esztergomnál talán ez idén sem fogják megcsinálni. Budán ekkor ugyanis nagy hire volt: hogy Komáromban sok katona lesz elhelyezve, s hidat fognak verni. A törökök azt hiesztelik, hogy a keresztények komáromi hidjához Pozsonyban és Bécsben gyorsan készítik a hajókat, s ezeket bármely órában hamarosan leszállíthatják, Esztergomban azt beszélték: hogy a basa semmikép sem akarja tűrni a komáromi hid felállítását, s e végből irni akar a főherczegnek is.

Trombitás jelenti: hogy azon vácz, budai s pešti molnárok, kik itt Komáromban czölöpöt vertek, mind hazamentek.

Pálffy nem régen irt a budai basának, kinek a főherczeg levelét küldte volt.

Trombitás a török harczai szándékát kicsinyelvén, ezeket jegyzi meg levelében: „Semmi nép nincs mostan sem Budán sem Esztergomon mert higgye Nsgod igen félnek háborútól; ők nem szegnének frigyet, csak innét ne bántsák őket.“

Tabán aga negyed magával Pálffyhoz száudékozott jönni, Trombitás bátyja által értesítette Tabánt, hogy ne jöjjön mivel Pálffy nincs itthon, s egyúttal azt is megírta, hogy a törökök csak hazugsággal tartanak. Mikor ezt Trombitás bátyja Tabánnak megmondta, ez nagyon megharagudott. Ezt közölték volt a betegen fekvő Ozman agával is, ki ezeknek hallatára elrendelte: hogy pénteken — mihelyt a mecsetből kijöttek — azonnal útra keljenek.

Trombitás megírta, hogy „szegény Vas Péter elvesztette az egyik madarat, és féltében el akart futni; én biztattam és Isten harmadnapra meghagyta találnunk.“ Pálffy komáromi rétvén sok fogoly és fűrj volt, Pálffy ha eljövend egy nap alatt 200 fűrjet is fog hálóba foghatni.¹⁾

¹⁾ Ered. VIII/X. f. 1.

168. 1585. aug. 14. *A hadi tanács Pálffyhoz.*

A hadi tanács véleménykérése Pálffytól a komáromi hajóhídra nézve.¹⁾

169. 1585. aug. 16. *Az udvari kamara Pálffyhoz.*

Pálffy az udvari kamarától kiállított értesítés értelmében a komáromi uradalmat még három évre nyerte el haszonélvezetül.²⁾

170. 1585. szeptember 6. *Arany György Pálffytól egy házat kér.*

Arany György kéri Pálffyt, adna Balogh Mihály nevű rokonának egy házat Nagy-Megyeren; e ház, mint örökség, megillette Baloghot, ki ekkor Ormándy Péternél volt. Ha Balogh a kért házat megkapja, Aranyynak is lesz helye, hová feleségével s gyermekeivel megvonúlhasson.³⁾

171. 1585. szept. 7. *Trombitás és Ocskay pénzügyekben irnak Pálffyhoz.*

Pálffy 1585. szeptember havában Vöröskőn megfordult. Trombitás ide intézett hozzá Nagyszombatból e hónapban egy levelet. Trombitásnak sok fejfájást okozott a pénz. E levélben is csak erről ír. Pénzre volt szüksége — úgymond — „mivel a nagyságos asszony mondta, hogy sok házi szerszámban nagy szükség van.“ Trombitás továbbá panaszkodik: hogy Ocskay még egy fillért sem adott Usalyné asszonynak. Kéri Pálffyt, mentse őt meg ezen asszonytól. Pálffy többet végezhetne személyesen ez asszonynyal. Ha Pálffy Usalyné ügyét nem bizza

¹⁾ H. 1. — ²⁾ Ered. I/3. 5. — ³⁾ VIII/X. f. 1.

vala Ocskayra, Trombitás már rég kifizette volna ez asszonyt, s akkor pénzét nem adta volna oda Pálffynak.

Trombitás késznek nyilatkozik Pálffynak ezután is akár pénzzel, akár ezüsttel, akár marhával szolgálni, és csak arra kéri, hogy Usalyné ügyét intézze el.¹⁾

Ocskay Ferencz szept. 7. kelt levelében igéri Pálffynak, hogy megadja neki a 3000 frtot, ha Theosseorék fizetni fognak. Ocskay immár csak a nyárhidi sokadalomból vár némi jövedelmet. Theosseorék Berenbe barmot vittek, s kisasszony napig alig érkeznek haza, János úr pedig e napon kívánja a fizetést. Ocskay halasztást kíván, míg annyi pénzt összeszed, hogy Teosseoréknek utánna menjen.

Ez Ocskaynak sok költségbe fog kerülni, mivel Beren messze van, s mindenütt nagy drágaság uralkodik.²⁾

171/a. 1585. szeptember 9. *A hadi tanács Pálffyhoz naszádos hajókról.*

A hadi tanács felhivja Pálffyt: hogy adjon elismervényt azon négy naszádos hajóról, melyet Candia Miklós Komáromba küldött.³⁾

172. 1585. szept. 10. *Somorja gabonát vásárol Pálffy szükségleteire.*

Pálffy szükségleteire Somorja városa 400 somorjai mérő gabonát vásárolt. A város kérte Pálffyt, hogy a gabona átvétele iránt mihamarább intézkedjék.⁴⁾

Pálffy evvel meg nem elégedett s a gabonát 500 mérőig rendelte kiegészíteni. Somorja e kívánságnak gyorsan eleget tett s okt. 1. felkérte Pálffyt a gabonának gyors átvételére, minthogy az nem volt elég biztos a tűzvész ellen.⁵⁾

¹⁾—²⁾ Pálffy ltár ered. — ³⁾ H. 1. — ⁴⁾—⁵⁾ VIII/X. f. 1.

173. 1585. (?) szeptember 11. *Pálffyné férjéhez Bécsből
Pozsonyba. Pálffynak vallásossága.*

Pálffyné örömét fejezi ki afelett: hogy Pálffy az egyházi búcsút, kívánt eredménynyel elvégezte. Pálffyné korántsem csodálkozik azon: hogy Egerer meg nem gyónt. Azért nem gyónt meg, mivel tudta, hogy oly megrögzött ember nem nyerhet feloldozást.

Pálffyné anyja nevében megköszöni a Pálffy által küldött bluczereket és bort.¹⁾

Jegyzet: Az évszám nincs jelezve. Az okmány az 1585. évi oklevelek csomagában volt.

174. 1585. szept. 16. *Vöröskő uradalmi szüret. Birka és
lótenyésztés. Ragály.*

Ezen évben a vöröskői uradalom vidékén jó szüret volt. Troyer gazdatiszt már szept. közepén gondoskodott hordókról. A vöröskői hordókészlet nem lászott neki elegendőnek, miértis kérte Pálffyt, hogy Komáromból küldjön Vöröskőre üres hordókat. Itt a hordók ekkor nagyon drágák voltak.

Troyer Vöröskőről szept. 16. négy mázsa gyapjút küldött Pálffynak Komáromba matracsokra. Ezenfelül nem maradt sok gyapjú.

Az egész uradalomban békésen és rendesen folytak az ügyek, csak Ompitálon nem akart megszűnni a ragály.²⁾

Ezen gazdasági adatokkal kapcsolatosan megemlítendő, hogy Pálffynak Vöröskőn ménese volt. E ménes csikóiból 1585. Troyer tisztartó öt igen szép csikót választott ki maga számára. Wettle vöröskői tiszt kérte Pálffyt, engedné meg ígéretéhez képest, hogy a többi csikókból választhasson egyet.³⁾

¹⁾ I/III. f. 1. — ²⁾—³⁾ VIII/X. f. 1. ered.

175. 1585. szept. 17. *Pálffynak hadi jelentései.*

Pálffy az ajándékot vivő küldöttnek kíséretet adott, s erről jelentést tett a hadi tanácsnak s ugyanezen napon elküldte a budai basának levelét.¹⁾

Pálffy ugyanezen napon jelentést tett Malkucs agának Budára való megérkeztéről s a török gyülekezéséről.²⁾

A hadi tanácsnak szept. 26. kelt meghagyása szerint, Pálffy Győrre katonákat volt küldendő.³⁾

176. 1585. szept. 17. *Ernő meghagyja Pálffynak, hogy egy kalauzt végeztessen ki. A budai basa hadi tervei.*

Ernő főherczeg Pálffynak ajánlotta, hogy az elfogott Simon Péter kalauzt Vöröskőn zárassa el s egy ideig fogva tartván őt, méreggel vagy más módon feltűnés nélkül legnagyobb csendességben végeztessen ki. Korántsem ajánlaná, hogy őt valamely elfogott keresztény kalauzért vagy váltságdíjért szabadon bocsássa.

Ernő tudósításából kiderül, hogy a budai basa ez időben katonaságát csoportosította s harczra készült. Ernő ajánlja Pálffynak, hogy puhatolja ki a basa terveit és szándokát, s harczra készen álljon.⁴⁾

177. 1585. *A Pálffy és Dietrichstein családok közötti rokonság.*

Pálffyt a Nikolsburgban birtokos Dietrichstein családhoz közeli rokonság fűzte. E viszonyból magyarázható egy Vilma özvegy úrnőnek Pálffy Miklóshoz szept. 22. Bécsből irt tudósítása, mely szerint Vilma úrnő Dietrichstein asszonyt úgy szerette, mintha saját leánya lett volna. A fiatalok nem akarnak az öregeknek engedelmeskedni; — panaszkodik az említett úrnő

¹⁾—²⁾—³⁾ H. I. — ⁴⁾ I/II. f. 8. ered.

— ha Dietrichsteinné itt marad vala, talán Isten meghosszabbította volna életét.¹⁾ A levél íróője Pálffy nővérének nevezi magát.

Dietrichstein Miksának — Ádám fiának neje volt Krussyth Ilona — Pálffy Miklós Katalin nővérének leánya. (Pálffy Katalin, neje volt először Krussyth Jánosnak, ki 1581. halt meg; ezután Illésházy István hitvese volt.)

Illésházy-Pálffy Katalin 1583. évi végrendeletében nehezteléssel emlékezik meg Ilona leányáról s ennek ipájáról Dietrichstein Ádámról. Pálffy Katalin ugyanis említi: hogy Ilona leányát — kinek kezét több belföldi s idegen úr kérte — leginkább Dietrichsten Ádám kedvéért adta férjhez annak fiához.

Dietrichstein Ádám hálátlannak mutatta magát s Ilonát anyjától elidegenítette. Dietrichstein Ádám ugyanis reábirta Krussyth Ilonát, hogy anyját birtokügyi perrel támadja meg. Ilona, Dietrichstein Miksáné 1583. évben már nem élt. Illésházy Istvánné még leánya holta után sem felejtette el a leányának magaviselete által okozott fájdalmat, melynek hatása alatt leányának örököseit az ingatlanok örökségéből kizárja. A végrendelet kelt 1583. fer. VI. prox. post. f. Circumcis. Gurabon Báthory Miklós országbíró előtt.²⁾

178. 1585. szept. 22., 27. *Zsákmány s a bányavárosok ügye. Pálffy betegsége. Pálffy ítéletet hozandó egy katona fölött.*

Pálffy szept. 27. egy Bécsben lakó rokonától (neve a levélben olvashatlan) jelentést vett arról: hogy a budai basa visszaköveteli a túri (?) zsákmányt, s hogy Konstantinápolyból óvást tettek a bányavárosok miatt. E rokon sajnálkozik Pálffy betegsége felett.³⁾

Ujváron egy német katona egy magyar embert megölt volt. Fernando kapitány jelentést tett erről a főherczégnél, kinek

¹⁾ VIII/X. f. 1. ered. — ²⁾ Gr. Bathyány József ltár. Szarván. XXXIV. Illésházy rész II. 5. — ³⁾ VIII/X. f. 1. ered.

válaszát Görög János szeptember 22. másolatban Pálffynak átküldte. Görög kérte Pálffy: határozná egy napot, midőn a németet átküldendő lesz hozzá. Pálffy hozzon felette ítéletet, s az ítéletnek másolatát küldje el hozzá pecsét alatt. Az ítéletet a főherceghez fogja küldeni.¹⁾

179. 1585. szept. 23. *A pozsonyi vár szolgaszemélyzetének élelmezése.*

Maxhendl kérte Pálffy, hogy a pozsonyi vár személyzetének téli élelmezéséről gondoskodják, mert a vám keveset hozott be, s mindig rossz bort adnak „rabusra.“ Maxhendl csodálkozott a felett, hogy volt képes eddigelé a szolgaszemélyzetnek előleget adni.²⁾

Pálffytól bérbe kért réteket, melyekért évenként 150 frtot ajánlott.

180. 1585. szept. 24. *Illésházy György bepanaszoltatik Pálffynál.*

Pozsony vármegye 1585. szept. 24. Somorján Kondé János és Morócz Antal szolgabírók részére megbízó levelet adott ki, melynélfogva ezek szóbelileg voltak elmondandók Pálffynak: mily iszonyú vétségeket követett el Illésházy György, s egy-szersmind megkérendők voltak őt: hogy Illésházy vétségének megtorlását foganatosítsa.³⁾

181. 1585. okt. *Pálffy betegségében orvost és papot hivat. Pestalocci orvos és a kir. helytartó nyilatkozatai Pálffyról. A kir. helytartó állapota.*

Pálffy szeptember hó második felében betegeskedett Komáromban. Egy Bécsben lakó rokona szept. 27-én kelt levélben részvétét fejezi ki gyengélkedése felett. Szeptember vége felé s október elején nagyobb mérvet öltött a betegség, mivel

¹⁾—²⁾ VIII/X. f. 1. ered. — ³⁾ I/III. f. 5.

Pálffy szükségesnek látta, hogy Pozsonyból orvost és papot hívasson. Evégből irt Tapolczay Mihály pozsonyi tiszttartójának. Tapolczay okt. 2. válaszolt urának. Pálffy Pestaloccius doktort s a városi plebánost hivatta. Amint Tapolczay okt. 2. a levelet megkapta azonnal ment a doktorhoz és plebánoshoz. A doktornak bizonyos jószág átvétele végett kellett volna elutaznia, de ezt Pálffy egészségéért szívesen elodázta. A plebános is épen a bor dézsmálásához készült, minthogy Pozsonyban már javában szüreteltek; hanem késznek nyilatkozott Pálffyhoz elmenni. A két meghívott csak délutáni egy óraker fog indulhatni mert a patikariussal kell némi szereket elkészíttetni, s a doktornak is délig többrendű elodázhatlan dolga lesz. Tapolczay azt hiszi: hogy Pakán vagy Zerdahelyen fognak meghálalni, s másnap mielőbb fognak Komáromba sietni.

Tapolczay szavai szerint Pálffy már hosszabb idő óta betegeskedett. „Bizon — így ir — nem mondhatom, hogy nem bánkódtunk volna az Ngd. betegségén, kiváltképen hogy ilyen későn értettük, és az előtt senki énnekem nem irt felőle; mert előbb alá siettem volna Ngdhoz az Doktorral.“

Tapolczay Pálffynak egy „átlagoskában“ tegnap „Zelenka“ körtét küldött, mely ez idén szűken termett.

Pálffy — Pestalocci Miklós orvostól. Zerdahelyről köszönő levelet kapott. E latin levélben az orvos felemlítvén a Pálffytól nyert felette nagy jótéteményeket, Pálffynak „különös okosságát s végtelen emberségét, biztosítást ad arra nézve, hogy Pálffy iránt mindenkor igaz tiszteletet fog ápolni.“ Pestalocci — midőn Zerdahelyről elment elfelejtett magának oly kenőcsöt szerezni, mely a himlő nyomainak megszüntetésére szükséges. Levele végén kívánja, hogy Pálffyt Isten a haza s övéinek javára sokáig éltesse.

Tapolczay 1585. okt. 28. irt levelében Pestalocci azt üzenteti Pálffynak, hogy nejenek — ha szülni fog — egy új orvosságot küld, melyet egy barátjától Olaszországból kapott.

Midőn Pestalocci Pálffyhoz volt menendő meglátogatván a kir. helytartót, megkérdezte tőle: valjon fog-e érte küldeni, midőn Pálffynál lesz? „Ne küldjenek — válaszolt az agg főpap

— mert oly fiamnál vagyom, hogy inkább akarom, hogy ő éljen, hogy nem mint én. Mert én immár eleget éltem, én vén ember vagyok. De még Pálffy uram fiam ifjú ember, és többet szolgálhat, mind hazájának fejedelmének, hogy sem mint én.“

Mikor Pestalocci Pálffytól visszajött, a helytartó legott magához hivatta, s behatóan kérdezősködően Pálffyról s vitézlő dolgairól, ezeket „nagy örömet — így ir Tapolczay — hallgatta, és gyönyörködött benne, és kérte az Úr Istent hogy Ngdat sokáig éltesse.“

„Jó János uram — ir tovább — tegnap itt volt locumtenens urnál. Úgy értem, hogy kémleni jött volt: hogy ha él-e locumtenens uram? Locumtenens úr is eszébe vevén behivatta hozzá, és mondta neki: Im hol vagyok élek, és nem valami spectrum vagyok; meg tud — úgymond — mondani, és házait is megmutatta neki, és azt is, hogy elkölt onnét az mi ott volt. Úgy is vagyom; mert hogy testamentomot meg nem confirmálta az fejedelem, azonnal mindent csemetéinek adott, és azután más testamentomot iratott. Úgy hogy beszélük, hogy immár óntálakból eszik. . . . Ha Locumtenens uram ki fog jönni, és szemben lehetek vele, én magam megbeszélem vele Ngd. irását.“ ¹⁾

182. 1585. okt. 9. *Pálffy gyengélkedése. Pozsonyi szüret.*

Pálffy okt. 9. még gyengélkedett. Maxhendl küldött neki Pozsonyból 2 fáczánt, mit a trabantok lőttek. Maxhendl megemlékezvén a silány szüretről, jelenti: hogy a dolgok itt békésen folynak.²⁾

Ernő fhg okt. 10. részvétét fejezte ki levélileg Pálffynak betegsége felett.³⁾

183. 1585. okt. 12. *Pálffy s a nagyszombati apácák dikái.*

Ernő okt. 12. újból irt Pálffynak a nagyszombati apácák birtokait terhelő királyi dikák behajtása ügyében. Miután ezek

¹⁾ VIII/X. f. 1. — ²⁾ VIII/X. f. 1. ered. — ³⁾ I/II. f. 8. ered.

a kir. kamara végzése szerint birság terhével voltak végrehajtandók. Pálffyának kötelességévé tétetett a végzést érvényesíteni. ¹⁾

184. 1585. okt. *Hoffmann J. követsége a törökhöz, s Pálffynak megbízatása.*

Október hó vége táján nemes Hoffmann János Frigyes — a törökhöz küldött királyi követ — fordult meg Pálffynál, ki hivatta volt a béget és basát a követségre nézve figyelmeztetni, ennek kellő kíséretet adni, s őt oda- s visszamenetében a szükséges segédeszközökkel ellátni, mint ezt Ernő főherczeg okt. 17. Bécsből küldött levelében megírta volt.

Hoffmann mellé tolmácsul Leuttenperger János deák volt rendelve, miután már jó tolmácsnak bizonyodott be. Pálffy által azonban figyelmeztetendő volt arra, hogy Budán a törökök előtt tisztességesen s ne gorombán viselkedjek, mert egy izben a törökök előtti tolmácsolásnál udvariatlanul viselte magát.²⁾

185. 1585. okt. 18. *Ernő fhg meghagyja Pálffynak: hogy katonáit a pusztító kalandozástól tartsa vissza.*

Pálffy katonái időnkiut elkalandoztak a török által elfoglalt területen, s a szeget szeggel hadi elvet követve, pusztítottak és raboltak. Ernő főherczeg ennek okáért okt. 18. Komáromba írt Pálffynak: hogy mind a saját vezetése alatt álló, s mind a főkapitányi hatósága alatt levő katonaságot tiltsa el hasonló porlyázásoktól, melyeknek rúgója nem a közjólét, hanem az önérdek; mert ezek sértik a fenálló békekötés szabványait, s kiszámíthatlan következményeket, nevezetesen új háborút vonhatnak maguk után.³⁾

186. 1585. okt. 21. *Thúry Pálffyhoz. Kaszap Hussayn Komáromba jött.*

Pálffy október második felében elment Komáromból. Elme-netele napján — Thúry szerint — egy paraszt ember a budai

¹⁾ I/II. f. 8. ered. - ²⁾—³⁾ I/II. f. 8.

basától két levelet hozott; az egyik Ernő főherczegnek a másik Pálffynak szolt. Thúry ez utóbbit elküldte. Ezzel egyidejűleg jelentette Pálffynak: hogy Kaszap Hussayn megjött, de hitlevelet nem hozott. „A főnépek — úgymond — sokallják az ő sarczát, s ezért nem fognak mellette.“ Thúry véleménye szerint Kaszap azt akarná, hogy Pálffy engedje el neki az 500 frt értékű marhát. „Az uraim — írja tovább — úton vannak.“ ¹⁾

187. 1585. okt. Pálffyra családi öröm várt.

Pálffy egészsége október második felében javuló félben volt, a mint ezt Tapolczay okt. 24-ki levelében említi. Pálffyné közeledő szülése Tapolczayt is foglalkoztatta. Ő volt ugyanis megbizva, hogy szülésznőt és dajkát szerezzen. Az elsőre nézve okt. 24. már intézkedett, ki ígérkezett eljönni, de dajka alig lesz található.²⁾

188. 1585. okt. 26. Komáromból. Thúry M. panaszkodik Pálffynál Révay méltatlanságára.

Thúry Márton tudósítja Pálffyt: hogy a követek még nem jöttek el, s mint hallja, úton vannak. Továbbá jelenti: hogy Révay szolgálival Sighát a réteken levonatta s erősen megverette, azt állítván: hogy Sigha Révay szénáját akarta volna elvinni. Mindaketten Pálffyhoz fognak jönni. Thúry felkéri Pálffyt: hogy hasonló méltatlanságot ne törjön s a bünös félt büntesse meg.³⁾

189. 1585. nov. 1—4. A király követeit az esztergomi törökök ünnepélyesen fogadták. Tihaja ügye. Lakatjártó vizi vajda állásának betöltése.

A király követei nov. 1. adták át ajándékaikat az esztergomi töröknek. A követeket sok előkelő török fogadta, kiknek élén állt Ramhan aga vizi kapitány. Thúry azt írja nov. 2.

¹⁾—²⁾ VIII/X. f. 1. ered. — ³⁾ VIII. f. ered. magy.

Komáromból hogy: „mondják az itt való uraim, hogy régóta nem jött annyi főember egyszer a követek elébe, mint most jöttek volt; vélem hogy azt gondolták, hogy Ngd. (t. i. Pálffy) itt leszen, mintegy óráig lakozának a főkövettel, és azután nagy örömmel elindulának; tiz sajkával voltak“ Tihaja a pénzt még nem küldte meg, Komáromban nov. 3-ra várták azt a törököt, kit Tihaja után küldtek vala.¹⁾

Tihaja felől Thúry nov. 3. ekkép irt Pálffyhoz: „A mi a Tihaja dolgát illeti, az Ngd. rabjai közül egyet be bocsátottunk volt hozzája, és az kezességhez, (?) melynek az napja tegnap volt, meg nem jött.“

A katonaság ekkor Komáromban nagy szükségét szenvedett; Thúry a katonaság nevében kérte Pálffyt, hogy a felségnek irjon. Végül jelenti, hogy Lakathiártó Simon meghalt. Pálffy töltse be helyét, a kivel neki tetszik.²⁾

Lakathiártó Komáromban vizi vajda tisztet viselt. Megürült állomására többen pályáztak. Thúry nov. 4. levelében — a pályázók között Pochy Menyhértet — legméltóbbnak tartja. Pálffy már ezelőtt, midőn három vajdaállomás üresedésben volt, igérte őt előmozdítani. Ha Pochyt vajdává kinevezné Pochy őrmesteri állomására Muslay Jakabot ajánlja, ki németül tud, s a magyar íráshoz jól érti magát. Az ajánlottak itt Komáromban növekedtek, s a vizi dologhoz jól értik magukat.³⁾

190. 1585. nov. 2. Nagyszombatból. *De Andreis püspök gazdasági s lelkészi ügyben bizalmasan ír Pálffynak.*

De Andreis Ferencz skopii püspök kéri Pálffyt: hagyná meg neki a Hosszúfaluról járó folyó évi negyedek buzáját, mivel erre az ez idei szűk buzatermés miatt s nagy háztartása végett szüksége van. De Andreisnek 20 személy élelméről kellett gondoskodnia. Ezen kérését különben már régebben terjesztette volt elő, de nem kapván rá választ, a buzát átengedte a vöröskői tiszteknek, minden pénz nélkül; ezek pedig a kicsé-

1)—2)—3) VIII/X. f. 1. ered. magy.

pelt buzát nem akarják átvenni. Ezt Pálffynak tájékoztatására írja. Kéri ezután Pálffyt védené őt meg a prépostságához tartozó Tokod birtokban, mert Pálffy megígérte volt: hogy az egyházi birtokok érdeke ellen semmi módon sem fog cselekedni. Több tanuság áll fön arra nézve: hogy Tokod ugyancsak de Andreis prépostságának birtokát képezi.

A levél utóiratában Pálffynak kegyeibe ajánlja Reischel Ábrahám hamburgi ifjút, kit a pécsi püspök Pálffynak plebánosul ajánlott volt. Reischel 4 hónapig káplánkodott de Andreisnál.¹⁾

191. 1585. nov. 2, 17. *Balogh Mihály és Hosszúthóty esküvőjükre hívják meg Pálffyt.*

Balogh Mihály nov. 2. kelt levelével értesítvén Pálffyt, hogy nemes Bek Kristóf pozsonyi tanácsosnak leányát eljegyezte magának, kéri őt, jelenne meg nejével nov. 24. tartandó esküvőjénél melyet a kath. egyház szerint fog megtartani.²⁾

Hasonló meghívót kapott Hosszúthótytól is, ki arájával együtt meghívja őt f. évi nov. 17. tartandó egybekelésére. Hosszúthóty Kisserényi Pál özvegyét jegyezte el magának. Pálffy s nejének megjelenése igen megtisztelné őket.³⁾

192. 1585. nov. 6, 7. *Szűsz Orbán Thúry Mártonnak tartozását sürgeti Pálffynál. Trotschner a komáromi ragályról s építésről ír Pálffyhoz.*

Szűsz Orbán nov. 6. megkeresi Pálffyt: sürgetné Thúry Mártonnál azon 200 tallér kifizetését, melylyel Thúry a palotai építkezésnél adós maradt s mely adósságért Pálffy is kezességet vállalt. A főherczeg elrendelte: hogy e pénzt Szűsz Palotán építésekre fordítsa. Szűsz e tárgyban már aug. 21. irt vala Pálffynak, de választ nem kapott.⁴⁾

¹⁾—²⁾—³⁾—⁴⁾ VIII/X. f. 1. ered.

Komáromban ekkor ragály pusztított, melynek többnyire gyermekek estek áldozatul. Nov. 7-kén Trotschner levele szerint heten sinlődtek a ragályban, köztük Taxis ur is. Pálffy nem volt itt s valószínűleg Vöröskőn tartózkodott.

Trotschner érintett levelében említi: hogy a komáromi istállók nem fognak ez idén bemeszeltetni, mert itt nincs mész, ha csak Pálffy Vöröskőről vagy tiz mérő meszet nem fog küldeni.

Trotschner egy szolgának elbocsátását kéri, ki Harrach úr szolgálatába lépendő; továbbá egy fegyencznek szabadon bocsátásáért közbenjár, ki a fogházban jól viselte magát s dolgozott.¹⁾

193. 1585. nov. 8. *Trombitás a komáromi uradalomban előfordult birtokzavarásokról ír Pálffynak.*

A komáromi uradalom beirati birtoklásában Pálffynak Rosenberg úr zavarokat okozott. Rosenberg 1585. november elején irt Trombitásnak, hogy Pálffynak komáromi jobbágysai Rosenbergnak fizessenek és szolgáljanak s hogy a felség ennek egyenértékét Pálffy árendájából elengedné. Trombitás nov. 8. Pálffyhoz irt levelében e visszás helyzetet élesen ellenzi. „Ez bizony — írja — az Ngd. jó hírének, nevének, méltóságának ellene volna, mert így Nagyságod csak az nevét viselné az komáromi jószágnak, ez hasznát pedig másnak adnák; meg im az tavalí udvarbíró is azon vagyon, hogy Nagyságodnak elkérje egyik faluját, de lássa Ngd, bizony ez nem jó hirnév, ha ezt így akarjuk keresni az nevet, hogy ember az övét mind másnak adja és maga szükölködjék az jobbágyokkal is; tudom elpusztíthatjuk, és mikor Ngd. ő felségének vissza akarja adni, akkor nem tudom, ha így adhatjuk-e vissza a jó falukat, a mint mi kezeinkben adták. Szabad Ngd. vele, de Ngd. ugyan ne mivelje. Továbbá kegyelmes Uram im az tavalí udvarbíró ebből is Ngdnak nagy kárt akar tenni, mert az baromi dézsmát ő akarja

¹⁾ VIII/X. f. 1. ered.

kiszedni, talán pedig ötven faluból és városból nekünk jutna az dézsma, mely dézsmát Ngd. veszen 250 frt. mostan, és imár is hon egy bárányt, hon kettőt felszededet, azért nehéz dolog, hogy mi adjuk meg az dézsmának az árát, és ő vegye fel az hasznát, mind Rosenberg, mind Ngdon, akarnak venni.“

Trombitás ezután panaszkodik, hogy Illésházy István jobbágyai széthányták Ekecsnek, Pálffy falujának határdombjait, melyeket néhány év előtt a királyi biztosok törvényesen felástak vala. „Igy kapnak Ngd. jószágában minden felől.“

Pálffy neje ekkor Komáromban volt, s jó egészségnek örvendett.¹⁾

194. 1585. nov. 9. Komárom. Trombitás Kis János deákra panaszkodik. Ungnad a rabok pénzét kéri. Pálffynak közeledő családi öröme.

A hadnagy úr — úgymond — erősen meghagyta Kis deáknak: hogy a basa leveleit személyesen adja Pálffynak kezébe. Kis azt adá válaszul: hogy neki semmi járója nincs Pálffynál és nem megy, „mert ő neki — írja Trombitás — vagyon módja az ő dolgában az, hogy Ngdon nagy gyalázatot igyekezik mindenkor tenni. Itt igen csudálják, mit mivel.“ Végül a hadnagy erélyes fellépése rábirta őt, hogy a levelek átadását elvállalja. Komáromban el volt híresztelve, hogy egy napon Kis deák csak egy maga „egynehányszor titkolt“ a basával és senkit nem hagyott vele elmenni. Azelőtt az volt a törvény, hogy egy komáromi ember egyedül nem mert szólni törökkel Trombitás Ungnad úrtól levelet kapott a rabok felől, de erre nem adott választ, hanem Pálffyra hagyta az ügy elintézését, mert Ungnad a raboknak pénzét és marháját kéri. „Im marha vagyon — írja — és pénzt meg nem adok, és először meg kell őket sarczoltatni.²⁾

¹⁾—²⁾ VIII/X. f. 1. ered. nagy.

Trombitás e hivatalos jelentésen kívül boldog szülést kíván Pálffynénak. Ajánlkozik: hogy az jó öröm napjára Komáromból, kecségét, csukát és egyébféle halat fog küldeni. Tegnap vizát és kecségét küldött Pálffynak.

195. 1585. nov. *Holicsról. Bakyth Anna István fiának haláláról értesíti Pálffyt.*

Bakyth Anna 1585. sz. Márton napja előtti szombaton sajátkezűleg irt tősgyökeres magyar levélben fiának ragályos betegségben történt kimultáról tudósítja Pálffyt. Bakyth István egy Holicstól 1 $\frac{1}{2}$ mértföldnyi távolságú faluban halt meg pénteken. Szülői ki sem mehettek hozzája, minthogy többi gyermekeiket féltették a ragálytól. Bakythné panaszkodik: hogy ki sem fogy az orvosságokból. Bakyth István kedden szépen meggyónt, s bocsánatot kéretett a fejedelemtől, ha őt valamely tekintetben pontosan nem szolgáltta volna; továbbá atyafiait is ajánlotta a felségnek. Bakythné kéri Pálffyt közölné a felséggel az ifjú halálát s végakarátát, nemkülönben ajánlja neki gyermekeit. Bakyth István 21 éves volt s Pálffy ajánlatára jött a fejedelem szolgálatába.¹⁾

196. 1585. november 10. *Pálffynak Márk nevű fia született.*

Pálffy Miklósnak Márk nevű fia az új naptár szerint november 10. hajnalban született. Keresztszülői voltak: Mátyás főherczeg képviseletében Dietrichstein Miksa, továbbá Illésházy István, és gróf Arco Katalin özvegy, Manisesnek (v. Manjesinnek) Dersffy Katalintól való leánya.²⁾

¹⁾ VIII/X. f. 1. ered. — ²⁾ Gr. Illésházy István feljegyzései 1863. VII. 1.

197. *Trombitás tiszviselőket ajánl Pálffynak. Ifjú Jezerniczky részére arát ajánl s egy bérlendő jószágról ír.*
1585. nov. 11. Nagyszombatból Vöröskőre.

Trombitás János különféle híreket és eszméket közöl. Kívánja, hogy Pálffy kedvére való hoffmesterre tegyen szert; azt pedig kit ő ajánlott volt számtartónak fogadhatná. Ez habár lutheranus, mégis igen becsületes ember.

Trombitás Ocskay előtt nagyon kidicsérte volt Malesi Anát, ki Ocskay szerint nagyon illenék Jezerniczky Jánoshoz a szempczi harminczadosnak jó módú és szép fiához. „Én is dicsérem — írja tovább — mikor egyszer Ngd. felhivatná azt az ifjut és Ocskay ott lenne, azonnal tudom, hogy jól végezne Ocskay, kitől az a szempczi harminczados jól birja magát; maradt atyjáról, és szép ifjú legény, igen jó volna annak szerzeni, ha Ngd. akarná. Én ezért igen megráztam az fülét az Cseleinek, talán megjobbúl, de az szerelem csuda dolog; Ngd. jobban érti.“

Ocskay Ferencz nagy örömmel jött Pálffytól: nagyon bízik benne. Ocskay bánja előbbeni bolondságát. Trombitás kéri Pálffyt, hogy Ocskay részére egy jószágot bérlet czimén szerezzen. Ha e bérletet Ocskay meg nem kapná, vegye ezt át inkább Pálffy, de 3 évre. Ha Trombitás e bérből 8—10 ezer frtot nem fog adni neki, akkor kapufájára felakaszthatja.

Trombitás tiz sing kamukát vett egy szoknyára és sipkára. Trombitás Balik nevű egyént avégből küldött fel Vöröskőre, hogy itt németül tanuljon.¹⁾

198. 1585. nov. 11. *Ocskay F. Pálffy közbenjárását s ajánlását kéri.*

Ocskay Ferencz könyörög Pálffynál, hogy őt a főhercegeknél ajánlja, s járjon közben előmozdítása érdekében. E kérésének indokolásánál hivatkozik a királynak tett szolgálataira, s

¹⁾ VIII/X. f. 1. ered. magy.

hosszú hivataloskodására. Pálffynak ajánlatára nagy súlyt helyez. Kéri őt, hogy a helytartó úrnál is szóljon érte. A helytartó őt különben gyermekkorától ismeri, valamint családját is. Ocskay említi: hogy Pálffy őt már több kamarással egyetemben ajánlotta volt, de ezenkívül „tegyen róla emlékezetet“ az udvarnál. „Ez ideig — úgymond — még szegény megholt Uram — Krussith uram — promociójában vagyok.“

Ocskay bánkódását fejezi ki, hogy Pálffyt megharagította. E harag oka bizonyosan azon fizetési késedelemben keresendő, melyet Pálffy Ocskay részéről tapasztalt.¹⁾

199. 1585. nov. 12. Görög János előmozdittatása
ügyében Pálffyhoz folyamodik.

Pálffy nov. 12. táján Ujvárott volt, hová bizonyos megbízásban küldte őt a főherczeg. Görög Jánosnak Sthychel úr megmutatta a főherczegnek azon levelét, mely Pálffy megbízására vonatkozott. Görögnek fontos — úgy látszik — egyéni közlendői voltak Pálffyval, mivégből Ujvárról Pozsonyba ment, hová Pálffy szombaton szándékozott jönni. Görög itt Pálffyra három napig eredménytelenül várakozott, s jónak látta személyes találkozásuk előtt Pálffyt levelileg megkérni: szerezné meg részére Rosenbergnak megürülendő állomását, minthogy el van híresztelve, hogy a főherczeg Rosenberget Ujvárba akarja áthelyezni, — továbbá járna közben a kir. helytartónál, hogy egy kis falut nyerjen el, mely előbbi birtokosa magvaszakadta következtében a kincstárra háramlott.²⁾

200. 1585. nov. 14., 21. Thúry M. Pálffyhoz ír a komáromi katonaság inséges helyzetéről. Katonai kalandozás.

Thúry egy hét alatt két izben fájdalmas hangon ecsetelte Pálffy előtt a katonaság inséges helyzetét. Nov. 14. azt írta hogy „a komáromi lovasság és gyalogság nagy fogyatkozást

¹⁾—²⁾ VIII/X. f. 1. ered. magy.

szenved az élelmi szerekben. Nov. 21-kén pedig jelentette: hogy a vajdák, tizedesek és többen a vitézlő nép közül felette panaszkodtak a nagy éhség miatt. A prófonthoz is mentek, a ki azt felelte nekik: hogy nincs sem buzája sem lisztje. A komrás az előtt megparancsolta volt: hogy a profont ne adjon élelmi szert a magyaroknak, mit a profont azonban nem tett.“ Thúry határozatosan kérte Pálffy: venné szívére a katonaság nagy szükségét és fizetetlenségét, mert tartani lehet éhségtől. Thúry nov. 21. jelenti: hogy Pálffynak néhány lovas katonája Fehérvár vidékére ment szerencsét próbálni, s ott a szőlőhegyekben egy törököt fogtak el, kit sértetlenül Komáromba hoztak.¹⁾

Pálffynak ugyanezen napon Volkarth Vidmár is küldött levelet Vöröskőre. Volkarth kérdezi: vajon létrejött-e Pálffy s a kamara között valamely egyezés a Pálffy által szállítandó bor- s gabnára nézve, midőn Pálffy Bécsben volt? Komáromban már 3 hét óta egy csepp bor sincs, a gabona és lisztkészlet pedig legfőlebb 3 hétig fog tartani.²⁾

201. 1585. nov. 13 *Töröktől visszafoglalt falvak fizetése, s pozsonyvármegyei robotpénz.*

Ernő főherczeg Pálffyhoz nov. 13. intézett levelében elrendelte: hogy a töröktől visszafoglalt 13 falutól járó 228 frt 4 kr. 2 den. pénzszolgálmány Tata várának javítására fordittassék. E falvak robot tekintetében Tatához voltak csatolva, s a nevezett pénzszolgálmányt a komáromi kapitánynak fizették³⁾

A hadi tanács ugyanezen napon elrendelte: hogy Pálffy a Pozsony vármegyében levő hátrálékos robotpénzt hajtsa be.⁴⁾

202. 1585 nov. 22. *Trombitás több érdekes újságot irt Pálffynak a török világból. Vöröskőre.*

„Beküldtem a baba pénzért egy törököt, és holnap a napja hogy ki fog jönni, nem tudom ha hoz e pénzt, vagy nem hoz.

¹⁾ - ²⁾ VIII/X. f. 1. ered. magy. — ³⁾ Cs. k. l. — ⁴⁾ K. l.

De egy samboki török ez este jött ki, és egy szeglovat hozott ki, kit meg akarunk ma próbálni és látni, ha arra való lesz-e vagy nem. De herélt ló. Im a budai Ali basával ma végeztem, és az előtt a bátyám által végére mentem, hogy és szegény, egy hitvány házában több nincsen és 5 diván szőnyeget ígért és ötven forintot készpénzt; az egyik szőnyeg 10 singes lesz, a másik 12 singes, a 3-ik 14 singes, a 4-dik 15 singes. Azért? Lévén minden öreg szőnyegnek singit tíz forintban veszek el; teszen 64 singet tíz forintjával 640 frt. és az 50 forint készpénz, ki tíz híján hét százat teszen.

Im mostan a portáról a császár küldött törököket ki, egyik a Mustafa basa embere volt, és csak a tőri (vagy talán túri) veszedelem felől vagyon, mint törököt magyart esküdtelen esküdtetnek. A budai basa ismét megijedt, mert oda be azt írta volt, hogy csak kevés vészett el és a császár embere csak szemben sem lett a basával. Az Ozman aga csak vasárnap indult a portára, ismét azt izente, hogy a lovak útban vannak és mibelyt feljő az emberei felküldik Ngdnak, és a melyiket Ngd. szereti azonnal egyiket Ngd. elvigye. Pribek Huzain a simontornyai bégséget csak 12 napig birta azt is távollétében, és azonnal ismét bement a portára. Azt is beszélnek, hogy a mi fejedelmünk követeit a toronyba vetette a császár, a turi dologért, és most meg azt is megírják, hogy a magyarok honnan valók, és hány várból voltak, és ha váradiak is voltak-e ott.

Továbbá minden kétség nélkül az esztergomi hidat immár kikeletre megcsinálják, mert számtalan sok panasz ment oda be a portára a magyarokra, és a mostan bement követeknek sem lesz jól dolguk azt értem. Ngod. prófétálása szerint Isten ostorát Sándorra és Horváth Györgyre mérte mostan Fejérvár felől hogy jöttek haza.

Putnoky Jánost huszad magával fogták el a törökök.....

A baranyaiak ismét hoztak bort ide akóját egy forinton öt pénzen.“¹⁾

¹⁾ VIII/X. f. 1. ered.

203. 1585. nov. 23. *Pálffy a pozsonyi várba vendégeket várt.*

Rosa Miklós nov. 23. Bécsből-Pozsonyba küldött levelében jelentést tesz: hogy a grófnő (neve nincs a levélben feljegyezve) kérdezősködött Pálffy intézkedéseiről. A grófnő odanyilatkozott, hogy Kainin (Khuenné értendő) úrnővel bizonyosan Pozsonyba jövend. A grófnő a pozsonyi várban akar szállni, ezért cél-szerű lesz ott neki szállást készíteni. Pálffy Kainin asszonynak Pozsonyból Bécsbe és vissza ígért volt lovakat. Rósa ezen ígé-retre most vonatkozást tesz.¹⁾

204. 1585. nov. 24. dec. 28. *Pálffynak fia születik.*
Fuggernének érdeklődése újszülött unokája iránt.

Pálffy ez év végén örvendetes családi eseménynek nézett elé, mely iránt Augsburgban is élénken s örömmel érdeklődtek. Pálffynak anyósa: Fugger Sibilla 1585. nov. 24. kelt levelében kérdezte Pálffyt, mely időben várják nejének lebetegedését. Fug-gerné e levelet Komáromba czimezte.

Pálffy fiának születését azonnal hirül adta anyósának, ki neki ezért dec. 28. kelt levelében meleg köszönetet szavazott. Fuggerné e levelében hathatósan kéri Pálffyt, hogy őt mie-lőbb meglátogassa.¹⁾ E levél Vöröskőre volt czimezve. (Nagyon valószínű, hogy Pálffyné Vöröskőn szült, s Pálffy ekkor nejének látogatása végett itt időzött.)

205. 1585. nov. 25. *Pálffy a modori census, 16 ezer*
frt követele élelmi czikkek eladása s a hadsereg javára
felajánlott segélye ügyében ir Ernő főherczegnek, ki Pálffy-
nak ügyét Rudolf királynak ajánlja.

Pálffy Ernő főherczeghez irt levelében — hivatkozva a modori census ügyében kötött szerződésre, panaszkodik, hogy ennek feltételeit eddig még nem teljesítették, s ő egy év óta a modori censusból mit sem kapott. Ha neki e censust ezután sem

¹⁾ VIII/X. f. 1. ered. — ²⁾ I/III. f. 6. ered.

fizethetnék, kéri a főherceget, hogy 16 ezer frt követelét fizettesse ki; ha pedig ezt nem tehetné, engedje meg, hogy ezen 16000 frtnak követelét Lauzer János pozsonyi lakosra ruházhassa át, kinek ő 16 ezer frttal tartozik. Ha ezen kéréseinek egyike sem teljesülne, felette nagy kárt szenvedne, s ekkor azon összeget sem fizethetné ki, melyet Kielmann úrnak s a komáromi császári katonaságnak kifizetni ígért.

Amit a komáromi katonai élelmezést illetőleg magára vállalt, ennek egy részét már kiszolgáltatta, úgymint a bornak egy harmadát, s a gabonának felét. Kéri a főherceget, hogy az élelmi czikkek átvételénél értelmes emberek legyenek alkalmazva. Pálffy említi továbbá, hogy azon 700 frt összeget, melyet neki birodalmi adó (Reichscontribution) czimén fizetni határoztak, s mely fizetésnek határideje szept. 8. volt — még meg nem kapta. Ilsing még most sem nyújt neki kecsegtető kilátást e pénz kifizetésére.

A főherceget arra is kéri: hagyja meg szigoruan a m. kir. kamarának: hogy az ő deputationalis pénzeit fizesse ki, mert ha a főherceg nem segít rajta tönkre kellend mennie (Pálffynak ezen sajátkezűleg irt német levele, csinosan és jó németiséggel van írva.)

Ernő főherceg megszívelvén és méltányolván Pálffynak igazolt kéréseit azonnal nov. 26. Rudolf királynak egy hathatós levelet irt, melyben arról tanuskodik: hogy Pálffy már jó idő előtt adta kölcsön az említett 16 ezer frtot a komáromi fizetésekre, s hogy Kielmann volt komáromi kapitánynak s a komáromi hadseregnek 9000 frtot ígért szolgáltatni.¹⁾

206. 1585. nov. *A m. kir. kamara véleménye a modori census, s Pálffy követelei tárgyában. A Pálffy által szolgáltatott hadi élelmi czikkek.*

Ernő főhercegnek — Pálffy kérése érdekében ismételt közbenjárására — Rudolf király csak 1585. márczius 13. hozott

¹⁾ Cs. k. l.

határozatot, melynél fogva a m. kir. kamara köteles volt Modor városának elrendelni, hogy ez a 800 frt évi kir. adót mindaddig szolgáltatassa Pálffynak kezeihez, míg ennek 16 ezer frt követele nem lesz kifizetve. Midőn Ernő főherczeg e modori censust illetőleg a m. kir. kamarához fordult véleményadás végett, ez odanyilatkozott: hogy a peculium coronae senkinek sem zálogosítható el, s hogy az ki ilyen kir. peculiumot zálogba vesz a zálog czimén kölcsönadott pénzt elvesztheti; de ha a modori k. adót már megígérték Pálffynak, akkor akkép kell intézkedni: hogy a modoriak ezen adót — ne egyenesen Pálffynak hanem a kir. kamarának fizessék, s ez szolgáltatassa azt át Pálffynak, miután ezt magával hozza a modoriak kiváltsága, s a kamarának fizetvén az adót nem kell attól tartaniok: hogy Pálffy őket földesúri joghatósága alá hajthatja.

Ernő főherczeg daczára a kamara e véleményének elrendelte: hogy a modoriak a városi censust egyenesen Pálffynak fizessék.¹⁾

Pálffy 1585. évben a katonaság élelmére eladott 8000 akó bort (egy schöffert 13 schillingpfenniggel) s 400 mut gabonát — (egy bécsi mutért 14 frtot számítva) — mely élelmi készletnek értéke 18.600 frtot tett.²⁾

Pálffy a fentemlitett élelmi készletet az alsó-ausztriai kamarával kötött szerződés értelmében szolgáltatatta. Pálffy úgy látszik 1585. évben felkérte Ernő főherczeget, hogy e szerződés még három évig maradjon érvényben, miután Pálffy az eladó élelmi czikkeket mindig folyó áron adta el.³⁾

207. 1585. nov. 27. *Pálffynak érdeklődése a katonaság sorsa iránt. Thúry köszönetet mond Pálffynak szivességéért.*

Thúry és Volkarth panaszos levelei nem maradtak eredmény nélkül. Pálffy ez utóbbinak már nov. 24. válaszolt. Volkarth nov. 27. saját s a katonaság nevében örömét nyilvánítja a Pálffy által küldendő élelem felett. Bizton reméli, hogy Pálffy

¹⁾—²⁾—³⁾ Cs. k. l.

most is oly jó bort s gabonát fog szolgáltatni minőt előbb szál-
litott volt. Volkarth örömét fejezi ki Pálffynak helyreállt egész-
sége felett.¹⁾

Thúry ugyanezen napon megköszöni Pálffynak „a vitézlő
néphez való szivességét, és jó szívből való fáradságos törekedé-
sét.” Egyszersmind hálálkodik azon szivességért, melyet Pálffy
iránta s Ferencz fia iránt tanusított. A főherczegtől egy ren-
deletet küld Pálffynak. Balogh Antalnak Pálffyhoz intézett
kérését pártfogolja.

Thúry Amade Mihály kézfogójára hivatalos; kéri Pálffyt
adna neki szabadságot, hogy e meghívásnak eleget tehesen.
Thúry védekezik azon váddal szemben, melyet ellene Révay úr
emelt. A főherczeg nov. 20. Prágába elutazott.²⁾

208. 1585. nov. 30., decz. 1., 2. *Pálffy pozsonyi
trabantjainak hanyagsága. Komáromi ragály.*

Tapolczay nov. 30. panaszkodik a pozsonyi trabantokra,
kik nem akartak neki a dézsma szedésénél segíteni. „A drabant
csak a kapu ajtaján sem tolja ki orrát — írja levelében —
hogy Ngd. dolgában segítség lenne, mint ezelőtt, — mikor szü-
ret és egyéb takarásnak idején mindenkor ott forgolódtanak. De
ha szigetre és erdőre vadászni, madarászni, a hol hasznot ejt-
hetnek maguknak — kell menniök, (kinél esztendő által nincs
egyéb dolguk) örömet elmennek.” — Tapolczay Pálffynak
parancsát már közhirrre tette.³⁾

Haufaust W. hadbíró decz. 1. Komáromban kelt levelében
emliti: hogy nov. 1—decz. 1. 46-an haltak meg a várban. A
ragályról Grötscher Tóbiás komáromi építész is azt írta nov.
28., hogy nem akar megszűnni. Pálffy november második felé-
ben bizonyára Vöröskőn tartózkodott, mivelhogy több hozzáinté-
zett levél Vöröskőre volt czimezve. Ilyen czimmal küldetett el
az imént említett két levél is.

1)—²⁾ VIII/X. f. 1. ered. magy. l. — ³⁾ VIII/X. f. 1. ered.

Kaufmann Kristóf — ki Komáromban Pálffy náztartási kiadásaira felügyelt — decz. 2. kelt levelében említi: hogy Pálffy többrendű ügye miatt nem fog egyhamar Komáromba visszatérni.¹⁾

209. 1585. *Pálffynak összeköttetései több külföldi úrral.*

Schwarzenberg Ottó egy nemes ifjút ajánlott Pálffy pártfogásába. Schwarzenberg ajánlásának nyomatékot adandó, Pálffy iránti régi barátságára hivatkozik. 1585. szept. 14.²⁾ Colloredo Lelio Bécsből 1585. decz. 2. igen udvarias, és szívélyes olasz levelet intézett Pálffyhoz³⁾

Praun Erasmus, ki 1585. jul. 11. kelt levelében Pálffyt fiának nevezvén, kijelenti: hogy reá nem csak vagyonát, hanem életét is teljes nyugalommal hízna.⁴⁾

Praun még ápril 14. szívélyesen s örömmel üdvözölte Pálffyt a török seregen kivivott újabb győzelme alkalmából.

Praun egyúttal bizalmasan felkérte őt, szerezne neki jó török fajú lovat, minő a török zsákmányból valószínűleg fog eladásra kerülni.⁵⁾

Madruzzo Fortunatus báró 1585. ápril 29. Renffből b. Pálffyhoz Prágába szívélyes baráti levelet intézett, melyben határozottan kifejezi: hogy levelének nincs egyéb célja, mint Pálffy iránti őszinte barátsága- s bizalmának tanuságát adni, s kérni őt: hogy szolgálatait igénybe vegye, miáltal neki különös barátságot fog nyilvánítani.

Jegyzet. A levél aláírásából csak a Madr. . . betűket lehet kivenni. Hogy e levél írója Madruzzo onnét következethetni, hogy Pálffyt sógorának nevezi. Madruzzoék Fuggerékkal sógorsági viszonyban álltak, miután Fugger György — Mária fivére — Madruzzo leányt birt nőül. Madruzzo említett levelében említi hogy fia is elment a felséghez, s reméli: hogy Prágában találkozni fog Pálffyval.⁶⁾

1) VIII/X. f. 1. ered. — 3) 3) 4) I/III. f. 3. — 5) 6) VIII/X. f. 1.

210. 1585. decz. 2. *Komárom vármegye szabályozza az űrmértékeket.*

Komárom vármegye értésére adván Pálffynak: hogy Komárom megyében a gabona s bor eladásánál különböző űrmértékek használtattak, s a közönség egy része kárt szenvedett ennél fogva a vármegye elhatározta: hogy ezentúl a komáromi mérték legyen érvényes, s az ezzel egyenlő mértékeket a vármegye saját bélyeggel fogja ellátni. Egyúttal azt is jelentette: hogy a vármegye ezen rendelet áthágóit — legyenek bármily ranguak — meghatározandó büntetéssel kívánja sujtani.¹⁾

211. 1585. decz. 10. *Kuthassy tisztelete Pálffy iránt. Pálffynak vendégszeretete.*

Kuthassy Pálffyt 1585. decz. 10-én kelt levetében kiválóan becsülendő kegyes urának czimezvén, levele elején mentegetőzik, hogy őt eddig meg nem látogatta. Látogatása elmaradásának okául felhossa az uralkodó járványt, mely az érintkezést nehezíti, s azon tudomását, hogy Pálffynak legutóbb sok vendége volt, kiknek társaságában Pálffy vigadozott. Kuthassy nem akarta őt zavarni. Kéri Pálffyt, hogy tartsa fen számára azt a jóakaratot s őszinte szeretetet, melyet már sokfélekép tanusított vala.

Kuthassy egyik kegyenczét s rokonát (Kolozsváry) küldte Pálffyhoz, ki szóval vala előadandó: mily szomorú és gyászos napokat él Kutassy! Ezután esedezik, adna neki utalványt tüzi fára, melyben nagy hiányt szenved. Pálffynénak szerencsés születést kíván.¹⁾

212. 1585. decz. 8., 9. *Erlberck Pálffy leveleiről, a főherczegek tanácskozásairól bizalmasan ír Pálffynak, Gadori a török mozdulatairól s a komáromi viszonyokról ír.*

Erlberck Márton decz. 7. vette kezéhez Pálffy levelét, melyet azonnal átadott Ungnad úrnak. Pálffynak a főherczeghez

¹⁾ I/III. f. 6. — ²⁾ VIII/X. f. 1. ered.

intézett levelét Eberstorfba küldte. Erlberck decz. 8-ki válaszában tudósítja Pálffy: hogy Bécsben a ragály már alábbhagy. A hercegek jövő szerdán gyűlést tartanak a császári palotában.¹⁾ E levél Vöröskőre volt czimezve. Decz. 9. újból értesíti Pálffy: hogy irata kellő időben terjesztetett a hadi tanács elé. A többi végházak hasonló kéréseit a királyhoz fogják küldeni Prágába. Erlberck Pálffy iratához jó reményeket fűz. Erlberck felajánlja szolgálatát neki, s kéri, hogy forduljon hozzá megbízásaival. (Levele végén említi: hogy tegnap itt volt Miklós gróf, s a herceggel szerencsésen játszott; 500 tallért nyert.²⁾ Gádori Péter jelentése szerint (decz. 8.) a fejevári bég — elküldte öcscsét Pálffy kívánságára Komáromba.

Gádori Rosenberg úrtól értesült: hogy a fehérvári, budai és pesti török a komáromi mezőn van s hogy Rábaközre indult ez éjjel. Rosenberg Gregoróczi Vinczének is irt levelet Győrre. Gádori állítása szerint Komáromban oly rendesen folynak az ügyek, mintha maga Pálffy lenne ott.³⁾

213. 1585. decz. 10. Vöröskőre. Trombitás üdvöskövénatait nyilvánítja Pálffynak családi öröméhez.

„Istennek két kezünk felemelvén — írja Trombitás — Telegdi uram ő nagyságával adtunk hálát az Úr Istennek, hogy asszonyunk ő nagysága békével hozta ez világra az ifjú Pálffy. Telegdi uram vasárnapra felmegyen.“ Telegdi tehát személyesen is készült szerencsekívánatait kifejezni. Pálffy megbizta vala Trombitást, hogy Nagyszombaton némi kelmét szerezzen. Nagy baj volt, hogy Pálffy őt e célra pénzzel el nem látta: „Két vég karasiát vettem — panaszkodik Trombitás — és bizony nagy nehezen adták, mert hitelben ez halálos időben nem adnak; igen szegény emberek, és egy hétig, ha hitelben adják, az is sok; én rá feleltem: hogy Ngd. egy hétig megküldi. Im azon leszek, hogy a két vég morvait is megvegyem ha feladják, de ha nem adják hitelben arról nem tehetek, erővel el nem vihetem.“⁴⁾

¹⁾ ²⁾ ³⁾ ⁴⁾ VIII/X. f. 1.

214. 1585. decz. 10. *Pálffyné egy fiút szült.*

Pálffy Miklósné decz. 10. egy fiúval ajándékozta meg férjét.

Tapolczay pozsonyi tiszttartó decz. 12. levelében Pálffyt ezen családi öröme alkalmából üdvözli, jelentvén: hogy meghagyta a földemesi ispánnak, hogy minden vadat és madarat — melyre szert fog tehetni, küldje fel Vöröskőre. A trabantokat már is vadászni küldte¹⁾ Zeleméry László szintén üdvkívánatait fejezte ki az örvendetes családi eseményhez. Levelét Nagyszombatban írta decz. 11.²⁾

Több a valószínűségnél hogy Pálffyné Vöröskőn szült, mit az imént említett leveleken kívül Görög Jánosnak decz. 19. Ujvárról Pálffyhoz intézett sorai is némileg bizonyítanak. Görög ugyanis decz. közepe táján Vöröskőn volt Pálffynál, ki bizonyára a családi esemény okáért tartózkodott ott. Görög e levélben bocsánatot kért Pálffytól ha ellene talán valamit vétett volna, midőn minap Vöröskőn volt. Pálffy ezt ne tulajdonítsa másnak, mint a jó vöröskői boroknak.³⁾

215. 1585. decz. 11. *Zeleméry L. Pálffyhoz. Katholikus ügy.*

Pálffy 1585. év vége táján Zeleméry László — primási jószágkormányzó — utódjának kineveztetése iránt tágyalt, mire Zeleméry decz 11-ki levelében utal, s örömét nyilvánítja afelett, hogy Isten jóvoltából katolikus utódja lesz, ki segítségére leend az egyháznak. Zeleméry kéri Pálffyt, hogy utódjának kineveztetését ez év végéig sürgesse. Az utódnak most nagyobb s hasznosabb leltárt utalványozhat, mint később. A többit Pálffy Zelemérynek nagyszombati tiszttartójától Chyery Mihálytól szóbelileg fogja megtudni.⁴⁾

216. 1585. decz. 12. *Dr. Pestalloci egy kenőcsöt kér Pálffytól.*

Doktor Pestallocius pozsonyi orvos decz. 12. Tapolczay által kérette Pálffyt, hogy bizonyos kenőcsöt küldjön neki, vagy

¹⁾ ²⁾ ³⁾ ⁴⁾ VIII/X. f. ered.

legalább ennek recipéjét. A doktor fiának arczára akarta ezt alkalmazni.¹⁾

217. 1585. decz. 14. Páparól Majthényi L. Pálffy Bakacs Farkas haláláról tudósítja, s fiáról: Majthényi Imréről ír.

Majthényi László pápai várkapitány részvétellel tudósítja Pálffy: hogy Bakacs Farkas — Pálffynak jóakaró szolgálja — jobb létre szenderült. Majthényi László Imre fiának adta Bakács állomását.

Pálffy kéri, bocsátaná meg Imre fiának, ha ez valamiben kedve szerint nem szolgált volna.

Majthényi lábfájdalmai miatt panaszkodik. Mihelyt ezek megszűnnek, sietni fog Pálffy látogatására. Majthényi — Pálffy régi jóakaró szolgáljának nevezvén magát, szolgálatát továbbra is felajánlja. Végül kérte Pálffy, hogy nevezett Imre fiának szolgálati fizetési hátrálékát fizettesse ki, mert „a komáromi lakás néhány száz frtnyi kárvallásával járt.“

Majthényi László Imre fiát már elküldte volna Pálffyhoz, de ezt nem akarta tenni, míg Bakács súlyosan beteg volt.²⁾

218. 1585. decz. 19. Thúry M. Pálffynak ír Pethe László kiváltásának ügyéről. Kaszap Huszain váltsági ajánlata. Olasz Gergely párbaja s Kazul basának győzelméről.

Pálffy ez időben ügyekezett Pethe püspöknek öcsését Lászlót a török fogságból kiszabadítani, mivel Thúrynak megbízást adott, hogy Malkucss béggel szóljon. Thúry e megbízatásáról Pálffynak ekkép irt decz. 19. Komáromból: „Én eleget szóltam felőle, jöllehet nem jelentettem, hogy a püspök öcsese volna. De jól veszi ő maga eszébe, és így szól ez dologhoz Malkucss beg: „Én — úgymond — úgy értettem, hogy azon az Pete

¹⁾—²⁾ VIII/X. f. 1. a 2. n. magy.

Lászlón az szidók (igy!) kérnek 15000 frtot; azért — úgy-mond — ennekem négy ezer frtban vagyon sharezom, és három ezer frt kezesség rajta. Azért ha az ő shareza négy ezer frt volna, mint az enyém, kész volnék az megszabadításhoz, jóllehet kezességen kész volnék bemenni és az szidóknál törekedni érette. De ha négy ezer frtnál több az ő shareza, nem felelhetek reá, hogy megszabadíthatnám.“

Thúry ugyanezen levélben előadja Kaszap Huszainnak Pálffyhoz intézett kérését, hogy ez találna módot megszabadítására, s adna neki hitlevelet Wely ispahiahoz. Ez — Kaszap kérésére — maga hozná a komáromi révre azt a lovat, melyet Pálffy előtt annyira feldicsért, s melyért a csikvári vajda 600 frtot adott volna. Wely ispahia Pálffynak hitlevelére 14—16 lóval jönne a partra, s Pálffy meglátná azt a lovat, s ha neki tetszenék elvehetné méltányos áron, mert másfelé is kéri a lovat.

Thúry, Pálffynak parancsa értelmében, Olasz Gergely bajviadala ügyében már irt Shahin és Iszkender agáknak, jelentvén, hpgy mihelyt Pálffy Komáromba visszaérkezik, meg fogja határozni a bajviadal napját, s a hitlevelet is megküldi: Thúry — Olasz Gergely nevében — irt az ő bajvivó törökének is. Tyhaja még nem jött vissza, és semmit sem küldött. Thúry elküldte volt Pálffynak vén törökét, ki megjövén, semmit sem hozott. Thúry levele végén négy rabról emlékezik meg, kik megszabadultak a tengerről; ezek Győrről, Prága és Veszprémből valók voltak. Azt beszélték: hogy Kazul basa szent Bertalan napja táján 17 ezer embert vágatott le a török császár népéből, s ennek két várát vette be; a karvari várát egészen feldúlta, a másikba, t. i. Syrwanba pedig letelepült.

Egy szamboki török Pálffy számára egy lovat hozott, mely — Thúry nézete szerint — fog neki tetszeni. Kérdi Pálffyt, vajjon felküldje-e hozzá a lovat? ¹⁾

¹⁾ VIII/X. f. 1.

219. 1585. decz. 19. *Görög Pálffyhoz.*

Görög tudakozódik Pálffynak Bécsbe tervezett utazásáról. Görög kíván Pálffyval odaménni, s neki szolgálatjára állni.¹⁾

220. 1585. decz. 20. *Reischel kath. lelkész Pálffyhoz a samarjai katolikusok szomorú helyzetéről.*

Reischel Ábrahám samarjai kath plebános decz. 20. három helyre fordult a samarjai vallási viszonyok orvoslása végett, és pedig: Tapoleczay tisztartóhoz, Pálffy Miklós, meg a pécsi püspökhöz. Panaszosan említi, hogy mióta a samarjai plebániát átvette, mindig életveszélyben forog. Samarján csak kevés katolikus van; alig több mint amennyi kapuja volt Thebának. „Quot Thebarum portae — úgymond — vel divitis ostia Nili.“ Ő még nem áldozott itt, mert itt nincs sem missale, sem graduale. A vallás elhanyagolásának főoka a városi hatóság, Reischel kéri Pálffyt: hogy e szomorú viszonyokat javítsa, mert máskülönben el kell hagynia a samarjai plebániát s Austriába mennie, hol több katolikus van. Itt számos ember van, kik az oltári szentséghez óhajtanak járulni, s kik ezen ünnepnapokon az eretnekekhez fognak menni. Az eretnekeknek misem kedvesebb a rágalmazásnál, azt mondván: „hiszen van plebánostok, (amint ez már többször megtörtént) miért nem teljesíti ez a maga hivatalát, és nem szolgáltatja ki a szentségeket?“ „Faba — úgymond — in me non est cudenda.“²⁾

221. 1585. decz. 21. *Erlberck M. bizalmas viszonya Pálffyhoz.*

Erlberck Márton tudósítja Pálffyt, hogy Illésházy István sollicitatióját illetőleg, minden lehető megteend. Pálffy Erlbercknek bort küldött ajándékba, melyet ez e levelében megköszön. Bizonyos Miklós üdvözetét nyilváníttja, valamint Erlbercknek nagyságos úrnője is.³⁾

¹⁾ VIII/X. f. 1. — ²⁾ VIII/X. f. 1. ered. — ³⁾ VIII/X. f. 1.

222. 1585. decz. 23. *Bécsből Vöröskőre. Jörger lefoglalt fegyverek ügyében ír Pálffynak. Pálffy a főherczegnél volt Eberstorfbán.*

Jörger Sylvester sürgeti Pálffyt: hogy bizonyos lefoglalt fegyverek kiadatása érdekében járjon közben. Pálffy tudniillik busvét táján többrendű fegyvert s hadi szerelvényt rendelt meg általa; úgymint: puskákat, bárdokat (Fürschlag unter Hacken, Eisenfaustpücsken) 6 pár panczelújat. E fegyvereket most egy contravantáért lefoglalták.

Jörger már személyesen is szólt volt erről Pálffyval, midőn ez nem rég Eberstorfbán volt a főherczegnél. Jörger azt hal-lotta, hogy Pálffy ez ügyben szólt a főherczeggel is, kinek említette: hogy a fegyverek az ő (Pálffy) rendeletére készitet-tek, s ő határozta meg legyen alakjukat.

Jörger kéri Pálffyt: írjon a főherczegnek, hogy a fegyve-reket Nürnbergben készítette Pálffy részére, mivel a fegyverek lefoglalásából nagy kárt vallana, a mennyiben ezek már 400 frtjában vannak. Ha a fegyvereket megkapta, Pálffynak fogja átszolgáltatni.¹⁾

223. 1585. decz. 23. *Egy névtelen úr Brandeisből bizal-mas baráti levelet intéz Pálffyhoz, melyben őt a királyról s a prágai járványról értesíti.*

Jóllehet — írja — nem nyert választ Pálffytól azon levélre, melyben a török fölött kivivott győzelemhez üdvkívánatait tol-mácsolta, mégis kedves kötelességének tartja örömét nyilvánítani azon örvendetes családi esemény fölött: hogy Pálffynak örököse született. Brandeisban kevés az ujság. Jóllehet a járványos nya-valya Prágában engedett, mégsem bizonyos mikor fog a király oda visszatérni. A király udvarával együtt jó egészségnek örved. A dolgok itt régi menetükben vannak. Az udvarnál egyre

¹⁾ VIII/X. f. 1.

nincs pénz. A király mint múlt években úgy most is kitüntette őt magas látogatásával. A névtelen meleg szavakban biztosítja Pálffy, hogy e világon nálánál nincs jobb barátja. Kivánczik vele személyesen találkozni.¹⁾

Jegyzet. Névtelennek azért nevezem, mivel neve el nem olvasható.

224. 1585. decz. 24. 29. *Komáromból. Thúry Essebaly Kara Bertham és Tyhaya váltságáról ír Pálffynak.*

Bizonyos török lóról tesz jelentést, melyet Essebaly török rab hozott volt. A ló nem tetszett Thúrynak; mert tudta: hogy nem lesz Pálffynak való, s vissza is adta. Thúry Essabalyt — ki Pálffynak foglya volt — ismét elbocsátotta 25 napra, hogy oly lovat szerezzen, mely négyszáz forintot megér; ha pedig ily lovat nem akar hozni, tehát hozza meg a 400 frtnak megfelelő marhát (t. i. árút.) Az aga onnét felülről irt Thúrynak, hogy Pálffy egy hónapot engedjen Essebalynek, mivelhogy most lehet jó lónak szerét tenni, hogy ösztövérek a lovak. Thúry azonban csak 25 napot engedett neki. Kara Bertamról azt írja, hogy maga helyébe öcsesét kívánná hozni Komáromba. Levelét átküldi Pálffynak.

Tyhaya azt írta: hogy a csókakői török által fogja megküldeni a pénzt. E török megjött és saját sarcza fejében hozott némi marhát, Tyhaya azonban semmi pénzt sem küldött. Thúry végül felkéri Pálffy: szóljon Kéméndy Pállal, mert Isten után csak Pálffy végezhet Kéméndyvel.²⁾

A fizetésével késedelmes Tyhaya valahára mégis megembelelte magát, s december vége körül váltságdíja fejében következőket hozott: 150 frt készpénzt, két vörös szőnyeget, két fehér szőnyeget, mi egyenértékű 40 frttal, 8 vég abat véget — 40 frt, venechyéth: 10 frt, egy vég patyolatot: 10 frt — egy vég vörös malchajet: 5 frt, egy fehér heretnath 2 frt, s

¹⁾ Arm. I. Lad. 3. Fasc. 11. N. 4/c. — ²⁾ VIII/X. f. 1. ered. magy.

egy pakróczbélést egy frt értékben. E kelmék mindössze tehát 108 frt értéket képviseltek. Tyhaya még adós maradt 158 frt 55 den. készpénzben és 102 frttal marhában. Thúrynak decz. 29. Komáromból Pálffyhoz irt levele értelmében Tyhaya és a kezes Olay bég, nemkülönben Durdy aga kérték Pálffyt: hogy a marhában fizetendő tartozásból 100 frtot engedjen el. Thúry azt tanácsolja Pálffynak: hogy semmit sem engedjen, mivel már annyi jót tett Tyhayával, hogy ez sohasem fogja azt megszolgálni.

Kara Bertham két lovat hozott Thúryhoz, melyeket ez elküldött Pálffynak. A lovakat Jakab deákra bizta. Kara Bertham és a kezes is kérték Pálffyt: hogy engedne le valamit sarczából. Thúry írja hogy Pálffy evégből szóljon Nádasdy úrral.¹⁾

*225. 1585. decz. 25. Thúry a Palotavárban folyt
gazdálkodásról, Brassay Mihály és Thaly Jánosról ír
Pálffynak.*

Pálffy karácson előtt 150 frtot küldött Komáromba. E pénzt Thúry — Pálffy rendelete szerint — a komáromvári urak között osztotta szét. Midőn Thúry erről urát decz. 25. értesítette egy baját bizalmasan közölte vele. A főherczegnek egy rendelete értelmében Thúry megfizetendő volt a palotai vár jövedelmeiben felmerült bizonyos hiányt, s ez levonandó volt mostani fizetéséből. Thúry erre nézve a következőket jegyezte meg: néhai Pálffy Tamás halála után a kamara Palota várának jövedelmét egy közönséges német profontdeákra bizta, s ez szedte be a várnak mindennemű jövedelmét. E német deák igen részeges volt feleségestől. Mikor távol volt Palotától, a jövedelmek beszédését a német kapitányra bizta. Az is megtörtént néha, hogy majd az egyiknek majd a másiknak felesége szedte be a jövedelmet. Most őt — t. i. Thúryt — akarják a hiány miatt elmarasztalni, minthogy állítólag az ő szolgálai szedték a jöve-

¹⁾ U. ott.

delmet. A német deák 470 rebus frtról nem adhatott számot. Még Thúrynak palotai tartózkodásakor kiadatott a parancs: hogy a történt fizetések iránt a szegénység vonassék kérdőre. A szegénység megesküdött: hogy megadta a jövedelmet; de a német deák azt eltékoztolta. Thúry kérte Pálffynak közbenjárását, nehogy az imént jelzett kárt rajta megvegyék.

Thúry ezután többrendű hirt közöl; nevezetesen hogy Myczky László meghalt. Lovát, szolgáját és szerszámaint atyja elvitette Komáromból.

Brassay Mihály felmegy Pálffyhoz, hogy ez őt száraz vajdává léptesse elő. Végre kéri Pálffyt, ne feledkezzen meg Thaly János ügyéről.¹⁾

226. 1585. decz. 26. *Maxhendl új évi üdvkivánata, üzleti közlései.*

Maxhendl Pálffynak és családjának decz. 26. boldog új évet kívánt. Az üdvkivánathoz üzleti közleményeket csatol. Pálffytól azt a 40 frtot kéri, melyet neki Pozsonyban s Vöröskőn adott volt saját pénzéből.

Maxhendl Pálffy meghagyásához képest az ügyeket régi rendben hagyta. Kéri Pálffyt, hogy hivatalos számadásait vizsgáltassa meg. Ügyekezni fog vadat küldeni. Ungnad úr — Pálffy engedelmével — szintén vadat kér. Pálffynak 28 tyúkot küld, mit a pozsonyiak a vár alatti szőlőkertektől hoztak.

A helytartó decz. 27. akar válaszolni Pálffy levelére.²⁾

227. 1585. decz. 30. *Török foglyok váltsága. A komáromi katonaság ragaszkodása Pálffyhoz.*

Csejthey Mihály Komáromból decz. 30. Vöröskőre irt jelentést a török foglyok sarczáról. Kara Bertham a maga sarczában 2 lovat hozott. Tyhaya 150 frt készpénzt adott. Thúry Márton átvette a pénzt s 50 frtot adott Jakab deáknak. Babá-

¹⁾ VIII/X. f. 1. ered. magy. — ²⁾ VIII/X. f. 1.

tól marhát (árút) kaptak 110 frt értékben, s ezt Pálffy tárházában elhelyezték.

Thúry felnyitotta ama leveleket, melyeket Pálffy Babától kapott. Ezekből megértette, hogy könyörögni akarnak Pálffynál, miként a hátrálékos 100 frtára marhát engedje el. Thúry ezt erőlyesen ellenzi. Csejthey végül azt írja: hogy egész Komárom s a benne valók sirnak, midőn Pálffy itt nincsen.¹⁾

228. 1585 decz. 31. *Néhai Tapolczay M. gyermekei Pálffynak ismeretes nemeslelkűségébe ajánltatnak.*

Ezen év végén meghalt Tapolczay Mihály Pálffynak pozsonyi tisztartója. Laufer — a megholtak sógora — decz. 31. értesítette Pálffyt, hogy Tapolczay halálos ágyán özvegyét s négy nevetlen gyermekét Pálffynak kegyességébe ajánlotta, kifejezést adván azon biztos tudomásának, hogy „jól ismeri Pálffynak nemes szívét s erényeit.“ Tapolczaynak számadásai s iratai rendben bepecsételve voltak.²⁾

Ugyanezen a napon könyörgött Pálffynál Tapolczay Orsolya — a megholtak özvegye is, — s pártfogásába ajánlva levelelileg gyermekeit említette, hogy férje mind életében mind halála előtt Pálffynak „keresztény jámborságába s vele született jószívűségébe“ helyezte özvegye s gyermekeinek reményét.³⁾

229. 1585. decz. 31. *Ernő Pálffytól tanácsot kér.*

Ernő főherczeg felhivja Pálffyt, valamint más kir. tanácsosokat is felhivott, kit ítélne legméltóbbnak a mihamarább betöltendő kir. személynöki hivatalra?⁴⁾

230. 1585. ? *Thúry Amade kézfogójára akar menni, s Pálffytól pénzt kér a komáromi katonaság részére.*

Thúry úgy látszik (az év ki van írva, de a nap kelte nincs jelezve) 1585. év végén Olasz Gergely által elküldte Pálffynak Pesthi Deli Murath levelét.

1) 2) 3) VIII/X. f. 1. ered. magy. — 4) I/II. f. 8. ered.

Thúry 5 napi szabadságidőt kért, hogy jelen lehessen Amade Mihály kézfogójánál.

Pálffy komáromi szolgálai s a lovas urak kéri: hogy ne hagyja őket költség nélkül. A szegény legények különösen szenvednek, mert sem kenyerük sem költségük nincsen.¹⁾

231. *Kelte ? Trombitás egy csatározásról és sanyarú pénzügyeiről tudósítja Pálffy.*

Trombitás János értesítette Pálffy, hogy 10 óra felé Nádasdy és Török István érkeztek Komáromba, s hogy őket Pálffy házában jól tartotta. Négy elevent hoztak, s az ötödiket Tatában nyársra vonták. 9 órakor pedig hazatért az úrfi. Istennek hála békével jártak. A csatázó urak dolgáról ugyanezen a napon irt Thúry Márton is.

Trombitás felsorolja panaszait: a hidnál dolgozó embereket kifizette, s „fel nem adósíthatja“ magát, mert apró gyermekei vannak. Azon pénzt, mit tavál s ez idén Pálffy szükségleteire kiadott, még vissza nem kapta. Ő egy évnél tovább nem szolgálhat ezután, miután ez anyagi kárával jár. Levele végén kéri Pálffy, hogy ne haragudjék.

J e g y z e t. E levél kelte nincs a levélben megjegyezve; én a levéltári számok szerint bíraltam el keltezését, illetve ezek nyomán helyeztem 1585. évbe.²⁾

232. *Kelte ? Robgieser fegyvertárnok Pálffy közbenjárásával előmozdittatni.*

Robgieser Salamon palánkai fegyvertárnok jelentvén: hogy Palánk-, Esztergom-, Nógrád-, Szécsény és Drégelyen elég hiány van a lőkészletben, s hogy két puskamester lett legujabban felfogadva, esedezik Pálffynál, hogy őt az esztergomi fegyvertárnoki állomásra ajánlja. Ezen állomásra Orazzio s Eglauer

¹⁾ I/II. f. 8. ered. — ²⁾ VIII/X. f. 1. ered. magy.

urak is felszólították; ő azonban csak Pálffy ajánlása- s tanácsára fog annak elnyeréséért lépéseket tenni.¹⁾

Jegyzet. Én a levéltári csomag szerint az 1585. évi okmányok közé vettem fel.

233. *Év? Pozsony városának panasza Pálffynak állítólagos hatalmaskodására.*

Pozsony városa — Pozsonyvármegye előtt óvást tett a Pozsony vár uradalmához tartozó fő-révi lakosok hatalmaskodása ellen, melyet ezek — Pálffy Miklós főispán rendeletére — Pozsony városa területén elkövettek.²⁾

234. *1586. jan. 1. Prágából. Gróf Heltor Pálffyhoz.*

Gróf Heltor 3 ezer tallér ügyében igen alázatos olasz levelet irt Pálffy Miklósnak. A levél végén Pálffy kegyeibe ajánlja magát s kezeit csókolja.³⁾

235. *1586. jan. 1. Az udv. kamara Pálffyhoz.*

Nyilatkozatot kér Pálffytól azon pénzre nézve, mely a 13 hódolt községtől Tata épületére van szánva.⁴⁾

236. *1586. jan. 6. Az udv. kamara Pálffy pénzügyében.*

A kamara értesíti Rudolf királyt Pálffynak kívánságáról, melynélfogva a modori censust ohajtja.⁴⁾

237. *1586 jan. 5. Komáromból. Thüry M. Pálffyhoz.*

Az esztergomi bég egy levelet küldött Pálffynak, melyben 30 fenyőszált kér; melyekből 15. 25 singes, 15 pedig 30 singes legyen. Azt híresztelik: hogy a török ki akarna jönni a szigetből, s el akarná hajtani a barmot.⁶⁾

1) VIII/X. f. 1. — 2) Pozsony várának ltára Lad. 31. N. 24.

3) I/III. f. 11. — 4) 5) Cs. kam. l. — 6) VIII/X. f. 1. magy.

238. 1586. jan. 5. *Csejthey Mihály Pálffyhoz a komáromi járvány és inségről.*

A mult napokban 52 ember halt meg Komáromban. Csejtheynek egyet mást kellene csináltatni Pálffynak tárházában és fegyverderekein, de az udvarbiráktól egy darab pénzt sem kaphat. Nem tudja, mire fordítják a pénzt. Annyi pénze sincs hogy olajat vehetne a fegyverek megkenésére. A buza mérőjét 138 pénzen árulják.¹⁾

239. 1586. jan. 7. *Bay Mihály Pálffyhoz egy agár ügyében Dévényből.*

Pálffy Baytól egy kormos agarat kívánt. Bay késznek nyilatkozott nem csak agarait hanem bármely jószágát Pálffynak rendelkezésére bocsátani.

Bay nem tudván, melyik kormos agár tetszik Pálffynak, szebb agarait Vöröskőre akarta küldeni, hogy Pálffy ezekből a legszebbiket kiválassza. E szándékában megakadályozta őt Ambrus ispán, ki épen az agarak elküldése előtt jött, s Pálffy részére egy agarat kiválasztott.²⁾

Ungnad Dávid 1586. jan. 8. Pálffyhoz. Bécsből Ungnad figyelmezteti Pálffyt, hogy ne tegyen sok czeremóniát, mi a közöttük levő bizalmas viszonyynal össze nem egyeztethető. U. Pálffyt fiának és sógorának czimezi.

Jegyzet. E bizalmas és sajátkezüleg irt levél részben alig olvasható.

240. 1586. jan. 6., 8. *A komáromi katonaság nyomora. Pálffy levelei.*

A komáromi katonaság Thúry Mártonnak 1586. január 8. irt levele szerint, nagy inségben sinlődött. Némely katona felesége ruhájában ment, a nagy hideg miatt, őrt állni. Az abrak-

¹⁾ ²⁾ VIII/X. f. 1. magyar.

ban is nagy szükség volt, s a lovak már nem is kaptak abrakot. Thúry kérte Pálffy, hogy a katonai zsold kifizetését sürgetse a királynál. E levél Vöröskőre volt czimezve.¹⁾

Pálffy ez évnek elején két levelet irt Prágába, melyeket Klorsch (?) Ulrich január 6. küldött Bécsből rendeltetésük helyére.²⁾

241. 1586. jan. 8. *Gattermaier Pálffyhoz pénzügyekben.*

Gattermaier Egyed január 8. értesítette Pálffy, hogy levelét a hozzá mellékelt nyugtákkal megkapta, s neki különös részletes nyugtát is fog küldeni. Ezen alkalommal egy posztóról szóló kimutatást is küldött neki.³⁾

242. 1586. jan. 9. *Komáromból. Csejthey M. Pálffyhoz csatáro zásról s Musztafáról.*

Csejthey jelentette, hogy a katona urak az ó naptár szerinti kis karácsony napján csatára mentek, s a mint értette, Császárutra akartak menni. Három közülök jött Révre, de a Duna zajlása miatt át nem mehetvén visszamentek Tatába. Azon veszprémi katonák közül, kik szerencsét mentek próbálni, — hallomás szerint — néhányan elvesztek.

A csókakői Musztafát Márton úr be akarta bocsátani, mert a többi török panaszkodott: hogy még nem történt meg Magyarországon, hogy egy rabot oly sokáig tartottak volna mint ezt. Márton úr azt akarta, hogy Kaszap Huszain és Malkuch legyenek érette kezesek, de ezek ezt nem akarták; azért Musztafa még itthon van.

A járvány már csökkenőben volt.¹⁾

243. 1586. jan. 10. *Ernő Pálffyhoz a tiszti állomások betöltéséről.*

Ernő főherczeg figyelmébe ajánlja Pálffynak azon érvényben levő rendeletet: hogy a komáromi várban s területén meg-

1) 2) 3) 4) VIII/X. f. 1. 207 s köv. sz.

űrült tiszti állomásokról a királynál vagy nála — t. i. Ernőnél jelentés teendő, s a kineveztetendő egyén a kapitány által, a királynak vagy neki előterjesztendő. A kapitány felterjesztésére rendesen kegyes figyelemmel lesznek.¹⁾

244. 1586. jan. 12. *Ernő fhg Radeczi k. helytartónak Pálffy érdemességéről ír.*

Radeczi István kir. helytartó — Pálffy nagyon kegyelvén — Ernő főherczegnél az ujbárai kapitányságra ajánlotta. Ernő január 12. válaszolt Radeczi ezen ajánló kérésére. Ernő kiemelvén azon forró kívánságát, hogy a kath. vallás mindenfelé virágozzék, mindenesetre gondja lesz arra: hogy az ujbárai kapitányi hivatal katolikus férfiúra — s a mennyire tőle függni fog — Pálffy Miklóstra ruháztassék, ki érdemekkel ékeskedik. Ernő biztosítja Radeczit, hogy Pálffy, mint érdemes férfit, — valamint eddig, szintűgy ezentúl is fogja a királynak ajánlani.²⁾

245. 1586 jan. 11. *De Andreis püspök Pálffynak igazságérzete- s kegyességéről.*

De Andreis Ferencz scopii püspök január 11. kelt leveléből kitűnik, hogy Pálffy január 10. Nagyszombatban volt. De Andreis e napon akart ugyanitt nála tisztelegni, de azt híván, hogy Pálffy Nádasdy úrral fontos országos dolgokról tanácskozik, nem akart nála alkalmatlankodni.

De Andreis országos szokás szerint — hódolata jeléül jan. 10. „két bort“ küldött Pálffynak s örömmel értesült, hogy ezt elfogadta.

Miután Pálffy határozottan nyilatkozott volt: hogy az egyház birtokait sohasem akarja megtartani, s nem tűrheti, hogy ezeket világi és eretnek emberek — Isten törvénye ellenére bitorolják, kéri őt — mint az egyháznak pártfogóját s védőjét, adná meg az egyháznak mi az egyházé, s adományozná neki

¹⁾ ²⁾ I/2. f. 8, 23 s 24. sz.

Tokod helységet s konyhájára való néhány szekér fát. De Andreis e kérésénél hivatkozik Pálffynak régóta tapasztalt nagylelkűségére és szeretetére.¹⁾

246. 1586. jan. 12. Bécsből. H. Nickhan fiának esküvőjére meghívja Pálffyt.

H. (?) Nickhan meghívja Pálffyt és nejét — mostoha fiának január 17. Bécsben tartandó esküvőjére, kérvén őt, hogy ha személyesen nem jöhetne legalább képviselője által helyettesesse magát.²⁾

247. 1586. jan. 22. Komáromból. Csejthey fegyverekről ír Pálffyhoz.

Csejthey Mihály értesítette Pálffyt, hogy fegyverderekeit, a pánczélujat, sisakokat s a „thartarbeli“ szerszámot oly szépen kitisztította, hogy Pálffy semmi kárt nem fog vallani.

A halálozási esetek ekkor már gyérebbek voltak, mivel naponkint 5—6 halálesetnél több nem fordult elő.³⁾

248. 1586. jan. 25. Komáromból. Basay A. a komáromi hadi viszonyokról ír Pálffynak

Basay Antal jelenti: hogy Pálffynak lovai szerencsésen megérkeztek Komáromba. A katonák nagyon tudakozódtak mikor jön Pálffy Komáromba? Basay azt adta válaszul: hogy mindennap várja. A naszádosok igen szegényesen vannak a kenyér miatt. Bogdányi Lászlót csütörtökön valaki puskával agyonütötte.⁴⁾

249. 1586. jan. 22. Thúry M. török rabok váltságdíjáról ír Pálffynak, és Záka Mihályt s Folthy Gábort ajánlja pártfogásába.

Thúry Márton, Pálffy és Csiafer bég leveleit elküldte a fejevári bégnek. Leveléhez csatolta a fejevári bég vála-

1) 2) VIII/X. f. 1. — 3) 4) ered. magy. 1. VIII/X. f. 1.

szát s Tihájának Trombitás Jánoshoz küldött válaszát is. Együttal jelenti, hogy Pálffynak Rosenbergerhez írt levelét is elküldte.

Pálffynak Eze Bali nevű rabja, Pálffy számára egy lovat hozott.

Thúry részvétellel értesült, hogy Pálffy valami sérvet szenvedett.

Thúry a kezes zsámboki agáknak irását a rab felől, a rabbal és lóval együtt elküldi. A rab ezelőtt is hozott 7 lovat. A rabbal Záká Mihályt küldte fel. Thúry köszönetet mondott Pálffynak, hogy Thathos Lukács megürült helyét Zákának adományozta, és jóakaratajából 3 rénus frtnyi fizetést rendelt neki. Thúry bizva Pálffy jóságában, kéri őt, növelné Záká fizetését még három frttal, mivelhogy paripát is tart.

A csókakői Ozman 400 frt ára marhát hozott; továbbá húsz pénzt, húsz frtot. Még 380 frttal maradt adós, miről a csókakői törökök hitlevelet küldtek. Ozman bement s a hitlevél Trombitás Jánosnak maradt.

Gútán Sipos Ambrus és Dragulya Gergely vajdák voltak. A katonák között nagy szegénység uralkodott. Kérték Pálffyt, hogy segítsen rajtuk. Ormándy Péter Palotáról Komáromba jött s Bécsbe akart menni. Thúry azt tanácsolta neki: hogy menjen fel Pálffyhoz, kivel mindent el fog végezhetni.¹⁾

Thúry ugyanezen napon írt másik levelében Pálffynak szolgálataiba ajánlja Folthy Gábor jámbor vitéz ifjú legényt, ki Palotán Thúry Márton alatt hét esztendeig szolgált. Három lóra való fizetése volt. Thúry vezérlete alatt mindig jámborúl és vitézül viselte magát. Ő fogta el Koppány béget is. Most Bornemisza János kapitánysága alatt nem akar maradni, valamint többen is akarnak Palotáról elmenni.

Thúry jelenti: hogy elhúnyt Bory Mihálynak tizedesei jól viselik a rájuk bízott dolgoknak gondját. Thúry kéri Pálffyt: hagyná meg Bory özvegyének s árváinak fizetését, „melyért az Istentől minden jó áldomást fog venni.“²⁾

1) VIII/X. f. 1. magy. l. ered. — 2) U. ott.

250. 1586. jan. 24. Komáromból. Sigmundich P. a komáromi bíróság ügyében s hamis pénzforgalomról ír Pálffynak.

Sigmundich Péter kéri Pálffyt: hogy Komárom mezőváros kántortanítójának havonkint 2 frttal (ren.) emelje fel fizetését, hogy ez Khion Benedek komáromvári bírónak biráskodásainál — mint állandó irnok közreműködhessék. Sigmundich eddig még nem alkalmatlankodott Pálffynál, kiről tudta, hogy sokféle teendőkkel van elfoglalva; most azonban már kénytelen hozzá fordulni, mivel nagyon betegeskedik.

A biráskodást igénylő felek ugyanis Sigmundich betegsége miatt nagy hátrányt szenvedtek, mivel úgy a nevezett bíró mellett valamint a hadi bírónál (praesidii campestris iudex) is egyedül végezte az irnoki teendőket, holott a két bíró körül két irnoknak kellene működni. Az előbb nevezett bíró a naszádosok ügyeit végezte.

Sigmundich sejtette, hogy Krapinai Endre nehezen fogja a nevezett irnoki hivatalt magára vállalni; de fizetés mellett elválalásától nem fog vonakodhatni.

Sigmundich említi: hogy múlt őszkor bizonyos hajókon tolnai s baranyai emberek bort hoztak. Ezek mindenfelé lótnakfutnak s hamis pénzt is adnak a maguk részére felváltott tal-lérokért. Sigmundich figyelmezteti Pálffyt, hogy ennek véget szakitson.

Sigmundich maga számára havonkint egy frtot kér Pálffy-tól. Levelének eddig közölt részét latinul írta. Az utóirat magyarul van írva.

Sigmundich csodálkozik, hogy mikép győzte eddig a sok írást, mert — írja: „itt a rovásírásnak soha nincsen napja, nincsen órája hanem minduntalan azt írnia kell.“¹⁾

¹⁾ U. ott.

251. 1586. jan. 24. *Az udv. kamara Rosenberghez Pálffyról.*

A kamara értesíti Rosenberg János Kristófot, hogy mikép mentette magát Pálffy azon 228 frtra nézve, mely a hódolt községektől Tata várának épületére volt utalványozva.¹⁾

251./a. 1586. jan. 23. *Gratzból. Nogarolla Pálffynak pártfogását kéri.*

Nogarolla Ignác kérte Pálffyt, hogy részére a legközelebbi országgyűlésen a magyar indigenatust szerezzze meg. Nogarolla Pálffyt a német Vetter rokon elnevezéssel czimezte.²⁾

252. 1586. jan. 27. *Vöröskőről. Pálffy erélyesen lép fel egy jogsérelem ellen.*

Abrueffer kir. községnek lakosai panaszkodtak Pálffynál, hogy Pozsony városának előljárósága a nevezett község erdejében sok fát vágatott. Pálffy ezen kihágást annál inkább zokon vette, minthogy Pozsony városa iránt mindenkor jó szomszédi indulatot tanusított.

Pálffy erélyesen hangsúlyozta, hogy az említett birtoksérelmet megtorlás nélkül nem hagyja, s a királynak reá bízott területét meg fogja védeni; azokat pedig, kik a tilos erdőben fát vágnak, mint tolvajokat s betörő hatalmaskodókat, meg fogja büntetni.³⁾

253. 1586. jan. ? *Ungnad az Alapy birtokokról, az ujbári viszonyokról, s a király szeszélyéről bizalmasan ír Pálffynak.*

Ungnad megkapta Pálffy levelét. Köszönetet nyilvánít neki az Alapy-birtokok adományozhatóságáról (Fálligkeit) szóló érte-

¹⁾ Cs. k. l. — ²⁾ I/3. f. 11. — ³⁾ Pozsony városi ltár Lad. XXXI. Nro 25.

sítéséért. Ungnad azt hiszi, hogy csak akkor lesz beiktatható az Alapy-jószágok birtokába, ha majdan megnyeri a magyar indigenatust. Ekkor majd ki fogja kérni Pálffynak tanácsát s támogatását, s eddigi tanácsáért is köszönetet nyilvánít. Ungnad azt véli: hogy az ő ügyében csupán az országgyűlés határozhat.

A cseh- s morvaországi pénzekre várva várakoznak; eddigelő azonban, még semmi biztosat nem tudnak a pénz elküldésének határidejéről.

Ungnad sajnálja Pálffyt, hogy egy hű szolgáját elvesztette. Az ujbári ügyet felterjesztették a királynak.

Ungnad panaszkodik az ujbári kormányzás miatt, mely hovátovább rosszabb, s még inkább fog hanyatlani, ha ezt üdvös ujitás nem fogja megakadályozni.

Ungnadnak e hó 24—25. táján okvetlenül Karinthiába kell utaznia. A Pálffy előtt ismeretes ügy végett le akar jönni a magyar országgyűlésre, mely talán sz. György napja táján fog egybehivatni. Ungnadnak épúgy, mint Pálffynak is borzasztó: hogy a király inkább szeszélyből, mint kellő meggondolásból a magyar országgyűlést halogatja, és hogy a király környezetében levő tanácsosok erre nézve nem adtak neki tanácsot.

Ungnad karinthiai útjára egy szürke lovat s egy póstai lószerszámot kér kölcsön Pálffytól.¹⁾

254. 1586. január 31. *Thúry a komáromi katonaság élelmi viszonyairól Pálffynak.*

A bécsi prófontmester azt irta a komáromi prófontmesternek, hogy a komáromi magyar s német katonáknak 5 bécsi pénzért adja el a kenyeret. Thúry ennek következtében összehívta a vajda urakat, s a németek is egybegyűlvén, egyhangulag odanyilatkoztak: hogy a kenyér régi szokás szerint egy krajczárért adassék. Thúry továbbá azt írja: hogy a prófont most igen ritkán ád kenyeret a naszádosoknak, kik hol három, hol négy nap alatt egy kenyeret kapnak. A főherczegtől egy rendeletet s több levelet küld neki.²⁾

¹⁾ Ered. VIII/X. f. 1. — ²⁾ Ered. VIII/X. f. 1. magy. 1.

255. 1586. febr. 3. *Szitássy bizalmas levele Pálffyhoz.*
Alsó-Korompárról.

Szitássy István sajnálatát fejezi ki afelett, hogy Pálffy megfélekedezett róla, és szolgálatát igénybe nem veszi. Pálffynak néhány muskatály almát küld.

Kéri Pálffyt, hogy Pudmericzen, egy alsó-korompai molnárné érdekében, egy végrendeletet intéztessen el.¹⁾

256. 1586. febr. 4. *Thúry katonai ügyekről s uralkodó
éhségről ír Pálffynak.*

Thúry Márton köszönetet nyilvánítt Pálffynak azon sziveségeért, hogy Folthy Gábort — ajánlatához képest szolgálatba fogadta.

Pálffy Bory Mihály tizedeseinek gondoskodásáról örömmel értesült. Thúry arra kérte Pálffyt, rendelné el, kié legyen Bory Mihályné fizetése? mert ideje lesz a sajkákat Dunába eresztetni, és ember kell, ki a főherczeg sajkájának gondját viselje.

Thúry örömmel értesült Pálffytól, hogy a katonáknak bort s más költséget küldend.

Pálffy Kielmann úr részére néhány tokhalat rendelt küldeni.

Thúry megértette Pálffy leveléből, hogy reá (u. m. Thúryra) Bécsből panaszkodnak: hogy Komáromból búzát enged szállíttatni a töröktől meghódított területre. Ez nem áll, hanem igenis ő Mátyus földére s Pálffy falvaiba enged egyeseknek 1—2 mérőt, mert itt sírnak és esedeznek az emberek a fenyegető éhhalál miatt. Komáromban azt híresztelik, hogy ott néhányan már éhen is haltak és több gyermeket a töröknek adtak, nehogy éhen haljanak. Erről Pálffy majd személyesen is fog meggyőződhetni.²⁾

¹⁾ ²⁾ Ered. VIII/X. f. 1. magy. 1.

257. 1586. febr. 1. *Hardeck Zs. gabonát kínál
eladni Pálffynak.*

Gróf Hardeck Zsigmond értesülvén arról: hogy Magyarország szűkölködik gabonában, s hogy ennek ott keresete van, Pálffynak jelenti: hogy neki 3—4 száz múth eladó szép buzája van. Ő ezt magyar gabonakereskedőknek kívánná eladni, egy roggendorfi mértéket 2 rajnai frttal számítva. Ez áron kész a buzát Roggendorfig vizen szállítani. Mielőtt azonban ez iránt intézkednék kikéri Pálffynak böles tanácsát, s póstai válaszát. Hardeck Pálffyt sógornak czimezte.¹⁾

258. 1586. febr. 4. *Vöröskőről. Pálffy egy sérelmes
ügyben ír Pozsony városához.*

Pozsony városának jobbágjai a Pálffy hatósága alatti kir. területen tilosban fát vágtak s ez alkalommal Pálffynak szolgáját megverték és megsebesítették. Pálffy emiatt levelében gyengéd szemrehányásokkal illette Pozsony városának hatóságát s azon őszinte jóakaratra hivatkozik, melylyel Pozsony városa iránt mindenkor viseltetett.

A sérelmes ügyben majd akkor fog intézkedni, ha Vöröskőről Pozsonyba fog utazni.²⁾

259. *Komjáthy 1586. febr. 4. Komáromból Pálffyhoz.*

Komjáthy Sebestyéu kéri Pálffyt adasson neki fizetése fejében 40 köböl buzát, mivelhogy nagy inségben vannak Komáromban.³⁾

260. *Cavriano 1586. febr. Bécsből Pálffyhoz.*

Cavriano Ottavio kéri Pálffyt: adjon el neki 6 nőstény fáczánt, melyet szívesen fog megfizetni. Igen örülne, ha szerezhetne neki jó nagy ölyvet. Pálffyt kedves testvérnek czimezi.⁴⁾

¹⁾ Ered. I/3. f. 11. — ²⁾ Pozsonyvárosi ltár Lad. 31. No. 25. —

³⁾ ⁴⁾ Ered. VIII/X. f. I. 224, 229.

261. 1586. febr. 6. Hardeg Pálffyhoz.

Gróf Hardeg, Puchheim Dietrich úr felhívására egy egyént ajánl Pálffynak szolgálatába, s kéri őt, hogy előmozdítására ügyekezzenek.¹⁾

262. 1586. febr. 6. Bécsből. Nikhart megköszöni Pálffy ajándékait, s értesíti őt fivére: Pálffy Jánosnak egy peréről.

Nikhart H. szívélyesen és hálásan megköszöni azon bort és vadat, melyet Pálffy Nikhart leányának lakadalmára küldött.

Nikhart ezután következőket közöl Pálffy Miklós testvérének Jánosnak egy peres ügyéről. A peres ügy mindig függőben van. A császári tanácsosok véleményét már kikérték. Mielőtt az adásvevési iratot kézbesítették volna Pálffy Jánosnak, ez kijelentette; hogy a proscriptionalis iratokat nem adja ki, hanem a herczegnek határozatához képest fog eljárni. Ezóta arra várta: valjon vétessék-e foganatba a revisio juris, de erre nem jött válasz, minélfogva a revisio függőben maradt. A császári tanácsosok ezen peres katonai ügyet revideálhatónak vélik. Ha új ítélet lesz hozandó, ez sok költséggel fog járni. A mint Nikhart bizalmasan értesült: Pálffy János az illető özvegygel s rokonaival könnyű szerrel kiegyezhetnék, mit legczélszerűbbnek is tart, s kéri Pálffyt, hogy ily irányban hasson testvérére.

A végházak fizetésére kivetett adót már 3 király napján kellett volna kifizetni. A morvaországi pénz már készen van, s mihelyt a csehországi adókat beküldik, legott fel lehetend venni. ²⁾

263. 1586. febr. 6. Bécsből. Erlberk M. Pálffynak egy prágai ügyéről és szivességéről ír.

Erlberk Márton — Zinzendorf udv. kamarai elnök s titkára. Nürnberger meghagyásához képest — tudósítja Pálffyt: hogy mihelyt ügye (Hoderischen Sachen?) Prágában kívánt elintézészt nyer, azonnal fognak tovább intézkedni.

¹⁾ ²⁾ Ered. VIII/X. f. I. 226—228.

Erlberk megköszöni Pálffynak kegyességét, melyet gyermekágyban fekvő neje iránt tanusított, midőn neki bort küldött. Erlberk megjegyzi, hogy különben is ezer hálára van kötelezve Pálffy irányában.¹⁾

264. 1586. febr. 6. *Pálffy meghivatik Radecki I. püspök temetésére.*

Monozlay András veszprémi püspök, és Zaluzky János Pálffy Miklóst meghívták Radecki István egri püspök s kir. helytartó temetésére. Radecki hült teteme a pozsonyi sz. Márton templomban volt elhelyezendő.²⁾

265. 1586. febr. 10. *Bécs. Roggendorf Ernest ifjút ajánlja Pálffy kegyességébe.*

Roggendorf János Vilmos országos marschall nemes Ernest Kristóf Zsigmond ifjút ajánlotta Pálffy kegyeibe. Ernest a komáromi német katonák (deutsche Knecht) közé kívánt belépni.³⁾

Roggendorftól még egy levél maradt fen kelet nélkül, melyben Pálffynak eladó gabonát kínál. Roggendorf ugyanis értesülvén: hogy Pálffy Magyarország részére sok gabonát kíván vásárolni, 100 múth buzát és 150 múth rozsot ajánl György testvérével eladni. Kérdezte mily áron, mely fizetési határidő mellett, mily vám és szállítási kiadásokkal venné meg Pálffy a gabonát? Roggendorf szerint a vitelbér és vámok akkor sokba kerültek.⁴⁾

266. 1586. febr. 6. *Bécsből. Ernő fhg Pálffyt a királynak egy pénzügyi rendeletéről s egy inscriptióról értesíti.*

Ernő főherczeg értesítette Pálffyt a királynak azon rendeletéről: hogy a Pálffy által a komáromi zsoldfizetésre kölcsönadott 16 ezer rajnai frttól járó kamatot, mely 800 frtot tett,

¹⁾ Ered. VIII/X. f. I. 226—228. — ²⁾ ³⁾ ⁴⁾ Ered. I/III. f. 11. 27, 28. sz.

Modor városa, nyugta mellett kész-pénzben fizesse ki Pálffynak, s a kir. kamara köteles lesz Pálffy nyugtáját, a modoriak részéről kész-pénz gyanánt elfogadni.

Ernő ezen levelében egy inscriptióról is ír, melyet a m. kir. cancellária azonnal ki fog szolgáltatni Pálffynak, mihelyt a kamatfizetés ideje meg lesz állapítva.¹⁾

267. 1586. febr. 6. *Ernő fhg a Kún család két tagjáról ír Pálffyhoz.*

Ernő irt Pálffynak Kún Benedek győri katona előléptetése ügyében. Kún s atyja sokáig hű katonai szolgálatokat végeztek, Ernő ennek jutalmául Kún Benedeknek Pálffy hatósága alatt egy vajdaállomást akart adományozni. Ha ily állomás nem lenne most üresedésben, Pálffy értesítendő lesz Ernőt a legközelebbi üresedésről.²⁾

268. 1586. febr. 7. *Troyer Pálffyhoz török rabok s Rosenberger lovairól.*

Troyer Joachim tisztviselő febr. 7. esti 7 órakor küldött ura után egy levelet Vöröskőről. Troyer azt hitte, hogy Pálffy febr. 7. ismét Vöröskőre fog visszajönni. Troyer urának több iratot küldött, melyeket Antal Komáromból hozott. Antal magával hozta Háry (v. Fjary) Ábrahám törököt is, valamint a Rosenberger úr által küldött 6 kocsilovat is szolgástúl.³⁾

269. 1586. febr. 11. *Komáromból. Thúry M. halálitéletekről ír Pálffynak.*

Thúry Márton azt írja, hogy Tatáról jött egy chiszár, kinek szolgálja, ugyanazon chiszár feleségével megszökött, s több katonától fegyvereket is loptak. Mikor a Dunán át akartak menni, egy száraz vajda vigyázott, s mikor a partra értek kérdezte tőlük kik legyenek? Nem nyervén tőlük választ, négy

¹⁾ ²⁾ I/2. f. 8. 24, 26. sz. — ³⁾ VIII/X. f. 1.

legényt küldött utánuk s elfogatta. A vitézlő nép törvényt tartván felettük, halálra ítélte őket. Thúry az asszonyt már Dunába vetette; a legényt pedig felakasztatni szándékozik: „de egy leányzó van — írja Thúry — ki azt a legényt akarja megkérni (de kitudja).“ Thúry kérvén Pálffy: hogy döntsön a legény sorsa felett, ezt felakasztandónak nyilváníja más tolvajok okulására.¹⁾

270. 1586. febr. 9. P.— *lekötelezettsége Pálffy iránt s ennek nagylelkűsége.*

P.— Pálffynak bizalmas prágai embere s fontos ügyekben való megbízottja, levelében rövid említést tesz a magyar ügyekről, melyek az uralkodó hadi zavargások miatt nem nyerhetnek kívánt megoldást, habár azok iránt melegen érdeklődik, s mindenütt kegyes protector kíván lenni.

P.— e levelében hálásan megköszöni azon sok és értékes ajándékot, melylyel őt Pálffy sok éven át elhalmozta, s megvallván: hogy el kell pirulnia, mivel ezeket nem viszonzhatja, nem tagadja, hogy azokra nem érzi magát érdemesnek. P.— nem csak személyes szolgálatát hanem vagyonát is Pálffy rendelkezésére bocsátja.²⁾

Jegyzet. P. — neve biztosan meg nem állapítható.

271. 1586. febr. 20. Pozsony. Zaluzky J. szives figyelve Pálffy iránt.

Zaluzky János — sejtven, hogy Maxhendl M. — Pálffy tisztviselője — azon lovakat, melyeket tőle — állítólag saját személye részére — venni akart, voltaképp Pálffy számára akarja vásárolni, meghagyta zalkai tisztjének, hogy e lovakat Vöröskőre szállítsa. Zaluzky kéri Pálffy, hogy e lovakat szívesen fogadja ajándékkul, mert ő ezeket nagyon örömet ajánlja fel

1) VIII./X. f. 1. — 2) Ered. I/3. f. 11,

ajándékkép, hogy ekkép kifejezhesse elismerését Pálffynak iránta tanúsított igen nagy kegyességéért, s Pálffy iránt táplált végtelen tiszteletét.¹⁾

272. 1586. febr. 27. *Az udv. kamara Rudolf királyhoz Pálffynak egy panaszáról.*

Az udv. kamara felterjeszti Rudolffhoz Pálffynak panaszát gróf Salm Gyula, Balassa István, Czobor Pál és Révay ellen, mivel ezek Ausztriából s Morvaországból Magyarországra boro-
kat szállítottak be.²⁾

273. 1586 febr. 27. *Az udv. kamara Pálffyhoz vizák ügyében.*

Felhivja Pálffyt: hogy a királyi udvar részére 12—14 vizát küldjön.

A felség máj. 7. is rendelt vizákat Pálffynál.³⁾

274. 1586. márcz. 2. *A komáromi katonák nagy inségük miatt panaszkodnak Pálffynál.*

A komáromi katonák iszonyú inséggel kózdóttek. Márczius elején élelmük fogytán volt. A hadnagy (Lieutenant) segitendő némikép nagy szükségükön, ideadta arany lánczát, hogy ezt elzálogosítsák, de 50 tallérnál többet nem kaphattak reá. A katonák azért is panaszkodtak, hogy már 14 nap óta nem kaptak bort. Pálffyt kérve kérték, sürgessen számukra szóbelileg segélyt a főherczegnél, mert ilyen inségben nem fognak szolgálhatni.⁴⁾

275. 1586. márcz. 2. *Komáromból. Trötscher Szabó Mihályt ajánlja Pálffynak.*

Trötscher (?) Tóbiás Pálffynak Komáromból irt, emlékeztetvén őt azon ígéreteré, hogy Szabó Mihály naszádos vajdának

¹⁾ Ered. VIII/X. f. 1. — ²⁾ ³⁾ Cs. k. l. — ⁴⁾ VIII/X. f. 1. ered.

fizetését 4 frttal fogja növelni. Trötscher melegen ajánlván Szabót Pálffy pártfogásába, annak fizetését ex autoritate felemelendőnek véleményezi. Pálffy utasítsa a magyar hadi irlnokot a fizetési többlet kiszolgáltatására.¹⁾

276. 1586. márcz. 9. Komáromból. Trombitás J. egy többnejű ember bűnhődése- több török rab váltságdíjáról, Pálffy tiszttelölöröl, gazdaságról és Kutassy öcscséről ír Pálffynak.

Trombitás János szerencsésen megérkezett Komáromba. A döghalál itt megszűnt. A halotti czédulákat felküldte.

Nagy-Megyeren egy pásztornak 4 felesége volt. Emiatt halálra ítélték. Trombitás említett levelében kérte Pálffyt, hogy e halálítéletre nézve nyilatkozatot adjon.

Thúry Márton úr már megcsináltatta az ákasztófát az ifjú csiszár számára. Thúry — Pálffynak akarata ellenére — akarta őt felakasztatni. Trombitás könyörgött érette, mert még ifjú legény volt, és még megjavulhatott.

Pálffynak a böjti időre egy általalag vizát küldött.

Trombitás javasolt a győri Dunán egy — (?) készíttetni, hogy abban minden viza megakadjon. Ilyen csak a pozsonyi papoknak volt a Vágdunán.

Trombitás felküldte Dersfi uram levelét; továbbá így ír: „Ha Kara Berhamot bebocsátom, mihelyt megjő azonnal Kazap Huzaint bocsátom be; és im Rosenberg uram kezeirása is, hogy rám hagyta a mit végezek, és immár mostan sem leánya sem más nem szólhat, ha neki valamit engedünk sarczában, mert annak szükség lenni had szabaduljon; azért Ngdtól várok, mit kell vele művelnem, és mit hozassak vele lovat-e, marhát-e? Mit hozasson a budai Aly basával, az öreg szőnyegetek-e vagy marhát? Mit miveljen a samboki csebalival, ki Popel úr rabja? Megszabadulhatna-e egy jó ló árán?”

1) VIII/X. f. 1. ered.

Trombitás azután kérdezte: mit tegyen Pálffy János és Ungnad úr rabjaival, kik sok kenyeret fogyasztanak?

„A samboki Unchnak még a nyakában van a golyóbis, — írja tovább — meg is hal, ha ki nem veszik.“

Ezután figyelmeztette Pálffyt a pozsonyi udvarbiróra, ki részeges ember volt, s Troyerre, ki a vöröskői uradalmi illetékeket hanyagúl szedi be. „Ha kappant — úgymond — vagy tyúkmonyt kap a póroktól, az uraság dolgát elhalasztja.“

Trombitás e levelében az ujbári ügyekről is kérdezősködik, nem azért mintha hivatalt akarna, hanem amennyire az ujbári dolgok tudomása őt megilleti. Ő ugyanis — nem pénzért hanem szeretetből szolgál Pálffynak, kinek bármikor és bárhol kész szolgálni.

Pálffytól engedélyt kért arra, hogy egy számtartót fogadhasson fel, ki gazda lenne, s egyszersmind vigyázna a török rabokra, a kulcsárra, sáfárra és minden dologra. Vagy 50 frt fizetése lenne. E számtartó nagyon könnyítene Trombitás sorsán.

Arra is kéri Pálffyt, hogy Troyer által a jobbágyok közül vagy 20 szekerest rendeltessen, kik Trombitás nejét, borait s egyéb holmiját Födémesen alul hajóhoz szállítanák. Trombitás felesége meg fogja fizetni a költséget.

Trombitás sajnálatát fejezi ki afelett, hogy Pálffy nem akart Bécsben (Trombitás) fiának egy fegyverdereket s egy párdaczbőrt adni.

Kutassy úr immár elküldte öcscsét, hogy Pálffy szolgálataira legyen; evégből írjon Péter deáknak Kutassy öcsce felől.

Pálffynak komáromi jobbágyai márczius 8. Esztergomon alúl a vár alatti istállókból 2 paripát s teheneket hoztak. „Immár — kiált fel Trombitás — még a jobbágyok is vitézek lesznek.“

Trombitás ezután Thaly Jánost a Bory Mihály halálával megürült vizi vajdaságra ajánlván, Thúry Mártonnak hasonló ajánlatára s Pálffynak erre vonatkozó ígéretszerű levelére hivatkozik. „El ne feledje — írja róla — Nsgod szegényt, nem leszen háladatlan szolgálja Ngdnak.“

Ozman agának főszolgáját Kurt agát, ki damasi aga volt, a lévaiak harmadmagával elfogták, s negyedikének fejét vették Börsönben. Ez az ő naptár szerint utolsó farsangban történt.

Trombitás végül asszonya ő nsga rabjáról tesz említést, ki még 50 frttal volt adós és kész-pénzt kellett volna küldenie. De ő csak három selyem paplant, 5 csizmát küldött. Kérdi Pálffytól: mit lesz teendő, irjon-e a kezeseknek vagy ne? Levelét e kinos felkiáltással zárja be: „Ilyen hamisak az ebek, az törökök.“ ¹⁾

277. 1586 márczius 12. *Rudolf a modori pensiót Pálffynak inscribálja.*

Pálffy a végházak sürgős szükségeire — jelesen a komáromi német katonák zsoldjának kifizetésére 16 ezer rajn. frtot adott vala kölcsön a kir. kamarának. E kölcsön fejében beirta neki Rudolf a Modor város részéről évenként fizetni szokott 800 frt járulékot (pensio).²⁾

278. 1586. márcz. 12. *Trombitás egy német rabot ajánl Pálffynak Vöröskőre.*

Trombitásnak egy szegény német rab irt Váczról, s keservesen panaszolja nyomorát, miért a komáromi német kezes okozza. Trombitás ismervén „Pálffynak minden nyomorult szegényekhez nagy kegyes szívét“, kéri őt, könyörülne a szegény vácsi német rabon, megparancsolván Lenart Pehemnek, hogy gondját viselje. ³⁾

279. 1586. márcz. 13. *Thúry M. Pálffyhoz a komáromi katonaság inségéről.*

Thúry Márton azt kérdi Pálffytól: mit végzett ő felségével? t. i. a főherczeggel. Thúry e levelében említi: hogy a

1) Ered. magy. l. VIII/X. f. 1. — 2) O. l. Lab. R. 344.

komáromi katonaság nagy nyomora és fizetetlenségének orvoslása végett két vajdát u. m. Gadóczy Pétert és István vajdát határozta küldeni a főherceghez. Mielőtt e két vajda útra kelt volna, Thúry helyén látta erre nézve Pálffynek véleményét, s a főherceg válaszát megtudni. Thúry bizonyos ténynek állítja: hogy Komáromban sokan vannak, kik gyermekestül egynehány napig kenyeret nem ehettek és csak Isten tudja, mivel élnek.¹⁾

Thúry a katonaság nyomorát egy másik ugyanezen napon irt levelében még élénkebben ecsetelte. A várbeli németek kijöven hozzá, a profont deákjával értésére hozták: hogy minden élelmük elfogy, és már 3 hét óta bort sem kaphattak; mi több a profontdeák azt mondta: hogy már itt künn sem lesz bor a naszádosok s ő felsége népe részére. A magyaroknak szombat óta kenyeret nem adtak; a németek pedig azt mondják: hogy vasárnaptól fogva egy profontkenyérnél többet nem kaphattak.

A profontdeák azt is mondta: hogy az élelmi készlettel 8 napnál tovább nem érhetnek be. A vitélő nép vajdáival egyetemben jöttek ma Thúryhoz, kívánván tőle, hogy személyesen menjen el Pálffyhoz s a fejedelemhez. A sereg azonban ezután abban megnyugodott: hogy ő felsége vajdái közül Gadóczy Péter és István vajdákat küldik el Pálffyhoz, kik előtte ecsetelni fogják a katonaság nyomorát, mely a katonaságot olyan lépésekre is indította, mi felett Pálffy méltán csodálkozni fog.²⁾

280. 1586. márcz. 12. *Trombitás a komáromi katonaságnak elégedetlenségéről értesíti Pálffyt.*

A komáromi urak ismét összegyűlvén, olyannyira háborogtak, hogy már nem tudnak hová lenni a nagy éhség és sok dög husétel miatt.

Trombitás erről mindjárt márczius 12. irt Pálffynek. Az urak már azon is voltak, hogy kimennek a falukra és dúlni fosztani fognak.

¹⁾ Ered. magy. l. VIII/X. fasc. 1. — ²⁾ U. ott. magy. l.

Trombitás azt gyanította, hogy valami zendülés fog keletkezni. „Mind Ngdra kiáltanak — írja Trombitás — és panaszkodnak, hogy még soha sem voltak úgy befogva és oly zablyán tartva. Azt mondják, hogy Pálffy sok szép ígéretet tett nekik. A hadnagynak szegénynek is sok baja van köztük. Erővel fel akarták őt űzni a fejedelemhez. Ő a sereg előtt azt mondta: hogy soha nem leszen vice-kapitány Komáromban, és hogy sohasem volt rosszabb fizetése mint itt, mert Pálffy őt semmivel nem segíti; inkább az ekeszarvát tartja ezután.“ Trombitás kérvén Pálffyt, hogy viselje gondját a seregnek, megvallja: hogy ő Pálffyt a gonosz szélről is megóttalmazná; Márton úr is a sereg előtt eleget mentette Pálffyt, mert — úgymond Trombitás „Isten is tudja Ngdnak nincs bűne ebben, mert Ngd is akarná, ha a fejedetem fizetne; Ngdnak is kellene, és ha Ngdnak volna még vérével is jót tenne mindennel; de Ngd. is nagy szükségben van.“ ¹⁾

281. 1586. márcz. 14. *Pálffy Miklósné Vöröskőről Pálffyhoz.*

Szemrehányást tesz férjének, hogy sokáig nem ír.²⁾

282. 1586. márcz. 13. *Komáromból. Thúry az esztergomi török hidról s a komáromi katonák lelmi viszonyairól ír Pálffynak.*

Thúry Mártonhoz 1586. márczius 13. néhány szegény ember jött, kik biztosan állították, hogy Pestről az esztergomi török hidhoz vagy negyven hajót hoztak, s néhány nap múlva Nándorfehérvárból több hajó is fog ezen célra Pestre szállíttatni. Ugyanezen napon egy török rab jött Esztergomból, ki szintén azt mondja: hogy a törökök a hidat ugyancsak meg akarják csinálni. Thúry Márton ezt Pálffynak megírta, említvén egyszersmind, Pálffynak Trombitás előtt tett azon ígéretét: hogy

1) Ered. magy. l. VIII/X. f. 1. — 2) Ered. I/3. f. 6.

két hajó buzát fog küldeni a vitézlő nép számára. „Te Ngd. — írja Thúry — jókor találná vele a szegény naszádosokat mindaz lovas uraimmal egyetemben, mert a kinek pénze volna is, kenyeret pénzen nem talál.“ ¹⁾

283. 1586. márcz. 13. *Rudolf a m. kamarához a modori census ügyében.*

Rudolf elrendelvén, hogy a modori census Pálffy M. követelésének törlésére fordittassék, Modor városa jogainak biztosítására ezeket írta: Ita tamen, ut cum ipsum oppidum Modor ad peculium coronae regni nostri Hungariae pertineat, et contra omnem alienationem sit privilegiatum, idem Pálffy nullum jus aut jurisdictionem in eisdem cives sibi usurpet, sed sola hac 800 flor. rhen. pensione contentus esse debeat, ac teneatur.“ ²⁾

Jegyzet. E censusról többet olvashatni az 1586. márcz. 20. k. okmányban.

284. 1586. márcz. 16. *A samarjai eretnekek mozgalmai.*

Reischellius Ábrahám samarjai kath. plebános felhívja Pálffyt, hogy Somorján védelme alá vegye a katolikusok ügyét.

„Az emberek — úgymond — az eretnekeket az iskolákba hívják, s a katolikusok ellen rágalmakat szórván, minket bálványimádóknak neveznek.“

Miután a samarjaiak a magyar rektort eltávolították, Soós Benedek kamarás egy tudatlan tanítványát hozta be. A katolikus rektort, ki előbb Szombathelyen tartózkodott s képzett ember volt, nem akarták elfogadni.

Nyilván azt mondják: hogy Pálffy nem az ő uruk, hanem a király. Soós az esküdt polgárok jelenlétében azt mondta: hogy Pálffy is — szívből barátja az új eretnek tanoknak, — de ezt

¹⁾ Ered. magy. VIII/X. f. 1. 10. sz. — ²⁾ Cs. k. 1.

csak azért tagadja, hogy tessék a királynak s az udvarnak, s hogy nagyobb méltóságokat nyerhessen el.

A német templomba egy Barát János nevű ember egy feliratos táblát függesztett fel.

Reischellius kérte Pálffy, hogy akadályoztassa meg ezen erőszakoskodásokat, máskülönben kénytelen lesz Sz. György napján Somorját elhagyni, miután az eretnekek már a német lakosok között is kezdenek proselitáskodni. A város kapitánya akadályozza a német hiveket, hogy kath. plebánusuk iránti kötelességeiknek eleget tegyenek.¹⁾

284./a. 1586. márcz. 16. *Komáromból. Trombitás J. halak eladása s a komáromi vár lakásairól ír Pálffynak.*

Levelét Vöröskőre czimezte. Pálffynak egy szép eleven halat küldött. Nagyszombatba sok vizát szállíttatott eladás végett. Pálffy kéri: írná meg mikor fog eljönni Komáromba, s valjon itt a felső házakba akar-e költözködni, miután alant hitványak a házak? Troyer vagy a földemesi ispán küldjenek vetésre való kölest.²⁾

285. 1586. tavaszán. *Pálffy egy török bégnek buzát szállított.*

Pálffy egy török bégnek buzát szállított; evégből 1586. év tavaszán irt a bégnek s Thúry komáromi alkapitánynak. A bég az üzlet végrehajtása okáért hitlevelet küldött Pálffynak, melynélfogva ez a buzát s embereit bizvást — minden veszedelem nélkül — elküldhette. Thúry márczius hóban jelentést tett Pálffynak, hogy a béghez irt levelét s a buzát is felküldte, s hogy a hid készítésére már 50 hajót vittek.³⁾

1) 2) VIII/X. f. 1. ered. — 3) Ered. magy. l. VIII/X. f. 1.

286. 1586. márcz. 20. *Az udv. kamara Ilsung János-hoz Pálffy pénzkövetele ügyében.*

Az udv. kamara jelenti Ilsung János Achillesnek: hogy Pálffy 18.470 tallér 36 kr. 1 $\frac{1}{2}$ den. pénzkövetelének kielégítésére részletkép 10.340 frt 28 kr. 1 $\frac{1}{2}$ den. utalványoztatott az augsburgi birodalmi segélypénzből. Pálffy az említett követelnek összegét azelőtt a komáromi katonaságnak kifizetésére adta volt kölcsönül.¹⁾

287. 1586. márcz. 20. *Pálffy a hadi czélokra pénzt kölcsönöz, s ennek megtérítését a modori censusból kívánja.*

Pálffy 1586. évben Ernő főherczeghez folyamodott, hogy az 1586. évi vöröskői és pozsonyi tizedet a szokásos bérleti áron megkaphassa s a bérlet összeget — úgy mint eddig — a harminczadnál fizetendő deputátumából levonassa. Továbbá kérte a főherczeget, hogy számadást tétessen vele azon pénzről, melyet ő Kielmann úrnak s a komáromi német katonáknak előlegezett, s ennek fejében egyelőre ezer frtot kért az augsburgi birodalmi adóból, a többit majd a számadás után lehet kifizetni.

Végül azt kívánta, hogy azon 4000 frt, mely neki deputatunkép a galgóczi harminczadnál utalványozva van, azon 12000 frttal együtt, mely összeget ő komáromi beiktatásakor a hadi fizetőmesternek fizetett — a modori beiratra utalványoztassék, a mint ez már ezelőtt is elhatározva volt.²⁾

Ernő főherczeg teljesítette Pálffy kérését s már 1586. márczius 20. rendeletet küldött a m. kir. kamarának, melynél fogva Modor városa köteles lesz a tartozó censust Pálffynak mindaddig fizetni, mig ennek követele nem lesz törlesztve. Ernő főherczeg határozottan említi: hogy Pálffy a modori censust 16 ezer frt követele fejében kapta meg. Ernő meghagyta a kamarának, hogy e 16 ezer frtba van foglalva azon 4000 frt is, mely Pálffynak a harminczadnál fizetendő volt.³⁾

¹⁾ ²⁾ Cs. k. l. — ³⁾ Reg. Resol.

288. 1586. márcz. 21. *Ernő flg a m. kamarához*
Pálffy tizedbérletéről.

Pálffy 1586. évre megkapta a pozsonyi s vöröskői tized egy harmadának bérletét. E bérlet összege valamely harminczadnál Pálffy követeléből levonandó, s az esztergomi érseki jövedelmek administratorának átadandó.¹⁾

289. 1586. márcz. 22—ápril 5. *Ernő főherczeg az*
esztergomi s komáromi hidról levelez Pálffyval.

Pálffy 1586. márczius 22, s 23. irt Ernő főherczegnek, ki e két levél átvételéről márczius 26. kelt levelében megemlékezik. Ernő tudtul adja Pálffynak: hogy a török császár ellenzi a budai basa által Esztergomnál állítandó hidat, s ez értelemben irt a királynak is. A hidról keringő hírek mindeztől meg nem vetendők.

Ernő evégből meghagyta Pálffynak: hogy valamely okos ürügy alatt két megbízható embert küldjön Esztergomba, és ha szükséges — Budára is, kik puhatolják ki: valjon dolgoznak-e az esztergomi hídon, fog-e a basa Esztergom felé indulni, s mily hírek járnak a törökök szándékai-, csoportozásai- s kivonulásairól? Pálffy tartsa készen hadi erejét, s értekezzék a szomszéd vezérekkel.

Ernő biztatta Pálffyt, hogy a katonák zsoldját legközelebb megküldi; Pálffy addig türelemre intse a katonákat.²⁾

Pálffy Ernő főherczeg megbízása értelmében a kívánt kémkedés eredményét egy hét alatt három külön levélben adta a főherczeg tudomására. Pálffynak ezen leveléből — amint Ernő ápril 5. irta — kétségtelenül kiderült: hogy a törökök esztergomi hidjánál javában foly a munka, s nem sokára végére is járand.

Ernő ennek következtében kijelentvén a Duna s Vág folyókon át építendő komáromi hidnak szükségességét, utasítja Pálffyt:

1) Cs. n. k. — 2) I/2. f. 8.

hogy a hidat — amint ezt a mult évi augusztus hóban kiküldött biztosok és szakférfiak megállapították — mielőbb fogantossittassa. Ernő evégből meghagyta Jurisich Lajos pozsonyi hajóhidmesternek, hogy a komáromi hidhoz szükségrendő fakészleteket — Pálffy rendeleteihez képest — Pozsonyból leszállítsa. A vármegyék részéről e célra megszavazott pénzt Pálffy a hid mielőbbi elkészítésére fordítsa.

Ernő főherczeg a győri kapitánynak és Samarja Ferdinandnak is megparancsolta: hogy a hid építéséhez segélyt nyujtsanak; Jurisichnak pedig meghagyta: hogy a hid készítésénél Pálffy rendeleteihez tartsa magát s ha szükséges lesz Candia Miklóst is hívja segítségül.¹⁾

290. 1586. ápril 1., 2. *Pálffy pénzügyei, pozsonyi kertészete s levelezései.*

Mlodeczky Pozsonyból irt levelében Pálffytól — szállómunkára, szolgálakra, kézművesekre pénzt kért. Maxhendl is panaszkodott, hogy nincs elég pénze a katonaság fizetésére. E levélhez hivatalos jelentést s a Pálffytól nyert utasításokra vonatkozó észrevételeit csatolván, kérte őt, hogy erre nézve határozzon. Bécsbe a herczegnek s Harrach úrnak — alma, naspolya, őrsi barack- s duráncziszilva-oltonczokat küldött. Mlodeczky ez alkalommal elküldte Künsperg úrnak Pálffyhoz irt levelét.²⁾

Mlodeczky ápril 2. értesíti Pálffyt: hogy a herczeghez intézett levelét ápril 1. délutáni 3 órakor átadta a postásnak, s reméli, hogy e levél ápril 2. korán reggel érkezett a herczeg kezéhez.

Mlodeczky említvén, hogy a pápai legatus Pozsonyban van, reméli, hogy őt Pálffy ott meg fogja látogatni.³⁾

291. 1586. ápril 3. *Trombitás elbocsátott török rabokról, a lengyel herczegről ir Pálffynak Nagyszombatból.*

Trombitás ápril 3. Nagyszombatban irt levelében mentegőzik, hogy nem jöhetett fel Pálffyhoz Vöröskőre, „mivel husvét

¹⁾ I/2. f. 8. — ²⁾ ³⁾ VIII/X. f. 1.

előtt lévén — úgymond — ma misét és predikációt kellett hallgatnia.“ Szerdán Komáromból elbocsátotta Malkucsot és Esebalyt. 42 kezes volt mellette, Kara Berhant is ugyanezen a napon bocsátotta el, egy paripát adván alája. A lengyel király öcsese ápril 3. ment el Nagyszombatból, hol a bibornok és Telegdy uraknál volt szálláson. Telegdy ekkor beteges volt, s az ágyat őrizte.¹⁾

Pálffynek ezután lovakról tesz jelentést.

292. 1586. ápril 5. *Pálffy a hadi tanácshoz.*

Pálffy kémeket küldött annak kipuhatolására: miként intézkednek a törökök az esztergomi hajóhid elkészítésére nézve, s e kémlelésről tudósítja a hadi tanácsot.²⁾

293. 1586. ápril 4. *Komáromból. Thúry Pálffyhoz a budai basának esztergomi utjáról.*

Thúry Márton értesítette Pálffy: hogy a budai basa éjjel 26 naszáddal s népével titkon Esztergomba érkezett. Ápril 4. a basa átment embereivel a hidon, s ezt szükséghez képest elkészítette. Szekerekkel ugyan még nem lehetett járni a hidon, de azon voltak: hogy a hidat fákkaal megerősítvén — rajta szeke-
rek is mehessenek. A basa Esztergom s Kövesd között rendelt egy hidat készíttetni. A basa ez alkalommal nem jött lovasokkal Esztergomba, hanem csak janicsárokkal. Névery János és Jakab deák még nem jöttek vissza, de mihelyt megérkeznek, mind a kettőt Pálffyhoz fogja küldeni.³⁾

Pálffy, Thúrynak e levelét azonnal ápril 6. közölte Ernő főherczeggel. Pálffy hivatkozva a basának azon szándékára, hogy Esztergomnál immár két hidat kíván létesíteni, azt követelteti: hogy a basa Ujvár vagy a bányavárosok felé óhajtja támadását irányítani.⁴⁾ Pálffy e levelét Vöröskőről írta.

1) Er. magy. I. VIII/X. f. 1. — 2) Cs. h. I. Reg. 8. sz.

3) 4) U. I.

292. 1586. ápril 7. *Az udv. kamara Rudolf királyhoz Pálffy indítványa ügyében.*

Midőn Zeleméry után Csutor János neveztetett ki Ujvár adminisztrátorává, Pálffy erre vonatkozólag egy ajánlatot vagy indítványt tett, melyet az udv. kamara a király elé terjesztett. ¹⁾

295. 1586. ápril 12. *Sz. Jánosról. Bay M. Pálffynak ír a bátorkeszi jobbágyok érdekében.*

Pálffynak bátorkeszi jobbágyai felkérték Bay Mihályt, írnia Pálffynak, hogy ez közbenjárjon értük a bégnél, ki egy komáromi rabnak sarczát rajtok akarja megvenni, miáltal ők tönkretutnának. A kezesek mielőbb fizessék meg a hátralékot.²⁾

296. 1586. ápril 14., 16., 19. *Pálffyt gazdatisztjei többrendű gazdasági ügyről és Márk fia egészségéről tudósítják.*

Dietel János vöröskői tiszt ápril 14. szabadságot kért elutazásra. Dietel sternbergi származású volt. Levelében jelentette: hogy tiszttársa Troyer néhány nap óta a kosolnai tóban halász. E tóból csak kevés halikrát fog kapni az új tó számára. A vöröskői építkezés jól haladott előre.³⁾

Maxhendl 1586. ápril 16. Pálffyt fiának — Pálffy Márknak egészségi állapotáról előnyösen értesítvén, kijelentette: hogy az nem forog életveszélyben.

Maxhendl egy üzletről is tett jelentést, azt irván: hogy az ökörhajtókkal 3000 frtban megalkudhatott volna, de a kamaránál s harminczadnál jó hirt nem kaptak. A póstamester 3 hajót kéretett Pálffytól azon alkalomra, midőn május 4. jegyesét fogja levinni.⁴⁾

Mlodeczky 1586. ápril 19. kérte Pálffyt: hogy szives igérete szerint a pozsonyi vár szegény jobbágyainak egy-egy mérő

¹⁾ U. l. — ²⁾ ³⁾ ⁴⁾ VIII/X. f. 1.; 260—263. sz.

gabonát kölcsönözzön. Ezután kérdezte: minő élelmet adjon a szekeres szolgálknak? Ezelőtt 4 denárt adott volt nekik naponkint. A húst Pozsonyban ekkor 7 kr. árán vágták.¹⁾

297. 1586. ápril 17. *Ernő főherczeg Pálffy Miklóshoz a komáromi hid s Koppány ügyében.*

Ernő elismerést nyilvánít Pálffynak azon szorgalmáért, melyet a komáromi hid felállítása körül kifejtett, s kérdi: vajon visszajöttek-e emberei Koppánytól; s ha igen, mit végeztek? ²⁾

Ernő azt a hirt közli Pálffyval: hogy a törökök Neman (Győr és Komárom között) Szabó Mihály nevű nemes embert fogtak el, s e hirre nézve Pálffytól kellő felvilágosítást kíván, hogy szükség esetében e tárgyban panaszt emeljen a portánál. ³⁾

298. 1586. ápril 17. *Az udv. kamara Wihauser Zsigmondhoz, Pálffyról s az esztergomi jövedelmekről.*

Wihauser birodalmi alkancellár mielőtt az esztergomi jövedelmek (Bestendverlasz der Granerischen Einkommen) ügyét a felség tanácsa elé terjesztené, közölje ezt az udvari kamarával. E jövedelmek érdekében előbb Csutor János s később Pálffy M. jelentkezett.⁴⁾

299. 1586. ápril 22. *Maxhendl naszádokról, tizedbérleti árakról s Telegdi haláláról tudósítja Pálffyt.*

Maxhendl 12 naszádot rakott meg faneműekkel s horgonyokkal s azonnal leküldte. Maxhendl neje minden naszádnak 5 frtot adott.

Sajnálkozással értesült arról: hogy Pálffynak szeme fáj.

A vöröskői s modori tizednek jövedelmét ügyekezni fog olcsóbb áron bérbe venni. Az elsőért 140 frt, az utóbbiért 160 frtot kérnek.⁵⁾

1) VIII/X. f. 1; 260—263. sz. — 2) 3) I/2. f. 8. — 4) Cs. k. 1. — 5) Er. VIII/X. f. 1.

Maxhendl csakhamar intézkedett a bérlet megszerzése végett, de a káptalan a kívánt ártól nem akarván elállni, Maxhendl mindjárt másod vagy harmadnapra a bérlet elnyerése végett gabonát adott el, miről Pálffy már tudósította. Ő a szempczi tizednek bérletét is szeretne volna megkapni, melynek ára 60 frt volt, és 150—200 akó bort hozhatott be.

Maxhendl e levelében jelentette: hogy Telegdy ápril 22. meghalt.¹⁾

300. 1586. ápril 28. Bécsből. B. Puchen Pálffy közbenjárása által ohajt gabonát eladni.

Báró Pucken (talán Puchheim) megkereste Pálffy: szerezne neki engedélyt, hogy 60 muth szép és kitűnő eladó gabonát Komáromban elárusíthasson. Puchent e kérésre azon tudomása indította, hogy többen engedélyt nyertek Komáromba vám-költség és (Aufschlag) nélkül gabonát szállítani. Azt is hallotta, hogy a buzáért 18—19, a rozsért 15—16 sillinget kapnak. Kérésénél Pálffynak tapasztalt régi s magas bizalmára hivatkozik.²⁾

301. 1586. máj. 5. Bécsből. Breunner S. Malisch Gáspárt Pálffynak kegyeibe ajánlja.

Báró Breunner Siegfried Malisch Gáspárt — ki a főhercegtől Komáromban alkalmazást nyert, — Pálffy kegyeibe ajánlotta. Malisch, Breunner testvérének, mint konstantinápolyi oratornak, s más konstantinápolyi oratoroknak hű szolgálatokat tett. Breunner ajánlatát avval is indokolta; hogy Malisch több nyelv ismereténél fogva igen hasznavehető ember volt. Breunner családjával együtt szívélyesen üdvözölte Pálffy s nejét.³⁾

¹⁾ Er. VIII/X. f. 1. — ²⁾ Er. I/III. f. 11. — ³⁾ Ered. I/III. f. 11.

302. 1586. máj. 12. *A samarjai lelkészi viszonyok, s Pálffy jótékonyága a lelkész iránt.*

Reischel Ábrahám samarjai plebános jelenti Pálffynak: hogy rendeletéhez képest Maxhendl értekezett volt a lelkészi fizetésre nézve a samarjai polgárokkal. Miután ezek a kivánt 200 frt fizetést sokalják, Reischel nem maradhat a samarjai plebániában s kéri Pálffyt, hogy őt a csesztei (schadmaniai) plebániára mozgítsa elő. Reischel megmondta János sacellanus úrnak, fejezné ki háláját a Pálffytól s nejétől nyert számtalan jótéteményért.¹⁾

303. 1586. máj. 15. *Illésházy György bünfenyítéki pere Pálffy s ennek neje ellen.*

Zeőleőssy Péter Baárról Pálffyhoz irt levelében jelentette: hogy „az elmúlt szék napján Illésházy György uram valami praetensum homicidiumra (állítólagos emberölés) szólította Pálffyt nejével egyetemben, és mivel Pálffy nem jelent meg, Pálffyt nejével s a többi vádlottakkal együtt az illető törvényczikk értelmében proscribálták. Zeőleőssy az evocatoriának másolatát elküldte Pálffynak miheztartás végett, hogy t. i. Pálffy ez ügyben kellő módon uj perrel illetve ítélettel segélyt keressen.²⁾

304. 1586. máj. 18. *Thúry törökök és lovak kótyavetyéről, s a szőnyi törökökről ir Pálffyhoz.*

Thúry Márton jelenti: hogy Nádasdy úr és Török István május 17. Pálffy házában szálltak le, és 4 törököt, 3 lovat, és egy paripát kótyavetyére vetettek. A törökök Szőny felől 5 sakkával jöttek fel; hála Istennek semmi kárt sem tettek.

Kun Benedek május 17. halt meg.³⁾

1) Ered. VIII/X. f. 1. — 2) 3) Ered. magy. I. VIII/X. f. 1.

305. 1586. máj. 16. *Az udv. kamara a komáromi vámosház a Pálffy által szállított vizák ügyében. Bécsből.*

Miután Pálffy Miklós a felség udvara részére 14 vizát küldött, melyek 20 mázsát nyomtak, s Pálffy mázsáját 3 frttal számítja, s a vizákat 3 szekéren Bécsbe vitette, mely fuvarért neki — egy kocsit 8 frttal számítva — 24 frt jár; — az udv. kamara meghagyja a komáromi vámszedőnek: hogy e pénzt Pálffynak, mielőbb fizesse ki.¹⁾

306. 1586. máj. 18. *Thúry elfogott rabokról, s hid készítéséről értesíti Pálffyt.*

Pálffy Thúrynak meghagyta volt: hogy ha az úr Isten az urakat visszahozza, és ha Tatából irnak, Thúry erről azonnal tudósítást irjon. Az urak s Névery úr most irtak, s Thúry elküldte leveleiket. „Az Úr Isten — írja Thúry — az uraimat az estve hozta be Tatába, és 5 elevent s egy fejet hoztanak, és az rabok között egy pribék volt, melyet azon órában nyársban vontanak, mihelyt érkeztenek Tatába. Továbbá az ujbárai uraim hazamentenek, hanem szombaton estve, megint más rendbeliek jöttek János urammal. Görög Jánossal szólunk, hogy im irok Gregoróczy uramnak, hogy ő kelme Győről bocsásson az uraimban.“

A hid felől azt írja, hogy a két öreg hajó és 20 sajka már be van csinálva, s azt hiszi: hogy e héten elvégzik a többi munkát is.²⁾

307. 1586. máj. 20., 23. *Pálffy Ali basa mozdulatáról s hadi kiadásokról értesíti Pálffyt.*

Pálffy május 20. értesítette a hadi tanácsot: hogy Ali basa Buda felé készül vonulni, s egyúttal tudósítást küldött az esztergomi török hajóhídról s Koppány bég váltságdíjáról.³⁾

¹⁾ Cs. n. l. — ²⁾ Er. magy. l. VIII/X. f. 1. ³⁾ H. l. Reg. 41. 53. sz.

Május 23. irt ugyanoda lovak eltartásáért járó fizetésről, a katonaság élemezéséről, s némely komáromi vajdaállomás betöltéséről.¹⁾

307./a. 1586. máj. 26. *Ernő fhg az esztergomi hidról s hadi ügyekről ír Pálffynak.*

Ernő főherczeg, Pálffynak 1586. május 22. és 23. irt leveleire válaszolva, meghagyja Pálffynak: hogy a basának, az esztergomi hid készítése körül teendő intézkedéseit szemmel tartsa. A nevezett hid készítése ellenkezik a török császárnak Rudolf királyhoz intézett levelével, melyet ehhez futár által legközelebb küldött.

Pálffy küldjön le Esztergomhoz, és szükség esetén Budáig 2 kémét, kik a hid készítéséről biztos tudomást szerezzenek, s puhatolják ki: valjon eljött-e a basa Esztergomba, mily hadi mozdulatok vehetők észre a töröknél? Pálffy seregével készen legyen a támadásra, és szomszédjaival levelezzen.

Ernő kecségteti Pálffy: hogy a katonaság zsoldját nem sokára meg fogja kapni. Addig is nyugtassa meg a katonaságot.²⁾

308. 1586. máj. 23. *A hadi tanács Pálffyhoz ír Komárom vára megerősítése s Olasz György előmozdítása ügyében.*

Ernő főherczeg hadi tanácsának Pálffyhoz intézett válasza értelmében, Pálffynak hadügyi javaslata helyeslésre talált, s eszerint a komáromi katonai személyzet száma növelendő s az élelem javítandó ott. Komárom vára nemcsak a hid s palánkok végett, hanem avégből is megerősítendő, hogy innen a szomszéd helyek is nyerhessenek védelmet.

Ernő ezek alapján elrendelte, hogy Győrből 100 lovat küldjenek Komáromba.

¹⁾ H. 1. Reg. 41. 53. sz. — ²⁾ U. 1.

A hadi tanács megigérte: hogy a katonaság élelmezését illetőleg előnyös rendszabályok fognak fogantatni.¹⁾

A hadi tanács ugyanezen napon értesítette Pálffy-t: hogy Olasz György elnyeri a kívánt vajdai állomást, de nem a Pálffy által felhozott ajánlásnál, hanem ezelőtt többször igazolt lovagias erényeinél fogva. Pálffy tudniillik Olaszt egy megürült vajdaságra azért ajánlotta, miután a törökök ellen nemrég harczolt csatában vitézül viselte magát. A tanács ezen indokolásra azt válaszolta: hogy ily csatározás sérti a török császárral kötött békének feltételeit, s Olasz ez érdeménél fogva nem lenne előmozdítható.

A hadi tanács Bory Mihály állomására Thaly Jánost nevezte ki, ki mint alkalmas s becsületes ember ismeretes.²⁾

309. 1586. máj. 31. Görög J. Pálffynak ir.

Pálffy még május 21. sem volt Komáromban, hol őt Görög János várva várta. Nem győzvén őt bevárni, válaszkép ott hagyta Forgách Simonnak levelét. Görög ugyanezen napon Pálffynak irt levelében említi: hogy a dolgot úgy eligazította, hogy akárki fog benne eljárhatni.³⁾

310. 1586. máj. 25. Hardeck Zs. gabona eladásáról, Pálffynak jótéteményeiről, s egy Pálffy által ohajtott házról ir Pálffyhoz.

Gróf Hardeck Zsigmond Pálffynak Komáromba 200 müt búzát küldött. 100 müt volt a proviant mestertől; e buza volt az udvari kamarával kötött szerződés szerint eladandó. Hardecknek minden mütért 45 frt járt. A többi gabona a katonaság között, szükséglethez képest volt kiosztandó, miről Hardecknek kimutatást kellett küldeni.

Hardeck a fenti napon igen barátságos levelet irt, melyben megköszönte Pálffynak fáradozásait, igérvén, hogy jótéteményeiért mindig hálás lesz.

1) 2) I/III. f. 11. — 3) Er. magy. I. VIII/X. f. 1.

Hardeck régi házával igen szeretett volna Pálffynak szolgálni, ha erről idején tudomást nyer vala. Hardeck különben gondoskodni fog, hogy Pálffy egy házhoz juthasson. Az is megeshetik, hogy Hardeck mostani házát el fogja adhatni Pálffynak. ¹⁾

311. 1586. máj. 29. Pozsonyból Komáromba. Mlodeczky küldött borról értesíti Pálffyt.

Mlodeczky május 29. értesítette Pálffyt, hogy Arch grófnénak 10 akó bort, (10 urn Schönel des guten) s János grófnénak 10 akó vörös bort küldött Bécsbe. A szolga, kit a bor átadásával megbízott, a bort jó karban szolgáltatatta át.

Mlodeczky egy napra eltávozási engedélyt kért.²⁾

312. 1586. máj. 24. Augsburgból. Fugger M. Pálffyhoz lovak vásárlása ügyében.

Fugger Márk kéri Pálffyt: szerezne két kocsilovat Vilmos bajor herczeg részére, ki Fuggert eziránt már ismételten megkereste volt. A herczeg a lovakat augusztus közepe felé kívánja megkapni, miután ezeket az urbinói herczegnek óhajtja ajándékozni. Fugger szívére köti Pálffynak, hogy a lovakat jól válogassa ki, hogy a herczeg kívánságának teljesen megfeleljenek. ³⁾

313. 1586. május. Pálffy közbenjár a Nádasdy ellen támadt hűtlenségi vád eloszlására.

Ernö főherczeg 1586. máj. 26. hosszasan irván a királynak a Batthyány ellen támadt hűtlenségi gyanuról s Ungnadnak Batthyányval való párbeszédéről, ennek elfogatását ellenezte, s törvényes pontos eljárást javasolt foganatosíttatni.

A Nádasdy ellen elterjedt gyanura nézve következőleg válaszolt. Pálffy egy hét előtt volt Ernő főherczegnél, s jelentette: hogy nemrég volt Nádasdyval. Ez többféle beszéd után önmagától szóba hozta a gyanút, mely reá nehezedik. Több óráig

1) 2) VIII/X. f. 1. — 3) Er. I/III. f. 6.

czáfolta a gyanus támadásokat, és mintegy könyezve panaszkodott, hogy ez annál inkább fáj lelkének, miután őt lelkiismerete semmi olyan bűnről nem vádolja, amiért a királynak okot szolgáltatathatott volna szándékolt eljárására, hogy őt t. i. elfogadni akarja. Nádasdy azon kívánságát fejezte ki Pálffy előtt: hogy Ernő főherczeggel óhajt értekezni, magát igazolandó, s ezt azonnal megteszi, mihelyt személyes biztonsága végett menévédet kap.

Pálffy Nádasdynak erre azt adta válaszul: hogy nem sokára más ügyekben is fog utazni Ernő főherczeghez, s kívánságát pártolól fogja előterjeszteni. Pálffynak közbenjárását az öreg báró Harrach is támogatta.

Ernő ezután Pálffyt ismét Nádasdyhoz küldvén, ezt magához hivatta, és szabadságáról biztosította.

Ernő említi levelében, hogy Nádasdy ősei példájához képest hű akar maradni a királyhoz. Nádasdyval majd személyesen fogja azt elintézni, a mit a király tudtával s engedelmével Pálffyra bízott vala.¹⁾

314. 1586. május 29. *Hardeck gabonaüzletről ír Pálffynak.*

Gróf Hardeck Zsigmond egy rozszsál megrakott hajót küldött Pálffyhoz, melyet ez a törökök meghódolt területén volt lehető legdrágábban elárusítandó. Hardeck azt is említette, hogy 100 muth eladására engedélyt nyert, mit azonban nem kell a hir szárnyaira bocsátani. Hardeck a meghódolt parasztoktól készpénz helyett szívesen elfogadna 100—150 ökröt, s kéri Pálffyt, hogy ez óhaja valósuljon. Hardeck levele utóiratában megjegyzi: hogy Törökországban 4—5 tallérral árulják a gabonát.²⁾

315. 1586. máj. 30., 31. *Pálffy tudósítást nyer a csesztei lelkésről s Künsperg rokonainak látogatásáról.*

Pálffynak csesztei német és tót jobbágysai többször kértek Pálffytól egy lelkészt. Troyer vöröskői tisztviselő egy lelkészt

¹⁾ U. l. — ²⁾ Er. I/III. f. 11.

ajánlott, ki a veszprémi püspöktől két rendet nyert. Mlodeczky május 31. Pálffyhoz irt levelében említette, hogy kérni akarja a váci vagy veszprémi püspököt, hogy az ajánlott papjelöltet pappá szentelje. Ez tótul is beszél valamit.

Május 30. este Pozsonyba érkezett Künsperg úrnak két ifjú rokona, kik Mlodeczkynál jelentkeztek. Ez megírta Troyernek, hogy alkalmatosságot küldjön értük, s jól tartsa őket.¹⁾

316. 1586. jun. 2. Komáromból Bécsbe. Trombitás a törökök hadi mozdulatairól, s gabonavételről értesíti Pálffyt.

Trombitás János levelét e szavakkal kezdi: „Megadák ez estve Ngd. levelét, és asszonyom Ő Nsga igen sirt, mert nem hiszi különben, hanem hogy Ngd. Nádasdy urammal csatára ment. Sirtában az Ngd. levelét mind elszaggatta.“

Trombitás ekkor több rendű levelet küldvén a törököktől, jelenti: hogy a törökök erősen patkóztatják lovaikat Esztergomban és Zsámbékben. Ali bég, a fehérvári bégséget csak 3 napig tartotta, mert Csafart basa addig futott ott benn, míg ismét megszerezte Iza bégnek (ki öcscse volt) a fehérvári bégséget. Ma vagy hónap Sasvár basa Budán lesz.

Trombitás bizonyos gabonavételnél figyelmeztetvén Pálffyt azon károsodásra, mely őt a vételnél érheti, tanácsolja, hogy „ne akarjon mindenkivel barátságot tenni. Nsgdat annyiban viszi az nagy jámborság, hogy csak az Isten viszi ki Ngdat belőle.²⁾

317. 1586. junius 2., 3. Komáromból. Trombitás J. Pálffyhoz.

T. több levelet küldött Pálffynak Bécsbe. Junius 3. irt levelében említi: hogy ma is jött néhány levél, s egy aranyos poharat is hoztak. Trombitás előnyös gabonavételre figyelmezteti Pálffyt.

¹⁾ Er. VIII/X. f. 1. — ²⁾ U. ott. er. magy.

318. 1586. jun. 8. *Pálffy a hadi tanácshoz.*

Pálffy Koppány bég váltságdíjáról, hadi hirekről, s egy magyar bíró (Schultheisz) kinevezéséről ír a hadi tanácsnak. E bírói állásra néhány egyént javaslatba hozott.

319. 1586. *junius* 8. *Ernő főherczeg Koppány bég váltságdíjáról ír Pálffyhoz.*

Ernő b. Harrach Lénárd főudvarmester tudósítása alapján panaszkodik Pálffynak, hogy a Koppány bég váltságdíjának kifizetésére nézve megállapított, s ennek kezeseitől is elfogadott határidő rég elmúlt, s a kezesek a fizetést különféle álürügyek alatt halogatják. Ernő megparancsolja Pálffynak: hogy a kezeseket zárassa be, s lefoglalván vagyonukat őket addig tartsa fogva, míg a váltságdíjat maga a bég vagy ők Harrachnak nem fogják kifizetni.¹⁾

320. 1586. *jun.* 9. *Mlodeczky Pálffyhoz Somorja városáról.*

Somorja előljárósága arra kérte Pálffy: hogy fogadja el azon költséget, melyet az előljáróság az ő s nejének Somorján való fogadtatására kiadott volt, miáltal irányában való tiszteletét óhajtja nyilvánítni. E költség 45 frtot tett. Az előljáróság Pálffynak s nejének jóhajlamába ajánlotta magát.

Néhány somorjai lakos panaszkodott, hogy Pálffy emberei nagyon gyakran szekereket s lovakat kérnek tőlük Bécsbe s Komáromba, s hogy ők e szolgálmányt nem fogják sokáig viselhetni. Ők nem vonakodnak ugyan Pálffynak szolgálni, de csak a lehetőségig, minélfogva kérték őt, hogy valahányszor igénybe akarja venni szolgálatukat mindannyiszor saját pecsétjével ellátott levelet küldjön a bírónak.²⁾

¹⁾ Ered. I/II. F. 8. — ²⁾ Ered. VIII/X. f. 1.

321. 1586. jun. 9. Wernstain K. felkéri Pálffy-nak közvetítését egy házassági terv kivitelére.

Wernstain Károly urának Königseck úrnak ügyét Pálffy-nak figyelmébe s hathatós közbenjárásába ajánlja. Königseck Pálffy iránt különös bizalmat s tiszteletet táplál, mi több: azon meggyőződésben él, hogy Pálffy azon egyedüli tényező, kit neki célba vett házasítása szándékának szerencsés kivitelére a Gondviselés adott.

Wernstain bizalommal említi: hogy a senthei várnagy Königseckh úr iránt igen jó hajlammal viseltetik, és szóba hozta: hogy Salm Gyula gróf házasságra kíván lépni. Wernstain erre ama megjegyzést koczkáztatta: hogy Königseckh úrnak van egy vagy 20 éves hajadon leánya, ki akkor Helfenstein grófnő rokonánál tartózkodott, s igen jámbor derék leány volt. Wernstain kérte Pálffyt, hogy e leányt adandó alkalommal Salm Gyula figyelmébe ajánlja. Wernstain megtudta a senthei várnagytól: hogy Salm grófnál egy Malaperus Jakab nevű olasz ember tartózkodik, kit vallása miatt Paduából száműztek. Ez nagy mérvben birta Salm bizalmát s Königseckh iránt vallása miatt nagy ellenszenvvel viseltetett. Wernstain kérte Pálffyt, hogy Malaperust Königseckh javára befolyásolja.

Wernstain megmondta a várnagynak, hogy Pálffy a kérdésben levő házasságról szólni fog Salm grófnak, kijelentvén egyúttal, hogy erre neki megbízása van a főhercegtől.¹⁾

322. jun. 13. Troyer Pálffyhoz boreladás ügyében.

Pálffy junius elején 2700 akó bort adott el a proviant részére, s erről Troyer vöröskői gazdatisztjét értesítette, Az eladott borból junius első felében ezer akó volt szállítandó. Troyer Pálffynak e levelére válaszolt.²⁾

¹⁾ Ered. I/III. f. 11. -- ²⁾ VIII/X. f. 1.

323. 1586. *junius 14. Fugger M. Thurzó Szaniszló végrendeletéről ir Pálffynak.*

Fugger Márk a Vöröskő uradalma megvételére vonatkozó pénzműveletekről irt Pálffynak. Levelében megemlékszik Thurzó Szaniszló végrendeletéről, mely kezénél volt. E végrendeletben Thurzó két nővérének külön-külön 4000 frt hagyományozott. Elek testvérét általános örökösnek nevezte ki. A szegényeknek 1000 frtot hagyott. Ezen kívül senki fiának egyetlen egy krajczárt sem hagyományozott.¹⁾

324. 1586. *jun. 15. Zaluzky J. Pálffyhoz gazdasági ügyben.*

Zaluzky János engedélyt kér Pálffytól, hogy egy rétet, melyet két éven át irtott vala ezentúl is 3 fr. évi fizetés fejében élvezhessen. E rét Püspöki mellett volt, s 12 kaszásra terjedt.²⁾

325. 1586. *jun. 15. Pálffy a hadi tanácshoz.*

Pálffy Györött levő száz lónak eltartási költségéről s a katonaság élelmezéséről ir.³⁾

326. 1586. *jun. 15. Pozsonyból Komáromba. Paar J. szivességet kér Pálffytól.*

Paar János úr pozsonyi póstamester hivatkozva arra : hogy Pálffy — Paar bold. atyjának — a pozsonyi várhoz tartozó rét kaszálásához évenként néhány napszámot adni sziveskedett, kéri hogy e szivességet irányában is tanusítsa s az említett kaszáláshoz 20 napszámot rendelkezésére bocsásson. ⁴⁾

¹⁾ ²⁾ Ered. I/III. f. 6. — ³⁾ H. I. Reg. 30. sz. — ⁴⁾ VIII/X. f. 1.

327. 1586. jun. 16. *Wangner egy nagy lóról ír Pálffy-nak Tatáról.*

Wangner Tobiás értesülvén hogy Pálffy a Wangner megholt unokatestvére után maradt nagy lovat egy ménes részére akarja megszerezni, késznek nyilatkozik Pálffy óhajának elegettenni. Egyszersmind megköszöni Pálffynak szivességét, melyet irányában s unokatestvére iránt bizonyított, igérvén, hogy ezért ügykezni fog mindig hálásnak bizonyulni.¹⁾

328. 1586. jun. 16. *B. Harrach Pálffyhoz ír pénz s Koppány bég sarcza ügyében. Noravból.*

Harrach örömmel értesült Pálffynak egészségéről. Pálffynak junius 13. kelt levelét megkapta.

Sajnálattal jelentette: hogy a Pálffy előtt ismeretes 3000 frntra nagy szüksége van. Pálffy azt írta vala, hogy e pénzt néhány nap múlva Ujvárott tallérokban megszerezni reméli. Harrach kérte őt, hogy e pénz kifizetésével lehetőleg siessen.

Koppány bég sarczával nem kell késni. A lándzsának végét kell neki mutatni, máskülönben egy mentség a másikat fogja érni és sohasem fog fizetni. Pálffy a bég kezeseinek irataiból ismerheti a kibúvókat. Harrach kérte Pálffyt: hogy a bég ügyében felmerülő minden mozzanatról értesitse őt.²⁾

329. 1586. jun. 16. *Sz. Györgyről Komáromba. Kolozsvári László bizalma s tisztelete Pálffy iránt.*

Kolozsvári a király meghívására június 17. Miksa úrral póstán Prágába volt menendő. Ha nem kell vala elutaznia sietve jött volna Pálffyhoz. „Egyetlen egy legkedvesebb barátom, Pálffy uram — kiált fel Kolozsvári — csak a jó s nagy Isten tudja mennyire szerettem és szeretni fogom: Kezdetől fogva a

1) 2) VIII/X. f. 1.

király udvarában senkihez sem kötött oly bizalom s barátság mint Önhez.“ E nyilatkozat után kéri őt, ügyekeznek hatni Pálffy Tamás özvegyére, hogy ez Réthén levő nemes kuriáját neki eladja. Kolozsvári a vétel sikeres közvetítésére senkit sem tartott alkalmasabbnak Pálffy Miklósnál. 1200 — 1300 frtot hajlandó kész pénzben fizetni a kuriáért, mely neki nagyon tetszik; egyébiránt az ár meghatározását Pálffyra bízta. Prágában kész Pálffy szolgálatában eljárni. Kolozsvári királyi aulicus volt.¹⁾

330. 1586. jun. 18. *A kalocsai érsek vélekedése Báthory végrendelete, s birtokairól.*

A kalocsai érsek a főherceghez egy érdekes levelet intézett, melyet másolatban Pálffy Miklósnak is elküldött vala.

E levélben az érsek jelenti: hogy megkapta a főhercegnek hozzá és Nogarolla Nándor gróf felső-magyarországi főkapitányi helyetteshez irt leveleit. Az érsek gróf Nogarollának azon nézetét osztja: hogy örködni kell a beteg Báthory Istvánnak ügyei felett, mindazáltal nem tartaná helyesnek, ha Báthoryt figyelmeztetnék végrendeletének megírására, mivel ez őt felingerelhetné s más vélekedésre birhatná, valamint azt a sejtelmet is ébreszthetné fel benne: hogy a császár kívánja halálát.

A főhercegnek azon aggodalmában: hogy talán a lengyel király vagy ennek parancsolatára az erdélyiek a nagyon megerősített Ecsedet, vagy más várakat elfoglalnának — nem osztózik, miután a nevezett várat — csakis személyzete árulása következtében vehetné be valamely erős hadsereg.

Az érsek azt hiszi: hogy Báthory halála után Ecsed várának őrségét avval kell kecsgetetni: hogy ha a várat a császár iránti hűségben megtartandják, jutalmul fogják nyerni a Báthory birtokoknak egy részét. Ezen ügyletnek lebonyolításával megbizandó lenne Melith a szepesi kamarának praefektusa. Az ecsedi tiszteknek adandó ígéret biztosítékául állítson ki a császári kancellária egy iratot.²⁾

¹⁾ Ered. VIII/X. f. 1. — ²⁾ Külön csomag J. Pálffy l.

331. 1586. jun. 16. Pozsonyból. Maxhendl hirei
Pálffyhoz.

Kielmann úr e napon Pozsonyba s más napon Komáromba volt menendő. Dietrichstein e napon Bécs felé Prágába utazott.

A futár már megkapta a Pálffynak adott 3000 tallért.

Maxhendl biztatta Pálffyt sok ujsággal, ha ez Vöröskőre jövend.¹⁾

332. 1586. jún. 19., 25. Pálffy megvendégeli Dersffy
Ferencznek lakadalmi vendégeit. Pálffy vöröskői építkezése,
boreladás, s bősorkányper.

Kos János június 19. Pozsonyból irt levelében Pálffytól halakat kért.

Kos Ferencz Dersffy Ferencz bátyjának szolgálatában állt. Ura őt Köpcsénybe és Sopronba küldte, hogy Dersffy Ferencz lakodalmi vendégeinek kellő s megfelelő ellátásáról előzetesen gondoskodják.

Kos ura nevében arra kérte Pálffyt, hogy jó halakat küldjön Köpcsénybe Liszthius úrhoz, hol ura vendégeivel együtt pénteken június 27. meg fog hálni. Kós Dersffy Ferencz menyegzőjét közellevőnek állította, azt irván: „ne feledkezzék el róla egyéb dolgai között, kik Nsgodon anélkül bőven vannak.“²⁾

Dersffy Ferencz lakodalmi vendégeivel június 25. volt Kápolnán (Pozsonyvm.) meghálandó, amint erről Troyer vöröskői tisztviselőt jó eleve értesítette. Troyer Pálffyhoz jún. 21. irt levelében azt írja: hogy eddig tett intézkedéseihöz képest Dersffyük Kápolnán illendően lesznek megvendégelve s ellátva³⁾

Kápolna a Nagyszombat Pozsony közötti útvonalba esik, s maig Vöröskő uradalmához tartozik.

Troyer ugyanezen levélben több uradalmi ügyről is irt urának. Ő remélte: hogy Pálffy Vöröskőre fog jönni megtekin-

1) 2) 3) VIII/X. f. 1.

tendő az épületeket, ebben — mondja Troyer — bizonyosan fontos országos teendői akadályozták. Az építkezés Vöröskőn meglehetősen haladt. Az asztalos már két padlót készített el; a Pálffy szobája melletti nagy padlót jövő héten fogja elkészíteni.

A proviantosok éppen ekkor érkeztek Vöröskőre, hogy a megvett 2700 akó bort (visiren). A bort egy hét alatt kívánták elszállíttatni, Troyer azonban erre rá nem állhatott, mint-hogy az uradalomban nem állt annyi szekér rendelkezésre.

Troyer panaszkodik, hogy ismét több vistuki asszonyt boszorkányság miatt vádoltak, főleg pedig azt, ki tavál el lett ítélve s kinek Pálffy megkegyelmezett volt. A personalis neje, a vádlott asszonyok felett biráskodni akart, mit Troyer jogtalanságnak tartott, miután a biráskodás a földes urat illeti. A personalisé Vistukot bizonyosan zálogkép birta. Troyer utasítást kért Pálffytól.

333. 1586. jún. 22. Samarjáról. Mlodeczky a vármegye gyűléséről, Pálffy felmentő leveléről s Illésházy látogatásáról ír Pálffynak.

Mlodeczky János Pálffynak levelét tegnap vette kezeihez. A mai vármegyei gyűlésen kevés úr és nemes vett részt. Illésházy István jelen volt. A gyűlés — Pálffynak indokolt elmáradása miatt — az ugyanez által meghatározandó határidőre elhalasztatott.

A Pálffy részére kért felmentő levél kiadatása meg lett engedve.

Pálffynak vöröskői írószereit Troyer nem küldte fel Samarjára. Mlodeczky megparancsolta a birónak, hogy azokat külön küldöncz által küldje fel Pálffynak.

Illésházy István holnap után személyesen fog eljönni Pálffyhoz, valamint a gyűlésnek két küldöttje, kik panaszt fognak emelni Gyula (Salm) gróf ellen.¹⁾

¹⁾ VIII/X. f. 1.

334. 1586. jún. 19. Győrről. Gregoróczy Zekothyról ír Pálffyhoz.

Gregoróczy Vincze, győri alkapitány Győrről Pálffyhoz egy Komáromban levő török rab ügyében levelet intézett. E rab iránt Zekothy Márton felső-lindvai tisztartó kérdést intézett volt. Gregoróczy Zekothyról igen dicsérőleg nyilatkozik.¹⁾

335. 1586. jún. 23. Tatáról. Paxy Gy. megköszöni Pálffynak szivességét, s a tatái katonaság érdekében közbenjár Pálffynál.

Pakosi Paxy György megköszöni Pálffynak, hogy szives volt Harraeh s Ungnad uraknak az ő érdekében irni. Pálffy levelének azon részét nem értette, hol azt írja: „hogy Paxy itt benn való ellenségtől is ótalmazza magát.“ Paxy kérte Pálffytól e szavak magyarázatát.

Tatán ekkor a katonaság hetenkint csak kétszer kapott húst a profonttól. Pálffyt kérte, parancsolná meg a profontnak, hogy némi buzát adjon. Ezután kérdezte: mit hallott Kielmantól a katonaság fizetéséről? s írná ezt meg neki, hogy a vitézlő népet biztathassa, „mert bizony a takaráshoz kevés pénz volt.“

Csery Imre felkérte Paxyt, írna érdekében Pálffy Miklósnak, hogy ez neki Z. Pálon valami udvarhelyet adjon.²⁾

336. 1586. jún. 23. Maxhendl a pozsonyvármegyei gyűlésről Pálffynak.

Maxhendl János értesítette Pálffyt a vármegyei gyűlés lefolyásáról. A gyűlésen Illésháznak gr. Salm Gyula elleni ügyén kívül egyebet nem tárgyaltak. Más ügyek csak akkor fognak a gyűlésen tárgyalatni mikor Pálffy is jelen lesz.

Maxhendl a magyar kamarától bizonyos 140 frtot követelt, de eredmény nélkül.³⁾

¹⁾ Ered. magy. l. VIII/X. f. 1. — ²⁾ ³⁾ Ered. VIII/X. f. 1.

337. *Pálffy június 26. hadi hireket közölt a hadi tanácscsal.*¹⁾

338. *1586. jún. 26. Pozsonyból. Maxhendl a modori tizedről s Nádasdy betegségéről írt Pálffynak.*

Maxhendl Zelemérytől a modori tizednek bérletét kérte Pálffy részére. Zeleméry ezt megtagadta, mondván: fizesse meg Pálffy a vöröskői s pozsonyi tizedet, máskülönben nem fog neki tizedet bérbe adni.

Lilésházy is kérte a modori tizedet, de nem kapta meg.

Dr. Pistalozzius orvos június 26. Nádasdy úrhoz ment, ki nagyon gyenkéledett.²⁾

339. *A jezsuiták bizonyos tized érdekében kérik Pálffyt. Június 24.*

Scisciensis Markus és Győri (Jaurinensis) Miklós sellyei jezsuiták kérik Pálffyt, járna közben Csutornál, hogy nekik a sellyei s királyfalvai tizedet adja el; és ha az egészet el nem adná, akkor legalább felét, minthogy ők a tized elnyerése fejében jobbagyaikat különféleképp megterhelték. Csutor a tizedet a jezsuiták Csery nevű tisztviselőjének adta el, jöllehet a jezsuiták azt előbb kérték. Indokul azt is említik: hogy ők a két nevezett községnek földesurai. Pálffynak egy Krisztusképet küldtek aján-dékba.³⁾

Jegyzet. Az okmányban nincs az év felírva. A levéltári csomag szerint osztottam be.

340. *1586. jún. 27. Harrach üzlete Pálffyyal. Pálffy lovakat ad el.*

Pálffy Junius 15. levelet intézett Harrach-hoz, mely levél-hez egy kötelezvényt is csatolt vala. Harrach válaszában kije-

¹⁾ H. I. Reg. 70. sz. — ²⁾ Ered. VIII/X. f. 1. — ³⁾ I/III. f. 1.

lenti: hogy a kötvény szerkezetével teljesen meg van elégedve. — Pálffy úgy látszik gabonát vett Harrach-tól, s ennek vételéről állított ki kötvényt, mit Harrach sajnálkozásából láthatni, melyet azon esetben érezne, ha Pálffy nagy becsületessége miatt a gabonán kárt vallana.

Harrach e levélben azt írta: hogy Pálffyra lelkét s testét kész bizni.

Harrach Pálffytól 6 kanczát vett. Figyelmezteti Pálffyt, hogy ezeknek árát vonja le a gabonáért járó pénzösszezből.

(Harrach pecsétjén a családi czimert a gypjas rend jelvénye övezi.) ¹⁾

341. 1586. jun. 17. *Krasznahorkáról. Andrási Péter betegségéről s Krasznahorka viszonyairól ír Pálffynak.*

„Az elmúlt esztendőben Prágába akartam Császárhoz ő Felsőségéhez mennem, az szándékba is voltam, hogy Kedet, mint velem jól tett bizodalmas uramat, megkeresem, vagy hazánál vagy tisztiben; de annak okáért hogy az Úr Isten akkori utamban nagy betegséget bocsátott vala reám, úgy annyira, hogy Prágába sem mehettam, sem Kedhez az betegségnek miatta, közel negyven napig Bécsben doctorok gyógyítottak. Betegen hozattam haza magamat; itthon létemben is sokáig mind beteg voltam, annak okáért ne állítson Ked engemet szegény szolgádat hálaadatlan szolgáltnak, mert ameddig élek Ked ha egyébben nem szolgálhatok is, minden jó hírében, nevében mindeneknél magasztalom Kedet, és dicsekedtem s ezután is minden emberek előtt dicsekedem a Ked velem való jótételében; a mellett bizonyában amiben tudok szolgálnom oly szivem szerint tökéletes emberséggel, meddig a világban élek akarom szolgálnom. Kek fejem fenállásáig, egy pénz érő marhámig, valamiket Ked énnekem parancsol ilyen szegény nyomorúlt szolgáltnak mint én. Azért Uram szándékom az, hogy ez esztendőben megkeresem Kedet; egyszer meg akarom látnom Kedet mint az én ösmeret-

¹⁾ I/III. f. 11.

len asszonyommal egyetemben, a kit a jó Isten Kek rendelt. Kedtől Zrini György Uramhoz is elmegyek ha lehet mert az jó Úr úgyannyira, hogy Ked kívül senki velem azt a jót nem cselekedte mint az. Egyéb szolgálattal nem lehettem a jó úrnak, hanem egynéhány poroszka paripát küldöttem vala, mely hiszem pedig, hogy szegény legény voltomra a jó akaratot jobb néven vette, mert uram az uraknak sólyom természetűeknek kell lenni; szívet kívánnak a szegény legénytől az urak.“

Az utóiratban ezeket írja: „Bizodalmas Uram az én állapotomról azt tudom a hová Ked hozott a jó kegyelmes urunk fejedelmünk hűsége mellett várok, szenvedek tőlük. Tizenegy esztendeje annak immár hogy édes hazám és nemzetiségemtől az én igaz hűségem mellett elszakadék ide az idegen földre. Eledelünket itt ebben a rosz helyben Isten naponként szaporítja, de Uram jól tudja Ked. minémű rosz hely volt ez, mikor Ked. engemet ide behozott, csak egy embernek való, ház benne nem volt, kinek építésére gondom volt, mérthogy emberek között nőttem vala fel, az emberség nem bocsátott reá, hogy e hitvány házat azon susnia állapotban hagyjam a kiben Ked. látta; építettem alkalmas házakat rajta, hiszem hogy talán Ked. erre a rosz földre nem jó, de ha én ezt érném, hogy Kegyelmedet egyszer az Isten ide aláhozná másszor lennék és ujulnék a vénségből, ki jóllehet még segítség nélkül ha fegyverderék lesz rajtam is felülhettek a lóra, még szolgálhatnék egynéhány esztendeig, ha hiábavaló idővesztéssel nem mulatnék az időt.

Itt Uram én a hegyet őrizzem; császárnak Ő felségének 35 lovagja vala itt a kastélyban; azt is szegény Ruber uram kivitte vala innét több hat esztendejénél annak; így vagyok Uram a végházban én magam nagyobbára ezt irhatom uram.“ ¹⁾

342. 1586. jul. 4. Prágából. Poppel Juslav kölcsönt kér Pálffytól.

Lobkovitzi Poppel idősb Juslav kérte Pálffy, hogy a katonaságnak pénzt előlegezzon, azon 378 tallér és 38 frt ösz-

¹⁾ Ered. VIII/X. f. 1.

szege erejéig melyet Lobkovitzi Eltt. Harrer Venczelnek átadott volt. Miután Harrer ezt még nem adta át s Eltt nem akarja, hogy a katonaság a fizetés késedelme miatt hiányt szenvedjen. Elttnak érdekében állt e fizetés. Poppel biztosítja Pálffy, hogy Eltt e kölcsönt szívesen s köszönettel fogja megtéríteni.¹⁾

343. 1586. jul. 5. *Gregoróczy V. hadi ügyekben ír Pálffyhoz.*

Gregoróczy Vincze győri alkapitány Bornemisza János palotai kapitánynak egy levelét küldte Pálffyhoz, melyből a törököknek támadó mozdulatairól több hirt megérthetett. Gregoróczy figyelmezteti Pálffy, hogy jó vigyázásban legyen, s ha az ellenség viselkedéséről valamit megtud, ezt azonnal közölje vele, mert az ellenségnek álnoksága miatt nem lehet tudni, hová mit akar próbálni. Gregoróczy szintén értesíteni fogja Pálffy a szükséges tapasztalatokról, hogy, így egyértelműleg ellenállhassanak az ellenségnek.²⁾

344. *Pálffy a hadi tanácshoz jul. 7.*

Pálffy választ ír a Batthyányféle megbízásnak folytatásáról a hadi tanácsnak. Győrről száz lovat kért, vagy pedig engedélyt arra, hogy lovakat vásárolhasson.³⁾

345. 1586. jul. 7. *Reischel A. a samarjai lelkészkedési viszonyokról ír Pálffyhoz.*

Reischel Ábrahám értesíti Pálffy: hogy a Samarján szenvedett sérelmek miatt a nagyszombati sz. széknél pert indított. Miután nincs pénze, kéri Pálffy, segítené őt némi pénzösszeggel, hogy a perrel járó költségeket fedezhesse.

¹⁾ I/III. f. 11. — ²⁾ Ered. magy. l. VIII/X. f. 1. — ³⁾ H. l. Reg. 24. sz.

Minap Schilternben a Samarjától egy mértföldre fekvő községben Farkas Tamásnak egy szolgálja oly annyira megverte az odavaló plebánost, hogy az 14 sebet kapott s élete veszélyben forog.¹⁾

346. 1586. jul. 9. Komáromból Pálffy M. gabona. vált-ságdíj s kezesek ügyében ír Harrachhoz.

Pálffy mentegetőzik, hogy a gabonáért Harrach Lenárdnak járó pénzt eddig ki nem fizethette. A kereskedők az eladott gabonának csak egy részét fizették ki, a másikkal még tartoznak. A fizetés Pálffynak tisztartóján — Trombitás Jánoson — sem múlt, ki különben most saját erszényéből 1050 tallért fizetett Harrachnak. Pálffy udvarias s válogatott szavakban mentegetőzván, kilátást nyújt arra, hogy jövő héten meg fogja látogatni Harrachot, s ekkor Trombitás a hátrálékot kifizetendi. Ezután Koppány bégről következőkép irt. Pálffy Deák Pétert a gazdag kereskedőt, s néhány tolnai kereskedőt árúikkal együtt Komáromban feltartóztatott. Deákat ezután kezes gyanánt Budára eresztette, ki Kihaja előtt keservesen elpanaszolta, mikép foglaltattak le Komáromban az ő s kalmártársainak áruczikkei, mit csak a kezeség miatt kellett szenvedniök. Pálffy ezután a kalmárokat árúikkal azon feltétel alatt küldte el, hogy a basánál mihelyt eljön közbenjárjanak, hogy ez a béget vagy az ő sarczát (Schatyrung) küldje fel. Ha a kalmárok ezt meg nem tenék, kötelesek lesznek Komáromba visszajönni, s itt addig fogva lesznek, mig a bég a maga sarczát ki nem fizeti, minthogy máskülönb a felség a harminczadnál károsodnék s a szegény kereskedők is nagy kárt vallanának, ha tovább lennének feltartóztatva. Pálffy tehát azoknál fogva bocsátotta el őket, mihez az is hozzájárult: hogy Koppán bég nem kényszerithető a fizetésre, mig a basa személyesen ki nem jön. Pálffy azt állítván: hogy a sarcz kifizetésére semmi fáradságot sem kimélt, azt is említi: hogy Kihájának igen komoly levelet irt, értésére adva:

¹⁾ U. ott.

mily feltétel alatt bocsátotta el a kereskedőket, s ha e feltétel nem valósul meg, a kezeseket fogja a sarcznak kifizetésére minden módon szorítani, miből a török császárnak nagy kára lesz.¹⁾

346./a 1586. jul. 12. *Az udv. kamara Pálffyhoz Tata váráról.*

Felhívja Pálffyt, hogy a komáromi vár pénztárába befolyt szolgálati pénzt, melyet 53 község fizetett, Tata várának javítására adja át.²⁾

347. 1586. jul. 14. *Vöröskőről. Troyer a vöröskői uradalmi lelkészi viszonyokról értesíti Pálffy.*

Troyer jelenti Pálffy Miklósnak: hogy rendeletére Lőrincz ompitáli plebánosnak egy ompitáli házaspár ellen beadott panaszos ügyében következőleg járt el: magához hivatván a csesztei, pudmericzi, hosszúfalusi és szuhai plebánosokat s több polgárt, a plebánosokkal abban állapodott meg: hogy a vádlott házaspárt tanuk nélkül megidézendik maguk elé. E házaspár megkövette Lőrincz plebánost s ez meg is bocsátott neki.

Lőrincz semmikép sem akart maradni Ompitálon s felszen-
telési okmányát visszakérte. Riedelius Mátyás új csesztei plebános Ausztriába készült, hogy onnét Csesztére egy tanítót hozzon. Troyer ajánlja Pálffynak: szólítaná meg a csesztei plebánost, hogy Ausztriából Ompitálra és Alsó-Diósra is két papot hozzon.³⁾

348. 1586. jul. 14. *Nagyszombatból. Ocskay F. pénzügyekben Pálffyhoz.*

Ocskay Ferencz nyugtákat kér Pálffytól. „Mikor Nagyságod Szombatban vala, akkor Ngdnak 600 frt való quietantiát küldtem, és amellet megint két quietantiát, egyiket 190 fr. 50 pénzről mást 44 frnről. Ezekről egyikről sem adott Ngd. quie-

¹⁾ Ered. I/III. f. 5. — Vs. k. l. — ³⁾ U. ott. 306. sz.

tantíát Azért Ngd. adjon menedéket 190 fr. 50 pénzről kit tavál ultima Decembris adtam posztóért, mert 40 ezer frnról extractusomat ki nem vehetem a kamaránál miatta, Ngd. ne tegyen kárt énnekem.“¹⁾

349. 1586. jul. 20. *Tatáról. Paksy Gy. a Tata vidéki törökökről, s a tatai malmokról ír Pálffynak.*

Paxy György jelentette Pálffynak: hogy a szomszédok nagy csendességben vannak s a vár alá még egyszer sem jöttek, míg ő a várban van. A császár megengedte neki, hogy a váron kívül egy malmot építhessen. Ő a malmot a tógáton akarja készíttetni, mivel ez akkor sem lenne a várnak hátrányára, ha a várnak megszállása bekövetkeznék.

Paxy kéri Pálffyt kölcsönözne neki száz forintot rövid időre. Paxy megtiltotta Tóbiásnak, hogy Rosenbergnek malmát két kerékkel nagyobbítsa hivatkozván arra, hogy ezt csak Ő felsége engedelmével teheti. Kéri továbbá Pálffyt, adna neki ez ügyben tanácsot; Paxy ugyan tudja mit cselekedjék, de tart attól hogy Praun úr meg fog haragudni reá. Szeretne Pálffyval szóbelileg is értekezni ha tudná otthonlétét. Ismételtén kéri Pálffyt írnia neki mindenről.²⁾

350. 1586. jul. 21. *Gregoróczy V. hadi ügyben ír Pálffynak.*

Gregoróczy Vincze örömmel értesült arról, hogy Pálffy „jó vigyázás és őrizkedésben van.“

Jelenti, hogy tegnap Mérges és Szent Mihály között 12 lóval lesben állottak, és egy drabantot fiával egyetemben vittek el, kik bizonyára azok közül voltak, kikről Pálffy írt.³⁾

¹⁾ VIII/X. f. 1. ered. — ²⁾ ³⁾ Ered. magy. I. VIII/X. f. 1.

351. *Paksy a törökök támadásáról ír Pálffynak júl.
21. Tatáról.*

Paxy György kapitány jelenti Tatáról: hogy „a törökök visszamenőben beszagoltanak vala a Sarapon belől, s őket is felkeltették. A törökök közül többen megsebesültek, a mieink 3 lovat nyertek. Paxynak két szolgája sebesült meg. A török bizony sok volt de a dereka a Gimaly aga lesében volt.“ ³⁾

352. *1586. júl. 23. Dietl gazdasági tudósítása Pálffyhoz.*

Dietl János vöröskői gazdatiszt köszönetet írt Pálffynak azon szivességért, melylyel neki engedélyt adott volt elutazni. Egyúttal jelenti: hogy július 14. visszajött. Antal deáknak ki tőle Pálffy nevében pénzt kért, nagy nehezen 100 frtot adott kölcsön. Dietl kéri Pálffyt, intené meg Troyert, hogy a hátrálékos adósságokat erélyesebben hajtsa be. A molnárok p. o. még több száz frnttal tartoznak.²⁾

353. *1586. júl. 24. Bécsből. Ungnad D. magánügyi s
hivatalos levele Pálffyhoz.*

Ungnad Dávid többrendű hadi ügyről ír alig olvasható s értelmetlen szavakban.

Pálffy levelét júl. 23. kapta meg, épen midőn nála vendégek valának. E vendégek között voltak: Fugger Zsigmond, Friyes salzburgi káptalani dékán s nővérének fia Lambert Rajmond. A vendégek kedvesen emlékeztek meg Pálffyról.³⁾

354. *1586. júl. 26. Tatáról Komáromba. Paksy
Pálffyhoz ír.*

Paksy György kérte Pálffyt: hagyná meg a komáromi révészeknek, hogy a tatai vár számára élelmet hozó embereket ne késleltessék.

¹⁾ Ered. magy. I. VIII/X. f. 1. — ³⁾ VIII/X. f. 1.

Paksy Ungnadtól levelet kapott, melyben lovakat kér tőle. Paksynak nincs több 2 lovánál, ezt is elküldi Ungnadnak, de ki tudja, fognak-e neki tetszeni.¹⁾

355. 1586. jul. 30 Pozsonyból. Mlodeczky lelkészi ügyekről s vöröskői építésről ír.

Riedelius Mátyás csesztei plebános Friewürdt Endre nevű áldozárral kérték Mlodeczkyt, hogy őket Vöröskőre vitesse. Miután bérkocsi nem volt kapható, a várbeli fogaton vitette el őket. Endre áldozár egy évre alkudott meg a diósiakkal. Csendes szerény embernek látszott lenni, de nős volt.

A vöröskői vár építése jól haladt előre. A padlózott szobák jövő héten bizonyára készen lesznek. A fűrészmalom felé álló bástya is, melyet Pálffy építtetett szintén kész lesz.²⁾

356. 1586. jul. 25. Pálffy száz lovat kér Komáromba.

Pálffy július 25. ismételte régi kérését: hogy a hadi tanács 100 lovat küldjön Győrről Komáromba. E napon azt is jelentette, hogy a törökök Komáromnál voltak.³⁾ Pálffynak nagy érdekében állt az említett 100 ló, mert kérését július 29. s aug. 9. is hathatósan adta elő.

357. 1586. jul. 29. Sz. Márton várából. A veszprémi püspök hálásan emlékezik meg Pálffynak vendégszeretetről.

A veszprémi püspök hálás és szívélyes köszönetet szavaz Pálffynak jóakarataért, azon vig s dús vendégszeretetért melyben őt részesítette. Kéri Pálffyt, látogatná meg őt sz. Márton várában lehető leghamarább.⁴⁾

¹⁾ ²⁾ VIII/X. f. 1. — ³⁾ H. I. Reg. 63. sz. — ⁴⁾ Ered. I/III. f. 11.

358. 1586. aug. 5. *Lelesz. István csanádi püspök házassági közvetítésre kéri fel Pálffy.*

„Miért hogy az Úr Isten — írja a püspök — az mi Kegyelmes fejedelmünk és Urunk által nagy sok jóval, jószággal, urasággal és főtisztekkel látta és áldotta meg kegyelmedet, immár én csak azon kérem ő szent Istenségét, hogy az megmondott sok mellé adjon kegyelmednek annyi papirost és tentát, kivel irathasson immár valamikor énnekem egy kis levelet, annyi sok levelemre kiket mind Lebenből taval, mind innen Leleszről irtam az édes kegyelmednek. Az kegyelmedbe való nagy bizodalمام, és az én hugomról Annáról való gondviselésem, kényszerit engemet mostan is könyörögni kegyelmednek, hogy lenne baráti által valami gondja az leány házasságára, kivel (ha el jámbor főszemélynek mi rendünkhez illenek birandja kegyelmed által az Úr Isten) a mint megmondám Komáromban, kész vagyok az én tehetségem szerint valami summat is pénzül (?) adni jószágszerzésre suis modis. És egyébként is jó móddal gondját viselném abból a mivel Isten szeretett; csak hogy én távollétemben onnan a földről az elszerzésre ugyancsak kegyelmedet kell kérnem amint kérem is szivem szerint. Az egész földön bizony nagy döghalál regnál. Ar Úr Isten tartsa meg Uraságotat asszonyommal házastársával és kis fiával egyetemben nagy sok esztendeig és szerencséltesse a török pogány ellen. Amicus devotissimus et servus.“ ¹⁾

359. 1586. aug. 4., 14. *Pálffy barátságos viszonya a Fugger családhoz.*

Fugger György — Pálffy Mária fivére hálásan elismeri, hogy Pálffy részéről sok jótéteményt s barátságot tapasztalt; Pálffynak anyósa: Fugger Sibilla augusztus 14-dikén kelt levelében Pálffy esküvője alkalmával (1583. jun.)

¹⁾ Ered. I/III. f. 11.

adott azon ígéretére figyelmezteti, hogy lakadalma után egy évre nejével Augsburgba jövend. Fugger Sibilla nagyon sajnálta, hogy egy év rég elmúlt s Pálffy eddig sem váltotta be szavát. Pálffynak azon — bizonyosan későbbi ígérete: hogy anyósát majd akkor fogja meglátogatni, ha a birodalmi gyűlésre eljövend, nem kielégítő. Fuggerné értésére adja Pálffynak, hogy leányát: Fugger Erzsébetet eljegyezte gróf Ottingen Vilmos, hanem ifjú koruk miatt csak néhány év multán fognak egybekelhetni ¹⁾

360. 1586. aug. 6 *A vöröskői tisztek, egy tanító panasza, bor szállítása, s egy boszorkányper ügyében irtak Pálffynak.*

Wettle György és Troyer Joachim jelentést tesznek Pálffynak: hogy az alsó-diósi (tót-diósi) iskolatanítónak az alsó-diósi plebános s község elleni panasza ügyében vizsgálatot tartván, meggyőződtek: hogy a tanító panasza igazságtalan, s hogy ez a plebános s a község előljárói között gyűlöletet szítván, a plebános már el akarta hagyni a plebániát. A tisztek elhatározták: hogy a tanító bizonyos idő múlva köteles lesz elhagyni állomását.

Miután Pálffy 300 akó bort s némely élelmi szereket kívánt, a tisztek ezeknek szállítására nézve utasítást kérnek tőle, figyelmébe ajánlván, hogy a vöröskői jobbágyokat nagy fuvarral ne terhelje.

A nevezett tiszteknél néhány nap előtt egy vistuki ember egy öreg asszonyt boszorkányságról vádolván azt panaszolta, hogy ez élete ellen leselkedik. A tisztek e vádat a kir. személynökkel közölték, ki Vistukot zálogul birta. A kir. személynök a vádnak elbirálására a földesurat tartja illetékesnek. A tisztek ez okból aug. 12. uri széket fognak tartani.²⁾

¹⁾ Ered. I/III. f. 6. — ²⁾ VIII/X. f. 1.

361. 1586. aug. 1—8. *Pálffynak hadi tudósításai A kémeknél s hadi levelezésnél észlelt hiány. Ali basa támadási terve. A török pusztításai Nyitra táján.*

A törökök mozdulatai- kitöréseiről pontos és szorgalmas tudósításokat küldött a főhercegnek. Augusztus 1. 2. 3. naponként külön-külön értesítést küldött volt, melyekben a törökök pusztításait és rablásait ecsetelte.

E tudósításokkal összefüggőleg Ernő aug. 7. Bécsből azt írja: hogy nézete szerint a hadseregnek nincsenek minden helyen jó kémei s a hadvezérek között nincs kellő érintkezés és levelezés. Ernő e körülményeknek nem csekély részt tulajdonít a jelenlegi vereségnél.

Ernő említi, hogy Ali basa a bányavárosok ellen készül, minek ellensúlyozására Pálffy kémeket küldjön ki, kik kipuhatólandók lesznek a törökök vállalatait. Pálffy közlekedjék Dobó Ferencz kapitánnyal, hogy szükség esetén ettől segélyt nyerjen.

Ernő újból megparancsolta Teuffel győri kapitánynak, hogy bizonyos 100 lovat haladék nélkül küldjön le Komáromba.¹⁾ E lovak csak egy ideig voltak Komáromban tartandók.

Ernő aug. 8. Teuffelhez irt levelében említi, hogy a törökök minap Nyitra táján, minden ellenállás nélkül pusztítván, a szegény népet vagyonában nagyon megkárosították, és sok marhát hajtottak el.²⁾

362. 1586. aug. 7. *Bakabányáról. Pálffy egy tartozás kifizetését magára vállalja.*

Kielman Endre cs. kir. hadi tanácsos, lowcziczi Harer Venczelt értesítette, hogy a bányavárosi fizetés czimén báró Lobkovitz László által fizetendő 348 frttér s 40 den. kifizetését Pálffy Miklós vállalta magára, s ezt Pozsonyban vagy Komáromban fogja kiszolgáltatni.

¹⁾ ²⁾ I/II. f. 8.

Harer Venczel kérte Pálffy-t hogy e pénzt Samaria Nándor
ujvári főkapitányi intézőnek, vagy Pogrányinak vagy pedig
Selmecz városának fizesse ki.¹⁾

363. 1586. aug. 7. Ujvárról. Görög J. Pálffy Miklós-
hoz Pálffy Jánosnak állítólagos haláláról.

Geörögh János Ujvárott aug. 6. este épen a „kaputétel
korban“ kapta meg Pálffynak levelét. Pálffy nejének betegségé-
ről is irt.

Pálffy Miklós e levelében megemlékezett testvéréről Pálffy
Jánosról, kinek halálát költötte a hir. Geörögh e hirt illetőleg
így irt: „A mi Pálffy János uram dolgát illeti. Ngnak semmi
gonosz hirt innét mi nem irhatunk; valakitől hallotta Ngd. ezt
a hirt, Ngd ne higgye, mert eddig mind Ngdnak, mind ide
minekünk jobban hirünkül lett volna. És minapában a rabló
török után, Dobó Uram ő Nsgával künn volt, és jó egészségben
volt ő Kglme; tegnap ismét mind Bakabányáról mind pedig
Léváról voltak itt, de semmit a felől nem beszéltenek.“ Ha
valaki majd bizonyos hirt hoz a felől, él-e vagy meghalt-e
Pálffy János, Geörögh majd tudósítani fogja Pálffy Miklóst, de
addig — úgymond — ne búslakodjék.²⁾

364. Pálffy főispáni működéséről.

A Pálffy levéltárban van egy kelet nélküli latin fogalmaz-
vány, mely nem lehet egyéb egy levélnél melyet Pálffy — mint
Pozsonyvármegye főispánja — e megye karjai s rendjeihez,
nevezetesen pedig annak főuraihoz küldött. A levél tartalma
következő.

Mindig kiváló s legtöbb gondomnak tartottam hivatalom
feladatához képest Pozsonyvármegye nemességének élet — s
vagyonbiztosságát megvédeni. Tekintve — a perek tárgyalásá-
ban észlelt nagy visszaéléseket és számos visszasságot, a gonosz-

¹⁾ ²⁾ VIII/X. f. 1.

ságok s vétségek kiirtása czéljából a Judica vasárnapon Samarján tartandó vármegyei közgyűlésen a következő czikkeket óhajtom a t. karok- és rendeknek nyilvános elbirálás végett előterjeszteni:

1. cikk. Néhány ember által elkövetett szándékos emberölésről.

2. cikk. Birtokok- s birtokjogok elfoglalásáról.

3. „ A nemesi curiak-s házak megtámadásáról s a nemes megveretéséről.

4. cikk. 20 frnton alóli adósságokról.

5. „ Részletes táborozásról.

6. „ A szűzek és asszonyok megbecstelenítéséről.

7. „ Az ország törvényei ellen alapított új vámokról.

Ennélfogva hathatósan felhivom s intem Nagyságodat, hogy az említett napon személyesen megjelenjen, vagy az érintett gyűlésre kiválőbb s meghatalmazott embereit küldje el, kik velem a nevezett ügyekről tárgyalni s határozni képesek lesznek. Nagyságod ezáltal nekem igen kedves s hazánknak nagyon hasznos szolgálatot fog tenni.²⁾

365. 1586. aug. 8. *Troyer a vöröskői építési ujtásokról s gazdag szüretéről tudósítja Pálffy.*

Pálffy Dietl nevű tisztjének figyelmeztetése után megintette Troyer vöröskői tisztviselőt, hogy a malomilletékek hátrálékait hajtsa be. Troyer aug. 8 jelentette Pálffynak: hogy e rendeletét végrehajtandja.

Troyer e levelében a vöröskői építkezés előmeneteléről többet közöl. Jakab mester 8 kőművessel s 20 napszámossal egyre dolgozik. Az asztalos 5 nap múlva készen lesz a kapu feletti új szobáknak padozatával, ezután fogja az ajtókat, asztalokat, padokat s ablakkereteket készíteni. Troyer remélte, hogy Pálffynak öröme lesz a megújított épületben.

1) VIII/X. f. 1.

Troyer megparancsolta az egész vöröskői uradalomban, hogy az ott termett árpát el ne adják. Ez árpa különben is csekély volt, mert többnyire zabot vetettek.

Ez idén — írja tovább — gazdag szüretre van kilátás, miért is szükséges üres hordókról előre gondoskodni. Troyer ugyan nem régen 3000 akóra való hordót rendelt meg, de ez sem lesz elég, minélfogva ajánlja Pálffynak, hogy az élelmezési gondnoktól 2—3 ezer akóra való hordót kölcsönözzön ki.

Troyer mély részvétét fejezván ki Pálffyné betegeskedése fölött, kéri Pálffyt, hogy beteg nejével s fiával üdülés végett mihamarább Vöröskőre jöjjön, minthogy Komáromban nincsen oly jó levegő mint Vöröskőn.

Végül jelenti: hogy Nagyszombatban nem lehet sem narancsot sem citromot venni.¹⁾

366. 1586. aug. 11. *Pálffy levelez hadi ügyekben.*

Geörögh János Pálffynak Ferrandó úrhoz intézett levelét aug. 12. vevén kezeihez, az e levélben közlött hirt — Ferrandó távolléte miatt — levelileg tudomásul hozta a nyitrai püspöknek, Salm Gyula grófnak s Dobónak. Dobó úr irt Ferrandónak. Geörögh e levél tartalmát Pálffyval közölte. Dobó három egymásután irt levélben Geöröghöt magához hivatta.²⁾ (Ujvár 1586. aug. 12.)

367. 1586. aug. 14. *Ujvár. Görögh Dobóról ír, s leveleket küld Pálffynak.*

Görögh, Dobó ismételt felhívására elment hozzá Lévára, s aug. 14. érkezett tőle vissza Ujvárra. Geörögh annak okát, miért őt Dobó többször hívta majd szóbelileg fogja Pálffyval közölni. Dobó egy levelet irt Pozsony vármegyéhez, melyet Geörögh átküldött most Pálffynak. Egyúttal a nyitrai püspöknek Pálffyhoz szóló levelét is elküldte.³⁾

¹⁾ ²⁾ VIII/X. f. 1. — ³⁾ Er. magy. VIII/X. f. 1.

368. *Pálffy M. a hadi tanácshoz aug 11.*

Pálffy jelenti: hogy Ali basa Budára érkezett. P. tudósításokat közöl a törökök mozdulatairól, s a győri segítségről.¹⁾

369. 1586. aug. 12. *Cavriano O. Pálffyhoz.*

Cavriano Octavio Pálffynak szivességéért s egy szolgálataért forró köszönetet szavaz, s ura nevében kéri őt, hogy annak részére kocsiba való 16—18 szürke kanczát szerezzen.²⁾

370. 1586. aug. 15. *Bonnet Pálffy Miklóshoz katonai ügyben.*

Azon lovasság és gyalogság, mely az Ens alatti Ausztriának egy vidékéről fizetést nyert. Aug. 13. Győrött mustráltattott, s azon 100 ló, mely Komáromba vala küldendő, aug. 15. már fel volt szerelve. Bonnet (?) Miksa levelében ezen jelentésen kívül azt is közölte: hogy a katonák között több derék legény van, kikkel Pálffy bizonyosan meg lesz elégedve. Hardeck gróf s Feornede nem fognak előbb előrevonulni, míg a 100 ló el nem megy.

Bonnet — úgymond — saját személyéről sokat irhatna, de ezt majd szolgálja fogja elmondani Pálffynak. Eddigi szolgálataival nem volt megelégedve. Pálffy kérte, hogy számára jó szállást készíttessen.³⁾

371. 1586. aug. 16. *Tatáról. Horvát Pál Borbély megbüntetéséről Pálffy Miklóshoz.*

Horvát Pál bocsánatot kért Pálfytól, hogy Borbély Jánost — Pálffy kívánságához képest — meg nem büntetheti, miután a kapitány távol van, és csak ez van feljogosítva Borbély felett

1) H. I. Reg. 26. sz. — 2) Ered. VIII/X. f. 1. — 3) VIII/X. f. 1. er.

törvényt mondani. Mindnyájan bankódnak a Borbély által elkövetett sérelem felett, s arra kérik Pálffy, hogy Borbély hibáját másoknak be ne tudja.¹⁾

372. 1586. aug. 17. Ujvárról. Bajchy J. hadi hireket közöl Pálffyval.

Aug. 17. Ujvárra Forgách Simontól levelet hoztak, melyben azt írta: hogy Esztergomba sok török jött, és a sok patkóztatás miatt „ugyan csörögnek, csattognak az utcában.“ Több vas horgot is készítettek, némelyeket több, némelyeket kevesebb emberre. Szintén e napon érkezett Ujvárra Léváról is egy levél. Eszerint Pasha Lázárnak egy jobbagya azt a hirt hozta, hogy a tatárok a Vértesben volnának, s e tatárok a béggel Esztergomra jöttek volna. Az esztergomi bég még nem jött Budáról.²⁾

373. 1586. aug. 13. Bécsből Vörösköre. Stotzing R. Königseck ügyében bizalmas kérést intéz Pálffyhoz.

Nemes Stotzing Ruprecht jelenti: hogy Königsecki Künseck György panaszkodik afelett, hogy Pálffytól egy levelet sem kapott. Stotzing kéri Pálffy, vigasztalná meg egy levéllel a jámbor Künseck urat, mi által irgalmassági cselekedetet fog véghezvinni, s intézze el annak ügyét azon bizalomhoz képest, melylyel ő Pálffy iránt viseltetik.

Végül kéri, írná meg csak három szóval: valjon van-e még remény azon a helyen, s vannak-e valamely eszközök miáltal az ügyet jó útra lehetne terelni.³⁾

374. 1586. aug. 19. Velenczéből. Foscharini barátságos levele Pálffyhoz.

Foscharini Péter hálásan emlékezik meg rokonaival együtt u. m. Strossi, Dandoli, Contarini, Barbarigi, Cornari családok-

¹⁾ ²⁾ Er. magy. I. U. ott. — ³⁾ Ered. I/III. f. 11.

kal, azon szivélyesség s jó indulatról, melyet irányukban Pálffy tanusított volt. Foscharini kéri Pálffy, hogy őket Velenczében meglátogassa.¹⁾

375. 1586. aug. 14. *Pálffy indítványa a komáromi hajóhid vámjára nézve.*

Az alsó-ausztriai kamara említvén, hogy a Vágon túl a komáromi várral szemközt nem régen két kapuval és két árokkal ellátott várda (castellum) épült, s hogy a Vágon a Dunán felállítandó hajóhid is már épülőben van, azt kérdezi Pálffytól: mennyit lehetne e hidon egyes szekerek, lovak s marhától vám czimén követelni? ²⁾

Pálffy ezen kérdésre meghatározta az egyes vámilletékeket, mihez képest a kamara 1586. aug. 14. a következő vámárakat állapította meg: egyes ember 1 fillért (pfennig) fizetett, egy ló-, ökör s tehéntől 2 fillér, egy szekértől akár teherrel volt megrakva, akár üres volt 4 fillért, egy sertéstől 2 fillért; 100 birkától 10 fillért kellett fizetni magyar pénzben; egy nagy hajótól, mely e hidon átment 4 tallér, kicsintől pedig 2 tallér volt fizetendő.³⁾

Az alsó-ausztriai kamarának rendelete értelmében a hajóhidnál alkalmazott vámszedő (Urfarrichter) köteles volt a vámot a komáromi vizivámosnak átadni. Havi fizetése volt 4 frt.

376. 1586. aug. 18. *Tatáról. Wangner házassági ügyében Pálffynak közvetítését kéri és megköszöni.*

Wangner Tóbiás aug. 18. figyelmeztette Pálffy azon határidő (aug. 7.) elmúltára, midőn Kaszap Huszain török fogoly kifizetendő volt váltságdíját, kérvén őt, adná tudtára: valjon kifizették-e Kaszap kezesei a váltságdíj hátrálékát vagy nem?

Wangner szivélyes köszönetet mondott Pálffynak többrendű szivességéért, nevezetesen pedig azért: hogy szives volt Wang-

¹⁾ Ered. I/III. f. 11. orosz levél, — ²⁾ ³⁾ I/III. f. 5,

nernek egy özvegyasszonynyal kötendő házassági szándokát támogatni.

Wangner bizalommal kérte Pálffy: hogy őt a nevezett özvegyasszony vagyoni viszonyai-, s egyéb ügyeiről értesitse. Bocsnátot kért egyúttal, hogy Pálffynak erre vonatkozó válaszáat be nem várván, e kérdéssel újra alkalmatlankodott, mire őt, egy Ausztriából tett házassági ajánlat, indította.

Miután Pálffy jóakaratanál fogva már szives volt az említett özvegyasszonynyal a kívánt házasságra nézve értekezni, Wangner kijelentette, hogy ő a Pálffy által ajánlott ezen özvegyet — tekintet nélkül vagyoni állapotára is — igen szívesen fogja nőül venni, minthogy őt erényes s keresztény életű nőnek hallotta jellemeztetni.

Amit Pálffy az özvegygyel határozand, azt ő szívesen elfogadja.¹⁾

377. 1586. aug. 19. Nagyszombatból. Troyer borvételről, egy gazdatisztról s a Vöröskő vidékén pusztuló járványról ír Pálffynak.

Troyer vöröskői tiszt Pálffy megbízásából megizlelte Nagyszombatban Gáspár deák borait. Vagy 400 akó eladó óbora van, melyet kész Pálffynak akóját 80 denárral számítva eladni, s Pálffynak azon kívánságára is rááll: hogy a bor árát a nagyszombati harminczadnál fogja átvenni.

Troyer kérdezte Pálffytól: valjon elvitesse-e a bort egész Födemesig? Továbbá tudósította: hogy Szuhán Horvát Istvánt akarja mint ispánt alkalmazni, ki talán szorgalmasabb lesz elődjénél.

A vöröskői uradalom területén ez időben járványos betegség dühöngött a lakosság körében, s főfájás- és lázban jelentkezett. Sokan bele is haltak.²⁾

1) 2) VIII/X. f. 1.

378. *Pálffy aug. 22. tudósítást irt Koppány bég váltságdíjáról, a győri lovakról, s a törököknek nyitrai betöréséről.*¹⁾

379. 1586. aug. 19. *Pálffy nejének betegségéről, s Koppány bég váltságdíjáról ír Harrachnak.*

Harrach kétszer irt Pálffynak. Ez a két levélre csak aug. 19. válaszolhatott, mivel neje halálos beteg volt. Pálffy e válaszában örömmel említi, hogy nejének egészségi állapota már javuló félben van. Pálffy erélyesen hagyta meg Trombitásnak, hogy Harrachnak járó adósságát fizesse ki. Trombitás e kötelességét néhány nap múlva teljesíteni fogja.

Pálffy Harrachnak Dobóhoz intézett levelét azonnal elküldte.

Pálffy emberei most vannak a basánál, hogy Koppány bég tartozása kifizettessék. Pálffy jó választ remél. A kezesek igen serényen járnak közben a basánál, valamint a kereskedők is, kiket Pálffy elfogatott volt. Pálffy az eredményről tudósítani fogja Harrachot.

A török kutyát vagy elhozza, vagy elküldi.

Pálffy Harrach sógorának nevezi magát.²⁾

380. 1586. aug. 19. *Ujvár. Görög J. Pálffyt Ujvárra hívja. Pálffy vármegyegyülésre készült.*

Görög János azt írta Pálffynak, hogy csütörtökön korán reggel Nyitrán kellene lenniök. E levél kedden iratott. Kiknek kellett Nyitrán lenni, a levél tartalmából ki nem deríthető. Görög úgy emlékezett, hogy Pálffy holnapra azaz szerdára a vármegyének gyűlést rendelt. Görög azt véleményezte, hogy vagy két urat megbízhatna terveivel, kik ezeket a megyegyűlésen tolmácsolnák. Különbén ha Pálffy egészen délig is a gyűlésen lesz, még Ujvárra érkezhetsz. Irja meg, valjon vizen vagy szárazon fog-e jönni, hogy elébe mehessenek.

¹⁾ H. 1. — ²⁾ U. ott.

381. 1586. aug. 19. Győrről. Tekeni egy vitéz katonát ajánl Pálffynak.

Tekeni Pál aug. 19. Győrről egy vitéz katonát küldött Pálffyhoz azon ajánlattal, fogadná őt hadi szolgálatba. Tekeni őt már többször derék vitéz katonának tanulta ismerni, miért őt Győrött is akarták megtartani, de ő Pálffy alatt kívánt szolgálni.

382. 1586. aug. 20. Trombitás Pálffynak irt egy török lóról, Saban csauzról, Ali bég váltsága- s a törökök hadi mozdulatairól.

Trombitás tudósította Pálffy beteg neje egészségének javulásáról. Trombitás s a doktor játékkal vigasztalták a nagyságos asszonyt. Trombitás ura vigasztalására a kis úrfiról t. i. Pálffy kis fiáról is megemlékezett, ki mindnyájánál gonoszabb volt, s Trombitás elől mindent elhányt.

Trombitás Kaszap Huszaint Budára küldte.

Ha Trombitás vagy Pálffy irni fognak bizonyos párkányi lóért, azt bizonyosan elküldik, csak hogy Pálffynak azt is kell megjegyezni: valjon a ló megfelelő-e méltányos árnak? Egy ember a bégnek kihajájától azt hallotta, hogy ez maga számára akarta megvenni azt a lovat s 300 tallért kínált érte. . . Saban kihaja azt mondotta: hogy az a ló 4—5 százat is megér.

Saban egyszersmind a császárnak csauza is volt, kit törökül hutiár csahuznak is hívnek; mikor a basa elébe megy ez felmozdul helyéből, a szancsak bég és kincstartó pedig feláll előtte s egészen az ajtóig jönnek az efféle hutiár csahuznak.

Ozmán bég is kívánt egy hitlevelet, hogy az, kitől a lovat kiküldi, békével mehessen és jöhessen, s megígérte, hogy a lovat azonnal megküldi.

Saban kihaja igen szereti Kaszap Huszaint. A mi Kompani Ali bég dolgát illeti, Ozman bég azt üzenteti Trombitás

és Pálffy: hogy irjanak neki u. m. Ozmannak kemény levelet Ali bég váltsága iránt, ő aztán kezes lesz érte, s a váltságnak meg kell lenni. A városok már szóltak a basával, s ő hitére fogadta, hogy vasra vereti Ali béget, s felküldi, mert anélkül nem barátja.

Trombitás többféle apró hirnek jutott tudomására. A törökök nagyon örülvén a mostani nyereségnek, ismét mozgolódnak, igen „kerkűznek“ — írja Trombitás — hogy csak egy ellenségük sem volt mostan. Biztosra vették Komáromban azt a hirt, hogy a törökök Szentmiklósról vagy Mátyusföldre fognak ütni.

Karaferi Nemehet bég a mostani hatvani bég, ki harminczados volt Ozman bég előtt Vácson, több rabot vitt mint Sasvár basa. E bég azt mondta: „Lám, csak egy vitéz sem lakik a felföldön, és ha tudták volna, hogy ilyen készületlenek lesznek a magyarok, hát 25 mértföldre szabadon rablottak volna.“

Trombitás imént idézett levelében még több fontos hirt közöl; sajnos hogy gondolatait nem elég értelmesen fejezi ki. „A hatvani bég — ekkép ír — ő maga is itt volt, a szolnoki bég és nógrádi, szécsényi bég, simontornyai, esztergomi és Sasvárral 8-an voltak, a bégek szinte hogy hazamentek a Nyírségről és . . . Tokajról, onnét a végekből gyűltek volt össze 4 ezeren, kik meghasonlottak, és az egriek jöttek Biriny alá, és azok sem tudtak jární, ha nem a szállókra ütöttek, és a birinyi és a kalia vajda a főemberek mind piacon voltak — azokat mind elfoghatták volna. De mintegy 15 törököt vittek el és a birini csordát mind elvitték, ott a birini kapuban egy németet elkaptak a törökök; ismét egy főember fia Zukány János fia: Pál, mind az aranyos fegyverdereket szerszámmal ott a vizben veszett.“

Trombitás e levéllel elküldte Saban Kihájának Pálffyhoz intézett levelét is. „Megérti Ngd., hogy mint hazudnak, hogy ők Ngd. ellen nem akarnának víni és hadakozni, hogy csak bátorságban éljünk és ne vigyázzunk; de szinte akkor óvja magát az ember inkább, mikor nem fenyegetik.“ „De csak pénzem volna, bizony sok dolognak végére mehetnék; de a sok

gond sem szenvedni. De azután elhagyom ottan mind az udvarbiróságot, mind hopmesterséget, fizetést és konyhamesterséget anélkül is ha szolgálnom kell, tudok szolgálni.“¹⁾

383. 1586. aug. 21. *Maxhendl Pálffyhoz.*

Pálffy Miklósnénak befőzött ribizkét küldött Pozsonyból; továbbá kaperlit, olivákat s indivia salátát. Paréjt már nem kaphatott.²⁾

384. 1586. aug. 25. *Tatáról. Paxy Borbély J. büntetéséről tudósítja Pálffy.*

Paxy György Borbély Jánost, kit Pálffy nála bepanaszolt volt, megpirongatta s tömlöczbe vetette. Paxy kérte Pálffy, érné be Borbélynak ezen bűnhődésével, s vétkét inkább tudatlanságának mint gonoszságának tulajdonítsa.

Paxy szentül megígérte, hogy emberei részéről semminemű sérelmet nem engedend ejteni Pálffy jobbágyain.³⁾

385. 1586. aug. 24. *Pálffy részt vesz hadi tanácskozásban. A tanácskozás határozatai.*

Pálffy aug. 24. részt vett azon hadi tanácskozásban, mely a nyitrai püspöknél tartatott. Ennél jelen voltak: gróf Salm Gyula, Dobó Ferencz, Forgách Simon, Samaria Ferdinand, Pográny Benedek, Forgách István, Görögh János, Thúry Márton s Pálffy János. A tanácskozás főcélja volt; a törökök pusztításai- s támadásainak ellensúlyozása. Miután e gyűlés minden tagja előhozta véleményét, mindnyájan abban egyhangulag állapodtak meg: hogy a Duna Komáromnál áthidalandó, s a Dunán túl egy erőd építendő, melyben bizonyos számú lovasságot kell tartani.

A nyitrai püspök mindjárt másnap megírta Ernő főherczegnek a tanácskozás eredményét. A többi között említi: hogy az

¹⁾ Er. magy. I. VIII/X. f. 1. — ²⁾ ³⁾ U. ott.

említett komáromi hid előnyösségére leginkább lehet következtetni a törököknek esztergomi hidjából, melynek segélyével ezek hat órával előbb hatolhatnak a keresztények területére, s ennyivel hamarabb vonulhatnak vissza az elrablott zsákmánynyal Esztergomba vagy a Dunán innen fekvő Kakat nevű várkastélyba.

A komáromi hidon át a győriek s más dunántúliak szükség esetében könnyen nyújthatnának segélyt a dunáninnenieknek. A gyűlés igen fontosnak tartja Ujvár erősítésének gyors folytatását, mivel e védvár elvesztése után az ország más részei is nehezen lennének fentarthatók. Hasonlókép megerősítendőeknek tartja Surány és Komjáth megrongált várkastélyokat, melyeket a vármegyék által indítványoz helyreállíttatni. A tanácskozás tagjai kéri Ernő főherczeget, hogy Ujvár erősítését magára vállalván, erre a vármegyék által fizetett munkaváltságot, s az idegen nemzetek adományait fordítsa. Felette szükséges egyzsersmind, hogy Végles, Korpona, s Bakabánya megerősíttessenek, minthogy e három végház a bányavárosok védbástyáiúl tekintendő. Valamint az előbbeni úgy a mostani basa is oda-törekszik, hogy e helyeket a török császárnak meghódoltassa. A kémek így nyilatkoznak.

A püspök ezután panaszt emel Kielmann császári fizető mester ellen, mert a katonaságot roszúl és későn fizeti. Ha valamely katona meghal a csatában, özvegyét vagy árváit — daczára az elesett nagyobb fizetési követelésnek — 1—2 frttal elégíti ki. Ezen eljárásnak s az ebből eredő inségnek tulajdonítandó, hogy az itteni végházakból 11 katona az ellenséghez szökött.

A gyűlés tagjai továbbá tanácsolják: hogy Nyitra folyó gázlói s ártalmas hidai bontassanak le, hogy ezáltal az ellenség átmenetele akadályoztassék. A végváarak közötti kölcsönös érintkezésre nézve a következőkben állapotdak meg: a szomszéd végházak gyors lovasok által fogják egymást értesíteni; ha az ellenség nagy számban fog előrenyomúlni, egyes várakban gyakori ágyulövések s a hegyeken gyújtandó tűz fognak intőjelül szolgálni, ha ellenben csak kisebb számban fog mutatkozni,

akkor négy ágyúszóból fog állni a jelentés. A gyűlés újból hangsúlyozván Ujvár megerősítését, erre s egyéb védelmi czélokra pénzsegélyt kért a királytól.¹⁾

386. 1586. aug. 27. Prágából. Kolozsvári L. egy házvétele érdekében bizalmasan ír Pálffy-nak. Pálffy tekintélye Prágában.

Kolozsvári Pálffy leveléből megértette ennek hozzá való jóakarátát. Fölötte fájlalta, hogy Pálffyné betegeskedik.

Kolozsvári igen élénk szavakban fejezte ki Pálffy iránti tiszteletét, szeretetét s ragaszkodását.

„Én — úgymond — mindenkoron igen örültem a Te Ngd. szerencséjének, örülök is mindenkoron. Szivem mindenkor Ngdnál vagyok.“

Pálffy, Kolozsvári kérésének engedve, ügykezett ennek részére Pálffy Tamásné-tól Réthén egy házat venni. Ámde közbenjárása sikertelen maradt.

Kolozsvári Fugger Márkhoz is fordult, segitené őt a kívánt réthei curia vételénél.

Pálffy Kolozsvárit 500 frttal segítette, hogy házat vehessen. Kolozsvári daczára az óhajtott házvétel meghiúsulásának, nem mondott le arról, hogy Magyarorszáiban nemesi házat venni fog, mire Pálffyt is újból kérte. „Bizony meghigyje Nagyságod — kiált fel levelében — hogy itt Csehországban, ha akarnám feleségemmel egyetemben házam is lenne, de soha az én szivemet reá nem birhatom mindig csak ügykezik oda le, és azt akarnám hogy közel volnék Te Ngdhoz s Maximilianus uramhoz.“

Erre utal Kolozsvári levelében, irván: „Ama dolog fölől pedig, a mi az apáczákat illeti bizony el nem hittem, hogy Te Ngd nem hogy azt művelte volna, de még más háborgó emberek-től megótalmazná őket szegényeket Te Ngd.“

¹⁾ Er. I/II. f. 8.

Kolozsvári e levelében határozottan nevezi magát „Pálffy procuratorának — ügyvivőjének az udvarban.“

Prágában — írja — az udvari emberek körében sokszor emlegették Pálffyt, és pedig jó hírével. Többen kíváncznak viszonzlása után.

Spinola, Berka Koloredó s Dr. Donnert urak szolgálatjukat s üdvözlétüket jelentették Pálffynak. Dr. Donnert kérte Pálffyt, hogy küldené el a magyar decretumot Bécsbe Jónásnak szász Ernő herczeg alkornokjának, ki ezt aztán neki átszármaztatná.

Kolozsvári kérte Pálffyt, hogy szerezzen neki Vöröskő vidékén nemes udvarhelyet; ha ilyen eladásra kerülne, azonnal lejönné Pálffyhoz Prágából. Kolozsvári azt írja, hogy nálánál Pálffynak nincs jóakaróbb barátja és szolgálja. Megköszönte Pálffynak nagy szívességét: „hogy ennyi nagygyal offerálta te Ngd. magát énnekem.“

Ujságkép közli: hogy Németalföldön nagy hadakozás van készülöben, mert a spanyol király 900 „návával“ és gályával el van készülve s a mint mondják az angol királynét akarja megtámadni. Azt is mondják: hogy még ily armáda nem volt a tengeren mint most.“ ¹⁾

386./a. 1586. aug. 29. *Kis-Ázsiából. Gadóchy B.*
Pálffyhoz bizalmas kérést intéz.

Gadóchy Bálint jelenti Pálffynak, hogy a császárnak Ázsiában levő oratora jövő évben kíván elmenni, s Gadóchy is óhajt vele elutazni. Ha Pálffynak Ázsiában valamely szolgálatot tehet erre készségesen vállalkozik.

Pálffyt arra kéri, hogy bátyját Gadóchy Pétert fizetési helyre mozdítsa elő. Pálffynak néhány fogpiszkálót küldött. (Kelt Ázsiában a fekete tenger mellett, egy kertben.) ²⁾

¹⁾ ²⁾ VIII/X. f. 1. ered.

387. 1586. szept. 1. *Landshut. Molarth lakodalmára
hívja meg Pálffy.*

Molarth Péter értesíti Pálffy, hogy szept. 21. Landshutban házasságra fog lépni a kath. egyház szertartása szerint Freysing Erzsébet kisasszonynyal, hnebersteini s raimpachi Freysing János Péter úr leányával. Ezen lakadalmi ünnepélyére szívélyesen meghíván Pálffy nejével, kéri őket, hogy azon minden bizonynyal jelenjenek meg.¹⁾

388. 1586. szept. *Troyer Pálffyhoz Vöröskőről. Pálffynak
mostoha pénzviszonyai s ujításai Vöröskön.*

Troyer Joachim mentegetőzött, hogy Pálffynak kívánságához képest ezer frtot nem küldhetett; minthogy a vöröskői uradalomnak ekkor semmi jövedelme sem volt. Az adósok által kifizetett pénzek rámentek hetenkint a kézmivesek kiadásaira.

Troyer saját vagyona- s kezességével is szívesen szolgál Pálffynak. Épen most kapott a rottenburgi várnagytól levelet, melyben felhívja az aug. 4-ikén esedékes kamat kifizetésére. Troyer kérdezi Pálffytól: mikép s honnét fizesse ki a kamatot?

Pálffy rendelete szerint Vöröskő várában több új ajtót s ablakkeretet helyeztek el a szobákban. Az ács egy bátyjának új tetején dolgozik. Pálffy több új szobát építtetett, melyekbe épen ekkor új padlók s asztalok készültek. A lakatos munkát egy pozsonyi lakatos végezte.²⁾

389. 1586. szept. 2. *Paksy a törököknél levő rabokról,
s váltságdíjról ír Pálffynak.*

Paksy György tudósítja Pálffy, hogy egy Esztergomból jött ember tegnap látta, amint a törökök Esztergomba rabokat vittek, köztük asszonyokat és gyermekeket is. E rabokat a hidon át vitték. Esztergomban sok idegen török volt.

¹⁾ Er. I/III. f. 11. — ²⁾ Er. VIII/X. f. 1.

Paksy a kiváltandó rabok ügyében kéri Pálffy, hogy ezek árának felét küldje meg, a másik felét ő fogja megadni. Hat rabot 116 frt. eladtak.¹⁾

390. 1586. szept. 3. *Gr. Hardeck egy párbajról ír Pálffyhoz.*

Gr. Hardeck levele szerint, a budai basa meghagyta a fehérvári bégnek, írnia meg a győri kapitányuknak (Obrister), hogy a fehérvári bég a Cseglay (?) Ferencz elleni párviadalban (Kampf) nem fogja használni az új manettet (Manett, talán valamely fegyvernem) mivel erre nézve a basa fog határozni, ki személyesen akar jelen lenni, következőleg a kapitánynak is személyesen kell jelen lennie.

Hardeck azt írja, hogy ez ügyben nehéz valamely tanácsot adni, mivel ilyen dolgoknál különféle kellemetlenségek szoktak felmerülni. Hardeck Pálffytól lovakat kér kölcsön.²⁾

391. 1586. szept. 17. *Az udv. kamara Pálffyhoz hadi élelmezésről.*

Pálffy hasson a katonaságra, hogy a proviantkenyér czipója a megállapodáshoz képest 5 denárral számítassék.³⁾

392. 1586. szept. 3. *Nagyszombat városa vámmentességi joga érdekében ír Pálffyhoz.*

Midőn nemes Kowarz Máté nagyszombati polgár áruczikeit. Dunán Magyarország alsó vidékére szállította, Pálffynak komáromi vámszedője vámilletéket kért tőle, és csak akkor engedte őt tovább menni, mikor zálogkép két darab (duabus periis panni moravici) morva posztót hagyott nála.

1) Er. VIII/X. f. 1. — 2) Ered. I/III. f. 11. — 3) Cs. k. 1.

Kowarz érdekében Nagyszombat város tanácsa, hivatkozván azon szabad városi kiváltságára, melynélfogva polgárai az országban illetén vámoktól fel vannak mentve, kérte Pálffy-t hogy e kiváltsághoz képest intézkedjék.¹⁾

393. 1586. Szilasról. Az érsekléli nemesek hadi kötelességük alól kérnek Pálffytól felmentést.

Pálffy megparancsolta az érsekléli széki nemeseknek, hogy mihelyt lövést hallanak azonnal siessenek személyesen és kocsi-jaikkal Komárom várának védelmére.

Az érsekléli nemesek 1586. sz. Egyed napja utáni csütörtökön kérték Pálffy-t: mentené fel őket az említett védelmi kötelességtől, mivel kevesen vannak, és csak igen kevésnek van lova és kocsija; lovaik pedig messze a réten járnak.²⁾

394. 1586. szept. 7. Tatáról. Paksy a törökök hadi mozdulatairól s a tatái katonák éelméről ír Pálffyhoz.

Paksy György egy embernek tudomása alapján jelenti: hogy pénteken este Esztergomból sok lovas s gyalogos katona szekerekkel együtt Sambok felé vették útjukat, s nem tudni mely irányba fognak tovább menni.

Paksy kéri Pálffy-t, hogy ezt azonnal tudassa a győriekkel. Az említett hirodó azt is mondta: hogy Temesvár felől is jönnek törökök Sámok felé.

Paksy panaszkodott: hogy a profont nem ad egyebet rosznál, s Tatán semmi éelmük sincs. Pálffy-t kéri, hogy a tatái katonaság részére búzát eszközöljön ki.³⁾

395. 1586. szept. 7. Lévay L. megszabadulása érdekében ír Pálffynak.

Lévay László ki egy tömlöczben mint rab sinlődött — ugyanezen tömlöczből irt Pálffyhoz egy levelet, melyben ese-

¹⁾ ²⁾ ³⁾ Ered. VIII/X. f. 1.

dezve könyörög, hoznák el Váczi András deák és Mátyás deák az ő hitlevelét. Léway Pálffyban helyezte szabadulásának reményét.¹⁾

396. *Pálffy szept. 7. jelenti a hadi tanácsnak hogy Doctor Pettzen Konstantinápolyból Komáromba érkezett.*

Szept. 9. ismét különféle hírekről tudósította a hadi tanácsot.²⁾

1586. szept. 10. *Paksy a tatai védelemről ir Pálffynak.*

Fehérvárról Paksyhoz Tatára egy ember azon hirrel jött, hogy a törökök nagyban készülődnek, de hová, ezt meg nem tudhatta.

Paksy kérte Pálffyt, küldene neki ólomot, mert a löporházban egy font ólomjuk sincs. „Oly jól viselnek gondot reánk“, kiált fel.³⁾

397. 1586. szept. 14 *Bazinból. Troyer tudósítja Pálffyt Dietrichstein-Krusyth Anna halála s temetéséről.*

Troyer értesítette Pálffyt: hogy még ő — t. i. Troyer — Bazinban Illésházy úrnál időzött, ezalatt meghalt itt Dietrichstein szül, Krusyth Anna úrnő. Troyer meglátogatta Illésházy s Dietrichstein urakat, vigasztalando őket fájdalmukban. Kiváncos volt, hogy Pálffy is ott lett volna, vigaszt nyújtandó a kislelkű Dietrichstein úrnak.

A megholt Dietrichsteinné tetemét szept. 15. Szent Györgyre vitték. Illésházy s Dietrichstein felkérték Troyert, hogy Bazinban maradjon s a temetésnél Pálffyt képviselje.

Troyer jelenti, hogy szept. 15. gróf Salm Gyula is jövendő a temetésre.⁴⁾

1) Ered. magy. l. VIII/X. f. 1. — 2) H. l. 12. sz. — 3) Ered. magy. l. VIII/X. f. 1. — 4) Ered. VIII/X. f. 1.

398. 1586. szept. 15. *Ujvárról. Zeleméry L. Pálffy betegségről s a naszádosok tartozásáról ír.*

Dietrichstein Anna haláláról Mlodeczky is értesítette Pálffyt Pozsonyból, hogy Dietrichsteinné rövid betegség után halt meg. Pálffy ekkor Komáromban volt. Beteg rokona látogatására — ha akarta is volna — nem jöhetett el mivel lázban szenvedett. (Krusyth Anna — Pálffy nővérének: Katalinnak előbb férj. Krusyth Jánosnének, később férj. Illésházy Istvánnének leánya volt), melyről Zeleméry László szept. 15. irt levelében részvét-tel megemlékezett, kívánván Pálffynak mielőbbi meggyógyulást, miután a törökök a végvárat fenyegetik, s hogy a szegény hazát megvédje.

Zeleméry Pálffy részére két vad madarat hizlaltatott, s remélte, hogy Vöröskőre fogja küldhetni. Most elküldi, s kéri, hogy szívesen fogadja.

Zeleméry panaszkodott, hogy a naszádosok nem fizették az érsekségnek járó tizedet. Ezen naszádosok száma 52. Pálffytól kérdezte: mit legyen teendő a naszádosokkal? ¹⁾

398./a. 1586. szept. 21. *Tatáról. Paksy egy megszabadult pribékről ír Pálffynak.*

Paksy örömmel értesült Pálffy egészségének javulásáról. Ujságkép irta Pálffynak: hogy Zsámbokról egy pribék jött hozzá, ki onnan érkezett, hol a török császár lakik. Azt mondta: hogy négy hónapig jött, s hogy Konstantinápolyban és Drinápolyban igen halnak.

A pribék Thúry Benedek idejében vészett el Palotáról, s gyalog legény volt; immár 18 éve, hogy raboskodott. Paksy két napig fogja őt Tatán pihenni hagyni, s ezután Győrre bocsátja.²⁾

¹⁾ ²⁾ Ered. VIII/X. f. 1.

399. 1586. szept. 26. *Thúry török híreket közöl Pálffyval.*

Thúry Márton Pálffy meghagyása szerint Chere Imrét néhány lovassal lesbe küldte. Midőn lesben voltak egy csikvári aga tizenharmad magával Budára ment. Három közülök előre ment. E hármat a lesben levők megszalasztották.

A törökök Válnak vették útjukat, s a magyarok a három közül egyet megfogtak. A váli törökök ezután üldözőbe vették a magyarokat, de midőn ezek a Vértes szélét elérték, nem merték őket tovább üldözni.

Amadénak egy lova elveszett. Révay úrnak legénye elmaradt a Vértesben s paripája is elveszett.

Egy igazmondó ember — ki Pálffynak elmenetele után érkezett Komáromba — azt mondta: hogy a basa a béggel nem sokára Esztergomba fog jönni.

Mányay Péter — ki szept. 26. érkezett Komáromba — azt mondta: hogy Vácznál van valami kút, s a bég ott akarja a basát megvendégelni, s onnét fognak Esztergomba menni. Azt is mondta hogy Ekebeni (?) basa fog Budára jönni, s a mostani el fog menni.

Azon töröktől, kit az urak hoztak, más hirt nem tudhattak meg, mint hogy Csaszvar hasa a fehérvári és simontornyai bégséget kérte legyen. Azt is mondta, hogy mikor a törökök Muraközben rablottak, 600 rabot vittek el; néhányan a rabok számát 900-ra tették.

Thúry kérte Pálffyt, hogy a komáromi uraknak pénzt küldjön.

400. 1586. szept. 28. *Komáromból. Trombitás a komáromi viszonyokról ír Pálffynak.*

Maxhendl kétszer is kérdezte vala Trombitástól: meg fogja-e tartani a Komárom udvarbiróságot vagy nem? s arra kérte szerezné meg neki Pálffytól a pozsonyi udvarbiróságot.

Trombitás említette Maxhendl előtt, hogy Pálffynak kedves az ő t. i. Trombitás szolgálata és — úgymond „szólt is ő Nga. velem s nem is érdemeltem volna, miképen ajánlotta magát Ő Nga. és bizony sem haszonért, sem adományért, csak az ő jámborságaért szolgálom; de ha meg kell mondanom, hát sem konyhamester, sem hopmester, sem fízetőmestere nem leszek az Úrnak, sőt igen könyörgök ő Ngának, hogy még az udvarbíró-ságot is másnak adja, hogy én tőlem senki ne kívánjon semmit. . . . Hanem Uram mellett leszek, s ha itt lakik vele lakom, ha kimegyen vele megyek.“

Trombitás — úgy ir — hogy Pálffy-t híven szolgálta, s feddését mindenkor türelmesen fogadta, habár ezt sokszor meg nem érdemelte.

Midőn őt Csejthey hűtlen gazdálkodás és lopásról vádolja, tovább nem hallgathat. Csejthey s Maxhendl az ő ügyeit Pálffy előtt félremagyarázták, holott ő őket Pálffy előtt sohasem gáncsolta.

Trombitás mentette a volt sáfárt, kire Csejthei s mások haragudtak, mert nem engedte Pálffy jószágát elpocsékolni.

Csejthey egy asszony-nyal szerelmeskedik. A szakácsok 2—3 szor fogyasztanak a mostani sáfár alatt.

„Maxhendl — úgymond — mint egy olaj, mindenütt a vizen fen akar lenni. Nagyságod titkon nem tanított, nem feddett, hanem a hazugok szavára igen hirtelen “

Pálffy már 3 hét óta nem nézett volt Trombitásra, és szavát sem akarta hallani. Trombitás nem is mert Pálffyhoz bemenni, hanem csak az ajtón kívül sugorgotott.“

Tombitás azt hiszi, hogy jobban járt volna, ha Maxhendl, Csejthey s Thúry kedvében jár vala, megemlítvén, hogy Pálffy Thúry szavára sokat ad.

Thúry által akármit lehet Komáromban keresztül vezetni; az udvarbíró-sághoz tartozó jogokat is ő gyakorolja. Draskovich szolgálját — Pálffynak hire nélkül — felakasztatta; a polgárokat kényszerítette, hogy az akasztófához a létrát alkalmazzák, ami őket nagyon boszantotta.

Sebestyén deák is panaszkodott Thúryra, azt állítván, hogy ő is — mint Trombitás — csak nevét viseli az udvarhadnagyságnak; valahol ő hadnagy volt, soha senki sem parancsolt a főkapitányon kívül az ő alattvalójának. Az alkaptány ugyan közölte a hadnagygyal a rendeletet, de a hadnagy alantasainak nem parancsolt. Thúryra a vajdák is panaszkodtak, hogy önkényűleg cselekedvén, őket sohasem hívja értekezletre.

Trombitás imént idézett levelében ünne élyesen hangsúlyozta: hogy ő soha semmiben sem károsította meg Pálffy, s ez úgy bánik vele, mint valami inassal. Felhozta azt is: hogy amit tavál Pálffynak kölcsönzött ezüstben s árúkbán, ez legalább 3 ezer frt értéket képvisel. Sokszor nem lett volna Pálffy szolgáinak mit enniök, ha ő nem segítette volna őket. Továbbá említi: hogy Pálffynak komáromi jószágát két esztendeig lelkiismeretesen védte tűz- viz- és perpatvar ellen, s a jobbágyokat nem terhelte. A falukra saját pénzén járt ki, és a birákat Pálffy birtokának ótalmazására buzdította. A komáromi jószág jövedelme növekedett, s még jobban gyarapodott volna, ha Pálffy abba pénzt fektet be vala. Trombitás 100 öl szénát kaszáltatott le. A buzáért 2½ ezer frtot remélt bevenni, ha Pálffy ezt el nem ajándékozná. Trombitás — állítása szerint saját pénzével is emelte a gazdaságot. A rabokra is kellő gondot fordított; közülök egy sem futott el, sem meg nem halt.

Pálffy többször búsult Thúrynak mulasztásai miatt. Thúry szükség idején nem adta a maga lovat a taraczk alá, vagy a szakállas puszka alá.

Trombitás örömmel vette hírül: hogy őt Pálffy 9 nap múlva számon veszi. Ha Pálffy nem jöhetne el, bizza a számadás vizsgálatát akár Thúry Mártonra, s ne legyenek irányában semmi kimélettel, ha kárt tett.

Trombitás reméli, hogy e nyíltságaért Pálffy mint igazságszerető ember nem fog reá neheztelni, mivel tudja, hogy Troyernek, ki neki kárt tett, 100 frtot ajándékozott.

Trombitás azért is ohajtotta a számadásnak mielőbbi rendezését, hogy némi szabad időre szert tegyen, miután Pálffy őt eddig még csak egy napra sem bocsátotta szabadon. Ő Pálffy

szegődetlen szolgájának nevezi magát, ki nem tudja: miért szolgált tulajdonkép Pálffynak?

Pálffynak ajánlja, hogy az ezüstművet váltsa ki, s kérdeztesse meg Csejthey, Szerdahelyi s Maxhendltől — mit adtak ki a katonákra?

Ezután kéri őt, hogy helyettesül jó tisztet küldjön Komáromba, mert itt sok a dolog, több mint Vöröskőn s Pozsonyban, mivel Komárom vég hely, hol sok a nép; a török itt szomszéd, ennek írni és választ adni, ezt nem mindenki érti Pálffy kedve szerint; végül a rabokkal is sok a practica.

Trombitás nem haszonért és fizetésért — hanem azért szolgált, hogy Pálffy — mint a fejedelemnek kegyencze — jövőben előmozdítani fogja, és azon költségeikért, károkért s fogságért amit eddig szenvedett, valamely jobb szolgálatot szerez neki; de Pálffyt megcsalják szép szóval; „úgy vélem eszemben — írja Trombitás — tartsa ember azt mi kezénél vagyon, s ne higgye a sok udvari szép szót; aztán halandók vagyunk; mit használ, ember nagyot használván; semmit nem hoztunk e világra, és semmit el sem viszünk innét.“

Az utóiratban megjegyzi: hogy Pálffy s neje szent életű emberek, de Pálffy mindent hamar elhisz és jó szolgáját csekélységért is megpirongatja; továbbá hogy hirtelen haragú és egy emberhez kevés ideig ápol rokonszenvet.

Végül e szavakkal zárja be hosszú levelét: „Az élő Istenért Nsgd ezért meg ne haragudjék, hogy előszámlálom, mert immár szabad ember vagyok, bizvást szólok, hogy Ngd. ezután másképen cselekedjék, ilyen jót tett szolgájával. Mindazáltal az Isten megverjen, ha én Ngdra gonoszt szólok; mindenkor Ngd. bizvást parancsoljon még ezután is; én egy szolgájánál hasznosabb leszek, mert talán itt Komáromban veszek egy házat és Ngd. körül forgolódom, s mindenkor Ngd. jó hírét nevét hordozom.“ ¹⁾

¹⁾ Ered. magy. I. VIII/X. f. 1.

401. 1586. szept. 29., 30 okt. 1. *Thúry hadi ügyekben
ir Pálffynak.*

Thúry Márton szept. 29. Komáromból a főherczegnek Pálffyhoz küldött leveleit küldte el.

Egy hirnök állítása szerint az esztergomi török Ujfalu felé ment. Pálffy a komáromi tiszteknek 100 frtot küldött, mely összeget Karczay szétosztotta.¹⁾

Thúry szept. 30. azt jelentette Pálffynak: hogy a basa még Esztergomban van.

Thúrynak a „győri király képe ő Nga“ irt s két „zar“ gyalogot kíván. Thúry Razmannak egy levelét küldte Pálffynak.

Pálffy elrendelte volt, hogy Bécsbe egy vizi, egy száraz vajdát s egy tizedest küldjenek. Thúry kérdezte Pálffytól: kiket küldjön most utána? ²⁾

A főherczeg szept. végén többrendű parancsot küldött Komáromba Pálffyhoz. Ennek távollétében Thúry felnyitotta azokat, s Pálffy helyett válaszolt is reájuk. Okt. 1. kelt levelében közli Pálffyval a válaszokat.³⁾

Szept. végén érkezett Komáromba egy rab, ki a bég szolgálja volt. Ez Konstantinápolyból urának s Koppány bégnek leveleket hozott.

Thúry M. okt. 1. kérte Pálffyt Thúry Ferencz kérvényének támogatására. Thúry F. Salán bizonyos jószágot kért, mely Pokar Lukács gyermekeit, továbbá Thúry Márton feleségét, Alfeöldy Györgyöt és László Deák feleségét illette.

Tarnóczy Mátyás hiába kérte volt a magvaszakadás czimén. Tarnóczy Mátyás meghalt. „A salai jószág vagy 500 frt értéket képviselt.

Okt. 1. ismét érkezett Komáromba a főherczegnek egy rendelete. Thúry — e Pálffynak szóló parancsot felnyitván, ezeket adta rá válaszul: Egy ember tudósítása szerint a basa szept.

¹⁾ ²⁾ ³⁾ U. ott.

27. 5 sajkával s hét hajóval jött Esztergomba. A hajókon főemberek voltak. 25 lovast is hozott, kik az ő lovait vezetéken hozták fel. A basa Esztergom várába szállott, s onnét szept. 29. lement az Esztergomhoz közelfekvő kis szigetre; itt nagy sátorot állítván fel, konyhaszereit idevitette, s fővitézeivel itt vigan lakik. Mindennap őrséget állít Esztergomon fölül félmért-földnyire vizen és szárazon, hol két, hol három sajkával. Arról mit a főherczeg irt, hogy t. i. a basa sok ágyúval és néppel jött volna Esztergomba, Thúry okt. 1-éig még semmit sem tudott meg.¹⁾

402. 1586. okt. 2. *Komáromból. Trombitás a törökök hadi mozdulatairól ír Pálffy-nak.*

A basa még Esztergomban volt a szigeti sátorban. A basa — mint hirtelt — az erdőkön át Fehérvárra akart menni. Magok a törökök mondják: hogy Törökországban nincs fősvenyebb, ravaszabb, hazugabb s telhetetlenebb ember e basánál; hol lehet ajándékokat zsarol ki.

A törökök tavaszkor a kazurokra készülnek. Biztos hirygánant rebesgetik: hogy a törökök Vált nagyobbítani akarják, vagy pedig a Váltól egy kis mértföldre fekvő pusztát várát, melynek kőfalai most is fenléteznek, helyre fogják állítani, hogy itt 2—3 száz lovast elhelyezvén a komáromi csatának „utját elfoghassák.“ A törökök most is felette boszankodnak a komáromiakra, azt mondván: hogy tiz vég helyből sincs annyi bajuk, mint Komáromból.

„A töröknek — úgymond Trombitás — az ebnek nem kell hinni, mert lám bizonynak mondják, hogy oda Balaton mellé Komár felé három kastélyt vett be a török, s hogy mostan is ott vagyon Nádasdy uram a győri és pápai Batthyány és Zrínyi uram hadával.“²⁾

¹⁾ ²⁾ Ered. magy. I. VIII/X. f. 1.

403. 1586. okt. 3. *Komáromból Vöröskőre. Trombitás Pálffyhoz.*

Trombitás J. felesége után kívánt menni a hévvizbe, s Pálffytól egy sátozt kért.

Már sok levelet írt Pálffynak, de ezekre eddig még nem kapott választ.

Kéri Pálffyt, ne haragudjék reá azért, mivel szókimondó őszinte ember.

Az egriek a hatvani bégnek Karaferi Nemhet bégnek öcsét elfogták.

Trombitás hallotta, hogy Ocskay meghalt. Jó lenne, ha Pálffy Ocskay helyét oly embernek megszerezné, ki neki kész szolgálja lesz.¹⁾

Trombitás okt. 3. este ismét írt Pálffynak, mivel tőle levelet kapott. Bocsánatot kér tőle, hogy minap haragjában írt neki.

„Tudtam — írja Trombitás — Nagyságod hű és jámbor boldog erkölcsét és igazságát. De most nyilvánban valóban eszemben vettem, hogy nagy tűrhető és igazságszerető úr Ngd, ki mikor hatalma volna Ngdnak mind verésre büntetésre, még akkor is Ngd. kegyelemre türesre tért, és nem úgy fizet uram azoknak, a kik mit érdemelnének.“

Trombitás a Pálffy levelében foglalt egyes vádak ellen védekezvén, emliti, hogy neki az udvarnál s a véghelyeken sok irigye van. A levélből kitűnik, hogy Trombitás egy ideig a törökök kezében is volt.

Végül kéri Pálffyt, hogy őt szolgálatából elbocsássa.

404. 1586. okt. 4. *Thúry M. Pálffyhoz a tatai tisztekről.*

Thúry Márton jelenti Pálffynak: hogy a budai basa Esztergomból Budára ment. Horváth Mikola az uraimmal elment

¹⁾ Ered. magy. l. VIII/X. f. 1.

volt Vaal alá; a tatai urak is odamentek paripákon, s velük ment több gyalog katona is. A gyalogság lesbe helyezkedett. A les mellett néhány török lovas elhaladván, a tatai gyalogok nem ütöttek rájuk, hanem a török gyalogokat várták. A törökök észrevevén a magyar gyalogságot, megfordultak és visszamentek. A magyar tisztek ekkép semmihez sem juthattak, de kárt sem vallottak. Márházy Jánosra lőttek, a pusztá golyóbis nyergében állott meg; sem őt sem lovát meg nem sértette.

Ozmán bég — Trombitás Ferencz állítása szerint — azt mondta: hogy mihelyt Pálffy megjön, azonnal akar vele találkozni.

Hat naszádos halászni ment a váli rét felé. Éjjel hat török csónakázott ott. A naszádosok lőttek reájok; a csónak felfordult, s a törökök kiúsztak. A naszádosok a csónakot elhozták, Nádasdy úr Fehérvár alatt volt, s onnan visszatért; egy paripánál többet nem kapott.¹⁾

405. 1586. okt. ? *Thúry M. Pálffyhoz a törökök portyázásáról.*

A főherczeg október hóban megengedte Thúrynak, hogy Pálffyhoz intézett leveleit, Pálffy távollétében felbonthatja.

Thúry köszönetet irt Pálffynak azon szivességéért, hogy őt Barbarics György megholt zólyomi kapitánynak helyére ajánlotta a felségnél. Jelenti: hogy tegnap este egy legény jött Ujvárról avval a hírrel, hogy a törökök tegnap éjjel az újvári barmot nagyobb részben elhajtották s ezen kívül egy embert s több gyermeket is raboltak el.²⁾

406. 1586. okt. 4. *Pozsonyból. Mlodeczky Pálffynak pénzügyeiről, s gazdaságról ir.*

Mlodeczky János tudósítja Pálffyt, hogy pénzügyei s követelei érdekében a m. kir. kamarához emlékiratot terjesztett fel.

¹⁾ ²⁾ Ered. magy. I. VIII/X. f. 1.

Kéri Pálffy, hogy a galgóczi vásáron két lovat vásároltasson a pozsonyi vár számára.

Duranczi szilvát, őszi barackot, egy szekér almát s 40 csirkét küld Pálffynak Vöröskőre.

Végül jelenti, hogy a pozsonyi káptalannak több tagja sinlődik.¹⁾

407. 1586. okt. 5. *Komáromból Vöröskőre. Trombitás méltányolja Pálffy kegyességét, és Zöke Pétert ajánlja.*

„De ugyan az — úgymond — hogy Ngd keresztény ember, és nem érdemlettem volna, hogy annyi levelemre és hirtelen sok írásomra olyan kegyelmesen feleljen Ngd, kit meg akarok szolgálni életemben mint kegyelmes uramnak.“

Trombitás Zöke Péter nevű komáját ajánlja Pálffy szolgálatába. Zöke — írja Trombitás — inkább vöröskői porkolábnak, mint komáromi udvarbirónak való, mert köszvényes ember.

Trombitás Pálffynál ez ideig két éven át mint udvarbíró szolgált volt.²⁾

408. 1586. okt. 8. *Selessy Pálffynak pénzbeli követelésére válaszol.*

Pálffy Selessy János galgóczi harminczadostól ezer frtot kért. Selessy e kérést megtagadta, minthogy a m. kir. kamarának azon utasításához képest kellett eljárnia, hogy a kir. tanácsosoknak csak a k. kamara utalványa alapján adhat pénzt.

A kir. kamara megparancsolta volt Selessynek, hogy 1586. okt. 1-ig 400 frtot fizessen a komáromi katonaság élelmére, mit ő már teljesített is, 435 frtot vevén kölcsön e célra.³⁾

409. 1586. okt. 8. *Nagyszombat a „Rózsahegy“ szőlőknek jogi természetéről ír Pálffyhoz.*

Pálffy a szuhai határban levő Rózsahegy nevű szőlődűlőnek földesúri tartozandóságára nézve Nagyszombat városával egy

1) U. ott. — 2) 3) Ered. VIII/X. f. 1.

ideig ellentétes nézetben volt. Nagyszombat városának tanácsa 1586. okt. 8. üléséből következő levelet küldött Pálffyhoz: „A mi pedig illeti a jurisdictiót Ngd. értse meg, hogy annak a Rózsahegynek jurisdictiója elejétől fogva mienk volt. Mi tartotunk pereghmestert, szállópásztort is, és valakinek volt — azonféle szállókról, melyek ott Rózsahegyben vannak, — valami pöre, azt a mi pereghmesterünk ítélte meg. Abban pedig a régi urak, kik Vörösköt tartották és birták, minket és a mi eleinket megtartották, és a Futkar (t. i. Fugger) urak is azonképen, mert erre kiváltképen való szabadságunk vagyon. A mi pedig illeti a többi szabad szállóket, melyek szélllyel a vöröskői tartományban vannak, úgymint Dióson, Ottentálon Hosszúfalun és egyebütt, azoknak is külön szabadságuk van.“

A tanács végül kijelenti: hogy a rózsahegyi szállók — akárki is birja ezeket — kilenczeddel meg nem terhelhetők, s az idegenek is, — kik most ott szállóket birnak, vámot fizetnek, de kilenczedet nem.

A tanács hivatkozik Pálffynak azon nyilatkozatára; hogy ő Nagyszombat városával jó szomszédságban akar élni, s a köztük fenforgó kérdéses jogokat barátságos úton akarja elintézni.¹⁾

410. 1586. okt. 8—11. Pozsonyból Vöröskőre. Pálffy a felkelésről. Több pozsonymegyei község portája.

Pozsony vármegye — a részletes felkelés céljából elrendelte: hogy a ki nem fog a felkelő seregbe gyalogost állíthatni ezért 3 frtot, lovasért pedig 4 frtot fog fizetni. Pálffy a felkelés érdekében saját uradalmaiban is buzgólkodott, 1586. okt. 8. erélyesen megdorgálta Mlodeczky pozsonyi uradalmi tisztartóját, mivel hanyagúl járt el a fenti rendelet valóztatásában, s a pozsonyi uradalomból nem küldte el a részletes felkelésnek megfelelő katonákat.

Mlodeczky már okt. 9. küldött levelet Vöröskőre, melyben — tanúkra hivatkozva — mentegetőzik.

¹⁾ U. ott. N. 382. magyar levél.

Okt. 11. ismét folytatja mentegetését, azt állítván: hogy a pozsonyi uradalomból nem jár 30 hadköteles, mivel itt nincs e számnak megfelelő porta.

Bodokon — úgymond — csak 16 porta van, s a gölei falvakban 100 porta sincs. E talvak tíz hadkötelest küldtek, mert az alispán nem akart tőlük pénzt elfogadni. A samarjaiaknak nincs több portájuk hatvannál. Zerdahelyen nincs egészen 12 porta. Ujfalun 4—5 porta van. Nagy szegénység miatt nem küldhettek katonát.¹⁾

411. 1586. okt. 14. *Komáromból. Thúry leveleket küld Pálffynak s Koppány váltságí fizetéséről tudósítja.*

Thúry Márton több levelet küldött Pálffy után; a többi között a főhercegnek rendeleteit, Koppány Ali bégnek s Máros városának leveleit.

Thúry azt írta ekkor, hogy Koppány Ali bég 54 tulkot ökröt küldött. A révnél voltak, míg Pálffy intézkedni fog, hová hajtandók. Más jószágok u. m. a szőnyegek Váczott voltak, a lovak pedig Szécsényben.

Koppány azt kívánta Pálffytól, hogy valamely emberét útra bocsássa; ő majd hitlevelet fog kérni a pasától, mert ő immár Masúrnak írta magát.

Thúry jelentése szerint, a pasa elmenetele után, a törökök Esztergomban gyültek össze s Galgóczra nem akartak menni.²⁾

412. 1586. okt. 17. *Pozsonyból. Maxhendl élelmet szállít Pálffynénak.*

Maxhendl Márton Pálffynénak néhány duranczi szilvát, kör-tét s 25 madarat küldött. Illésházynénak is 5 csomag (Pantel) madarat küldött.

Nádasdynak várt megérkezéséről még semmi hirt sem vettek Pozsonyban.³⁾

1) 2) 3) VIII/X. f. 1.

413. 1586. okt. 13. *Pálffy s a naszádosok tizede.*

Az udv. kamara meghagyja Pálffynak, hogy a hatósága alatti naszádosok fizessék meg az esztergomi érsekségnek tartozó tizedet.¹⁾

414. 1586. okt. 7. *Prágából. Rudolf Ernő főherczeghez az újvári provisoriatusról s Pálffyról.*

„Uns ist gehorsamst zugebracht und verlesen worden was uns F. L. über unsere zuvor ergangene gnedigste Resolution, verer von sibenden aprilis nechsthim, des ujvarischen Provisoriatams halber, darzu wir unseren getreuen lieben Janus Csutor fürgenommen freundt und brüderlich haben zugeschrieben.

Ob sich um wol demselben nach seither des (Titel) Niklas Pálffy z. um de Bestand angeregter Amtseinkommen gehorsamst angemelddt, so haben wir doch in sein Begern zu beivilligen allerhand Bedenken gehabt, lassen es amt bei obberührtes unserer desswegen hievor ergangenen Resolution nachmals mit Gnaden verbleiben und uns die mit gedachten Csutor albereit geschehene Abhandlung allerdings gefallen, und werden Für. L. nummehr die wirkliche Ordnung unbeschwert gethuen haben damit er Csutor zu angeregtem Amt gebührlich eingeführt, auth sonst die weitere Notturst dabei gehandelt werde. Wie sie brüderlich wol zu thum wissen. Darum p. Geben etc.²⁾

415. 1586. okt. 22. *Nagyszombatból. Az esztergomi káptalan készséges lelkészi szolgálata Pálffy iránt.*

Az esztergomi káptalan sajnálatát fejezi ki afelett: hogy Pálffy becsületes és igazságos kívánságának mindjárt eleget nem tehetett, mintán a káptalan tagjai nagy részben el vannak foglalva, némelyek országos ügyekkel, némelyek szüreteléssel.

¹⁾ ²⁾ Cs. k. 1.

A káptalan Thalasy kanonokot akarta Pálffyhoz kiküldeni, de ez nincs itthon; azonban Draskowith Mátyás prépost több napra kimehetend Pálffyhoz, s kívánsága szerint fog sz. miséket felajánlhatni. A káptalan igen szívesen áll Pálffy szolgálatjára.¹⁾

416. 1586. okt. 23. *Nagyszombatból. Zeleméry a komáromi naszádosok- s az ujbári katonákról.*

Zeleméry László ismételten kéri Pálffyt hatna tekintélyével a komáromi naszádosokra, hogy a megfelelő tizedet kifizessék.

Zeleméry azt állította: hogy az ujbári katonaságot csak ő tartja fenn a tizedből.²⁾

417. 1586. okt. 23. *Komáromból. Trombitás a komáromi mostoha viszonyokról.*

Trombitás János panaszkodik a szűk termés miatt. Pálffyt kéri, írná meg mikor fog Komáromba jönni, hogy részére előkészületeket tegyen, mert bizony minden szűken van, s nem tudja, mit fog majd tenni, ha Pálffy vendégeket fog meghívni.³⁾

418. 1586. okt. 25. *Tatáról. Paxy üdvözli Pálffyt, s örjáratról tudósítja.*

Paxy György üdvözölvén Pálffyt, örömét fejezi ki ennek szerencsés eljövetele felett.

E levél szerint Pálffy okt. 23. vagy 24. érkezett volna Komáromba.

Paxy jelenti, hogy a törökök hadi állásának kipuhatolására embereket küldött ki.⁴⁾

¹⁾ ²⁾ U. ott. — ³⁾ ⁴⁾ U. ott. magy. l.

419. 1586. nov. 2. Pozsonyból. Maxhendl a bibornok pozsonyi tartózkodásáról ír Pálffynak.

Maxhendl két iratot küldött Pálffynak, melyet a bibornok udvarmestere adott volt neki. Maxhendl remélt, hogy Pálffy 4—5 napra Pozsonyba jövend, s az érseki udvarban fog meg szállni. A bibornok udvarmestere Maxhendltől fát és szénát kért, s ez neki két szekér vágott fát s egy öl szénát adott. A bibornok itt néhány hétig fog maradni.

Maxhendl panaszkodott a pozsonyi udvarbiróra, ki — úgy mond — a borból sokat és jót szeret.¹⁾

420. 1586. nov. 9. Pozsonyból. Maxhendl Pálffyhoz Pálffyné arczképéről s a helytartó végrendeletéről ír.

Maxhendl elküldte Pozsonyból Pálffyné levelét s arczképét. Jelentette, hogy a kir. helytartó végrendeletére nézve a kir. kamara már hozott határozatot. A végrendeletnek végrehajtói a veszprémi s váci püspökök. Monoszlay és Zaluzky. A kárpitos bútorok olcsón adattak el. Maxhendl 12 madarat küldött, melyeket legujabban fogtak.²⁾

421. 1586. nov. 9. Troyer török rabról Pálffyhoz.

Vöröskőre Pálffynak szolgálja: Ferencze Mátyás egy törököt s egy lovat hozott. A törököt Huszainnak hívták s Nádasdynak rabja volt. Troyer kérdezte Pálffytól: mit tegyen a török rabbal, hogy bánják vele s mi történjék a lóval? ³⁾

422. 1586. nov. 7. Az udv. kamara Pálffyhoz vizákról.

Pálffy Ernő fhg udvartartásához küldjön Bécsbe 25 vizát. Hasonló megrendelést kapott okt. 21-én is, midőn 10—15 vizát kívántak.⁴⁾

1) 2) 3) Ered. VIII/X. f. 1. — 4) Cs. k. 1.

423. 1586. nov. 13. *Pálffy a honvédelem érdekében 50 lovat tartott el.*

Pálffy Miklós a honvédelmi érdek előmozdítása végett önkényt vállalkozott saját költségén 50 lovat eltartani. E nagy költséggel összekötött vállalkozásnak terhét Pálffy megéreztén, a hadi tanácsnál felmentést kért ajánlata kötelezettségétől. A hadi tanács Pálffynak e kérésére 1586. nov. 13. tagadólag válaszolván, azt hozta fel indokul: hogy a király elvéhez képest a véghelyek fentartására való kincstári kiadásokat lehetőleg csökkenteni kell. A főherczeg egyébként megígérte: hogy ügyekezni fog Pálffynak említett áldozatát megjutalmazni.

A Győrről Komáromba küldött ló csak ideiglenesen fog maradni Komáromban.¹⁾

424. 1586. nov. 13—18. *Pálffy levelezése a hadi tanácscsal.*

Pálffynak a Győről nyerendő lovak ügyében előterjesztett kérésének elintézésével a hadi tanács sokáig késlelkedett, evégből Pálffy nov. 13. újból irt.

Nov. 14. sürgette a hadi tanácsot, hogy a katonaság érdekében tett adósságainak törlését mozgítsa elő.²⁾

Nov. 18. Dietrichsteinnak egy rokonával való kiegyezés ügyében, Veszprém veszedelméről s Koppány sarczáról irt a hadi tanácsnak.³⁾

425. 1586. nov. 19—29. *Komáromból. Különféle tudósítások Pálffyhoz.*

Szép Péter Pálffynak 60 kecsegét s 6 fogolymadarat küldött Bécsbe. Ha Pálffy nem lenne Bécsben, a küldeményt Ungnad Ádám és Kunné úrnő oszszák fel egymás között.

¹⁾ I/III. f. 11. — ²⁾ ³⁾ H. I. 35, 45. sz.

Szép panaszkodik levelében, hogy Komáromban mindent háromszoros áron kell fizetnie. Pálffyrt kérte, hogy pénzt küldjön s abrakot szerezzen a lovak számára.¹⁾

Szép Péter nov. 23. kelt levelében örömét nyilvánítja, hogy Pálffy Bécsből szerencsésen visszatért.

A megyeri polgárok panaszkodtak, hogy körükben hovátöbb több nemes telepedik le, ami nagy kárukra van.²⁾

Mlodeczky nov. 20. jelentette Pálffynak, hogy a majoros fogat Bécsből ma jött vissza Pozsonyba. A szülésznő nem jöhetett el Bécsből, de dajkát hoztak, kit holnap Vöröskőre fog küldeni.³⁾

Maxhendl nov. 21. levelében értesíti Pálffyrt, hogy Draskovith János holnap ki fog jönni Vöröskőre.⁴⁾

Thúry Márton nov. 21. Komáromból jelentést tett a szécsényi bégnek Pálffy Miklóshoz intézett leveléről, melyben hitlevelet kíván, hogy az Ali bég által hozzá küldött lovakat saját emberei által felküldhesse Pálffynak.

Thúry azt is tudtára adta Pálffynak, hogy Chasvar basa a Tiszán túl volt, s immár Pestre jött. A basát tegnap várták haza Budára. Haszon aga Ali bég rabnak levelét Komáromban hagyta. Thúry kérdezte Pálffytól: állítson-e ki hitlevelet, hogy a bég a lovakat felküldhesse? ⁵⁾

Pálffy nov. 29. kért a hadi tanácstól hitlevelet Koppány bég emberei részére, kik lovakat voltak hozandók.⁶⁾

426. 1586. nov. 22. Komáromból. Thúry M. Trombitás lakásáról és Sasvar basa szándékolt támadásáról ír Pálffynak.

Thúry Márton értesíti Pálffyrt: hogy Trombitás Péter el akarja hagyni marosi (?) lakását, s Komáromban kíván megtelepedni. Thúry kéri Pálffyrt, hogy Trombitásnak e ssándékát hiusítsa meg. Sasvar basa a végbeli törökökkel Siksora (?)

1) ⁵⁾ VIII/X. f. 1. 3. magy. l. — ⁶⁾ H. 1.

akart menni, hogy ezt elrabolja, de a császár csauza megérkezvén a postáról a budai basának leveleket hozott, melyek szerint vesztég kellett maradniok, mivel ennek előtte is a koldus népet rabolták. Az esztergomi bég is egész Ó-Budáig ment, de onnét ismét visszatért.¹⁾

427. 1586. decz. 8. *Teuffel a véderő elégtelenségéről ír Ernő főherczegnek, ki azt elrendelte: hogy Pálffy seregét több felől kell segiteni.*

Teuffel győri kapitány nov. végén vagy decz. elején panaszkodott Ernő főherczeg előtt: hogy a hatósága alatti német s magyar katonák nem védhetik Győrött a megerősített külvárost, a várat Dunát, Rábát s Rábczát, miért ő kénytelen volt Pajáról is — e védhely hátrányára — több gyalogkatonát visszahozni. Ennélfogva Teuffel nehezen fog Pálffynak Komáromban segílyt nyujthatni. Ernő 1586. decz. 8. Pálffyhoz irt levelében azon reményét fejezi ki: hogy Teuffel daczára imént említett panaszának katonasága egy részét Csallóközben is elhelyezte, s odanyilatkozik: hogy Pálffy ne csak a győri kapitánytól, hanem az ujbári s tataitól is kérjen segílyt, a mint ezt Ernő már el is rendelte.²⁾

428. 1586. decz. 13. *Sárvárról. Báró Hardeck Nádasdyról s a törököknek Kanizsa és Hidvég elleni támadásáról ír Pálffyhoz.*

Hardeck mielőtt Sárvárra jött, szerencsétlenségére nem találta Nádasdyt. Két helyre küldött utána, de hiába. Később megtudta, hogy Batthányval Levkára (?) ment, s két napi várakozás után tovább vonult. Hardeck azt mondja: hogy szerencsétlen órában született! Ezután Baja felé vonult, s Balaton taván át Kanizsára, innen pedig Károlyvárosba.

1) Ered. magy. l. VIII/X. f. 1. — 2) I/II. f. 8.

Semey vecsei (?) kapitány arról értesítette Hardecket: hogy a török ismét erős támadást intézett Kanizsa ellen, Murán átvolt s vagy ezer foglyot vitt magával: Hidvéget is elfoglalta s az abban talált 4 embert elvivén, a várat felgyújtotta. „Ekép mi — írja Hardeck — egy várat a másik után veszünk el.“

Hardeck Pálffynak Nádasdyhoz irt levelét szétszaggatta.¹⁾

429. 1586. decz. 13. *Pálffy a hadi tanácshoz, hadügyben.*

Pálffy a hajóhid és Koppány bég sarcza ügyében irt a hadi tanácsnak.

Decz. 18. ugyanattól hadi segílyt kért.

Decz. 21. ismét hadi hireket közölt.²⁾

430. 1586. *Thúry M. a törökök pusztításáról s egy megsebesült agáról tudósítja Pálffyt.*

Pálffynak, Mátyás nevű lovas legényét a török gyalogosok egy sáros helyen leverték a lóról s megölték.

A basa Rahman agának szabadságot adott rablásra, hogy Ghymes aljában rabolhasson s a hegyen belül levő falukat u. m. Mehniczet és még más két falut kirabolhasson. Midőn Thúry Ujvárott volt a kótyavetyénél, ezt tudtára adta Ferando úrnak.

Az árviz némely helyen megszaggatta az esztergomi hidat.

Az agát és vajdát Pálffynak házába küldte mert Pálffynak tudta nélkül nem akarta a béghez beküldeni. Az aga még sebes volt. Borbély Mátyás és Borbély István gyógyították.³⁾ (A levél keltének napja nincs felírva.)

¹⁾ Ered. VIII./X. f. 1. — ²⁾ H. I. Reg. 28, 49. sz.

³⁾ U. ott. magy. I.

431. 1586. *Thúry Pálffy ajánlását kéri.*

1586. évben meghalt Rosenberger Kristóf György tatai kapitány. Halála után Thúry M. kérte Pálffy ajánlaná őt a főherczegnél s a hadi tanácsosoknál e megürült kapitányi állomásra.¹⁾ (A levél keltének napja nincs jelezve.)

432. 1586. szept. 11. *Pálffy megbizatik Batthyány Bold. peres ügyének elintézésével.*

Erő főherczeg megbizta Pálffy, hogy Teuffel győri kapitánnyal egyetemben Batthyány Boldizsár peres ügyében döntson, s evégből határnapot tűzzön ki.²⁾ A főherczeg az említett peres ügy elintézésére decz. 10. újból hathatósan inti. Ez utóbbi levélből kiderül, hogy Batthyány Bold. némely török zsákmány miatt gróf Zrinyivel egyenetlenkedett, s a főherczeg ennek végére akart járni.³⁾

433. 1586. szept. 24. *Rudolf király Pálffyhoz az új helytartóról.*

Rudolf király Pálffy Miklósnak, mint Komárom vármegye főispánjának, tudomásul adta: hogy Draskovich György bibornokot s kalocsai érseket novezte ki Magyarország kir. helytartójává.⁴⁾

434. 1586. szept. 29. *Erő fhg a törökök mozdulataira figyelmezteti Pálffy.*

Erő főherczeg értesülvén hogy a budai basa egész seregével s több ágyúval az esztergomi hidon átkelt legyen, s a meg nem hódolt területen tanyáz, meghagyta Pálffynak: hogy a basát őrszemmel kísérje s mozdulatairól a főherczeget tudósítsa.⁵⁾

1) U. ott. magy. l. — 2) 3) I/II. f. 8. — 4) I/III. f. 5.

5) I/II. f. 8.

435. 1586. *Pálffy védi jogát Pozsony városa ellenében.*

Pálffy Miklós 1586? Pozsony városához intézett iratában panaszkodik, hogy Pozsony városának polgárai a király birtokában levő Felső-Rév (Oberufer) község határában fát vágtak, Pálffynak szolgáját megverték és megsebesítették. Pálffy ezen erőszakoskodás miatt törvény útján fog orvoslást kérni.¹⁾

436. *Nagyszombat ajánló levele Pálffyhoz.*

Nagy Márton, Olasz Máté, Heölggy Gáspár és Zewch Mihály nagyszombati polgárok Soós János polgártársukat Pálffynak szolgálatába ajánlottak. (A levél kelte nincs jelezve; én a levéltárnak csomagszáma szerint osztottam be.)²⁾

437. 1587. *Pálffy István születési éve és napja.*

1587. január 20. csütörtök és péntek közötti éjjel 2 órakor született Pálffy Miklósnak István fia.

Keresztszülői voltak: Illésházy István, Bay Mihály, és Manjesin Katalin.³⁾

438. 1587. jan. 7., 10., 14., 15. *Ernő fhg Pálffyhoz. Többféle rendelet.*

Ernő meghagyja Pálffynak: hogy Joó János kir. személynek jan. 18. teendő hivatalos esküjénél, mindenestre megjelenjen.⁴⁾ Ernő főherczeg e meghívásról jan. 17. értesítette a királyt is, jelentvén hogy Joó eskütételénél, mint tanúk s kir. tanácsosok működni fognak: a veszprémi s váci püspökök, Pálffy M. és Révay Mihály.⁵⁾

Ernő megparancsolja Pálffynak, hogy a budai basához intézett levelét küldje el.⁶⁾

¹⁾ Pozsony városának ltára Lad. 31. N. 25. — ²⁾ VIII/X. f. 1. — ³⁾ Gr. Illésházy Feh. feljegyzései VII. l. — ⁴⁾ I/2. f. 8. — ⁵⁾ Cs. k. u. államtár. — ⁶⁾ H. l.

Ernő elrendelte: hogy Pálffy a magyar őrséget a várudvarból (Bauhof) régi helyére szállásolja el.¹⁾ Január 15. felhívta Pálffyt: hogy a Koppányi bég lovait küldje fel, elrendelvén egyúttal: hogy Pálffy köteles lesz Komáromban egy kéménysöp-rőt tartani.²⁾

439. 1587. jan. 29. *Pálffynak a hadi tanácshoz írt jelentései.*

Pálffy az udv. hadi tanácsnak török foglyokról ír.

Pálffy jelenti az udvari hadi tanácsnak hogy a komáromi s tatai katonák harmincz törököt fogtak el.³⁾

440. 1587. febr. 21. *Győrről Pálffy Nádasdy Ferenczhez hadügyben.*

„A mi illeti a Murat aga dolgát, és a többi törököket arról the K. rövideden azt írhatom, hogy Murat ága dolga vagyon, hogy óránként a hitlevelet várom érette, és a hitlevelet és a rabot készségesen bebocsájtom Az egyik török pedig vagy ma vagy holnap megjön, azaz a Husszain Sambokból. A mi pedig illeti az írást, abból és mindemből te K. parancsolja és nagy örömetst szolgállok te K. valamikor meghozzák örömetst beveszem. A mi pedig a másik levelét illeti arra te Kgd az írhatom, hogy bizony nagy örömetst szemben lennék te K. mert ugyan valóban valló — volna te K. Azért kérem te K. hogy legyenek szemben a jövő hónapra, vagy első vagy második napján Martiusnak a VI. Calendarium szerint, vagy Pozsonyban vagy Köpcsénth Azért én immár csak t. K. várok; kérem te K. hogy írja meg. Azért örömetst szóllanék te K. egynehány rendbeli dologról, — te K. Az Úr Isten jó szerencsés utat adjon te K. Az ő sz. Fijáért Isten tartsa meg K. te K. szolgálja míg él Pálffy Miklós.“ Utóiratkép ezeket írta: „Ha a Samboki Husain lovat hoz, és jót Posonba viszem, mert a — — és Bánffy János uram dolgaiért kell Posonba mennem.⁴⁾

1) 2) 3) H. I. — 4) O. I.

441. 1587. febr. 5. *A kir. kamara nagyszombati harminczad hivatalnak Pálffy főkamarási fizetése tárgyában.*

Pálffy 1587. év elején kérte a kir. kamarát hogy főkamarási fizetését szolgáltatassa ki.

Miután a kir. kamara nem volt képes e tartozást kifizetni, megparancsolta a nagyszombati harminczadhivatalnak, hogy Pálffynak főkamarási járuléka fejében 500 frtot fizessen ki.

442. 1587. febr. 10. *A hadi tanács megfontolt véleménye a főherczeghez, a dunántúli kapitányság betöltésének-ügyében.*

A tanácsosok egyhangulag Forgách Simont állították legalkalmasabbnak a dunántúli kapitányság tisztjére, és pedig a hadügyekben való jártassága miatt. A hadi tanács iratához van csatolva a váczai és veszprémi püspökök ez irányú előterjesztése is. „Ha — úgymond e két püspök — ezt nem lehetne e tiszt elfogadására rábeszélni, legalkalmasabbnak látszik Pálffy Miklós, kire e tisztelet úgy kellene ruházni, hogy tartsa meg az ujbárai kapitányságot, s Ujbárott székeljen.“ A tanács ezután ajánlja Nádasdy Ferenczet, Balassa Endrét, a nemesek közül: Wratkovich Pált, Fánchit, és Tapolchányi Jánost.

A hadi tanácsosok kételyüket fejezték ki fentjelzett iratokban: valjon fog-e Ernő főherczeg Forgách Simonnal, a kapitányság ügyében Pálffy által tárgyaltatni s alkudni.¹⁾

443. 1587. febr. 28. *Pálffy közbenjár a katonaságért.*

Pálffy kéri az udv. kamarát: hogy a komáromi magyar s német katonaság érdekében a proviantkenyér és bor csekélyebb árban számittassanak. Véleményezés végett Pichler Gáspárnak adatik ki e kéret.²⁾

¹⁾ U. l. — ²⁾ Cs. kam. l.

444. 1587. márcz. 8. Pozsony. Pálffy Ernő főherceghez. Az ország és a végvárak sanyarú sorsáról.

Pálffy Miklós márcz. elején több kir. tanácsossal egyetemben tárgyalta bizonyos ügyről, mely Bánffy János és Lembachi Bernát között fenforgott vala. E hivatalos tárgyaláson kívül Pálffy néhány meghitt tanácsos társával behatóbban értekezett az ország sanyarú viszonyairól is, minek következtében az ország ügyeinek orvoslása céljából egy hathatós feliratot intéztek Ernő főherceghez.

A feliratot aláírták — a veszprémi váci és csanádi püspökök, Pálffy Miklós, Istvánffy Miklós és Joó János. E hat tanácsos igen meleg és érzékeny hangon kérte Ernőt, hasson a királyra, hogy ez az ország bajainak orvoslása végett mihamarább országgyűlést tartson. „Jöjjön el a Felség — úgymond a kérvény — mielőbb az ő hű magyarjai közé.“

Ernő nem rég tért vissza Prágából, s a tanácsosok azon reményüknek adtak kifejezést, hogy Ernő élénk színekkel ecseeltelte Rudolf király előtt az országnak borzasztó helyzetét, mely felett mindenkinek csak sajnálkozni kell.

Kérésükben a végvárok állapotát ekkép vázolják: „A végvároknak részint nincsenek kapitányaik, s a hol vannak ilyenek, ezek oly durván bánnak katonáikkal, hogy uralmuk terhesebb, mintha az ellenség uralkodnék rajtuk. A várak többnyire meg vannak rongálva, s részint nem javítják, kik erre kötelesek, s ha igen, felette hanyagúl.“ Az élelmi szerek hiányáról is panaszkodtak, valamint a katonaság fizetésének hanyag kiszolgáltatásáról. Panaszt emeltek az igazságszolgáltatás pangása miatt, mivel — úgymond — a törvénytudó emberek száma nagyon csökkent.

Ismételvén azon kérésüket, hogy a király minél előbb jöjjen az országba s atyailag bánják hű magyarjaival, hangsúlyozva említik, hogy a király más országait csak úgy tarthatja fen, ha Magyarországnak még fenmaradt részeit megmenti.¹⁾

¹⁾ U. áll. l. (ered. latin.)

445. 1587. márcz. 19. *A kir. kamara a nagyszombati harminczadosnak Pálffy követele érdekében.*

A kir. kamara értésére hozza a nagyszombati harminczadosoknak: hogy Kettler György kincstári követelét Lauzer János pozsonyi lakosnak engedményezte, ez pedig e követelt Pálffy Miklósrá ruházta. A főherczeg már 1579. évben okt. 20. elrendelte volt: hogy e követelből 3718 magy. frtot és 40 den. Pálffy Miklósnak szolgáltatassék ki. A kir. kamara meghagyta a nevezett harminczadosoknak: hogy 1900 frt s 20 den. fizessenek ki Pálffy Miklósnak.¹⁾

446. 1587. márcz. 28. *A hadi tanács Pálffyhoz. Pálffy hivataladományozási joga.*

A hadi tanács felhatalmazza Pálffyt, hogy Farkas Lőrincznek hajó vajdai állomását Bassay Antalnak vagy Dura Jánosnak adományozza.²⁾

447. 1587. ápril 3. *Pálffynak hadi élelmezéséről.*

Pálffy 12 ezer frtért a komáromi hadi élelmi tár részére élelmet ajánlkozott szállítani. Az udv. kamara ez élelem árának kifizetése céljából Pichler Gáspárhoz kérdést intéz: valjon el van-e már az ajánlott élelem szállítva? E kérdés igenlő választól feltételeztetett azon 36 ezer frt kifizetése is, mely az augsburgi birodalmi segélyből volt Pálffynak, (bizonyára szintén szállított élelmi készletek czimén) utalványozva.³⁾

448. 1587. ápril 6—16. *Pálffy a komáromi hajóhídról.*

Pálffy a komáromi hajóhid készítése érdekében, s Komáromba küldendő néhány naszádos hajó végett irt a hadi tanácsnak. A hadi tanács Pálffy iratait az udv. kamarához küldte

¹⁾ M. Muz. — ²⁾ H. I. — ³⁾ Cs. kam. I.

ápril 6. A hadi tanács ápril 9. ugyanennek további elintézés végett átküldte Pálffynak ugyanezen érdekében ápril 3. és 5. irt leveleit.¹⁾

449. 1587. ápril 9. *Ernő fhg véleménykérése Pálffytól.*

Ernő főherczeg kérdezte Pálffyt, kit tartana legalkalmasabbnak a kalocsai érsek s bibornok halálával megürült kir. helytartói állásra? Ernő erre nézve más kir. tanácsosoknak véleményét is kikérte.²⁾

450. 1587. ápril 10., 14., 16., 21. *A hadi tanács és Ernő fhg Pálffynak megbízásokat adnak.*

A hadi tanács megbizta Pálffyt, hogy Ernő főherczegnek leveleit Budára és Konstantinápolyba küldje.³⁾

Pálffy ez időben tudósítást küldött a hadi tanácsnak a komáromi hidhoz szükséges készletekről. A hadi tanács helyeslőleg nyilatkozott Pálffynak azon kívánságáról, hogy a honvédelem- s a komáromi hajóhidnál való költségei a komáromi vám s hidpénzből térítettessenek meg, mi végett az udvari kamarának is irt vala a hadi tanács.

Ernő jelenti Pálffynak: hogy a veszprémi és zágrábi püspökök a győri püspökséget kérik, s kikéri erre vonatkozó véleményét.⁴⁾

Pálffy ismét megbízást kapott a hadi tanácstól, hogy Ernő főherczegnek a budai basához intézett levelét származtassa át.⁵⁾

A hadi tanács határozatát közli azon javaslatokra nézve, melyeket Pálffy előterjesztett volt.

1587. ápril 21. 26. Pálffy a hadi tanácshoz. Dunántúli kapitányság ügye. A komáromi hajóhid.

Pálffy átküldte a hadi tanácsnak Forgách Simon nyilatkozatát, melyet a kapitányságra nézve tett.⁶⁾

Pálffy a hajóhid ügyében irt a hadi tanácsnak és Komáromba 150 lovat kért.⁷⁾

1) Cs. kam. l. — 2) I/2. f. 8. — 3) 4) 5) 6) 7) U. ott,

451. 1587. ápril 25. *Pálffy s a komáromi építkezések.*

Pálffy Komáromban szállásokat kívánt építtetni a katonaság számára. Suesz Orbán Pálffynak ezen kívánságáról tesz jelentést az udv. kamaránál.¹⁾

452. 1587. máj. 14. *Ernő fhg Pálffyhoz. Török hadi tervek.*

Ernő meghagyja Pálffynak: hogy május 31. a királyi tanácsosokkal tartandó értekezleten Bécsben okvetlenül megjelenjen. ²⁾

Pálffy ugyanezen a napon értesíti a hadi tanácsot a török hadi terveiről.³⁾

453. 1587. június 3. *Pálffy sürgeti a komáromi építkezést.*

A hadi tanács tagjai figyelmeztetik az udv. kamarát: hogy Pálffy maga akarja a komáromi építkezésre szükséges pénzt előlegezni, ha ennek megtérítésére egyesség jön létre.

Az udv. kamara az építkezés költségvetését kéri a hadi tanácstól.⁴⁾

454. 1587. jún. 3. *Pálffy gabonát ad el.*

Pichler Gáspár Pálffytól 500 köből (Kubel) gabonát alkudott ki, minden köből 11 sillinggel számítva.⁵⁾

455. 1587. jún. 6. *Pálffy kéri a komáromi uradalom bérletét.*

Pálffy kérte a komáromi uradalomnak öt éves bérletét, mely bérletet eddig 3 éven át birt. Pálffynak e kérése az udv. kamarához terjesztetett fel véleményezés végett.⁶⁾

¹⁾ Cs. kam. I. — ²⁾ I/II. f. 8. — ³⁾ H. I. — ⁴⁾ ⁵⁾ ⁶⁾ Cs. kam. I.

456. 1587. május 25. Pálffy a hadi tanácshoz.

Pálffy jelentést tett a hadi tanácsnak mikép szándékozik az ellenséggel szemben eljárni, s fizetést kér a győri lovakra. ¹⁾

457. 1587. jún. elején Pálffy a hadi tanácshoz. A hadi tanács utasítása az udv. kamarához jún. 15. 17. Pálffy követele s újabbi kölcsöne ügyében.

Pálffy június elején megtérítettetni kívánta azon kiadásait, melyeket a Budára többször menesztett küldönczökre tett, s egyúttal ezer talléit ajánlott föl kölcsönül Komárom vára rongált részeinek javítására.

Pálffynak e kölcsönét a hadi tanács többrendű ezüst asztali készlettel, nevezetesen: kupákkal és tálczákkal, tervezte megtéríteni. A hadi tanács aug. 6. utasítást adott az udvari kamarának, hogy a komáromi várban eszközlendő javítások iránt intézkedjék s Pálffyval az e célra általa felajánlott kölcsönre nézve egyezkedjék.

Pálffy Komáromban a katonalovak állományát száz darabbal kívánta növelni s e célra két ezer tallérnyi kölcsönt ajánlott fel a haditanácsnak.

A haditanács jún. 15. értesíti az udvari kamarát, hogy Pálffy már július elsején akarja Komáromban a kívánt száz lovat beállítani. Az udvari kamara azon legyen, hogy Pápán 100 lovas mondjon le szolgálatáról; mert ha e lemondás késik s Pálffy a 100 lovat beállítja, kétszeres költség fog fölmerülni. A haditanács rendeletét jún. 17. az udvari kamaránál újból sürgette, mivel Pálffy a száz lovat már beállítani kezdte. ²⁾

458. 1587. jún. 6. Ernő fhg. Pálffyhoz hadi ügyben.

Ernő tekintetbe véve az esztergomi török hajóhidnak fontosságát, s az új török csapatok érkezéséről szállongó híreket,

¹⁾ ²⁾ H. I.

Pálffy kérésére elhatározta, hogy a Huszár Péter vezetése alatt Pápán levő száz lovat Pálffynak rendelkezésére bocsátja, s hogy a lovak eltartásáról a király fog gondoskodni. Pálffy ezen 100 lónak eltartására 2000 tallért ajánlott fel kölcsönkép melynek kifizetése az udv. kamarát fogja terhelni. Ernő Pálffynak ezen ajánlatát köszönettel fogadta, s június 6 ígérte, hogy az említett lovak eltartása a cseh s morvaországi adókból fog fizettetni.

Pálffy a lovak ügyében értekezzék Ormándy Péterrel, s leendő megállapodását helybenhagyás végett terjeszsze fel. A lovak mellé jó tisztekről gondoskodják.¹⁾

459. 1587. jún. 8. *Pálffy ajánlatai a hadügy érdekében.*

„8. Juni der Kriegrath übergibt des Herrn Niclaszen Pálffy sreibens Abschrift, auch beschaidt und repliziren wegen abdankung des Petern Huszarn husarischer Pfärdt und aufnehmen: und bestellung anderer gen Komorn. Auch das Ihm aus den neu aufgenommenen an den hieforigen aus aignem Zackel besolten 50 neu aufgenommene under seinen zeckel geordnet werden wollten, und erbeut sich Herr Pálffy, zu abdankung des Petern Huszarn Pferdt 2000 fl. Das Ihme die aus der Spannsaft Presburg künftigen Anschnitt widergeben werden, darzulechen. Wieder auf K. Rath. Es ist gleichwol der Hofkammer sach nit, was die umblegung oder beurlaubung dieser 100 Pferdt belanget, doch hat Sy die Herrn. allein so viel desselben erienern wollen, des Jeres erachtens dieselben mit beurlaubt, sondern bloslich von Papa gen Comorn gelegt möchten werden. Auf den selben Weg wurden Sy nun mit einem wenigern, und eben mit dem so anjezo den kleinen heuzeln in gmain vermaint wird, das ist mit 4 Monaten zu cortentiren sein. Wie dan auch die Hof K. dieser Zeit neben der Canisischen und anderen bezahlungen mit einem mehrern nit aufzukommen weis. Dan das man dem Herrn Pálffy den künftigen Ansnidt zu bezahlung der angebotnen 2-m Taller einräumen solle, das khan

¹⁾ I/III. f. 11.

darumben nit sein das die Herrn hiefor salbst dafür gehalten das man einen künftigen Anschnit allein auf Canisa zu einem monatlichen fürlehen des selben wesens aufhalten und brauchen soll. Daher nun und wannes bei demselben verbleibt, weder dem Pálffy oder Jemandt anderen etwas darvon erfolgen oder eingeraumbt werden khan. Zum faal aber ir mit dem Herrn Pálffy der 2-m. Taller halber gehandelt werden solle und der Hofcamer solches von Jerer dur befohlen wirdt, soll deswegen alsdan die notturfft auch bedacht werden.

Der K. Rath vermeldt hierauf von 8. Juni. Das Sy der umblegung halber kein bedenken, allein das sich etliche Pappetise Kriegsleut mit den Wurdtschaften (?) entschuldigen. Do aber die 1-m Taller nit aus den Prespurgerischen anschnit, so möchten doch die aus der Herschaft Comorren bestandt geben oder nachgesehen werden.

Wieder auf den K. Rath Dem Herrn Pálffy ist der 1-m Taller halber bereit beschaidt gegeben worden und beruhet anjezo auf dem, das Er sich darauf erklären, und das geldt in das Kriegs, zalambt erlegen soll. Zu demselben wolte die Hof. C. soviel Tuech verordnen damit also diesen 100 Pfärden völlig 6 Monat geraicht und damit abgedankt werden mugen. Ain mehrers khan auf diszmal nit sein.“ ¹⁾

460. 1587. jún. 9. Pálffy kárpótlást követel többrendű közügyi kiadásáért.

„Der K. Rath übergibt des Herrn Niclaszen Pálffy anmelden wegen er-stattung des auf unterschiedliche Currir gen Ofen, andere Ausgaben und abgebrach: auch geschlagenen Pruggen aufgewandten Unkosten, mit vermelden, wan Ihm mit silbergeschirr oder giespeken auch Randl ein recompens geschehn das er seine Particularraitung nit übergeben wolle.

¹⁾ Cs. kam. l.

Wieder auf dem K. Rath Es ist das nechst, das der Herr Pálffy ein Particular und Specification dieses Unkostens übergebe. Nach Gelegenheit desselben khan man sich der recompens halber entschlossen.“ ¹⁾

461. 1587. jún. 15., 20. Görög J. Ujvárból Pálffyhoz.
Hadi készülétek.

Görög János Pálffynak s Nádasdynak leveleit megkapta. Mihelyt Görög Pálffytól Ujvárra visszaérkezett, azonnal megírta a dolog mibenlétét Lévára. E levél tartalmát jun. 20. közölte Pálffyval, jelentvén: hogy ők Ujvárott készen lesznek. Görög csak attól tartott: hogy Zsitva és Nyitra áradása miatt nem lehet majd a lovakkal átmenni. Ha mikép nem — úgymond — akkor majd gyalog fognak átmenni a határozott napon. A gyalogság kevés híján 800 lesz.²⁾

462. 1587. jún. 20. Ernő fhg Pálffyhoz.

Ernő megparancsolta Pálffynak, hogy Jurkovits Ferencz királyi szolgát, ki a királytól s tőle levelet vitt a budai basának, egy ismerős ember által kísértesse el.³⁾

463. 1587. jún. 13. Ernő fhg. Pálffyhoz Thúry M.
adósságáról.

Pálffy intse meg Thúryt, hogy azon 200 magy. frtot, melyet még 1583. évben Palota várának javítására átvett volt, mielőbb adja át Sues Orbán győri és komáromi építési felügyelőnek, ki őt erre már több ízben eredmény nélkül felszólította vala. Ha Thúry nevezett kötelezettségének eleget nem tesz tartozása fizetéséből fog levonatni. Ernő rosszalólag nyilatkozott Thúryról.⁴⁾

¹⁾ Cs. kam. l. — ²⁾ VIII/X. f. 1. — ³⁾ I/II. f. 8. — ⁴⁾ U. ott.

464. 1587. jún. 19. *Az udv. kamara Pálffynak 100 huszár lóra nézve tett indítványdról.*

„Der K. Rath übergibt des H. Pálffy schreiben wegen abdankhung der 100 Hussarischen Pferdt zu Papa. Wieder auf den K. Rath so viel die Abdankhung der 100 Pf. belangt da mügen die Herrn zu derselben Zeit einen tag auch ainen Commissari benennen. Solt neben dem Pálffyschen 1-m Tallern so viel in Tuch damit man Ihnen völlige 6 Monat geraichen muge verordnet werden. Des tags und Commission wolten die Herrn die Hof. C. auch erindern.“ ¹⁾

465. 1587. jún. 20. *Az udv. kamara Pálffyhoz száz lovas tartása ügyében.*

„Dem Herrn Kr. Zalmaister anzuzeigen: Man mechde die 100 Pferdt zu Papa abdankhen und der Herrn Niklas Pálffy zu abdankhung derselben 1-m Taller erlegen, dergestalt, das Ihm dieselben an dem künftigen bestandtgeldt der Herrschaft Comorn abgehen. Die solle er nun von Ihm empfaen und darauf in Geldt und Tueh so viel zusamrichten, damit solchen 100 Pferdten zu irem Abzug 6 Monat völlig gereicht mügen werden, zusam ordnen und wan Er damit fertig die Hofkamer dessen erindern.“ ²⁾

466. 1587. jún. 25. *Ernö fhg Pálffyhoz Bécsből. Pálffy az idegen boroknak Magyarországba való szállítását ellen-súlyozandó.*

Pozsony, Soprony, Nagyszombat városok Bazin, Sz. György, Dévény, Modor, Jókeő mezővárosok, s Vöröskő uradalmának helységei arról panaszkodtak, hogy sok külföldi bor hozatik be

¹⁾ ²⁾ Cs. kam. l.

Magyarországba. Ernő rendeletileg szigorúan meghagyta Pálffy-nak, hogy e törvényellenes visszaélést tőle telhetőleg ellensúlyozza, s a törvény áthágóit legszigorúbban sújtsa.¹⁾

467. 1587. jún. 29. *A hadi tanács Pálffytól pénzt kér kölcsön.*

A hadi tanács felkérte Pálffyt, hogy a komáromi várban teendő építési javításokra pénzt előlegezzon, s biztosítja őt hogy ez neki a pápa által adandó pénzsegélyből (papstliches Baugeld) fog megtéríteni.²⁾

468. 1587. június 28. *Pálffy M. Ernő fíhghhez. A vérteshegyí vereség.*

A magyar csapatok a komáromi újvári s tatai végvárakból jún. 27. reggeli 3 órakor vonultak ki Buda tájára, hogy a törököket megtámadják, kiknek lovai Buda vidékén legelészték. A csapatok élén volt Pálffyn kívül Nádasdy Ferencz, Geörög János újvári hadnagy, Paksy György. A támadási tervnek értelmi szerzője Pálffy Miklós volt, minthogy 1587. július 5. Ernő főherczeghez intézett levelében annak vallja magát, következőleg okadatolván a támadás vállalatát. A törökök — úgymond Pálffy — azon 3 év alatt, míg ő addig Komáromban a kapitányi tisztet viselte — harminczszornál többször jöttek fel sajkáikkal Esztergomból s Budáról, s oly közel jöttek a várhoz, hogy innen könnyen rájok lóhettek volna. Ezalatt többször elfogták a magyar halászokat, s néhányat közülök le is vagdaltak. Nem rég merészkedtek az új várkastélynál legelésző lovakat elhajtani, s néhány embert megsebesíteni; egyet le is mészárolták. Ha Pálffy ez alkalommal nem tört vala ki a katonasággal, e portyázás nagy kárral járt volna. A törökök gyakran félmérföldre a komáromi vártól kalandoztak s ha Pálffy ilyenkor nincs résen a katonasággal a magyar terület nagy

¹⁾ I/3. f. 5. — ²⁾ Cs. k. l.

veszélyben forgott volna. A törökök június 26-án is sajkáikon egészen a vár közelébe merészkedtek jönni, s a Komáromtól egy mértföldre eső Marczaháza községben több száz főből álló gyalogságukat helyezték el tartalék gyanánt, mivel ez a víz miatt tovább nem hatolhatott. Számtalanszor száguldoztak egészen a parton levő korlátokig, és szegény embereket fogságba ejtettek. Pálffy határozottan írja: hogy a törökök ezen ingerlő támadásai indították őt azon megtorlásra, mely a vértesi veszteséget maga után vonta. Mentegető levelében említi, hogy ő nem vonult ki katonáival valamely török kézen levő erőd elfoglalására, hanem hogy a törököt szabad mezőn megtámadja, s távolléte alatt Komárom várát ekkép ellátta volt véderővel, hogy azalatt a vár biztonsága semminemű hiányt nem szenvedett. Pálffy különben már jún. 28. tudósította Ernő főherceget a Budavidéki kalandról s a vértesi vereségről. A magyar katonák elején szerencsések voltak, mert 30 török sátort, sok lovat ejtettek hatalmukba, s néhány törököt is elfogtak. Midőn zsákmányukkal már hazamenőben voltak, a törökök nyomukban jöttek s velük csatázni kezdtek. A törökök a magyarokat magyar földre üzvén, közülök többeket levágtak. Mig ezen üldözés tartott, más erődökből is jöttek a törökök, s a magyar csapatokat a Vértess alján megverték, sok gyalog katonát megöltek s fogságra vittek. Pálffy még nem tudta mily nagy a csatában elesettek s a foglyok száma, s azon sejtelmének ád levelében kifejezést: hogy a menekültek legnagyobb része Tatára vonulhatott.

Pálffy biztosítja Ernőt, hogy ő kötelességében mit sem mulasztott, amint erről a főherczeg másoktól is fog értesülni. Ez alkalommal kérte a főherceget: hogy Pápa, Győr és Ujvárról Komáromba több gyalog katonát rendeljen e vár biztonságosabb védelmére.

469. 1587. jún. 30. *Paksy György a győri alkapitányhoz a vértesshegyi csatáról.*

E káros kimenetelű csatázásról Paksy György mindjárt jún. 30. következő részleteket közölt a győri alkapitánynyal. Pálffy

és Nádasdy Tatára jöven Paksyhoz, felszólították őt, hogy a törökök ellen intézendő támadásban velük tartson. Ő eleget vonakodott ugyan hozzájuk csatlakozni, de tekintve azon jó szomszédságot, melyben Pálffyval élt, s ennek azon nagy szíveségét, melylyel Tata várát élelemmel s katonasággal többször segélyezte, nem tagadhatta meg kérésüket s kivonúlt velük azon táborhoz, melynél a budai törököknek lovai tanyáztak. Az Isten itt segítette őket, s a támadás győzelemmel és sok zsákmánynyal végződött, embereikből csak keveset veszítettek el. A török ezután kevés csapattal követte őket. Néhány katona felkérte ezután a vezéreket engednék meg, hogy a követő törököket megtámadhassák, remélvén — úgymond — hogy azokat a mezőn leverik. A magyarok egy utócsapatja azalatt megtámadta a törököt, s ez azokat megfutamtotta.

A mint a törökök észrevették, hogy a magyar sereg megvan szakítva, újra felbátorodván, ezt folyton üzte. Néhány száz hős — főkép Huszár Mátyás — kiáltozott s esdekelt: hogy csak 40 huszárt bocsássonak rendelkezésükre, s Huszár az ellenséget legyőzi. Az urak t. i. a vezérek engedtek a sürgető kérésnek, s elküldtek a gyalogságért, mely Bicskén (Bicskerő) vala jól elhelyezve. A mint ezt a magyar sereg meglátta minden rend nélkül vetette magát a törökökre, kiknek lovassága két sorba helyezkedvén, közébe vette a jól felfegyverzett és szekereken megérkezett török gyalogságot. Ezután keletkezett heves ütközés, melyben mindkét részről sok gyalog katona veszett el. Paksynak élete is veszélyben forgott, s leesvén lovával bizonyosan a csatatéren maradt volna, ha két trabant nem jön vala segítségére. Paksy jún. 30. ez esés következtében még fekvő beteg volt. Ezután nagy sietve Budáról termettek itt török lovasok s gyalogok, kik a magyarokat a Vértes erdőbe egy szűk szorosba üzték, s itt mértek a magyarokra legnagyobb csapásokat. Paksy azt írja, hogy ő tatai csapatából 71 magyar s német lovast s gyalogot, egy huszárt s két lovászt veszített a csatatéren, — ezen kívül a hadi iródeák is itt veszett el. Hány katona hullt el a csatában más várakból, Paksy nem tudta, mivel erről még az illető várak kapitányai

sem birtak biztos tudomással. A gyalogságból egyszerre 371-en tértek haza (t. i. Tatára) s még naponkint 6—12-en jönnek, minthogy igen sokan tévedtek volt el az erdőkből. Isten — úgy mond — megbüntette kevélységüket, s elbizakodottságukat, miután avval be nem érték, mivel Isten őket megáldotta. Ha ugyanis az elfoglalt zsákmánnyal hazatérnek vala, nagy becsületet s hirnevet arattak volna, de ők ide s tova nyargalva addig késlelkedtek, míg a török erőt vett rajtuk.

470. 1587. júl. 3. *Pálffy Ernő főherceghez. Az elesettek száma.*

Pálffy jelenti, hogy a vértesi csatában a komáromi katonák közül — az eddigi szorgalmas vizsgálat szerint 163 magyar s 115 német katona veszett el; különben — jegyzi meg — annyian sem lesznek, minthogy naponkint majd egy- majd kettő tér vissza. Pálffy biztossággal állítja, hogy a törökök közül is sokan maradtak a csatatéren, s többen az előkelők közül is, miért semmi okuk sincs a diadallal kérkedniök; nem hiába hire jár, hogy Budán e csatát siratják.

Végül jelenti: hogy Győrből 100 s Ujvárból 50 gyalogkatona küldetett Komárom várába, s ő maga is saját uradalmaiból bizonyos számú gyalogost rendelve ugyanoda, mindent szükséghez képest rendbe hozott.

471. 1587. jún. 30. *Heölgyi Gáspár nagyszombati harminczados Pálffy követelét részben törleszti.*

Pálffy a már ismeretes Lauzerféle 3718 frt 40 den. követel részletfizetése czimén Heölgyitől 650 frtot vett fel.¹⁾ (A nemz. Muzeumban van ezen kívül még egy 500 frtról szóló nyugtája is, melynek kelte nincs jelezve. E nyugtát sajátkezüleg irta alá és családi pecsétjével erősítette meg. A czimer mellett N. P. betűk láthatók.)

¹⁾ N. Muzeum.

472. 1587. jún. 30. *Ernő fhg Pálffyhoz a vértesi vereség ügyében. Bécsből.*

Ernő érzékenyen fejezi ki fájdalmát azon veszteség és sanyarú állapot felett, melyet Pálffynak a törökök ellen intézett meggondolatlan vértesi vállalata okozott. Ernő meghagyja Pálffynak: hogy a hadi vállalat eredményéről s következményeiről tüzetes tudósítást írjon, nevezetesen hány ember veszett el, s mikép van Ferdinánd és Nádasdy? Pálffy védje meg a területet a vármegyei népséggel s a felkelőkkel.¹⁾

473. 1587. júl. 10. *Pálffy az udv. kamarához a komáromi uradalom inscriptiója ügyében.*

Pálffy kérte az udv. kamarát, hogy a komáromi uradalmat beirat czimén még három évig birhassa.

Kérésére a kamara már júl. 16. kedvezőleg válaszolván, meghagyta neki, hogy a pénztárba ezer fotot fizessen.

474. 1587. júl. 13. *Görög János Pálffy közbenjárását kéri. Ujvárról.*

Görög kéri Pálffyt, hogy egy elnyerendő jószág érdekében járjon érte közben a fejedelelemnél. Görög elküldi azon leveleknek másolatait, melyeket hirtelenében a nyitrai püspöknek és Salm Gyula grófnak írt.

475. 1587. júl. 14. *A hadi tanács Pálffyhoz.*

A hadi tanács Pálffynak azon panasz tárgyában ir, melyet Pozsony vármegye a lévőai katonák miatt emelt.

¹⁾ I/II. f. 8. ered.

476. 1587. júl. A m. kir. kamara Pálffyhoz.

A m. kamara felvilágosítást kér Pálffytól néhai Maróthy Mihály jószágairól, melyeket Olaz Gergely komáromi vajda a királytól kért.

1587. Pálffy ez időtájban Felső-Aranyos pusztát kérte. Kérésére a m. kir. kamarától július hóban kapott választ. (A válasz tartalma ismeretlen.)

477. 1587. júl. 5. Ernő Pálffyhoz a vértesi vereség ügyében.

Ernő júl. 5-ig a vértesi veszteségről három levelet intézett volt Pálffyhoz. Az egyiket Kielman hadi tanácsos által küldte. Ernő rosszalván Pálffy eljárását, arról vádolja: hogy e szerencsétlen kalandra kapzsiság ösztönözte. Pálffy levelében esküvel erősíti hogy őt a törökök megtámadására sem haszonlesés, sem a főherczeg parancsának megvetése — hanem más okok indították. Pálffy a főherczegnek értesülését tévesnek nyilvánítja.¹⁾

478. 1587. júl. 5. Pálffy elad gabonát.

Pichler Gáspár tudósítja az udv. kamarát, hogy Pálffytól 5000 kamáromi köből gabonát vásárolt, köbölét 11 sillinggel számítva, s Pálffynak 1500 tallért készpénzben kifizetett. Pichler említi: hogy Magyarországbán a gabona köbölét most általában 14—15 sillinggel árulják.²⁾

479. 1587. júl. 11. Pálffy M. Nirnberger Lőrincz udv. kamarai titkár és tanácsoshoz. Pálffy gondoskodása családja és rokonairól.

A kir. kamara már máj. 12. utasítást kapott annak kipuhatólására: mennyi készpénzt akarna adni Pálffy M. néhai Ujlaky

¹⁾ Pálffy l. — ²⁾ Cs. kam. l.

Farkas birtokaiért ¹⁾ Ernő főherczeg máj. 21. ugyanezen kérdést intézte a kir. kamarához, azt állítván: hogy az Ujlaky birtokok határosak Pálffy birtokaival.

Pálffy e birtokok elnyerése érdekében Nirnberger Lőrinczhez is fordult, 4000 frt értékű gabonát és bort ajánlván fel azokért, s a velők összekötött királyi jogokért. A Nirnbergerhez intézett levélből kitűnik: hogy Ujlaky Farkas birtokait ennek özvegye is óhajtotta elnyerni, de 2000 frtnál nem akart többet értök adni. A kínálkozó vevők között voltak Joó János kir. személynök, Baranyay Bálint és István is, de ezek sem ajánlottak 2000 frton fölül. Az Ujlaky birtokok között volt Vedröd is. (Pozsonyvym.) A birtokhoz másoknak nem volt nagy kedvük, mivel Ujlaky F. özvegye és leányai életben voltak. Ernő főherczeg Rudolf királyhoz intézett levelében, Pálffynak ajánlotta eladni e birtokot.

Pálffy sógornője érdekében arra kéri Nirnbergert, hogy ügyekezze amannak követelét kifizettetni. A sógornő kész bizonyos reversalist is adni, melynél ő is, ú. m. Pálffy M. készségesen vállal kezességet. Továbbá arra is kérte Nirnbergert, emlékeznék meg Pálffy Istvánról, s működne közre: hogy Pálffy István azon feltételekkel kaphassa meg Ó-Zólyomot, amint ezt Barbarics birta.²⁾

480. 1587. aug. 5. *Rudolf Ernő fhghez Prágából. Az Ujlaky Farkas-féle birtokok Pálffynak adassanak el.*

Ernő júl. 11. kelt levelében említette az Ujlaky-féle birtokoknak eladatását, s ezeket Pálffynak ajánlotta eladni.

Rudolf Ernő ajánlatára késznek nyilatkozott az Ujlaky birtokokat Pálffynak 4000 frtéért átadni. Rudolf előbb 6, ezután 5 ezer frtot kért; Pálffynak azonban 4000 frtéért is szívesen adta el. Rudolf levelében odanyilatkozik: hogy ha Pálffynak a birtokok el nem adathatnának legalább azoknak királyi jogai ruháztassanak reá, s Pálffy saját költségén lesz köteles magát az

¹⁾ ²⁾ Cs. k. 1

Ujlaky özvegy ellenében védeni. Pálffy a felajánlott 4000 frt vételárt élelmi szerekben ajánlotta kifizetni. Rudolf elrendelte, hogy az Ujlaky birtokok vételára Wolkherstorff uradalomnak visszaváltására okvetlenül fordíttassék.¹⁾

Jegyzet. Az Ujlakyféle birtokokról még szept. és nov. havában is folyt a tárgyalás. Az udv. kamara levéltárában szept. 24. van feljegyezve egy okmány e czimmel: „H. Niclasz Pálffy Fürschlag wegen der Ujlakyschen Güter.“ Nov. 28. pedig: „Herr Niclasz Pálffy wegen der Ujlakyschen Güter so auch der Chemetey István begert.“²⁾

481. 1587. aug. 5. *Pálffy Komárom részére fegyvert s ólomot kér.*

„Der Kr. Rath vermeldt auf des H. Niclaszen Pálffy schreiben wegen Pley gen Comorn und rohr mit feuenschlössen, das alsbald von 30 bis in 40 Centen Pley ins Zeughaus alhie zu antworten und alsdan gen Comorn zu schiken. Herr Kr. Zalmmeister soll ein solche anzal Pley erhandeln und berichten.“³⁾

482. 1587. aug. 10. *Pálffy a hadi tanácshoz komáromi építkezés érdekében.*

Pálffy a komáromi élelmi háznak és pinczének helyreállítását sürgetvén, saját pénzéből előleget kínált e célra. A hadi tanács Pichler Gáspárt bizta meg, hogy az építőmesterrel értekezék a Pálffy által sürgetett épületek helyreállításáról s nevezetesen a pincze befedetéséről.⁴⁾

483. 1587. aug. 8. *Ernö fhg Pálffy szolgálatába ajánlja Zernovics Miksát.*

Zernovics, ki egy ideig mint nemes apród és udvari szolga szolgált, Pálffy vezérlete alatt óhajtott Komáromban katonás-

1) 2) 3) 4) Cs. kam. l.

kodni, mi végből Ernő főherczegtől aug. 8. kelt levelet hozott Pálffynak. Ernő ajánlván őt Pálffynak, 25 tallérból álló fizetést rendelt részére.¹⁾

484. 1587. aug. 12. 21. 25. *A hadi tanács megbízásai Pálffyhoz.*

A hadi tanács elrendelte, hogy Pálffy a főherczegnek egy levelét a budai basának küldje el. A hadi tanács figyelmeztette Pálffyt a törökök csoportosodására, s óvatosságra intette.

A hadi tanács megint küldött Pálffyhoz egy Budára küldendő levelet.²⁾

485. 1587. aug. 20. *Pozsonyvármegye Pálffyhoz idegen borokról*

Pozsonyvármegye Ernő rendelete alapján kérte Pálffyt, hogy torolja meg Balassa István urat, ki a külföldi boroknak Magyarországra való szállítása körül törvényellenesen erőszakoskodott.³⁾

486. 1587. szept. 1. *Ernő fhg Pálffyhoz Morat (t. i. Maróti) Mihály birtokai ügyében.*

Morat Mihálynak Tata körül fekvő birtokai magvaszakadtával a koronára visszaesvén, a király azokat Tata várához kívánta kapcsolni. Ernő e czélból szept. 1. meghagyta Pálffynak, hogy a nevezett birtokok iránt ezeknek haszonélvezőivel, u. m. Morat anyja, s özvegy hitvestártával akkép egyezkedjék, hogy azokat udvari felarimas fejében engedjék át. E birtokok a török hódoltság területén voltak.⁴⁾

487. 1587. szept. 17. *A hadi tanács Pálffyhoz.*

A hadi tanács kíséretet kíván Pálffytól Zerkovich s övéi részére. E kíséret Budáról volt Zerkovichot kísérendő.⁵⁾

¹⁾ I/II. f. 8. — ²⁾ H. 1. — ³⁾ I/3. f. 5. — ⁴⁾ ⁵⁾ I/2. f. 8.

488. 1587. aug. *Pichler Pálffyhoz, ennek levelezése.*

Pichler Gáspár Pálffynak levelére válaszolva, jelenti: hogy kívánságához képest azon lesz, hogy a komáromi élelmi intéző a gabonailleték hátrálékát a csehországi pénzből fizesse ki.

Pichler megköszönvén a Pálffytól ígért lovat, hálát ad Istennek, hogy Pálffy a vérkutyáktól, a törököktől megszabadította.¹⁾

Aug. 18. Pálffy elküldte Ernő főherczegnek a basához írt levelét.

Aug. 26. Pálffy Ernő fhggel közli a basa válaszát.

489. 1587. aug. 30. *Bakics Mihály Holicsról Pálffyhoz.*

Bakics tudósítja Pálffy, hogy ennek egy eltévedt fekete agara van nála. Az agár most megkölykezvén, kívánatos hogy ez addig Holicson maradjon míg a kölykek megerősödnek. Bakics bármely szolgálattal ajánlkozik Pálffynak.²⁾

490. 1587. szept. 24. *Fugger János Pálffyhoz
Augsburgból.*

Fugger János jelenti, hogy Fuggerék a magyar országgyűlésről való elmaradásokat a király előtt egy iratban kimentették.

Fugger kérte Pálffy, szerezne neki lovakat.³⁾

491. 1587. okt. 28. *Ernő fhg véleményét kér Pálffytól
Wartha ajánlatára nézve.*

Wartha Pál komáromi lakos, és segédje Nagy Jeromos száz talpat kívántak szállítani Budáig a török területre, s ajánlkoztak mind a harminczadot mind egyéb költségeket megfizetni.

¹⁾ ²⁾ VIII/X. f. 1. — ³⁾ I/3. f. 6.

Erre vonatkozó kérvényükre nézve az alsó-ausztriai kamara, s ennek vámosa: Hundet aggályukat fejezték ki, mivel ilyen talpra való fában úgy Komáromban; valamint Ujvárott is gyakran hiány mutatkozott.

Ernő e tárgyban Pálffynek véleményét kérte.¹⁾

492. 1587. okt. 5. *Az udv. kamara Pálffyhoz a pozsonyi várról.*

Az udvari kamara Pálffy által megbízást adott Ostermaier Illés részére, hogy a pozsonyi vár szobáit felszerelje.²⁾

493. 1587. okt. 15. *Az udv. kamara Pálffyhoz Ujlaky F. birtokairól.*

Az udv. kamara felhívást intézett Pálffyhoz: nyilatkoznék az Ujlaky Farkas-féle birtokoknak vételére nézve, tudniillik: mily feltételek alatt hajlandó ezeket megvenni.³⁾

494.* 1587. decz. *Pálffy mint pártfogó*

Pálffy év végén pártfogolta a kisbodaki várnál zsarolást szenvedett erdélyi kereskedőket.⁴⁾

495. 1588. jan. 2. *Az udv. hadi tanács az udv. kamarának fizetés és hid ügyében.*

Az udv. hadi tanács erélyesen meghagyta az udv. kamarának, hogy a komáromi hadi fizetések és sajkák iránt intézkedjék. A naszádos hajókra nézve már többször meg volt intve. Tavaszkor gondoskodjék a komáromi hidhoz szükséges anyagról, mivel ellenben a király nagy kárt szenvedne. A hadi tanács e rendeletről Pálffy is értesítette.

1) I/2. f. 8. — 2) 3) Cs. k. l. — 4) M. kir. k. l.

496. *jan. 21. Pálffy panaszkodik az udv. kamarára az udv. hadi tanács előtt.*

Pálffy ez év elején panaszkodott a hadi tanácsnál, hogy azon fizetést, mely neki komáromi lovainak tartása czimén az utolsó hónapra járt, az udv. kamara le akarta vonni. A hadi tanács nem helyeselte az udv. kamara ezen eljárását, miután Pálffy fel volt hatalmazva 100 lovat újból alkalmazni.

Az udv. kamara e szándékolt eljárására nézve az udv. kam. tanács azt a kérdést vetette fel: valjon elküldetett-e a Pápán levő 100 ló? Az udv. kamara küldjön Pálffynak Bécsben járó szolgálja által választ azon módra nézve: mikép szállíttassék le esetleg a lóállomány száma?

497. *1588. jan. 8. Fugger Márk Pálffyhoz, pénzügyekben.*

Fugger vonatkozólag Pálffy pénzbeli helyzetére azon kívánságát nyilváníti: hogy Pálffy mielőbb szabaduljon adósságaitól. ¹⁾

498. *1588. jan. 28. Ernő fhg Pálffyhoz.*

Ernő fhg. felhívja Pálffyt, hogy bizonyos tanácskozás czéljából mihamarább Bécsbe jöjjön, s eljövetele idejéről tudósítást küldjön. ²⁾

499. *1588. márcz. 10. Ozman esztergomi bég Pálffytól hitlevelet kér a török küldönczök részére.*

Ozman egy magyar levélben értesíti Pálffyt, hogy a magyarok részéről adandó bizonyos ajándék átvétele végett elküldte embereit, kik péntek, azaz holnap korán reggel megfognak jelenni a megállapított helyen, s fölhívja Pálffyt, hogy mind önmaga, mind a főkövet hitlevelet küldjön, hogy a török csá-

¹⁾ I/3. f. 6. — ²⁾ I/2. f. 8.

szár vitézinek bántásuk ne legyen; továbbá fölhevja, hogy Pálffy korán reggel küldje el embereit s a kívánt hitlevelet még virradat előtt küldje el Esztergomba.

Ozman megemlíti, hogy Pálffy embere Budán járt s a nagyságos basától hitlevelet kapott. Ozman is hitére s tisztességére fogadja: hogy Pálffy embereinek sem az alájövetelben sem a felmenetelben nem lesz bántásuk.¹⁾

500. 1588. márcz. 14. *Ernő fhg Pálffyhoz Meghívás Pozsonyvármegye gyűlésére.*

Miután Pozsony vármegye, az 1587. évi országgyűlésnek az osztrák borokra s a thúróczi prépostságra vonatkozó czikkeit kifogásolni kívánta, Ernő főherczeg felhivta Pálffyt, hogy Pozsony vármegyének jövő csütörtökön tartandó gyűlésén okvetlenül megjelenjen, s miután a nevezett törvénczikkék Pálffynak s más kir. tanácsosoknak közreműködésével léptettek életbe, hasson oda, hogy a vármegye azokat elfogadja.²⁾

501. 1588. márcz. 15., 26. *Ernő fhg és az udv. kamara Pálffyhoz. Az ígért tokhalak elküldését ujból sürgetik.*

Pálffy még tavál tokhalakat ígért volt a királynak, melyeket ez az udvari kamara utján már 1587. decz. 3. sürgetett volt. Pálffy az ígért 100 tok elküldésének késleltetését a téli idénynyel mentette volt ki. A király által megbízott Ernő sajátkezüleg hívta fel Pálffyt adott szavának beváltására. Ernő azt kívánta, hogy Pálffy e halakat a bécsi fáczános kertbe szállíttassa³⁾

Pálffyt márcz. 26. ismét az udv. kamara felszólította, hogy az ígért száz élő tokot kötelezettségéhez képest lehető leg hamarább küldje fel.

1) I/3. f. 4. — 2) 3) I/2. f. 8.

502. 1588. márcz. 11. *A hadi tanács az udv. kamarához. Pálffy részére sajkák állítandók ki.*

Pálffy márcz. elején a hadi tanácsnál a komáromi katonaság szegénysége miatt panaszkodott s új sajkákat kért. A hadi tanács Pálffy kívánságának elintézését az udvari kamarára bízván, szigoruan sürgette ennél a hajók elkészítését, mire nézve már többször figyelmeztetve volt.¹⁾

503. 1588. márcz. 25. *A hadi tanács értesíti Pálffyt gr. Nogarolla F. kapitányává való kinevezetéséről.*

Márczius havában Pálffy szomszédul nyerte gróf Nogarolla Ferenczet, ki Győr vára főkapitányává neveztetett ki. A hadi tanács e kinevezésről tudósította az alsó-ausztriai rendeket, felhíván őket ez alkalomból, hogy a szokásos fehér főzászlót s a két tábori trombitát idejekorán küldjék Győre.²⁾

504. 1588. márcz. 19. *Ernő fhg Pálffyhoz. A komáromi hid sürgetése s a vajda állomása betöltése.*

Ernő főherczeg értesülvén arról: hogy a törökök az esztergomi hajóhidat ismét helyreállítják, nincs az ellen: hogy a komáromi hid mihamarább elkészüljön. Pálffyt, az udvari kamarához utasítja, ha e hidra nézve valamely rendeletre szüksége lesz.

Ernő jelenti: hogy a Szentkirályi Miklós és Bocs Menyhért halálával megürült vajdaállomásokra Pintér Ferencz és Somogyi János mozdítandók elő, mivel ezeket Pálffy ajánlotta vala.

Szentkirályi kegyelem útján s egyéb fontos okoknál fogva nagyobb fizetésben részesülvén, Pálffy megbízást kapott, hogy az utóbb kinevezett vajdákra akkép hasson, hogy ezek elégedjenek meg a rendes fizetéssel.³⁾

1) H. 1. — 2) A. Ausztr. r. 1. — 3) I/2. f. 8.

1588. márcz. 19. Pálffy a hadi tanácshoz. Tudósítás a török biztos elmeneteléről s az esztergomi hidról.

E napokban megfordult Komáromban a töröknek ajándékot vivő kiküldött biztos. Pálffy ennek elmeneteléről márcz. 19. értesítette a hadi tanácsot, tudósítván ezt egyszersmind arról is: hogy a törökök az esztergomi hidat készítik.

505. 1588. márcz. 22. *Ernő fhg pénzt kért kölcsön Pálffytól a komáromi várra.*

Pálffy — Ernő főherczegnek leveléből — megértette, hogy a főherczeg a komáromi vár sürgősebb javításaira szükségelt 200 frtot tőle kívánja előlegeztetni, biztatván őt, hogy e pénzt majd a komáromi uradalom jövedelmeiből fogja visszakapni. Ernő megvallotta levelében: hogy a kívánt 200 frt költséget Bécsből nem lehet fedezni.¹⁾

506. 1588. márcz. 25., 26. *Ernő fhg Pálffyhoz. Ernő gondjai a komáromi hidra.*

Pálffy értesítvén Ernő főherczeget, hogy a törökök az esztergomi hiddal már elkészültek, válaszul azon rendeletet vette, hogy a komáromi hidat állítsa fel. E hid költségeit majd az udvari kamara fogja megtéríteni.²⁾

A komáromi hid felállítása még sok kívánni valót hagyott hátra. Ernő a szükséges fakészlet végett érintkezésbe lépett Illésházy István liptómegyei főispánnal, s ennek levelét elküldte Pálffynak, mely szerint Trencsén, Liptó és Thurócz megyékben sok fakészlet és sok fűrészmalom volt. Ernő elrendeli: hogy Pálffy szerezzen magának biztos tudomást, vajlon a 3 vármegyében rendelkezésre álló természetes és fűrészelt fa alkalmas-e a komáromi naszádos hidra? Ha igen, azonnal intézkedjék: hogy e fa a király költségén Komáromba szállittassék, s a hid minél előbb készítettessék el.³⁾

1) 2) I/2. f. 8. — 3) I/II. f. 8.

E megbizással egyidejűleg egy másik levelet is kapott a főhercegtől, melyben kérdőre vonja: hová fordította a komáromi hidnak jövedelmeit, melyekre a király jogos igényt tart, miután a hidra szükséges hajóköteleket, horgonyokat s más készleteket szolgáltat? ¹⁾

507. 1588. ápril 5. Ernő fhg Pálffyhoz a komáromi vár uradalma érdekében.

Ernő egy keülemetlen megbizással kereste fel Pálffyt, meg-hagyván neki: hogy néhai Maróthy Mihálynak birtokait, melyek egykor Komárom várához tartoztak, ismét a vár uradalmához csatolja, daczára annak, hogy e birtokokat a kir. helytartó Geörög Jánosnak adományozta volt. Hasonlókép intézkedjék Fel-aranyas pusztával is, mely régente szintén e vár uradalmának egy részét képezte. Ha e pusztához Maróthy özvegyének a magyar törvények értelmében valamely czimen birtokjoga lenne, ennek megváltása végett egyezkedjék az özvegygyel.²⁾

508. 1588. ápril 9. Ernő fhg Pálffyhoz. A komáromi katonaság mostoha sorsa.

A komáromi katonaság, s a tisztek a zsold elmaradása miatt nyugtalankodni kezdtek. Erről Ernő főherczeg is tudomást nyervén, felhivta Pálffyt, intené a tiszteket türelemre, mivel a katonái zsold a cseh- s morvaországi adóból fog fedeztetni. Ebből Pálffy is fogja megkapni a maga fizetését. Ernő erre nézve már a királynál is közbenjárt.³⁾

509. 1588. márcz. 20. Ernő fhg Rudolffhoz. Pálffy már nem kívánja az Ujlaky-féle birtokokat. Ezeket Cse-metey óhajtja elnyerni.

Genedigister geliebter Herr und Brueder. Auf für Kay. Mt. p. mit vom 5. Augusti verschinen 87. Jars, Weillendt

¹⁾ ²⁾ ³⁾ I/II. f. 8.

Wolfgangen Vylakhy güetter betreffend, Ist gleichwill mit Niclasen Palfi gehandelt worden, die Sechs oder fünftausend gulden, oder aber, da Er weiter nit zu bringen, auch die 4000 Taller umb solche güetter und das ius regium auszuzellen, Es ist aber Er der Palfi nit allain auf ain mehrers alsz die 4000 fl. zu bringen gewest, sondern hat sich hernach diser Handlung ganz und gar entschlagen, daher nun der Tshemetey, alsz welchen dise güetter neben andern noch hieuor durch den gewesten Locumtenenten den Radetium comferiert worden khummen und sich darumben also angemeldt, das Er, wonur des Radetij Donation confirmirt werden wollte, umb solche güetter 2000 fl. in geldt und Prouiandt hergeben wollte, Darauf Ime zu bescheidt eruolgt, Eur Mt. p. hetten dise Güetter umb 5000 fl. hinausz zubringen beuolchen, da er nun dieselben in Prouiandt und geldt geben wolte, Solten Sy Ime volgen, doch nit das damit des Radetij Donatio confirmirt sey, sondern dasselb solt ex mora (soll heisen ,noua') donatiane regia beschechen.

Darauf er sich, wie sub A. zusehen, erbotten, nachmalen 2000 fl. vorangebotnermassen zugeben und darneben sein schuldt bey der Hungarischen Camer etliches getraidts halben, so man von der Abbtay Pornau genumen, und Ime in des Radetij Testament legiert, so Er auf 1000 fl. angeschlagen, nachzusehen. Daneben hat Er sich auch erbotten, die stritt und Irrungen, die sich biszhero der Genszdorffer Müll halben gehalten, auch nachzusehen und von seinen Gründten ainen Tail zu solcher Müll volgen zulassen und den Ablass bey dem Müllschlag zubessern und solche besserung sein lebenslang übersch zunemen, welches Er alles auch auf 1000 fl. angeschlagen.

Aber disz sein erbietten und souil die nachsehung der schuldt bey der Hungrischen Camer belangdt, Ist Sy. die Camer mit Irem bericht B. vernumen worden, die vermeldt, das sich der werdt desgenomnen Traidts höher nit dan auf 473 Taller erstreckhe.

Der Müll, des Ablass rund der gründt halber, hat man den Prouiandt Commissari Ambts Verwalter dem Püchler beuolchen,

den Augenschein einzunemen rund mit dem Tschemetei ausz der sach zureden. Der hat sub C. bericht, Es sey ain Wiertl Meil wegs von der Genszdorffer Müll bey Tschemetenj ain würschlacht, in die 30 Claffter lang garschlecht verwahrt, also wann die wasser anlauffen, das es daselbst überfeldt, wür und schlacht auswascht, und weder dem Tschemetei noch Euer Kay. Mt. p. Khain wasser auf die Müll rinne, bisz dieselb wieder gebessert und das wasser gefanngen, das were nun Imerdar zubessern, Solche besserung wolte Tschemetei auf sein selbstaighen Uncosten sein lebenslang über sich nemen, auch wesentlich rud Peülich erhalten.

Item so wolt Er auf seinen aigen Gründten zween Ablesz zurichten, und dardurch das wildt wasser in winter und Sumerguessen ablaiten, also das auf Euer Mt. p. Müll mehrers nit, dann wasz die notturfft erfordert, rünne, also auch Summerszeiten dasselb wasser in seinem Rinsall erhalten werde.

Zum dritten, da durch der Verwarlosung der wär zu Tschemetei an Eur Mt. p. würrn und Ablassz schaden entstüendt, wolt Er denselben auch sein lebenslang bessern.

Zum vierdten, nachdem biszhero zu besserung diser Genszdorffer Müll Khain grundt oder Erdrich verhanden gewest, sondern man Jederzeit mit Ime, Tschemetey, in Irrung gestanden, Darumben das Er fürgeben, das dise Müll zum Tail auf seinen Gründten und Podem stüende, das Er nit allain das Jehnig, wasz sich biszhero verlossen, alles fallen lassen, sonder noch von denen zweyen ainem dritl umb di Müll seiner ligunden gründt frey ledig darzugeben und sich desthalber gegen Eur Kay. Mt. p. zur genüeg verobligieren wolte.

Der übrigen $1\frac{1}{2}$ drittl gründt halben, Khundt mit denen von Genszdorff auf ainen leidlichen weg gehandelt werden, und vermaint gedachter Püchler, wann der Tschemetey dise seine Erbietten würckhlich volzieht, Esz sey Eur Kay. Mt. p. bey der Genszdorffer Müll umb 1000 fl. nuz und wuerde hierdurch nit allain grundt und Podem erweittert Rechtferttigung Commissionesz und Uncosten verhüet und Rue geschafft, sonder

auch das wasser immerzu in seiner rechten Höch auf Eur Mt. p. Müll gefüeret und geleittet.

Hierauf ist dem Tschemetey zuegemuettet worden, das Er die besserung der wür und schlachten nit allain auf lebenslang, sonder ain anzall Jar alsz 32 für sich und seine Erben übernehmen wolte, der hat darauf dasselb auf 16 Jar verwilligt.

Daneben ist auch begert worden, weill sich der werdt des Getraidtz zu Pernaw nuer auf 473 Taller, Er aber dasselb umb 1000 fl. angeschlagen, das Er die übermasz alsz 537, damit es völlig 1000 Taller sey, erstatte, das hat Er, wie sub D. zuuernemen, auch zuthuen verwilligt.

Undter dessen und weill man also mit dem Tschemetey in Handlung, ist auch die Uylakisch wittib khumen und sub Z. gebetten, Man wolte Ir dise Ires verstorbenen Ehewierts Güetter, ausz welchen Sy ohne das allweil Sy den Tittl rund Namen gedachtes Ires Ehewierts füeret, nit gestossen werden khündte, umb die begerten 4000 fl. volgen lassen, da man Ir daran nichts wolte nachsehen.

Nun manglet es zwar an ursachen nit, umb derentwillen der Wittib dise Güetter gelassen werden solten, dann obgleich dieselben Eur Mt. p. föllig worden und Sy dem Hungrischen gebrauch nach befuegt, solche Güetter, wem Sy wellen, zuuergeben, So seyen doch gewissens halber die wittib nud waisen, alsz personae miserabiles, sonderlich in disem fall, und allweil Sy eben das, wasz ain annderer thuen will, billich und vor andern zubedenckhen, für Ains.

Zum Andern so khann die wittib diser Güetter, allweil Sy in dem wittibstandt verhart, also de facto nit entsezt werden, sonder hat dasselb, wie es nemblich beschehen soll, sein sonders Recht und form, Inmassen die Hungrisch hieuer auszfüerlich berichtet und Eur Mt. p. dasselb zuegeschriben worden, und wann gleich dasselb alles fürüber, müesste doch der Wittib Ir. Dotalicium rund der Tochter Ir quarta puellaris dauon eruolgen.

Fuers Dritt, So wer etwo die Wittib in der vergebung diser Güetter auch darumben dem Tschemetey füzuziehen,

das, obgleich Er Tschemetey von dem Radetio hierüber ain Donation erlangt, das doch Eur Kay. Mt. p. dieselb, weil es sein des Radetij Instruction und Eur Mt. p. willen rund Mainung zuwider beschehen, aufgehebt und Retractiert. Daheer dann und wann Eur Mt. p. dem Tschemetey solche Güetter geben solten, Es bey meniglich das ansechen gewinnen wuerde, als ob Eur Kay Mt. p. des Radetij Donation Confirmirt hetten, ob es gleich im grundt anders beschaffen were.

So will auch die wittib lautter Par geldt geben, da doch der Tschemetey undter den 4000 fl. in Prouiant und geldt mehrers nit dann 253 fl. Taller gibt, das übrige mit seiner schuldt bey der Hungrischen Camer und denen besserungen und Gründten bey der Genszdorffer Müll erstattet.

Dagegen aber ist zubedenckhen, wasz sich biszhero mit Ime Tschemetey solcher Genszdorffer Müll wegen zugetragen, und wie villerley Commissiones desthalben nuer von etlich Jaren hero angestellt, aber damit wenig frucht oder nuz geschafft worden, sondern man ist dits orts mit Ime Tschemetey eben in dem alten Miszverstand, verbliben und von Ime allerley widerwertigkhait gehabt, auch mit gefähr der Genszdorffer Müll, wie Sy dann nun zu zwayen Mallen feüersnott erlitten, desthalben die vermuettungen auf Ime oder seine leüt nitwenig gangen.

Damit man nun diszfalls zu rue rund fridt khäme, und die Müll, alsz auf welcher das Canisich Prouiant malter gemallen wierdt, zur sicherhait brächte, daneben zu denen Gründten, Item denen besserungen, deren sich der Tschemetey anerbeüt, gelangte, So bin Ich der gehorsamen bruederlichen Mainung, Eur Mt. p. möchte mith Ime Tschemetey auf die angehörten Conditiones gnedigst schliessen lassen, doch auch dergestalt, das Er solche Güetter nuer ex Regia donatione hette und damit des Radetij Donation nit Confirmiert sey, wie es Ime auch berait hievor zu geschaidt angezeigt worden, und das Er die sach mit der Wittib und Erben auf seinen Vncosten ausztrage und sich selbst bey disen Güettern schüze. Dann die füersorg gewisz zutragen, da mit Ime Tschemetey nit solt geschlossen werden, das man sich hernach noch mehrer wider-

wertigkhait, gefahr und angelegenhait bey der Genszdorffer Müll zubefaren, welches aber alles bey Eur Mt. p. verrern gnedigsten bedcnckhen und willen stehet, mich beneben zu gnaden und Bruederlichen hulden beuelchen wellen.¹⁾

510. 1588. ápril 2. Fugger Márk Pálffyhoz Augsburgból. Fugger Pálffy segélykérésére s a kapitányságról való lemondási szándékára válaszol.

Fugger sajnálattal említi: hogy Pálffynak pénzszükségében nem segíthet, mivel — úgymond: „28 év óta sohasem volt oly kevés pénzem mint most; a spanyol király kiszívta yelőmet, s most törlesztenem kell azon adósságot, melyet azon ügyre kölcsönvettem vala.“ Pálffyt a honvédelemre tett kiadásai adósságokba sodorták s elkedvetlenítve le akart mondani a komáromi kapitányságról. E szándékát Fuggerrel is közölte, ki azonban nem osztozkodott Pálffynak gondolkodásában s hangsúlyozta: hogy a komáromi szolgálatot a király kegyének elvesztése nélkül nem fogja elhagyhatni, mivelhogy nem lesz egykönnyen oly ember található, ki hasonló viszonyok között kész lenne szolgálatot vállalni. „Lehetne — írja Fugger — ugyan ha az ember ezért fizetést is nyerne.“ Habár rábeszélte Pálffyt, hogy a nevezett kapitányi állásról le ne mondjon, mindazáltal figyelmezteti őt annak megfontolására: „mily sanyarú helyzetbe esnék neje s gyermekei, ha ily szolgálati viszonyok között kiszóllítatnék ez életből.“ Fugger M. fia — Fülöp — érdekében is irt Pálffynak.

Pálffy már ezelőtt tudtára adta Fuggernek, hogy fia részére könnyebb és czélszerűbb lesz egy prépostságot vagy hasonló javadalmat, mint egy püspökséget elnyerni. A gondos és szemes Fugger kezdetben valószínűleg valamely magyar püspöki széken kívánta volna látni fiát. Pálffy nyilatkozata után alábbhagy vágyakodásával, s helyeslőleg elfogadván azt elismeri: hogy „a püspökség különben is sok felelősséggel jár.“

¹⁾ Cs. k. l.

Fugger egyik végrendeleti intézkedését bizalmasan tudatja Pálffyval, melynélfogva azon fiai, kik talán a papi pályára fognak lépni, hagyatékából évente egyenkint 5000 frt járadékot fognak húzni.¹⁾

Pálffy ez év tavaszán foglalkozott azon tervvel, hogy ipáját nem sokára meg fogja látogatni Augsburgban. Fugger örömet fejezi ki Pálffynak remélhető eljövetele felett.

511. 1588. ápril 21. *Az udv. kamara Pálffyhoz. Jelentéskérés egyes pénzkövetelésekről.*

Az udvari kamara Pálffytól jelentést kért azon tartozásról, melyet Tolna-Retzenmark városok kötelesek voltak a győri kapitánynak fizetni; továbbá azonösszegről, mely a Budára, más vidékre s a bégekhez küldött levelek vitelbére czimén járt. A kamara ez összeget nem részletezve, de általában kívánta megtudni.²⁾

512. 1588. ápril 27. *Ernő fhg. Pálffyhoz. A török rabok váltsága ügyében.*

Ernő főherczeg kérdést intézett Pálffyhoz a Bécsből elszállított két török bég váltságdíjának mennyiségére s fizetésére nézve? A főherczeg azt is kérdezte: mikép áll a koppányi bégnek váltságai ügye, s mennyit fizetett váltságára? ³⁾

513. 1588. május 10. *A hadi tanács engedélyt ad Pálffynak fürdőbe menni.*

Pálffy ez év tavaszán engedélyt kért fürdő használatára. A hadi tanács megadta neki az engedélyt, de tagadólag válaszolt Augsburgba tervezett utazására.⁴⁾

1) I/3. f. 6. — 2) I/III. f. 5. — 3) I/2. f. 8. — 4) H. 1.

514. 1588. máj. 14. A cs. udv. kamara Rudolf királyhoz. Pálffy a bazini és sz. györgyi uradalmat kívánta elnyerni, s a pozsonyi uradalmat is óhajtotta örökös birtokul megkapni.

Allergenedigister Kayser und Herr. Es hat an E. Mtt. deroselben Rath und Obrister, Herr Niclas Pálffy p., unter seinem izigen alhiesein gleichwol undterthenigist Supplicirt, und gebetten, das E. Mtt. p. Ihme die Herrschafft S. Jörgen und Pösing erb und eigenthumblich gegen ablösung derer darauff liegenden Pfandtsumma allergnedigist zustehen, undt wiederfahren lassen wolten.

Alsß Ihme aber darauff angedeut und zuuerstehen geben worden, dz E. Mtt. p. sich daruber dieser Zeitt schwärlich entschliessen worden, Hat er darnon wieder abgelaszen und solch sein unterthenigistes begern dahin verändert, nemblich weil Ime die Span: oder Herrschafft Preszburg auf lebenslang verschrieben, er aber 4 mänliche lebendige leibeserben hat, die er bei seinem leben gern auch der maszen versehen wolte, das Sie in Künfftig seiner rüemblich zuegedencken hetten, sintemal er izundt wiederumb dauon ziehe und bej izigem seinem beruef kein stundt also zusagen seines lebens versichert, E. Mtt. p. wolten Ime in ansehung seiner alberait gelaisten getreuen und euferigen und noch Künfftig laistenden dienst, auch damit sich gedachte seine erben derselben unterthenigist zuerfreuen hetten, diese Kaiserliche gnadt erzaigen und Ihme berürte Herrschafft Preszburg auf ermelter seiner mänlichen leibeserben lebenslang allergnedigist bewilligen und wiederfahren lassen.

Wann dann E. Mtt. p. oder dero hochgeehrte Vorfarn dergleichen begnadigungen gemeinlich Ihren woluerdienten dienern zuuerleichen hievor im brauch gehabt, rund nun E. Mtt. sein des Herrn Pálffy dinst am besten bewust. so stehet bej deroselben gnedigisten gefallen, weil er izt wieder Für algemaines Vatterlandt sich in die Ime von E. Mtt. anbeuohlene Krigsdinst begeben thuet, ob oder wiewait Sie Ime in diesem seinem

begern allergnedigist wilfaren wollen. Die sich darüber Ihres gnedigisten p.

(In margine!)

Dieses fürbringen ist durch S. Ge. den Herrn Hoffcamer Presidenten Ihrer Mtt. mündtlich referirt worden, die es anfangs in bedencken gezogen, hernach aber sich aus dem Gehaimben Statsmitl dahin resoluirte, das Sie dem Hernn Pálffy die Hauptmanschaft Preszburg auf zween seiner Söhne, die er darzue Fürschlagen und benennen werde, nach seinem Todt gnedigist laszen wollen, inmaszen dann auch die notturfft darüber bej der Hung. Hoff Canzley also zufertigen beuohlen worden. 14. May Ao. 98.

515. 1588. máj. 21. *Ernö fhg Pálffyhoz. Pálffy Gadóczy Péter és Gergely adománylevelét tanulmányozandó.*

Ernö elküldte Pálffyhoz a Gadóczy Péter és Gergely nemesek részére 2 $\frac{1}{2}$ nemesi kuriáról s tartozékairól kiállított új adománylevelet, megbizván őt ennek szorgalmas tanulmányozásával nevezetesen annak kipuhatolásával: valjon nem tartoznak-e az adománylevélben jelzett birtokok a komáromi várhoz, vagy az esztergomi érsekséghez, s felhivta őt, hogy erre nézve véleményét közölje. Gadóczy Péter hajóvajda s komáromi hadbíró volt. ¹⁾

1588. május 22. A hadi tanács felhívása Pálffyhoz Snopkowski János lengyel fogoly ügyében.

A hadi tanács „Miksa fhg meghagyására felhivta Pálffyt, hogy Snopkowski fogoly után titokban tudakozódjék s netáni megszabadulásáról a tanácsot értesitse.” ²⁾

516. 1588 máj. 28. *Az udv. kamara felszólítja Pálffyt hátrálékának lefizetésére*

Az udv. kamara felhivta Pálffyt, hogy a komáromi uradalom haszonélvezetéért fizetendő hátrálékos egy évi illetéket, mely

¹⁾ I/2. f. 8. — ²⁾ H. 1.

1300 frtot tett, mielőbb fizesse ki. A fizetés határideje ápril 12. járt le, mely napig Pálffy 3 éven át élvezte volt a komáromi uradalmat. Az előbb mult két évre járó 2000 frt tartozását már előbb lefizette volt.¹⁾

517. 1588. máj. 26. *Ernő fhg Pálffyhoz. Pálffy mint békebiró.*

Pálffy M., Nádasdy Ferencz s Illésházy Istvánval megbizást kapott Ernő fhgtól, hogy a Bánffy János részéről Bánffy Gáspár s Maróthy Mihály (örökösei) között fenforgó peres ügyben közvetítőleg járjon el, s intse meg — Ernő kívánságához képest — Bánffy Jánost a barátságos egyezség létrehozására. ²⁾

518. 1588. máj. 29. *Thúry Márton Pálffyhoz Komáromból. A törökök szándéka.*

Thúry értesítette Pálffyt, hogy Szabó Mihály megjövéen Budáról, hozzá megy és személyesen fogja előadni a közlendőket. Thúry ujságkép irta: hogy a basa hat falut szándékozik elraboltatni; nevezetesen Czabajt, hol sok nemes lakott, mely azelőtt a töröknek hódolt, Sopornyát, Hosszúfalut, Vecsét, két Tornóczot. Thúry attól tartott, hogy a törökök rablásuk czéljául Királyit és Mocsonokot is kitűzték. Mindezen községek Nyitra vármegyében voltak.³⁾

519. 1588. június 10. *Ernő fhg. Pálffyhoz. Pálffy további megbizásai a Bánffy s Maróthy örökösök közötti perben.*

Pálffy Maróthy Mihály özvegyével nem létesithette az Ernő főherczeg által óhajtott egyezséget, mivel az nem akart Fél-aranyos pusztá birtokáról lemondani. Ernő e birtok iránt mele-

¹⁾ I/3. f. 5. — ²⁾ I/2. f. 8. — ³⁾ VIII/X. f. 1.

gen érdeklődven, ismételve megkereste Pálffy, hogy figyelemmel kísérje az özvegynek e birtokra nézve táplált szándékait, nehogy a kinstár valahogy károsodjék.¹⁾

520. 1588. jún. 25. *A hadi tanács az udv. kamarához.
Az esztergomi bég merészkedése.*

A hadi tanács figyelmeztette az udv. kamarát, hogy a bég Marosnál gazdag bányákban akar ásatni, a mint ezt Pálffy hírül adta volt. A bég már ezelőtt is dolgoztatott e bányákban.²⁾

521. 1588. június 30. *Pálffy M. pénzkövelete a kir.
kamarától.*

Pálffy Miklós 21.790 frt $49\frac{1}{3}$ denárból álló követelésére a királyi kamarától, illetőleg Jezerniczky János szempczi harminczadostól Pozsonyban 745 frt $11\frac{1}{2}$ den. vett fel; főajtónállómesteri fizetése czimén pedig ugyanettől ugyanekkor 116 frt $21\frac{1}{2}$ denárt.³⁾

522. 1588. június 28. jul. 8. *Ernő fhg s a kir. kamara
Pálffyhoz a katonaság garázdálkodása miatt.*

1588. június havában Modor városánál huszárok táboroztak, s e város földjén s rétjén igen sok kárt okoztak. Modor városa bizonyosan Ernő főherczegnél vagy a hadi tanácsnál panaszkodott e pusztítás miatt, minthogy Ernő Junius 28. megparancsolta Pálffynak, hogy a huszárokat elhelyezvén táboraikban, hasonló kihágásoktól ne csak tiltsa el, hanem a modori határban végezvitt garázdálkodás főokozóit példásan büntesse meg.⁴⁾

A katonaság nemcsak Modorban, hanem Pozsonymegye más területein is hasonló pusztító kalandozásokat vitt véghez, minek megtorlására megyeszerte bizonyos fölkelés volt elrendelve.

1) I/2. f. 8. — 2) H. I. — 3) N. Muz. — 4) I/2. f. 8.

A vármegye birságot rótt vala Modor városára, mivel ez a garázdálkodó katonák ellen intézett expedícióban részt venni vonakodott. Modor városa a vármegyei birság ellen panaszt emelvén a m. kir. kamara július 8-án Pálffy a szándékolt birság alaptalanságára figyelmeztette, miután Modor, mint sz. kir. város nem volt köteles az érintett expedícióhoz hozzájárulni. A szab. kir. városok ugyanis csak a bombák szállításához szükséges lovakat s kézimunkát tartoztak szolgáltatni.¹⁾

A véghelyekről elszéledt katonaság több megyében a községek határaiban, legeltetvén lovait, a lakosságnak nagy károkat okozott, minek meggátlására az országgyűlés a katonaságnak állomásaikba való vonulására határozott időt szabott. Nehogy a vármegyék a határ időt talán be nem tartó némely katonával szemben erőszakot használjanak, s minden összeütközés- és vérengzésnek eleje vétessék, Ernő felhívta Pálffy; hatna közbenjárásával az illető vármegyékre, hogy ezek az országgyűlés által megszabott határidőt ne vegyék nagyon szorosan. Ernő hasonló értelemben irt Dobó kapitánynak is.²⁾

523. 1588. júl. 6. Ernő fhg. meghívja Pálffy országgyűlésre.

Ernő fhg. megkeresi Pálffy, hogy az augusztus 1-re halasztott országgyűlésen okvetlenül megjelenjen; egyéb teendőinek mellőzésével csatlakozzék Kanizsán az országgyűlés más követéhez, kikkel együtt megbízást nyerend a királytól. Ernő a február 24-ére határozott s elhalasztott országgyűlésről azt írja: hogy bizonyos okoknál fogva nem volt megkezdhető.³⁾

1588. júl. 15. Prága. Rudolf király Pálffyhoz. A végvárak megvizsgálása.

Rudolf király megparancsolja Pálffynak, hogy az országvégvárainak megvizsgálására törvényileg rendelt biztosokat a tanácsosokat hivatalos működésükben támogassa s nekik mindent felfedezvén, irányukban kellő tiszteletet tanúsítson.⁴⁾

1) I/3. f. 5. — 2) I/3. f. 11. — 3) I/II. f. 8. — 4) I/II. f. 7.

324. 1588. júl. 18. *Ernő fhg Pálffyhoz. A török garázdálkodása.*

A török ezen idő tájban a fenálló békekötés ellenére betört a magyar király területére, s itt karddal tűzzel pusztított. A hadi tanács elhatározta, hogy ezen támadó kirohanásokat meg kell torolni. Ernő főherczeg Pálffynak tudtul adván, megengedi neki, hogy a törököt a hol lehet támadja meg. A török Ernő levele szerint különösen a bányavárosi végházakat bántalmazta.¹⁾

525. 1588. júl. 24. *Ernő fhg. Pálffyhoz. Pálffy Pozsonyba hivatik.*

Ernő utasítja Pálffyt, hogy ne menjen Kanizsára, hanem aug. 1-én jöjjön Pozsonyba, hol — az előtte ismeretes — bizottsági értekezlet fog a bányavárosi biztosokkal megtartatni.²⁾

526. 1588. júl. 27. *Ernő fh. Pálffyhoz. Ernő Prágába elutazandó.*

Ernő Pálffynak meghagyta, hogy távolléte alatt helyetteséhez a császári hadi tanács elnökéhez forduljon minden hadügyi kérdésben, s erről alárendelt tisztjeit is értesítse.³⁾

527. 1588. július 31. *Pálffy nyugtái.*

Pálffy Miklós Zempcezen eredeti nyugtával bizonyította: hogy azon 16349 r. frt. 28 kr. követel részlettörlesztésére, melyet 1586. évben a komáromi katonák fizetésére a kir. kincstárnak kölcsönkép adott volt — Jezerniczky János szempczi harminczadostól 2000 frt. felvett. Egy másik nyugta szerint — szintén ugyanettől a fenti követel fejében 400 frt. vett fel.⁴⁾

1) 2) I/II. f. 7. — 3) I/II. f. 8. — 4) N. Muz.

528. 1588. aug. 21. *A hadi tanács elnöke Pálffyhoz.*
A komáromi katonaság nyugtalankodása fizetés miatt.

A komáromi katonaság ez évi augustus hóban nagyon el volt keseredve s vonakodott a hat havi fizetés helyett ajánlott 5 havi fizetést elfogadni. A hadi tanács elnöke felkérte Pálffyt, hogy a katonaságot a kínált 5 havi fizetés elfogadására rábírja. Pálffy ekkor Pápán volt. A haditanács elnöke kérte őt, hogy a nevezett fizetés elfogadása végett személyesen menjen Komáromba, ha pedig ebben feletle akadályozva lenne, írjon ez érdekében az alkapitánynak s vajdáknak.¹⁾

529. 1588. aug. 9. *A komáromi hadiállományt vizsgáló bizottság kimutatása. A komáromi várnak hadi állománya.*

Ratio militum tam equitum quam peditum Ungarorum a Germanorum. 1588.²⁾

Comarom. Capitaneus Magus Dns. Nicolaus Pálffy.

Habet sub se Nazados 19. quorum unum obtinet vicecapitaneus Do. Martinus Thúry. Reliquae habent singulae specialem vajvodam. Habet quelibet navis 25 remiges et tres decuriones; vaivoda habet unum puerum: facit perso: 33. Quelibet navis habet tres falcanetas Quorum curam unus ex decurionibus tenet. Alter decurionum est naucerus; tertius qui contis regit navem.

Summa personarum una cum puero vajvode, persone: 627.

Habet vajvodas sine navibus: száraz vajda dictos: 72 Inter hos est concionator, ludirector scriba exercitus, tres iudices fori, exactor gratuitorum laborum. Ex his in favorem dni. Capitanei 24 tenent equos et cum pixidibus longis contra hostes

¹⁾ I/II. f. 5.

²⁾ Generalium Commissariorum Progressus. a Danubio posonien. usque Comitatum Liptoviensem inclusive 1588. Illésházy Istvánnak sajátkezüleg irt jegyzéke. Gr. Batthyány József Szarvai Itárában. Lad. XXXIV. Fasc. 3, 4.

equestri ordine prodeunt. Est etiam inter hos Capitaneus et, Castellanus Castelli S. Nicolai, Isti antea habitabant in opido sine quovis debito onere; nunc custodiunt et inhabitant Castellum S. Nicolai.

In castro nullus hungarus intertenetur. Sunt germani pedites 300. Inclusis in hunc numerum omnibus tormentariis quorum sunt 16, et officialibus omnibus. Equites babuit 50; suis quoque sumtibus do. Capitaneus servavit 50; postquam tum pons ibidem erectus est. A 1 Julii 1587. Sua Mitas addidit equites centum quos tum hactenus specialiter lustrare non fecit, neque quidquam eisdem solutum est in eam rationem.

Summa equitum 150 Nasadistarum 627, száraz vajda 72, germani pedites 281.

Summa Summarum Persone 1130, Pro persone duo pedites Capitanei 2.

Salaria:	flor.
Dnus Capitaneus ad singulos menses ad suam personam	200
Ad unum Sacellanum	16
ad unum secretarium	10
ad unum interpretem	8
ad duos pixidarios	16
ad duos tubicines et timpanistum	24
ad unum cocum	8
ad 150 equites ordinarium mensale ad singulos equos	
d. 50; singulis mensibus facit ad unum mensem .	75
pro duobus signiferis	8
ad exploratores singulis mensibus	20
Summa pro persona officio Capitanei solvitur ad	
unum mensem	460
Ad equites 150; singulis flor. renen. 4, ad singulos	
menses; fecit ad unum mensem	600
Nasadistae vaivoda cum puero habet fl. 15; decurio	
fl. 4; nasadista fl. 3 ad unam navim uno mense	111
Ex his tum nonnulli vajvodae habent uberiora salaria,	
vice-capitaneus D. Thuri habet singulis mensibus	
fl. 52. tres decuriones fl. 12, nasadistae 28 fl. 84	148

Gadoci Peter habet fl. 20, curit ad suam navem men-	flor.
struatim	115
Vajvoda Tali János, flor. 13 curit ad unum mensem .	109
Zabó Janos fl. 13 facit	109
Sipos Ambrus smelter.	109
Izdenci slter. 13 fl.	109
Zabó Mihal fl. 18 facit	114
Dragula vajda et Balog Antal vajda p. fl. 13 facit	
ambobus	218
Stnus. Guetner fl. 15	111
Vajda Bogner fl. 13 vajda Somogyi fl. 13 = .	218
Vajda Duka fl. 14	110
Tatay Máté fl. 15 Rajkovit fl. 15 amb. fac. . .	222
Gregorius Olaz fl. 15	111
Franciscus Bitther fl. 13	109
Summa pro uno mense	2023

72 Vaivode Száraz sine navibus habent diversa salaria, nonnulli ad singulos menses fl. 15 alii fl. 12 alii fl. 10 Nonnulli fl. 8. etiam 7; facit in una summa pro uno mense fl. 403 kr. 30.

Summa pro uno mense equitibus et peditibus hungaricis, ren. fl. 3486 kr. 30.

Scriba campestris exhibuit de his singulare regestrum.

Germanorum militum Solutio	flor.
Castellanus praefectus arcis pro uno mense . . .	44
Signifer	28
Pretor	20
Procubitor fl. 20; ductor fl. 20 inspector captivorum	
fl. 20.	60
Notarius militum	18
Medicus	12
Timpaniste tres singuli fl. 8.	24
Fistulatores 3 per 6 fl.	18

Duplices stipenn.	flor.
Maximilianus Zernovit	25
Melchior Pichelperger.	20
Predicator Sacerdos	16
Doctor	14
Index	12
Prepositus militum	13
Ductor militum communis	13
Punips Assessor 10 fl. Assessor judicis secundus 10 fl. tertius assessor fl. 9 =	39
Notarius Judicis	12
Sunt praeterea duplices stipendiarii: 93; isti nonnulli habent ad mensem fl. 12, aliqui 10; major pars fl. 8 aliqui 7, nonnulli 6; facit in toto horum salarium per mensem	715
Magister Arteliarorum ad mensem	20
Duo fabri ferrarii singuli 8	16
Duo fabri lugnarii unus fl. 7, alter fl. 6.	13
Sunt ioadjutores seu bombardarii 25. istorum nonnulli habent ad mensem fl. 10, alii 9, alii 8, alii 7. In toto solvitur istis ad unum mensem	196
Sunt pedites pixidiarii 59; singuli pro mense fl. 5 — facit	295
Sunt pedites pixidiarii 72; his pro mense dat. fl. 4 facit	288
Carnifex fl. 8, servitor ejusdem fl. 8, facit	16
Summa ad perso. 281 ad mensem	1947

Summa summarum.

Pro persona capitanei ad unum mensem et officii sui	460
Equites hungr. 150 p. flor. ren. 4 ad mens.	600
Ad 19 nazados qui habent personas 627 ad mensem	2023
Vajvode sine navibus 72; habent ad mensem .	403 kr. 30.
Germani milites 281 pers. pro mense	1947
Summa ren. flor. ad mensem	5433 kr. 30.

Ad 12 menses fl. 65.600 ren.

Summa personarum 1132.

Nota: Castrum hoc interius a parte Danubii multas etc. magnas habet fenestras. Essent nonnullae hoc tempore claudende, ne occasio traditionis daretur.

Milites hic utriusque nationis sunt bene contenti cum capitaneo, etc. potius patrem eis esse non capitaneum affirmant, quae omnia sunt et alia onera et deserti loci ipsius fusius apparent ex scriptis lit. G.

Conqueruntur personae de falsa mensura vini, quod ex scriptis germanorum apparet. Praefectus Annone retulit quod in 5 annis Jaurini Comaron et in Canisa damnum passa est Sua Mattas centum 35 millia flor. In profont Capitaneus suam relationem nondum dedit; postularit plures equites, 50. siquidem locus sit campestris. An sit necessarium bene debet perpendi, cum ibi omnia sint turcis subjecti Solucionem habent germani ex aula hungar. a regno Bohemie.

Izdenci senex, Stephanus Guetner vajvode non sunt sufficientes ad hoc officium.

Opidum hoc cum subiaceat dice et perpauci sint opidani sed stipendiarii Sue Mattis. vini educillatio juxta publicas regni constitutiones medio anno possit exerceri, etc. hec utilitas possit in arendan locari. Similiter bona hujus arcis ut juxta publicas regni institutiones servirent.

Domus annonaria eget tectis.

530. 1588. szept. 6. *Pálffy hadi ügyben ir.*

Pálffy a hadi tanácsához tudósítást küldött a Veszprém alatti három csatáról.¹⁾

531. 1588. okt. 1. *A hadi tanács Pálffyhoz.*

A hadi tanács megparancsolta Pálffynak, hogy puhatolja ki a török hadi viszonyokat, a törököt támadja meg, Pozsony vármegyében felkelést rendezzen s Dobóval levelezzen.²⁾

1) 2) Hadi l.

532. 1588. okt. 4. *Pálffy a hadi tanácskoz.*

Pálffy új száz lovára való fizetését sürgette.¹⁾

533. 1588. okt. *Pálffy a hadi tanácshoz hadügyben.*

Pálffy tudósítja a hadi tanácsot a töröknek táborozásáról, mely a bányavárosok ellen irányúl.²⁾

534. 1588. okt. 10. *A hadi tanács Pálffyhoz.*

Utasítást ad neki az ellenség elleni védekezésre nézve, s megparancsolja: hogy Dobóval és Nádasdyval levelezzen.³⁾

535. 1588. okt. 11. *Pálffy a hadi tanácshoz katonai ügyben.*

Pálffy értesíti a hadi tanácsot, hogy katonaságának egy részével Ujvárra vonúl.⁴⁾

536. 1588. okt. 12. *Pálffy hadi tudósítása.*

Pálffy tudósítja: hogy Ujvárra akar vonúlni s Pozsony vármegyéből s a bányavárosokból katonákat kapott.

Ugyanezen napon kelt a hadi tanácsnak egy rendelete, melynélfogva Pálffynak a török ellen legközelebb intézendő támadás ügyében többekkel kellett tanácskozni.⁵⁾

537. 1589. szept. 25. *Himmelreich Pálffyhoz Prágából fontos politikai ügyekről.*

Himmelreich forró hálát nyilvánít Pálffynak nagybecsű ajándékáért s nagylelkűségéért, melyet eléggé meghálálni nem is képes. Himmelreich elismeri, hogy Pálffy az utolsó évnegyedes tanácsban felette elfoglalva volt. Vajha a sok munka sikeres eredményt hozott volna létre! Bizni kell az időben.

1—5) Hadí l.

Idősebb Harrach úr Prágában volt s titkos ügyekben serényen tárgyalt. Miksa főherceget okt. 1-jére várták Prágába, kinek Lengyelországból való visszaérkeztéről Pálffy egyidejű tudósítást fog venni. A főherczegnek ismeretlen további szándékairól különfélet híresztelnek.

Prágában ünnepélyes küldöttséget vártak, a francia trónjelölt érdekében, ki a mint mondják a francia trónt kívánja elnyerni s hallomás szerint a katolikus egyházba akar visszatérni.

Rudolf király udvari környezetével szept. 25-én rövid időre gyászt öltött a meghalt francia királyért.

Prágában hírlik hogy a török a lengyeleket nagyon zaklatja; a lengyelek ezért most hallgatnak azon esküről, melyet nekik Miksa választott király nem adott.¹⁾

538. 1589. okt. 2. *Omer aga Pálffyhoz Esztergomból rabok váltsága érdekében.*

Omer aga megköszöni Pálffynak hitlevelét, melyet Omer aga azon embereinek adott, kik Forgách Istvánhoz lovakat és árukat rabváltság fejében vittek; továbbá azon szivességet, melynél fogva Pálffy Forgáchra hatott, hogy ez a nevezett küldeményt elfogadja.

Omer aga okt. 2-án elhatározta, hogy Hathy váltságdíjának hátráléka fejében két lovat, készpénzt és árut fog küldeni Forgách Istvánnak s evégből kérte Pálffyt, hogy a váltságdíj említett küldeményével megbizandó 3—4 legény részére biztató, levelet állítson ki, és Forgách Istvánnál ismét szöszölője legyen, hogy ez az árukat és lovakat elfogadja.²⁾

Pálffyt ez időtájban Omer aga egy másik levéllel is, a rabok váltsága czéljából, megkereste. Omer kezességet vállalt Czeöreögh János úrnak Ozman nevű rabjáért; kiért ezenkívül öccse is tuszul volt adva, mig Ozman váltságdíjára szert tehetend. Ozman megjött Konstantinápolyból.

¹⁾ VIII/X. f. 1. — ²⁾ Ered. magy. l. I/III. f. 4.

Czeöreögh János elküldte vala Ozmant, hogy egy rabot keressen; mintán e rab meghalt, Ozman hiába járni nem akart, egy magyar rabot hozott, kinek neve Ebecskey András s Tamásnak öcsese volt. Ebecskey kurpinai származású volt s a törökök Kékkő alatti táborukból Gyarmathon fogták el vala.

Ozman ezenkívül megtalálta Konstantinápolyban Fernando úr Zefer nevű elszökött rabját, kit Omer Esztergomban fogva tartott. Omer ezeknek közlése után felkéri Pálffy: küldene a nevezett raboknak szállítása érdekében biztató levelet, s adja tudtára valjon Zefer Ujvárra vagy Veszprémbe lesz-e küldendő? Végül örömet fejezi ki afölött hogy Pálffy az ország dunántúli részének főkapitánya, s kéri hogy Forgách Istvánnál ezentúl is közvetítője legyen.¹⁾

539. 1588. okt. 8. *Aranyas község. Pálffy Pozsonyvárosához honvédelmi ügyben.*

Midőn Pálffy Miklós a generális comissióból hazatért, s nemsokára a törökök részéről szállongó hadihirek miatt Komáromba utazott, a főhercegtől parancsolatot kapott, hogy a vármegyei, és zsoldos katonaságot fegyverre szöllítsa.

Pálffy szükségesnek tartván a végházak és várak katonaságát a táborba szállítani, a végházak őrizetét a városok katonáira tartja bizandónak. Evégből utazása közben felhívja Pozsony városát, hogy a maga kebeléből s községeiből lehető legtöbb lövest és gyalogost azonnal küldjön Ujvárra, kik a végházakat a zsoldosok visszatértéig fogják őrizni. Pozsony városa ezáltal mutassa meg a királynak s az országnak hogy ettől nem akar elválni, hanem javára akar közreműködni.²⁾

540. 1588. okt. 13. *Pálffy a h. tanácsához hadügyben.*

Pálffy Dobó kivánságára még össze akarja tartani az egybegyűjtött katonaságot, hogy kedvező alkalomkor valami sikeres hadi műveletet végezessen.

1) Ered. magy. l. I/III. f. 4. — 2) Pozsonyvárosi.

A h. tanács e napon adta ki azon parancsát: hogy Pálffy a törökök által Magyarország felső részében okozott pusztitást bosszulja meg.¹⁾

541. 1588. okt. 18. *Pálffy a h. tanácshoz.*

Pálffy útjáról eredmény nélkül tért vissza. Megemlékezik a töröknek Szikszó melletti megveretéséről. Kilencz naszádos hajót kér.²⁾

542. 1588. okt. 19.. *Ernő fhg Rudolf királyhoz, a pécsi, és Koppányi bégek váltságdíja tárgyában.*

Ernő kérdést intézett Rudolf királyhoz a pécsi és koppányi bégek váltságdíja iránt. A budai pasa, kihez e bégek szolgálai a váltságdíj kifizetése végett fordultak volt azt adta válaszul: hogy semmit sem fog érettük fizetni. A szolgák Pálffytól is vittek levelet a budai pasához. Ernő kérte a királyt: állapítaná meg a váltságdíjat, s ennek beszédésével bizza meg Pálffyt, kinek ez ügyben erélyesen kellend eljárnia. Az eddigi becslés szerint még 15 ezer tallér lenne fizetendő. Pecz úr azt irta, hogy maga a Koppányi bég száz ezer koronát pénzen felül fizethetne. — Ernő említi, hogy e két fogoly bég kiváltására nézve maga a szultán és fia is érdeklődtek. Ernő a királynak elhatározására bizza: engedjen-e valamit az eddigi váltságdíjból vagy ne?³⁾

543. 1588. okt. *Pálffy a hadi tanácshoz. A török elleni támadás eredménye, s újabb támadási szándék.*

Pálffy mentegetőzik a török ellen elrendelt megtorlás eredménye miatt. A hadi levéltárban jelzett rövid s felületes kivonatból azt következtethetjük, hogy Pálffy a megtorlási támadás-

¹⁾ ²⁾ Hadi l. — ³⁾ U. l.

nál 50 lovasával 4 török foglyot, egy asszonyt, s 5 lovat ejtett birtokába. E levélben egyúttal jelentette: hogy a török kézen levő várakat fogja megtámadni a főkapitánynyal.¹⁾

544. 1588. okt. 23. *Ernő fhg. a királyi kamarának. A főherczeg utasítása az ujjvári katonaság fizetése érdekében.*

Az ujjvári magyar s német katonák Pálffy előtt fizetésükre nézve panaszt emeltek. Pálffy e panaszt előterjesztette a főherczegnek, ki a nevezett katonaság fizetését illetőleg, következő utasítást adott a kir. kamarának.

A főherczeg megengedte, hogy a katonák gabona és borban kapják fizetésüket, ha a gabona olyan árban fog számíttatni, mily ára lesz a jövő évi husvét és pünkösöd között.

A katonáknak járó többi élelmi szerek egyenértékére nézve időnkint a főherczeghez vagy a kamarához kérdés intézendő, s ehhez képest fog kiadatni a határozat.

A német katonák panasza alaptalan volt, miután hetenkint megkapták zsoldjukat.

Miután a katonaság rendes állomásán nincs mindig teljes számmal jelen, az érseki javak administratora köteles lesz a hiányzó katonák számát a főherczegnek vagy a kapitánynak bejelenteni.²⁾

545. 1587. okt. 29. *Pichler G. a Pálffytól eladásra ajánlott bor és gabonáról.*

Pichlernek Pálffy 5 ezer akó bort s 6000 köből gabonát ajánlott eladásra. A bor akóját 2 tallérral, a gabonának komáromi köbőlét 11 sillingel számította. Az udv. kamara tudósítást kért Pichlertől: vajjon mennyi must van az eladó borban.³⁾

1) G. I. — 2) I/III. f. 5. — 3) Cs. kam. I.

546. 1588. okt. 30,31. Korpona. Pálffy. M. Hardeck Ferdinand gr. és Dobó Ferencz Ernő fhghez. Hadi tudósítás Plabenstein melletti csatázásról.

Az ostrom leírása. A keresztény sereg fő s másodrendű tisztjei s más urak a nevezett három vezér elnöklete alatt okt. 27. Korponán tanácskozást tartván, határozattá lön: hogy a sereg három felé fog oszolni, Szécsénypalánk, Nógrádpalánk s Plabenstein külvára ellen, de megfontolván, a nagy víz-a kedvezőtlen időjárás s a szűk utak akadályait abban állapodtak meg, hogy Plabenstein várának külső részét — s ha Isten akarja az egész várat elfoglalják s felgyújtják. Ehhez képest a sereg okt. 28. útra kelt. A vezénylő tisztek között említetnek Geörög János, Szelestey János és Sibrik Gáspár; volt a seregben sok derék vajda. 1200 katona rendeltetett a vár ostromlására. Geörögöt annyira megtámadta a köszvény, hogy tovább nem indulhatott. E miatt azonban nem zavartatott meg a megállapított rend, s a támadó sereg éjjeli egy órakor kezdte Plabenstein várat ostromolni. A külvárat elfoglalván, őrségének egy részét levagdalták, a másikat a fellegrvárba szorították. A magyar sereg minden módon ügyekezett ezt bevenni, de miután ebben sok török volt, s három külön palánkkal sövényekkel és bástyákkal volt megerősítve, s miután a magyar seregnek itt ágyúi nem voltak, a külső várat, hol a török lovassága volt, felgyújtották; a lovakat s egyéb ingóságot ami itt találtatott, u. m. lobogókat fegyvereket elvitták s végül magát a várat is felgyújtván bevették, egy kőtorony kivételével, melyből a törökök magukat védelmezték. Az erős ostrom 15 óráig tartott. A német s magyar katonaság vitézül harczolt. — Az ostrom alatt csak kevesen sérültek meg; Sibrik Gáspár s néhány német és magyar katona, de — mint a három vezér irta, — nem veszélyesen. A szabad hajdúk s német katonák közül hatan, s a zsoldos magyar katonák közül 6—7 maradtak halva. A magyar sereg innen Korponára vonult.¹⁾

¹⁾ U. 1.

547. 1588. nov. 3. *Hardeck F., Pálffy M. és Dobó F. Korponáról Ernő fihghez Hadi jelentés és újabb tervek.*

„Tegnap dél táján Gyarmatra jöttek a törökök, s itt Ipoly mellett a hid mögött ütöttek táborn. A hidat lánczokkal bevonták. Két ezeren fölül vannak. Mihelyt mi ezekről hitelesen értesültünk, azonnal elküldtünk azon katonákért is, kiket Ózólyomban elhelyeztünk vala, s a kik — ha Isten úgy akarja — ma fognak ideérkezni. Ezen kívül egy chattát (bizonyosan kémeket értettek e szó alatt) is küldtünk ki, mely megfigyelendő volt a törökök táborát. Ez ma visszatérvén a fentjelzettekéről tudósított. Ma ismét egy más chattát küldünk, hogy puhatolja ki a törökök számát, tábori rendjét, zászlait. Ha ez ismét visszajön ezután kellő megfontolás s a tapasztalt főbb tisztekkel tartandó értekezlet után elhatározzuk: valjon támadjuk-e meg a törököt. ¹⁾ Mi már szívesen megtámadtuk volna Szécsényt, Nógrádot vagy Párkányt, de ebben a viz akadályozott. A törökök ugyanis azon hidat, melyen mi átvonultunk volna, lebontották, s midőn ezt újból elkészítették lánczczal keresztül húzták.

Mi egyébiránt semmit sem akarunk elmulasztani a mi kötelességünk. Azonban szerfelett szükséges: hogy Dunántúl Nádasdy Batthyány és gróf Zrinyi is sorakozzanak, hol sokat tehetnének, mivel a török itt gyülekezik. Mi különben ez ügyben irtunk volt Nádasdy úrnak, de igen czélszerű lenne ha Főherczegséged is irna a nevezett uraknak, valamint Felső-Magyarországba is. Reméljük, hogy valami dicséretes dolgot fogunk véghez vinni.“

548. 1588. nov. 4. *Ernő válasza a három vezérnek a plabensteini csatározásra vonatkozó jelentésére s a további teendők.*

Ernő főherczeg megjegyzi: hogy szívesebben látta volna, ha rendeletéhez képest, más módon, rablás- és gyújtogatás által

¹⁾ U. 1.

kárt tesznek vala a töröknek. De miután a várat, a töröknek szikszói vérengzése megtorlásául megtámadták, s a török Plabenstein várát békekötés idején csellel és csalással ejtette birtokába, a bevégzett tényt elfogadja.

Tudomásúl vevén: hogy a három vezér továbbra is tüzzel-vassal akarja pusztítani az ellenség birtokát, arra figyelmezteti őket: hogy a nyílt csatát kerüljék; egyébiránt ezt sem ellenzi, ha a sereg nagy kárt nem fog szenvedni. A 3 vezér serege ne váljék külön, hanem együttesen s egyértelműleg figyeljék meg az ellenségnek mozdulatait, a mi különösen Dobónak szól. Különös figyelemmel legyenek Véglesre. Érintkezzenek a felső-magyarországi főkapitánynyal s az egri kapitánynyal. Az ellenségnek kihágásait torolják meg.

Ernő a Plabenstein vár melletti csatáról tüzetesebb tudósítást kívánván, meghagyta: hogy minden jövő vállalatuk s tanácskozásuknál szemmel tartsák azt az utasítást, mit ő Jurkovics Ferencz kir. futár által küldött. Elegendő ok nélkül ne támadják meg a török erősségeit, s mindent a mit kényszerű szükséghez képest az ellenséggel szemben kezdenek akkép intézzék: hogy a nép s a véghelyek ne essenek veszélybe, s a nyílt háborút lehetőleg kerüljék.¹⁾

549. 1588. nov. 6. *Pálffy M. Hardeck F. és Dobó F.*
Korponáról Ernő fhghez. Hadi tudósítás.

Pálffy Miklós, gr. Hardeck Ferdinand és Dobó Ferencz Korponáról nov. 6. újabb hadi tudósítást küldtek a főhercegnek. „A két bég — úgymond, azaz a nógrádi bég és Osman bég, kik Gyarmatnál táboroztak, elvonultak és Szécsényt, Nógrádot, Palánkát elegendő katonasággal megszállották. A hidat akkép készítették el, hogy ezt minden fél negyedóránban felbonthatják. Ezután Vác felé az itt táborozó basához mentek. A basának van 13 kerekcsőű ágyúja. Embereit sok szekeren véres lándzsákkal küldte a falukba, s a jobbágyokat mai napra magához

¹⁾ U. I.

hivatta. Megparancsolta, hogy a jobbágyok kapával és ásóval jelenjenek meg. Mi ennél fogva a tisztekkel tanácskozván, elhatároztuk, hogy mi is leghamarább útra kelünk; egyik részünk Léva, a másik Kis-Tapolcsány felé fog vonulni, hogy ha a török két véghelynek egyikét megtámadná vagy valami más támadást intézne készen legyünk az ellenállásra.“¹⁾

550. 1588. nov. 6. *A hadi tanács Pálffyhoz. Pálffy választ adandó a budai basának*

A hadi tanács megírta Pálffynak mit válaszoljon a budai basa levelére s a keresztény sereg ellen intézett kitörésére és viselkedésére nézve.²⁾

551. 1588. nov. 8. *Ernő fhg. válasza a nov. 3-iki jelentésre.*

Ernő határozott utasítást nem adott a 3 hadvezérnek, csupán a nyílt támadástól óvta, kivéve ha erre kedvező alkalom kínálkoznék, vagy erre a törökök ingerelnék. Ernő egyúttal tudósítja őket, hogy Bathyány, Nádasdy és Zrinyi már kaptak parancsot miheztartás végett.³⁾

552. 1588. nov. 8—17. *A hadi tanács Pálffyhoz.*

A hadi tanács Thúry Mártonhoz rendeletet küldött, melyet az Hardeck Dobó és Pálffyhoz volt Ujvárra és Korponára átszolgáltatandó.⁴⁾

A hadi tanács nov. 14. figyelmeztette Pálffyt a törökök csoportosulására, s Gesztesre irányult támadásukra.

A hadi tanács Pálffyt e napokban Bécsbe is idézte; de ő nem mehetett el, a mint ezt nov. 17. a hadi tanácsnak értesére is hozta.

1) 2) 3) 4) Cs. n. I.

553. 1588. nov. 19. Komárom. Pálffy Ernő főherczeghez.
Pálffy többrendű hadi kárt közzölt.

Pálffy e levele szerint Pozsonyból Győrre vonult gróf Nogarollához, hogy vele minden ügyben végezzen; a mi meg is történt. Ezután Komáromba érkezvén, azonnal irt Pozsony s Komárom vármegyéknek, valamint Pozsony, Nagyszombat és Modor városoknak, hogy most ne küldjenek le katonákat, hanem készen legyenek ilyeneket azonnal leküldeni, mihelyt erre nézve tőle rendeletet fognak kapni.

A törökök Váczott, Fehérvárott, Budán és Esztergomban semmiféle gyűlést sem tartottak, de azért harcckészen álltak.

A budai basa két csauzt küldött a portára, két levélben értesítvén a török császárt, hogy Endrödöt s (Batenstein) felégették s Gesztest bevették s hogy a keresztények itt maradtak. A basa segítséget kért, miután — állítása szerint a határon sok ezer katona volt egybegyűjtve, s hogy Németországból naponkint sok katonának kell vala érkezni. A basa a két csauzt várva várta, mert az általuk hozandó utasításhoz képest kívánt eljárni. A basa különben a Zsámbokhoz közelfekvő Piskkéhez érkezett, a fejérvári bég pedig egész Csákvárig jött.

A basa hirül vevén: hogy a keresztény sereg ellene vonúl, hátravonulót fűjt s Isten oly gyávasággal verte meg őt, hogy megfutamodott katonái futás közben buzogányaikat s dárdáikat is elvetették, melyeket a parasztok másnap összeszedtek, s átadtak. E futamodásra semmi ok sem forgott fen a keresztények részéről, mivel ezek nem készültek támadásra.

Pálffy katonáit ekkor Gesztesre küldte, hogy ezt a győri csapatok segélyével, lerombolják. Tudni való: hogy Gregoróczy Gesztest visszafoglalta volt a töröktől, s Ernő e várat szétromboltatta, nehogy elfoglaltatván talán a töröktől, az országnak hátrányára válják.¹⁾

¹⁾ U. I.

554. 1588. decz. 3. *Ernő fhg Pálffyhoz. A király az ujbári főkapitányságot Pálffyra akarja ruházni. A fizetési feltételek.*

„A felség — úgymond — azon bizalomnál fogva, melyet Pálffyban helyez, s tekintetbe véve eddig folytonosan tanusított hűségét, szorgalmát, s ügyességét, elhatározta Pálffyra bizni az ujbári erősség kormányzását.“

Ernő a király megbízásából jelenti: hogy Pálffynak saját személye és személyzetének (auf sein Leib und Statt) havonkint 300 rajnai frt fizetése lesz. Ezen kívül száz huszárlóra való költséget kap. Nyerges lovainak mindegyikére 4 frt havi fizetése lesz. Végül lesz szokásos havi táblapénze, a mi havonkint 62 frt 30 kr. fog lenni.

Miután mind a király, mind az országgyűlés a hadi kiadások csökkentésére ügyekeznek, felkéri Pálffyt: hogy fontolóra véve a jelenlegi mostoha körülményeket ne kicsinyelje az említett főkapitányi álláshoz kötött fizetési feltételeket. A király majd más úton fog neki elismerést tanusítani.¹⁾

555. 1588. decz. 6. *A hadi tanács Pálffyhoz az ujbári kapitányi fizetés ügyében.*

A hadi tanács értesíti Pálffyt: hogy ezen szóbeli s írásbeli előterjesztéséhez képest, melyet az ujbári főkapitányi fizetés ügyében tett — elhatározta, hogy a havi fizetés 300 frtról 400 frtra emeltessék.²⁾

556. 1588. decz. 15. *Ernő fhg Pálffyhoz hitfelekezeti kérdésben.*

Ujvárott a protestansok legújabb időben imaházat építettek. A pécsi püspök ezt igen zokon vévén, megkérte Ernő főher-

1) I/III. f. 11. — 2) U. ott.

ceget, hogy az imaházat szüntesse meg. A főherczeg Pálffytól tanácsot kért arra nézve, mikép lehetne a püspök kívánságának eleget tenni.¹⁾

557. 1588. decz. 20. *A hadi tanács Pálffyhoz. Pálffy békebirói szerepe.*

A hadi tanács megbizta Pálffy, hogy a Samaria és Balassa Bálint között fenforgó egyenetlenséget békés úton intézze el.²⁾

558. 1588. decz. 26. *Szakolcza. Wrathkowith Pál köszönetnyilvánítása Pálffynak.*

Wrathkowith Pál köszönetet ír Pálffynak azon szivességéért, hogy fiát hadi szolgálatba fogadta, s két lóra való fizetést rendelt neki.³⁾

559. 1588. *Esztergom. Ozman esztergomi bég Pálffyhoz. Ozman egy rab érdekében ír.*

„Tekintetes és nagyságos úr nekünk jó szomszéd úr barátunk. Minden tisztességes köszönetünket és magunk ajánlását írjuk Ngdnak mint szomszéd úr barátunknak. Továbbá ennek előtte is megtaláltuk vala mi Ngdat az Kilmannel való dolgunk felől az inas váltságának megtétele felől, mind ő fel- a herczegnek, mind pediglen Kilman András. Mi is a mi hatalmas Császárunk után, főembernek tartjuk magunkat, és a hatalmas császár kincse mi kezünkbe jó és minden — zsoldos vitézének fizetésök, mi kezünk által járt; megérdemeltük volna ő felségétől a választételt; mi immár a sok várást eluntuk, mert látjuk hogy levelünkre válasz nem jó, a rabok kinjánál, nyomorúságánál meg nem lesz; csak előbb halogat Kilman András, és mi a mi törvényünkben úgy találjuk: hogy a kinek a rabot adtuk attól kérhetjük, noha Zabó Mihály és előbb egynehány-

¹⁾ I/II. f. 8. — ²⁾ H. 1. — ³⁾ VIII/X. f. 1.

szor föl s alá jött, és békével járt, mert mind gondoltuk azt, hogy a mienk meglesz de hogy látánk, hogy nem leszen, kéntelenek levénk, Zabó Mihályt megtartani érette; és ez bizony dolog, hogy a portára is megirtuk; hogy pediglen mi a háborúságnak okot nem akartunk adni, ezért irtunk ennek előtte mind a herczegnek, mind Nsgdnak, azonképen Kilmannak is. Higye meg Nsgd a mi hitüinkre, hogy ezután vagy föl vagy alá jövő — — — embert tartunk meg mindaddig, mig a mi rabunk vagy vált-sága. meg nem leszen, vagy pedig a kezes német kapitány, ide helyére jó. Ha Nsgd. gondolná, hogy a pasának tudtára adjatok, avval nem gondolunk semmit, mert a mit mi azért a rabért adtunk a hatalmas Császár pénze az, és a hatalmas Császár pénze el nem veszhethet; soha mi senkinek kárára nem voltunk; senki is minket adósságunkért nem háborgat, hogy a kinek adóssak volnánk meg nem fizetnénk. Ha kinek adóssak vagyunk, csak egy czédulánkat hozza elő, készek vagyunk mindeneket megelégiteni. Nsgdt. azért most is kérjük, hogy Nsgd. irjon oda föl ő fel. a herczegnek, hogy elégítesse meg Kilman Andrással a mienk — — — Zabó Mihályt itt nem tartjuk, és hitlevelet is megküldjük, a háborúság is leszáll, mert a hová minket igazgat Kilman az nekünk nem elég, mi a mienket várjuk. A rabot Komáromba vitték. Kd. komáromi főkapitány; mikor a szegény kezes rabok megtalálták Pozsonyban Nsgdt, akkor szóllott volna Nsgd. e dologról ő fel. a herczegnek, akkor sok urak voltak, a Dobó fia is ott volt, de akkor nem törekedett Nsgd. maga tisztje szerint, Nsgodnak kellett volna gondját viselni. Ezt higye meg Nsgd, hogy a komáromi, ujbári és lévai rabokat is megtartjuk érette ezután. Ez elmúlt időben egy Thuróczy Péter nevű rabot Ujvárbán bocsátottunk volt ki, a hatalmas passa volt, az is oda len, négy ezer forint sarcza volt, de lassan lassan megveszszük a mienket, gondot viselünk reá. Isten éltesse Nsgdt. Irattatott Esztergomban ma csötörtökön 1588.“ ¹⁾

¹⁾ I/III. f. 4.

560. 1588. *Az udv. kamara kérdőre vonja Pálffy a komáromi vár javításának nagyobb kiadásai miatt.*

Az udv. kamara Ernő főherczeg parancsából kérdőre vonta Pálffy, miért adott a komáromi vár javítására a komáromi uradalomból 964 frt 37 kr. 2 fillért, midőn erre Ernő csak 500 frtot engedélyezett volt.¹⁾

561. 1588? *Pálffy Pozsony városához hadi ügyben.*

Pálffy Pozsony városától jól felfegyverzett lovas- s gyalogosokat követelt Ujvárra küldeni, kik e várat őrizendők voltak, mig a királyi zsoldos katonák távol lesznek.²⁾

562. 1589. jan. 12. *Ernő Pálffyhoz birtokügyben.*

Ernő főherczeg felvilágosítást kér Pálffytól néhai Nagy Mihály jószágai felől, melyeknek adományozását Vajda Kristóf győri katonatiszt kérte.³⁾

563. 1589. jan. 13. *Mustafa Bellig basa Trombitás Jánoshoz egy török rab érdekében.*

Mustafa megkereste Trombitás Jánost, Pálffy Miklós komáromi udvarbíróját: bocsátaná szabadon 40 napra Amhut török foglyot, kinek váltsága iránt már többször irt vala Trombitásnak. E váltság érdekében Nassu (?) aga által is küldött volt hitlevelet.

Mustafa ez alkalommal több polgárt küldött Trombitáshoz, kik attól féltek, hogy kezességbe fognak esni, de Mustafa remélvén, hogy becsületében s hitében Trombitás megbizik, mégis elküldte a nevezett polgárokat.

Mustafa többször hivatkozván emberségére, hitére, tisztességére, kéri Amhutot kiadatni s biztosítja Trombitást, hogy 40

¹⁾ I/III. f. 4. — ²⁾ Pozsonyváros l. — ³⁾ I/II. f. 8.

nap mulva elküldi Amhut válságdíját. Fogadja, hogy Trombitásnak Amhut elbocsátásából nem lesz kára, ha pedig szabadon nem bocsátja, Mustafa nem fogja őt s a polgárokat búsítani. Ha Trombitás Mustafa kérését nem teljesíti, a küldött hitlevelet küldje vissza.¹⁾

563./a. 1589. január 10. *Az udv. kamara Pálffyhoz, halakról.*

Pálffy parancsolja meg a komáromi halászoknak, hogy a komáromi vámos utasításához képest — bizonyos mennyiségű vizát s egyéb nagy halakat fogjanak a kir. felség szükségletére — s azokat a vámosnak adják át.²⁾

564. 1589. január 21. *Ernő fhg Pálffyhoz. Véleménykérés Hattlack Egyed és Szúnyogh János hadszolgálati ajánlataira nézve.*

Hattlack oppelni ember saját és budetini Szúnyogh János nevében Ernő főherczegnek következő hadi szolgálati ajánlatot tett: ha a lengyel ügyek érdekében foganatba vett eszközök célhoz nem vezetnének s komolyabb módszerekhez kellene nyúlni, Szúnyogh az esetben kész jól fölszerelt ezer magyar lovat sikra állítani; Hattlack pedig hosszú lándzsákkal felfegyverzett 1500 tótot s hajdút toborzana, Szúnyogh mindezeket saját költségén tartaná a háború befejezéséig. Ha a szükség kívánná Szúnyogh bemutatni ohajtja magát a királynál, hogy vele ez ügyben értekezzenek.

Ernő főherczeg fölvilágosítást kívánt Pálffytól Szúnyogh-nak személye-, jelleme- s vagyoni állapotáról, s vajjon fog-e szolgálati ajánlatának eleget tenni.³⁾

¹⁾ I/III. f. 4. (ered. magy.) — ²⁾ Cs. kam. l. — ³⁾ I/II. f. 8.

565. 1589. jan. 21. *A nyitrai püspök egy védenczét ajánlja. Pálffy értekezletre hívja.*

A nyitrai püspök Petheő Gáspárt — tekintve atyja érdekeit — Pálffynak kegyeibe ajánlotta.

Ernő főherczeg elküldte a püspöknek Samaria Ferdinand és Balassa Bálint kérő leveleit megparancsolván: hogy a legközelebb levő kir. tanácsosokkal értekezzék. A püspök kéri Pálffy, hogy az ezen ügyben jan. 29. vasárnap tartandó értekezleten megjelenjen.¹⁾

566. 1589. jan. 21. *Pálffy nyugtázta a kir. kamarától kapott pénzt.*

Pálffy M. nyugtával bizonyítja, hogy régi kövele czimén — s a királynak a magy. kir. kamarához 1581. aug. 2-án intézett rendelete alapján — 1374 ren. frtot és 40 krt kapott. (Minden ren. forint 60 karral számittatott, a mi 1178 magy. frtot és 26 $\frac{1}{3}$ denárt tett.)²⁾

567. 1589. jan. 27. *Komárom. Szép Péter Pálffyhoz. Gáspár vásárbíró halálra ítéltetett.*

Szép értesíti Pálffy: hogy Gáspár vásárbíró a törökkel való czimboráskodás miatt, az alispán és négy biróból álló törvényszék halálra ítélte.

A birák Thaly János és Duca János „törvényét is felvették.“ Az urak a törvényhez s a seregnek régi szokása és kiváltságához képest akkép intézkedtek: hogy ha valakinek a vajdákkal pere van, azt először a sereg birája elé kell idézni, és az ügy azután fellebbezés útján megy a kapitány elé. Így volt ez Paxy és Kielmann idejében is. Szép remélte, hogy Pálffy is eszerint fog eljárni. Szépnek levele Vöröskőre volt czimezve.³⁾

¹⁾ VIII/X. f. 1. — ²⁾ N. Muz. — ³⁾ VIII/X. f. 1.

568. 1589. jan. 28. Komárom. Thúry M. és Sigmundich Péter Pálffyhoz. Tétény Bálint jellemzése.

Thúry M. Pálffynak elküldte azon levélnek másolatát, melyet Tétény Bálint Budáról a győri „királyképenek“ hozott. Tétény felakart volna menni Pálffyhoz Vöröskőre pénzt kérni, ha ezt Pálffy megengedni hajlandó lenne.

Tétény saját szemeivel látta, hogy a basa lejött Budára. Katonái jobbára ráczúl beszéltek. Lovaik hitványak voltak.¹⁾

Sigmundich Péter ugyanezen napon irt egy levelet, melyben Tétény Bálintot s két bizonyos marosi embert gyanusítván, őket pénzért árulásra is késznek mondja. Pálffyt óvta tőlük.²⁾

569. 1589. febr. 12. Pálffy kapitányi hivatala.

A hadi tanács határozata melynélfogva Pálffy Miklós felkérendő volt, hogy a kapitányi hivatalt továbbra is megtartsa.³⁾

570. 1589. febr. 16. Ernő fhg Pálffyhoz. Tiltakozás a pozsonyi vám miatt.

Ernő főherczeg Pálffyhoz egy rendeletet bocsátott, mely Pozsony városának megtiltotta vámot szedni a besztércei résztől, miután a pozsonyi vám nem a városhoz, hanem a várhoz tartozik; ennek ura pedig a király.

Ezen időben Castell Bertalan volt a réz szállítója.⁴⁾

571. 1589. febr. 23. Török levelezés.

A hadi tanács a fogságban levő pécsi bégnek egy levelét Pálffyhoz küldte, hogy ezt Esztergomba továbbítsa⁵⁾

1) 2) VIII/X. f. 1. (ered. magy.) — 3) H. 1. — 4) I/II. f. 8.

5) U. ott.

572. 1589. márcz. Ernő fhg Pálffyhoz hadügyben.

Károly főherczeg — a horvát végek kapitánya — értesítette Ernő főherczeget, hogy Ferhát budai basa a bosniai sereg egyharmadát Buda felé rendelte s a szultántól parancsot vett, hogy a király területére törjön.

Ernő e tudósítás következtében meghagyta Pálffynak, hogy a vármegyékben felkelést hirdettetvén minden hadi erejét résen tartsa.¹⁾

573. 1589. márcz. 18. Ernő fhg köszönetnyilvánítása Pálffyhoz.

Ernő főherczeg köszönetet ír Pálffynak azon serény közreműködésért, melyet a Dobóval való egyezkedésben tanusított, serkentvén őt a tárgyalás további buzgó folytatására s lebonyolítására.²⁾

574. 1589. márcz. 4. Ernő fhg köszönetnyilvánítása Pálffyhoz.

Ernő fhg megköszönte Pálffynak s Dobónak bizalmas s jóakarató közvetítését, melyet báró Harrach Lénárd titkos tanácsos Károly fiának — Perényi hátrahagyott leányával kötendő házassága ügyében kifejtettek.

Miután Ernő főherczeg maga is óhajtotta ezen házasságot, felhivta Pálffyt, hogy e házasság valóztatását továbbra is előmozdítván, ez ügyben Dobóval mielőbb Bécsbe jöjjön s értekezéséről őt előzetesen értesitse.³⁾

575. 1589. márczius 11. Merny bég Pálffyhoz a jobbágság sorsának javításáról s a kakati vásárokról.

„Mivelhogy láttuk a szegény jobbágyoknak minden inségüket, és azon kellenék ügyekezünk, hogy az miképen jobban tud-

1) I/II. f. 8. — 2) U. ott. — 3) I/II. f. 8.

hatjuk őket ótalmazni és építeni a földet és a miképen hamarább és jobban pénzt foghatnának, szedjenek, hogy uraiknak mind ide alan s oda fel inkább igazat mondhatnának. Meghiggye pedig Te Ngod, hogy míg az Isten itt a ktk. szomszédságában tart azon ügyekezünk, hogy a földnek épületére legyünk és — jó szomszédságos barátsággal élhessünk; hogy mikor a szomszédságból kimegyünk, annak utánna is mindenek jót mond hassanak utánunk. A miképen egyéb helybenlétünkben is, mind horvát és olasz urakkal minden jó szomszédságos barátsággal laktunk, és hiszem, hogy mostanában is nem mondanak gonoszt utánunk. Mindazáltal im mi azt gondoltuk, hogy a földnek épületére így leszen jobb: hogy itt Kakaton minden héten vásár legyen, és ismét fő sokadalmak is legyenek, kire minden felől bizvást jöhessenek és mehessenek, és a miből pénzt teremthetnek, mindeneket áruljanak és vegyenek. Annak okáért im az több nsgos uraknak is irtunk a dolog felől, és ti Ngtok. gondolja el a sokadalmak mily alkalmatos napokon legyenek esztendő által és a hely vásárok is mely napon legyenek: ezt Ti Ngtok elgondolván, és mi nekünk megirván: im mi ezt fogadjuk a mi hitünkre, tisztességünkre, emberségünkre, hogy a sokadalmakra és a vásárokra ide Kakatra mind hódolt és hódaltalanok bizvást jöhetnek és mehetnek, senkitől semmi bántásuk nem leszen, sem utjukban sem a vásárhelyen akár Lévából, Ujvárból, Komáromból, Szombatból, Pozsonyból, Bécsből, Prágából akár honnét jöjjenek semmit ne féljenek, hanem bizvást jöhetnek és mehetnek minden marhájukkal, és áruljanak vegyenek a mint sokadalmakban szoktanak, a ki mit akar. Fogadjuk ezen mi hitünkre hogy a kinek csak egy — marháját valaki el —, hatalommal tizet adunk helyébe, mely mi fogadásunknak és hitünknek megerősítésére adtuk a mi pecsétünkkel megerősített levelünket bizonyságúl. Isten velünk és veletek.“ ¹⁾

¹⁾ I/III. f. 4.

576. 1589. márcz. 17. *A hadi tanács az udv. kamarához. Szemrehányás a komáromi hidépítés miatt.*

Pálffy eddig már többször sürgette a hadi tanácsot a naszádosok hajói s a komáromi hid építése végett. A hadi tanács emiatt szemrehányással illette az udvari kamarát, s a mulasztás pótlására intette.¹⁾

577. 1589. márcz. 19. *Ferhát budai basa Pálffyhoz a rabok ügyében.*

„Meghozzák minekünk a Nsgod leveleit, melyekből mindeneket megértünk. Irja Nsgod hogy a szegény rab bégeket immár kétszer vitték Nsgod kezében; először pedig hogy Nsgod kezében vitték, akkor vas nem volt a lábukon, és úgy tartotta Nsgod, mint főurakat szoktak tartani, kit jól cselekedett Nsgod, kit mi is jó néven vettünk; annakutánna hogy onnan elvitték volt őket, úgy verték a vasat a lábukra; de Nsgod minden jóval volt hozzájuk; főképen pedig a Haszan bég sarczában kétszer is egynehány ezer forint marhát engedett Nságtok, mostan meg azonképen a mi levelünket látván ezer forint ára marhát engedett. Azért köszönjük Nságodnak, a mi jót cselekedett szegényeknél; de a mint ennek előtte is megirtuk Nsgodnak ezeknek csak a nevök vagyon Szanzság bég neve, de tehetségök nincsen, mert sehol semmijök nincsen. Haszan bég pedig egy Petor (?) fi volt; hatalmas császár az urak könyörgése által jókedvéből Szanzságot adott vala kezébe, de aféle itt mint egy keszkenyő, hogy ki ma egyik kezében vagyon, holnap meg más kezébe kerül. — Akartunk törekedni érette, de az ő szabadulása felől semmi reménység nincsen a minémű sarczot Nsgtok ő tőle kíván ezekért én kezemet érette nem is akarom ártani.“

¹⁾ H. 1.

Ferhát Pálffy kívánságára hitlevelet küld, hogy ez embereit Budára biztonsággal küldhesse. Ferhát ezután jelenti, hogy Pálffy embereinek számára parancsolatot adott, hogy ha Pálffy szökött rabjait megtalálják ezek nekik kiadatassanak. Helyeslését fejezi ki egyúttal a felett, hogy Pálffy a kezes rabokat meg nem nyomorgatta. Végül kéri Pálffyt, hogy Haszán bég sarczát lehetőleg leszállítsa, mert az másképp nem fog szabadúlhatni.¹⁾

578. 1589. márczius 20. Ernő fhg. Pálffyhoz a török rabok váltságdíja ügyében.

Koppány bég késznek nyilatkozván váltságdíját kifizetni. Ernő főherczeg erre nézve megelégedését fejezi ki Pálffy előtt.

A pécsi béget, illetőleg csak a király határozhat; Pálffy egyébként tárgyalhatott vele s ezt a királynak tudomásul volt hozandó. A pécsi bég váltsága fejében átveendő foglyokra nézve Ernő főherczeg azon régi szándokánál megmaradt, hogy Póhi Boldizsár és Bornemisza Jakab diák nyerjenek szabadságot.

Koppány bég 30000 tallér értékű árúban ígérte kifizetni a maga váltságdíját, az árúk értékét a véghatárokon folyó érték szerint becsülve. Ernő fhg. figyelmeztette Pálffyt, hogy az árúk könnyen eladhatók legyenek; ilyen lehet: bors és más hasonló fűszerek.

Koppány egy sátort a hozzátartozó készletekkel is ígért.

Ernő fhg. ezt elfogadhatónak nyilvánította, megjegyezvén, hogy a váltság czimén adandó lovaknál tekintettel kell lenni a lovak nemes fajaira. Ernő kívánta, hogy Pálffy a Koppány ügyében teendő jelentést külön iratban terjeszse föl, hogy ezt azután a királyhoz is lehessen átszolgáltatni.²⁾

¹⁾ I./III. f. 4. — ²⁾ I./II. f. 8.

579. 1589. márczius 23. Ernő fhg. Pálffyhoz. Utasítás
a török bégek ajánlatára, s a komáromi hidra.

A budai, esztergomi és hatvani bégek Pálffynál ajánlatot tettek Zoniek falunak benépesítése iránt, igérvén, hogy a letelepítendő népnek nem fognak sérveket okozni.

Ernő főherczeg értesíti Pálffyt, hogy nem ellenzi a bégek kívánságát, ha a szükséges rend, árszabályok s kötelező szerződések biztosítva lesznek; továbbá ha a jobbágyság jogainak sérelme esetén a faluból szabadon fog kiköltözködhetni.

Ernő fhg. megparancsolja Pálffynak a komáromi hid felállítását, mihelyt a törökök az esztergomi hidat vízre vetik, s ajánlja, hogy Pálffy belátása szerint a hidnál kötelek helyett font vesszőket, horgonyok helyett pedig fákat alkalmazzon, miután a kötelek és horgonyok sok pénzbe kerülnek.¹⁾

580. 1589. márczius 23. Ernő fhg. Pálffyhoz török
rabok ügyében.

Ernő főherczeg jelenti, hogy Ferhát basa panaszkodott két fogságban levő bégnek vasraveretése, szigorú fogsága és magas váltságdíja miatt.

Ernő fhg. panaszra semmi okot nem talált; mivel kezdetben elég gyengéden bántak a bégekkel, holott a keresztény foglyok — bár mily ranguak is voltak — kemény bánásmódban részesültek, mint az tudva van Auersperg Farkasról. Ezt a basával is lehet tudatni.

Ferhát 40—50 ezer tallérnyi váltságdíjat hallatlan és szokatlanul állította, valamint azt is, hogy a törököknél a magasabb rangú foglyok vasra verettetének; továbbá azt is jelentette, hogy az elfogott Mahmut bégért nem is lehet sokat adni, mind egész vagyona: egy ház Konstantinápolyban, mely alig ér többet 10 ezer aranynál.²⁾

¹⁾ I. I./II. f. 8. — ²⁾ U. ott.

581. 1589. márczius 23. *Ernő fhg. Pálffyhoz a pozsonyi uradalomról.*

Pálffy, mint Pozsony vármegye főispánja, a pozsonyi vár uradalmának jövedelmeit „szabadon, ingyen s minden bérlet nélkül élvezte, amint ezt Ernő főherczeg megjegyezte, midőn meghagyta Pálffynak, hogy a pozsonyi vár órájának javítási költségeit saját pénzéből fedezze.¹⁾

582. 1589. ápril 2. *Pálffy M. az osztrák főrendekhez. Pálffy német kérvénye, mely szerint az alsó ausztriai főrendek sorába kíván felvétetni.*

Pálffy e kérvényben említi, hogy majdnem ifjuságától fogva Németországban, tehát nem Spanyolországban nevelkedett; 25 évet töltött a király szolgálatában, és pedig mint apród, asztalnok (panater). (Fürschneider) fő ezüstkamarás, (Obrister Silber-Kamerer) mint kis-kamarás tanácsos. — Önérzetesen hivatkozik becsületesen végzett szolgálataira, minek bizonysgául feltünteti jelentékeny katonai s politikai állását u. m. azt, hogy Komárom s Pozsony várainak kapitánya, s a hasonló vármegyék főispánja. Kérése indokául felhossa, hogy említett szolgálati évei alatt sok német gróf, báró s nemessel barátságos viszonyt s ismeretséget kötött, mely most is fenáll. — Fel- említi továbbá hitvestársát is, ki német származású. — Igéri, hogy az osztrák főurak s nemesség iránt úgy mint eddig jóakarató és szolgálatkész lesz, s idővel iparkodni fog Ausztriában ingatlanokat is vásárolni. Végül fogadja, hogy mind béke, mind háború idején akkép fog viselkedni, mint azt egy becsületes született úrnak és hűséges vitéz tisztességes honpolgárnak kötelessége magával hozza.

Pálffy május 8-án fölvétetett az osztrák főrendek sorába (zu einem Landmann in Herrnstand angenommen vorden.²⁾

1) I./II. f. 8. — 2) Az ausztriai főrend. I.

Evvel kapcsolatban megjegyzendőnek tartom, hogy az alsó-ausztriai főrendeknek egy 1802. ovben kiadott írásbeli nyilatkozata szerint a Pálffy család már 1570-ik évben az osztrák főrendek között foglalt helyet.

583. 1589. ápril 3. *Ernő főherczeg Pálffyhoz. A török rabok váltsága.*

Ernő fhg. különös meglegedését fejezi ki Pálffynak azon eljárása fölött, melyet az elfogott pécsi s Koppány bégek váltságdíjánál s irántuk nyilvánított bánásmódjával tanúsított.

A király — a pécsi bég váltságára nézve az eleve megállapított díjhoz ragaszkodik. Koppány váltságdíját illetőleg elfogadja a Pálffy által javasolt árleszállítást, t. i. elengedi a 7 ezer forint értékű áruczikket, föntartván az eleve kikötött pénzösszeg- s kelméknek kiszolgáltatását, nemkülönben azt is, hogy Koppány köteles lesz két kitűnő lovat egy foglyot s három nagy sátort adni.

Az áruczikkek jó minőségűek s könnyen értékesíthetők legyenek. A két forintos pénzek, melyeket a bég küldött, igen rossz minőségűek s ezentúl jobb pénzt kell adnia. A törökök által elébb küldött pénzek jobbak voltak.¹⁾

584. 1589. ápril 8. *Memy esztergomi bég Pálffyhoz a török rabok érdekében.*

Memy jelentette, hogy Kazap Huszain kezesei vagy Kazapot meghozzák, vagy pedig a váltságdíját.

Hazan agának a magyaroknál egy István nevű rabja volt. — Memy Pálffyt arra kérte hogy elégítse ki Hachy Cziasser Buling (?) basát, s küldje el a rabjáért járó összeget, továbbá váltassa ki Bogár Pál és Zentkirályi Miklós hitleveleit. Memy sürgeti Pálffyt, hogy a török kézen levő magyar rabokért járó váltságösszeget fizesse ki, valamint a törökök is ki akarják váltani a maguk rabjait.²⁾

¹⁾ I./II. f. 8. — ²⁾ I./III. f. 4. (magy.)

585. 1589. ápr. 13. *Ferhát basa Pálffyhoz. Pálffy bírói szerepe.*

Ferhát basa Pálffyhoz intézett levelében Jakab nevű zsidóknak Trombitás Jánossal kötött szerződéséről tett említést. Trombitás midőn még Maroson volt 1300 frt értékű borsot, gyömbért s más fűszereket vett volt, a miért 100 mázsa rezet ígért volt Jakabnak s erről pecsétes adóslevelet adott volt ki. Trombitás ki nem elégítvén adósságát. Jakab Pálffynak hitlevelel felment Trombitáshoz. Ferhát kérte Pálffyt igazítsa el Jakab zsidóval.¹⁾

586. 1589. ápr. 13. *Vöröskő. Pálffy a kir. kamarához határvillongás ügyében.*

Pálffy értesítette a magy. kir. kamarát, hogy a pozsonyi apácák és Paka község között főnforgó határvillongást a m. kir. kamara által a meghatározott napon el nem intézhette, ekkor a török elleni hadakozással volt elfoglalva. Miután Pálffy nagyon óhajtotta az említett határkérdés megoldását, kérte a kamarát tűzne ki újabb határidőt, melyre ő személyesen fog megjelenni, vagy megbízottjait elküldi.²⁾

587. 1589. ápril 18. *Ferhát basa Pálffyhoz. Ferhát hitlevelet ad az ajándékot vivő királyi követeknek.*

Ápr. 18. Komáromba Pálffynál voltak a király követei, kik ajándékot vittek Budára. Pálffy Vincze vajda által küldött levelet Ferhát basához, kérvén őt, küldene fel Komáromba sakkakat, mint ez régente szokásban volt. Azelőtt az is szokásban volt, hogy az ajándékot vivő követtel néhány komáromi küldött is lement. Pálffy az előbb említett követtel szintén több embert akart Budára küldeni, s ez okból hitlevelet kért Ferhát basától, ki Pálffy kívánságát készségesen teljesíteni ígérte, s Pálffy embereinek utazási biztonságáról kezekedett.³⁾

1) I/III. f. 4. — 2) O. I. — 3) I/III. f. 4.

588. 1589. ápr. 18. *Esztergom. Memy bég — az esztergomi szanchiokság főhelytartója — Pálffyhoz. Az ajándékot vivő követek biztonságban utazhatnak.*

Memy Pálffy levelére válaszolván, jelentést tesz: hogy a Pálffy által küldendő „tiszteességes ajándékot„ hozó embereket bizvást elküldheti, mivel ezek Budára és vissza teljes biztonsággal fognak utazhatni, mivégből Memy nekik kíséretet is fog adni, Memy e célra Pálffyhoz pecsétetes levelet küldött. Memy e levél keltkor már felbocsátotta volt a sajkákat, melyeket Pálffy szintén békességben volt alábocsátandó.¹⁾

589. 1589. ápril 24. *Ernő Pálffyhoz. Molarth követsége s a végvári török foglyok ügyében.*

Ernő főherczegnek tudósítása szerint báró Molarth János, kamarás nemsokára indulandó volt a töröknek följánlott ajándékkal. Ernő meghagyta Pálffynak, hogy Molarthot kellő utisegélylyel s kísérettel lássa el s erről jelentést tegyen a budai basánál s esztergomi bégnél.²⁾

Ernő ugyanezen napon kelt másik levelében említésbe hozván mennyi kárt okoznak a végvárakban fogva tartott törökök; czélszerűnek tartaná, hogy azok másutt helyeztessenek el, miután ez azonban sok alkalmatlansággal járna, megparancsolta Pálffynak: hogy a joghatósága alatt levő foglyok szigoruan őriztessenek s kivált éjjeli riadó idején vasra veretessenek. Ernő a netáni hátrányokért Pálffyt tette felelőssé.³⁾

590. *Ernő 1589. május 2.*

Pálffyt felhívta, hogy fontos ügyek végett haladék nélkül Bécsbe jöjjön.⁴⁾

¹⁾ I/III. f. 4. (magy.) — ²⁾ ³⁾ ⁴⁾ I/III. f. 8. —

591. 1589. május 8. *Ernő hadi tanácsa Pálffyhoz az
ujvári főkapitányságról.*

Pálffynak az ujbári főkapitányi hivatal ugyanazon hatósági jog- s hatalommal adatik át, mint azt elődje birta.

Az ujbári kapitányság alkapitányi (Lieutenant der Kreishauptmannschaft) székhelye, mint eddigelé is, Léva lesz. Az alkapitánynak saját személyére mint eddig havonként 30 tallérja lesz; 50 ló fog rendelkezésére állni, s megfelelő táblapénzt fog kapni. Ha a jelenlegi alkapitány Pálffynak nem tetszenék, kinevezés végett más egyént terjeszsen elő.

A mi Pálffynak az ujbári építkezésekre vonatkozó előterjesztését illeti, eziránt a királynak a cseh, morva, osztrák rendekkel kell tárgyalnia.

A főherczeg azon reményét fejezi ki, hogy Pálffy e célra miud a magyar renffeknél, mind a közelfekvő vármegyéknél érvényesíteni fogja befolyását.

Az ujbári alkapitány havi fizetése 30 magyar forintban állapittatik meg; Pálffy 50 lovat rendelhet vezetése alá.

Pálffy — komáromi fizetését illetőleg — az udvari kamarától kérjen kielégítést.

Azon száz lovat illetőleg, mely a főkapitánysághoz rendesen tartozik, Ernő Pálffyra bizza annak elhatározását: vajjon azok Ujbárott maradjanak-e, vagy pedig Léván helyeztessenek-e el? A felelősség eziránt Pálffyt fogja terhelni.

Miután a főherczeg Pálffynak előterjesztéséről meggyőződött, hogy a neki felajánlott főkapitányi fizetés nem felel meg a fenforgó szükségleteknek, még száz forintot rendel neki összesen tehát hatszáz forintot; mely összegbe nincs befoglalva a száz lóval járó táblapénz, s az évi öt száz forintnyi kémdíj. ¹⁾

1) I/III. f. 1.

592. 1589. május 12. *Pálffy mint osztrák főúr.*

Pálffy Miklós mint legújabbán megválasztott alsó-ausztriai főúr 1589. máj. 12. Bécsben esküszertű írásbeli nyilatkozatot állított ki, melyben főrendi társainak hűséget és odaadást fogad, ismétli azon indokokat, melyeket említett főrendi méltóságának elnyerése végett megfelelő kérvényében előadott volt.¹⁾

593. 1589. máj. 20. *Rudolf király Pálffyhoz Prágából.*

Rudolf meghívja Pálffy Miklóst az Ernő főherczeg elnöklése alatt Bécsben aug. 1-én meguyitandó országos tanácsba. (trimestre consilium) ²⁾

594. 1589. május 20. *Ernő hadi tanácsa Pálffyhoz a komáromi s ujbári főkapitányságról.*

Ernő főherczeg hadi tanácsa Pálffyt értesíti, hogy a király a komáromi főkapitányi hivatalra senkit sem nevezett ki. Addig is az alkapitány végezze a főkapitány teendőit.

Pálffy azonnal Ujvárra s Lévára induljon s a főherczeg irata alapján, mint ujbári főkapitány mutassa be magát.

Miután Pálffy nemsokára Prágába elutazandó, az ujbári ügyek vezetése végett alkudjon meg Samaria Nándorral az ujbári kapitányság intézőjével.

A kapitányi teendőket pedig visszaérkeztéig az alkapitányra bizza.

Az ujbári s komáromi főkapitányi hivatalokkal járó fizetésére nézve a király elhatározta: hogy ez — a két hivatal ideiglenes egyesítése alatt —, csak egyszerű lesz; t. i. a meny-nyi egy főkapitányságra jár.

¹⁾ O. I. — ²⁾ I/II. f. 7.

Pálffy fölszóllittatik a területén levő megyéket befolyásolni, hogy türelemmel legyenek a katonaság iránt s ezt Pálffy csendes és szerény magaviseletre intse.

A főherczeg Olasz György és Tatay Máténak előmozdításával Pálffyt bizta meg. Ekkor egy vajdának fenhatósága alatt 100 katona volt.

Pálffy bizonyos építkezések s erősítésre nézve javaslatot terjesztett volt Ernő főherczeg elé, ki e kérdést Pálffynak beható tanulmányozásába ajánlván, erre nézve jó tanácsot és tüzetes kimutatást ker tőle.

Ernő figyelmezteti Pálffyt, hogy mielőbb elvégezvén prágai utazását rendeltetése helyét annál hamarább foglalhassa el.¹⁾

595. 1589. májas 21. *Thúry M. Pálffyhoz Komáromból a török csatározásáról Ghymesnél s Vertésben. Az esztergomi naszádosok insége.*

Thúry Márton írja Pálffynak, hogy épen azon a napon, midőn Pálffy a király szokásos ajándékát az ellenségnek átadta, ennek egy serege Ghymes alá akart menni. A török ugyaucsak legközelebb a Ghymes melletti falvakban rabolván, Ghymesen 13 gyermeket vitt el. A parasztság kétszer verte ki a faluból, s három törököt megölt.

A katonaság ez időben ismét nagy szükségét szenvedett Komáromban. A komáromi katonák közül tiz kiment, s a Vértésekben 160 török gyalogos s 40 lovas fogta őket körül. Ők ugyan egy ideig védekeztek, de csakhamar meg kellett magukat adniok, és fogságba estek.

A basa sok kocsit hozatott Pestre.²⁾

Az esztergomi naszádosoktól is fenlétez egy kelet nélküli levél, melyben bocsánatot kérnek Pálffytól, hogy könyörgő leveleikkel oly gyakran alkalmatlankodnak nála. Nyomorúságuk igen

1) VIII/X. f. 1. magy. levelek. ered.

nagy volt. Néhányan közülök már éhen haltak, néhányan a kórházban betegeskedtek, néhányan pedig elszöktek. Isten után Pálffyban helyezték bizalmukat, s hathatósan kérték: járna közben a királynál, hogy fizetést nyerjenek, máskülönben Esztergom vára üresen fog maradni.¹⁾

596. 1589. május 23. *Ernő fhg. Pálffyhoz katonai tiszti állomásokról s hadi fizetésekről.*

Ernő főherczeg jelenti Pálffynak, hogy az ez által előterjesztett egyénekre a tiszti állomások betöltésénél mindig tekintettel lesz, s kedve ellenére senkit sem fog kinevezni.

Az újvári fegyvertárnál végzendő építkezési előmunkálatokkal Praun építészeti biztos bízott meg.

Pálffynak azon előterjesztésére, hogy bizonyos pénzalapnak $\frac{1}{3}$ része, melyet eddigelé a király jóra való egyének és szegény rabok gyámolítására szokott utalványozni. — Pálffy rendelkezésére bocsátassék. — Ernő azt adta válaszul, hogy ezt kivételiesen megengedi, mivel ismeri Pálffynak hű s becsületes lélkületét és tudja: hogy e pénzt nem saját céljaira, hanem a közügyek javára fogja értékesíteni.

Ernő e levelében azt is említette: hogy az összes magyar katonaság s a tüzérség is eddigelé az érseki jövedelemből tartatott fen, s ugyaninnen a német katonák is hetenkint száz tallért kaptak. Ezen fizetések jövőre is érvényben maradnak. A mi pedig Pálffynak fizetéséhez hiányoznék, ezt a cseh és morva adókból fogja megkapni.

Az óhajtott magyar hadi birót (Sultész) csak akkor fogják kinevezni, ha majd a hadi ügyek rendezve lesznek.

A magyar irnok kinevezését illetőleg Ernő Pálffynak takarékoságot ajánl.²⁾

¹⁾ VIII./X. f. 1. magy. levelek ered. — ²⁾ I./II. f. 5.

596./a. 1589. május 24. *Ernő fhg. a m. kir. kamarához Pálffy ujbári kapitányságáról.*

Miután a király Pálffy ujbári kapitánynya nevezte ki, s kapitányi hivatalába való beiktatása junius 6 foganatosítandó, Ernő megparancsolja a m. kir. kamarának, hogy Chutor Jánost az esztergomi érseki jövedelmek adminisztrátorát ezen napon küldje Újvárra, hogy a beiktatásnál jelen legyen.¹⁾

597. 1589. május 26. *Ernő fhg. Pálffyhoz a törökök garázdálkodásának megboszulásáról.*

A török a fennálló békeszerződés daczára, helylyel-közzel pusztított, s május 16-án a bányavárosi végházaknál öt községet megtámadván, vagy száz foglyot magával vitt.

Ernő főherczeg ezt május 26-án Pálffynak tudtul adván öt a törökök garázdálkodásának megtorlására serkenti s egyúttal tudósítást kíván arról: mikép véli Pálffy a törököt megbosszulni. Máskülönben megbízik Pálffy tapasztalataiban.²⁾

598. 1589. május 27. *a m. kir. kamara Pálffy pénzügyeiről.*

A magy. kir. kamara Zilesy János galgóczi harminczadosnak s Nedeolczey Péter galgóczi 30-adi ellenőrnek rendeletet küldött, hogy Pálffynak ismeretes régi követelét, (ez azt jelenti, hogy 30-ad fizetés nélkül hajthasson ki marhát külföldre,) a már kiadott megbizásokhoz képest a marhának szabad elhajtása által elégítsék ki.

E rendelet indokolásául felhozta Pálffynak a dunáninnyi főkapitányi hivatalba leendő közeli és költséges beiktatását s Pálffynak nagy pénzsűkét³⁾

1) Cs. Kam. I. — 2) I./2. f. 8. — 3) Nemz. Muzeum.

599. 1589. *junius 6. Ernő Pálffynak újvári kapitányságáról.*

Pálffy junius 6-án iktattatott be újvári kapitányságába.

Ernő főherczog megparancsolta, hogy a beiktatási ünnepély-nél Chutor az esztergomi érseki javadalmaknak administratora is jelen legyen.¹⁾

Pálffy jóllehet csupán Ujvár hadi ügyére nézve neveztetett ki újvári kapitánynak, mindazáltal jogot nyert az érseki javak administratora felett is felügyelni, sőt kötelességeire inteni.

Pálffy — Ernő főherczegnek aug. 22-én a királyi kamarához intézett utasítása szerint — újvári kapitányi fizetését jobbára cseh és morvaország adójából volt nyerendő. E fizetés fejében az esztergomi érseki javakból évenként 3 ezer tallér lett neki utalványozva.

Ernő aug. 20-án megengedte, hogy Pálffy magánszükségleteire az érseki jobbágyság szénát kaszáljanak és fát szállítsanak.²⁾

600. 1589. *junius 6. Ferhát basa Pálffyhoz Dobó F. támadásáról s Haszán bég váltságáról.*

Pálffy Vincze vajda által küldött levelében értesíti Ferhát basát: hogy a király által újvári kapitánynya neveztetett ki. Pálffy vagy ezen levélben, vagy ezelőtt nem régen neheztelését fejezte ki Ferhát előtt, hogy a törökök több falut pusztítottak.

Ferhát basa Pálffyhoz kelt válaszában örömét fejezi ki Pálffynak új tisztsége fölött, miután jó hirnevét már hallotta.

A török által okozott pusztításra nézve következőleg mentegőzött: Mig Rudolf királynak ajándékot hozó követei Budán időztek, Dobó Ferencz seregével ezalatt Nógrád alól néhány száz barmot és juhot elhajtott; — minő támadás azalatt, hogy

¹⁾ ²⁾ O. I.

a török császár szablyával ama földet megvette — még nem történt vala.

Ferhát e miatt Dobó Ferencz jószágain és jobbágyain méltó bosszút állt, de olyan városokat és falukat, melyeknek lakói a török császárnak s Rudolf királynak igaz adófizetői, jobbágysai nem bántott.

Szikszó és néhány környékében levő falu, melyek a török császárnak köteles adófizetői voltak, megtagadták az adó fizetését.

Ferhát megkérte Pálffy, hogy azokat hódoltsági kötelességeikre intse, az illető várkapitányoknak pedig parancsolja meg: hogy vesztegségben lévén, az elhajlott falukat és városokat hódoltsági tartozásaikra kényszerítsék.

Ferhát elismeréssel adózván Pálffynak azon szivességéért, hogy Haszán bég sarczából öt ezer forint értékű árut elengedett ismételve hivatkozik Haszán szegénységére, kit a török császár nem aranyért és kincsért, hanem hű szolgálataiért nevezett ki szandzság bégnak.

A török császár maga számára lefoglalta volt Haszán minden vagyonát s ezért csak 4 ezer forintot kapott. Ha Pálffy azt hiszi, hogy Haszán hátralevő sarczát koldúlással szerezheti meg, nagyon csalódik: mivel sem a török, sem a keresztények között könyörületességre nem számíthat. Pálffy emlékeztetik Ali bég sorsára, kit fia: Szinán basa, megszabadítani akart a fogságból. Szinán saját főembereit küldte el Alival Buda és Temesvár között koldúlni s Ali másfél ezernél többet nem koldúlhatótt össze.

Ferhát arra is emlékeztette Pálffy, hogy ez a rabságból kiváltott bégek egyikéért sem kapott 30000 forintnál többet; „sőt — úgymond — ha Isten parancsolatját tekintjük, egy embernek díja nem több úgymint negyvenezer espora azaz ezer forint.”

Ferhát ezután hitlevelet vagy zálogot ajánl Haszán kibocsátásáért, míg ez a váltságdíjat lehetőséghez képest kifizetendi. Ha Pálffy ez ajánlatban meg nem bizik, voltakép ha avval be

nem éri, a mit Haszán majd adhatand, akkor ezt ne is bocsássa szabadon.

Ferhát levelének egy helyéből következtethetni, hogy Pálffy Haszán váltságáért 30,000 forintnál többet kívánt.

Ferhát midőn Bosniában volt az Osporgárnak rabságban levő fiát 30,000 forintért bocsátotta szabadon, holott tulajdonkép egész váltságdija fejében csak 20,000 forintot fizetett. Már pedig bizonyos — mondja Ferhát — hogy Osporgár fia Haszánféle nyolcz vagy tiz bég váltságának megadására képes lett volna.

Pálffy Ferháltól bizonyos lovat kért, melyet ez egyelőre nem küldhetett, de megígérte, hogy arra gondja lesz.¹⁾

601. 1589. június 11. *Vasywelly Budáról Trombitás Jánoshoz rabváltság ügyében. Komáromba.*

Wasywelly Jowan török fogolynak sarcza és szabadsága ügyében irt. Jowant Pálffy tartotta fogságban. Jowan váltságdija 450 bárány bőrben volt megállapítva. Wasywelly arra kérte Trombitást, hogy az említett váltságdijból 50 birt engedjen el. „Ha mit — úgy mond — én érettem az Jowannal cselekszik, ha az Isten halálomat halasztja, minden tisztességes szomszédsággal barátsággal leszek érette kegyelmednek.“ Wasywelly hitlevelet küldvén Trombitásnak, Jowant 4 hétre szabadságotni kérte, hogy ezalatt a váltságdijat összehozza. Ha e 4 hét alatt meghalna, a végbeli szokás szerint holt testét egy hónapra felküldi.²⁾

Ezen okmányhoz egy lap van csatolva, melyen ezen sorok olvashatók: A kik RácZ Jowanost Pálffy Ő Nsga rabjáért kezesek.

Juan: Erdély Márton rabja. Filep: Szabó Wincze rabja. Markó: Bartal János rabja. Mikola: Hundal János rabja. Péter: Révay István rabja.

¹⁾ I/III. f. 4. — ²⁾ I/III. f. 4. magy. 1. ered.

602. „Pálffy Jónius hóban 100 archibusiert kért Ujvárra.“ ¹⁾

603. 1589. júl. 2. Korpona tisztjei Pálffyhoz a török hódoltságáról.

A Korponai vár tisztjei örömeiket fejezték ki afellett, hogy Pálffy a dunáninnyi részek főkapitányává neveztetett ki.

Ezen üdvkivárat mellett jelentést tettek a váraknak megfogyott s elégtelen hadai erejéről. Kérve kérvén Pálffyt, hogy a hiányokon mielőbb segítsen.

A bányavárosi várak különösen nagy nyomorúságot szenvedtek. A Besztercebánya és Selmecz vidékén levő falvak a töröknek adóztak, és csak a bányavárosok voltak szabadok a hódoltságtól, de ha ezeket a török váratlanul megtámadja, szintén zsákmányul fognak esni, s a Liptótól Pozsonyig terjedő vidék majd a töröknek lesz kénytelen hódolni.

A fentemlitett tisztek kérték Pálffyt: hogy a királynál és főhercegeknél közbenjárjon.²⁾

604. 1598. júl. 6. Ernő Pálffyhoz hadügyben.

Miután a törökök részéről harci hírek érkeztek s a törökök különösen a bányavárosok vidékén pusztítottak, Ernő sürgette Pálffyt, hogy mielőbb térjen vissza és személyesen induljon a törökök ellen.³⁾

Pálffy ezen időtájban Augsburgba tartózkodott. Dietl vöröskői gazdatiszt június 20. Augsburgba küldött levelet Pálffynak. ⁴⁾

¹⁾ H. 1. — ²⁾ VIII./X. f. 1. — ³⁾ I/II. f. 8. — ⁴⁾ VIII/X. f. 1.

605. 1589. júl. 11. *Thúry M. Pálffyhoz Komáromból a magyar katonák Vál melletti csatározásáról.*

Pálffy levelileg értésére adta Thúry Mártonnak, hogy a király a komáromi katonáknak két hónapra való pénzt fog küldeni. Hasonló fizetést fognak kapni a többi végházak katonái is.

Thúry Pálffynak a levelére válaszolván, válaszában tudósította: hogy a magyar katonák Válnál a váli Besli agát másodmagával elfogták. Visszajöven a Kerney gátnál a basa deliáira akadtak, kiknek a rabok állítása szerint vagy 50 lovuk volt.

A magyar katonák (Thúry „uraiméknak“ nevezi) a basa deliái közül tizenegyet fogtak elevenen, s kettőnek fejét vették. A mint az urak mondták a deliáknak 100 lovuk is volt. Az urak 16 paripát hoztak. Thúry tudakozódván az elfogott deliákról — Odabasa azt mondta: hogy a portáról a basához érkezett hír szerint a török császár a kazurral békét kötött, s a basának megparancsolta, hogy a felföldi urakkal s a végbeli kapitányokkal békében legyen.

Thúry Tanhauser helyére Szelestey Jánost ajánlotta Pálffynak.

Balogh Lőrincz kevésbé meg volt sebesítve, de már felgyógyult.

A törököknek szép szereik voltak; kinek párduczbőr kapáia, kinek farkasbőr kapáia; a vajdának aranyozott sisakja fegyverdereka volt. Lovaikon harangos szügyelők voltak.¹⁾

606. 1589. júl. 13. *Huszaik vajda Trombitáshoz rabok sarcza tárgyában.*

Huszaik török vajda, s fehervári fő zainia panaszkodva említi, hogy Trombitás János nem akar vele Reczup Szpahia

¹⁾ Ered. magy. I. VIII./X. f. 1.

sarcza felett megalkudni. Huszaik azt írja, hogy már egy rabot is küldött volt Trombitáshoz, s ez azt el nem fogadta, ezen kívül tehénbőröket is ajánlott váltságdíjúl Reczupért, s Trombitás ezen kínálatra választ sem adott. Reczup miatt már sok vesződés s egyenetlenség volt.

Reczup Szpahia nem rég fel ment volt Budára, hogy a pasától engedélyt nyerjen bizonyos lónak (v. lovaknak) magyar kézbe való kiszolgáltatására. A pasa ezt kereken megtagadván, kijelentette; hogy parancsának netáni megszegése halálbüntetéssel járna.

A budai Esze Szpahia a budai pasa előtt elpanaszolta: hogy egy rabját: András vajdát Pálffy Miklós szabadon bocsátotta. Esze Szpahia ennek következtében visszatartotta Reczup Szpahia, Pálffy rabjának váltságdíját. A pasa a kölcsönös váltságdíjfizetésre nézve azt határozta: hogy Reczup Szpahia fizessen Esze Szpahianak; a magyar rab pedig fizessen azoknak, kiknek Reczep Szpahia adósuk.

Huszaik ezek után kérte Trombitást, hogy a váltságdíj illető kölcsönös követelések a pasa határozatához képest kiegyenlítettnek tartassanak.¹⁾

607. 1589. július 19. Ferhát basa Pálffyhoz rab-váltságról.

Pálffy június s július havában többször irt Ferhát budai basához Ese ispahinak rabja végett, kinek váltságát kérte volt. — Ferhát e rabnak elbocsáttatását kéri Pálffytól, ajánlatba hozván, hogy Pálffy Czaser agának hitlevelével egy kezes rabot bocsásson be Budára, s Pálffy kívánsága itt törvény szerint el fog igazittatni.²⁾

¹⁾ I/III. f. 4. — ²⁾ I/III. f. 4. magy. lev. ered.

608. 1589. július 24. *Fugger M. Pálffyhoz Augsburgból rokonsági ügyben.*

Fugger Márk jelenti, hogy fia: Fugger Antal Pálffyhoz jövend. Pálffy megkéri, hogy Antal fia felett felügyeljen meghagyván egyúttal fiának, hogy Pálffynak úgy engedelmeskedjék, mint atyjának.¹⁾

609. 1589. július 27. *Ernő Rudolf királyhoz a kinevezendő komáromi főkapitányról.*

Ernő főherczeg előterjesztést tett a királynak a komáromi kapitányságra kinevezendő egyén iránt.

Nogarollára — úgymond — azt nem bizhatja, mivel a mily jeles katona, ép oly beteges.

Pálffy Miklóst annyi hivatal és felelőség terheli, s a bányavárosi végházak oly gondos védelmet igényelnek, hogy Pálffy a honvédelem érdekében több feladattal nem terhelhető.

Ernő a komáromi kapitányságra báró Königsberg Kristófot és Praun Erasmust terjesztvén elő, nevezetesen ez utóbbit ajánlja, mivel Königsberg magán viszonyai miatt a kapitányságot nem fogja elfogadhatui.

Pálffy július 26-án este érkezett meg Augsburgból Bécsbe s az évnegyedes tanács megtartása után szándékozott hivatalos működését újra megkezdeni s Thury Márton alkapitányt Újvárra magával vinni.²⁾

610. 1589. július 30. *Újvárról Hathalmy Pál Pálffy közbenjárását kéri, és szíveségéért köszönetet mond.*

Hathalmy Pálnak (ki bizonyára Újvárott katonai tiszt volt) valamely birtok miatt pere volt Thurzó Györggyel. Hathalmy Pográny úr által kérette meg Pálffy: írta a per kiegyen-

¹⁾ Ered. I./III. f. 6. — ²⁾ H. 1.

litése ügyében Thurzónak, s hívná fel, hogy a birtokviszályt „jámbor főemberek“ által igazítsa el. Hathalmi Pálffyhoz intézett levelében panaszkodott: hogy Thurzó ígérete daczára elfoglalva tartja a kérdéses birtokot.

Hathalmi elismerést szavazott Pálffynak azon szivességeért, melyet neki Balassa István elleni ügyében tanúsított és sajnálatát fejezi ki afelett, hogy épen akkor ment ki Ferando urral Újvárból, midőn Pálffy odaérkezett. Bocsnatért esdvén amiatt, engedélyt kér Pálffytól, hogy jószágai ügyeinek rendezése végett néhány napra elmehessen. Egyébiránt hadi szolgálatában szívesen akar pontosan működni.¹⁾

611. 1589. *augusztus 1. Draskovyth J. Pálffyhoz Újvárról.*

Draskovyth János engedélyt kér Pálffytól, hogy néhány napra édes atyjához mehessen.

Draskovyth atyja, Jánosnak öcscsét kívánta Pálffy hadi szolgálatába adni.²⁾

612. 1589. *augusztus 5. Ferhát basa elégtételt kér Pálffytól Abrahám zsidó részére.*

Ferhát basa megkereste Pálffyt, hogy egy Abrahám nevű zsidónak igazságot szolgáltatasson. E zsidó — úgymond — egy rabot hozott kezességen Tatai Mátétól és Király Alberttől, mely rabnak sarcza volt egy ló fékestül nyergestül. Midőn Abrahám Tatai Máténak egy lovat hozott. Tatai a lovat el nem fogadta; Abrahám ezután egy másik lovat hozott, s ezt is kénytelen volt visszavenni. Végül egy harmadik lovat vitt Tatainak, kinek ez sem tetszett. Tatai a lovat sem el nem vette, sem pedig visszavinni nem engedte, Abrahám ott hagyván a lovat, visszavért a rab kezeseihez megkérdezni: mit legyen teendő?

¹⁾ Ered. magy. l. VIII/X. f. 1. — ²⁾ U. ott magy. l.

Tatai meg nem várván a zsidót, a lovat elvitte azon istállóból, hová azt Abraham beállította volt, s három hónapig járt rajta Győrött, Pozsonyban, Bécsben. Ezután a zsidót kényszerítette a lovat visszavenni. A zsidó a rab kezeseivel együtt a megholt Ali vezér basa elé terjesztették ez ügyet. Ali Tatainak eljárását igaztalannak nyilvánította. Tatai ezen kívül Abraham zsidótól 323 frt értékű árút erőszakkal s hatalommal elvett volt.

Ferhát az említett tényállásnál fogva arra kérte Pálffy, hogy „isteni igazság szerint törvényt látván“ a zsidónak árúját visszaadni rendelje, mivel ellenkező esetben Ferhát kénytelen lenne a Pálffy hatósága alá tartozó rabokat vagy kereskedőket a zsidó kielégítéséig visszatartani.¹⁾

613. 1589. aug. 7. *Thúry M. Ujvárból Pálffyhoz egy elfogott törökről.*

Thúry Márton jelenti Pálffynak: hogy az urak (bizonyosan az ujvári katonatisztek) a vajdát ajándékol ajánlják Pálffynak; ennél fogva Thúry és Szelestey más úrakkal együtt kéri Pálffy, hogy a vajdát senkinek sem adja.

Thúry Pálffy részére egy fegyverderekat vett 8 frt 10 denárért és egy kapát 4 frtéért.

Thúry kéri Pálffy, ne nehezteljen azért, hogy ő Szelesteyvel egyetemben egyet a deliák közül 517 forintot vett, kérvén Pálffy, küldené meg ennek árát s ezt annak idején vonja le fizetésükből. A Pálffynak ajándékozott vajda felől az a hír kering, hogy Ferhát basának atyafia²⁾

614. 1589. aug. 8. *Batthyány B. küldöttséget küld Pálffyhoz Rohoncra.*

Batthyány Boldizsár Polyany Farkast zéplaki Bottka Ferenczet és Pethrowcz Antal deákot küldvén Pálffyhoz kéri, hogy a nevezett küldönczök előadását hiteles közleménynek tekintse.³⁾

1) Ered. magy. l. I/III. f. 4. — 2) 3) VIII/X. f. 1. ered. m. lev.

615. 1589. aug. 8. *Hosszúthóty Pálffyhoz Hathalmyról.*

Hosszúthóty Hathalmy Pált Pálffynak hadiszolgálatba ajánlja, nevezetesen, hogy azt Bakabányán vagy máshol elmozdítsa.¹⁾

616. 1589. aug. 11. *Pálffy közbenjárása a komáromi naszádosokért.*

Pálffynak a komáromi naszádosok hajói s fizetése végett ismét kellett az udvari kamarát sürgetni. A haditanács e mulasztásért aug. 11-én megis dorgálta az udvari kamarát szégyenletes dolognak állítván, hogy a hajókat 2—3 év alatt nem lehetett megkapni, miből nagy kár keletkezhetik.²⁾

616./a. 1589. aug. 19. *Perger Mátyás tatai tábori s építési irnok Tata vára községeinek szolgálmányairól.*

Wolgebornn, Edll, Gestrenng, gnedig Herrn. Mir ist von E. g. vor etlichen verschinen wochen ain Beuelch wegen des auszstendigen Robat, gelts oder Fhuern zuekhommen, das Ich solliches von den underthonen einfordern, auch E. g. berichten solle, wieuill Jedes dorf Järlichen gedient. Das haben Ich und Kaspar Rueprecht, wie die sachen geschaffen, E. g. alszbaldt auszfürlichen berichtet, dessen Kopey E. g. hieneben mit A. zuersehen haben.

Verrer werden E. g. aus Inligunder verzaichnus B. ersehen, was für dörfer, so zuuor In Parem gelt gen Tottes gedient, welche Herr Pálffy zu der Spanschaft Komorn entzogen soll haben, auch denselben underthonen durch Die Spanschaftt Komorn ernstlichen verboten, verrer zue dem gebeu Tottes nichts zuelaisten, werden also E. g. ohne mein maszgeben dem Herrn Pálffy derwegen aufzuelegen wissen, damit Er hinfüro in der-

1) VIII/X. f. 1. ered. magy. lev. — 2) H. 1.

gleichen sachen, weil Sie zuuor nie dahin gehört, nicht eintrag thue.

Verrer, gnedig, Herrn, robathen nachuolgunde Dörfer, als Thobaidt, Wahl, Thiuro, felschö und Alscho Tschudt, Adtscha, Marthon Waschar, Sannt Peter, Ettickh, Werreb, Schosguth, Jerlichen In die 350 fhuern holz zue Kalchprennen, dasselbig holz wierdt alles vergebenlich weggetragen und verbrendt, weyl man dieser Zeit nit Kalch prennt, das es Ir Mt. p. garnichts zue nuz khombt, were meines gehorsamben erachtensz besser sein, damit man hinfüro solliche holzrobath, weil, wie oben verstanden, dasselb Ihrer Mt. oder dem gebeü nicht zue nuz khombt, bey den underthonen einsetzte, und das gelt, alsz 25 dh. für Jede fuehr, einforderte, welches sich Jerlichen auf 109 fl. 30 kr. erstreckhen thuet; mit solchem geldt khinndte man In der Vhöstung Jerlichen etwas bessern.

Wegen des Paugeldts, so von der Bebstlichen Hayligkhait deputiert, daruon dem Herrn Paksi Geörgen, Oberhauptman zum Tottes, 250 fl. und Herrn Urban Suessen auch souil zuegestellt soll worden sein, habe Ich E. g. Zuuor gehorsamlichen bericht, hieneben E. g. mit C. zuerslehen. Solliches hab Ich E. g. unterthönig und gehorsamblichen berichten sollen, E. G. mich beuelhendt.

Für G.

Gehorsamber

(Gez.) Mathes Perger.¹⁾

617. 1589. aug. 21. *Ernő Pálffyhoz a töröknek emberkereskedéséről.*

A törökök kalandozásaik közben sok keresztény oláh gyermeket raboltak el, kiket majd eladnak, majd török vallásra készítetnek. A törökök 3, 4, 5, oláh fiut szoktak egy keresztény rabért venni. Ernő figyelmeztette Pálffy t e visszas állapot ellensúlyozására.²⁾

¹⁾ Cs. kam. l. — ²⁾ I/II. f. 8.

618. 1589. aug. 27. *Ernő Pálffyhoz Zsemberyek kihágásairól.*

Zsibrik bakabányai kapitány panaszt emelt, hogy Zsembery János Pál és István, egy huszárját elfogták, s hogy a Zsember várának őrizetére rendelt 25 trabantot nem ennek védelmére, hanem a termés behordására alkalmazták. Ernő főherczeg ezért megparancsolta Pálffynak, hogy szigoruan megdorgálván Zsemberyeket, jószágvesztés fenyegetésével tiltsa el őket hasonló kihágásoktól.¹⁾

619. 1589. aug. 29. *Trombitás Nagyszombatból Pálffyhoz, ennek agarai s madarairól, továbbá egy elfogott basáról.*

Trombitás János tudósítja Pálffyt, hogy ennek agarait és madarait hétfőn Nagyszombatból elvitték. Zabó Mihály és Nevery úr a basát és béget jó rendben elhozták.

Vajha Pálffynak vagy egy hónapig nyugalma lehetne, hogy irhatna oda be és embereit is elküldené a basához, hogy a dolog úgy eligazodnék; „mert, úgymond — az én irásom Pálffy nélkül csak semmi.“

„Istennek hála — írja Trombitás Nadnak is mostan nem sokkal kevesebb birodalma vagyon az basánál és a hol Ngd nem bir is, minden urak Ngdnak fejet hajtának, és szolgálnak mert látom egyik sem lehet az Ngd barátsága nélkül.“

Trombitás bizik Pálffyban, hogy idővel előnyös állást fog neki adni.²⁾

620. 1589. aug. 21. *A hadi tanács Pálffyhoz hadügyben.*

Miután a törökök a bányavárosi végbázisokból eredmény nélkül elvonultak, Pálffy győri s komáromi katonáit elbocsátotta. Pálffy erről jelentést tett Nogarolla Nándor grófnak. A hadi tanács aug. végén ez alkalomból ovatosságra intette Pálffyt.³⁾

1) I/II. f. 8. — 2) Ered. magy. l. VIII/X. f. 1. — 3) I/III. f. 5.

621. 1589. szept. 1. *Pálffy Ernő főherceghez a komáromi kapitányság és zsold ügyében.*

Pálffy sürgette Ernő főherceget, hogy Komárom vára mielőbb kapjon kapitányt, minthogy úgymond csak felette nehezen nélkülözheti alkapitányát, (ez bizonyosan Thúry Márton volt, kit Pálffy helyetteseül egyideig Komáromba hagyott) maga Pálffy pedig nem kormányozhatja kellő sikerrel Ujvár és Komárom várait; mert egyik helyről a másikra kell járkálnia.

Pálffy jelentette, hogy ha a katonaság nem kapja meg fizetését el fog futni s a szegény néptől fog rabolni élelmi szereket.¹⁾

622. 1589. szeptember 3. *Pálffy Ernőhöz a komáromi német katonák érdekében Komáromból.*

Pálffy Miklós kéri Ernő főherceget, hogy a komáromi német katonaság számára legalább egy évi fizetést eszközöljön ki a királynál, miután e katonaság, mely hiven végezte szolgálatát már 5 év óta nem kapott fizetést s még kellő ruházata sincs.²⁾

623. 1589. szept. *Hontvármegye Pálffyhoz a hadi felkelésről.*

Hontvármegye 1589-iki szeptember elején Selmeczbányán tartott gyűléséből, Dobossy Ferenczet s Gedey Pétert küldte ki Pálffyhoz azon kéréssel: mentené föl a vármegyét a részletes felkelés kötelessége alól, minek indoklásául azt hozta fel: hogy az egész megye töröknek adóz s a nemességnek itt kevés birtoka van; itt a főuraknak s főpapoknak van legtöbb birtokuk. E vármegye ezelőtt sohasem volt köteles a részletes felkelésre, mivel azon nemesek is kiknek itt birtokuk van, a vég helyeken laknak.³⁾

1) 2) Cs. n. l. — 3) I/III. f. 5.

624. 1589. szept. 9. *Ernő fhg Pálffyhoz fogságban levő jobbágyok felszabadításáról.*

Majthény László ó-zólyomi kapitány panaszkodott Ernő főherczegnél: hogy Geöreögh János több jobbágyot igazságtalanul fogva tart. Ernő ennek következtében megparancsolta Pálffynak, hogy eme jobbágyokat nehéz fogságukból kiszabadítsa.¹⁾

625. 1589. szeptember 10. 11. *Ernő a komáromi katonaság érdekében intézkedik.*

A komáromi katonaság pontosabb fizetése érdekében a főherczeg szeptember 10-én küldött parancsot az udvari kamarának, feladatául tűzván ki annak gondozását, hogy a komáromi várban fölmerülhető zavarok elkerültessenek. A haditanács erről Pálffy szeptember 11-én tudósította.²⁾

626. 1589. szept. 4. *Memy bég Pálffyhoz a szőnyiek károsodásáról.*

Memy esztergomi bég értesülvén Szőny lakosainak nagy pusztulásáról, s károsodásukról indítatva érezte magát Pálffyt egy levéllel felkeresni, melyben kijelentvén, hogy nem tudja a szőnyiek nagy veszteségeinek okát, megkérte Pálffyt, hivatná magához a szőnyieket, puhatolná ki kárvallásuk okait, s tudósítsa őt ezekről, hogy gondot viselhessen reájuk. Ha — úgymond — haza akarnak menni a falura — Pálffy küldje őket oda, hadd, épüljenek meg.“ Memy hitére és tisztességére fogadta, hogy nem engedi őket nyomoritatni, hanem ótalmazójuk lesz, „mert — írja — mi azért jöttünk a szanzsákságba, hogy a földet ne hagyjuk pusztulni, s ott mindeneknek ótalmazói akarunk lenni.“³⁾

¹⁾ I/II. f. 8. — ²⁾ H. 1. — ³⁾ Ered. magy. 1. I/III. f. 4.

627. 1589. szeptember 4. *Pálffy Ernő főherczeghez a komáromi vajdák s katonák nyomoráról.*

A komáromi vár vajdái és naszádosai összegyűlvén Pálffynál, kérdőre vonták őt a Bertalan napjára határozott s a király által Pálffynak megígért fizetés elmaradása miatt.

A nevezettek véginségtől készítetve Ernő főherczeghez saját küldönczöket küldték Erdélyi Márton vajda személyében, hogy hátralékos fizetést s új sajkákat kaphassanak. Pálffy bizonyosan Erdélyi által küldte levelét a főherczegnek. Pálffy ebben oly rongyosnak ecseteli a katonaságot, hogy ezt a többi szegény néptől nem lehet megkülönböztetni; a hajókat, melyek végett már oly sokszor írt, újra felette szükségeseeknek nyilvánítja.¹⁾

628. 1589. szeptember 16. *Ernő Pálffyhoz Illésháznak házáról.*

Illésházy György vádat emelt Aranyady Ábrahám ellen, hogy ez egy házát Léván jogtalanul bitorolta.

Ernő főherczeg megbízta Pálffyt, hogy megvizsgálván e vád érdemlegességét, Illésházyt — ha ügye igazságos — a kérdéses ház birtokába helyezze.²⁾

629. 1589. szeptember. *Trencsénvármegye Pálffyhoz a várakra adott segélyről.*

Trencsénvármegye keresztfelmagasztaltatása utáni hétfőn jelenti Pálffynak, hogy a főherczeg rendeletéhez képest hozzájárult a véghelyek javításához s erősítéséhez. Trencsénvármegye az ország törvénye szerint köteles volt Nyitra, Surány s Komjáthi várait javítani, s miután ezek között leginkább Komjáthi igényel javítást, a vármegye Komjáthira küldött biztost bizonyos pénzösszeggel, mely a javításra volt szánva. A vármegye ez oknál fogva nem működhetett közre egyidejűleg Ujvár javításánál is.³⁾

¹⁾ Cs. n. l. — ²⁾ ³⁾ I/III. f. 5.

630. 1589. szeptember 26. *Ernő Pálffyhoz. Zólyomvármegye s városa honvédelmi ügyében.*

Pálffy Miklós az országos tanácsban indítványozta volt, hogy Zólyomvármegye a maga robotját ezentul Ujvár várának épületénél végezze. A magyar kancellaria ez indítványnyal azonos rendeletet bocsátott ki Zólyomvármegye részére.

E megye, valamint Zólyom városa is panaszt emelvén Ernő főherczegnél e rendelet ellen, arra kérték, hogy Zólyom városában egy bástyafal építtessék, melynél Hont- és Nógrád-vármegye is segítkeznék. Ezenkívül 200 mázsa rezet kértek. Ernő főherczeg ezen kérést Pálffynak különös figyelmébe ajánlotta minthogy Zólyommegye hivatva volna robotját saját védelmére fordítani s kérdezte mely részén a városnak lenne az említett bástyafal építendő.¹⁾

631. 1589. szeptember 27. *Ernő Pálffyhoz ír, hogy Rabben sebésznek Zsibrik ellenében elégtételt szolgáltatasson.*

Pogrányi Benedek korponai kapitány s Knechler János korponai német kapitány jelentést tettek Ernő főherczegnél: hogy Zsibrik Gáspár bakabányai kapitány Rabben sebészt megsebezte, s rajta bántalmazást mások által is elkövetni engedett. Ernő meghagyta Pálffynak, hogy e sérelmeket vizsgálja meg s a sértettnek elégtételt szolgáltatasson.²⁾

Rabben sebész ugyanis Zsibrik felszólítására Bakabányára jött, hogy ettől régi követelését átvegye. Zsibrik őt ekkor minden ok nélkül csákányával megütötte és szolgálai által megverette.

Knechler panaszkodott, hogy a magyar katonák ellenszenvvel viseltetnek a német katonák iránt, s már őt is veréssel fenyegették.

1) 2) I/II. f. 8.

632. 1589. szeptember 28. *Ernő Pálffy*t figyelmezteti egy állítólagosan építendő új török várra.

A törökök Ernő főherczeg tudomása szerint várat szándékoztak építeni, és pedig Sárréte, Szent-Miklós, Gajar vagy Csák-Berénynél. Miután ez a magyarokra nézve felette hátrányos lenne, Ernő felhivta Pálffy, hogy — mihelyt ez építésről valami bizonyosat fog megtudni — azonnal értesitse erről a királyt.¹⁾

633. 1589. szeptember 26. *Komárom vármegye jegyzője* részére *Pálffytól* segélyt kér.

Komárom vármegye kifejezést adván azon tapasztalatának, hogy valahányszor Pálffyhoz segélyért fordult, ezt mindannyiszor megnyerte, kérte Pálffy, hogy a vármegye jegyzője, — ki a vármegyét Pálffy jóakaratajából már két évig szolgálta — a Pálffy részéről nyújtott segélyben ezentúl is részesüljön.

A jegyző ugyanis jelentette, hogy az udvarbíró Pálffy részéről semmit sem akart neki szolgáltatni; a kívánt segély pedig oly fontos, hogy a jegyző nélküle nem szolgálhat s a megye nagy nyomorúságánál fogva nem képes a segélyt pótolni.

A jegyző személye a megyei ügyekben felette fontos, minthogy nélküle az igazságszolgáltatás megakadna.²⁾

634. 1589. szeptember 29. *Korponai hadi viszonyok.*
Pogrányi Pálffyhoz.

Szept. 28. Korponára két chyata (?) jött: az egyik Nógrád a másik Pest felől. Azt beszéltek: hogy a pesti két aga már 4 nap előtt Szécsény felé indult volna.

Pogrányi ezt hirül adta Pálffynak, s azonnal Zólyomba és Véglesbe üzentetett, hogy résen legyenek. Pálffytól fizetést kért a korponai katonaság részére, mely szegénységben sinlődött.³⁾

¹⁾ I/II. f. 8. — ²⁾ I/II. f. 5. — ³⁾ VIII/X. f. 1.

635. 1589. október 3. *Ernő Pálffynak a török elleni kirohandsait rosszalja.*

Ernő rosszalólag nyilatkozik Pálffynak a törökök ellen intézett több támadása felett, minthogy ezek a törököket inkább ingerlik, mintsem használnak. Egyúttal megparancsolta neki: hogy ezentul csak a fenlétező szabványok szerint támadja meg az ellenséget.¹⁾

636. 1589. október 4. *Thury M. Pálffyhoz Komáromból. Váltásdíjról, a basa s Ozman bég hadi kalandjáról.*

Thúry Márton megkapván Pálffynak s a bégnek levelét, Komáromból Pálffyt arról tudósítja, hogy az ügyek — a bég levele szerint — jobban állnak, mint azt Hollósynak rabja elmondta volt.

Thúry azt írja, hogy Pálffy Mankucz rabot személyesen kívánja. Ha ezt a törökök ki nem bocsátanák, Pálffy ne álljon el nyolcz felszerszámozott jó s főúrnak való lónak követelesétől.

Thury Pálffynak meghagyásához képest késznek nyilatkozott bizonyos „árus embernek“ segítségére lenni.

A basa szombaton reggel lövetvén kijött vala. Ozman béget 300 lovassal előre bocsátotta. A basa ezután megjárta a Kinza (?) völgyet, hol Pálffy volt, s megtérvén innen a bialitó erénél, hol egy elpusztult falunak helye van, s egy pusztaszentegyház is áll — este megszállt s ott is hált. Vasárnap Ozman béget Szent-Pál felől bebocsátván, ő maga Budaörs felől ment be Budára. A basa minden cigányt, kit utjában talált, magával kihozott vala. A cigányok oly rosszul voltak fészerezve, hogy némelyiknek nem volt egyéb fegyvere egy kalapácsnál.

Vasárnap este, minden magyart — kit a várban találtak — kiűztek.²⁾

¹⁾ I/II. f. 8. — ²⁾ VIII/X. f. 1.

637. 1589. október. Memy Pálffyhoz rabváltságáról.

Pálffy szeptember végén vagy október elején megkereste Memy esztergomi béget, fizetné meg a rabok adósságait. — Memy ennek következtében megfogatta Kazap Huszaint. Memy jelentette Pálffynak: hogy Huszain agánál van egy Nagy Lőrincz tizedes legény nevű rab, ki könyörgött, hogy Kazap Huszain adóssága fejében szabadon hocsáttassék. Nagy késznek nyilatkozott Huszain adósságát Pálffynak kifizetni. Ha Pálffy Nagy ajánlatát el nem fogadná, Memy vagy Huszaint vagy váltságdíját fogja Pálffynak elküldeni, Zolak Reczief rab és Andre Oda basa — Memy jelentése szerint — meghaltak. Memy Ráczt rabot régen meghozatta, és kezesség alatt járt, míg Pálffy távol volt. Ráczt erősen esküszik: hogy 500 frt váltságdíját megfizette Oda basának. Pálffy tudja meg, mit fizetett Oda basa.

Memy továbbá tudósította Pálffyt: hogy Omer aga zálogba adta a maga öcscsét Forgách Istvánnak Hacsy nevű rabjáért.

Omer megkérte Memyt, járna közben Pálffynál, Pálffy küldjön 3 v. 4 legényt, kik által Omer váltságdíját lehetne elküldeni. Polgárok által nem lehet elküldeni, mivel a sok tolvaj miatt a váltságdíjat s lovakat nehéz polgárookra bízni.¹⁾

638. 1589. október 6. Thúry Pálffyhoz Komáromból többrendű hadi hírről.

Thúry Márton egy levelet küldött Pálffynak, melyet Budáról egy ember hozott volt. Ezen ember azt állította: hogy Nádasdynak vagy Battyáynak egy rabja bemenvén Budára, azt adá hirül a basának, hogy Nádasdy a végbeliekkel útra akar kelni.

A basa ennek következtében Babolcsára, Berzenczére s az odavaló végházakba megírta: hogy résen legyenek, mert Ná-

¹⁾ Ered. magy. l. I/III. f. 4.

dasdy azon tájra akar menni. Az az ember azt is mondta: hogy Pálffy lesben lévén, Bicskéről két ember Budára futott, s ezt a basának jelentette.

A basa Ozman béggel visszament Budára; a többi törökök a fejevári béggel Pápához mentek.

A basa a szécsényieknek és hatvaniaknak irt: hogy jöttön jőjjenek; de nem jöttek azonnal, hanem csak akkor érkeztek meg, mikor a basa Ozman béggel Budára jött.

A törökök Pápa alól semmit sem vittek el. Thúry Pálffy parancsa szerint bement Nikhart úrhoz; de ez nem jöhet Pálffyhoz.

Thúry megüzentette Trombitásnak: hogy Pálffynak többet ne írjon.¹⁾

639. 1589. október 9. *Pogrányi B. Pálffytól engedélyt kér kópiatörésre.*

„A drégelypalánki törökök az elmúlt időkben hoztak ide a sarampóba egy kopját és egy szál tollat. Immár azokra, kik felvették gyakortasággal irogatnak; ezek is engem erősen untatnak, hogy megengedném nekik, ha nem is bajviadalt, legalább csak a kopjatörést, mivelhogy énnekem sem egyikre sem másikra Ngd. akarata nélkül nincs autoritásom, meg nem engedhettem nekik, hanem választják azt, hogy Ngdnál törekedjem érettük.

Azért könyörgök Ngdnak, hogy a kopia törést engedje meg nekik, és adjon szabadságot nekem arra, hogy két száz lovas törököt — mert ugyan nem akarnék többet — hivathassam, a többi ifjak is törjenek fát egymással; ne állítsák azt a pogányok, hogy orczáinkat előttük elrejtjük; mivelhogy ők a dolognak indítóik. Ha ők sokaságukban és hatalmasságukban bíznak, mi a mi Istenünkben bízunk.

¹⁾ Ered. magy. I. VIII/X. f. 1.

Eger alatt is nem régen volt e féle játék. Az Úr Isten az Ő híveihez kegyelmességét megmutatta. Legyen az Ngd. bizodalmában is. Ezzel a Ngd. méltósága magasztaltatik.“¹⁾

640. 1589. október 9. Troyer Pálffyhoz a vöröskői építkezésről.

Troyer Joachim vöröskői tiszt Pálffy rendeletére két hor-dócska bort küldött Ungnad úrnak.

A Vöröskőn eszközölt építkezésekről jelenti; hogy a titkos szobák Pálffy intézkedése szerint elkészültek, a régi konyha lebontatott s az új konyha fölépült. Azon torony is, melyben óra fog alkalmaztatni, szintén épül, valamint a kapu melletti csiga lépcső is, mely az emeletes szobákba vezet. Az ácsok a bástyákon, a nagy és kis szobákban s az óratornyon dolgoznak.²⁾

641. 1589. október 4. Samaria Pálffyhoz Újvárról pénzügyben.

Samaria Ferdinand kérte Pálffyt, hogy fizetése hátralékát a m. kir. kamaránál sürgesse. E levélből kitűnik, hogy Samaria Újvárt aug. 29-én adta át Pálffynak.³⁾

642. 1589. október 8. Baychy M. Pálffyhoz Gátorról gazdasági kérdésben.

Baychy Mihály Pálffynak gazdatisztje zokon vette, hogy őt Pálffy okt. 3-án Újváron kelt levelében szemrehányásokkal illette s tőle gazdasági számadást kívánt.

Baychy hetykén odavetette, hogy ő nem adósa Pálffynak, hanem ez neki.⁴⁾

¹⁾ VIII/X. f. 1. ered. — ²⁾ Ered. VIII/X. f. 1. — ³⁾ ⁴⁾ Ered. magy. l. VIII/X. f. 1.

643. 1589. október 12. *Mehemet bég Pálffyhoz Mankucz rabról, s egyéb rabsági ügyekről.*

Mehemet bég az esztergomi szanzsák fűhelytartója a török szultán parancsolatához képest, szorosan kerestette Manküczot Pálffynak rabját, kit meg is fogtak, de nem tudni mi módon ismét megszökött.

Mankücznak kezését — ki saját öcsce — felhozták Esztergomba. Miután a török törvény értelmében ezt mindjárt fel nem küldhették, a rabok által a budai pasához szállították. A pasa a kezesre nézve már irt Pálffynak. Ozmán bég ezen kezesért 2000 öreg bört ajánlott.

Mehemet biztosítja Pálffyt, hogy Mankücz váltságdíját meg fogja kapni, mert — úgymond — „mi Nagyságodat mindenképen oly vitélő és igazságszerető úrnak ismerjük lenni, és a ti Császártoknak oly főembernek s hívőnek, hogy viszont a mi dolgainkat is úgy viheti Nagod régen, a mint akarod.“

Mankücz ügyében Mehemet is irt a pasának, s válaszárol értesíteni fogja Pálffyt, kit arra kért, hogy a szegény megnyomorodott kezes rabokat meg ne nyomorgassa.¹⁾

644. 1589. október 17. *Mehemet Omer aga öcscsének váltságáról.*

Pálffy október első felében az esztergomi izpajákhoz levelet intézett a jobbágyság s rabok érdekében. Pálffy levelét Memet bég esztergomi, Zainok izpayak agák, és vitézek jelenlétében olvasták. A levél olvasása alatt a vitézek mind talpra állván, s igen köszönték, hogy Pálffy a szegény jobbágyoknak gondját viseli.

Mehemet jelentette: hogy a szegény jobbágyok a törökök részéről is védelemben fognak részesülni, továbbá azt is, hogy

¹⁾ Ered. magy. l. I/II. f. 4.

Omer aga öcsését adta zálogul egy rabért. Omer öcsese Újvárott van Forgách Istvánnál. Omer öcsésének kiváltására részint pénzben, részint árukban már egy részletet fizetett, s azon van, hogy a váltságdíj egész hátrálékát mielőbb kifizesse.

Omer aga arról értesült, hogy öcsését Forgách István Komjáthiba vitette. Omer nem úgy adta őt zálogul, hogy várrol várra hordozzák, hanem hogy Újvárott tartják míg a váltságdíjat kifizeti. — Mehemet saját s az esztergomi vitézek nevében kérte Pálffy, hogy Omer öcsését hozassa vissza Újvárba. Mivel Pálffy rendelkezik Forgáchcsal, s Pálffy adta Omer öcsését Forgáchnak. Mehemet Pálffytól biztosító levelet is kért, melylyel 2—3 vitéz legény felmelessen a váltságdíj hátrálékával. Omer öcsését Pálffy előtt adják át a küldötteknek, s a küldendő váltságárút Pálffy előtt adják át Forgáchnak, mert — úgymond — „nem Forgáchnak, hanem Ngdnak adatott a hatalmasság és birodalom.“

Mehemet biztosítja Pálffy, hogy ha ez 10—20 vitézt küld a török hódoltsági területre nem lesz bántásuk.

Omer aga Fernando hitére adta volt zálogul öcsését, s Pálffy köteles megtartani Fernando fogadását.¹⁾

Omer aga Hacsy rab váltságdíját is kifizette vala Forgáchnak.

645. 1589. október 30. A kir. kamara Pálffy fizetése ügyében.

Pálffy Miklós a kir. kamaránál hathatósan sürgette főkamarási fizetését. A kir. kamara tekintve Pálffynak a király és haza körül szerzett éreemeit szívesen teljesítette volna kérését, de pénztára teljesen kimerült. Ennélfogva meghagyta okt. 30-án Heolgyi Gáspár nagyszombati harminczadosnak, hogy Pálffynak az említett czimén 200 frtot fizessen.²⁾

¹⁾ I/III. f. 4. ered. magy. — ²⁾ N. Muz.

646. 1589. okt. 30. Meichsner Pálffyhoz nyugtát küld.

Pálffy Miklós száz tallért küldött Bécsbe Meichsner Jánosnak, ki e pénz felvételét nyugtázván, jelenti, hogy ő csak száz rajnai forintot adott kölcsön Pálffy Miklós nejének, minélfogva Pálffynak még 16 frt 40 kr. vissza jár.

Pálffynak egy huszárjáról tesz említést, ki szakállas ember volt és zöld kabátot viselt.¹⁾

647. 1589. november 3. Vághy Páltól igazságszolgáltatást kér.

Midőn Pálffy Fernando urat Újvárról elbocsájtotta, Újvár gondviselését Vághy Ferenczre bízta.

Vághyt — a mint Pálffynak panaszkodott — nagy gyalázat érte. Midőn e napon a kapura doboltak, akkor az urak a mezőről részegen jöttek vissza; nevezetesen: Révay András Bornemisza, Draskovyth, Borbély János, Csillag Bálint és még néhányan.

Révay leugorván lováról, Vághyt és Nevery Tamást megkérte engednék meg neki, hogy csak tíz lóval Párkány alá mehessen, mert ő oda kopiát akar vinni és ott sorompóba törni.

Vághy erre tagadólag felelt s látván, hogy Révay mindazáltal el akar menni a kapukra, azt üzentette, hogy őt ki ne bocsássák. Erre Révayék nagy szidalmakkal illették őt a piaczon s ha kézrekerithetik vala, bizonyosan megölték volna.

Vághy kérte Pálffyt, hogy jöjjön el Újvárra és szolgáltatson neki, meg a „régí uraknak“ is elégtételt; mert a gyalázat ezeket is érte.²⁾

648. 1589. november 23. Ernő Pálffyhoz váltságdíjról.

Ernő főherczeg meghagyta Pálffynak: hogy Recep bégnek váltságdíjára nézve egyezkedjék, s ennek eredményéről őt tudósítsa.³⁾

1) VIII/X. f. 1. — 2) VIII/X. ered. magy. — 3) I/II. f. 8.

649. 1589. november 25. *Rudolf király Pálffy meg-
hívja a tanácskozássra.*

Rudolf király meghívja Pálffy, a mindkét rendű magyar tanácsosok által Ernő főherczeg elnöklete alatt decz. 28-án tartandó tanácskozáshoz s elvárja tőle, hogy a király s haza iránt ápoltt szereteténél fogva a tanácsban részt veend.¹⁾

650. 1589. november 29. *Ernő Pálffyhoz Piskhy
Istvánról.*

Ernő főherczeg Pálffytól a végházak vizsgáló bizottságának azon jelentését kérte, mely a Piskhy István tihanyi kapitány elleni vádakat tartalmazza.²⁾

651. 1589. decz. 8. *Ernő Pálffyhoz, ennek a királyhoz
teendő útiról.*

Pálffy december hóban a királyhoz akart utazni, hogy a katonaság fizetését sürgesse. Ernő főherczeg nem helyteleníti Pálffynak ezen szándékát és csak azon kívánságát fejezi ki: hogy legfőlebb ketten menjenek a királyhoz és pedig olyanok, kik a nevezett ügyet észszerűen s illedelmesen fogják a királynak előterjeszteni.³⁾

652. 1589. *Ferhát basa válasza Pálffyhoz a visszatartott magyar követségi lovak miatt.*

Pálffy követeket küldött volt a budai basához. A törökök e követségnek több lovát visszatartóztatták. Ezeknek kiadatása végett Pálffy levelileg fordul Ferhát budai basához, ki ekkép válaszolt: „Mely dolog jóllehet nem mi időnkben történt, mindazonáltal szomszédságos barátságért mi megparancsoltuk az

¹⁾ I/II. f. 7. — ²⁾ ³⁾ I/II. f. 8.

esztergomi bégnek: hogy a mely lovakat ott megtartóztatott volt, mindjárt megadja. Maga a hatalmas császártul úgy volt a parancsolat: hogy a követek négy lovat visznek ki, és azokat békével kibocsássák, de többet ne; azért azt a négy lovat békével mindjárt kivitték; azt azért méltán megtartóztatathnók, de a szomszédságos barátságot megtekintvén, nem cselekedjük.

A másik lovat pedig, mit Ngod ír, hogy negyven forinton eladták, hogy azt is kiküldenők; azért azt bizonynyal megtudtuk, hogy azt Ő magok adták el és Ő magok vették fel az árát, az kotyavetyésnek áldomást adtak, 3 forintot. Azt méltatlan kívánja Ngod.“¹⁾

653. 1589. (?) *Több török fogságban levő rab Pálffyhoz.*

Petky Farkas, Trombitás Simon, Nagy Bálint, Panik János, Törzs Gyurko, András deák török fogságban levő magyar rabok Vácraól kérő levelet irtak Pálffy Miklósnak.

E rabok nemrég bizonyos Imrehet bocsátottak ki kezességükön Vághy Ferenczhez, hogy az tizenöt nap mulva, ha dolgát jó nem végezné visszajöjjön. Vághy azt irta nekik: hogy Pálffy Imrehet visszatartotta.

Az említett rabok Istenre s a megfeszült Krisztusra kérétek Pálffyt, hogy Imrehet azonnal küldje vissza; mert ha ez négy nap alatt nem lesz Vácra, a bég meg fogja őket csonkíttatni.

Ezután említették Dobó Ferenczet, ki főkapitánysága idejében semmi rabot sem tartott vissza és nem is engedte, hogy valaki egy rabot megtartsa. Dobó a szegény raboknak nagy patronusa volt.²⁾

1589. évben született Pálffynak Mária nevű leánya, ki ugyanezen évhez Bécsben meghalt.³⁾

¹⁾ I/III. f. 4. — ²⁾ VIII/X. f. 1. — ³⁾ Gr. Illésházy F. feljegyzései. VIII. l.

654. 1589. *Adu aga Pálffyhoz Szőny községről.*

Adu Rahmany esztergomi aga meleg érdeklődést tanusított Szőny károsodott lakosainak sorsa s ugyanezen község fölépítése iránt s a szőnyieket Pálffy oltalmába is ajánlotta.

Adu Pálffyhoz irt levelében említi, hogy a szőnyieket még 1589-ik évben vagy 80 ház építésére fölsegitendi.

Adu a szőnyiek javára sok törvénykedéssel és fáradsággal vagy 40 marhát visszaszabadított s érdekükben a portára is irt. Pálffyt fölhiyta: hogy a szőnyiek kártalanítása ügyében a portára vagy a basának irjon s azon embereket, kik a szőnyieket épületeik helyreállításában akadályoznák fenytse meg.

Adu fölkérte Pálffyt, szerezne neki egy — fővezér basának való úri dufla pánczélt keztyűstől és tiz — aranyos csilagos mordally puskát, egy tokban 2—2 puska lévén.

Adu eddig nem tehetett szert a Pálffy által kívánt úri lóra; de majd gondja lesz reá.¹⁾

655. 1590. *január 2. Troyer J. Pálffyhoz.*

Troyer Joachim Pálffyhoz intézett levele szerint Bánffy János úr egy vadász által levelet küldött Vöröskőre. E vadász Pálffy szolgálatába óhajt szegődni.²⁾

656. 1590. *jan. 11. Mersan M. Pálffyhoz a vöröskői uradalom községeinek benépesítéséről.*

Mersan Mihály vistuki gazdatiszt jelenti: hogy Halmesen 24 házhelyet méretett ki, s hogy Vistukon-, Pudmericz- és Ujfalun kikeletkor sok ember fog letelepedni. Mersan biztatta Pálffyt: hogy a föld irtására is elég ember lesz.³⁾

¹⁾ I/III. f. 4. ered. magy. l. — ²⁾ ³⁾ VIII/X. f. 1. (ered.)

657. 1590. jan. 13. *Ernő fhg a m. kir. kamarának.
Pálffy mint hitelező.*

Ernő főherczeg a m. kir. kamarának meghagyta, hogy Csuthor érseki adminisztrátor által fizettesse ki azon 30 frtot, melyet Pálffy az ujbári alkapitány eltartására előlegezett volt.¹⁾

658. 1590. jan. 15. 16. *Dietl és Troyer mentegetődző
levele Pálffyhoz.*

Pálffy Dietl János vöröskői tisztre kötelessége halogatásért neheztelt Dietl nagyon buzgón mentegetőzött a számadások későbbi átszolgáltatása miatt.

Dietl egyúttal jelentette Pálffynak: hogy Gergely deák ujbári tizsttartónak 150 tallért küldött, s az eladott borból 300 frt áll Pálffynak rendelkezésére.

A fűrészmalomok 2 molnára, továbbra is megakarja tartani a vöröskői 2 fűrészmalmot s a lisztmalomokat Pálffynak ez utóbbiakból — mint Dietl megjegyezte — nagyobb haszna volt, mint a fűrészmalombokból.²⁾

Pálffy ez év elején Troyer tisztjét élesen megfeddette mivel ez neki idejekorán nem irt s a jobbágyokat Pálffy által kiadott rendeletek érvényesítésére nem készítette.

Troyer avval védekezik a szemrehányások ellen, hogy Pálffynak — midőn ez Ujbárott volt — hetenkint kétszer irt. Midőn Pálffy nemrég Bécsben volt Troyer Pozsonyban várakozott, hogy vele Bécsből visszajövet értekezzék; de Pálffy Bécsből más úton tért vissza.

Troyer a vöröskői uradalmi falvakban építendő házakhoz fát jelölt ki az illető jobbágyoknak.

Az Alsó-Dióson (a XVI. és XVII. században Vend-Diósnak Windisch-Nussdorf hivaték) letelepitendő németeknek (schwaben) megmutatta a házhelyeket. Ők azt adták válaszul: hogy a nagy

1) O. l. — 2) VIII/X. f. 1.

hó miatt nem láthatják a házhelyeket s majd akkor nyilatkoznak, ha a hó elolvadt.

Troyer Pálffy rendeletéhez képest megalkudott a fűrészmalmok bérlőivel; és pedig: a két fűrészmalomtól s egy lisztmalomtól évenként 400 ren. frtot fog fizetni; egy mut gabonától 38 mécz gabonát s 3 mécz korpát fog adni; az uradalmi épületekhez szükségglendő deszkákat köteles lesz megfűrészelni, a miért neki az uraság csak a fűrészelési illetékeket megfizetendi.¹⁾

659. 1590. jan. 16 *Wanych György és Mersan Mihály Pálffyhoz. Gazdasági jelentések.*

Wanych György zuhái tisztt bocsánatot kért Pálffytól, hogy a deczemberi számadást el nem küldte. Ő Pálffyt nem értette, azt híven, hogy a tisztek által havonként beadandó számadásokra vonatkozó Pálffy által kiadott rendelet csak 1590. évben lép érvénybe. E rengeletet más tisztek is akkép magyarázták.

Wanych a zuhái s pudmericzi majorokhoz sok épületfát vágatótt.

A cséplést sem Pudmericzen, sem Zuhán nem végezték el. ²⁾

Mersán Mihály vistuki gazdatiszt jelenlette Pálffinak, hogy múlt héten 20 szekérrel 32 mut és 6 mécz zabot küldött neki.³⁾

660. 1590. jan. 21. *Wanych gazdasági jelentése Pálffyhoz.*

Kosolnán 21 zsellérnek való házhelyet osztottak ki; az illető zsellérek e helyeket azonnal elfoglalván, hozzáláttak a házak építéséhez.

Hosszúfalun 30 házhelyet jelöltek ki, melyek közül 20 helyet legott elfoglaltak.

Zuhán 30 házhelyen telepedtek le s már megkezdték az építkezést. Szt. Istvánfalván és Joachimsthalon (ez Borova köz-

¹⁾ VIII/X. f. 1. — ²⁾ ³⁾ VIII/X. f. 1. ered.

ség; említett német neve már régóta ismeretlen, a vidéken) is nagyban kezdtek e téren építeni. Megjegyzendő hogy az említett községek a vöröskői uradalomhoz tartoznak.

Wanych leveléből kitünik: hogy Pálffy múlt napokban Bécsben volt.¹⁾

661. 1590. jan. 29. *Troyer gazdasági jelentése Pálffyhoz.*

Troyer vöröskői gazdatiszt jelentése szerint csak oly jobbágyokat telepített le a vöröskői uradalomban, kiket földesuraik szabadon elbocsátottak. Troyer ígérte, hogy Pálffy kívánságához képest ügyekezni fog minél több jobbágyot letelepíteni.

A hóolvadás következtében a bekövetkezendő vizártól féltette a tavakat.

Pálffynak 41 akó bort küldött Újvárbá.

A vöröskői fűrészmalomok bérlője panaszkodott, hogy Pálffy ezelőtt 400 frtnyi bért kívánt a malmoktól, most pedig 450 frtot követel.²⁾

662. 1590. febr. 4. *Mersan Pálffyhoz. Gazdasági tudósítás.*

Mersan vistuki ispán kimerítő gazdasági tudósítást küldvén Pálffyhoz, jelenti: hogy a búzát nemrég elcsépelelték, de a zab és árpa még nincs kicsépeelve, továbbá a Vistukon és Pudmericzén kimért bor mennyisége s áráról tudósítja.

Vistuk-, Pudmericz- s Helmesre új jobbágyok fognak letelepedni és csak a meleg időt várják.

Mersan reméli, hogy a földek irtására elég ember lesz. ³⁾

663. 1590. febr. 10. *Fugger Márk Pálffyhoz. Pálffy felügyeleti joga.*

Fugger Antal Pálffynak sógora ennek zászlaja alatt szolgált Magyarországon s atyjától: Fugger Márktól hadi s eltar-

¹⁾ ²⁾ VIII/X. f. 1. — ³⁾ U. ott. (magy.)

tási költségeire 6 ezer ren. frtot kapott, miből a Pálffy által reá bizott katonaságot is kellett eltartania.

Fugger Márk vonatkozva e költségre, nevezett Antal fiát Pálffynak felügyeletébe ajánlja, nehogy az mindent a mit lát vásároljon, mert akkor az említett összegnek háromszorosa sem lesz elegendő kiadásainak fedezésére.¹⁾

664. 1590. febr. 10. *Pest városa kérése Pálffyhoz,
András deák érdekében.*

Pest városnak több előljárója kérte Pálffyt, hogy a keresztény vér árulása miatt, ártatlanul fogva tartott András deákot bocsássa szabadon, miután őt a nevezett kérvényezők gyermek-ségétől fogva becsületes ifjunak ismerték.²⁾

665. 1590. febr. 16. *Lipót fhg gróf Nogarolla halálát
jelentette az alsó-ausztriai főrendeknek.*³⁾

666. 1590. márcz. 3. *Troyer havi számadásokat küld
Pálffynak.*

Troyer Joachim beküldte Pálffy Miklósnak a február havi számadásokat, melyeket Dietl számtartó a vöröskői kasznár és pinczester kiállítottak.

Az uradalmi nép ekkor széna- és szalmában igen nagy szükségét szenvedett. Troyer a régi szalmát a szegény nép között kiosztotta, a maradékot pedig a két urasági major részére megtartotta.⁴⁾

¹⁾ I/3. f. 6. — ²⁾ U. ott. (magy.) — ³⁾ alsó-ausztriai für. 1.

⁴⁾ VIII/X. f. 1.

667. 1590. márcz. 4. *Maros város Pálffynak ajándékot küld.*

Maros városának bírása és esküdtjei Maros városa részéről Pálffy Miklóshoz ajándékot küldtek. Az egyidejűleg irt magyar levélből nem lehet az ajándék mivoltát megállapítani.¹⁾

668. 1590. márcz. 5. *Radday András Ujvárról pénzt kér Pálffytól.*

Radday (v. Raway) András küldöncz által levelet intézett Pálffyhoz, melyben kérte, küldene neki költséget, miután már 150 frittal tartozik, s hitelezői minduntalan nyakára járnak.²⁾

669. 1590. márcz. 8. *Ferencz Mátyás Pálffyhoz. Bizalmas levél.*

Ferencz Mátyás tudósítja Pálffyt a kis úrnak s a kisasszonynak (Pálffy gyermekei) jó egészségéről s kéri, hogy a kovács számára egy mázsa vasat küldjön.

Lendóczy úr egy levelet küldött Pálffynak, melyet Névery úr felbontott.³⁾

670. 1590. márcz. 11. *Ujvári katonaság.*

Komáromy Gergely deák kérte Pálffyt, gondoskodnék ujvári embereinek élelmi szükségleteiről.⁴⁾

671. 1590. márcz. 14. *Prágá. Rudolj király Pálffyt gyűlésre hívja meg.*

Rudolf király meghívja Pálffyt — a magy. tanácsosoknak f. évi ápril 8-án Ernő főherczeg elnöklete alatt — Magyarországon fontos és nehéz ügyeire nézve Bécsben tartandó gyűlésére.

1) 2) 3) VIII/X. f. 1. — 4) VIII/X. f. 1. (magy.)

Rudolf hathatósan szívére köti Pálffynak, hogy e szükséges gyűlésen megjelenjen, mit azon jóhajlammal fogva, melyet irányában ápol el is vár tőle.¹⁾

672. 1590. márcz. 18. *Beyasy János Pálffyhoz. Csábrágról.*

Beyasy ? János panaszkodik a csábrághi szolgálónépnek rossz hirnevére s kéri Pálffyt hogy a bevádolt csábrághiakkal, kik jobbak hírüknél törvény szerint járjon el.²⁾

673. 1590. márcz. 20. *Az ujbári katonatisztek Pálffyhoz fizetésük dolgában. A dézsmabérlet.*

Az ujbári katonaság tisztjei Hathalmy Pált és Balázs deákot követségben küldték Pálffy Miklóshoz, hogy az ujbári katonaság fizetését sürgessék, mivel a katonatisztek az ujbári udvarbirótól hallották, hogy a fizetést egyidőre meg nem kaphatják.

A tiszték Pálffyt arra is kérték, hogy nekik az ujbári dézsmát oly áron bérbe adja, a mint azt addig mások bérelték.

Pálffy ezelőtt megígérte volt, hogy az ujbári katonaság fizetése érdekében a királynál fog közbenjárni.³⁾

674. 1590. márcz. 23. *A lévai katonaság Pálffytól fizetést kér.*

Midőn Pálffy, mint ujbári főkapitány, Lévára hivatta vala a gondviselésére bizott váraknak kapitányait, hadnagyait és vajdáit, azt jelentette ki előttük: hogy a vitézlő nép fizetése végett ezentúl nem kell a királyt untatni, minthogy Pálffy fog a fizetésről gondoskodni.

A lévai katonaság e nyilatkozat alapján fizetése végett erélyes s hathatós kérést intézvén Pálffyhoz, jelentette: hogy oly pénzszükséget és élelmi hiányt nem szenvedett mint Pálffy

¹⁾ I/II. f. 7. — ²⁾ VIII/X. f. 1 — ³⁾ VIII/X. f. 1.

alatt. Ha Pálffy haladéktalanul nem segít rajtuk, éhen fognak halni vagy el fognak szökni; a lovaknak még csak szalmájuk sem volt.

A Pálffy hatósága alatti várak — úgymond — Lévát s Korponát kivéve, jó ellátásban részesülnek.¹⁾

675. 1590. márcz. *Ozman váczzi magyar rabjai Pálffyhoz szabadulásuk végett.*

„Mi szegény megnyomorodott ker. rabok, kiknél lehetetlen dolog hogy egész Konstantinapolytól fogva Ujvárig, se török, se keresztény rabok nagyobb inségben és kinlódóbb nyomorúságban lehessenek nálunknál az elfutott Zalay Tamás miatt, kinek Nsgod eddig régen ha akarta volna elejét vehette volna. Nyolcz egész hónaptól fogva, mennyi méltatlan való vereségeket és kinzásokat rajtunk cselekedtek érette, mikről Nsgodnak gyakorta mint bizonyos emberek által és mint titkon való írásaink által megtaláltunk.

Im mostan viszont ujabban elkezdték rajtunk a napi vereségeket; minden vasárnap verten-vernek bennünket, mind lábaink elszáradnak és mind alfeleink kirothadnak a napi vereségek miatt, melyek talán Nsgal ennyi végre tudva nincsenek, melyben bizonyosak vagyunk, hegy Thúry Márton urunknál mind mi nyomorúságaink tudva vannak, de az kinek nem fáj, annak nem serzik (?)

A minemű levelet Nsgod, a mit rabtársainktól a bégnek küldött volt, és a hol azt írja Nsgod, hogy méltatlan ne sanyargassanak bennünket, mert ott kint is (?) bégek, agák, vajdák vannak, és el nem szenvedí Nsgod; csak nevetik és azt mondják: (Nsgod megbocsássa) az eb úgymond megmerné e inkább próbálni hogy csak ruháikat is azoknak avégre illetné; és mikor vernek is bennünket, mindenkor ezzel vernek: a bégek az agák és a vajdák megmentnek — úgymond — benneteket.

¹⁾ VIII/X. f. 1.

Mindazáltal alázatosan könyörgünk Nsgodnak, mint kegyelmes urunknak az égi élő megfeszített Jézus Krisztusért, ne hagyjon Ngod bennünket; ne szenvedje Nsgod e méltatlan nyomorúságainkat, hiszen Nsgodnak kellett esedeznünk, ha Nsgod mellettünk nem fog, kinek esedezzünk, hogy a másvilágon a mi vérünk Nsgod után ne kiálltson, mert immár a nagy sok kínzások és vereségek miatt kénytelenek vagyunk a sorsot reánk vennünk, ki miatt minekünk soha szabadulásunk nem lehet, Nsgod fogja meg utunkat, a ki még szabadulhatna is, mert nem akar Nsgod megoltalmazni igazságunkban. Tekintse meg az Istenért Nsgod, és a Nsgod tisztét, a kiben vagyon Nsgod, s efféle szegény gyámoltalan megnyomorultakon könyörüljön Nsgod, kik a Nsgod keze alól veszünk el, vagy szabadulhatunk vagy nem, csak Nsgod ezt vegye el rólunk; ne sanyargassanak érte bennünket, mely sanyaruságunkat mástól is megértheti Nsgod.

Isten tartsa meg Nsgodat mind a te Nagyságodhoz tartozókkal egyetemben. Váczott 1590. Marc.

Nsgod szegény megnyomorodott alázatos rabszolgái mind fejenként Ozman basa rabjai.“ ¹⁾

676. 1590. márcz. 25. *Halil Kihaja Ferhát basának budai udvarmestere Pálffyhoz. Rabok váltsága ügyében.*

Halil megértette Pálffynak leveléből: hogy Farkas Pál „szegény legény“ volt, kit nem lehet megsarczolni. A budai basa két hónapot engedett Farkasnak, hogy sarczára szert tegyen, s immár kilencz hónapja, hogy ő sarczával a basát ki nem elégítette, mire ez nagyon megharagudott. A basa sem a posztót sem a pánczélt sem a kést nem fogadta el, Farkasnak sarcza ugyanis ön és kés volt, amint ezt Halil Thúry Mártonnak megírta vala. A posztó, pánczél és a kések eddig a bíró házánál valának, s ezeket Halil visszaküldötte, mivelhogy a basa ezeket semmikép sem akarja átvenni.

¹⁾ I/III. f. 4.

Ibrahim aga sokat könyörgött a basánál, hogy ez Farkas sarczáért őt szabaddá tenné. A basa megdorgálván őt, többször elűzte, s nem bocsátotta többé maga elé; de midőn Pálffynak levelét meghozták a basa ismét magához bocsátotta. A basa az urak és agák könyörgésére végül ráállt, hogy Farkas sarcza Ibrahim aga váltságdíjába számíttassék.

Halil ezután kérte Pálffyt, hogy a basának kedvét ne szegje, s tartsa meg Farkas sarczát. Ibrahim aga sarczában még 570 frt fog maradni, melyet Halil Pálffynak valamely árúban megfizetend. Halil felette hasznosnak mondta, hogy Pálffy Ferhát basával megismerkedjék és barátkozzék.

Továbbá szemrehányással illeti Pálffyt, mivel ez a rabokat „megtaglalta“, miért a basa igen megharagudott. „Az itt való rabokat — úgymond Halil — senki csak egy újjal sem üti; ha kezességért meg kellett volna a rabokat taglalni, Farkas Pál kezését egynehányszor megtaglalhattuk volna; de annak semmi hasznát nem látjuk, abban Ngdnak is semmi haszna nincsen, sőt inkább átok; azért kérem Ngdat, mint vitéz szomszéd Ngs. Urat a szegény rabokat Ngd. meg ne nyomorgattassa, mert ő Nga (t. i. a basa) azon megesküdött, hogy ha azonképen tőle taglaltatják a rabokat, valamennyi rab be jön a vasat le vágatja a lábáról és szabadon bocsátja, akár felmenjenek s akár alá; az itt való rabokban is pedig egyet is ki nem bocsát; azért jobb, hogy Ngd Ő Ngával megbarátkozzék és ismerkedjék; ha Ngod. Ő Ngával megismerkedhetik, higgye Ngd. gonosz szomszédja Ngdnak nem leszen.¹⁾

677. 1590. márcz. 25. *Piry Spagia Budáról Pálffyhoz rabváltság ügyében ír.*

„Ezt akarom — írja Piry — Ngdnak tudtára adni, hogy az én rabomat Lukáczt bocsátottam volt ki Szabó Vinczéhez fejes szabadulásának gondviselésére, kit értettem, hogy Ngod akarattjából vitetett volt ki, kinek sarcza tizenkét vég karatia,

¹⁾ I/III. f. 4.

és hét rőf tafeta volt, mely posztó itt készpénzben kétszáz forintot tett volna; a tafeta pedig tett volna huszonöt forintot; mely rabot a Ngos basa — hogy megértett volt Ő Nsága — azt parancsolá, hogy azt a Nsgod rabja: Ibrahim aga — sarczába hajtánám, azért az Ő Nsága parancsolatja szerint azt oda Ngodnak hajtottam, ki felől irtam Szabó Vinczének is, azért Nsgod az én rabom sarczát Szabó Vinczétől várja, mert engemet itt megelégitettek, és én immár Szabó Vinczétől semmit sem várok.

Isten éltesse Nsgodat!“ ¹⁾

678. 1590. ápril. A budai basa a magy. hirályhoz.
Panasz Pálffy eljárására.

„Annak utánna Pálffy ismét küldött volt egy levelet az esztergomi bégnek ilyenképen: hogy én most a királynál voltam, mondtam hogy Ngod a szegény jobbágyot igen keseríti; és jó az jobbágyhoz, ennekem is azt parancsolá hogy én is jó legyek hozzájuk és a frigyét megtartsam. Mely levelet az esztergomi bég látván, azt tudta hogy igaz az ő írása, és ahhoz tartotta magát. Másfelől Pálffy nagy sereggel eljött Esztergom és Czigederlen alá, és az előttjárók, mint jártak, tudjuk, uyilván vagyon Felségednek, mely dolog hogy lett; Pálffy ő maga is egy hegyről nézte; így akarta levelével a hatalmas császár vitézeit megcsalni, kit az Isten bűne szerint megbüntetett; ki ha felségtek akaratjából lett jó, hol pedig felségtek akaratja ellen lett, efféle dologért miért felségtek hogy meg nem bünteti. Ha valami apró csata volna meg lehetne, tizen tizenöten, huszan, mert vannak ott itt is leventék, kik egynehányan összeütik magukat magyar süvegbe öltöznek, úgy mennek ki, onnan is török süvegben a hatalmas császár várai alá jönnek, ha hol mit csálhatnának, kik mondják: hogy mi Hamza bég Sarajabeliek vagyunk, hamar jöjjetek segítségre, kevés a magyar és itt és itt vannak, kik pedig más várbelieknek mondják

¹⁾ I/III. F. 4.

magukat, és akképen akarják kicsalni őket. De azok is eszökbé vévén ki nem mennek; efféle dolog ha lenne is, de ilyenképen haddal a hatalmas császár vára alá nem szükség volna mind szüntelen indulni, és jönni, mert az frigynek ellene vagy. Azt is hallottuk, hogy Pálffy király ő felsége udvarában nevelkedett fel, ennekokáért azt tudtuk, hogy emberséget tanult, és a vitézlő dologhoz tud; de a mint látjuk nem király udvarába lakott, hanem hóhér volt mestere kitől tanult, mert az elmúlt napokban egy marok fogat hozának előnkbe, kiket hóhér módjára a szegény rabok szájából szedetett ki, kik hol anélkül is kézben vannak illett volna-e azt cselekedni, ha vitéz ember volna? Itélje meg felséged hol lába vasban, kalodában keze kötözve van, kiért mindezideig is egy rabot is még csak egy újjal sem ütöttünk, noha itt is sok fő vitéz rabok vannak, mert noha hitben különbözünk de egy Istenünk vagy; azért lássa felséged, ha az ittvaló rabokon mi is azt cselekedjük. Datum Budae in festo Resurrectionis Domini. A. 1590.“¹⁾

679. 1590. ápril 18. *Ernő fhg Pálffyhoz Csúzy Pálról.*

Chwzy Pál érsekujvári katona Ernő főherczegnél folyamosdott: hogy neki öreg napjaiban az esztergomi érseki javakból tisztességes ellátást rendeljen. Chuzy 40 évig hiven katonáskodott, és sebei következtében képtelenné vált további hadi szolgálatra. Ernő tudósítást kívánt Pálffytól Chwzy katonai szolgálatáról.²⁾

680. 1590. máj. 3. *Ernő fhg. dorgálja Pálffyt a vaali támadás miatt.*

Ernő főherczeg szemrehányó levelet intézett Pálffyhoz azon veszteség miatt, melyről ez őt ápril 24. levelében értesítette.

Ernő azon mentő okokat, melyeket Pálffy a török ellen Vaalnál intézett támadásra nézve felhozott annál kevésbbé tar-

¹⁾ I/III. f. 11. — ²⁾ I/II. f. 8.

totta elfogadhatóknak, minthogy Pálffy az ilyen kihágásoktól mind írásbelileg mind szóbelileg óvta vala.

Ernő ezen leveléhez csatolva volt Ferhát basának Ernő főherczeghez intézett magyar levele is, melyben panaszkodott: hogy a magyarok Pálffy vezetése alatt a törökök Vaalnál s Bolondvárnál (Ipoly mellett) ok nélkül megtámadták.¹⁾

681. 1590. május 5. *Ernő fhg a bányavárosi fizető biztosokhoz a hadi irnoki állás törlése czéljából.*

Ernő a bányavárosi fizető biztosokhoz intézett levelében említi: hogy eddigelé Ujvárott magyar hadi irnok volt alkalmazva; a költség megkímélése végett azon véleményt vetette fel: hogy talán czélszerű lenne ezen irnok teendőit a német irnokra bizni, A biztosok evégből Pálffy ujbári főkapitánynyal voltak értekezendők.²⁾

682. 1590. máj. 7. *Troyer J. Pálffyhoz.*

Troyer Joachim Gergely deák felhívására Vöröskőről néhány mut lisztet és zabot küldött Ujvárra s e küldeményről Pálffynak jelentést tett.³⁾

683 1590. május 8. *Riben város Pálffyhoz a császári katonák kihágásai miatt.*

Riben mezőváros előljárósága kéri Pálffy, tiltaná el a császári katonákat eddig gyakorolt mezei kihágásoktól, melyekkel vetéseik egy részét lelegetik s elviszik.⁴⁾

684 1590. május 9. *Ernő fhg. Pálffyhoz a lengyel toborzás beszüntetéséről.*

Magyarország némely vidékén 1590. év tavaszán többen katonákat toborzottak Lengyelország részére. Miután ez az

¹⁾ I/II. f. 8. — ²⁾ U. ott. — ³⁾ VIII/X. f. 1. — ⁴⁾ U. ott.

ország védelmének hátrányával járt, Ernő főherczeg figyelmeztette Pálffy, hogy ezen kihágást hatósága területén tiltsa el, a toborzókat fogassa el, s jelentse tel.¹⁾

685. 1590. máj. 9. *Hölgyi G. Nagyszombatból Kéri Pálffy, hogy rokonát szolgálataiba fogadja.*

Hölgyi Gáspár saját s a tinnini püspök nevében Trybiczky Miklós rokonát ajánlja Pálffy hadiszolgálatába és részére jó fizetést kér.

A pécsi püspök — úgymond — fennjár, predikál és a szentszéken elkezdte az ítéletet mindazáltal igen beteges.

Illésházy hétfőn Nagyszombaton át Pöstyénbe utazott.²⁾

686. 1590. máj. 14. *Ernő fhg Pálffyhoz a lévai alkapitányok elleni vizsgálat ügyében.*

A magy. kir. kamara panaszt emelt Hosszúthoty G. Ern-leitner Bálint, Baranyai Bálint, Kubinyi László, Ebeczky Mátyás tanácsosai által 1590. jan. 30-án több lévai alkapitány ellen, mivel csak a Léva vára erődítési költségének czimén Maros mezővárosra rótt pénzbeli illetékeket kellőleg nem értékesítették. Ez illetékek 1572—1589. évek között a kézimunka megváltásából eredtek.

Az alkapitányoktól előmutatott nyugták szerint Ispán István 560 frtot, Forgách Endre 180 frtot, Nagy Ferencz 300 frtot vett át.

A nevezett kamarai tanácsosok azért kérték Ernő főherczeget, hogy e pénz hováfordítása iránt vonja kérdőre az alkapitányokat, miután a török hódoltságban levő jobbágyság a törvény értelmében csak felét a szokásos adónak, u. m. 60 denárt tartoztak egy portától fizetni.

Ernő főherczeg megparancsolta Pálffynak, hogy e panasz tárgyában vizsgálatot rendeljen.³⁾

¹⁾ I/II. f. 8. — ²⁾ VIII/X. f. 1. (magy.) — ³⁾ I/II. f. 8.

687. 1590. máj. 14. *Pográny Benedek Pálffytól fizetést kér a katonaság részére.*

Pográny B. a korponai katonaság nyomorát igen élénk színekkel festi Pálffy előtt. Pográny kérve-kérte őket iürelemre, de ők már elvesztették bizalmukat. Ennélfogva sürgetve kérte Pálffy a fizetés mielőbbi kiszolgáltatására.¹⁾

688. 1590. máj. 14. *Pöstyén. Forgách Zsigmond Pálffyhoz Surány vára ellátásáról.*

Forgách Zsigmond 1590. elején atyjától cserekép Surány várát kapta. Ezért atyjának egy kastélyt adott az alföldön. Forgách Zsigmond tudósítja Pálffy, hogy Surány vára átvételével régi hű szolgáját Magyar Mihályt bizta meg, meghagyván neki hogy mindent Pálffy parancsolatja szerint intézzon.

Forgách arra kéri Pálffy, hogy nevezett szolgáját támogassa. Forgách azt hallotta, hogy a vitézlő népnek fele, ki fog menni a várból. Forgách a hátramaradt katonaságot kellő élelemmel szándékozik ápolni s a várat megjavíttatni, mely célra a surányi jószágtól járt kézimunkát s fuvarokat, nemkülönben a jókői, szomolányi s tapolcsányi ingyenmunkákat felajánlja.

Forgách személyesen kívánt Pálffyhoz elmenni, de most feleségestül Pöstyénben van, ennek betegsége miatt nem mehet el.²⁾

689. 1590. máj. 17. *Ernő fhg rosszalja Pálffy katonáinak két ütközetét s vizsgálatot rendel.*

Ernő főherczeg rosszalólag nyilatkozik Pálffy katonáinak Bakabánya s Kakat melletti ütközeteiről. Pálffynak ezekre vonatkozó mentegető érveit el nem fogadja s ez ügy megvizsgálására kirendelvén Praun Erasmust, komáromi főkapitányt s

1) VIII/X. f. 1. — 2) VIII/X. f. 1. (ered. magy.)

hadi tanácsost, meghagyja Pálffynak, hogy Praunt a vizsgálat vezetésénél a két csata körülményeinek hiteles körülményei kiderítése céljából, gyámolítsa.¹⁾

690. 1590. május 26. *Ernő fhg Pálffy neheztelésére elégtételképen irt.*

Pálffy, Ernőnek ezen rendeletét nagyon zokon vevén, ezt azonnal panaszlólag tudatta is Ernővel, a ki csillapítani igyekezett Pálffynak neheztelését azzal iparkodván elvenni a vizsgálatnak sértő jellegét: hogy hasonló vizsgálatok gróf Zrinyi és Kielmann ellen is vétettek vala fogamatba.²⁾

700. 1590. május 18. *Praun Erasmús Pálffyhoz.*

Praun kérdezte Pálffytól: nem vett-e a basától valamely tudósítást a bakabányai ügyre nézve?

Praun erre vonatkozólag még nem kapott levelet a basától. Budáról azt hallotta: hogy a törökök a portára küiön futárt küldtek. Budán azt mondták a törökök: hogy ilyesmi még soha sem történt a keresztények között.³⁾

701. 1590. május 19. *Mörals Jakab vöröskői tisztviselő Pálffyhoz. Gazdasági jelentés.*

Mörals terjedelmesebb tudósítást irt Pálffynak a vöröskői gazdaságról.

Az ispánok állítása szerint száz (Gwandten) föld volt már kiirtva, melybe kölest fognak vetni. A réteken is sokat irtotak, a mi sok munkába került.

Továbbá jelentést tett az ácsok, asztalosok és faragók által végzett munkákról.⁴⁾

1) I/II. f. 8. — 2) U. ott. — 3) I/III. f. 11. — 4) VIII/X. f. 1.

702. 1590. május 22. Ungnad D. Pálffyhoz.

Ungnad Dávid hosszabb levelet intéz Pálffyhoz a Sibrik-féle bakabányai szerencsétlen ügyben. E levélből kiérthető Ungnadnak Pálffy iránti jó hajlama.¹⁾

703. 1590. május 21. Ernő fhg. Pálffyhoz. Huszár Péter jövedelmei egy évre gyermekei részére biztosítottak.

Ernő jelenti, hogy Huszár Péternek — a pápai főkapitányság intézőjének — s másoknak hathatós kéréseire megengedte, hogy Huszár Péter fogságban levő testvérének: Mátyásnak gyermekei atyjuk hivatalának (officiolatus) jövedelmeit a gabona- és szőlőtermésig akkép élvezzék, mint azokat Huszár Mátyás fogsága előtt élvezte volt. A nevezett jövedelmek azután az érseki jövedelmekhez fognak csatoltatni.

Huszár Péter azt az ajánlatot tette, hogy az officiolatus ideje alatt fivérének lovait teljes számban fogja eltartani, mibe Ernő főherczeg beleegyezett.²⁾

704. 1590. május 21. Ernő fhg tudatja Pálffyval, hogy a Lengyelország részére való katonai toborzások ellen intézkedett.

Ernő főherczeg kénytelen volt Nyáry Pált és Dóczy Imrét az említett toborzásoktól külön levelekben eltiltani; mit Pálffynak tudomására hozott.³⁾

705. 1590. máj. 21. Ernő fhg megintette Pálffyt, hogy az érseki jövedelmek adminisztrátorának járó összeget fizesse ki.

Pálffy, mint újvári főkapitány az esztergomi érsekségből évi 3000 frtot azon kötelezettséggel kapott, hogy ebből az

¹⁾ U. ott. — ²⁾ I/II. f. 8. — ³⁾ U. ott.

érsekségi jövedelem administratorának 1000 frtot szolgáltatasson. Miután Pálffy ezen kötelességet megtagadta, Ernő főherczeg megintette őt annak teljesítésére kijelentvén, hogy a nevezett fizetés megtagadása esetén nem fogja megkapni az említett érsekségi illetéket.¹⁾

706. 1590. máj. 23. *Ernő Pálffy fizetése érdekében.*

Ernő főherczeg megparancsolta a kir. kamarának, hogy a báró Pálffy Miklósnak még 1588. évtől járó 6660 frtot fizesse ki.²⁾

707. 1590. jun. 25. *Ernő fhg Pálffy M. fizetése érdekében.*

Ernő jelentette, hogy Eck Kristóf császári biztos és Stytlz József fizető mesternek meghagyta : hogy Pálffynak ujbári kapitányi fizetését fizessék ki.³⁾

708. 1590. júniushó, a m. kamara Pálffyhoz.

A m. kir. kamara levelet irt Pálffyhoz azon erőszakoskodás ügyében, melyet Görögh János Dombay Benedek hitvestársán elkövetett volt.⁴⁾

709. 1590. *Trencsén vármegye Pálffyhoz. A felkelés szervezése.*

Trencsén vármegye Pálffy felhívására (Exaudi vasárnap utáni hétfőn) késznek nyilatkozott a török ellen részletes felkelést szervezni, ha ő felségének lovassága a legelőkről a vég-helyekbe fog vonulni, minthogy a vármegyei katonaság csak e feltétel alatt érheti el az óhajtott hadi sikert. A szegény nép — úgymond — képtelen arra: hogy részletes felkelést intézzon, s egyszersmind a királyi lovasságot is eltartsa.⁵⁾

1) I/II. f. 8. — 2) O. I. — 3) I/II. f. 8. — 4) M. K. I.

5) I/3. f. 5.

710. 1590. *Az ujbári katonatisztek fizetése.*

Thúry Mártonnak, mihelyt állomását elfoglalja havonként 30 tallérja (leibsbesoldung) és 100 lóra szokásos táblapénze lesz. Thúry alkapitány volt (Obristlieutenant).

Szelestey Jánosnak egy évre 50 tallér, 50 akó bor, 50 mérő gabona, 50 mérő zab, s 8 öl széna volt szolgáltatandó.

Paksy Dávid egy évre 15 tallért, 15 akó bort, 15 mérő gabonát s ugyanannyi zabot kapott.

A magyar őrmester ezelőtt havonként 4 frtot kapott. E fizetés most 2 frttal gyarapítottatott.¹⁾

711. 1590. jún. 3. *Mersand Mihály vistuki ispán Pálffyhoz. Gazdasági jelentés*

Mersand értesítette Pálffyt: hogy május hóban az ugarakat szántatta, Vistukon megcsináltatta a halastavat s Pudmericzen újból elkészíttette a téglapajtát; a Siroky harasztnál levő irtványokat kölessel bevetette; s hogy a falukban a jobbágyok gyarapodnak s a szőlők műveltetnek.²⁾

712. 1590. jún. 5. *Komáromvármegye Pálffyhoz elégtétel végett.*

Szentpétery János, Komárom vármegye alispánját, Naszvady Domonkost Komárom vármegyei szolgabíró előtt bolondnak, a vármegyét pedig rossznak nyilvánítván. Komárom vármegye 1590. jún. 5. e sértés megtorlása — s elégtétel végett Pálffyhoz fordult.³⁾

713. 1590. júliushó *Marosi jobbágyokról*

A magy. kir. kamara a marosi jobbágyok ügyében levelet intézett Pálffyhoz.⁴⁾

¹⁾ I/III. f. 5. — ²⁾ VIII/X. f. 1. (ered. magy.) — ³⁾ I/3. f. 5. (magy.) — ⁴⁾ M. K. 1.

714. 1590. júliushó. Pálffy M. békebirói szerepe.

Samarja mezővárosa s az érseki nemes praedialisták között bizonyos terület miatt egyenetlenség keletkezett. Ennek kiegyenlítésére Pálffy Miklós nyert megbízást.¹⁾

715. 1590. aug. 11. Ernő fhg Pálffyhoz. Fizetési meghagyás.

Pálffy a császári éléstári hivatalnak még 1583-ik évtől 1549 frt egy schilling és 15 denárral tartozott. Ernő főherczeg őt emez adósságnak s kamatainak gyors kifizetésére sürgette, mivel a király a nevezett hivatal szükségleteinek fedezésére 8 %-os kölcsönt kényszerült felvenni. Ha ezen tartozásának mielőbb eleget nem tenne, a királyi kamara ezt lefogja neki vonni.²⁾

716. 1590. okt. 13. Vittencz. Egy orvos Pálffyhoz.

Pálffy fölépült betegségéből. Betegsége alatt Vittenczről egy orvos irt elő neki orvosságot. Az orvos sajnálkozott, hogy fontos akadályok miatt személyesen el nem mehetett Pálffyhoz.³⁾

717. 1590. okt. 15. Mátyás fhg a kir. kamarához a pozsonyi vár javítása érdekében.

Mátyás főherczegnek rendelete szerint a pozsonyi várkapitányok kötelesek lesznek a várnál fölmerülő csekélyebb javításokat saját költségükön fedezni, minélfogva Pálffy is a pozsonyi várban készített órának költségét sajátjából fizesse.⁴⁾

718. 1590. okt. 17. Pálffynak gyermeke született.

Pálffy Miklósné megajándékozta férjét Katalin leányával. E gyermek keresztszülői voltak: Illésházy István, Bay Mihályné, s Balassa István, kinek helyettese volt Illésházy Istvánné. E Katalin később Forgách Zsigmond hitvese volt.⁵⁾

1) M. K. l. — 2) I/II. f. 8. — 3) VIII/X. f. 1. — 4) O. l. — 5) gr. Illésházy István feljegyz.

719. 1590. okt. 20. *A nógrádi rabok kérelme Pálffyhoz.*

Ozmann bégnek több nógrádi magyar rabja esdekelve kérték Pálffy szabaditaná meg őket fogságukból. Levelükben feletébb panaszkodnak fájdalmas megveretésük miatt. Azt írták: „hogy nadrágjukat, kapczájukat levetköztetik s meztelen testükön pálczákat törnek el.“ Egy rab naponként csak egy félke-nyerecskét kapott s a várnak hitvány kútjából kényszerültek vizet inni; miért is sokan vérhasban szenvedtek.

Isten után Pálffyban helyezték bizalmukat.¹⁾

720. 1590. okt. 29. *A m. kir. kamara Pátffytól tüzi fát kért.*

A pozsonyi prépostlak nem rég elégett. A kir. helytartó benne lakott, s itt tartották az országgyűlést s egyéb biráskodási üléseket. A legközelebbi nyolczados törvényszék a primás pozsonyi épületében volt megtartandó, mi okból a kir. kamara kérte Pálffy: hogy a szobák fűtésére a pozsonyi váruradalom erdeiből fát utalványozzon.²⁾

721. 1590. októberhó. *Pálffy pénzügyei, s hadi ügy.*

A kir. kamara bocsánatot kér Pálffytól hogy főkamarási illetékét ki nem fizetheti.³⁾

Pálffy véleményt volt nyilvánítandó arra nézve miként lehet a katonaság garázdálkodását megfékezni.⁴⁾

722. 1590. nov. 7. *Pálffy M. Mátyás és Ernő főhercegekhez. Pálffy a kir. helytartót ajánlotta a győri püspökségre.*

Pálffy Miklós Mátyás főherczeg felhívására a megürült győri püspökségre a királyi helytartót ajánlja kineveztetni. Ezen

¹⁾ I/II. f. 8. — ²⁾ I/III. f. 5. — ³⁾ M. K. I. — ⁴⁾ U. ott.

ajánlatát avval indokolja: hogy az legidősebb a püspökök között s mint régi szolgája a királynak ennek uralkodó házáért s a maga hivatalának méltóságáért sokat kényszerült költeni.

Az ő helytartói és kancellári kiadásai felülmulják a nyit-
rai és győri püspökségek jövedelmeit.

Pálffy avégből, hogy a királyi helytartó magas hivatalához képest a király méltóságát képviselhesse, ezt a győri püspöki székre ajánlotta.

Pálffy hasonló értelemben irt vala ez ügyben Ernő főher-
czegnek is.

Egy 1590. decz. 20-án kelt eredeti levél bizonyosága sze-
rint Mátyás s Ernő főherczegek a magy. tanácsosok többsé-
gével ugyancsak a helytartót ajánlották a megürült püspöki
székre.¹⁾

*723. 1590. Pálffy s több pozsonymegyei földes úr a
főherczeghez. Tiltakozás az idegen borok behozatala ellen.*

Pálffy Miklós több pozsonyvármegyei földesúrral u. m.:
Báthory István Dévény urával, Illésházy István, Dietrichstein
Miksa bazini és szt-györgyi bárókkal egyetemben, továbbá Po-
zsony, Nagyszombat, Sopron városok, Bazin, Szt.-György, Ré-
cse, Jókeő, Modor mezővárosok nevében s mint Vöröskő ura
könyörgött a főherczegnél: hogy szigorúbb rendszabályokkal
akadályozza meg azon visszaélést, melynélfogva az 1577-ik 42.
trcz. világos rendelete daczára idegen borokat hoznak be a bel-
földi bortermelők kárára.

A harminczadosok nem boldogulhattak a borok szállítóival,
kik között Salm Gyula, Balassa István, Czobor Pál, Révay
urak és Listhy János említették.

Pálffy czélszerűnek vélte a harminczadosokat egyenkint
figyelmeztetni s az említett kérvényező urak készek lennének a
harminczadosoknak adandó rendeletek végrehajtására gyalog
katonasággal segélyt nyújtani.

¹⁾ U. 1.

Pálffy s az említett kérvényezők kívánatosnak nyilvánítván: hogy a magyar borok Ausztria- és felső Németországba szállíthatassanak; erre nézve engedélyért folyamodnak.¹⁾

Jegyzet. A kelet napja nincs jelezve.

724. 1590. *Fugger Márk Pálffyhoz. Rokoni levél.*

Fugger Márk tudomására jutván azon okoknak miért Pálffy a csász. udvarba ment, kívánja, hogy elvégezvén ott ügyeit, övéihez szerencsésen visszatérhessen.

Azon esetre, ha Fuggerék Magyarországon gabonát vásárolnának, erről őt előzetesen értesíteni s közvetítését kikérni fogja.²⁾

Jegyzet. A kelet napja nincs jelezve.

1591.

725. 1591. febr. 4. *Mátyás fhg Hölgyi Gáspár nagyszombati harminczadoshoz. Pálffy megkapja a katonai fizetési hátrálékot.*

Mátyás főherczeg Hölgyihez rendeletet bocsátott, melynél fogva ez köteles lesz Pálffynak komáromi katonai fizeteshátráléka czimén 10.000 rebus forintot 4 következő éven át egyenlő évi részletekben minden kamat nélkül lefizetni. Az erre vonatkozó utalványokat Gattermayer Egyed császári hadi pénztárnok állította ki Pálffy részére.³⁾

726. 1591. febr. hó. *Pálffy birói szerepe.*

Pálffy megbízást kapott: hogy Váczy János Esztergom vidéki jobbágynak Illésházy István zaklatásai miatti panaszát megvizsgálja, s esetleg ez érdekében igazságot szolgáltatasson.⁴⁾

1) O. I. — 2) I/III. f. 6. — 3) N. Muz. — 4) M. k. I.

727. 1591. márcz. 22. Mátyás fhg. Pálffyhoz a katonaság hiányos fizetése ügyében. Pálffy érdemeinek méltatása.

Pálffy a katonaság hiányos fizetését s a jobbágyok szegénységét élénk színekkel ecsetelte Mátyás főherczeg előtt. Mátyás Pálffynak erre vonatkozó jelentését nemcsak az udvari kamarával, hanem magával a királylyal is közölte. Mátyás jó választ remélvén, megkérte Pálffyt, hogy a katonaságot s a szegény jobbágyokat türelemre intse.

Mátyás dicsérőleg kiemelte Pálffynak azon áldozatkészségét, melylyel több lovat saját költségén tartott el.

Mátyás az erre vonatkozó kárpótlást jó remény kilátásával függőben hagyta.

Mátyás Pálffy személyes érdemeinek méltatására nézve oly meghagyást ígért adni a biztosoknak, melynek eredményével Pálffy remélhetőleg meg lehet elégedve.

Mátyás oda nyilatkozott, hogy Pálffynak a főkapitányságról való lemondását el nem fogadhatja s ezt nem is tartja czélszerűnek.

Mátyás Pálffynak lemondását valamint ezelőtt épúgy jelenleg is a király elé terjesztette, kinek válasza nélkül Pálffy állását el nem hagyhatja. Mátyás nem kételkedett hogy a király Pálffy szolgálatait s jóakarátját nem fogja alkalmilag elismerés nélkül hagyni.

Mátyás rendelete értelmében értesítendő volt a budai basát: mikép garázdálkodtak s pusztítottak a törökök a sarlói vásáron a bégnek menevédje daczára.¹⁾

728. 1591. márcz. 26. Báró Lichtenstein János bizalmas levele Pálffyhoz.

Báró Lichtenstein köszönettel elismeri a Pálffy küldeményének (Pastuchen) átvételét s megelégedését nyilvánítván e küldeményre nézve, az érte járó pénzt a küldöncz által szolgáltatja át.

¹⁾ I/III. f. 1.

Viszontszolgálatát ajánlván, jelenti hogy nejével és Stahremberg úrral azonnal indul anyja látogatására.

Lichtenstein várta Pálffy látogatását. Mihelyt szerét teheti Pálffy Vöröskőn vagy Ujvárott megfogja látogatni.¹⁾

729. 1591. márcz. 27. *Hölgyi Gáspár Nagyszombatból Pálffyhoz gazdasági ügyben.*

Hölgyi Gáspár midőn Pálffytól Zuháról márcz. 27-én Nagyszombatba haza jött, fölkereste a velenceiek buzavevő faktorát. Ennek urai Velenczéből azt irták, hogy több buzát már ne vegyen, míg tőlük nem kap értesítést, mert reményök van, hogy Danzka felől a tengeren az angol királyné engedelmeiből elég buzát kapnak, mit a királyné eddig ellenzett. A faktor nem akart Hölgyivel Vöröskőre feljönni. Ő bizonyosan ravaszúl arra számít, hogy a búzavevők gyérülni fognak s a buza ára leszáll.

Hölgyi könyörgött Pálffynál, hogy Aranyossy Pált melléje ellenőrnek ajánlja. Aranyossy akkor Illésházy szolgálatában volt.²⁾

730. 1591. márcz. 27. *Majthényi László Zólyom főispánya és Zólyomvár kapitánya Pálffyhoz a bakabányai ügy érdekében.*

Majthényi tudósítja Pálffy, hogy ennek rendeletéhez képest a „bakai törvényen“ (bakabányai ügy törvényes elintézésében) szívesen fog részt venni. Most azonban több napra szabadságot kér, hogy Thárdy István sógorával a berencsi jószágfelosztásnak ügyét elvégezze, s hogy Keketébe mehessen. Ha elmegy Zólyom várát jó karban fogja hagyni, hogy semmi kár ne essék benne.³⁾

731. 1591. márcz. 28. *Czobor Pálné Sasvárról Pálffyhoz. Czoborné meghívta Pálffy férje temetésére.*

Czobor Pálné szül. Mérey Zsófia jelenti, hogy férje Czobor Pál meghalálozott. Férjének testvérével: Czobor Mihálylyal

¹⁾ I/III. f. 11. — ²⁾ VIII/X. f. 1. (magy.) — ³⁾ U. ott. (magy.)

elhatározta: hogy Czobor Pálnak temetése a javított naptár szerint április 17-én fog megtartatni. Pálffy mint urukat s pártfogójukat kéri, hogy a temetésen megjelenni sziveskedjék.¹⁾

732. 1591. márcz. 30. *Pálffy többedmagával a királyhoz s Ernő főherceghez. Kérvény a hanyatló közügyek orvoslása végett.*

A kérvényezők: 1. a nyitrai püspök, 2. pécsi püspök, 3. István váci püspök, 4. ? Ferencz, 5. Pálffy Miklós, 6. Révay Ferencz 7. Illésházy István, 8. Istvánffy Miklós, 9. Joó János.

A kérvényezők őszintén arra hivatkoznak: hogy a haza és közjólét iránti kötelességük indítja őket kérésük előterjesztésére. A főbajt a következőkben keresik: a végvárok nincsenek kellő véderővel felszerelve; a katonák nem fizettetnek, s az adószedők az adó behajtásánál lelkiismeretlenek. Ha ez tovább így menend tarthatni tőle: hogy a nép fellázad.²⁾

733. 1591. ápril 1. *Dévény. Bay Mihály neje temetésére hivta Pálffy.*

Bay szomorú szívvvel jelenti: hogy neje „nagyszentül és istenesen kimulván a világból“, őt özvegyen hagyta két gyermekével. Az urak tanácsából nejét ápril 4-én kívánja eltemettetni. Pálffy kéri sziveskednék a temetésen megjelenni. Bay Pálffy komájának nevezi magát.³⁾

734. 1591. ápril. 2. *Nagyszombat Geöreögh János bizalmas levele Pálffyhoz.*

Geöreögh Kelemen deáktól köszönettel értesült Pálffynak jóakaratajáról, melyről sohasem kételkedett. Geöreögh ápril 2-án

¹⁾ U. ott. — ²⁾ U. l. — ³⁾ VIII/X. f.1. (magy.)

a Fehér-hegyen át Holicsra volt menendő. Levelemben igéri, hogy visszatértében Pálffy Vöröskőn vagy Ujvárott megfogja látogatni.¹⁾

735. 1591. ápril. 7. *Ernő fhg. a királyhoz a hanyatló közügyek érdekében.*

Ernő a magyarországi főurak kérvénye alapján igen erélyesen kötötte szívére II. Rudolfnak Magyarország sorsát, elhárítván magától minden felelőséget, mivel — úgymond — ő mindenkor, minden országos ügyet a király elé terjesztett volt.²⁾

736. 1591. máj. hó. *Pálffy Miklóst megbízták, hogy a sókereskedőknek Hathalmy Pál ellen emelt panaszát vizsgálja meg.*³⁾

737. 1591. május. 4. *Pográny Benedek Pálffyhoz Nemeskürtről a lengyel toborzásokról.*

Pográny jelenti Pálffynak: hogy a lengyelek a korponai sereget maguk részére csábítják. A csábító leveleket Pográny Ungnád Dávidnak a császári hadi tanács elnökének el is küldte.

Balássy Bálint Kürtössy Zsigmondot Lengyelországba csábítja.

Pográny Horváth Györgyöt Pálffy pártfogásába ajánlja.⁴⁾

738. 1591. május. 30. *Mátyás fhg. Pálffyhoz. A török portyázások megtorlása. Lebeszélés Pálffy lemondási szándékáról. Pálffy jogot nyer vajdákat kinevezni.*

Mátyás főherczeg Pálffynak május 21, 22, 23, 24-én kelt négy levelére válaszol. — A töröknek Farkasfalván tett pusztításaira nézve Mátyás főherczeg kártalanítást kért a basától.

¹⁾ U. ott. (magy.) — ²⁾ U. l. — ³⁾ M. k. l. — ⁴⁾ VIII/X. f. 1

Miután a törökkel az akkori viszonyok között semmit sem lehetett jó szerével végezni, Mátyás meghagyta Pálffynak, hogy elmélkedjék a fölött: mikép lehetne a török szerződésellenes portyázásának ellentállni s őt megtorolni.

Mátyás meglegedését nyilvánította Pálffynak azon intézkedése fölött, melyet a határok megerősítése s biztosítására tett.

Mátyás kijelentvén: hogy nincs ugyan joga Pálffy a főkapitányi állásban erővel marasztalni, s hogy Pálffynak erre vonatkozó lemondási kéretét a királylyal is közölte, egyúttal azt is nyilvánította, hogy ez állásnak más egyénnel való betöltése nagy zavarral járna.

Mátyás bizalmát helyezvén Pálffynak ismeretes hűségében, remélte, hogy ez e méltoságról, mely reá kiváló megtiszteltetés gyanánt ruháztatott, a király elhatározásáig nem fog leköszönni, s eddig a nemességet is megtartja a szolgálatban.

Mátyás Ali füleki bégnek fenyegetéseit a budai basával s a császári orátorokkal igérvén közölni, felhívta Pálffy, hogy Ali netáni portyázási terveit idejekorán megfigyelje, s ezeket meghiusítsa.

Mátyás meglegedését fejezte ki azon egyénekre nézve, kiket Pálffy a megürült ochavai vajdaságra ajánlatba hozott; mivel azonban Ochava Donhausennek van alárendelve, meghagyta Pálffynak, hogy az illető egyénekről Donbausennel értekezzék, s ezután a kinevezést saját belátása szerint foganatosítsa.¹⁾

739. 1591. június 7. *Ernő fhg. Pálffyhoz a honvédelem érdekében.*

Ernő főherczeg értesülvén a katonaság inségéről s a bányavárosokat fenyegető veszélyről, ezt segélynyerés végett a királylyal közölte volt, s erről Pálffy is tudósította. Ernő tagadólag válaszolt Pálffynak azon kívánságára, hogy a győri várból s más kapitányoktól segélyt kapjon, miután az illető végházaknak védereje a székesfehérvári és esztergomi törökök miatt nem

¹⁾ VIII/X. f. 1.

csökkenthető. Ernő azonban a védelem érdekében irt a győri és komáromi kapitányoknak, továbbá Nádasdy, Zrinyi Erdődy és Batthyánnak.

Ernő nézete szerint Drégely bővítését és Balassa-Gyarmath építését nem lehetett megakadályozni, mert ezek az ellenség területén voltak, hanem — úgymond — lehetne a törökök e szándokát közvetve valamely hadifogás vagy tűz által megakadályozni.

Ernő megparancsolta Pálffynak: hogy az uti közlekedést lehetőleg akaszsa meg s a hidakat fölbontva tartsa.¹⁾

740. 1591. jún. 11. *Ernő fhg. Pálffyhoz. Pálffy békebírói szerepe.*

Ernő főherczeg meghagyja Pálffynak: hogy Kecskemét polgárait — a Nyáry Krisztina s veje Osztrosith Endre mint egy fél, és Kecskemét városa között foganatosítandó egyezkedési értekezletnél, — minden erőszakoskodás ellen megvédje.²⁾

741. 1591. jún. 22. *Gregoróczy Vincze győri alkapitány kérte a győri kapitányi állomást, mely Lichtenstein Erasmus halálával megüresedett.³⁾*

742. 1591. július 2. *Ernő fhg. Pálffyhoz. Pálffy közvetítő szerepe Illésháznál.*

Illésházy, ki Csábrágh várát gondozta, folyamodván Ernő főherczeghez a katonaság fizetésének felemelése végett, kijelentette: hogy a vár további gondozását csak kérésének teljesítése mellett viselheti.

Ernő Pálffyhoz intézett levelében helyteleníti Illésháznak említett szándokát, meghagyván Pálffynak, hogy őt arról beszélje

¹⁾ I/II. f. 8. — ²⁾ O. I. — ³⁾ A.-ausztr. főrend. I.

le, minthogy a királyi kincstár mostoha helyzete miatt a katonaság fizetése nem gyarapítható.

A király — úgymond — más uton fogja jutalmazni Illés-háznak szolgálatát.¹⁾

743. 1591. július 6. Ernő fhg. Pálffynak prágai útjáról.

Ernő lebeszéli Pálffyt prágai útjáról s ezt jobb időre halasztani kívánván igéri, hogy a cseh és morvaországi adók nemsokára fognak megérkezni.²⁾

744. 1591. júl. 25. Szinán budai basa Pálffyhoz. Szinán hitlevelet kért egy zsidó részére.

Szinán megkereste Pálffyt Hagymot nevű zsidónak követelei érdekében. Szinán ez ügyben már többször írt vala Pálffynak, ki a zsidót Esztergomba küldeni kívánván megígérte, hogy fölmenetele végett hitlevelet fog küldeni neki. Szinán felküldte Hagymot Mózes nevű társával az esztergomi béghez, ki tudtára adván Pálffynak a zsidók megérkezését, ettől az ígért hitlevelet nem kapta meg.

Szinán fölhívta Pálffyt szava beváltására s a zsidó követeleinek végrehajtására említvén, hogy midőn Pálffy egy prágai zsidó Budára való jövetele végett hitlevélért Szinánhoz fordult, ezt ő késedelem nélkül megadta.³⁾

745. 1591. aug. 8. Ernő Pálffyhoz hadügyben.

Ernő jelenti Pálffynak, hogy a katonaság zsoldjának elnyerése végett külön futárt egy igen sürgető levellal küldött a királyhoz Prágába.⁴⁾

1) I/II. f. 8. — 2) U, ott. — 3) I/III. f. 4. (magy.)

4) I/III. f. 8.

746. 1591. aug. 12. *Ernő Pálffyhoz a túróczi prépostságról.*

Ernő főherczeg kérdezi Pálffytól, mi előnyöst lehetne véghezvinni a túróczi prepostságban levő jezsuiták számára alapítandó Collegiumnál.¹⁾

747. 1591. aug. 28. *Troyer Joachim Vöröskőről Pálffyhoz. Hadügy és gazdasági ügy. Pálffy czimer.*

Troyer Ujvárbá küldött levelében jelenti, hogy mult szombaton Pálffy rendeletéhez képest részt vett a szempczi gyűlésen,, hol határozatba ment: hogy a vöröskői uradalom a már kiállított 36 katonán (Schützen) kívül még 56-ot küldjön, kiket Troyer csakhamar egybegyűjtván aug. 28-án Farkashida és Szered felé küldött; mindegyiknek egy-egy forintot adván költségül.

Épen midőn útnak indultak, bazini Benedek deáktól arról értesült: hogy a nevezett 56 katona már nem lesz szükséges: minek következtében Troyer őket visszahivatta. Rosszalja, hogy a vármegye ezt kellő időben nem adta tudtára.

Vöröskő vára épületén ekkor a kőművesek és ácsok szorgalmasan dolgoztak. A kőművesek befalazták az új ablakokat és ajtókat. Az ajtó felett a czimert is be akarták falazni, de várnak a kőfaragóra, kinek ennél szintén jelen kell lenni.

Troyer több élelmi szert küldött Pálffynak s jövőben többet is ígér küldeni.

Végül tiszteletét nyilvánítja Pálffynénak, ki bizonyosan ekkor Ujvárott férjénél tartózkodott.²⁾

J e g y z e t. Kétséget nem szenved, hogy az említett czimer azonos Pálffy Miklósnak s nejének Fugger Máriának azon 1590 évből való czimerével, mely Vöröskő fellegrvárának udvarán egy

¹⁾ U. ott. — ²⁾ VIII/X. f. 1.

ajtó felett mai nap is jó karban szemlélhető. A czimer kőlapján a Pálffy és Fugger, családok czímerei láthatók, melyeknél e felirat olvasható: „Nicolaus Pálffy Erdoed, Liber Baro et Dominus in Vereskew Comes Posoniensis, Sac. Caes. Reg. que Mttis Consiliarius, Cubicularius et Hung. Cubiculariorum Regalium Magister nec non Partium Regni eiusdem, Cisdanubianarum, Praesidiique Ujvariensis Supremus Capitaneus, Maria Fuggera Baronissa in Kirchpergh et Veissenhorn MDLXXXX.

748. 1591. szept. 4. Bécs. *A mantuai herczeg Pálffyhoz.*

A mantuai herczeg Savorgnano Germanicus marquis udvarnoka által egy levelet küld Pálffynak, melyben eziránt kiváló tiszteletét és barátságát nyilvánítja.¹⁾

749. 1591. szept. 5. Ernő fhg. Pálffyhoz. *Örömnilyvánítás Pálffynak Kokkern melletti győzelme felett.*

Ernő örömét és megelégedését fejezi ki, Pálffy előtt azon hősie vitézségért, melyet Pálffy s más katonák a Kokkern melletti csatában tanusítottak, a miért Istennek hálát is ad.

A csata szerencsés eredménye daczára Ernő inti Pálffyt, hogy nyílt csatára ne adjon okot. Ajánlja neki hogy Hardeg gróffal bizalmasan levelezzen s vele egyetértve annál inkább állhassanak ellen a töröknek.²⁾

750. 1591. aug. 28. gr. Hardeg Ferd. Kassáról Ernő fhghez. *Egy újabb haditerv.*

Hardeg fájdalmát fejezván ki Kis-Komár vesztesége felett, Ernőnek utasításához képest aug. 26-ra Tokajba hívta össze a felső vidéknek előkelőbb urait u. m.: a váradi püspököt, Báthory Istvánt, Dobót, Forgách Simont, Homonnay Istvánt, Prépostváryt, Rakóczyt, Chapyt és Széchy. Dobó hidegen mentette

¹⁾ I/III. f. 3. (olasz.) — ²⁾ I/II. f. 8.

kí elmaradását, miből látható, mily kevésbe veszi hazája védelmét. Báthory István és Prépostváry meg nem jelentek mivel a posta későn érkezett hozzájuk. Homonnay neje gyengélkedésével mentegetődzött, a többi meghívott megjelent s hosszú tanácskozás után a következő hadi tervben állapodtak meg: Ernő hagyja meg Pálffy Miklós ujbári főkapitánynak, hogy nagy sereggel induljon Dévény vagy Kékkő felé, mintha itt hadi szerencsét akarna megkísérteni. Pálffy értesitse Hardeget e vállalat idejéről, melyben Hardeg Fülek közelében tartózkodnék. Mihelyt a török Pálffynak közeledtét Dévény vagy Kékkőről észreveszi, legott erősen fog tüzelni s kétségtelen, hogy a füleki bég oda fog sietni segítségére. Ha a füleki bég eltávoznék Hardeg megtámadná Füleket; eközben a füleki törökök is tüzelnének; mire a bég vissza akarna térni a magyar lovasság megakadályozná őt e szándékában.

E terv szerint a csata szerencsésen sikerülne s a várat el lehetne foglalni.¹⁾

751. 1591. szept. 20. báró Lichtenstein János Semptéről
Pálffyhoz. Tanácskérés a kapitány kinevezéséhez.

Báró Lichtenstein János Septimius ismételve kérte Pálffyt: ajánlana neki egy egyént, kit ő huszárjainál kapitányul alkalmazhatna. Eddig ugyan jelentkezett nála ostopani Pernessy Endre, ki legidősebb fiát ajánlotta a nevezett állásra, a ki ezelőtt Széchi-Szigetet gondozta.

Lichtenstein noha jó hajlammal volt Pernessy iránt Pálffynak irányadó ajánlataig még sem akart véglegesen intézkedni.²⁾

752. 1591. szept. 30. Ernő fhg. Pálffyhoz. Vélemény-
kérés Sybryk kapitányi hivatalos felmentéséhez.

Sybryk Gáspár bakabányai kapitány felmentetni kívánt a hadi szolgálattól, minek indoklásául felhozta a királynak tett

¹⁾ I/II. f. 8. — ²⁾ I/III. f. 11.

szolgálatait s azon körülményt, hogy Magyarorszáiban egy jobb-
ága sincs. Sybrik Erdélybe akart vonulni, hol kis jószágá-
volt. Ha őt Ernő fhg — úgymond — el nem bocsátná, emli-
tett jószágának elhanyagolása következtében, öreg napjaiban
nem volna miből élnie.

Ernő fhg. véleményt kért Pálffytól Sybriknek érintett kér-
vényére nézve.¹⁾

753. 1591. okt. 18. *Pálffy Ernő fhghez. Pálffy véleme-
nye a Sibryk s egyéb katonai ügyekre nézve. Pálffy hiva-
talától felmentést akart kérni.*

Pálffy Sybryknek kérését Ernő főherceghez Ujvárról inté-
zett levelében pártolólág ajánlotta.

Pálffy indokai között fölhozza Sybryk testvérének halálát,
s azt a biztosítást, hogy Bakabánya védelméről Sybryk elmene-
tele után gondoskodni fog.

Ami Révay Mártonnak korponai kapitányi állását illeti,
ezért úgy Révay Márton, valamint édes atyja s maga Pálffy is
köszönetet szavaznak Ernő főhercegnek.

Révay Márton atyja főleg azt óhajtotta, hogy fia Pálffy
alatt szolgáljon. Révay Mártonra 50 lovas lett bizva.

Pálffy ajánlotta, hogy a Horváth János vezetése alatt léte-
zett 25 lovas más avatott s érdemes ifjura bizassék.

Pálffy jelentette, hogy Deák Péter és János ügyében már
irt a basának. E levelének másolatát valamint a basának
levelét elküldte a főhercegnek.

Pálffy hathatósan kérte a főherceget, engedné meg neki,
hogy Prágába utazhasson, mivel a jelen viszonyok között leg-
jobb akarata mellett tovább nem szolgálhat.²⁾

¹⁾ I/II. f. 8. — ²⁾ N. Muz.

754. 1591. okt. 3. *Markházy I. Pálffyhoz Komárom-vármegye gyűléséről.*

Pálffy midőn szept. hó vége táján Komáromban volt, elrendelte, hogy a vármegye az önkéntes munka céljából gyűlést tartson. Markházy Imre Komáromvármegye alispánja jelenti Pálffynak, hogy az óhajtott gyűlés jövő keddre van határozva s kéri Pálffyt, hogy erre megbízott emberét küldje.¹⁾

755. 1591. okt. 3. *A budai basa Pálffyhoz kereskedők okozta karokról.*

A budai basa okt. 3. és 5. megkereste Pálffy Miklóst, hogy a megfutamodott kereskedők okozta kár jóvátétele végett annál inkább intézkedjék, miután felső helyről is parancsot kapott, hogy a Pestről megfutamodott kereskedőkkel szemben igazságot szolgáltatasson.

Pálffy a mint egy okt. 18-án kelt iratból kitűnik az imént említett felhívásnak eleget tett.

A basa Deák Péter és János megfutamodott kereskedőknek jószágát lefoglalta vala; s ezt avval indokolta: hogy mind a magyaroknál, mind a törököknél a megfutamodottak jószágait a földesurak szokták elfoglalni.

A Pálffy elé idézett nevezett két kereskedő elfogadván az imént nevezett indokolást, oda nyilatkozott: hogy a földesúr a jószág lefoglalása előtt köteles a költözködőnek követeleit kifizetni.

A kereskedők azt kívánták, hogy elzálogosított vagyonukból legelőször követeleik fizettessenek ki, s a mi ezen felül marad, legyen a földesúré.

Pálffy e követel kimutatását annak idején el fogja küldeni a basának.

Pálffynak utasítása van, hogy ily ügyekben szem előtt tartsa a kölcsönös méltányosságot.²⁾

¹⁾ VIII/X. f. 1. ered. magy. — ²⁾ N. m. 1.

756. 1591. okt. *Pálffy Bars vármegye kütdöttségét fogadja.*

Barsvármegye (fer. V. p. f. b. Francisci) tartott gyűléséből Simont a felső-elefánti páloskolostor vicáriusát s Tapolcsányi Boldizsár szolgabírókat küldte Pálffyhoz, hogy evvel többrendű tárgyban értekezzenek.¹⁾

757. 1591. okt. 9. *Troyer Vörökösről Pálffyhoz, családi és gazdasági ügyekről.*

Troyer jelenti Pálffynak, hogy ennek gyermekei: János és Katinka, jó egészségben vannak. Ugyanezt kívánja Pálffynak, feleségének és Steferlének (t. i. Pálffy Miklós, István fiának). Eszerint Pálffy Miklós nejével s István fiával okt. 9-én Ujvárott volt.

Troyer lisztet, lencsét, kölest, harmincz nagyobb és százhusz kisebb madarat, továbbá egy borjut küldött Pálffynak.

A majorban építendő sörházra egy alkalmas helyet jelölt ki, mely Pálffynak is bizonyára tetszeni fog.²⁾

758. 1591. okt. 14. *A lévai katonák Pálffyhoz adóságaik s nyomorukról.*

A lévai katonaság kérte Pálffyt, mentené fel őket azon kötelezettségtől: hogy a király által ígért s nemsokára nyerendő fizetésükből kénytelenek legyenek adóságukat törleszteni. Ezen adóságokat majd későbbi fizetésükkel fogják fedezni. Kérték Pálffyt jönnie el Lévára, hogy lássa, mily nyomorban sanyatlódnak.³⁾

759. 1591. okt. 14. *Tamaskó Pálffyhoz. Léva vára épületéről. Léváról.*

Tamaskó Tamás említi, hogy mióta Nagy Ferencz fogságban van ő viseli gondját a lévai vitézlő népnek. Miután Tamaskó

¹⁾ I/III. f. 5. — ²⁾ ³⁾ VIII. f. 1.

ügy a katonaságra, mint Léva vár épületére saját pénzéből többet költött, kéri Pálffy, hogy őt mint „szegény legényt“ ne engedje kárba esni.¹⁾

760. 1591. okt. 15. *Majthényi L. szabadságolásáról s neje haláláról ir Pálffynak.*

Majthényi László a közelgő octava alkalmára szabadságot kérni magát, mivel sok pere van.

Szomoruan jelenti feleségének elhalálózását, kit Novákon a család temetőhelyén fognak eltemetni.²⁾

761. 1591. okt. 21. *Troyer Pálffyhoz a vöröskői szüretéről.*

A szüretet a vöröskői uradalomban nemsokára fogják megkezdeni. Pálffynak János és Katalin gyermekei ekkor Vöröskőn tartózkodtak.³⁾

762. 1591. okt. 23. *Eizig Pálffyhoz, török hirekről s katonákról.*

Pálffy igen fontos konstantinápolyi híreket küldött Lévára báró Eizighez, ki ezeknek vételéről okt. 24-én értesítette Pálffy.

Eizig okt. 23-án Léván katonai szemlét tartván, a lovasokat jó rendben találta.

Eizig Bakabányára készült. Pálffy sógorának czímezte s nejét és István fiát szívélyesen üdvözölte.⁴⁾

763. 1591. okt. 21. *Ernő Pálffyhoz ennek prágai útjáról s jeles katonai működéséről.*

Sybryk Gáspár erdélyi útjára csak két havi szabadságot nyert.

1) 2) VIII/X. f. 1. magy. lev. — 3) 3) 4) VIII/X. f. 1.

Ernő Korponán 50 lovas vezényletét Horváth Jánosra bízta. Pálffy ekkor még folyton foglalkozott prágai utitervével, melyet Ernő a téli idényre kívánt halasztatni, midőn az ellenségtől való biztonság kevésbé lesz veszélyeztetve.

Mielőtt Pálffy a maga ügyeit a király elé terjesztené Ernő kívánta: hogy vele azokat eleve közölje, mivel Pálffynak tanács-
csal és tényleg is akar szolgálni.

Ernő a biztosok tudósításából örömmel értesült, hogy a Pálffy vezérlete alatti katonaság teljes számú és nemcsak a katonáknál, hanem a lovaknál a fegyverzet s a ruházatnál sem mutatkozik hiány; mi több, a lovak kellő számon felül is talál-
tattak, s hogy Pálffy kölcsönök s más segédeszközök által istá-
polva a katonaságot, legelőnyösebben működik.

Ernő ezért elismerést szavazott Pálffynak s azon reményét nyilvánította, hogy Pálffynak buzgó s hű szolgálatait a király is fogja elismerni.¹⁾

764. 1591. okt. 28. Nagy J. szabadulásáért esdekel
Pálffynál.

Nagy János a budai csonka toronyból esdve könyörög Pálffynak, hogy szabadítsa őt meg a kegyetlen török rabságból. Sarcza 9000 tallér s hat ezer arany forint volt. Nagy kérő levelével egy rabot küldött Pálffyhoz. E rab többet volt köz-
lendő Pálffyval. Nagyon megható szavakban írja le rabságának
nyomorúságát.²⁾

765. 1591. okt. 29. Sorman Pálffy pártfogását kéri.
Győrből.

Sorman János Vincze úr szolgálatait ajánlja Pálffynak s kéri, hogy Vinczét az udvarnál ajánlja és oltalmazza.³⁾

¹⁾ I/II. f. 8. — ²⁾ VIII/X, f. 1. ered. magy. l. — ³⁾ I/II. f. 11.

766. 1591. nov. 1. *Sybrik Erdélybe való utazásáról ir
Pálffyhoz. Bakabányáról.*

Pálffy Sybrik Gáspár bakabányai kapitánynak Erdélybe való utazási szándékát előterjesztvén a királynak, válaszul azt nyerte, hogy ha kedvezőbb hadi hírek lesznek Sybryket elbocsáthatja Erdélybe, hol ez házait akarta megtekinteni.

Sybrik októberben erdélyi utazása ügyében sürgető levelet kapván a váradi kapitánytól, s miután a budai basa is tudakozódott; mikép van az, hogy Sybryknek Magyarországon és Erdélyben is van végvára, — jelenti Pálffynak, hogy jövő hetfőn Erdélybe utazik.

Sybrik — úgymond — inkább szolgál a felségnek mint az erdélyi vajdának. Bakabányát jó karban hagyván ezt Pylini Jánosra bízza.

Sybrik leveléből kitűnik: hogy nem rég Ujvárott volt Pálffynál.¹⁾

767. 1591. nov. 2. *Eydeg P. Pálffyhoz hadi ügyekről.
Selmeczről.*

Báró Eydeg Pál kezéhez vette Pálffynak azon tudósítását, hogy Márton napja után harmad napra Karponára akar jönni.

Eydeg kérte Pálffyt jönné oda jövő hetfőhöz egy hétre, mivel ő hadiszemléjével s a fizetés eszközésével nagyon el volt foglalta,

Eydeg Pogrányitól értesült, hogy a füleki bég Nógrádba s innen Fülekre gabonát vitt. Eydeg figyelmeztette Pogrányit, hogy a kapitányokat s a tiszteket éberségre intse.²⁾

¹⁾ VIII/X. f. 1. ered. magy. l. — ²⁾ I/III. f. 11.

768. 1591. nov. 6. *Pográny Korponáról hadi híreket közöl Pálffyval.*

Pográny B. jelenti, hogy a végghlesi híreket megírta Pálffynak. Most elküldi neki Majthényi úr levelét. Ha újabb hírek érkeznek, ő készen áll a hadakozásra.¹⁾

769. 1591. nov. 6. *Majthényi L. Zólyomról Pálffyhoz hadi hírekről.*

Majthényi már három nap előtt értesítette Pálffyt a török készülleteiről. A török nov. 5-én kezdett rabolni. A Beszterczén felül vagy fél mértföldnyire levő Halkova nevű faluban rabolt. Három házra ütött s 18—20 embert vitt el. A nép megrémül-vén titokban meghódolt.

Ha a faluk meghódolnak — úgymond — bizony a bányavárosok is elpusztulnak. A török bejövetele miatt az őrség is okozandó, mely késett; Majthényi erről majd személyesen fog beszélni Pálffyval.

Majthényi kevés katonájával Mynihig ment a török után. A törökök igen sokan voltak. Majthényi katonái vagy 400-an lehettek. Mikor a török a magyarokat meglátta fölment a hegyekre s ott lesben állt.

Majthényi kérte Pálffyt, hogy a király javítsa meg a katonaság fizetését, mert avval a kevés néppel a mely vezetése alatt áll nem lehet a vidéket megoltalmazni.²⁾

770. 1591. nov. 13. *Pálffy nejéhez.*

Pálffy november 13. nagy erőben Lévára érkezett. Nov. 14. nejéhez irt levelében jelenti, hogy azonnal Zsemberre s innen Bakabányára akar menni, és csak attól fél, hogy igen rossz útjai lesznek.³⁾

1) ²⁾ VIII/X. f. 1. er. magy. — ³⁾ I/III. f. 1.

771. 1591. nov. 19. *Ernő Pálffyhoz hadi ügyekről.*

Ernő főherczeg inti Pálffyt, hogy az ellenség mozdulatait éber szemmel kísérje, miután a portától harczai hírek érkeznek s Bosznia basája Horvátországban egy várat elfoglalt és Hydris füleki bég néhány nap előtt a bányavárosoknál egy falut feldúlt.¹⁾

772. 1591. nov. 27. *A hadi tanács Pálffynak a két Trombitás testvér elleni szigorú eljárásáról.*

A hadi tanács levele szerint Pálffy Miklós nov. 27-ére tűzte ki a fogva tartott Trombitás János ügyének tárgyalását s ítéletét. Ha e napra Nádasdy betegeskedése miatt az ügy vizsgálatára meg nem jelenhetne, Pálffy Nádasdy helyébe más egyént nevezzen ki.

Trombitás Bálint bakabányai lakos a haditanácshoz intézett levelében panaszkodott: hogy hazaárulás vádja miatt Pálffy rendeletére már két évig és hét hónapig fogságban volt s ügye mindaddig nem vétetett tárgyalás alá.

Pálffy az állítólagos hazaárulás miatt — úgymond — testvérét Trombitás Jánost is eleget kinoztatta. Trombitás Bálint kérte a haditanácsot, parancsolná meg Pálffynak: hogy ez a törvényes vizsgálatot mihamarább foganatosítsa s ítéletet hozzon.

Pálffy Trombitás Bálintot 17 nemes ember kezességére ezelőtt vasraveretten elbocsátotta házába, most azonban 27 hét óta ismét fogságban volt.²⁾

773. 1591. *Vidffy Majthényihoz hadi ügyekről.*
Véghlesből.

Vidffy Egyed jelenti: hogy két embernek hiteles tudósítása szerint a török a buda-lehotai hegyen jöttön jó fel Véghles felé.

¹⁾ I./II. f. 5. — ²⁾ I./III. f. 5.

Vidffy 3-szor lövetett s nem tudta vajjon a török a kastélyt akarja-e ostromolni, vagy pedig valami mást akar-e megkísérteni? A török közeledtét bizonyosra vevén, kérte Majthényt, hogy minden felől segítséget hívasson.¹⁾

1592.

774. 1592. jan. 10 Sybrik Pálffyhoz. Sybrik elhagyja kapitányi állását.

Sybryk Gáspár szt.-mihálytelki házából jelenti, hogyha be nem jön Erdélybe, idevaló jószágát az erdélyi fejedelem lefoglalta volna; miután az országgyűlés azt végezte: hogy ha valakinek Erdélyben jószága van s birtokosa ennek gondját nem viseli, ama jószág a birtokostól elveendő.

Sybryknek — úgymond — sok lótás-futása lesz, hogy jószágát megtartsa. A fejedelem gyűlés után Brassóba ment, s megfogja járni a szász-városokat s a Székelységet. Sybryknek meg kell várni a fejedelem visszaérkezését. Sybryk a fejedelem elhátározásáról értesíteni fogja Pálffyt, kit arra kér, mentse őt ki a királynál, mert ő szép erdélyi jószágait nem hagyhatja elveszni; miután Magyarországon semmi jobbágya sincs s a magyarországi örökös jószágot bátyjának engedte át.²⁾

774./a. 1592. Azon inscriptionális levél formulája, mely Pálffy részére Borostyankeő zálogbirtokáról kiállítandó volt.

Nos Rudolphus Secundus Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper augustus etc. Memoriae commendamus tenore praesentium quibus expedit vniuersis. Quod nos totalem et integram arcem nostram Borostyankeő, Germania Peilnstain vocatam, in Comitatu Posoniensi existentem habitam, simul cum oppido Stomffa et vniuersis alijs villis, prosessionibus, praedijs, portionibus et quibusuis iuribus possessionarijs cunctisque eiusdem et eorundem utilitatibus et pertinentijs quibuslibet, terris

¹⁾ 9. csom. magy. l. — ²⁾ VIII/X. f. 1. (magy.)

scilicet arabilibus, cultis et ineultis; agris, gratis, personis, campis, foenetis, syluis, ne moribus, montibus, uallibus, vineis vinearumque promontorijs, aquis, fluuijs, piscinis, piscaturis aquarumque desursibus, molendinis et eorundem locis: generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quouis nominis uocabulo uocitatis, sub iisdem metis et antiquis limitibus existentibus, ad eandem arcem et pertinetias suas praefatas de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, fidei nostro Spectabili ac Magnifico Nicolao Palffy de Erdeőd etc., Comiti Comitatus Posoniensis, partium regni nostri Hungariae Cisdanubianarum generali ac praesidij Vyuariensis supremo Capitaneo, Cubiculariorum Nostrorum Regalium Magistro et Consiliario nostro etc. respectu fidelium suorum seruitiorum, a priore eius possessore temporaneo, nostrae Maiestatis Consiliario Aulico Imperiali, Spectabili ac Magnifico Julio Comite a Salmis et Neuburgh ad Oenum, fidei nostro nobis sincere dilecto, non solum redimendam, verumetiam in posterum per sequentes proximos tredecim annos, a septima mensis Aprilis anni praesentis Nonagesimi Secundi numerando, eidem, haeredibusque et posteritatibus ipsius utriusque sexus vniuersis, et cui ille testamento suo legauerit, aut quauis ultima uoluntate reliquerit, titulo pignoris possidendam concessimus et inscripsimus, Ita quidem, ut priori inscriptionis summae Octoginta millium florenorum, pro qua arcem ipsam Stomffa dictus Comes Julius sibi inscriptam habuit, et de qua summa triginta quatuor mille, trecentos, nonaginta quatuor talleros bonos, ueri et iusti ponderis, singulum pro septuaginta cruciferis computandum, Decem mille autem aureos similiter bonos ac ueri et iusti ponderis, pro sedecim mille talleris computando ac in parua, in praefato regno nostro Hungariae currenti et usitata moneta, viginti nouem mille, sexingentos sex florenos ab eodem Palffy aboque defectu percepit, atque sic totam octoginta millium florenorum summam Inscriptionis suae realiter leuauit: Et alijs Bis mille, quingentis, quinquaginta sex florenis, quos pro aedificijs, quae idem Comes in ipsa arce et eius pertinentijs fecit, ipsi per nos concessis, idem Palffy eidem in parua moneta exoluit. Item mille

florenos pro Curia in possessione Gayar existente et dictae arcis corpori applicata ac Sexingentis alijs florenis, quos similiter dictus Palffy pro precio quatuor vinearum, quarum duae in Deueniensi, duae in Stomffensi promontherijs sitae sunt, et itidem eiusdem arcis corpori applicatae sunt, saepefato Comiti integre numeravit, et quae diuersae summae in unam contractae Octoginta quatuor millia, Centum et Quinquaginta sex florenos constituunt, decem mille insuper halleri, ex speciali gratia munificentiaeque et liberalitate nostra Caesarea et Regia, in recompensam aliquam fidelium et indefessorum seruitiorum suorum nobis pro locorum et temporum uarietate passima hinc inde diligenter praestitorum adijciantur atque sic arcem saepefatam in summa Nonaginta quatuor millium Centum et quinquaginta sex florenorum titulo Inscriptionis ipse haeredisque sui uel quibus ipse haeredesue ius suum concesserint, praedictam arcem Borostyankeő, Germanice Peülenstain vocatam, cum uniuersis suis pertinentijs, obuentionibus, censibus, contributionibus, et quibusuis iuribus integram eodem modo et iure, sicuti ipsa a dicto Comite Julio a Salmio eiusque praedecessoribus hucusque tenta fuit et possessa, pro bono et incremento suo tempus intra praemissum tenere, possidere eaque uti, frui possint et ualeant. Hac etiam conditione interiecta, quod si praefatus Nicolaus Palffy infra tempus redemptionis annotati castri Borostyankeő et oppidi Stomffa pertinentiarumque suarum aliquam transactionem seu testamentalem legationem uel inscriptionem et specialiter inter haeredes suos uel cuiquam fidelium nostrorum regnicolarum accepto et nobis grato facere uoluerit, nobis tamen prius de eo certificatis, id ei liceat et liberum sit. Assecurandum insuper eundem Palffy et haeredes suos utriusque sexus omnesque, quibus hac securitate opus est, de hoc quoque durimus: quod nos araedictam arcem Borosthankéő intra praefatorum tredecim annorum spacium ab ipso haeredibusque suis utriusque sexus, aut quibus testamento suo legauerit, uel supredictis modis reliquit, non repetemus nec auferemus. Eunque et haeredes suos et caeteros de quibus supra facta est mentio, omnes qui hac in parte auxilii nostro indigent, interim scilicet, quoad redimemus, contra quos-

libet legitimos impetitores, causidicos et actores in quieto et pacifico dominio dictae arcis et pertinentiarum eiusdem tuebimur et conseruabimus. Interim uero aedificia, si quibus opus foret, nonnisi cum praescitu et uoluntate nostra fieri debebunt atque, siquidem cum nostro praesenru, ut praemittitur, et annuentia speciali aliqua facta fuerint, nos tempore resignationis secundum proborum uirorum aestimationem eidem Nicolao Palffy suisque haeredibus vtriusque sexus aut quibus is testamento legaverit, refundemus: exceptis tamen quotidianis reparationibus et conseruationibus, quae solummodo opera colonorum sine sumptibus perfici solunt: quas scilicet ipse Palffy et haeredes proprijs sumptibus facere tenebuntur. Subditos autem et colonos dictae arcis pertinentiarumque eiusdem annotatus Palffy et praedicti haeredes pro aequitate et iusticia regat ipsosque in ueris ipsorum et antiquis priuilegijs, iuribus, libertatibus et consuetudinibus a Serenissimis quondam Regibus Hungariae, antecessoribus nostris, concessis et donatis ac clementi D. Romanorum Imperatoris Ferdinandi aui nostri filicissimae memoriae inuiolabiliter conseruet et contra eandem et seruata hactenus per nos uel priores possessores iustam consuetudinem Regni Hungariae ullo modo quaesitoque colore nihil tentet neque tentari patiatur. Expleto uero dictorum tredecim annorum spatio, si nos uel haeredes et successores nostri, legitimi scilicet Reges Hungariae, praefatam arcem Borostyankeő ad nos redimere uel recipere uoluerimus, extunc tribus mensibus ante expirationem dicti termini eum praemonere et certificare teneantur. Ipse uero Palffy suique haeredes uel alij boni iuris possessores praefatam arcem nobis haeredibusque et successoribus nostris cedere non sint obligati, nisi illis de praefata Nonaginta quatuor millium Centum et Quinquaginta sex florenorum summa plenarie et sine defectu in eo omnino valore et moneta, qua ipse Palffy eam a dicto Comite Julio redemit, et ut supra specificatum est, per nos haeredesque et successores nostros prius fuerit satisfactum. Qua quidem recepta praefatam arcem nobis defacto cedere eamque sub eo Inuentario, quo illi tempore assignationis tradita fuit, assignare et remittere sint obligati et asstricti. Imo inscribimus

et oppignoramus harum nostrarum secreto sigillo nostro, quo ut Rex Hungariae vtimur, impendenti communitarum, vigore et testimonio literarum. Datum in arce nostra Regia Pragensi etc.¹⁾

775. 1592. jan. 16. Buda. Szinán basa Pálffyhoz
rabváltás ügyében.

„Tekintetes és Nagyságos Úr, Nekünk jó szomszéd barátunk. Köszönetünk és magunk ajánlása után. Megértettük az Ngód leveléből azonképen az Nagy Ferencz levelének másából mit irt Ngdnak; de az lehetetlen dolog, hogy mikor valamely rabot valaki hitlevelen kiviszen, sarczának felét avagy valami részét be nem küldi, hogy a rabnak hagyott napja elmulik, hogy sarczát kiküldjék és rabot ismét viszaküldjék; mi itt a végekben mennyi helyen bégségben voltunk, soha mint ez ideig is azt még a végekben nem hallottuk; ennek okáért ezután is nem akarjuk, hogy a végekben új törvény kelljen, hanem ha Nagy Ferencz ennyi időtől fogva a rabot ott künn tartotta ezután is akár megölje, akár rabságban tartsa, akár hová tegye; szabad legyen vele. Halut agát elégitse meg sarczáról, mertha meg nem leszen, szabadságot adunk neki, hogy valakinek rabját találja eunyi hosszú várásnak utána megtartsa, kinek mi oka ne legyünk, kiről ennek előtte egynéhányszor megtaláltuk Nsgodat. Választ várunk Nságodtól. Isten velünk!“²⁾

776. 1592. jan. 16. Buda. Ahmath bég Pálffyhoz.

„Én Ahmat bégh a hatalmas Istennek jó akaratjából a győzhetetlen török császár országának író bégje mostan Budán.

Tekintetes és Ngos Ur nekem jó szomszéd úr barátom. Köszönetem és magam ajánlásának utánna. Ennek előtte is találtam meg Nagodat levelem által a Mehemet Czanut dolgából kinek Pestől elment Péter deák némi nemű summa pénzével ment el, hogy Nagodat megelégitetve, mivelhogy király ő felsége

¹⁾ Cs. k. l. — ²⁾ I./III. f. 4.

főkövete is azt fogadta volt neki, hogyha Nagod meg nem elégiteti ő pénzről pénzre megfizet neki, ki egynéhányszor akart a portára alámenni, de mindez ideig is itt tartóztattuk, kinek felmenetelére Nsgod küldötte hitlevelet, hogy szemtől szemben egymással végezhessenek, kit mi két szolgálával Nagodhoz felbocsátunk. Kérem azért Nsgodat, mint jó szomszéd barátomat, hogy Nsgod a mi barátságunkért késedelem nélkül elégítesse meg, mert hamarvaló nap a portára alá kell mennem. Minthogy Mehemet Czanut is mellettem az iratás dolgából kilencz szanczagságban volt gondviselő, ennek okáért velem alá kell jönni, kivel ha a portára menendek, a Nsgod jó híreről nevére a portán a hol szükség megemlékezem, mig itt leszek is ha miben Nsgod megtalál, minden jó szomszédsággal akarok Nsgodnál lenni. Isten velünk. Datum Budae 16 Januarii Anno Domini. 1592.“ ¹⁾

777. 1592. jan. 19-én született Pálffy Pál, Pálffy Miklósnak fia.

Pálffyt január 19. vasárnap reggeli 6 órakor Pál fia születésével ismét családi öröm érte. E fiú keresztszülői valának: Fejérkövy István kir. helytartó, Illésházy István, s Balogh György hitvese. Illésházy diariumában ezt jegyzi meg e fiúról: „ez hetedik Pálffy gyermekei között és szerencsés lesz.“ ²⁾

778. 1592. jan. 28. Praun Erasmus Pálffyhoz. Kérelem a katonaság érdekében.

Praun szerencsét kívánván Pálffynak utazásához, kéri őt, hogy a többi várak katonaságának részére is kérjen fizetést.

Praun panaszkodott, hogy Esztergomba roszt szomszédot kaptak, a ki a magyar sereg ellen nagyban készül. Praun ennél fogva sürgette Pálffynak visszajövetelét, hogy a rossz szomszédal mielőbb megmérkőzzenek.

¹⁾ I./III. f. 4. — ²⁾ Gr. Illésházy F. felj.

Praun leveléből kitűnik, hogy Pálffynak ez időben saját ménese volt.¹⁾

779. 1592. febr. Bécs. Egy udv. kam. tanácsos Pálffy pártfogását kéri.

Egy udvari kamarai tanácsos keservesen panaszkodott Pálffynak: hogy a császárhoz háromszor folyamodott s kérése mindannyiszor mellőztetett. Ennek okát a király kegyének elvesztésében kereste. Nem lévén a kegyvesztés valamely okának tudatában, kérte Pálffy, puhatolná ezt ki, és sziveskednék a felséget eddigi hű szolgálatáról meggyőzni s kegyelmét számára újból megnyerni.¹⁾

780. 1592. febr. 24. Pálffy a pozsonyi várról.

Pálffy M. sürgetésére az udv. kamara a m. kir. kamarához kérdést intéz a pozsonyi várnak ledőlt tetőzeteinek helyreállítása iránt.³⁾

780./a. 1592 elején. Pálffy M. a királyhoz. Borostyáukő uradalmát kéri.

Weil Ich von Jugend auf meiner derselb erzeugten geringschezigenn diennst wegen ainziger gnadt nit thailhafft wordenn, Allsz allaine: was dieselbe mir gleichwol Unwürdig und Unuerdienten derselben Beuelch und Ämpter allergnedigist fertrauet, Ich aber dabey ainigen aignen Nuz und fromen nit gesuecht, sonndern fielmehr alles daszjenig, wasz ich tetwo vermöht und gehabt, treuherziglich mit dargestreckht und eingebüesst habe und anders nit, alls der underthenigisten hofnung und zuuersicht gelebt, bey euer Khay. Mtt. p. solches hienkhuefftig allunderthänigist ergözt zuwerden. Darauf Ich dann nun bey jeziger Fuerfelligkhait mich bey euer Khay. Mtt.

1) 2) I/III. f. 11. — 3) Cs. kam. 1.

p. allergehorsambist anzuemelden allrunderthenigist nit umbgehen wollen, denmach dieselbe ein Herrschafft (als Pleyenstain) (sic) in Hungern haben, und bishero von Graf Juliussen von Salbm p. Pfanndtschillingsweisz Ingehallten worden, Nunmehr aber die Jar und der Termin solcher Pfanndtzei t alberaith vorüber und verfloszen, das ihr nemblich dieselbe gegen erlegung desz geldts abzuetretten schuldig und Pfflichtig, hab euer Khay. Mtt. p. ich hiemit allergehorsambist und underthenigist bitten wollen, mir und meinen erben solch guett gegen erlegung der Pfanndtsumma zu ergötzligkhait meiner gedacht gering schezig: doch aber treuherzig allergehorsambisten diennsten allergnedigist vergunnen rund wiederfahren lassen.

Do aber dieselbe gedachtes Guett umb ein höhere Summa alls biszhero geacht und wolgedachter Herr Graf inngehabt, werth zusein allergnedigist vermainen, So bitt euer Khay. Mtt. p. ich allerunderthanigist mir hierauf ein gnadt allergnedigist zueerzaigen, und do es höher als wie vorhin versezt, geschezt wüerde, Mir aber euer Khay. Mtt. p. (wie Allgehorsambist gebetten.) — ein gnadt drauf thetten, wolte ich alszdann das Übrig drauf allergehorsambist hienaus zuegeben und zuerlegen allrunderthenigist beraith sein und umb euer Röm. Khay. Mtt. p. inn underthenigistem gehorsamb die Zeit meines lebens zuuerdienen allrunderthenigist schuldtpflichtig bereit sein Deren Ich mich zue Khaiserlichen gnaden allrunderthenigist emphe-
ten thue.

Euer Röm. Khay. Mtt. p.

Allrunderthanigist
gehorsambister diener
(Gez.) Niclas Palffj.

781. 1592. márcz. 13. Rudolf kir. Pálffyhoz. Hadügy.

Rudolf a m. cancellaria által felhivta Pálffyt: adná mihamarább elő azon módokat és segédeszközöket, miáltal a töröktől

¹⁾ Cs. k. l. ered.

végveszélylyel fenyegetett ország részeket megmenteni lehetne, minthogy Pálffy igen gyászos színekkel ecsetelte volt előtte az ország szomorú helyzetét.¹⁾

782. 1592. márcz. 13. *Az udv. kamara Pálffyhoz*
Booostyánkő inscriptiója ügyében.

Von der Rom. Kay., auch zu Hungern und Behaimb Kün. Mt. p., unsers allergnedigisten Herrn wegen, Dero Rath (Tittl.) Herrn Niclasen Pálffy freyherrn hiemit anzusaigen. Es haben Ir Kay. Mt. gnedigist angehört und verstanden, waszmassen er Ime die ablösung der Herrschafft Peilstäin umb den darauf ligunden rund Herrn Graf Julio zu Salm p. verschriebenen Pfandschilling zubewilligen pitten thuett; und demnach Ime Herrn Pálffy in ansehung seiner Irer Kay. Mt. gelaisten getrewen, aufrechten und redlichen dienst, fürneblich aber auch darumben, damit er desto mehr ursach haben müge, bei seinen jezt tragenden Kriegsbevelchen lenger zuuerharen, solche bewilligung, das er nemblich gedachte Herrschafft von bemeltem Herrn Grauen ablösen müge, gnedigist gethan.

Was aber die begerte gnad belangt darüber wollensich Ir Kay. Mt. nach einkomung des von Irer Fr. Fht. Erzherzog Mathiassen zu Österreich p., runserm gnedigisten Herrn, diese Tag abgeforderten. berichts in gnaden endtschliessen; darmit Sie dann Ime Herrn Pálffy wolgevogen seindt. Geben Prag, den. . . .²⁾

783. 1592. márcz. 14. *Rudolf kir. Pálffyhoz. Vélemény-*
kérés a pécsi püspökség betöltésére nézve.

Rudolf — a m. cancellaria utján felszólította Pálffyt, hogy azon hűség és buzgalomnál fogva, melyet hazája s a valás iránt különmemű bizonyítékokkal tanúsított — őszintén s nyiltan fejezze ki azon nézetét: ki legyen legérdemesebb a pécsi püspökségre? ³⁾

1) U. I. — 2) Cs. kam. I. — 3) U. I.

784. 1592. márcz. 17. *A csász. kamara a király bizonyos ujbári végrehajtás ügyében.*

A cs. kamara jelenti a királynak, mikép volt elrendelve — a királyi parancs átküldése mellett — Illésházy István — és Pálffy Miklósnak az ujbári executio —, s egyuttal említi mily mentségeket hoztak fel ezek, s mily körülmények függnek evvel össze.¹⁾

785. 1592. márcz. 27. *Ernő fhg. a kir. kamarához a borostyánkői uradalom érdekében.*

Pálffy ez évben lépéseket tett illetékes helyeken: hogy Borostyánkő (Pozsony megye; központja Stomfa mező város) uradalmát örök birtokul megszerezze. Hasonló szándokból gr. Salm Gyula is folyamodott. Ernő kérdést intézett a kir. kamarához: valjon mikor szűnik meg Borostyánkőnek inscriptiója, s nem lenne-e czélszerűbb az uradalmat inscribálni mint örökre eladni? ²⁾

785./a. 1592. márcz. 28. *A m. kir. kamara tudósítása gr. Salm és Pálffy Miklósnak Borostyánkő várának adományára vonatkozó kéréséről.*

Serenissime Princeps,
domine Domine nobis clementiosime.

Fidelium eervitiorum nostrorum in gratiam Serenitatis Vestrae humilem commendationem. Cum Spectabiles et Magnifici Julius Comes a Salmis et Nicolaus Pálffy pro perennali collatione arcis Borostiankew instent, Ideo scire cupit clementer Vestra Serenitas, pro quanta summa eadem arx ipsi Comiti impignorata sit, an et quando moderna inscriptio finiatur, an etiam

¹⁾ U. I. — ²⁾ Cs. kam. I.

nihil impedit perennem inscriptionem et pro quanto summa ex tali modo augeri possit. Referimus itaque Serenitati Vestrae humilime, priorem uiginti reto millium nonaginta quatuor florenorum Rhenensium inscriptionis summam, in qua summa Comes Eckius olim arcem ipsam pignoris titulo possedit, in manibus Comitis Julij a Salmis anno septuagesimo quinto, quo uidelicet anno primum arx ipsa Borostiankeő uigore inscriptionalium literarum, superinde tertia Februarij anni eiusdem editarum in octennium eidem possidenda data erat, ea lege relictam fuisse, ut is eam pecuniam in solutionem creditorum fratris sui, Comitis quondam Eckij, conuerteret et summam illam Suae Maiestati ad sexaginta Tallerorum millia compleret, quod sexaginta millium Tallerarum complementum praestitit quidem tum, sed an praescriptos uiginti octo mille nonaginta quatuor florenos rhennenses integre inter creditores Eckianos distribuerit, nos scire non possumus. Postea anno octagesimo tertio decima sexta Augusti expeditis superinde alijs literis insriptionalibus prorogata est haec inscriptio, a fine prioris inscriptionis computando, ad annos iterum octo, augmentata summa priori sexaginta millium Tallerorum per ipsum Comitem uiginti millibus florenis hungaricis, atque ita totalis summa inscriptionis modernae constituit florenos Octaginta mille, nam de alijs quatuor mille super praemissam Octaginta millium florenorum summam, quos se in aedificia necessaria insumpsisse in sua supplicatione Comes recenset, et alijs septem mille octingentis Talleris, quos in emptionem praediorum ad arcem alioqui pertinentium se exposuisse praetendit, nobis nihil constat, credimus isthic apud Aulam Serenitatis Vestrae extare copiam illorum literarum, quibus aedificiorum erigendorum potestas ei data est, exinde apparebit, quibus sub conditionibus talis facultas illi concessa sit, an sumptus in eiusmodi aedificia impensi capitali summae inscriptionis adijci et cum eadem summa ei reddi debeant necne? Terminus autem inscriptionis istius adhuc proxime elapso Nonagesimo primo anno tertia Februarij, prout id ipsum neque ipse Comes diffitetur, exactus est. Cum autem tam magna sit summa inscriptionis dictae arcis, ut uix sperare possimus, Suam Maiestatem pro se

illam redimere et conseruare uelle, Nos nihil obstare uidemus, quominus eam perennali iure, aequae ac temporaneo, benemeritae alicui personae Sua Maiestas conferre possit, cum praesertim de summa inscriptionis, si ea saltem iure temporaneo alicui assignabitur, is qui arcem oppignoratam habebit, semper libere prout uoluerit testamentum condere possit et arx auferri ab eo nequeat, nisi deposita per Suam Maiestatem integra summa inscriptionali. Et ut saepe fieri consuevit persolutio etiam sumptibus aedificiorum, quae ut erigere sibi liceat, opportunis et importunis suis sollicitationibus, Suam Maiestatem inducunt, erigunt autem saepe magis ad uoluptatem quam ad necessitatem pertinentia aedificia et sic summas inscriptionum ita aggrauant et augment, ut uix saepe ualor Arcis inscriptae tanti aestimari possit. Ac si eum, cui perpetuo iure data fuerit, sine haeredum solatio e uiuis decedere contingat, defacto Arx iterum ad Suam Maiestatem eiusque collationem Regiam reditura sit, simul cum cunctis aedificijs, quae medio tempore erecta fuerint. Qui autem sint Arcis annui redditus, extractus anno adhuc septuagesimo quarto septima Octobris isthuc ad Aulam transmissus, cuius copia hisce iterum addita est, edocebit. Si tamen iure perennali alicui arx ipsa conferri debebit, censeremus summam modernam inscriptionis Octoginta millium Tallerorum decem uel uiginti millibus ex eo, quod in quieto et pacifico solo posita sit, augeri et ad Centum mille flor. compleri posse. Addidimus autem his literis nostris et consignationem specialem, qui et quales pagi et possessiones ad eandem arcem Borostiankeõ pertineant, quot portae in eisdem in Dicam Regiam connumerentur, quot colonos quot item inquilinos, quos libertinos ad arcem tamen seruientes pertinentiae eiusdem habeant. Ex decimis etiam, quarum medietatem inscriptionis uigore percipit, quid pro annorum uarietate et fertilitate emolumenti habeat, hisce addita signatura docebit. Jam ponimus ad benignum Suae Maiestatis et Serenitatis Vestrae arbitrium, an perpetuo uel temperaneo iure, et cum quanta et quali auctione eandem arcem cuiuspiam benigne dare dignabuntur. Suae Maiestatis literis et ipsorum supplicantium Comitum Julij et Nicolai Palffy supplicibus libellis, cum his iterum Serenitati

Vestrae humilime remissis. Qvam DEUS aeternus diutissime
saluam atque incolumem seruet. Posonij 28. Martij Ao. 1592.

Eiusdem Serenitatis Vestrae

Fideles Seruitores

Camerae Hungaricae Consiliarij

Val: Ernnleutner

Val. Baranyay.

Ladis. Cubyny. ¹⁾

786. 1592. márcz. 31. *Pogrányi Benedek Pálffyhoz a
törökök támadásairól.*

Mártius 29 éjjeli 10—11 óra között a szécsényi és kékkői
törökök a korponai malmokat megtámadták, de a korponaiak
ezt hamar észrevevén, a gyalogosokat a kis kapun kibocsátot-
ták, kik a malmokat meg is ótalmazták. A törökök elfutván, a
város felett őrtoronyba hatoltak melyben nem volt őrség. A
tornyot megnyujtván, felében elégett.

Március 30 reggel ismét a nógrádi s palánki törökök jöt-
tek más felől. Pogrányi Benedek korponai kapitány ezt észreve-
vén egészen Egeghig hajtotta őket. Ezután purasztok jöttek
Pogrányi elé, s nem engedték őt a törököt tovább hajtani.
Pogrányi ezután figyelve leste a törököt.

Pogrányi panaszkodik a népre, mely — kenyérkeresetére
lévén utalva, nehezen nyúl fegyverhez. „Hiába — úgymond —
pergetek dobót, s fújatok trombitát alig gyűlnek néhányan össze.“
Pogrányi kérte Pálffy, járna közben a királynál, hogy a kato-
naság sorsán javítson.

Pálffynak Tanhauzer úrhoz irt levelét Korponára hozták.
Pogrányi e levelet 4 katonával Zazyba küldötte, hogy ismét
Zólyomba, s ezután Véghlesbe vigyék, amint ugyanis a levél-
hordás ott meg vala állapítva. Zazyból a levelet csak egy gya-
logosra bízta, s ezt Zólyomnál a martalóczok elfogták.²⁾

¹⁾ Cs. k. 1, ered. — ²⁾ VIII/X. f. 1. (magy.)

786/a. *Radolf király 1592. ápril 3-án Pálffy Miklósnak Vöröskő birtokára nézve szabad rendelkezési jogot ad. Prágában.*

Rudolf király tekintve Pálffynak nagy buzgó s feláldozó szolgálatait, melyeket a királyi udvarban s az ország védelme körül jelesen teljesített, Vöröskő várának birtokára nézve melyet Pálffy Miklós Fugger Márktól s ennek vérrokonától készpénzen vett volt — ugyanannak szabad rendelkezési jogot adott, melynélfogva Vöröskő várat akár egészen akár részben, mindkét nemű gyermekeinek vagy rokonainak, akár pedig idegen egyéneknek hagyományozhatta.¹⁾

787. 1592. ápril 3. *Utasítás a magy. udv.,kancelláriához azon ingyen munkákról, melyeket Pálffynak részére szolgáltatni kell.*

Auf sonderbare der Rom. Kay. Mt. p. unsers allergnedigsten Herrn, verordnung derselben Hungerischen Hof Kanzley beuierwarnten Extract aus ainem bej Irer Mt. durch den Herrn Pálffy beschebenen anpringen hiemit zugestellen, mit der erjnderuug, das Ir. Mt. Irgnedigist gefallen lassen, damit dasjenige was er Herr Palfy sowol an die zehen Spanschafften, alsz Ine selbst der Gratuitorum laborum halber zufertigen begert, von Irer Expedition aus bescheche, darauf Sie nun der sachen ferner zuthuen und angeregte Befehlich begertter, massen zufertigen werden wissen. Geben Prag, den dritten Aprilis, Anno p. Zwayundneunzig.²⁾

788. 1592. ápril 5. *Bécs. Kuthassy János győri püspök Pálffyhoz. Bizalmas levél. Török kadihirek.*

Kuthassy jelenti, hogy utitársaival Prágából szerencsésen megérkezett Nagyszombatba, hol a husvéti ünnepeket püspöki

¹⁾ I/X. f. 3. ²⁾ Cs. k. 1.

officiummal végezte; továbbá értesíti Pálffy: hogy a helytartó úr értesülvén a törököknek bizonyos mozgalmáról, táborban van s Pálffy a kapitányságban serényen helyettesíti. — Kuthassy Pálffynak nejét s fiait mind saját, mind Pálffy nevében is szolgája által küldött levelében üdvözli. Kuthassy ápril 4-én jött Bécsbe, hol maradni szándékozott, míg a főherczegnél nem tiszteleg s nála ügyeit el nem végzi.

Kuthassy végül a királynál elintézendő, továbbá Rump s Franconinál levő ügyeit Pálffynak figyelmébe ajánlja.¹⁾

789. 1592. ápril. 6. Komáromy György dedk Ujvárról
Pálffyhoz. Gazdasági ügy.

Komáromy tudósította Pálffy, hogy a mészárosok Ujvárról mind elmentek, s Pálffy háza számára a szomszéd faluból kellett húst szerezni: Komáromy Troyertől 6 csikóra (gyermeklónak nevezte) való hámot és szerszámot kért.

Pálffy nagyon várták a végházakban.²⁾

790 1592. ápril 7. Ujvár. Vághy Ferencz Pálffyhoz
A török kérelme

Vághy jelentette Pálffynak: hogy az udvardi bíró állítása szerint a bég 5 kocsi kért az udvardiaktól: a légi bíró szintén mondta, hogy a bég tőlük és minden más falutól is kért kocsikat azon ürügy alatt: hogy Fratho bégnek valamely holmiját Budára akarta vitetni.³⁾

791. 1592. ápril. 8. Névery Tamás Ujvárról Pálffyhoz
Hadi és gazdasági hírek.

Ujvárról azon hír terjedt el, hogy a basa nem sokára fog bejönni.

1) I./II f. 11. — 2) VIII/X. f. 1. — 3) U. ott (magy. ered.)

Névery tüzetesebben irván Pálffynak ujbári méneséről, azt vette észre, hogy a ménessel nem jól bännak. Halotta: hogy a ménesben három csődör is van, melyek meghagyták a kaczókat; minek nem kellene lenni. Néverynek sok vesződése volt a rabokkal. Hussuff basa sarczában még 96 fr. ára marha volt; Mustafa agáében pedig 52 frt.¹⁾

791. a. 1592. ápril 7. Rudolf Ernő fihghez. Borostyánkő vára Pálffynak adatik át birtokúl.

Rudolff der Annder, von Gottes genaden Erwöltter Römischer Kaiser, zu allen Zeitten Mehrer des Reichs p.

Durhleuchtiger hochgebórner, freundlicher geliebter Brueder und fürszt. Wir haben für L. bericht und guetachten vom anndern dits von wegen der Herrschafft Peilnstain empfangen und daraus vernomben, was es mit solcher Herrschafft und derselben einkumben ungeuerlich für ain gelegenhait hab, und aus was Ursachen für L. für rathsamber halten, das dise Herrschafft gar verkhaufft, weeder, Inmassen biszheer, noch weiter Pfandtsweis hingelaszen werden solte.

Nue erachten wir zwar auch wol die vererbung für den besten und negsten weeg sein, und fürnemblich darumb, das wir durch dieselbe über den auf berürter Herrschafft alberaith ligenden Pfandtschilling, noch zu ainer zimblichen Summa geltts khumben, deren wir uns bei denen ohne das allerseitts habennenden obligen und dem hergegen für augen schwebennenden mann-gel, Jesonderhait aber zu vorstehunder Türggischen verehrung mit sonndern nuz und gelegenhait wol gebrauchen khönen. Wie wir aber den uns über dise Heirschafft durch unnserer hungri-sche Cammer gemachten und durch für L. überschickhten übererschlag befinden, so ist derselb allain auf bedunkhen, und khain solche gewiszhait, darauf sich mit grundt zuuerlaszen, wär, gestellt, daheer wir auch nicht sehen, wie wir uns jeziger

¹⁾ U. ott. (magy. ered.)

Zeit und auszer zuuorheer erlanngten noch mehrern aigenntlichen Berichts der vererbung oder Hinlaszung halber füeglich entschliszen können, sondern wirdt am notturfft sein, das mehrermelte Herrschafft durch taugliche Commissarios zuuor ordentlich beritten und angeschlagen und wier volgrundts der Beschaffenhait zu unserer fernern Resolution erinndert werden.

Enzwischen aber haben wir dieselb dem Edlen, unnserr Rath, Camerer, Obristen zu Ujwar, Kraiszhaubtman diszeits der Thonau. auch Span und Haubtman zu Prespurg und lieben getreuen Niclaszen Palffy von Erdeöd p. auf sein desweegen bescheenes undterthenigistes bitten und anhalten und in ansehung seiner getreuen, ehrlichen und aufrechten diennst, von dem jezigon Pfanndts Innhaber Graf Juliuszen von Salmb p. nicht allain abzulösen, sondern auch volgenndts die negst volgunden dreizehen Jahr, von dato anzuraiten, allerdings und maszen und eben mit der gerechtighait, wie dise Herrschafft gedachter Graff biszeheró Panndtsweis Innegehabt und genoszen, unabgelöster auch Innezuhaben und zugenieszen und noch darüber Zehentausennt Taller als ain gnadengelt darzue zuschlagen bewilligt, der gestalt, das Er Palffy oder seine Erben nach verscheinung berürter dreizehen Jar offtermelte Herrschafft abzutretten nicht schuldig sein sollen, Sie sein dann der dafür ausgelegten Pfanndtsumma sambt denen Zehentausennt Tallern Jezundt bewilligten gnadengelts zuvor allerdings Contentirt und vergnuegt worden.

Dabej wir uns aber lautter vorbehalten, wover wir entzwischen und nach bescheener bereit, und schätzung diser Herrschafft befindnen werden, das dieselb mit nuz erblich hinzugeben und wir uns nit Ihme Palffy deszwegen in Handlung einlaszen und schliesen wurden, das wir auf denselben fall der bewilligten dreizehen Jar halber alszdann unverbunden und er der Palffy ainiche ergötzlichkait dafür zubegeren nicht befuegt, sondern schuldig sein solle, eben das dorunben zugeben, was wir etwo dits orts von andern werden haben mügen.

Darauf gesinnen wir nun an für L. hiemit freundt und gnediglich begerenndt, Sie wölle in unsern namen die anbe-

schwärdte verordnung thuen, damit dem Grafen vielberürte Herrschafft alszbaldt aufgekhündt, volgennds durch Commissarien ordenntlich beritten. auf erblich taxirt und angeschlagen und wir der Beschaffenhait berichtet, wie auch ferner dem Palffy, alsz der sich bei E. L. deszwegen gleichsfals anmelden wirdt, aber dise unnsera Bewilligung die notturfft an gebürenden ortten alszbaldt aufgericht und uns zu völliger ferttigung hieher überschickht werde.

Am solchem allem erweisen uns für L. ain angenembes gefallen, dero wir, neben übersendung des einschlues, mit Kaiserlichen genaden rund Brüederlichen hulden vorders wolgewogen. Geben auf unsern Küniglichen Schlos zu Prag.

Eur Lieb

Guetwilliger Brueder.

Ad mandatum Electi Domini

Imperatoris proprium.

(Gez.) Schnabl (?) ¹⁾

792. 1592. ápril 16. Ernő a m. kir. kamarához. Rendeli hogy a kir. kamara Borostyánkő várát Salm Gyula gróftól kiváltsa, s Pálffynak adja át, továbbá a várat megbecsülje.

Ernestus sc.

Significamus vobis benigne, Sacram Caesaream Regiamque Maiestatem, Dominum et fratrem nostrum obseruandissimum, arcem Borostiankeő cum oppido Stompha et uniuersis pertinentijs (tit.) Nicolao Palffy ad humilem suam petitionem et instantiam, respectu fidelium suorum seruitiorum, a moderno possessore temporaneo (tit.) Comite Julio a Salmis non solum redimendam, uerum etiam inposterum per sequentes proximos 13 annos a 7,

¹⁾ Cs. k. l.

huius mensis Aprilis numerando eo omnino modo et iure, sicuti ipsam arcem dictus Comes hucusque pignoris titulo possedit, quoque possidendam et fruendam, insuper que m/10 Talleros gratiae nomine adiiciendos clementer concessisse, hac ratione ut dictus Palffy aut ipsius haeredes post elapsos illos 13 annos resignare et cedere non teneantur, nisi de numerata Inscriptionali summa et m/10 Talleris gratiae nomine collatis plene contentati fuerint, eo tamen reservato, ut, si post nouam conscriptionem et aestinationem huius arcis et pertinentiarum compertum fuerit, illam cum emolumento perennaliter vendi posse et Sua Maiestas cum ipso Palffy hoc nomine tractationem aliquam inire uellet, ut non solum eo casu praesenti ista concessione et annorum decretorum numero non obstante id Sua Maiestas facere possit et ualeat, sed etiam huius concessionis uel reliquorum annorum nomine ad aliquam recompensam aut refusionem nullatenus teneatur, imo nec ipsi Palffy eam postulare aut petere licitum, quin magis obligatus is sit, illud omnino, quod ab alijs hac in parte haberi poterit, pro hac perennali collatione praestare et numerare.

Cum itaque ipsi Comiti per adiectum mandatum resignatio dictae arcis et pertinentiarum post tres menses inxta nouissimam inscriptionem fienda intimetur, quare ex commissione eiusdem Suae Maiestatis Vobis benigne mandamus, ut ueniente isto resignationis termino memorato Palffy praelibatam arcem cum pertinentijs assignari; eam autem arcem cum omnibus pertinentijs et prouentibus per certos et idoneos ad id deputatos commissarios diligenter conscribi et ad ualorem perennem redigi et aestimari curetis deque statu huius negocij nos informari porroque super hac collatione formulam nouarum inscriptionalium concipi eamque pro plenaria expeditione Suae Maiestati transmittendam, huc perferri et quae porro facto fuerint opus, fieri curetis. In quam rem nobis hisce exempla priorum inscriptionalium transmittimus. Ia quo etc. Datum Viennae, 16. Aprilis 1592,¹⁾

¹⁾ Cs. kam. I.

792/a. 1592. május 5. *Loránth Ferencz kamarai titkár Pálffyhoz. Gazdasági hir.*

Pálffy vöröskői uradalmi erdeiben sok sindelyt készítettett. Loránthnak házát a Szakolczán nem rég pusztított tűzvész elhamvasztotta. Ekkor Szakolczán 150 ház égett el. Loránt kérte Pálffyt, hogy a ház javításához sürgősséglendő sindelyt utaltványozza.¹⁾

793. 1592. május. *Vittencz. Forgách Zsigmond Pálffyhoz fogoly jobbágysági érdekében.*

Forgách pünkösdi napján sajátkezüleg irt levelében kérte Pálffyt, hogy Vöröskőn fogvatartott három jobbágysági szabadon bocsássa. Ha ezek vétkesek, kész Pálffynak elégtételt szolgáltatni.

Forgách kérésének teljesítését, Pálffynak tapasztalt jóakaratótól várta.²⁾

794. 1592. jún 12. *Pöstyén. Apponyi Gergely Pálffyhoz. Kérelem közbenjárásért.*

Apponyi megkérte Pálffyt, hatna Apponyi Pálra, hogy ez — igazságtalanul elfoglalt jószágát — adja vissza.

Apponyi Gergely Apponyi Páltól 600 frnt. értékű lóra való ezüstművet vásárolt volt. Megvizsgáltatván azonban a vásárolt szerszámot, az ötvösök azt mondták: hogy az ezüst alatt sok vas van, s a szerszám 300 frntot sem ér. A. Gergely kész volt Apponyi Pálnak akár méltányos árban megfizetni a szerszámot, akár ezt visszaadni.³⁾

¹⁾ I/III. f. 5. — ²⁾ I/III. f. 11. (magy) — ³⁾ VIII/X. f. 1. (magy. ered.)

795. 1592. június 22 Buda. Mehemet Czanus Pálffyhoz a basa nehezteletéséről és egy török rabról.

„Tekintetes és Nagyságos Úr. Köszönetemet és minden hozzám illendő tisztességes jó dolgokban szolgálatomat ajánlom Nsagodnak, mint vitézlő Ngos Urnak. Meghozzá egy rab a Nsagod levelét, melyben írja Nsgod, hogy mentől hamarább a lovat, melyet Nagod számára vettem, kiküldeném, kinek Nsagod vagy tallérral, vagy arannyal vagy marhával kívánom, megküldi az árát, azért Nsagod az én beszédemben semmit ne kételkedjék, mert az én hitemre tisztességemre mondom, hogy egy kék lovat, olyat vettem, hogy meg nem kissebbelleni volna Nsagod előtt vele, és a Nsagos basától ki is követtem volt, hogy kiküldjem, minthogy Nsgodnak jó hírét nevét ő nagyságának megbeszéltem és Ő Nsga is azt jó kedvvel hallotta, de hogy Ő Nsga hitlevelére és egynéhány Zaunok hitlevelére kéretett Ő Nsga Nádasditól egy rabot ki Kaszo bégh fiát, és hogy ő az ő Nsga hitlevele látván ki nem bocsáttak, azon ő Nsaga megharagudott, és mindjárt minden végekben megparancsolta, hogy sehonnan sem lovat sem marhát, senki ki ne merjen bocsátani, ebben tartozom meg Nsagod ebben semmit ne kételkedjék, mert a hazugságot én nem szeretem, e dolog különben nincsen, kit a rabtól is megérthet Nsagod, de tudom hogy e dolog így nem marad sokáig, hanem Ő Nsgát megengesztelik; azért Nsagod egynéhány napig várakozzék, és higgye meg Nsgod hogy nem sok idő múlva megküldöm Nsagodnak. A basa Ő Nsga igen jó ember; ha Nsgod megismerkedik Ő Nsgával jó szomszédsággal, barátsággal leszen Nsgodhoz. Továbbá szóllott volt énnekem valami két szelindök felől; Kérem azért Nsgodat, hogy szerezze meg és küldje meg Nsagod, és ha ő Nsga többet nem lesz érte, én adom meg az árát. Isten éltesse Nsagodat.“

Utóiratképek ezek olvashatók: „Ezeknek utánna jól emlékezik Nsgd róla, hogy egy szegény világtalan asszonynak fiát kértem Nsgodtól azon sarczon amint Nsgod a vitézekről megvette, kit ha Nsgod énnekem ajándékon adott volna is, higgye Nsgod, hogy

Nsgdnak többet tettem volna érte, mert az én hitemre tisztessé-
gemre mondom, hogy az egy világtalan anyjánál, több sem
atyja sem atyafia, sem pénze sem öröksége nincsen egy hitvány
háznál egyéb, mely minden benne valókkal egyetemben negyven
forintot nem érne, ha az uton tiz esztendeig ott fekszik is
bizony soha csak tiz frntot sem adhat, mert én a Nsgd kárát
nem kívánom, én az istenért akarnám kiváltani, ha Nsgd a pén-
zen kiadja, valamit Nsgd kíván, szinte Constantinápolyból is
Nsgd barátságáért meghozatom Nsgnak. A Ngd fiának sok köszö-
netemet irom. Mehemeth Czanuk a hatalmas török Császárnak
Czanusa Budán.¹⁾

796. 1592. ján. 23. *Pápa. Huszár Péter Pálffyhoz*
egy magyar rab érdekében.

Huszár Péter kérte Pálffyt, segitené Pesthy Zsigmondnak
— Huszár vérrokonának — kiszabadítását, ki a török rabság-
ban sinlődött, s kiért a török nagy váltságdíjat követelt.²⁾

797. 1592. júl. 1. *Prága. Kuthassy János győri püspök*
Pálffyhoz. Bizalmas levél személyes ügyben.

Kuthassy bizalmasan közölte Pálffyval hogy az annuentia
dolgát eleget sollicitálta Hoffmann urral, s a többivel is. A kér-
vényt már régen beadta a királyhoz, de eddig nem lett eredmé-
nye, mert nem volt arra való audientia a hol azt lehetett volna
alóadni.

„Mind — úgymond — a tót-országi háborún török most a
fejöket, és amint látja nem vették tréfára a dolgot, és a feje-
delem is igen megbosszult.“

Kuthassy a gyűlésről egyebet nem hallott, mint hogy Prá-
gából irtak a főherczegnek, hogy Bécsben az urakkal „tanács-
koznék felőle mint lehetne és mikor.“

¹⁾ I/III. f. 4. ered. — ²⁾ VIII/X. f. 1. (magy.)

Kuthassy végre ajánlja Pálffynak, hogy saját ügyében, melyért Kuthassy tőle telhetőleg közbenjárt, írjon Rumpf és Hofmannak.¹⁾

798. 1592. július 2. Szt. kereszt. Kolosváry László Pálffyhoz a katonaság kihágásairól.

A bakabányai magyar katonaság június 26 táján jött Szent-Kereszt vidékére s itt a falukon járván, a szegény emberektől pénzt és zabot szedett. Kolosváry ugyan óvta őket e kihágástól, fenyegetőzván, hogy ezt Pálffynak tudomására fogja hozni. A katonaság erre azt felelte: hogy követ nem ehetik. Kolosváry kérte Pálffy, hogy a sereg Szent-Kereszt vidékéről vonuljon el.²⁾

799. 1592. júl. 4. Pogrányi B. Pálffyhoz. A katonaság nyomora.

A korponai katonaság is nagy szükségét szenvedett. Pográny jelentette Pálffynak: hogy a katonaságnak egy maroknyi élelme sincs s a várat legnagyobb veszedelem fenyegeti.³⁾

800. 1592. július 11. A m. kir. kumara Ernő fhghez. Borostyánkő illetve Stomfa Pálffy javára eszközölt leirata-s tizedéről.

Serenissime princeps, domine
domine nobis clementissime.

Fidelium seruitiorum nostrorum in gratiam Serenitatis vestrae humilem commendationem. Quod Spectabilis ac Magnificus Julius Comes a Salmis se per Administratorem prouentuum Archiepiscopatus Strigoniensis Eg. Casparem Heölgy in collectione medietatis decimarum arcis Stompha impediri conqueratur, iustaque humiliter petat, sibi medietatem illarum decimarum pro

¹⁾ I/III, f. 11. — ²⁾ ³⁾ VIII./X. f. 1. (magy. Er.)

arenda hactenus solui consueta conferri, ex ipsius supplici libello in clementi Serenitatis Vestrae mandato nobis pro demissa nostra sententia transmissa humilime cognouimus. Quia autem Sua Majestas Caesarea et Regia, dominus noster clementissimus, ut Spectabilis ac Magnificus Comes Nicolaus Palffy arcem a dicto Julio Comite non solum redimat, uerum etiam in posterum per sequentes proximos tredecim annos, a septima nuper praeteriti mensis Aprilis numerando, eo omnino modo et iure; sicut ipsam Arcem dictus Comes hucusque pignoris titulo possedit, quoque possidendam et utendam clementer consessit, uti idipsum nobis, tum ipsi quoque Comiti Sua Majestas et Vestra Serenitas per benignum mandatum suum, decima sexta dicti mensis Aprilis die editum, clementer significare dignata est. Eapropter cum tres isti menses, qui a denunciatione ipsi Comiti facta intercesserunt, saltem ad commodiorem migrationem rerumque suarum ablationem et transportationem eidem dati sunt, decimas istas ipsum de iure petere non posse demisse censemus, cum illae non ad praeteriti Nonagesimi primi, sed ad praesentis Nonagesimi secundi anni prouentus precise pertineant, non poterit duorum annorum decimas petere. Accedit ad hoc, quod arendationes decimarum non hoc tempore, sed circa diem d. Georgio sacrum fieri soleant, circa quod tempus, requisitus ab ipso Magnifico Nicolao Palffy, modernus Administrator prouentuum Archiepiscopaliū de arendandis sibi decimis istis, quod petijt, impetrauit et arendatorias literas ab ipso Administratore obtinuit. Jam itaque ob rationes praedecclaratas fieri non posse censemus, ut petitioni ipsius Comitis Julij faueatur. Porro ut deinceps omnis scrupulus uitetur, quo pacto collatio istius arcis Stómffa ipsi Palffy facta intelligenda, an ita ut ex eius uigore ipse Palffy medietatem istarum decimarum pro ea solutione, quam dictus Comes Julius praestitit, toto eo tempore quo is dominium huius arcis tenebit, colligat neque arendam earum Camerae huic augere liceat, uel quo pacto id se habeat et qualiter interpretari debeat: humiliter edoceri supplicamus. Nos rem istam ita dirigendam censeremus, ne futuris temporibus si quis Archiepiscopus constitueretur, ea decimarum concessio aliquid iuribus

ecclesiasticis praeiudicaret. Cum his supplicem ipsius libellum Serenitati Vestrae humilime remittimus. Deus aeternus Serenitatem Vestram seruet diutissime incolumem. Posonij 11, Julij 1592.

Eiusdem Serenitatis Vestrae

fideles seruitores

Camerae Hungaricae Praefectus et Conciliarij.

Eppus Nittray.

Val. Ernleutner.

Val. Baranyay.¹⁾

801. 1592. júl. 13. *Rudolf király Prágából Mátyás főhrgez. Pálffynak borostyánkői incriptiójáról.*

Ewer Lieb vernemben ausz beiverwartem Original einschluess mit mehrerm Pruderlich, weszen sich der (Titl.) Graff Juliusz von Salmb von wegen der Unserm (auch Titl.) Nielaszen Palffy unlangst bewilligten Ablöszung der Herrschafft Peilnstain oder Stampfa in Underthenigkheit beschwären, und wasmassen er daneben bitten thuett, weil Ime der zeit zue der Abtretung alberait angekhündte Termin gar zue verzukht und khurz, angesehen das darunter alberait ain Monat verfloszen, damit Ime uber die bestimbten drey wo nicht noch zween, doch zum wenigsten noch Ain Monatt ausz sondern gnaden friest geben und zuegelaszen.

Also und zum andern auch bey ermeltem Palffy verordnet werden wolte, damit Ime Grafen sein auf beruerter Herrschafft liegender Pfandtschilling der Achtzig Tausent Taller mit gleichmesziger sort münz, wie er denselben aufgezelet widerumb richtig gemacht, wie nicht weniger auch der zue der Herrschafft gebeü und Wirdtschafftswerbeszerungen aufgewendter Paw Unkosten für der Abtretung neben der Pfandtschilling gebürlich erstattet werden möchte.

¹⁾ Cs. kam. l.

So viel nun Ersstlich die durch gedachten Grafen gebetene prolongir: oder erstreckhuug des Termins belangt, weil wer wieder Unnsern dits orts dem Palffy zue sonderm gnaden Ainmal gethane lautere bewilligung ohue ursach zue seinem Nachtail und entgelt auszer sein Vorwissen und zuelaszen ditfaals nichts verordnen khünnen, zuemal da Ime Grafen die aufkhundigungen gebürunder maszen und zue rechter Zeit beschehen, so wirt Er sich mer mit Ime Palffy destwegen zuergleichen wissen und bei desselben gefallen steen, ob Er ausz guetwilligkhait Ime Grafen ainen noch lengern Termin zue seiner Abtretung geben und verstatten wil. Jedoch ist daneben Unsers erachtens auch gar billich, es bleibe nun des Termins halber bey wehr es wölle, das Ime Grafen zue abfüerung seiner sachen demnach gebürliche Zeit und gelegenhait gelaszen werde.

Die Bezallung der Pfandtsumma in der Münz und werth, wie Er der Graf dieselb auszgezelt, beschieht Ime nicht unbillich, und werden die inscriptionales in selben nachrichtung geben, in was sorten der Graf die erlegung berüerter Pfandtsumma gethan hat.

Was dann zum dritten und letcten den praetendirten Paw Uncossten antriefft, wellicher sich seiner des Grafen beigelegter Verzaihnuusz nach in allem auf Sieben Tausent Ainhundert zwenundfünzig Taller belaufen thuet, da befindt sich in gehaltenen nachsuechen, das Ime Grafen zue zwayen underrchiedlichen maln Zway Tausent Fünfhundert Sechsendfünzig Taller bey dieser Herrschafft zuverbaren bewilligt worden, doch dergestalt, das Er ieztbemelte Summa auf nottwendiege nueze und khaine lusstgebew verwenden, und uber den auflaufenden Uncossten ordenliche Raittungen halten, auch zum überfluesz die gebew, man Sy an die statt fertig, besichtigen und schäzen, und in dem Anschlag ain mehrers nicht, alsz was umb baar gelt erzeugt werden mueszen ein khommen laszen solle.

Wie und was gestalt Er aber nicht allein solich bewilligtes Pawgeldt, sondern auch noch ain mehrers und das übrige darein verpawt, ist uns unbewusst. Wirt dernwegen ain Notturfft sein, das demselben nachgesehen und das Gebew besichtigt, Wir auch

volgendts mit guetachten berichtet werden, was offtedachtem Grafen nach gelegenheit des befundts uber dZ, so Ime bewilligt worden, noch weiter zue paszieren, rud da solliche summa zue der Herrschafft Nuz angewendet worden wär, ob nicht der ubrig Cossten dem Palfy, alsz dem es nunmehr zue guettem khäm, billich aufzuetragen sein möchte.

Darüeber nun E. L., Inmassen an dieselb hiemit unser freundt : und gnediges gesinnen isi, unbeschwert die fernere Notturfft zuerordnen, auch mehr ermelten Grafen zue seiner nachrichtung zuebeschaiden werden wiszen, Dero wir beinebens p. Geben Prag, den dreyzehenden Julij Ao. Zwayund Neunzig.
An die Fur. Dur. Erz. Matthiasen. p.¹⁾

802. 1592. júl. 14. *Mátyás fhr. a m. kir. kamarához Stomfa leltáráról.*

Matthias tc.

Juxta demissam uestram 12. huius transmissam petitionem et Inuentarium arcis Stompha et fassionem ac reuersales litteras Spectabilis et Magnifici Julij Comitis a Salmis, et simul mandata ad Personalem Praesentiae Suae Maiestatis nec non Praepositum istius locj Ecclesiae, ut resignationj huic intersint, plene expedita uobis hisce transmittimus, Benigneque mandamus, ut resignationem illam antea iniuncto modo fieri curetis. In quo tz. Dat. Viennae, 14. Julij Ao. 92.

Camerae Hungaricae.

Postscripta. Inuentarium arcis Stompha diligenter quaesitum, sed nusquam repertum est.²⁾

803. 1592. júl. 14. *Mátyás fhr. a kir. személynökhöz Pálffy nak borostyánkői inscriptiójáról.*

Matthias etc.

Sacra Caesarea Regiaque Maiestas, Dominus et frater noster obseruandissimus, arcem Borostiankeő et oppidum Stempha e

1) 2) Cs. kam. l.

manibus Spectabilis et Magnifici Comitis Julij a Salmis deposita inscriptionalj summa redimj et Magnifico Nicolao Palffi assignarij clementer decreuit.

Cum itaque ratione depositionis pecuniae Inscriptionalis et eius qualitatis, nec non aestimationis aedificiorum vel a Creditoribus quondam Comitis Eckij a Salmis uel aliunde tempore resignationis nonnullae emergere possent difficultates, Quapropter tibi benigne mandamus, ut in ea resignatione penes eum, qui ex collegio Camerae Hungaricae expediendus erit, intersis et si quae difficultas oriretur, ea interuentu uestro componatur et res omni competenti modo peragatur. In quo tc. Dat Viennae, 14. Julij Ao. 82.

Personalj Praesentiae Suae Mattis.¹⁾

804. 1592. júl. 23. *Ernő a m. kir. kamarához Borostyánkő Pálffy részére való átadásáról.*

Ernestus tc.

Juxta de missam uestram 20. hujus transmissam petitionem, mandatum ad Gregorium Balogh, Judicis Curiae, et Stephanum Zerdahej, Reuerendi Locumtenentis tc. Prothonotarios, ut resignationj arcis Borostiaukeő et oppidj Stompha pertinentiarumque per (tit) Julium a Salmis (tit) Nicolao Palffi fiendae intersint, plene expeditum hisce uobis transmittimus, Benigneque mandamus, ut illud ipsis statim assignari redemptionemque fieri curetis Reuersales et fassionales dicti Comitis 14. huius transmissae simulque vobis per postscripta significatum fuit, Vrbarium et inuentarium diligenter quaesitum, sed nusquam repertum esse. Quod nobis ad vestras benigne respondendum erat. Satisfiet praemiso modo benignae nostrae voluntati. Dat Viennae, 23. Julij Anno 92. ²⁾

Camerae Hungaricae.

¹⁾ ²⁾ Cs. kam. I.

804/a. 1592. aug. 5. A m. kir. kamara Mátyás főherczeghez. Jelentés, hogy Borostyánkőtt Pálffynak assignálta.

Serenissime Princeps, domine
domine nobis clementissime.

Fidelium seruitiorum nostrorum in gratiam Serenitatis Vestrae humilem commendationem. Quod clementi Vestrae Serenitatis, mandato decima sexta die mensis Aprilis anni huius edito facere iussi sumus, arcem Borostyankeő cum suis patinentijs, quam Sua Maiestas Caesarea et Regia, dominus noster clementissimus, Spectabili ac Magnifico Nicolao Pálffy de Erdeőd a priori possessore temporaneo praelibatae Suae Maiestatis Consiliario Aulico, Spectabili ac Magnifico Julio Comite a Salmis et Neuburgh ad Oenum, redimendam concessit, eidem domino Pálffy, numerata per ipsum dicto Comiti summa sua Inscriptionali, assignauimus et super hac porro collatione formulam nouarum Inscriptionalium ad praescriptam nobis per Serenitatem Vestram rationem concepimus, quam hisce additam Serenitati Vestrae humilime transmittimus. Quia pro sua singulari prudentia et sapientj iudicio, si quid ei addendum, uel uero ex illa expungendum erit, addi et dein, ut placuerit, iubere dignabitur. Memores autem et eius sumus, quod nobis de conscriptione prouentuum arcis istius et pertinentiarum suarum et redigendis his bonis ad perennem aestimationem eadem benigno Serenitatis Vestrae mandato iniunctum est, cui nos demisse accommodare studebimus deque statu et successu huius negotij postea Serenitatem Vestram humilime edocebimus. Deus aeternus Serenitatem Vestram seruet diutissime incolumem. Posonij, 5. Augusti 1592.

Eiusdem Serenitatis Vestrae

Fideles soruitores

Camerae Hungaricae Praefectus

et Consiliarij.

(Sign.) Episcopus Nitriensis.

Val. Ernnleutner.

Ladis. Cubiny.

Post scripta. Cupit ipse Palffy hanc quoque conditionem literis inscriptionalibus inseri. ut, si infra tempus redemptionis praefatae arcis Borostyankeő de ea uel totaliter aut in aliqua parte bonorum ad eandem pertinentium aliquam transactionem seu testamentariam dispositionem uel inscriptionem facere uellet, id ei liceat, quemadmodum Magnifico Emerico Forgach tempore Inscriptionis Arcis Trinchiniensis concessum est. Quod nos ipsi concedi posse humilime censemus, praesertim si id cum praescitu Suae Maiestatis faciat, et ideo clausulam illam formulae Inscriptionalium literarum inseruimus, erit tamen in clementi Maiestatum Vestrarum arbitrio positum, si eam stare aut expungi voluerint.¹⁾

805. 1592. aug. 27. A m. kir. kamara Ernő fhrghesz.
Borostyánkő jóvedelmei ügyében.

Serenissime Princeps domine
domine nobis clementissime.

Fidelium seruitiorum nostrorum in gratiam Serenitatis Vestrae humilem commendationem. Mandaverat nobis benigne Serenissimus Archidnx Ernestus, dominus noster clementissimus, decima sexta die Aprilis mensis anni praesentis ad nos edito mandato, cum arcem Boroztyankeő deposita summa Inscriptionali domino Comiti Julio a Salmis ex clementi Sacrae Caesarea Maiestatis concessione ad manus Spectabilis ac Magnifici domini Nicolai Palffy assignandam esse nobis committeret, ut non solum ea assignatio fieret, uerumetiam eo in effectum deducto (quod quidem iam nuper factum per nos est) arcem cum omnibus pertinentijs et proventibus per certos et idoneos ad id deputatos commissarios diligenter conscribi et ad ualorem perennem redigi et aestimari curaremus. Quae quidem conscriptio cum iam nunc pro opportunitate huius temporis commode instituenda uideatur, Supplicamus Vestrae Serenitati demisse, dignetur pro maiori

¹⁾ Cs. k. l.

autoritate unum ex Aula Serenitatis Vestrae quamprimum benigne expedire, qui adiuncto sibi uno ex collegio nostro praefatam conscriptionem Peilenstainensem rite inchoare et statum totius rei et negotij peragere cum Collega nostro possit. Porro cum Martinus Dietrich, qui per annos complures Praefectum dictae arcis Peilnstein egit, totum statum eius et bonorum eorundem optime cognitum habeat, censeremus peculiari Serenitatis Vestrae mandato eidem iniungendum, ut in praefata conscriptione intersit et operam penes Commissarios locet suam. Deus aeternus Serenitatem Vestram servet diutissime incolumem. Posonij. 27. Augusti, Anno domini 1592.

Eiusdem Serenitatis Vestrae

fidelis servitores

Camerae Hungaricae Consiliarij.

Val. Ernnleutner.

Val. Baranyay.

Ladis. Cubiny.¹⁾

806. 1592. szept. 21. A m. kir. kamara Mátyás főherczeghez Borostyánkő uradalmának Pálffy javára való beiratásáról.

Serenissime Princeps, domine nobis
clementissime.

Fidelium servitiorum nostrorum in gratiam Serenitatis Vestrae humili subiectione praemissa. Inscriptionalium Literarum super Arce Borosthiankew formulam pro Spectabili ac Magnifico domino Comite Nicolao Pálffy conceptam, Vestrae Serenitati antehac humilime transmisimus: Cuius Exemplum post idem Pálffy sibi communicari petiuit, quo accepto in certis punctis eam formulam grauem et onerosam sibi esse asseruit et emen-

¹⁾ Cs. kam. l.

dari postulauit. Ac inprimis, ad Metarum et Limitum defensionem, vt firmior sit Juribusque suis instructor, necessarium esse ducit, ut clausula sequens addatur. Sub iisdem Metis et antiquis Limitibus, prout olim per defunctum Comitum quondam Ecchium a Salmis, ac postea per fratrem eiusdem Julium a Salmis possessa est, Arcem istam sibi inscribi. Deinde quamuis Sua Maiestas Caesarea et Regia, dominus noster clementissimus, a septima mensis Aprilis anni praesentis 92. numerando, ad tredecim annos Arcem istam sibi inscripserit: quia tamen dominium eius non ipsa praescripta septima Aprilis, sed prima demum mensis Augusti apprehendit, praeiudicaturum in Juribus suis praetendit, si quattuor Mensibus ante, quam consecutus est eius arcis dominium, eam cedere et resignare deberet. Distinctionem itaque fieri cupit, ut ad eum diem resignatio eiusdem Arcis post expletos dictos tredecim Annos incidat, quo Arcem ipsam ad manus recepit, id est, ad primum Augusti, prius tamen trium mensium denunciatione facta. Praeterea ex inaduertencia Scribae quattuor saltem Vineae ad ipsam Arcem applicatae, duae in Stampfensi et duae in Diweniensi Promonthorij sitae, in ipsa formula per Nos transmissa declarentur. sed deprehenduntur sex esse, quattuor in Stompfensi et duae in Diweniensi Promonthorij posita, et eum ergo errorem emendari petit.

Grauetur postremo in eo plurimum, quod cum sua Maiestas eodem modo et Jure Arcem ipsam, sicut ea a dicto Comite Julio a Salmis tenta fuit et possessa, sibi concesserit, specifica et expressa mentio de medietate decimarum eiusdem Arcis, sibi cum ipsa Arce concessa, ut in Inscriptionalibus literis Comitum Julij a Salmis habebatur, in formula per Nos transmissa nulla facta sit. Et proin idquoque disertis verbis describi et declarari literisque Inscriptionalibus inseri petit.

Quapropter aliam formulam correctam et magis claram ad mundum descriptam, ad instanciam eiusdem Serenitati Vestrae humilime transmittimus, ut iuxta eam, quandoquidem ipse Palffy nihil ab aequitate et clementi resolutione suae Maiestatis alienum petere videatur, literas ipsas Inscriptionales Sua Maiestas plene expediri iubere dignetur. Deus aeternus Serenitatem Ves-

trram diu foelicem florentemque seruet. Posonij, 21. September.
1592. ¹⁾

Eiusdem Serenitatis Vestrae
fideles Seruitores
Camerae Hungaricae Praefectus
et Consiliarij.
Episcopus Nittriensis.
Val. Ernnleitner
Val. Baranyay.
Ladis. Cubiny.

807. 1592. okt. 4. *Ujvár. Pálffy Ernő fhgnek. A basa
támadási szándéka.*

Pálffy kémeinek egyike azt a hirt hozta Ujvárba, hogy a budai basa 8 nap mulva minden összeszedhető seregével egy várat megtámadni készül, s mindnyájan azon véleményben voltak, hogy e támadás Ujvárra lesz irányítva.

Pálffy jelentette Ernő főherczegnek, hogy mindannyi szomszédját figyelmeztetni fogja s katonáit mindenkor készen fogja tartani igérvén, hogy Isten segélyével mindent meg fog tenni a mi kötelessége.²⁾

808. 1592. okt. 3. *Pálffy perlekedik gr. Salm Gyulával
ez idei termés ügyében.*

A királyhoz elbirálás végett terjesztetett elő a Pálffy M. és Salm Gy. között felmerült peres kérdés, mely a borostyánkői folyó évi gabona és szőlőtermés egy része körül forgott.³⁾

809. 1592. okt 9. *Ujvár Pálffy M. a kir. kamarához.
Sürgetés a katonai zsold kiszolgáltatására nézve.*

Pálffy Miklós hosszú magyar levélben sürgeti a m. kir. kamarát, hogy a német katonaságnak járó pénzt harminczadosok

¹⁾ Cs. kam. l. — ²⁾ O. l. — ³⁾ Cs. kam. lev.

által haladék nélkül fizesse ki. Nagyon hathatósan inti a kamarát, mert a katonaságot csak nagy nehezen sikerült lecsillapítani. A katonaság ha nem nyer fizetést, el fog szaladni s a felség hatósága alatti községeknek szegény népétől akar élelmet zsarolni.

Pálffy megható részvétellel írja: „Jó emberséggel irhatom, hogy sokaknak közülök, a kik vagy 40 esztendeje, hogy az ő felsége szolgálatában vannak, az orcájukon és vén szakállukon csurgott le az könnyük.“

Az utóiratban megjegyzi, hogy sokan vannak, kik 3—4 napig kenyeret nem ehettek, mivel Hölgyi Gáspár az elrendelt pénzt nem adta ki.¹⁾

810. 1592. okt. 13. Vittencz. Forgách Zsigmond Pálffy-hoz a surányi vár javítása érdekében.

Forgách Zsigmond nejével s Nyáry Pállal Komáromba ment okt. elején, miután hallotta, hogy Pálffy ott időz. Nem találván itt Pálffyt, Eitzing úrral utána akart menni Ujvárra, miben őt nejének megbetegedése megakadályozta.

Forgách visszatérvén Vittenczre, kérte Pálffyt Surány várának javítása ügyében.

Forgách az önkéntes munka egyenértéke, fejében a nevezett várra 100 frtot ajánlott, kérvén Pálffyt, hogy ő e célra ugyanannyit utalványozzon. Télen — úgymond — meszet kellene égettetni, melyet ő jobbágyaival tavaszkor rendeltetése helyére hozatna. Forgách sajnálta, hogy az ország-gyűlés rendelete daczára Surány váránál semminemű önkéntes munkát nem végeztek. A várnak minden palánkja nem sokára le fog dőlni, Forgách fájlalta, hogy Hathalmy Pál Pálffyt ellene haragra ingerelte, holott ő Pálffyt „nem különben becsüli mint

¹⁾ O. l.

édes atyját, sok vele való jó tettért, s kiben bízott és bizik, mint erős gyámolában,“

Forgách kérte Pálffyt, hogy világositassa föl magát alaposan Hathatalmy ingerkedésére nézve.¹⁾

811. 1592. okt. 29. Prága. Rudolf kir. Mátyás fghhez
a Pálffy által toborzott 400 huszárlóról.

Wir haben Ewer Lieb von hent dato gleichwol dahin freündt: und brüederlich ersuecht, bej dem (Tittel) Niclasen Palffy souil müglich zuuerhietten, damit in verb: und bestellung der bewusten newen Vierhundert Hussarischen Pferdt uber die gewonliche besoldung nicht geschritten, noch diz ortts ainiche newerung oder staigerung fürgenomben werde, und dasselb sowol umb deren durch ewer Lieb selbst Ime Palffy albereith angedeuten und wol auzzgefierten ursachen willen, alsz es auch wir unnsers thails für seher. guett und hochnothwendig befinden. Da es aber Sa bej dem Kriegsvolgkh nicht zuerhalten sein, noch Er der Palffy berüerte anzall Pferdt auf ain solche besoldung werben oder behandeln, sonndern darüber nottrungenlich gehen solt müessen, so miessten wir zwar Ja in ansehung der gegenwürttigen noth und eil, auch da es villeicht umb ain kurze Zeit zuthuen, und damit diz orts nichts verabsaumpt werde, gleich beschehen lassen, mit angeregter werbung fürzugehn, auf weeg, wie man etwo nach gelegenhait der sachen für dizmal damit auf: und fortkomen würdet können. Inmassen wir dann Ewer Lieb im selben hiemit allerdiugs gewalt geben und die sach haimbyestelt haben wollen, dieselb aufs best ins werckh zurichten, wie Sie immer können. Zum fall es sich aber mit solches newen aufgenommen kriegsvolgkhs underhaltung lenger weder die drey Monat verziehen solte, so würde uns diese durch die begerte höhere besoldung nicht unbillich ganz beschwerlich fallen. Sonnder vermainen vilmehr, das Sie sich alszdan mit der

¹⁾ I/III. f. 11. (magy. ered.)

underhaltung, wie andern wol betragen und damit bej der so ordenlichen und richtigen bezallung billich Contentiern und zufriden stellen lassen können. Haben wier Ewer Lieb hiemit ad partem nicht verhalten wollen. Dero wir benebens p. Geben Prag, am Neunundzwainzigsten Octobris Anno p. Zwayundneunzig.

An die Tr. Dtt tc. Erzherzog Mathiassen. ¹⁾

812. 1592. nov. 7. *Pálffy a katonaság fizetése érdekében.*

Pálffy a bányavárosi katonaság fizetése s e vidék hadi biztonsága érdekében előterjesztést tett, mely a királyhoz eldöntés végett küldetett.²⁾

813. 1592. nov. 17. *Az ujbári katonaságról.*

A m. kir. kamarához Pálffynak szoló két rendelet küldetik az ujbári katonákra nézve, a kik a deputatum bort erőszakkal elvitték.³⁾

814. 1592. nov. 12. *Mátyás fhg. Pálffyhoz, hogy a szokásos katonai jutalmak ügyében intézkedjék.*

Ujvárott néhány katona — érdemei elismerése s jutalmágyanánt — szokásos fizetésén fölül, bizonyos mennyiségű gabonát, bort és készpénzt kapott. Mátyás megparancsolta Pálffynak: hogy eme katonák halála után utódjaikat ne részeltesse az említett fizetési többletben, s hasonló jutalmat csak az ő beleegyezésével fognak azok nyerhetni.⁴⁾

Mátyás ugyanezen napon megparancsolta Pálffy által az ujbári katonáknak: hogy a fizetési javítás czimén eddig nyert bort ne követeljék természetben, hanem elégedjenek meg a bor

¹⁾ ²⁾ ³⁾ Cs. kam. l. — ⁴⁾ I/III. f. 1.

40 den. egyenértékével, minthogy az ezidei bortermés silány volt. Pálffy megintendő volt a katonaságot, hogy az e tekintetben eddig tanúsított erőszakoskodástól ovakodjék.¹⁾

815. 1592. decz. 12. *Mátyás fhg Pálffyhoz. Pálffy mint vizsgálóbíró.*

Mátyás főherczeg megbizta Pálffyt a Faxeder György lévai fegyvertárnok visszaélései miatt beadott panasz vizsgálatával. Pálffynak kellett a Flaxederre bizott összes munitóit leltározni, s őt nemkülönben visszaéléseinek részeseit elzáratni. Mátyás e vizsgálat eredményéről s Pálffy véleményéről jelentést kívánt.²⁾

816. 1592. decz. 24. *Mátyás fhg. Pálffyhoz a zugalódó katonaság lecsendesítése érdekében.*

Mátyás főherczeg tudomása szerint az ujbári katonaság 1592. év vége felé elhatározta: hogy az esztergomi érsekségnek a magy. kir. kamara által kinevezett s állásában csak nehezen visszatartott adminisztrátorát mihelyt Ujvárbá jön letartoztatja s erőszakkal akarja késztetni mind a hátrálékos, mind a folyó évi fizetés kiszolgáltatására.

Mátyás intette Pálffyt, hogy az ujbári katonaságot, imént említett szándokának végrehajtásától annál inkább tartsa vissza, minthogy a kívánt fizetést nemsokára megkapják, s a fizetés késedelme nem az Adminisztrátorön, hanem az előző évek mostoha termésén múlt.³⁾

817. 1592. *Abdu Ramhan esztergomi aga Pálffy szívességéért könyörög.*

„Erről kelletik Nsgodnak irnom. Ez előtt való napokban küldtem vala Nsgodnak a Nsgos Basa levelét, mely levélben,

1) 2) 3) I/III. f. 1.

kéret Nsgdtól valami fenyő szálfákat. Azért annak a levélnek a Nsgos basa én tőlem válaszát kívánja. Kérem Nsgdat mint vitéz uramat, hogy Nsgd adjon választ felőle, leszen-e vagy nem leszen.

Magam felől is irtam vala Nsganak, hogy Nsgd énnekem szerzene valami aranyos apró puskákat; mostan is igen kérem Nsgodat, hogy Nsgod anélkül ne hagyjon. Nem az én magam szükségére kívánom Nsgdtól, hanem onnét alól Konstantinápolyból irnak barátaim, hogy afféle német puskákat szerzenék nekik. Ha Nsgdtól ajándékon kívánnám is, nem sokat tenne Nsgdnak, de nem ajándékon kívánom. Nsgod is innét valami némű marhát kíván Nsgd csak egy levéllel értesen, én is Nsgdnak kész vagyok szolgálnom; Csakhogy Nsgd ne hagyjon ezek nélkül. Nsgd valamely falubeli biráktól megküldi, én is az én hitemre tisztességemre ugyanazon falubeli biráktól az árát Nsgdnak megküldöm vagy pénzt vagy marhát kíván Nsgd éretők. Én is mindjárt megküldöm Nsgdnak.“¹⁾

818. 1592. Mátyás fhg. Pálffy intézkedésébe belenyugszik.

Nagy Imre felajánlván katonai szolgálatát a királynak. Mátyás főherczeg Nagynak alkalmaztatását Pálffyra bizta.²⁾

1893.

819. 1593. jan. 11. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy eltiltandó a katonaság portyázását.

Mátyás főherczeg értesülvén: hogy a királyi katonaság oly városokat és falvakat fosztogat, melyek nincsenek a török hódoltságban, hanem a kir. kamarának fizetnek, s hogy e helységek az említett pusztítások miatt a kamarának járó tartozást le nem róhatják, meghagyja Pálffynak, hogy a hatósága alatt

¹⁾ I/III. f. 4. — ²⁾ I/III. f. 1.

levő kapitányokat alkapitányokat, s nevezetesen a lovasoknak kiadandó parancsolat által a katonaságot illetén portyázásoktól tartsa vissza.¹⁾

820. 1593. jan. 23. Mátyás flg. figyelmessé teszi
Pálffy a törökök készülődéseire.

Mátyás főherczeg dicsérőleg nyilatkozik azon kölcsön-előlegről melyet Pálffy a korponai katonaságnak adott.

Mátyás jelenti: hogy a jelenleg szárnyaló hírek szerint inkább tarthatni a háborútól, mint remélni lehet a békét, miről Pálffy meggyőződhetik Teuffenbachnak Felső-magyarország főkapitányának mellékelt két leveléből.

Mátyás szükségesnek tartja Pálffynak jelenlétét a közeli országgyűlésen, s őt erre meghívja.

Teuffenbach említett két levelének egyike 1593. január 2-án Kassán kelt; ebben azt jelenti Mátyás főherczegnek: hogy a törökök s keresztények között egyaránt el van terjedve a hír, hogy a törökök ismét háborút fognak kezdeni s a hódoltságot nem készpénzben, mint eddig, hanem hónapról-hónapra szolgálta-
tandó élelmi szerekben fogják követelni.

Teuffenbachnak Mátyáshoz Kassáról január 19. intézett 2-ik levele szerint egy török kalauz Rakóczy Zsigmondhoz azon hírrel érkezett: hogy a Gyulán, Jenőn, Szarvason, Miklóson, Szolnokon levő törökök s úgylátszik a hatvaniak is erősen készülődnek illetőleg elhatározvák a Tiszán átmenni, s Tarczalt, Dumbót, (?) Tállyát s más jómódu helységeket fosztogatni. E kalauzt annak megtekintésére küldték ki: vajjon Tisza Tokaj alatt 1 mértföldnyi távolban be van-e fagyva annyira, hogy ők veszély nélkül átkelhetnek. Miután Tisza ugyancsak be van fagyva, a törökök jövő pénteken szándékoznak felkerekedni, s vasárnap rabolni.

Rakóczy Teuffenbachot e hirről Serény Mihály főkapitány által értesítette.

¹⁾ I/III. f. 1.

Teuffenbachot Báthoryn kívül más urak is értesítették a törökök gyülekezése és előkészületeiről. Teuffenbach erre azonnal megtette a szükséges védelmi intézkedéseket.¹⁾

821. 1593. jan. 24. *Újvár Pálffy M. Mátyás fghhez.*
A Konstantinápolyba küldött magyar követek esete.

Pálffy Miklós január közepetáján tudósította Mátyás főherceget, hogy a törökök a Konstantinápolyba küldött három követet ki akarták rabolni és fosztani; s mily módon menekültek meg a követek s utjukat szerencsésen elvégezték. Pálffy az említett levelet a főhercegnek is elküldte.²⁾

822. 1593. január 26. *Chutor J. Nagyszombatból a m.*
kamarához.

Chutor János értesíti a m. kamarát, hogy Pálffy Miklósnak az esztergomi érseki javakból évenként 3000 forintot szokott fizetni.

Pálffy ez év január elején Újvárrott volt, hol Csutor vele elszámolt.³⁾

823. 1593. jan. 26. *Pálffynak családi öröme.*

Ezen év január 26 született Pálffynak Miklós nevű fia, ki január 28 kereszteltetett meg. Keresztszülői voltak: Illésházy István, Joó János és Balogh György neje.⁴⁾

J e g y z e t. Miklós még ifjú korában pozsonyi préposttá neveztetett ki. Midőn Pázmán Péter esztergomi érsekké neveztetett ki, Pálffy Miklós — ifjuságának daczára — a primási méltóság betöltésénél Pázmánnal egyidejűleg számításba jött.

¹⁾ I/III. f. 1. — ²⁾ Cs. u. l. — ³⁾ Orsz. l. — ⁴⁾ Mon. Hung. H. VIII. k. 8. l.

824. 1593. jan. 30. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Katonaiügy.

Mátyás főherczeg január 30-án ismételve közölte Pálffyval azon rendeletet, hogy részére a pozsonyi országgyűlés alkalmával az ujjvári német katonaságból guardia küldessék fel.

Mátyás febr. 3-án szerdán szándékozott Pozsonyba menni.

A guardia előbb volt érkezendő Pozsonyba mint Mátyás főherczeg, ki a komáromi s győri ezredeseknek már meghagyta, hogy a német katonákat pénzzel lássák el.¹⁾

825. 1593. márcz. 18. Gyulafehérvár. Báthory Zsigmond Pálffyhoz. Bizalmas levél.

Báthory válaszolt Pálffy Miklós levelére, ki Báthory Zsigmondnak Révay András urat ajánlotta. „Azért — úgymond Báthory — mind az kgd. commendatióját megtekintvén, s mind familiájáért és magának (Révay) is jó nevéért örömet láttuk és minden jó akaratunkat offeráltuk neki. Ezután is a kgd. commendatiójának mindenkor helye és fogamatja leszen nálunk. E mellett ajánljuk minden jó akaratunkat Kgdnek.“²⁾

826. 1593. ápril. 14. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy embereinek visszaélése.

Pálffy Miklós, mint Borostyánkő beirati birtokosa s Pozsony városa között egy blumenauai erdő birtokára nézve per támadt, melynek eldöntése egy békebíróságra volt bízva. A peres felek e bíróság végzése előtt el voltak tiltva a kérdéses erdőnek haszonélvezetétől.

Miután Pálffynak emberei ezen tilalom daczára sok fát vittek az említett erdőből, Mátyás megparancsolta Pálffynak, hogy hasonló visszaélésektől tartózkodjék s ettől Illésházyt is tartsa vissza.³⁾

1) I/III. f. 1. — 2) I/III. f. 3. — 3) I/III. f. 1.

827. 1593. május 12. Győr. Pálffy M. nejéhez. Pálffy
Vöröskőre jövend.

Pálffy Győrre érkezvén innét más napon azonnal nejéhez Vöröskőre irt. Jövő vasárnap éjjel vagy legkésőbb hétfőn reggel Vöröskőre fog jönni. Egy névkimutatást említ azon német urak neveiről, kik szintén Vöröskőre jövendnek.¹⁾

828. 1593. május 21. Ujvár. Pálffy M. Forgách Imré-
hez. Hadügy.

„Im irtam a vármegyének is egy levelet, kérem amellet te Kegydet, hogy a dologban legyen te kegyled. minden jó töre-
kedő és végező, a ki országunknak javára és megmaradására
fog következni, a melyet ő Felsége is te kegyelmedtől jó néven
vehessen.“

Pálffy e levélben Forgáchot „Pater mihi observandissime“
megszólítással czímezi.²⁾

829. 1593. junius. 23. A m. kir. cancellaria Pálffyhoz
Mátyás fhg. rendelete Borostyánkő-vár birtokának haszon-
élvezetére nézve.

Pálffy előbbeni elhatározásához képest, köteles lesz Boros-
tyánkő uradalma jövedelmeinek felét gr. Salm Gyulának átén-
gedni, s a gajári nemes kuria és szőlőkre nézve egyezkedni.
Mátyás a cancellaria által megintette Pálffyt: hogy a nevezett
borostyánkői haszonélvezet tárgyában létrehozott egyezséget tartsa
meg; s ennek végrehajtásával a kir. cancellaria bizatott meg.³⁾

¹⁾ I/IV. f. 1. (német.) — ²⁾ ³⁾ O. 1.

830. 1593. júl. 6. *A kir. kamara Tuczentaller Mártonhoz. Pálffy pénzkövelete.*

Pálffy 1593. júliusban Prágába készült s költséges utazási kiadásainak fedezése céljából 2200 frt. követelt a kir. kamarától azon 8000 frtnyi hadi illetéki hátráléka czimén, melyet neki a kir. kamara Mátyás főherczeg febr. 4-én kelt rendelete szerint fizetni tartozott. Miután a kamara július elején elegendő pénzzel nem rendelkezett, kénytelen volt Pálffy követelének részletes kifizetésére Illésházy Istvántól 7000 frtot kikölcsönözni.

A kamara meghagyta Tuczentaller Márton szempczi harminczadosnak s ellenőrének Schödl Felixnek, hogy a nagyszombati harminczadossal egyértelműleg az Illésházytól felvett kölcsönt Bertalan napjáig fizessék ki.

Pálffy említett 8000-nyi követeléből nemrég Heffleiner Ferencnek 3800 frtot engedményezett.¹⁾

Ezen engedmény oka Pálffynak 3574 frt. 48 krnyi adósága volt, melylyel Heffleinernek tartozott. Heffleiner az engedményezett összeg kifizetését úgylátszik Pálffynak fentjelzett kérésével egyidejűleg sürgette, mert Mátyás főherczeg július 13-án meghagyta a kir. kamarának, hogy a Heffleinernek engedményezett követelést egyenlitse ki.²⁾

831. 1593. aug. 4. *Mátyás fhg. Rudolf királyhoz a katonaság fizetése s Pálffy érdemeinek méltatása céljából.*

Mátyás e levélben a lévai kapitányság katonaságára, a korponai magyar, s az ujbári német katonákra hivatkozik, kik fizetésük elmaradása miatt legközelebb kénytelenek lesznek a katonai szolgálatot felmondani.

Mátyás kéri Rudolfot, hogy e célra a cseh- és morvaországi adópénzekből bizonyos összeget szállitasson fel. Miután ez

1) N. Muz. — 2) O. I.

eddig nem történt, alaposan lehet aggódni, hogy a legjobb s legyakorlottabb katonák el fogják hagyni a táborn.

A katonaság egész reményét főkapitányába Pálffy Miklósba helyezi, ki jelenleg Prágában a királyi udvarban van. Ha Pálffy most minden pénzsegély nélkül visszatér, semmi kilátás sincs a katonaság marasztalására; sőt magának Pálffynak is vissza kellene lépni jelenlegi állásáról, mert eddig hozott áldozatait nem képes folytatni. Pálffy ugyanis — jegyzi meg Mátyás — „hűsége s nemes indulatától vezettetve saját kárával 150 lovat tartott el maga költségén, mióta az ujbári főkapitányi hivatalt viseli.“

Mátyás kéri Rudolfot, hogy ne csak az ujbári, lévai s korponai katonaságot lássa el a legszükségesebb fizetéssel, hanem egyszersmind Pálffynak is adja vissza azon kölcsönt, melyet ő a rendelkezése alatt álló 400 új lóra márig kiadott s egyúttal intézkedjék a további költségek fedezésére.

Mindig — úgymond Mátyás — kár lenne ha oly szép s jól begyakorlott lovasság, minő Pálffynak vezetése alatt áll, s melyhez hasonlót én másutt nem láttam, eloszolna.

Végül felkéri Rudolfot, hogy tekintettel a hadsereg fentartása czeljából Pálffy által nagylelkűen szolgáltatott segélyezésre s Pálffynak hű és kifogástalan szolgálataira — ugyanennek a megérdemlett kárpótláson kívül, még néhány hónapra fizetést adjon s ekkép érdemeit némileg méltányolja.¹⁾

832. 1593. aug. 12. *Báthory Erzsébet Csejthéről Pálffy Miklósnéhoz.*

Báthory Erzsébet értesíti 12. Pálffy Miklósnét: hogy őt holnap (bizonyosan Vöröskőn) meg fogja látogatni. Báthory E. kis lánykaival aug. 13. volt Csejthéről dunántuli jószágaira indulandó, s ugyanezen napon este érkezett Pálffynéhoz érkezni.²⁾

1) I/III. f. 1. — 2) I/IV. f. 1. ered.

Jegyzet. Miután Báthory Erzsébet magyar levelet intézett Pálffynéhoz, a t. olvasóban önkénytelenül ama kérdés merül fel: valjon értett-e s beszélt-e Pálffyné szül. Fugger Mária magyarul? Erre határozottan nem felelhetek, de nagyon valószínű, hogy Fugger Mária tekintettel arra, hogy a főuri körökben a magyar nyelv otthonos vala, s hogy gyermekei magyar nevelésben részesültek, megtanult legyen magyarul. Számos levél maradt fen, melyeknek írói magyarul írtak Pálffynénak. Ilyenek voltak saját fiai István és Miklós; ez utóbbi mint bécsi tanuló magyar levelet intézett hozzá. Szekeres János — Pálffy Miklós gyermekeinek nevelője — Bécsből magyar leveleket írt Pálffynénak. Hasonlókép sok magyar levél maradt fen Illésházy Istvántól, ennek nejétől: Pálffy Katalintól, Ungnad Anna Máriától, Körmendy István, Aranyossy Pál, Forgách Zsigmond, Forgách Ferencz primás, Andrassy Péterné.¹⁾

A Pálffy levéltárban van egy magyar levél, melyet minden valószínűség szerint Pálffy Miklósné sajátkezűleg írt.

833. 1593. szept. 6. *Pálffy M. Ujvárról Mátyás fhgnek.*
Török hadikészülődés.

Pálffy értesíti Mátyás főherczeget: hogy Ujvárra érkezvén mindannyi megyének megírta, hogy harcra készen álljanak s mihelyt a rendeletet ki fogja adni azonnal induljanak a harcba; hasonlókép rendelkezett a hatósága alatt levő katonatiszteknel is. Ezután legott kémekeket küldvén ki, bizonyossággal értesült arról: hogy a budai basa Buda körül tábort ütött; eleinte csak kevés katonával, kiknek száma azonban nőttön-nő s ide csoportosul a füleki, szécsényi s nógrádi török katonák egyrésze; továbbá hogy a szécsényi, szolnoki és szegszárdi bégek, nemkülönben azon törökök, kik Szlavoniába nem vonultak, szintén a török táborhoz csatlakoztak. A török mindenütt csépelgeti s vermekbe rakja a gabonát; sok szekeret, taligát, ásót, kapát és

¹⁾ I/IV. f. 1. több okmány.

csákányt és sok száz hordót készítet, mely utóbbiakba sok lőport rakat; általában — úgymond — hire jár egy nagy háborúra való készülődésnek. Hasonló készülétek történnek Füleken, Szécsényben, és Nógrádban.

Pálffy továbbá jelenti, hogy kéme által egy bizalmas budai emberétől hirül vette: hogy a basa serege napról-napra gyarapodik; s ha a bosniai (?) basának jól megy a dolga, ez is Budára jövend s mindent pusztítand; de addig mig a budai basa nem fogja látni Sziszek ostromának eredményét, alig fog valamit kezdeni. Hire jár annak is, hogy Budára még sok török katona fog érkezni.

Pálffy kéme által egy megbízható egyéntől Esztergomból is értesült arról, hogy készen kell lenni a törökök által intézendő nagy támadásra.

Pálffy előzetes figyelmeztetés következtében kötelességének tartja Ujvár védelméről gondoskodni.

Az esztergomi bég Mazaroeh, Sick, Selerza (???) községekbe azon rendelettel küldte megbízottját: kogy 8 nap alatt meghódoljanak, különben fel fogja égettetni. Továbbá egy embert küldött ki Nyitra folyónak és Salus (?) vizének megtekintésére, mely utóbbin a törököknek által kell menniök. Ezen kiküldött ember — ki egy keresztény pribék — ezeket Pálffy alkapitányának mondotta el.

Pálffy a főherczeghez intézeit levelében felette szükségesnek nyilváníti: hogy a katonaság mihamarább pénzt kapjon, mert szegénynél szegényebb, s hogy a szomszédországok is segélyadásra hívassanak fel, s a végházak élelmet és lőszereket kapjanak.

Pálffy tegnap u. m. szept. 5-én három kémet küldött a budai basa táborába s ötöt a vácsi táborba. Más hireket nem tud s kósza hireket nem szokott közölni. A főherczegnek figyelmébe a katonaság sorsát ismételve ajánlja.¹⁾

¹⁾ A. ausztr. für. 1.

834. 1593. szept. 11. *Pogrányi Benedek Pálffyhoz.*
Török hadihírek.

Pogrányi tudósítja Pálffy, hogy ő és Fáncsi úr a budai basa táborában állandóan értelmes és megbízható kémeket tartanak. Az egyik azon hírrel érkezett meg tegnap a budai táborból, hogy a törökök ugyanazon a helyen táboroznak, hol ezelőtt a keresztények táboroztak volt, midőn Budát ostromolták. A törököknek száma nagy és folyton gyarapodnak. A basához azon hír érkezett, hogy a törökök Sziszeket elfoglalták; a budai törökök ezen nagyon megörülvén, e győzelem tiszteletére kopiaikra világosságot tűztek s a táborban egész éjjel jártak.

E kém jelentése szerint az erdélyi vajda követei a táborba érkezvén, uruk nevében a basát udvözölték jelentve: hogy a vajda seregestül a harcra készen áll és csak a basa rendeletét várja. A basa a követség előkellőbbjeit lóháton mutatta be a fővezérnek. A fővezér szava — döntő lesz.

A kém — úgymond — e hírek igazvoltát életével is kész igazolni.¹⁾

835. 1593. szept. 13. *Pálffy s több magyar püspök és főúr Rudolf királyhoz az ország rohamos hanyatlásának orvoslása érdekében.*

Ecsetelvén e levélben a töröknek újabb hódításait, e nyomatékos szavakban intik fejedelmi kötelességének teljesítésére: „Hogy császári Felséged ezen kormányzásáról, a mi szerencsétlenségünk- és romlásunkról Istennek ítélőszéke előtt s a világnak eléggé számot adhasson.“

Az ország e sanyarú helyzetének orvoslása ügyében Pálffy nemrég különös követségben járt volt Prágában, mit az említett kérvény határozottan említ e szavakban: „Ezen megbizással nem

1) A. ausztr. főr. l.

oly régen küldettek volt császári Felségedhez, mint a karok és rendek begbizottjai ngs. Nádasdy Ferencz, és Pálffy Miklós; és nem kételkedünk, hogy Felséged élénk emlékezetben tartja mindazt, a mit ezek a legsanyargatottabb Magyarországot fenyegető veszélyekről s az idejekorán alkalmazandó óvszerekről előadtak vala.“

A kérvényezők ezen levél átadásával Trantson Pált bízták meg, ki Prágába volt menendő.¹⁾

836. 1593. szept. 17. *Mátyás fhg, Pálffyhoz. Pálffy békebirói szerepe.*

A tapolcsányi vár elfoglalásánál Forgách Zsigmond és Balassa Menyhért emberei között nagy vérengzés történt. Mátyás főherczeg ezt botrányos és büntetésre méltó kihágásának tartván meghagyta Pálffy Miklósnak: hogy mindakét ellenfélt magához hivatván őket megdorgálja, további hatalmaskodásoktól óvja, iparkodjék a két főúr közötti egyenetlenséget barátságos úton kiegyenliteni. Ha ez nem sikerülne, Balassa a király további határozatáig a vár birtokában meghagyandó.²⁾

837. 1593. szept. 27. *Pálffy M. Fejérkövy Istvánhoz Ujvárról. Pálffy Pozsonyba való menetelének elmaradását okadatolja.*

Fejérkövy nyitrai püspök és kir. helytartó Pálffy Miklóst — Pozsonyvárosának bizonyos peres ügye végett — okt. 18-ra Pozsonyba idézte. Pálffy kimenti leendő elmaradását. Pálffy ugyanis az idézés határnapja körül várta a táborba jöendő vármegyei népet s hozzá kellett kezdenie a mustrálásokhoz „Azért gondolja meg te Kgd. — írja Pálffy — minémű és mennyi dolgaim lehetnek énnekem akkor az tábor körül, a kit senkire egyébbre nem bizhatok, hanem magamnak kell elvégez-

¹⁾ Cs. k. l. — ²⁾ I/III. f. 5.

nem. Kgd. amellett ismét tudja, hogy a budai basa táborban vagyon és a vezér Szinán basát is mindennap várják, hogy hozzájuk érkezék. Ezenkívül is még az ő főlsége végházait meglátogatnom, sőt az komáromi hid és kastély megcsináltatásában praesensnek kell lennem és ha oda Pozsonyban megyek, a mit kívánja kgd. és addig valami kár és veszedelem történik az országban mind Isten előtt s ez világ előtt protestálok, hogy nem én, hanem kgd. legyen az oka; hogy ha te kgd. más időre nem halasztja mert én azt másra nem bízhatom, hanem magamnak kellek ott lennem személyem szerint amint ő felsége parancsolja.“¹⁾

Jegyzet. A czimlapon olvasható szavakból következtethetjük: hogy az említett idézés tárgyalása a Pálffy és Lamacs között fenforgó ügyre vonatkozott.

838. 1593. okt. 2. *Veseoly (?) Rákóczy Zsigmond Pálffyhoz. Rákoczy felajánlotta szolgálatát a királynak s célszerűnek tartja a török ellen felkelést szervezni.*

Rákóczy kifejti nézeteit s tanácsát a török ellen fogantatandó harci rendszabályokra nézve.

Élénken ecsetelvén a töröknek mult évben tett horvátországi hódításait, Sziszek és Veszprémnek elvesztét; említi a temesvári basának szemtelen vakmerőségét, cselszövényes ígéreteit, melyekkel némely főúrnak a kassai kormányzóságot helyezi kilátásba.

„A török már a felségnek residentiájára is aspirál.“

Rákóczy levele szerint a moldvai fejedelem a török elleni támadás ügyében nemrég irt a királynak. E fejedelem nem akarja viselni a súlyos jármot s hajlandó tartományát a királynak alávetni. E fejedelemmel egy véleményben vannak a havasalföldi, az oláh s bolgár vajdák. Az erdélyi vajda is hajlandóbb keresztény uralkodót uralni; minélfogva a királynak most van

¹⁾ Pozsonyvm. I.

legelőnyösebb alkalma a török elleni általános felkelést megindítani. Rákóczy Istenre kéri Pálffy: hogy más urakkal egyetemben hasson a királyra.

A felkelést — úgymond — nem lenne tanácsos tavaszra halasztani. A király küldöttséget meneszszsen az erdélyi fejedelemhez, mely küldöttségben Pálffy és ecsedi Báthory István is részt vegyen. Az erdélyi fejedelem mindjárt 40 ezer emberrel csatlakoznék a királyhoz, ugyanezt tenné a két oláhvajda is; s ami az Ob vezértől hátrahagyott hadinépet illeti, ezt az oláhok és rácok lemészárolnák, mert az Ob vezér Görög- s Bolgárországból kivezette a törököket. Mind a két vajda érzi ez alkalomnak kedvező voltát és csak a király elhatározását óhajtják. Ha a király fővezérének 100 ezer forintot fog adni, e pénzen Lengyelországban sok katonát (kozákot) lehetend szerezni.

Az oszlyaghi fejedelem is hive a királynak.

E módon csakhamar 50—60 ezernyi sereget lehetne összehozni s evvel útközben Füleket Szécsényt s Nógrádot elfoglalni. Valószínű ennek következtében a török fővezérnek meg kellene futamodnia.¹⁾

839. 1593. okt. 14. *Mátyás fhg. Pálffyhoz, ennek pénz-
követelei- és a hadügyről.*

Mátyás jelenti Pálffynak, hogy az ujonnan toborzott 250 trabantnak s 500 lónak eltartására való költséget sürgetni fogja a királynál.

Az egyévre kívánt fizetésnek eszméjétől el kell állni, mivel ez nem szokásos.

A királyt meg kell kimélni minden tulságos követelésektől. Pálffy ezt miheztartás végett közölje Thurzóval, kinek Pálffy hatósága allatt kell maradni.

Mátyás nem helyteleníti Pálffynak azon szándokát, hogy Győr váránál az ellenség ellen támadás intézendő; mindazáltal arra figyelmezteti, hogy e szándokát lehető legnagyobb óvatossággal

¹⁾ U. 1.

sággal kell végrehajtani, minél az is mérlegbe vetendő: hogy az ellenség egy várat a másik után foglal el.

Mátyás főherczeg felette szükségesnek nyilvánítja a bányavárosok s Győr várának katonaságot egyesíteni; az ellenség — a mint hirlík — Tata körül sorakoznék, hogy az ellenséget ekkép az ostromtól visszatartani, vagy ezt éjjel megtámadni lehetne.

Mátyás megjegyzi, hogy a nevezett egyesítés a bányavárosok s Győr várának védelmi hátránya nélkül lenne foganatosítandó. Ha ez nem sikerülne, akkor Pálffynak tanácskozni kellend a győri s más kapitányokkal, valamint a szomszéd népséggel is, mi lenne a teendő? Mert ha Tata vára nem lenne tovább fentartható Veszprém s Palotánál, tanácsosabb volna azt szétrombolni, hogy a katonaság s fegyver ekkép megmentessék s az ellenségnek ne legyen alkalma a tatai várban letelepedni.

Teuffenbach okt. 3. indult Tokaj felé. Mátyás Pálffynak a megyék közreműködésére nézve eszközölt intézkedéséről dicsérőleg nyilatkozik, s ezért köszönetét nyilvánítja.

Mátyás a megyékhez intézendő köszönő iratokat legközelebb átküldi Pálffynak.¹⁾

840. 1593. okt. 20. Komárom. Pálffy M. Mátyás fhnék. Hadi szervezkedés.

Pálffy komáromi táborból jelenti Mátyás főherczegnek: hogy a maga gondjára bizott terület megvédésére mindent megtett. A győri kapitányt ismételve és hathatósan kérte, hogy csatlakozzék hozzá, mit az eddig nem teljesített, de talán nem sokára fogja teljesíteni.

Pálffy azt is jelenti: hogy Pozsonyvármegyéből 6 ezer emberrel rendelkezik, kik jelenleg mellette vannak; s Trencsénvármegyéből 2 ezer embert vár. Eszerint reméli: hogy táborában 16—17 ezer ember lesz. E levélhez a győri kapitányhoz intézett levélnek másolatait csatolván oda nyilatkozik: hogy —

¹⁾ I/III. f. 1.

ha a győri kapitány nem csatlakozik hozzá — Komáromban nem fog sokáig időzhetni, mivel a reá bizott végvárakat végveszélybe döntené.

Miután az ellenség a bányavárosok felé szándékozik vonulni, Pálffy a komáromi főkapitánnyal oda akar menni.¹⁾

841. 1593. okt. 21. *Komárom. gr. Hardeg győri kapitány Pálffy Miklós hadi tervéről.*

Gróf Hardeg ígéretéhez képest Komáromba érkezett. Leveleiben Pálffynak következő hadi tanácsát említi: a sánczokat meg kell támadni, Budát felgyújtani az ellenség előrevonulását megakadályozni.

Hardeg e tervre nézve ekkép nyilatkozik: „E javaslatot nagyon megfontolandónak találtuk.“ Hardeg továbbá említi: hogy Zrinyi s Nádasdy nála voltak, s néhány nappal ezután Pálffy is jött hozzá. „Később midőn Neminél (?) összejöttünk, háromféle utat adott elő.“

E levél czime szintén ki nem derithető.²⁾

842. 1593. okt. 22. *Pálffy M. Mátyás fhghez a komáromi táborból. Pálffy elküldte Rákóczy levelét a főherczegnek. Pálffy véleménye s hadi készülődése.*

Rákóczy levele értelmében Pálffy nagyon kíváncsnak tartván a török elleni fölkelésnek mielőbbi szervezését különösen azt ajánlja, hogy az erdélyi vajdához küldöttség menesztessék, mert — a mint Pálffy az Erdélyben nagy tekintélynek örvendő Báthory István bizalmas közléséből tudja: — Erdély hajlandó a királyhoz csatlakozni; különben Báthory — felesége birtokainak érdekében — személyesen akar a királyhoz elmenni.

Pálffy Rákóczy ajánlatainak kivitelét Mátyás főherczegre bízván megjegyzi: hogy ez ügyben a halogatás veszélyes lehet.

Pálffy a főherczegnek kimutatást is küldött azon katoná-

¹⁾ U. I. — ²⁾ O. I. (német.)

ságról, melyet neki a vármegyék küldöttek valamint azon katonaságról is, melyet a végházakból magával vitt.

Pálffy a vármegyék segélyhadát a végházakban elhelyezvén, készen volt arra, hogy az ő végházait — esetleges megtámadtatáskor Isten segélyével megvédje. A nevezett napon azt is írja: hogy már hét napig van a komáromi táborban.

A budai basa, a fővezér s a Beglerbég Görögországból kivonulván Buda alá táborba szálltak, miért Pálffy szívesen vette volna, ha gróf Hardek Komáromba jön vala; ekkép ugyanis közelebb lenne őt mértfölddel a török táborhoz. Győrt jelenleg veszély nem fenyegeti.

Pálffy a Hardek, Zrinyi grófoknak és Nádasdynak e tárgyban irt leveleket másolatban küldte el a főherczegnek.

Pálffy nem osztja azon nézetet, hogy ő táborával a nyolcz nagy mértföldre távol eső Fehérvárra vonuljon, miután az erdőkön át három napig tartana az elvonulás s a budai hidnál táborozó törökök megtudván, hogy Pálffy végházaitól messzire eltávozott, ezeket megtámadhatnák, vagy a vármegyékben nagy rablást űzhetnének.

Gróf Hardek Pálffynak gyakori írására végre valahára elhatározta magát s Pálffyt arról tudósította, hogy okt. 22-én elindul Győrről s holnap azaz okt. 23 korán reggel Komáromba akar érkezni.

Pálffy kijelenti: hogy Hardeggel tanácskozni fog mindannak kiviteléről, a mit Istennek dicsőségére a szegény hazának s a királynak javára szolgálhat, biztosítván a főherczeget, hogy e feltételében sem dicsvágy, önérdek, fáradság, munka, költség sem pedig veszedelem nem fogják megingatni.¹⁾

843. 1893. nov. 6. Bécs Mátyás fhg Pálffyhoz. Örömyilatkozat Pálffy győzelme felett.

Mátyás örömet nyilvánítja, hogy a budai basa — Pálffynak s más vezéreknek vitéz és észszerű hadakozása következté-

¹⁾ U. l.

ben megveretett, s az ellenség seregéből 6—7 ezeren maradtak halva a csatatéren. Mátyás e győzelemről Berka Zdenkó udvari hadi tanácsosnak szóbeli közléséből értesült.

Mátyás köszönetet mondott Pálffynak, hogy ezen szerencsés győzelemnél oly vitézül, férfiasan s lovagiasan viselte magát, s a többi vezéreknek hasonló maguktartására okot szolgáltatott.

Mátyás igéri: hogy a győzelem hírét tudtára fogja adni a királynak s gondja lesz, hogy a király elismerésével örvendeztesse meg Pálffyt. Mátyás felhívja Pálffyt, hogy e győzelemtől ösztönözve ne hagyjon fel Fehérvár ostromával, sőt a többi vezérekkel oda igyekezzék: hogy azt elfoglalván utat nyisson Veszprém és Palotának visszafoglalására.

Mátyás nemrég elrendelte, hogy Pálffy részére Kopsteinből 1200 német katona (Deutsche Knecht), Csehországból 1200 ló s Morvaországból szintén bizonyos számú ló legközelebb szállíttassék.¹⁾

844. 1593. nov. 8. *Mátyás fhg Pálffyhoz. Biztatás a további küzdelemre.*

Pálffy az ellenségnek említett megveretése után Fehérvárról Győrre vonult. Értesülvén erről Mátyás főherczeg Pálffynak ezen lépését horderejű okoknak tulajdonította.

Mátyás tekintve az ellenségnek félelmét s kislelkűségét azt javasolta Pálffynak, hogy a jó alkalommal élni kell s az ellenségnek a hol csak lehet kárt kell okozni.

Mátyás meghagyta Pálffynak, hogy a kapitányokkal, főleg Teuffenbach felső-magyarországi főkapitánynyal írásbelileg értekezzenek s tanácskozzék a módokról, mikép lehetne az ellenség támadásait visszaverni. A királynak akarata: hogy a szomszéd kapitányok Pálffyval bizalmasan közlekedjenek s neki segílyt nyujtsanak.²⁾

¹⁾ I/III. f. 1. ered. — ²⁾ I/III. f. 1.

845. 1593. nov. 12. *Mátyás fhg. Pálffyhoz Ujvárra.
Hadi tanácsok.*

Mátyás jelenti Pálffynak: hogy nov. 10-én kelt levelét megkapta, melyből megértette, mily szándoka van Felső-Magyarország főkapitányának Szolnokra és Fülekre nézve.

Mátyás meglelégedéssel vette tudomásul, hogy Pálffy a nevezett főparancsnokot, Győr s Komárom kapitányait Esztergom ostromlására figyelmeztette. Mátyás említi, hogy a budai s temesvári basák egész erejüket összegyűjtván, Füleket akarják ostromolni. Most már az a főkérdés: mily módon segítsenek a mi seregünknek s mikép szétforgácsolandó az ellenség serege? Mátyás ez ügyben igéri Hardek grófot, Zrinyit, Nádasdyt s Praunt figyelmeztetni. Mátyás reméli, hogy Pálffy, ki e hadi célra legtöbb eszközzel rendelkezik, ez érdekében mindent megteendő. Ha az ellenség ereje szétosztatik, a keresztény sereg annál könnyebben fog működhetni Füleknél. Mátyás ez okból ajánlja Pálffynak, hogy a nevezett várak kapitányaival s a néppel érintkezzék,¹⁾

846. 1593. nov. 12. *Ujvár. Pálffy hadi ügyben a kir. kamarához.*

Pálffy sürgeti a kir. kamarát, hogy a német katonáknak járó heti fizetést pontosan szolgáltatassa ki.²⁾

847. 1593. nov. 26. *Pálffy M. a füleki sánczokból
nejéhez a füleki csata kimeneteléről.*

Röviden tudósítván Füle ostromlásáról, s ennek szerencsés lefolyásáról, kéri őt, hogy ezért hálát adasson Istennek. Ma Borbély Jánosnak lábát meglőtték, Pálffy remelte hogy e

¹⁾ I/III. f. 1. — ²⁾ O. 1.

sebnek nem lesznek komolyabb következményei. Ezután kéri nejét: hogy a jobbágyok részéről járó bor s gabonának s egyéb uradalmi járulékoknak beszedését sürgesse.¹⁾

848. 1593. decz. 24. Czobor végrendelete. Pálffy mint gyámnak.

Czobor vagy Pylsberger István végrendeletében Anna nevű leányának gyámnokaiul Pálffy Miklóst, Illésházy Istvánt s Esterházy Ferenczet rendelte. Pálffy a végrendeletben első helyen van nevezve.

Czobor a három gyám mindegyikének értékes emléket hagyományozott, és pedig: Pálffy Miklósnak egy aranyozott buzogányt, Illésházynek rubinok és türkiszekkel művészileg diszitett aranyozott dárdát, Esterházynek pedig ezüsttel bevont közönséges fegyvert.²⁾

1593. decz. 26. Győr. Gr. Hardek Nádasdy Ferenczhez magyar levél kíséretében elküldte Pálffy Miklós haditerveit.³⁾

1594.

848./a. 1594. január 7. Ujvárról. Pálffy Miklós Mátyás főherczeghez az erdélyi vajdáról s tractatióról.

Az erdélyi vajda a mult napokban Hathalmyt Nádasdy úrhoz küldötte. Pálffy a vajdának Nádasdyhoz irt levelét másolatban elküldi a főherczegnek. Ehhez csatolta egyszersmind Sennyey Pongrácznak Nádasdyhoz irt (sajátkezüleg) levelét. Pálffy Sennyeyről azt írja: hogy az erdélyi vajdának titkos tanácsosa, kit az a törökökkel való tárgyalásoknál szokott használni. Pálffy ajánlja, hogy az erdélyi tractatio sokára ne halasztassék, mivel kívánatos lenne, hogy a törökök elleni támadásnál — az erdélyi vajda s párthivei a királyi seregek között

1) I/III. f. 1. — 2) O. 1. — 3) U. ott.

harczoljanak. Pálffy kéri a főherceget, adná mielőbb tudtára, mit válaszoljon bizalmasan Nádasdynak a vajdának adandó válasz ügyében. Nádasdy ezért hathatósan kérte Pálffyt.¹⁾

849. 1594. jan. 23. *Pálffy M. a kir. kamarához.*

Sürgetés a katonai zsold kiadatása végett.

A főhercegnek rendeletéhez képest, a kir. kamara köteles volt az újvári német katonaságnak zsoldját hetenkint kifizetni. A kamara e kötelességének nem felelt meg pontosan, minek következtében nagy szegénység uralkodott az újvári katonaság között. Pálffy M., részint hivatalos kötelessége, részint keresztény szeretetétől indítva kéri a kir. kamarát, hogy a zsoldot legalább havonként, de rendszeren szolgáltassa.²⁾

849./a. 1594. január 24. *Nagy Ferencz Pálffy Miklós-hoz Drégelyből. A törökök hadi szándékairól s a keresztények védekezéséről.*

A törökök nagyban gyülekeztek, s láthatók voltak az orosz malom táján (mely a vár és kastély között fekszik). Szekereken lojtorjáik s tüzes szerszámaik voltak. A törökök hadi szándékát nem tudta. A királyi sereg úgy fent mint a kastélyban vigyázásban volt; ezt észrevevén a törökök visszatértek. Ezeknek szándéka, Nagy szerint, vagy mindent elveszteni, vagy mindent visszafoglalni. „Az hidat — úgymond — akarják levágni, ha a víz megárad semmi segítség ide nem jöhet; kire Isten nem segíti őket. Azért ha Ngdnak jóakarátja rajta minekelőtte a víz derékképen meg nem árad jobb idején gondot ráviselni, hogy nem mint megtörténnék, mert Isten kitől óalmazzon, ha meg kezd történni, igen késő oztán óalmazni. Az hidat pedig ha a víz megárad is, oly nagy nem lehet, hogy 500

¹⁾ Pálffynak sajátkezüleg irt német levele eredeti. A cs. és kir. hadi ltár. Felvassten.

²⁾ O. l.

gyaloggal meg nem óthalmazhatni Hidvégh felől, azért Ngdnak nem árt idején gondot ráviselni; ellenségünknek a mivel ellene állhatunk ellene álljunk. Ngdnak egynehányszor meg irtam mi-nemű fogyatkozással vagyunk e helyben; az egyik taraczk elszakadott a másik is kilyukadott, és minden fogyatkozást küldtem meg immár. Megadták-e leveleimet Ngnak, nem adták-e nem tudom. Ha ugyan végháznak kellessék ennek lenni Ngodat kérem. Ha Bory Mihály megjön, Ngdnak jóakaratójából két napra én is által megyek Nghoz. A vár körül ahol mi lyukak voltak mind becsináltattam. Mink erős vigyázásban vagyunk. Bersen felől vasárnap jött volt mintegy 20 lovas az réveket nézte; jártak de nem tudom, mehetett-e valamely által vagy nem.“ ⁴⁾

850. 1593. jan. 30. Buda. Mehemeth basa Pálffyhoz a rabok ügyében.

„Mi Mehemeth basa a hatalmas Istennek ő akaratjából, a győzhetetlen török császárnak Urumelli Begler Bégje és nyolczvanezer népének Szerdárja mostan Budán.

Tekintetes és Nsgos úr, nekünk jó szomszéd úr barátunk. Köszönetünk és minden tisztességes dologban való barátságunknak ajánlásának utána. Meg hozák mi nekünk Nsgok levelét, melyben panaszkodik Nsgod, hogy mivel Nagysdnak 7—8 rabja volna ide be, kiért Ramadúr Szubassit a mi hitlevelünkre nem hozatta be Nsgod, mig sarcza meg nem lenne, mert Nsgodnak azon hitfogadása vagyou. Mi a Nsgod rabjai dolgában ezideig semmit nem tudtunk, azért mi mindenfelé parancsolatot küldöttünk a Nsgod rabjait valahol lesznek megkerestetnem vagy ő magokat, vagy sarczukat felküldhetjük Nsgodnak. Beszédünkben Nsgod ne kételkedjék, im a Ramadan Szubassinak is fele sarczát 6 ezer forintot a mi magunk kincséből megkészítettük. Nagyságodat azért kérünk, hogy Nsgod is küldjön oly hitleve-

¹⁾ Cs. és kir. hadi l. ered.

let, hogy mikor a 6 ezer forint Nagyságod kezéhez megyen, Nsgod is Ramadan Szubíssit maradék sarczának megvitelére kibocsátja, hogy pedig egyszersmind Ramadan Szubassy sarczát Nsgdnak meg nem küldjük, abból azt ne vélje Nsgod, hogy arra elégségünk nem volna, mert Istennek hála, mennyi rab magyarok kezében vagyon, a mi magunk kincsével mind megvehetnénk, mi nem olyan éhen holtak vagyunk, mint némely; azért heszédünket meghiggye Nsgod minthogy egy időben ismeretségünkben, szolgálatunkban volt; egy az, hogy ő vele is jót akarunk cselekedni, más az, hogy Nsgod barátságáért Nsgod dolgaiban akarunk törekedni.. Választ várunk Nsgodtól. Isten velünk.“

E levél utóirata: „Hogy pedig szegény Mehemet Czanus ennyit késett, nem akart szegény hiába járni, de minthogy elegendő napja nem volt sarczának szerét nem tehetette, azért Nsgd a mi barátságunkért meg ne nyomorgattassa, kit mi is vegyünk jó néven Nsgodtól.“ ¹⁾

851. 1594. febr. 1. *Pálffy M. Pozsony városához Győrből. Pálffy hadi fuvart sürgetett.*

Pozsony városa az 1594. évi hadjáráshoz bizonyos számú szekereket és lovakat volt szolgáltatandó. A város panaszkodott amiatt azt állítván, hogy 66 év óta nem terhelték meg ilyen szolgálmánnyal. Pálffy e panasz következtében felhívja Pozsony városát: hogy az illető szerszámok alá, u. n. ágyúk, puskapor és golyók alá február 16 napjára 120 jó erős lovat szekerekkel és jó hámmokkal Ujvárhoz küldjön.

Miután Mátyás főherczeg személyesen fog eljönni. Pozsony városa — fejedelme s országához való szerelméért azon legyen, hogy a kívánt dolgok fogyatkozás nélkül szállítsanak. ²⁾

1) I/III. f. 4. — 2) Pozsonyváros l. (magy.)

851./a. 1594. február 2. Hercknecht. Forgách Simon Pálffy Miklóshoz. Fiát ajánlja Pálffy figyelmébe; a törökök s tatárok készülődéséről ír.

. Megértettem a fiam Forgách Mihály leveléből, hogy Kgd megemlékezvén a hadban együtt létünkben való kéréséről, a surányi 25 lovast ötvenre töltötte. Kit Kgnek mind a fiammal egyetemben megügyekezünk szolgálni. Kérem is Kgdet hogy ennek utánna is legyen jó patronusa Kgd az én fiaimnak és ügyekezék őket promoteálni. Kit ha egyébképpen meg nem tudok szolgálni Kgnek, Istenhez való imádságommal meg szolgálók Kgdnek. Tudván, hogy ők is hálaadó szolgálai lesznek Kgnek és az Kgd gyermekeinek is. Teőreök György a surányi hadnagy sokszor bucsuzott tőlem, de addig nem bocsáthattam el onnan, míg fiamat be nem állithattam helyében. Azét mivelhogy most is bucsuzik s fiam is ott vagy, immár elbocsátom. Mert immár két hadnagy ott nem lehet. De mindazonáltal ötet se hagyja Kgd valami szolgálat nélkül. A többi között talán ő sem leszen alább való, nem rest is pedig a szolgálatra. Ha Kgd az én commendátiómra valami jót cselekszik vele én is vele egyetembe meg ügyekezem szolgálni Kgnek. Hirünk uram minekünk most semmi nincsen, hanem mi választig készülünk a hadban Ugy hallom hogy a mi Generalisunk Terebesre ment; Homonnay Györgynét vette el hiszem, talán ugyan most meg lett a mennyegzőjük.

Lubomierski Sebestyén Uram küldött valami lengyel híreket, im oda küldöttem Kgnek. De a lengyel urak csodálkoznak rajta, hogy vagy a fejedelem vagy az ország meg nem találja a lengyelországi gubernátorokat és senatorokat valami segítség felől, és hogy abban is módot találnának, miképen a tatárokat honjokban tarthatnák, hogy ki ne jöhetnének, kiről az osztrogiai herczeg is az én szomszédom mind szóval mind pedig levele által copiose intett engemet. En ugyanezen dologról irtam vala a fejedelemnek is, és Ungnad Dávid uramnak is, hogy vagy Lengyel király által, avagy az kozákok által valami nekik

való fizetéssel a tatárokat tartóztatnák meg, hogy ki ne jöhessenek reánk. De a mint eszemben veszem, csak siketségre vesszik. Maga bizony énnekem úgy tetszik, hogy az teöb dolgaink között ez legnagyobb volna. Ennekem az erdélyi vajda ő maga is üzent embere által, hogy a török császárnak legnagyobb bizodalma a tatárba vagy, kit ha honjokban ben rekesztetnénk, könnyebb volna aztán a törökkel hadakoznunk. Azért Kgd. az ő jó értelme szerint gondolkodjék efelől, és viseljen gondot reá, hogy Lengyelország az ő felsége és az ország nevével is találtassék meg, hogy a tatárt ki ne bocsássák reánk, hanem ellene álljanak, ha egyéb segítséggel nem akarnak lenni ez országnak, mivel bizony nagy hasznos dolgot mivel Kgd. és a pogányoknak megveretésének Isten után főoka leszen vele. Te Kgd jóakaró appia és szolgája Forgach Simon gimesi. s. k. ¹⁾

E levélnek van utóírata is, melyet Forgách Simon sajátkezüleg irt. A mint a fenti levelet bepecsételte érkezett Báthory biborok levele, melyből Pálffy megértheti: mennyire szükséges a lengyeleknek segítsége. Pálffy ezt a felségnek s tanácsosainak hathatósan ajánlja, ha másképp nem lehet a felség a kozákoknak egy összeget ajánljon, melyért fegyvereseket toborzzanak, mivel egy maguk gyengék s alig 3000-en. A tatárok vagy 100.000-en lesznek. A török császár 5 beglerbéget 50 ezer emberrel akar küldeni. Az arumeli hadnak száma vagy százezer. „Másfél száz ezernek — írja tovább — kétfelé kellene szakadni, és Isten segítségével akár melyikkel, egyikkel megvívhatnánk, és meg is verhetnénk, a más részével is bírhatnánk aztán, de ha a százezer tatár kijön sok Uram, az harmad fél ezért tenne aztán az, és mind a két részre sokan lehetnének, nehezebb lenne akármelyik részével is birnunk.“

Ha Pálffy ezen ügyben eljárand, jó lesz Istvánffy, azután talán egy püspököt, Forgách Simonnak fiát is a veszprémi püs-

¹⁾ Cs. és k. H. ltár. ered.

pököt követségbe küldeni; a bibornok által talán jó eredményt vivhatnának ki. A kozákokkal való tárgyalás a vajda beleegyezésével Erdélyben lenne foganatosítható.

852. 1594. febr. 7. *Palánikról Bory Mihály Pálffy Miklóshoz egy csatározásról.*

Bory február 6. száz gyalogost küldött Nógrádra. Febr. 7. pedig Nagy Ferencz társaságában lovas s gyalogos vitézekkel kiment, s találkozáván a nógrádi békkal, vele megvivott. 10 törököt fogtak el, nyolczat levágtak, és sokat megsebesítettek. Ezekről még nem tudja, kik legyenek, de meglehet, hogy a foglyoknak néhány a várból való. Azt mondják: hogy a szécsényi bég fia Mustafa basa is a nógrádi bégnél volt legyen.

A törökök száma nagy volt s Horváth Jánosnak zászlaját elvitték. Épen levele zártával megtudta: hogy a nógrádi bég fia Drégelypalánkon fogva van.¹⁾

852./a. 1594. febr. 18. *Ujvár. Pálffy M a budai basához. Szemrehányás a békekötés megszegése miatt.*

Tekintetes és Nsgos úr, nekünk vitézlő szomszéd úr barátunk. Köszönetünk és minden tisztességes dologban szomszéd-ság, barátságunknak utánna, Nsgod mi nekünk levelében beköt-vén más levelet is küldött, melyben azt írja Nságod, hogy a mi kegyelmes urunknak császárunknak ezen csodálkozik Nsgod, hogy ennyi országnak királya lévén, a Nsgod császáranak képe és fővezér bassájit lévén a végeknek dolgát reá bizván a Nsgod császára és hogy a mi kegyelmes urunk császárunk mind a fővezér basát, mind pedig Nsgodat semminek tudott. S más országon és a tengeren küldette emberét, hogy megbékéljék a Nsgod császárával, de meddig Nagyságod császáranak fővezér bassájának kedve nem leszen, hogy lehessen addig a békesség, a melyre Nsgodnak azt irhatjuk hogy Nsgod se ne gondolja se el ne

¹⁾ Had. ltár. ered.

higgye, hogy a mi kegyelmes urunk és császáruunk, sem tenge-
ren sem egyébképpen küldött volna a Nságod császárához, hogy
békesség legyen; sőt tudja ő felsége, a mi kegyelmes urunk, a
mint sok tractatus által eszében vette, hogy efféle dolognak a
fővezér basa által kell meglenni Be h Bomeys (?) eszé-
ben veheti Nságod, hogy ő felsége a mi kegyelmes császáruunk
nem törekedik ebben a dologban, mert ha törekedni akart volna,
tehát a Nságod atyjának és Nsgod hírével kellett volna meg-
lenni, sőt mi nem tudjuk, hogy mi módon a békességről csak
emlékezzünk is a mi kegyelmes urunknak császáruunknak, látván
a dolog mi állapotban legyen, mert a mi kegyelmes urunk csá-
száruunk és fejedelmünk mindenkor azon volt, hogy a frigyet,
melynek megtartására mind a mi császáruunk, mind a Nsgod
császára erős hittel megesküdt sőt pecsétekkel megerősítettek,
hogy megtartják; a mint a mi kegyelmes urunk és fejedelmünk
meg is tartotta a frigyet, de a mint és hogy tartotta meg a
Nságod császára, és az alatta valói, azt az igaz Isten, a ki
mindeneket bir, jól látja és Nsgod tudja; mert az előtt két esz-
tendővel Hazon basa Tótországban a frigy ellen és a török
császárnak hite ellen, semmi okot innen neki nem adván Behy-
thet (?) és egy néhány várat megvőn. Sziszeket megszálla, a
mely dolog felől a mi kegyelmes urunk fejedelmünk megtalálta
a Nságod császárat és a Nságod atyját, mint fővezért, és a
több vezér bassákat; sőt a Nságod atyjának és Nsgodnak sok
ajándékot adtak és kérette és intette ő felsége hogy e dolgot
ne szenvedjék el a boszniai basának, holott ez frigy ellen ilyen
nyilvánvaló dolgot cselekszik, hanem hogy vissza adatna a frigy
ellen megvert házakat, és hogy a Hazán basát másnak példá-
jára megbüntetne; de soha ebben a Nságod császára s Nsgod
atyja semmit meg nem cselekedtek, hanem még ismét Hazán
bassa Sziszeket megszálla, a melyet a hatalmas és igazságsze-
rető Isten miképen előzte és semmivé tévén minden erejével a
basát csak kevés népe előtt a mi császáruunknak, Nságodnál
nyilván vagyon. Mint az igazságnak Istene mindenkoron az ő
igaz ítéletéből meg szokta azokat verni, kik az ő hitők ellen
cselekesznek és például másoknak meg szokta szégyeníteni. De

a dolog meg lévén és a Hazan basát megvervén az Isten ismét a mi kegyelmes császáruk örömet a frigyhez tartotta volna magát és ajánlotta is magát, sőt két esztendei ajándékát követével egyetemben Con ban küldte. De nem hogy a frigyhez tartotta volna magát a Nsgod császára, de mindjárt Nsgodat kiküldvén, Nságod Sziszeket és a Nságod atyja Palotát és Veszprémet megvevétek és a mellett nyakon kötve a szegény követet kihozván s tömlöczbe tévén és tartván mindhalálíg minden népeknek törvénye ellen, hogy a követeket a kik császároknak és királyoknak hitére lemennek, ilyeu módon nyomorgassanak és szégyenítsenek a mint a Nsgod atyja cselekedék a mi követünkkel. Az ilynemű dolgot a földkerekségén még ez eddig ugyan senki nem hallott. Hanem csak mostan a kit a hatalmas mindennekkel bíró jó Isten bizony el nem szenved, hanem igaz bosszuját megállja érte.

Lám a mikor Szultán Szoliman személye szerint feljött volt is Sziget alá, ekkor is tudjuk hogy a követet meg nem fogadta, hanem be keztek (?) de semmi bántások nem volt, de mostan másképen cselekedtek a mostani szegény követtel. Azért ezek úgy lévén ne higgye Nsgod azt, hogy ő felsége a mi kegyelmes császáruk még ennek felette frigyért avagy békességért törekednék; sőt a hatalmas igaz Istent segítségül vevén hí: hogy megakarja torlani a sok méltatlan, rajta tett bosszuságot és károkat, a mint feljebb megirtuk. Pedig Nsgod is azt írja: hogyha a mi kegyelmes császáruknek igazán kedve vagyon a békességre először illik hogy a magyaroktól kezét elvonja, hogy a jó Istennek akaratjából a magyarok büntetésének ideje eljött, mert a török császár a mi kegyelmes császáruk között való frigy ellen sok gonoszságot cselekedtek a végbeli magyar urak, kiknek el nem szenvedik vagy (?) az, hogy azoknak országát kezükből kiveszik, vagy az hogy közöttök egy királyt választanak, hogy mint Erdélyország, azok is a császár rabjai lesznek.

Erre azért Nsgodnak azt irhatjuk, hogy az lehetetlen dolog, hogy ő felsége a mi kegyelmes császáruk kezét elvonja a

magyaroktól, mert tudja Nságod, hogy császár ő felsége magyarroszági koronás király.

Sőt mint Istenfélő fejedelemhez illik hogy a magyarokat nemcsak oltalmazza, hanem hogy vissza vegye azt is mit a Nságod császárai erővel a magyaroktól elvettenek.

Az miről pedig Nságod a császárnak nagy ereje és hatalmassága felől ír, mi Nsgodnak arra azt írhatjuk: hogy jól tudjuk mi azt, hogy elég nagy ereje vagyon a Nságod császárnak; de a hatalmas úr Isten, a kit mi segítségre hívunk és neki könyörgünk s hozzája bizunk és minden reménységünket feléje vetjük, mint igaz Istenben; annak nagyobb ereje s hatalmassága vagyon, és mind semmivé teheti a Nságod császára erejét, mind pedig a Nságod írta vasariát, sőt a ki sokaságában szokott bizni, gyakorta meg szokta látni: hogy nem a sokaságban áll a hadnak megverése, hanem az Istennek hatalmában.

Nsgodnak azért ezt rövideden válaszúl akaránk írunk és Nsgodnak tudtára adnunk, hogy mi ezt a dolgot ő felségével semmiképen nem merjük tractálni.

Isten velünk! ¹⁾

852./b. 1594. febr. 20. Korponáról (Corpa). Majthény
László és Pográny Benedek Pálffy Miklóshoz.

Pográny B. tudtára adta Nyáry Pálnak Mátyás főherczegnek megérkezését, s a Pálffy által foganatosított intézkedéseket. A fentjelzett 2 levélíró elküldi Nyárynak válaszát. Hogy Nyáry részéről semminemű mulasztás se jöjjön közbe elküldték neki gyors postával mindezen leveleket, melyeket hozzájuk Pálffy Léváról intézett volt.²⁾

¹⁾ I/III. f. 4.

²⁾ Hadi ltár. ered. magyar.

852./c. 1594. febr. 22. *Majthény László s Pográny B. Pálffy Miklóshoz Korponáról. Hadi segélyről.*

Katonáikkal s a vármegyei hadakkal együtt vannak. Révay úr Thurócz vármegyéből jó szolgálatot tett, minthogy minden portától egy fegyvert, vagy két portától egy lovas vitézt állított ki; szintűgy szolgál Liptómege is. A zólyommegyeiek is itt vannak, de ezek megmaradnak önfejlőségükben, s 4 portától csak egy trabantot küldtek. A bányavárosokat sem vehették ki az ő propositiójukból, ennek pedig főokai a kamaragrófok, de szóképben a besztercei, ki midőn Pálffyhoz irt leveleit póstán Bécsbe a kamarához küldötte, s azt is merte mondani: hogy nemcsak Pálffynak leveleivel, de még máséval sem gondol: „Mi magunk — írják — bánjuk: hogy olyan- és annyi számmal kiváltképben ő felsége személye mellé nem mehetünk mint csak Fülel alá mentünk is.“ Pálffynak rendeletét várják. A katonaság szükségét szenved, mivel a Pálffy által rendelt költséget még meg nem kapták.

Majthényi nem hozhatta el az ágyút, mert a bányászok egy lovat sem bocsátottak rendelkezésére.¹⁾

852./d. 1594. febr. 23. *Nádasdy Ferencz Pálffy Miklóshoz Sárvárról. Mentegetőzik, hogy a felség s Pálffy kívánságához képest el nem jöhetett.*

..... Az ked levelét tegnap egy Iván nevű falumban adák meg énnekem kiből a ked jó tetszését értem az odavaló menésünk felől. Az Ur Isten ő felsége bizonyosságom Uram benne, hogy nagy tiszta szívvvel még az első végezés szerént is elmegyek vala, ha olyan undok út és idő nem leszen vala akkorban mikor kednek irtam vala. Mostan pedig az ő felsége levele is

¹⁾ Hadi l. ered.

és parancsolatja érkezvén (melyet ő felsége 15 hujus iratott Nagyszombatban nekem, 19. adták meg Kerezturnat) ugyan semmi úttal Uram el nem mulattam volna; de Uram én azt vélem, talántán ugyan Isten akaratja, oly rettenetes havas fõrgeteg len itt ez mi földünkön hogy vasárnap estig nagy nyavalyával veszekedtem egy majorházamhoz Kereszturrol, ki oda három mérföld; onnan hetfõn ugyan olyan utálatos idõben ismét neki indultam vala, hogy valamiképen eljõjjek, és (amint ő felségének és Ungnad Uramnak is megírtam vala) e mai napon jó reggel induljak innen, de egy jó szakállas lõvésnyire alig jõheték, hogy a nagy hóban sárba, és jégbe a lovak mind eldõlnek. Isten tudja mennyi nyavalyánk volt, ismét vagy akaránk vagy nem, a hitvány majorházhoz vissza kellett térnünk. Kedden nagy nehezen vontattam a falumban a hol a Kgd levelét hozák, és onnan ma sok kerüléssel heveréssel ide baza, kit a végre irok ily historice nagy hosszan meg Kgdnek hogy értse kéd az okát az el nem mehetésünknek. Mert Uram tudja a jó Isten, ha lehetséges lett volna, nem hogy az ő felsége szóval és írással való kétszeri parancsolatját elmulattam volna, de ha Kgd egy inasától csak üzent volna is, tulajdon csak Kgd kedvéért is tiz annyi földre is nagy örömet elmentem volna; sem rösteltem sem el nem mulattam volna, ha valamikép meg lehet vala. Keget azért mint bizodalmas Bátyám Uramat kérem mentsen ő felségénél ezen igen igaz okokkal, kiket kednek irok (maga se jegyezzen ebbõl, mert Uram bizony semmi mentséget sem kerestem sem keresek ezután is (Isten velem lévén) az szolgálatban, mikor Isten és az idõ szenvedti Én Uram (ha oda is ilyen havak és fuvatagok vannak) lehetetlennek állitom, hogy a dologban Ketek elõmehessen, de ha vagy jobb idõ vagyon oda, vagy valami jó alkalmatosság adatik, hogy a dolog meg lehet, ked az én éltig való szolgálatomért adja mindjárt tudtomra, ha csak egy kocsinkat sem vihetjük el is, a kikkel lehet éjjel napal Kedhez sietek.¹⁾

¹⁾ Hadi ltár. eredeti.

852./e. 1594. márczius 1. Korponáról. Pogrányi Benedek Pálffyhoz hadi hirekről.

. Nyáry Pál Uram ismét egy rimaszombati embert küldött vala hozzám, meg — ekezni bizonyal, micsoda állapotban legyen ide a tábor dolga. Ujabban megirtam minden dolognak állapotját; ő felsége és Ngd Lévára való jövetelét is. Az a rimaszombati ember azt beszéli: hogy a fegyvereseknek jó része Rimaszombatban és a Taslan (?) vannak. Csak érkeznek hozzájuk az Nonus Sponsensis (igy).

Ezt az ő felsége levelét Selmeczről küldék nekem. Ugy értem, hogy Besztercréről hozták oda, melyet Ngdnak levelemben kötvén tisztességgel küldöttem.

852./f. 1594. márczius 3. Nagy-Kereskényről. Pálffy M. Mátyás főherczeghez drégelypalánki útjáról.

Pálffy ma éjjelre Nagy-Kereskénybe érkezett. Ide igen jó útja volt. Innen Drégely-Palánkra fog ügyekezni. Felette fontosnak tartja: hogy Khurtz (?) úr a maga ezredével szintén Drégely-Palánkra jönni iparkodjék. Kéri a főherczeget: parancsolná ezt meg Khurtz úrnak, hogy holnap korán reggel utra kelhessen, s miután most az út jó, útját akkép intézzé: hogy jövő vasárnap minden bizouynyal Drégely-Palánkon legyen. Pálffy ajánlja továbbá, hogy a főherczeg a maga utazó és tábori kocsijait s egyéb tárgyait — a jó utak tekintetéből — küldje el.

Pálffy e leveléhez csatolja Nagy Ferencznek Palánkról épen ez időben érkezett levelét. Ezen kívül még egy levelet csatol hozzá (Gall v. Balt urtól ?) melyet a levél lepecsételése előtt vett kezeihez.²⁾

Jegyzet. A két levélről szóló néhány sornyi megjegyzést Pálffy sajátkezüleg írta.

1) H. l. ered. — 2) Hadi ltár. eredeti német

852./g. 1594. márcz. 5. *Ex curia Küküllővár. Báthory István Pálffy Miklóshoz a pápa közvetítése — Erdélynek török elleni szövetsége — s a Bebekféle jószágról.*

. Az Kgmed levelét megadá nekem Bornemisza, melyből értem Kk. hozzám való jó akaratját, ez mellett az Kged izenetét is megmondotta. Meg szolgálom Uram Kk. ha az Uristen éltet, hozzám való jóakaratját és mellettem való törekedését: Most kelletek ujabban Kdhez és ő felségéhez is bocsátanom, merthogy tudom nyilván vagyon Kdnél: miképen Pápa törekedik a mi urunknál a keresztényekkel való egyességbe, mely dologról ő szentsége énnekem is irt és izent. Én minthogy a keresztény egymás szeretet mit kívánjon tudtam, tudom azt is mint kell e dologba magamat viselnem, nempe ut hominem Christianum decet. De vagyon továbbra való gondolkodásom is, merthogy látom tudom is az ellenségnek nagy hatalmát, mely miatt Erdély etiam florentissimis priscorum Regum temporibus gyakorta raboltatott és devastáltatott. Ha az Uristen ügyekezünknek megáldja is, de ez nem oly ellenség, qui statim caedat, hanem ismét collectis viribus a hadat continálhatja, és minthogy a keresztények előtt Erdélyt legelében mi rajtunk mindent művelhet, ez indit Uram engemet, hogy tempestive provideáljak és gondot viseljek feleségemre gyermekimre, qui mihi vita mea cariores sunt, hogy holtom után is koldulásra ne jussanak. Azért Uram az én kívánságom ő felségétől most más, hogy nem mint ezelőtt volt, mikor Kgd által az Bebek jószágért valami sumrát kívánok vala, mert akkor én meg sem gondoltam, hogy az Uristen és idemben ezt az időt előhozza. Annak okáért oka voltam az én Urammal, leszek is hogy ő felségével megegyezvén szolgáljon a kereszténységnek velünk egyetemben, de miérthogy bellorum exitus incerti sunt, nomináljon ő felsége helyett énnekem, melyet ha mi a kereszténység mellett felülünk, adasson kézbe is ő felsége in eum finem, hogy lássam, ha az Uristen mit végezett az én életem felől is, mire hagyom feleségemet, gyermekeimet. Mert Uram had járjon jószágom, melylyel Isten

engemet látogatott, de ha mi szerencsétlenséggel látogatna Isten bennünket és én magamnak is halálom történnék, minthogy azt senkinek az homlokára nem irták, hová lennének az én szegény maradékim, nem látom, hanem ha egy barátom már is egy napról másra tartanák őket, mely dologtól igen félek abhorreálok is: Ha ő felsége valami kegyelmességét mutatja és ebből nekem prospiciál csendes szívvvel szolgálhatok halálomig ő felségének: Ha pedig nem, mit tudjak valaha várni ő felségétől, ha ilyen nagy dologban és ilyen alkalmatos és szükséges időbe ő felsége megvonza kegyelmességét tőlem. Én semmit nem nominálok ő felségének; mert most immár nem juridice kérek ő felségétől, hanem ex gratia. Ha most ő felsége: az Bebek jószágba a mi ő felségének kezében vagyon megadná, meg ügyekezném szolgálni ő felségének: félek nem mondom én most, hiszem idővel, ha szolgálhatnék ő felségének nem lenne felejtve szolgálatom, hanem ezt csak propter suprascriptas rationes kívánnám ő felségétől. Nempe ut ad utrumque rei eventum vel res bene vel male succederent lenne mihez biznom. Ez Uram az én kívánságom, mely énnekem bizony nem mód nélkül való kívánságnak tetszik, melyet támasztok a Kgd jó lelkiismeretére; ha Kgd ebbe az hajóba volna hol én vagyok, ha nem gondolkodnék efféle dolgokról, Kgd. Noha pedig értem avagy inkább csak gondolom, hogy Kgd most ő felségétől távol vagyon, mindazáltal levele által énnekem sokat használhat Kgd. Kérem is Kgldet írjon Kgld azoknak kiket ismer Kgd hogy használhatnak e dologba. Bornemizzától szóval is izentem Kgdnek: higgye meg Kgd szavát. Evvel az Uristennek kegyelmes gondviselésébe ajánlom Kgdet. Dat. ex Curia Küküllővár 5. martii 1594. Spls M. D. Vrae amicus et servitor Stc. Báthori de Somlio. s. k.¹⁾

852./h. 1594. márczius 15. Paxy György Pálffy Miklóshoz. Tatáról a török elleni védekezésről

. E dolog felől kellett N. megtalálnom melyet N. jól tud küldte vala egy emberét Esz-

¹⁾ Hadi l. eredeti.

tergomból hozzám; kéret azon engemet, hogy N. irnék, könyörög az Istenért N. hogy N. ne késnék Esztergomnak megszállásával, mert az ő dolga igen kiterjedt és erősen fél hogy ki nyilatkozik és ő neki mint feleségestől gyermekestől veszni kell. Ő neki minden bizodalma N. vagyon.

Igen hordatnak vesszőt karót palánknak valót, mondják hogy az Szent Tamás hegyen a honnét azelőtt lőttek akarnak egy kastélyt csináltatni; a szegény népet igen erőltetik elré-
mült a község nem tud hová lenni félnek rablástól egyegis megfutamlanak volna, az itten való faluk ha hátam (?) volna Tolna vidékére; immár minden császár adója után hat hat forintot szednek 5 kila buzát 5 kila árpát 5 kila zabot és mindeféle barmoknak tizedét, de a tizedben a javát ejti, és azt sem veszi el hanem ő maga becsüli a mire akarja és az árát kívánja rajta, hogy teljességgel elkeseredett a szegény nép nem tud hová lenni. Bizonyynyal az úr Isten meghallgatja szegényeknek könyörgésüket.“.¹⁾

852./i. 1594. marczius 16. Illésházy István Bazinból
Pálffynénak. Hadi hirek.

Illésházy értesíti Pálffynét: hogy a katonaság Nógrád felől haza vonul; a vármegyei katonaságot mind haza bocsátották. Illésházy reméli, hogy Pálffy Miklós — ki jó egészségnek örvend — nem sokára haza fog térni.²⁾

853. 1594. márcz. 18. Ujvárról. Thúry Márton Pálffy
Miklóshoz a Szent Tamás hegyi kastélyról.

. Oly emberrel ki a Szent hegyen való kastély csinálásánál voltanak azon képpen az báthorkesziakkal beszéltem, kik azt mondják, hogy immár a kastélyt megcsinálták úgymint a palánkját felállatták és megfonták, belét mint egy ember magasnyira való fő (?) palánkot

¹⁾ H. 1. ered. — ²⁾ I/IV. f. 1. ered.

csináltak és annak a közét tölték; immár hordókat vízzel töltenek hogy megakarják tapasztani. Praun uram ő felségének irt két leveleket; im ő felségének a leveleket a N. levele mellett megküldöttem.¹⁾

853./a. 1594. márcz. 20. Mátyás fhg. a kir. kamarához
Nyitráról. Közügy.

Mátyás megparancsolta a m. kir. kamarának, hogy a Dunának — Komárom és Bécs közötti két partján levő bokrok s törzsek kijirtása végett — Pálffy Miklósnak rendelkezésére oly összeget bocsásson, minőt ez kívánni fog. A kamarának kötelessége lesz azon lenni, hogy a kiszolgáltatandó pénz a nevezett célra fordíttassék.²⁾

854. 1594. ápril 2. Mátyás fhg. Fejérvöy István nyitrai püspök s kir. helytartóhoz. Mátyás fhg. Pálffynak komája.

Mátyás megbizta Fejérvöy Istvánt, hogy őt — mint keresztatyát — Pálffy Miklós fiának keresztelésénél helyettesítse, s ajándékát a fiu Anyjának adja át.³⁾

854./a. 1594. ápril 12. Ujvárról Thúry Márton Pálffyhoz. A törökök mozdulatairól.

. „Thonhauzer uram irt te Ngk, mely levelet megküldtem te Ngdk. A minémü marhát küldött ő kigyelme följegyezvén szám szerint berakattam a Ngod tárházába. A három jövevény bégek kiknek el irták volt a falukat amint te Ngk megjelenttem vala hirtelen elmentek; úgy értem ennek okáért, mivel Nádasdy uram és az több urak gyülekezetöket értik Sziget felé. Az ölvédi bíró jelenté, hogy az ő Ipahiája mondta, hogy úgy veszem-eszemben mond, hogy az esztergomi Ipahiák és Zaniok közül is kell a három bégek után menni.

¹⁾ H. l. ered. — ²⁾ O. l. — ³⁾ M. k. l.

Ugyan az megnevezett bíró jelenté, hogy tegnap a damasi törökök kik Esztergomra költöztenek volt feleségökkel gyermekökkel ismét visszamentenek Damasba. Jelenté azt is, hogy a pasa a kincstartót Esztergomba küldte volt, és miért hogy mindennek meg nem fizethetett, reá támadtanak és megakarták ölni, hanem két naszádos aga rejtette el a kincstartót és így menekedett meg, de a törökök mind a két agát, a mellett egynéhány törököt öltenek meg.

Zobonya Bálint ez órában érkezék, ő is a törökök hirtelen való elmenetele felől Esztergomból azont beszéli amint megírtam Ngk. Hátramaradott sarczának bevitelére 20 napot hagyának neki. Forgách György felől a Ng. parancsolatja szerint a vajdának irtam volt, de mivelhogy ő is áláment semmi válasszom nem lett a levélre. Hanem amint Zobonya jelenti Omer aga mondta volna, hogy Forgáchot senki jobban ki nem tudná szerezni mint ő, ha őket találnák meg felőle, de csak Isten Zobonyát szabadítá meg ő neki is.“¹⁾

854./b. 1594. ápril 14. *A marosi bíró Pálffy Miklós-hoz Maros veszedelméről s a törökök hadi műveleteiről.*

A törökök teljes szolgálmányokkal nyomják a marosiakat; a császári adón kívül azt az adót is követelik tőlük, melyet szent György és szent Mihály napján szoktak fizetni; ezenkívül még széna-, zsir- és fapénzt újból róttak rájuk, melyet lehetetlen kifizetni. A szállongó hírek után attól is tartanak, hogy valamely éjjel hajókon fognak levitetni. Ennélfogva Istenre kéri Pálffy, küldene Esztergom ostroma előtt megvédésük céljából vagy 400 katonát.

A marosi bíró írja továbbá, hogy a Beglerbég Buda vidékén sokféle épületet kezdett építeni s a szegény népet mindenünnen odakergeti. A marosiak is kénytelenek oda minden háztól egy személyt s tíz háztól egy szekeret küldeni. Beglerbég Budán

¹⁾ Hadi l. ered.

kivül lerontatta a cigány utcát és több keresztény házat. A városi falak mellett mély árkokat készített; a marosiak parancsot kaptak hogy vasárnapra nyergekre való 400 db. fát hozzanak.

Ozman bég megverettetését biztosra veszik. Ő azt mondta volna: hogy az embereknel nincs semmi becsülete ezért, inkább akar a csatasíkon elesni. A budai Beglerbég és basa nagyon egyenetlenkednek.

Pálffytól ismételve segílyt kér, minthogy a marosiak élete vasárnapig sincs kellő biztonságban.¹⁾

854./c. 1594. ápril 16. *Ujvárról. Pálffy Mátyás főherczeghez a töröknek hadi terveiről.*

Pálffy egy Törökországban levő ismeretes kémtől két levelet kapott s ezeket azonnal Mátyás főherczegnek küldte el. Ezekből kiderült a budai beglerbég szándoka, a budai törökök ereje, a fővezérnek Budára küldött tudósítása, a janicsárok agájának és az esztergomi törököknek szándéka és tervei nemkülönben a törököknek egyéb hadi viszonyai. Pálffy ezekből hathatósan kéri a főherczeget, hogy seregével mielőbb jöjjön le és egy órát se késsék.²⁾

855. 1594. ápril 19. 28. *Mátyás fhg. a királyhoz.*
Mátyás pártfogolta Pálffyt.

Mátyás főherczeg Pálffy Miklós kérését Rudolf király figyelmébe ajánlja. Közbenjárásának súlyt kölcsönzendő, hivatkozik Rudolfnak saját tapasztalataira, melyekből meggyőződött, hogy Pálffy — a közügy, különösen a vármegyék körül — nagy érdemeket szerzett; nemkülönben az országgyűléseken is nagy eredményeket vivott ki. Ennélfogva Pálffyt legmelegebben ajánlván, kéri Rudolfot Pálffy kívánságainak teljesítésére.³⁾

¹⁾ H. I. német másol. — ²⁾ H. I. ered. német. — ³⁾ I/III. f. 5.

Mátyás Pálffynak érdekében újból irt a királynak, hozzáadván e levélhez azon kérést is, hogy a király Pálffynak egyezségét, melyet nővérével kötött erősítse meg. Indokolandó közvetítését ezeket írja: Hadd lássa Pálffy, hogy a mi magas Osztrák házunk körül tanusított hű készséges és engedelmes szolgálata eddigelé kellő méltánylásra talált. Mátyás ez utóbbi levelében is kiemeli Pálffynak a vármegyei kormányzás terén szerzett érdemeit; e téren — úgymond — oly buzgalmat s hűséget fejtett ki, hogy ennél többet nem is tehetett.¹⁾

856. 1594. ápril 29. Komárom. Mátyás fhg. Trautsonhoz Pálffy kérelme érdekében.

Pálffy egyik nővérének néhány birtokát örökségül akarta biztosítani saját fiai javára, miért Mátyás főherceget ismételve felkérte volt. Mátyás — Pálffynak e kívánságát hathatósan ajánlotta a királynál. Pálffy kérésének indokolásául, hivatkozott ennek jelentős hazafias érdemeire, hű hasznos s állandó szolgálataira. Midőn Mátyás 1594. ápril hóban Komáromban megfordult, Pálffy említett kérését újból ajánlotta Mátyás pártfogásába. Mátyás ezután levelet irt Trautsonnak, melyben kérte, hogy Pálffy kívánságának elintézését a királynál sürgesse.²⁾

Trautson e leveléhez volt csatolva Mátyásnak Rudolf királyhoz irt levele is.

856./a. 1594. ápril 30. Somlyóról. Báthory István Pálffy Miklóshoz a királynál való közbenjárás végett.

Báthory bizva Pálffynak jóakarásában s eddigi gondoskodásában kéri őt, hogy a királytól nyerendő előnyös végzés érdekében járjon közben a főhercegnél. Báthory — úgymond — nem kér méltatlanságot a királytól, miután kötelessége utódjairól voltakép családjáról gondoskodni.

1) I/III. f. 5. — 2) Pálffy l. a.

B. jelenti hogy az erdélyi fejedelem pater Alfonzot küldte a királyhoz.

B. felhivatik egy levélben hogy május 12-én résztvegyen az országgyűlésen mely hivatta lesz az ismeretes ügyben való nehézségeket kiegyenliteni. B. ezután teljes erejével a táborba fog vonulni. Szinan basa Nándorfehérvárnál 400 emberrel táborba szállt. 480 sátort állított föl; a portától eddig nem kapott segílyt. A tatár menevédet kíván átvonulásához, de itt nem fog elvonulni. Néhányan mondják: hogy azon vonalon akar ki-menni, melyen János király bevonult. Mondják hogy 40 személyből álló előcsapatja már Szinán basához érkezett. Báthory véleménye szerint a többi csapatok még országukban fognak pihenni.¹⁾

857. 1594. május 6. *Medici Ferdinánd Pálffyhoz.*
Medici jóindulata.

Medici Ferdinand értesülvén a királytól Pálffynak hasznos szolgálatai-, tapasztalata- és katonai vitézségéről, Pálffy neve s erényei iránt mély rokonszenvet nyilvánít, s biztosítja őt, hogy érette minden lehető meg fog tenni. Ezen rokonszenv- s készséget ajánlotta egyszersmind Medici János testvérének, Medici Antalnak s Bracciano herczegnek, meghagyván nekik hogy Pálffy iránt teljes bizalmat ápoljanak, mely bizonyosan visszhangra fog találni. A két utóbbi főur Ferdinand unokaöcsesei voltak.²⁾

858. 1594. május 16. *Komáromy Gergely Pálffyhoz*
Ujvárról. A törökök hadi támadásai Esztergomnál.

Kymles felől — mint Eörsy Péter mondta — Rescher aga 400 gyalogossal az alsó város kapujának sorompójáig jött, és a vár körül is járt; azon szándékuk volt: hogy tüzes labdákkal megkísérlik az alsó várost ostromolni.

A barom oly drága volt, hogy egy tehén 14—16 frton kelt. Pálffy több marhát küld Vöröskőre.

¹⁾ H. 1. német másol. — ²⁾ I/III. f. 3. (olasz.)

A rabokat — úgymond — minden kimélés nélkül megnyitette, az ő nagy bátorságaik miatt. Először úgy megverette, hogy jobban sem kellett; kalodába csukatta: azután majd talpukat fogja veretni, fogukat kihuzatni s később talán több is esik rajtuk.

Malatesta kocsit kért Komáromtól, hogy Pálffyhoz mehessen.¹⁾

858./a. 1594. június 17. Váradról. Soláthy György
Pálffy Miklóshoz az erdélyi viszonyokról.

Soláthy hosszabban ecsetelvén a legujabb erdélyi viszonyokat legközelebb Kolozsvárra szándékozik menni, honnét Pálffy minden eseményről tudósítani fogja. Tanácsolja Pálffynak, hogy az országnak (Erdély) és az uraknak írjon, hogy a törökkel való szövetségzés szándokától álljanak el; a váradi főurak is javasolják, hogy Pálffy ez irányban írjon.

Soláthy a váradi főurakat is erélyesen figyelmeztette, hogy Pálffy nem áll el szavától; ki élni s halni akar a kereszténység mellett s ha a törököt leveri Erdély ellen hasonlóképen fog küzdeni, ha t. i. Erdély a törökkel továbbra is fog tartani.

Soláthy bocsánatot kér Pálffytól, hogy megbizásában eddigelé kellőleg el nem járhatott. E tekintetben minden lehető fog elkövetni.²⁾

859. 1594. június 21. Pálffy M. nejéhez az esztergomi táborból.

Ezen valamint nejéhez irt más leveleit is e szavakkal kezdi: „Szivem mindenek felett szeretett Babám (a német szövegben e magyar szót B a b á m használja), a legmagasabb Isten óvjon meg minden bajtól, és szenvedéstől. Amen. Amen.“

Örömmel értesült neje leveléből hogy gyermekeik egészsé-

¹⁾ VIII/X. f. 1. (magy. — ²⁾ H. 1. cred. magyar.

gesek, s. ezért hálát ad Istennek. Pálffy megköszöni a neje által küldött szép inget, s háláját fejezi azon hű gondoskodásért melyet iránta tanusít. Az ing — úgymond — nekem nagyon is szép. Ezután megköszön egy küldeményt, melyet neje küldeni szándékozik. (Pálffynak igen gyakorlott s gyors írása volt, melynek minden szavát nem lehet mindig átolvasni.) E küldeményt Pálffy üvegekben kívánja szállíttatni, melyeket nejének majd vissza fog szolgáltatni. Hogylétéről megelégedéssel nyilatkozik. Mikép állnak a tábori viszonyok erről majd Körmendy fogja Pálffynét tudósítani. Levelét e szavakkal zárja be: „Ezzel a legmagasabb Istennek ajánlva maradok a Te hived mig élek.“ ¹⁾

• 860. 1594. július 2. VIII. Kelemen pápa Pálffyhoz.

„Ha szükséges volt valaha az isteni dicsőségért s a haza üdvéért buzgó vitéz férfiaknak erényét a kereszténység kérlelhetlen ellenségei: a törökök ellen felserkenteni, ez főleg most szükséges, midőn maga az Isten — különös kegyelmével mintegy segíteni tartozik népének, hogy ezen Fáraót megtörje. Mi is a mennyiben az Úr kegyelme engedi pásztori gondoskodásunkhoz képest ügyekezünk a szent háborút tőlünk telhetőleg előmozdítani, minélfogva tetszett nekünk ezen háború okáért azon tartományokba apostoli székünk biztosá gyanánt fényes nemeségéről, kiváló erényeiről és bölcsességéről híres férfit Auria János mestert s jegyzőnket és szeretett fiunkat küldeni, ki ezen levelünket — mint atyai jóakaratusunknak tanuságát neked átadandja s a többit szóval elmondandja, miért is ueki mindenben hitelt adj. Rólad pedig mint magasztos lelkületű s minden kitűnő feladatra vállalkozni kész férfuról gondolkodunk, ki ezen válságos időben Istennek, a fejedelem és hazának kész kiváló szolgálatot tenni. Isten segélyével tehát akkép cselekedjél, hogy a jó emberek dicséretét s a mennyei jutalmat megérdemeljed.“ ²⁾

1) I/IV. f. 1. (ered. német.) — 2) II/I. f. 1. er.

861. 1594. júl. 4. *Florencz Medici Ferdinand Pálffyhoz. Ajánló levél.*

Medici jelenti Pálffynak: hogy testvére Medici János a római császár szolgálatába szegődik. Ferdinand kívánja, hogy testvére János Pálffyval személyesen értekezzen. János készséggel álland Pálffy szolgálatjára, valamint Ferdinand is a maga katonaságával. Ferdinand kifejezést ad azon méltánylás- és tiszteletnek, melylyel Pálffy vitézsége- s érdemeinek adóz.¹⁾

861./a. 1594. július 10. *Pálffy M. nejéhez.*

Pálffy a táborból nejéhez irt levelében örömét nyilvánítja Pál és Miklós fiai egészségének javulása felett. Pálffy naponkint vár hadi és pénzbeli segélyt, mi ha megérkezik semmit sem fog elmulasztani a honvédelem érdekében.

Kéri nejét hogy mindenütt szorgalmasan imádkoztassék, s a szentjánosi templom elkészítették. Továbbá sürgetni kell, hogy a szuhai istálló elkészüljön, s a gabona szorgalmasan behordassék.²⁾

861./b. 1594. július 12. *Báthory Zsigmond Pálffyhoz közbenjárás ügyében. Gyulafehérvárról.*

Báthory előkelő szolgáját; Gyulaffy Lászlót fontos és sürgős megbizással küldi Pálffyhoz kérvén őt, hogy Gyulaffy szóbeli előadásának hitelt adjon. Báthory már ezelőtt levélben kérte volt Pálffyt, hogy a királylyal való tárgyalás ügyét mozgassa elő. Pálffynak közbenjárására jó választ vár a királytól. ³⁾

862. 1594. aug. 15. *Egy hadi tudósítás a győri összeütközésről s Pálffy Miklósról.*

Midőn a törökök — nevezetesen a janicsárok áthajózáni sajkákon a keresztények sánczát elfoglalták. A sánczok védelme

¹⁾ I/III. f. 3. (olasz.) — ²⁾ I/IV. f. 1. — ³⁾ H. I. német másol.

Schönburg katonáira volt bízva, kik meglátván a támadó pogány sereget a sánczokat elhagyták, s vagy 1000 tatár több törökkel Győrön alúl vagy fél mértföldnyire szintén áthajóztak, Pálffy — kinek vitézei őrt álltak — megtudván e veszteséget seregével s Lavenburg katonáival felkerekedett. Az elvesztett sánczokat Medici János 500 katonájával s Kollonich Malzan és Pfühl csapataival hősieb bátorsággal visszafoglalta.

Pálffy ezalatt saját és Lavenburg herczeg csapatával s 3 archibusier zászlóaljjal (t. i. gróf Turn Tettaver és ifjú Königsberg zászlóaljaival; egyenkint egy sem számított többet 50—60 katonánál) — Dunának alsó részére a tatárok elé vonult. A három archibusier zászló a bal oldalon volt felállítva, a herczeg udvari zászláival s karabinosaival a jobb oldalt választotta; a többi vitézek pedig Pálffy katonáival közepén voltak. Az első támadást kénytelenek voltak az archibusierek Pálffy vitézeivel a tatárok s velök nagy számban egyesült tekintélyes törökök ellen intézni; az ellenség — kinek 4000 — Pálffy szerint 5000 katonája volt — a vitéz támadásra csakhamar meghátrált, a támadók üzőbe vették a futamodókat, többeket közülök levágtak, agyonlőttek, s vagy 2000-et a vízbe űztek, hol ezek halálukat lelték. Nagy-Boldogasszony napján legyen hála a Mindenhatónak ezen két győzelemért, melynél Pálffy örökösége s vitézségének (Vigilanz und Redlichkeit) nem kis rész tulajdonítandó.¹⁾

862./a. 1594. szept. 3. *Vöröskő. Troyer Joachim Pálffyhoz. Bizalmas levél és gazdasági jelentés.*

Troyer jelenti: hogy Pálffy neje és gyermekei jó egészségnek örvendenek; kifejezi azok sajnálatát balesete felett, hogy az utolsó csatában lábán (Schenkel) megsebesült.

Tűzetes gazdasági jelentést közöl a termésről s a tizedről.²⁾

¹⁾ Hadi ltár. német másolat. — ²⁾ VIII/X. f. 1.

863. 1594. szeptember 20. Nagy-Váradról. Soláthy György Pálffyhoz török hadi hírekről.

Soláthy Pálffy Miklós a győri táborból a főherczeg irásával az erdélyi vajdához küldte. Soláthy e meghívásnak megfelelt. Szinán basának táborába ismét 15 hajó élelmet akartak szállítani; de csak egygyel sikerült czélt érni, a többit elvették a töröktől. A temesvári basa a gyulai, lippai, csanádi és jenői törökökkel az említett hajók elé ment de a ráczok mindannyit erősen megverték s azon törökök is, kik megszabadultak nagyon megvannak sebesítve.

A moldvaiak és oláhok is fölkeltek a török ellen; ha egy törököt elfognak azt könyörtelenül megfojtják.

Midőn a szegény ráczok Becskerek alatt megverettek vagy 400-an közülök Nagyváradra jöttek; ezek most ismét hazamentek, hogy otthoni társaikat a főherczeg s Pálffy nevében megvigasztalják. Soláthy nem kételkedik a fölött, hogy a pártos urak kiirtása után az úr (?) az ügyeket jobban fogja intézni.¹⁾

863./a. 1594. szept. 19. Gyulafehérvár. Báthory Zsigmond Pálffyhoz. Bizalmas levél. Hadi tudósítás.

„Spectabilis et Magnifice domine amice nobis honorande! Salutem, et nostri benevolam commendationem!

Vettük a Kegmd levelét, kiből hozzánk való szeretetét és jóakarátját, annak felette esetünk felől való szánakodást, bőségesen megértettük, kit Kdtől jó néven vettük. Az Uristen szent neve dicsértessék ő Szentfelsége abból kimentett bennünket; miképen ez meg lett legyen, Kgd eddig megértette, hogy olyan severitással kellett a dologban procedálnunk; atrocitas facti, et evidens periculum vitae in quo versabamur, kényszerített reá. A minemű hírek felől ir Kgd azokon örülünk, kívánván az Istentől, hogy ezután Kgdteknek minden ügyekezeteiben jó suc-

¹⁾ H. l. német másol.

cessust adjon ő Szentfelsége, ki mind Istennek tisztességére s mind az egész kereszténységnek javára, Kgdnek is ő felségek után jó hírére, nevére legyen.

E napokban néminemű hajók mindenféle éléssel és hadi szerszámmal rakott a Zinan bassa táborá felé ügyekeztek a Dunán felmenni, kit megértvén, Zékely Moisesnek Lugasnál való hadakozó népünk hadnagyának meghagytuk, hogy azoknak felmenésüket impediálja. Azért először a lippai, jenői, gyulai és egyéb végbeli törökre, kik a hajók elkísértésére gyültek volt, találván azokat — Isten velök lévén — megverték. Annak utánna mintegy harminczkét hajókra menvén, azoknak is jobb részét elsülyesztették; a többire is oly vigyázásuk vagyon: hogy valamikép fel ne mehessenek.

Mi is Isten segítségéből mentől hamarább lehet az ellenségre megyünk; hiszszük a mi kegmes Istenünket, hogy jó ügyekezetünket megáldja, hogy ennekutánna is gyakran jó hirtet irhatnak Kgdnek. A minemű betegséggel az Úristen mostan látogatta kgdet, azt jó néven kell venni ő Szentfelségétől, holott Kgdnek jó hírére nevére vagyon. Jobbitsa meg Isten Kgdet e nyavalából és ótalmazzon minden szerencsétlenségtől. Tartsa meg Isten Kdet jó egészségben. Magnificae D. V. anima Sigismundus Báthori.“ ¹⁾

864. 1594. szept. 25. *Vöröskő. Roszwurger Mihály*
Pálffyhoz a serfőzés eredményéről.

A két sörházban sok sör van, de senki sem akarja venni. Hüvösebb idő beálltával reméli, hogy a sör jobb lesz, s el fog adatni. Kéri Pálffyt, hogy gondoskodjék elegendő árpáról; mert az uradalmi árpa nem lesz elégséges.

Pudmericzen jelenleg nincs serfőző.

Ez alkalommal egyúttal Pálffy vöröskői sörházainak nagyságát is megemlítette.

¹⁾ I/III. f. 3. er.

A csesztei sörházban január 4.—szept. végéig: 2542 akó sör; a várbeli sörházban jan. 6-tól szept. 12-ig: 2796 akó sör; s Pudmericzen ápril 12—júni 22-ig 548 akó sör főzetett.

Tehát az 1594. év folyamán a sörfőzés, nevezett három sörházban összesen 5886 akó sört tüntet fel eredmény gyanánt.¹⁾

864./a. 1594. október 1. Patakról. Báthory István
Pálffyhoz közbenjárásért.

Báthory hivatkozván az osztrák ház körül szerzett szolgálataira sajnálkozik, hogy ennek szárnyai alatt védelmet nem nyer. A vajda Báthory birtokait osztogatja. Pálffy tndja meny-nyire ügyekezett Báthory fivérével a folség parancsa szerint a töröktől az országot elvonni.

Báthory a szenvedett nagy méltatlanság orvoslása végett kénytelen a királyhoz fordulni. Ha Báthory annyira nem iparkodik vala a törökkel való szövetséget megszakítani, ügyei ma is a régi állapotban lennének. Ő tudja hogy ellenségei most rágalmakkal fogják elhalmozni. Pálffynak a királynál való közbenjárását kéri.

Báthory e levéllel egy bizalmas szolgáját küldte, ki Pálffynak bővebb tudósításokkal szolgált.²⁾

865. 1594. okt. 15. Rudolf kir. Pálffyhoz. Hadi
utasítás.

Rudolf felhívja Pálffyt, hogy Mátyás főherczeg szándékához képest — a főispánsága alatt levő katonasággal — a török ellen induljon, mint ezt addig dicséretesen tenni szokta. Ismételen buzditván őt, hogy a közel háborúban lehető legnagyobb erőt fejtsen ki, utasítja őt: hogy Mátyás főherczeggel Schteifenbah (?) Kristóf főkapitánynyal érintkezvén, emezt tanácssal és tettekkel is istápolja.

1) VIII/X. f. 1. — 2) H. I. német másol.

A török had — mielőtt a táborból téli tanyáira visszavonulna — egyesült erővel lesz megtámadandó. Rudolf kifejezván Pálffy iránti bizalmát, biztosítja őt, hogy hadi szolgálatai nem fognak királyi elismerés nélkül maradni.¹⁾

866. 1594. okt. 17. *Ujvár. Pálffy Miklós Zámoyiski János lengyel kancellárhoz. Pálffy a tatárok ellen segítségért könyörög.*

„Méltóságod — ugymond — a mult napokban Tapolchány János alkapitányhoz baráti jóakarattal és keresztény érzéssel teljes levelet intézett, melyben a tatárok visszameneteléről kérdezősködött. Miután Tapolchány három súlyos sebe miatt hivatalát nem teljesítheti, s habár én sem örvendek egészségnek, mégis kötelességemnek tartottam: Méltóságod levelére válaszolni. A tatárok pusztítva és rabolva nagy kárt okoztak ez országnak, s a földművelő népet érzékenyen sújtották. Vajha ezt megakadályozták volna azok, kik nekik ezen országba szabad utat nyitottak! Bizony kitünőbb érdemeik lennének a keresztény társadalom körül! Jóllehet a tatárok zsarnokul bántak a szegény lakosokkal, a szántóföldeket vadul pusztították, s a marhát elrabolták, mindazáltal a rendes katonai támadást sohasem verték vissza. Így néhány nap előtt csekély számú katona háromszor megfutamtotta őket Ujvárról.

Az előbbeni foglyok egyhangúlag azt állították: hogy a tatárok ugyanazon az úton fognak visszamenni amelyen bejöttek. A későbbi foglyok pedig azt mondták: hogy nem fognak merni az erdélyi határokon átmenni; Hanns (?) török katonák által elpusztította az átmenetet de Szinán ezt megtagadta. A legutóbbi foglyok kiket tegnap fogtak el, egyhangúlag azt vallották: hogy a visszamenet Lengyelországon át van elhatározva.

Mi most Méltóságodnak teendője, ezt én mint ismeretlen nem tartom megemlítendőnek; mit kér Méltóságodtól a keresztény világ, miért könyörög a könyező és sanyarú Magyarország,

¹⁾ I/II. f. 7.

mit követel Méltóságodnak egész világon tündöklő hirneve; — ezt Méltóságod kiváló bölcsességéül s nagylelkűségénél fogva jobban fogja tudni s érezni.

Ha Méltóságod vitézsége s erénye által meg fogja törni ezen vad, barbár s az emberiség vesztére törekvő népet, mely e gazdag országban rablott dús zsákmányát, lengyel zsákmánnyal is akarja öregbiteni: — ez mindennapi jeles érdeme között legfényesebben fog ragyogni, s a hálás utókor századokon át halhatatlan dicsérettel fogja emlegetni a nagy Zamoyskit. Magyarország is, ha majd fellábad fájdmából végtelen hálát fog rebegni Méltóságodnak, kiben a legádázabb ellenségtől szenvedett sérelmek megtorlóját, annyi elragadott legkedvesebb zálog megmentőjét, s legigazságosabb boszuállót fogja tisztelhetni. De az egész kereszténység is egyik védőjét fogja Zamoyskiban elismerni, s érdemeiért egész világon fogja dicsőíteni. Mi több? Elhallgassam-e azon hervadhatlan koronát, mely a legjobb Istennél Méltóságodra fen van tartva, ha Méltóságod hősiségével annyi keresztény kisedet, férfit, szüzet s asszonyt megmentend a legundokabb ellenség kezeiből, s megszabadítja a mahomedán istentelenségtől?

Ezt nem azért irtam, mintha Méltóságodat inteni s buzdítani akartam volna, miután tudom mennyire lelkesül a keresztény névért, s a valódi dicsőségért; de inkább avégből irtam, hogy lássa Méltóságod, mily reményt helyezünk személyében, s mit várunk ettől a többi keresztény népekkel egyetemben.

Engemet illetőleg pedig kinyilatkoztatom, hogy — noha nem ismerem Méltóságodat személyesen, mégis — kiváló s jeles hirnevénél fogva szerfelett tisztetem, s nincs nagyobb kívánságom, mint hogy ezt Méltóságod valamely parancsának s kívánságának teljesítése által bebizonyítsam.

Ha Méltóságodnak tetszeni fog megjelölni a helyet, hová leveleimet küldjem, nem fogom elmulasztani a tatárokról továbbra is értesíteni, hogy közös feladatunkat kötelességünkhez képest kölcsönös tanácsadás segélyével a keresztény társadalom javára teljesíthessük. Ismételve és ismételve ajánlva magamat

Méltóságod kegyébe s jóakarátába, kívánom hogy jeles tettekben s dicsőséges hirnévben tündökölvén jó egészségben igen sokáig éljen. ¹⁾

867. 1594. okt. 28. *Sosnicia. Zamoyski János Pálffyhoz.*

Zamoyski bővebb felvilágosítást kér a tatárokról.

„Megkaptam Méltóságodnak leghumánusabb levelét. Annyi érdmem nincs a mennyit nekem Méltóságod jóakarólag tulajdonít. Magánember vagyok; a csász. kir. felség- és az országnak szolgálatában állok, igyekezem hogy a felség kívánságainak hűségesen eleget tehessek.

A mi a kereszténység iránt ápolt buzgóságot illeti nem haboznám ezt vérem ontásával is tanusítani s ekkép egyszerűen bebizonyítani: mily fájdalommal töltönek el a kereszténység veszteségei.

A tatárok okozta sérelmek- és fájdalomban egyaránt osztozkodunk. A tatár az újabb ígéretek s a régibb békekötés ellenére Poroszországra tört, hol úgy másoknak mint nekem nagy kárt okozván, innen különböző kerülő utakon oly gyorsasággal haladt Huszt felé, hogy — jóllehet őt lehetőleg nyomban üldöztük — őt utól nem érhattük. Adja Isten, hogy a tatár elkövetett kegyetlenségei s bünciéért mielőbb lakoljon.

Köszönetet szavazok Méltóságodnak a tatárok mozdulataira vonatkozó ígéretéért.

Legnagyobb előnyömre lesz, ha értesemre hozandja, merre barangol a tatár s melyre tér vissza; mert különbözők az utak és átmenetek. Méltóságod a maga levelét küldje Kassára; hiszem ugyanis, hogy innen levélhordók járnak Méltóságodhoz. ²⁾

868. 1594. okt. 28. *III. Zsigmond lengyel király Pálffyhoz. Serzala János tudósítást adandó a tatár, török és a magyar sereg mozdulatairól.*

Zsigmond a római császár táborába nemes Serzala Jeromost küldte követül, ki tudósításokat volt küldendő a tatárok s

¹⁾ I/III. f. 3. (latin.) — ²⁾ I/III. f. 3. ered.

törökök mozdulatairól. Zsigmond király Pálffynak jóhajlamába ajánlva Serzalát kérte, hogy ezt az ellenség vállalatairól és szándékairól időnként értesitse, nemkülönben a magyar sereg mozdulatairól. Zsigmond e hírekre nagy súlyt fektet.¹⁾

868./a. 1594. október 29. Komáromból. Pálffy Miklós
Mátyás főherceghez a törökök elvonulásáról s hadi
tervekről.

Midőn Pálffy okt. 29. reggel a főhercegtől eltávozott s Komárom felé tartott, útközben Illésházy és Thurzó portyázó csapataival találkozott. Pálffy mind azt a mit e csapatoktól a törökökről megtudott küldött emberei által megüzente a főhercegnek. Megtudván ugyanezen csapatoktól, hogy a török Szigetben s Komárom mezővárosában tartózkodnék, ennek kipuholására öt lovast küldött ki, kik egyuttal jelentendők voltak Praun úrnak Pálffy érkezését s azon üzenetét: hogy Praun az ellenséget a várból, Pálffy pedig hátulról támadja meg. Pálffy vagy egy magyar mérőföldnyi távolságban Komáromtól várta a lovasok visszaérkezését, kik azon hírrel tértek vissza: hogy a törökök e területől elvonultak. Pálffy erre csapataival Komáromba vonult, hova délután 2 órákor érkezett. Ezen útjában látta és hallotta hogy a törökök táborukat folygujtották, az elvonulással siettek. Pálffy Komáromban Praun urat nemcsak szenvedett veszteségei hanem sokoldalu fáradozásai miatt is felette lankadtnak és gyengének találta. Átadván neki a főherceg levelét szóval is jelentette neki: hogy a főherceg megérkezéséig Komáromban maradjon.

Pálffy Praunnal egyetértőleg ajánlja a főhercegnek, hogy néhány avatott tanácsosával holnap Komáromba jöjjön, hogy a fenforgó ügyekről haladéktalanul tanácskozhassanak. A főhercegnek anélkül sehol sem lesz kényelmes éji szállása, miután a közheeső falvak mind elhamvasztvák.

¹⁾ I/III. f. 3. ered.

Pálffy megkereste Praunt hogy a Tatánál felállítandó hajóhidra szükséges hajókat rendeljen, mire ő készségesen ajánlkozott s a kéznél levő hibás hajókat kijavítandja. Pálffy Nyárasdról Gútára két szolgát küldött, hogy a gútaiak mindannyi hajójukat s talpukat Komáromba szállítsák.

Mátyás főherczeg Pálffynak ezen levelét elküldte a királyhoz s Pálffy javaslatához képest intézkedett. Mátyásnak e levele kelt október 29. a nyárasdi táborban.¹⁾

869. 1594. nov. 12. *Vöröskő. Pálffy M. Zamoyski Jánoshoz. A győri s komáromi vár vivása a törökök által.*

Pálffy mély fájdalommal említi, hogy Szinán basa minden remény és várakozás daczára Győr várát elfoglalta. Ezen sikertől biztatva Komárom várát is ostromolni kezdte. Szinán Komárom körül védsánczot ásatott, egyet Dunántúl Tata felől s hármat a szigetben. A sziget elfoglalására legnagyobb erőt fejtett ki.

Pálffy látván mi történik a szomszédban, kötelességének tartotta a gondjaira bizott végvárakról idejekorán gondoskodni. Pálffy jöllehet a győri csatában lábán egy bomba által megsérült, Mátyás főherczeg engedelmével Ujvárra vonult, hogy innen egy zászlóalj német gyalogost küldjön Komáromba, mielőtt ez megtámadtatnék.

Ezután nemsokára érkezett Pálffyhoz Ujvárra Bargavia (?) herczeg négy zászlóalja német gyalogossal. Pálffy ezeket Komárom várába, daczára az ostrom okozta nehéz bemenetnek éjjel titkon bekísértette.

Szinán ezalatt a fentemlített sánczokból sűrűn lövette Komárom falait, melyeket lerontani ügyekezett. A janicsárok a földárkokon át egészen a vár árkáig hatolván, innen puskákkal annyira megtámadták a magyar sereget, hogy a bástyákban senki sem maradhatott biztonságban.

Szinán látván hogy ekkép sikert nem arathat, cselhez folyamodott és ismételve leveleket küldözgetett a kapitányhoz,

¹⁾ H. l. német másol.

melyekben az ostromlottaknak kegyelmet és biztonságot ígért, ha a várat feladják. Midőn a kapitány e leveleket el nem fogadta, sem válasza nem méltatta, Szinán más uton határozta el a várat elfoglalni: víz alatt ugyanis aknákat ásni s a nyugati várbástyát puskaporral felrobbantani akarta, hogy ekkép katonaságának utat nyithasson a várba.

A kapitány erre előre figyelmeztetvén Pálffytól, Szinán tervét s a törökök szándékát idején maghiusította.

A magyar katonaság ugyanis kirohanván a várból nemcsak kiverte a sánczokban levő törököket, hanem az aknáknál alkalmasítottakat is lemészárolta.

A törökök ezután felhagytak az aknázással.

A magyarok nemsokára újból megtámadván a sánczokat, innen a törököket kiűzték, tőlük egy kiváló nagyságú vagy 40 fontos ágyút s két más kisebbet ragadtak el. Három nappal ezután a magyarok áthajózván a Dunán, a túlsó parton levő sánczot megtámadták, s kivervén abból a törököket, az ágyúk nyilásait betömték, s az ellenséget nagyon megfélemlítették.

Szinán látván, hogy cselszövényei felfedezvék, s a vár elfoglalásához semmi remény sincs; továbbá miután a végvárakból s a táborból folytonos támadásokat észlelt, s a vele megküzdeni készülő főherczeg már csak 5 mértföldnyire volt Komáromtól, — katonaságát először a szigetből vonta ki, ezután egész seregét a túlsó parton elhelyezvén, a dunai hajóhidat, melyet felállított volt, felgyújtotta.

A főherczeg a sereg nagyrészével Pálffy-t maga előtt küldte Komáromba, hová őt másnap követendő vala.

Mihelyt a folyó túlsó részén levő törökök Pálffynak megérkezéséről értesültek, borzasztó lármában törvén ki számos bombát rőpítettek, s a lándzsáikra tűzött lámpákat magasra tartván, trombita szó mellett sietve útnak eredtek.

Szinán egész seregével másnap Tatánál letelepedett. A törökök hátrahagytak itt puskaport, számos golyót, ólmot, s más harczy szereket; továbbá tevéket, lovakat, megsebesített beteg törököket, s különféle podgyászokat.

A főherczeg seregét a táborban hagyva, következő napon, csekély kísérettel Komáromba érkezett, hol keveset időzván, ismét visszatért táborába.

Miután nem nyílt elég alkalom Szinánnal megküzdeni, a főherczeg elhatározta: hogy a töröknek valamely várát kellend ostromolni, vagy a töröknek erejét valamely más módon gyengíteni.

Pálffy ezeknek közlése után azt jelenti említett levelében, hogy a töröknek további haditervei nem voltak ismeretesek, s a hírek szerint a török téli szállásaira vonulandó.

Pálffy ígerte a Cancellárnak, hogy a törökök és tatárok vállalatáról ezentúl is fogja értesíteni, s ügyekezni fog, hogy leveleit a kassai csász. postamester mihamarább származtassa át a Cancellárnak.¹⁾

870. 1594. nov. 17. Pozsony. Mátyás fhg. Pálffyhoz.
Mátyás megszorította Pálffy hadseregét.

Mátyás tudomására hozza Pálffynak, hogy a vezérlete alatt levő katonaság számát gyarapítani akarván, seregéhez csatlakozni rendeli Krzinetzky Henriket 600 lóval, Staremburg Gotthardot 200 lóval, s a felső- és alsó lausitzi lovassággal, melynek száma 233; továbbá a német katonaságból az egész Reitmann ezredet; az Ottingen ezredből pedig 7 zászlóaljat.

Ezen katonaságot Mátyás Pálffynak fenhatósága alá helyezi s meghagyja neki, hogy elhelyeztetése- s alkalmaztatásáról legjobb belátása szerint intézkedjék, s a megyéknél eszközölje ki: hogy annak ellátása, illetőleg élelmezéséről gondoskodjanak.²⁾

871. 1594. nov. 17. Pozsony. Mátyás fhg. Pálffyhoz.
Pálffy komáromi parancsnoksága.

Mátyás jelenti Pálffynak: hogy Praun Erasmus komáromi parancsnok betegen fekszik, s hogy a törökök — a győri vere-

¹⁾ N. Muzeum. — ²⁾ I./III. f. 1.

ség után — különös figyelő szemmel tekintenek Komárom várára.

Miután Komárom ügyes s megbízható egyént kíván; Mátyás annak parancsnokságát Pálffyra bizza annál inkább is, mivel hogy ő az itteni helybeli viszonyokat jól ismeri, s továbbá mivel Komárom végvárának szomszédságában van.

Meghagyja Pálffynak, hogy Komáromban belátása szerint rendelkezék.

Hogy a katonaságnál távolléte alatt kellő fegyelem fentartassék, a várbeli felügyelet Reisser várhadnagyra; a váron kívüli — kerületi (in den Flacken) — s a magyar katonaság feletti felügyelet pedig Starsitz Farkas főhadnagyra bízandó. ¹⁾

872. 1594. nov. 18. *Pálffy s Felső-Magyarország püspökei és főurai a királyhoz. Joó János megbízatása a királynál.*

Forgách Ferencz veszprémi, Szuhay István váci püspök, Pálffy Miklós, Forgách Simon és Illésházy István megbízó levelet állítottak ki Joó János kir. személynök részére. E levélben az említett urak úgy maguk valamint Felső-Magyarország más kir. tanácsosai nevében kérték a királyt, hogy Joó Jánost kívánságaik hű tolmácsának tekintse. Ez urakat Magyarország bizonyos nehéz s fontos ügyei indították arra, hogy Joó Jánost küldjék a királyhoz. ²⁾

873. 1594. nov. 25. *Rudolf kir. Pálffyhoz. A király Pálffyt jóindulatáról biztosítja, s lebeszéli lemondási szándékáról.*

Rudolf sajnálattal értesíti Pálffyt azon Mátyás főhercegtől vett tudósításról: hogy Pálffy e főhercegnél a hadi szolgálatól való felmentetését kérvényezte, mit annál inkább fájjal, mint-hogy jelenleg leginkább van reá szüksége.

¹⁾ I/III. f. 1. — ²⁾ U. 1.

Rudolf figyelmezteti Pálffy Miklóst azon hátrányra, melynek hirnevét az óhajtott felmentés elnyerése által — barát s ellenség előtt — kitenné. Ez okból felhívja őt, hogy valamint eddigelé semmi veszélytől és fáradságtól vissza nem riadt szorgalma gondossága s erénye által a király javára, s kívánsága szerint működni, ezt ezentúl se mulasztja el és pedig annyival inkább, minthogy az ellenséggel szemben jobb hadi készséggel fog felléphetni s e háborúban csak hozzá levén bizalma, állásával mást nem akar feiruházni.

Rudolf királyi kegyelméről biztosítván Pálffyt, kilátást nyújt neki, hogy e kegyelmét nemsokára tényleg is fogja nyilvánítani, miben őt eddigelé a háborús zavarok s más ügyletek akadályozták; továbbá igéri, hogy hűsége- s engedelmes szolgálataiért ezentúl minden alkalommal elismerést akar kifejezni. ¹⁾

873./a. 1594. november 28. Váradról. Amade György Pálffyhoz csatahirekről.

Midőn Amade Kassáról Tokajba utazott sok lövést hallott; amint bejött a lovasság nem igen nagy számban a Tiszán már átvonult vala s négy halott s hét élő tatárt hoztak. Midőn Tokajról Kállóra ment a közbeeső falvakban sok holt testet talált.

A tatárok Tokaj Kálló s Hortobágy vidékén vagy 200 falut kiraboltak. A váradi lovasság az erdélyiekkel s a vármegei katonákkal együtt kivonulván az előcsapat a tatárokra akadt, az utócsapatok vagy egy mérföldnyire távol lévén, nem nyújthattak segítyt az előcsapatnak. Az erdélyi lovasságból 70—200 részint meghalt, részint megsebesült.

Amade útközben látta a csapatokat amint Váradra visszaakartak térni. Kornis Gáspár vezette őket.

Kornis értesült arról, hogy Amade őket egy falunál várja. Kornis a szemléknél szokásos rendbe állította a sereget; a lovasok mint egy 2000, a gyalogosok vagy 5000-en voltak.

¹⁾ I/II. f. 7. er.

Amade beszélt a váradi követekkel kik azt mondják: hogy Gezthy Ferencz Lippát ostromolni akarja s már ott is van. A flórenczi követ: Kozma már 8 hónap óta Váradon van s haza akar térni.¹⁾

874. 1594. nov. Mátyás fhg. hadi intézkedése.

Mátyás főherczeg Győr várának 1594. nov. 2. s Pápa várának 1594. nov. 25. bekövetkezett elveszte után egy bizottságot kért a végvárak megvizsgálására s Dunának elzárására.²⁾

875. 1594. nov. 30. Bécs. Mátyás fhg. Pálffyhoz.
Meghívás egy értekezletre a királyhoz Prágába.

Pálffy Miklós értesittetik, hogy Rudolf király nov. 24-én kelt levele szerint néhány nap mulva Prágában értekezletet tartand, melyen az erdélyi követek is jelen lesznek. A felségnek — úgymond Mátyás — hő óhaja s kívánsága: hogy ezen fentnevezett értekezletről Pálffy se hiányozzék, s azért Mátyás főherczegnél sürgeti, hogy Pálffyt Prágába való elindulásra mihamarább birja.

Mátyás megemlítvén a foganatosítandó értekezlet illetve tárgyalás fontosságát nyomatékos szavakkal sürgeti Pálffyt azért is, mivel — Ő felsége szerint — ha az erdélyi követeknek ott sokáig kellene várakozniok, ezt méltatlanságnak tekintenék.³⁾

876. 1594. decz. 3. Rudolf kir. Pálffyhoz. Pálffy a pozsonyi országgyűlésre meghívatott.

Rudolf király sajnálattal jelenti Pálffynak, hogy a szerencsésen bevégzett birodalmi gyűlés után óhajához képest nem látogathatja meg Magyarországot s Prágában kell maradnia. Mindazáltal késztetve érzi magát a török zsarnokság megtöré-

1) H. l. német másol. — 2) A. ausztr. főr. l. — 3) I/III. f. 1.

séről gondoskodni, mivégből meghatalmazza Mátyás főherczeget, hogy jövő évi január 10-ére Pozsonyban az országgyűlést megnyissa, melyre Pálffy hathatósan meghívja.¹⁾

876./a. 1594. december 5. Ó-Zólyomból. Vydfy Vyd Pálffy Miklóshoz hadi fizetés ügyében.

Pálffy Vydfynek június 5-én 50 lóra való hadnagyságot adott Esztergom alatt. Pálffy rendeletéből az esztergomi palánk alatt egy havi fizetést kapott. Midőn Győr alatt a magyar sereg megveretett s Vydfy Vyd minden marháját ott elvesztette, Pálffy meghagyta a nógrádi alispánnak, hogy neki 100 frtot fizessen ki. Vydfy ezóta katonáival egyetemben semmi fizetést sem kapott.

Esdekelve könyörög, hogy legalább egy havi fizetést szolgáltatson ki neki és a katonáknak. Vydfy már jószágát is elzálogosította a fizetés elmaradása miatt.²⁾

876./b. 1594. december 5. Ó-Zólyomból. Majthényi László Pálffyhoz zsold fizetése ügyében.

A drégelyi sánczokban mint Horváth János írja csak 10 ember van. A katonaságot szaporítani kell.

A magyar gyalogság mind elhagyja szolgálatát a zsold elmaradása miatt. A fizetetlenség miatt a többi katonát sem lehet megtartani. Majthényi panaszkodik, hogy a főherczeg által neki ígért 1000 frtot még meg nem kapta. Azt látja, hogy végsorsa koldusbot lesz. A palánkba (sáncznak nevezi) nagy nehezen helyezhetett egy vajdát 19 katonával, midőn nekik egy havi fizetést kiszolgáltattott.

Kókay György s a német hadnagy éppen most érkeztek Palánkról, hol csak 10 ember van. Majthényi kéri Pálffy, hogy a katonák fizetése végett járjon közbe a főherczegnél.

¹⁾ I/II. f. 7. — ²⁾ H. 1. ered. magyar.

Majthényi éppen e levél befejezése után levelet kapott Pálffytól, melynek tartalmáért hálás köszönetet szavazva magát és gyermekeit Pálffy különös lekötelezettjeinek nyilvánítja. Ezen utóiratban jelenti, hogy az ipolymenti községek rendre meghódnak a töröknek s ennek részére szakadatlanul élelmiszereket szállítanak.¹⁾

877. 1594. decz. 7. *Rudolf kir. Pálffyhoz. Pálffy a törökök ellen csatába vonulandó.*

Rudolf dicsérőleg emlékezvén meg Erdély- Oláh- s Moldvaországban Magyarországhoz való csatlakozásáról s ennek üdvös eredményéről, s tekintetbe vévén azon veszélyt, melylyel a törökök Erdélyt s a többi szövetséges tartományokat fenyegetik, nemkülönben kedvező alkalomnak tartván a török erejét a jelen tél folytán elnyomni, — meghagyja Pálffy Miklósnak, hogy eziránt a szomszéd bárókkal és mágnásokkal tanácskozzék, s az országban még mindig pusztító tatárok és a törökök ellen csatába vonuljon.

Rudolf e vállalatot annálinkább ajánlja Pálffynak, miután az méltó az ő személyére és dicsőségére.²⁾

878. 1594. decz. 7. *Bécs. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy bűnlesse meg a komáromi szökevényeket.*

Mátyás meghagyta Pálffynak, hogy azon vajdákat, s katonákat, kik Komáromot elhagyták, midőn azt az ellenség megtámadta s ez által a várat s főkapitányát veszélynek tették ki, szigoruan megbüntesse, mert jóllehet, hogy a szökevények közül legtöbben, kötelemük elmulasztását a zsold késleltetésének tulajdonítandják, s e körülmény tán többeket ugyancsak e kötelességmulasztásra indított; mindazonáltal tény, hogy a megfutamodottaknak épen a legnagyobb veszély idején, — minden tekintet félretéve, — helyt kellett volna állniok.³⁾

¹⁾ H. I. német másol. — ²⁾ I/II. f. 7. — ³⁾ I/III. f. 1.

879. 1594. decz. 8. *Mehemet basa Pálffyhoz. Mehemet Czanus sarcza ügyében.*

„Mi Mehemet basa a hatalmas Istennek jó akaratjából a győzhetetlen török császárnak Uramelli Beglerbégje és Buda Passaságnak fő gondviselője, a Nsgos Szerdár vezér. Szinán basa fia Budán.

Tekintetes és Nsgos Úr, nekünk jó szomszéd barátunk! Köszönetünk és magunk ajánlásának utánna akarunk Nsgodat a Nsgos szegény Mehemet, Czanus nevű rabja felől levelünk által megtalálnunk, ki noha sarczának jó részét beszolgáltatta, mindazonáltal mindez ideig is őt magát is ott tartja Nsgod, ki mind a hitünknek és mind Nsgtok hitének ellene vagy, kiért a Mehemet Czanus felesége és gyermekei mind szüntelen reánk futnak, sirnak-rínak, kiknek reánk való sok sirását-futását el úntuk. Kérjük azért Nsgdat, mint jó szomszéd barátunkat. Nagyságod a mi levelünk látván, tized napra Mehemet Czanust bocsássa be hozzánk, lássuk miben álljon dolga. Nsgod minket is szabaditson meg feleségének reánk való futásától; ne fájlalja a mi fejünket. Fogadjuk a mi hitünkre és tisztességünkre, hogy az napra vagy ő magát, vagy sarczát helyére ki küldjük; viszont valamiben Nsgod megtalál, tisztességes barátsággal akarunk Nsgodnak lenni; ha pedig időközben holta történnék, a régi végbeli — vitélő végbeli szokás szerint a testét ki küldjük.

Ennek bizonyosságára a mi levelünket pecsétünkkel megerősítettük. Isten velünk! ¹⁾

880. 1594. decz. 10. *Prága. Rudolf kir. Pálffyhoz. Rudolf iudósítást kért az ellenség szándékáról.*

Rudolf említésbe hozván: hogy a török s tatár elleni háború eseményéről — magánszemélyektől különféle értesítéseket

¹⁾ I/III. f. 4.

vesz, de a háború vezérei részéről semmi tudósításokat nem kap, megkeresi Pálffy, hogy őt az ellenség szándékai s mozdulatairól időnként értesitse.¹⁾

881. 1594. decz. 12. Báthory Zsigmond Pálffyhoz
Gyulafehérvárról. Bizalmas levél.

„Amade György Uram megadá nekünk a Kegyelmed levelét, kiből értjük a Kgd hozzánk való jó akaratját, maga ajánlását, kit Kgdtől jó néven és szeretettel vettünk. Mi is Kgdnek offeráljuk minden jóakaratomkat, és miből Kgd is minket megtalál, készek leszünk Kdhez mi is minden promptitudonkat declarnunk. A mi az oda Kgtek felé való dolgoknak állapotját nézi, azt Amade György Uramtól megértettük; viszontag itt minálunk is mostan a mint a dolgok viseltetnek, ugyan öneki mindeneket megjelentettünk; hisszük, hogy Ktknek megmondja. Tartsa meg Isten Kdet jó egészségben. Báthory Sigmond erdély fejedelem.“²⁾

882. 1594. decz. 14. Bécs. Mátyás fhg. Pálffyhoz.
Mátyás hadi intézkedései.

Mátyás főherczeg megírja, hogy tudomásul vette azon kívánságokat, melyeket Pálffy a császári udv. haditanács elé szóbelileg terjesztett volt.

Mátyás említi mennyire gondoskodott Komárom ellátásáról, midőn attól az ellenség elvonult, nevezetesen: a vár építményeiről, s a magyar katonaságról; továbbá sajnálatát fejezi ki, hogy minden szorgoskodása daczára ügyekezését — pénzhiány miatt — maig sem koronázza az óhajtott siker.

Ő felségének, a vár épülete javítására vonatkozó rendeletét illetve Mátyás ügyekezni fog lehető legjobban intézkedni. Emellett említi, hogy az épület javításának vezetésével Don Juan de Medices van megbízva. A mit azonban Pálffy — mint

¹⁾ I/II. f. 7. — ²⁾ I/III. f. 5.

Komárom főispánja s főkapitánya jönnek látand Komárom s vidékének erősítésénél foganatba venni, ezt Don Juan de Medicessel eszközölje.

A huszároknak s naszádosoknak Komáromnál való egyesítése elkerülhetlenül szükséges lévén, az e célra szükségelt pénzt Mátyás mihamarább átszolgáltatni igéri.

Mátyás hangsúlyozza a csallóközi várdáknak (Castell) felépítését s őrséggel való ellátását. Meg lévén győződve, hogy milyen szolgálatot tehet a hazának Pálffy, a fennevezett várdáknak s az őrházaknak vagy Boryknak felállítása által, a nélkül hogy e célra a királytól kárpótlást kérne, felkéri Pálffyt ezeket a megyék jobbágysága által létesíteni, s az őrségre szükségrendő pénzösszeget lehető leggyorsabban utalványozni igéri. A komáromi, valamint a várdák s Borykban szükségeltető fegyver s lőkészletről sem feledkezvén meg, annak megszerzését saját gondjává teszi.

Jelenti továbbá, hogy a komáromi rendes német katonaságra nem sokára pénzt fog kapni, s egyúttal egy minta tiszt fog küldetni a katonasághoz, ki Pálffynak mindenben alárendeltje lévén, köteles lesz neki számolni.

Az érsekújvári Administrátornak Pálffy által meghagyja, hogy a magyar katonaságot lehető legjobban fizesse.

Az érsekújvári német zászlós (Fandlknecht) katonáknak háromszázig való kiegészítését Mátyás nem kifogásolja, sőt megelégedése mellett elrendeli, hogy az ezen zászlósok között levő lövészek (Schützen) havonkint 5 rajnai frttal díjaztassanak.

A katonai zsoldnak általában, de különösen a bányavárosi katonaság fizetésére nézve Mátyás épen most erélyesen sürgeti a királyt.

A negyedévi kölcsönt (Lehen) illetőleg Mátyás megjegyzi, hogy ezt a körmőczyi kamara eddig azért nem fizette, mivel a bányák jövedelme csökkenőben van.

Erről jelentést is tett a királynál azon hozzáadással, hogy a nevezett szükséglet más úton fedeztessék.¹⁾

¹⁾ I/III. f. 1.

883. 1594. decz. 15. *Mátyás fhg. Komáromot Pálffy főnhatósága alá kívánta rendelni.*

Praun Erasmus, komáromi főkapitánynak időközben bekövetkezett halála folytán — a vár védelme szempontjából — égető szükség lett volna a megürült állást betölteni. Mindazonáltal a főherczeg ez állomás betöltését egyelőre függőben hagyandónak véli, miután az elveszett Győr visszafoglalásának gondja miatt úgy sem tehetnek semmit annak érdekében.

A főherczeg jónak látta, hogy Komárom Pálffy főkapitányi hatósága alá rendeltessék, s miután ő jelenleg Ujvár főkapitánya, Komárom s Pozsony főispánja s így az egész Csallóköz felett parancsol, Komárom védelmét is könnyen eszközölheti.

Pálffy főkapitánysága alatt megmaradnak a bányavárosok is. Ezen hatásköre addig lesz, míg Győr vissza nem foglaltatik.

A főherczeg leveléből kitűnik továbbá, hogy a hatáskörrel járó felelősség is Pálffyt terheli.¹⁾

884. 1594. decz. *Troyer Pálffyhoz kis fia haláláról. Vöröskőről.*

Pálffy Miklósnak Mátyás nevű kis fia 1594. december második felében halt meg. A gyermek szülői ekkor távol voltak. Pálffyné István, János s Katalin gyermekeivel az év végén Bécsben volt. Troyer vöröskői tiszttartó értesítette Pálffynét — Mátyás fiának haláláról, ki himlőben egy napi betegsége után meghalálozott. Troyer a kis halottat — a csesztei templomban itt nyugvó két testvére mellé megfelelő pompával temettette el.

Deczember végén Pálffynak — Pál és Miklós fiai Vöröskőn tartózkodtak.

Troyer mindennap várta Pálffyt, ki őt eljövételéről tudósította. Pálffy Vöröskőről Bécsbe akart utazni nejéhez.

¹⁾ I/III. f. 5.

Troyer jelentést tett e levélben: hogy több nap előtt Pálffynénak Bécsbe 2 sertést, 2 borjút s több vad madarat küldött, de a romlott hid miatt nem kaphatta meg a küldeményt. Most ujlag szállit el ilyen küldeményt, s egy ládában ruhát is küld. ¹⁾

885. 1594. decz. 21. *Szuhay Istrán Pálffyhoz Nagyszombatból a prágai út s a jobbágyok érdekében.*

Szuhay Istvánt Mátyás főherczeg azon meghagyással bocsátotta el Bécsből, hogy a prágai útra vonatkozólag várja be Pálffynak parancsolatait. Suhay Pálffytól még eddig meg nem hivatván, teendői felől nincsen tisztában.

Az erdélyi Oratorok kétségkívül úton vannak. E hó 14-én Patakon valának s 15-ére Kassára várattak.

Forgách úr nagyon gondoskodik Pálffyról, hogy valamikép ez útból vissza ne maradjon.

Panaszkodik Horváth László nógrádi alkapitányra, mivel ez több váczí jobbágyot kegyetlenül megveretett, s azokat szitkokkal s gúnynyal illette; továbbá mivel több marosi polgárnak 150 frtot visszatartott, s azokat nem is akarja megtéríteni. Kéri hogy e visszaéléseket szüntesse be.²⁾

886. 1594. decz. 21. *Ujvár. Pálffy M. nejéhez különféleről.*

Pálffy decz. 20. Ujvárra érkezett. Pálffy tudakozódik István fiának hogylétéről. A falukon nagyon hálnak az emberek, különösen a törökök között. Attól tart, hogy nagy fáradtságba fog kerülni, hogy a török a Dunán át Csallóközbe ne jöjjön. Hoffkirchen urnőnek jelenti, hogy az a török rab, kit férje igényelt, decz. 19. meghalálozott. Pálffy épen ez órában (Bojntól vagy Bojnból?) egy levelet kapott, melyben tudósítják, hogy Isten kis Mariskáját (?) magához hívta. Miután ezt Isten adta,

¹⁾ I/IV. f. 1. ered. — ²⁾ I/III. f. 11.

hatalma volt ezt el is venni. Isten akaratjának — mely mindig a legjobb türelemmel kell magát alávetni, mit nejétől is — mint hű kereszténytől kíván. Kérni kell a legmagasabb Istent, hogy a többieket (t. i. gyermekeit) a maga dicsőségére, saját lelki üdvökre, és szülőik öröme megtartsa.¹⁾

887. 1594. decz. 22. *Ujvár. Pálffy M. nejéhez külön-
féléről.*

Pálffy a levél elején „Kincsemnek s legszentebb feleségemnek“ nevezi nejét. Nejének levelét e pillanatban vette kezéhez. Ebből meglelégedéssel értesült, hogy nővérenek gyermeke, valamint saját gyermekei is: János, Katalin jó egészségben vannak, s hogy István is jobban van. Nővérét kéreti, bocsátaná meg, hogy neki annyi fáradságot okoz; talán Isten fogja őt oly sokáig éltetni, hogy nővérenek fáradságát meghálálhassa. Kéri nejét, hogy szorgalmasan küldjön István fiához. Pálffy a karácsonyi ünnepeket Ujvárott fogja töltetni, hol meggyónni s áldozni akar. Pálffy elrendelte, hogy a bort és sertéseket felküldjék.²⁾

888. 1594. decz. 24. *Mátyás fhg. Fejérvöy Istvánhoz
közügyben.*

A pozsonyi és szepesi kamarák Mátyás főherczeggel többrendű felvilágosítást közöltek oly ügyekről, melyek a legközelebbi országgyűlésen tárgyalandók voltak. Mátyás főherczeg a két kamara véleményezését azon meghagyással küldte Fejérvöy István kir. helytartónak, hogy azt Pálffy Miklós és Forgách Timonnal behatóan megbeszélje, megfontolja, s ezeknek nézeteit mielőbb vele közölje.³⁾

889. 1594. decz. 25. *Bécs. Mátyás fhg. Pálffyhoz.
Mátyás sürgösen meghivta Pálffyt Prágába.*

Az erdélyi követek e hó 16-án Eperjesen átutaztak, s utjokat Morvaországon át Landsperg és Teschennek veszik Prágába.

1) I/IV. f. 1. (uémet.) — 2) I/IV. f. 1. — 3) O. 1.

Mátyás szükségesnek tartja, hogy Pálffy haladéktalanul Prágába induljon, nehogy az erdélyi követek türelmetlenkedjenek, s hogy a fontos ügy mielőbb megoldassék, s Pálffy a magyar országgyűlésre idejekorán visszatérjen.

Az utiköltséget követtársaival együtt a kir. kamarától kapja. ¹⁾

890. 1594. decz. 27. Nyitra. A nyitrai püspök Pálffyhoz. *Sürgetés a prágai útra.*

A nyitrai püspök — Mátyás főherczeg meghagyása folytán — inti Pálffyt s követtársait, hogy haladéktalanul induljanak a prágai útra, mivel az erdélyi követek még e hó 16-án voltak Eperjesen s onnan Morvaország határán Prágába indultak.

Csodálja, hogy Pálffy és társai — jóllehet többször sürgettettek — az elmenetelt eddigelé elhalasztották.²⁾

1595.

891. 1595. febr. 1. Porsius Pálffyhoz. *A király elismerése.*

B. Pálffy Miklós a haza érdekében tett nagy szolgálatait fejében a szt.-györgyi s bazini uradalmakat kérte kárpótlásul azon lekötéssel, hogy a nevezett uradalmakon teherkép beirt összeg lefizetését magára vállalja.

Mátyás főherczeg Pálffynak ezen kérelmét hathatósan támogatja.

Pálffy fenti kéretére — a csász. kir. Felsőég megbízásából — Porsius b. Pálffy Miklósnak dunáninneni részek főkapitányának jelenti: habár a király Pálffynak eddig tett hű szolgálataival teljesen meg van elégedve, s elismeri, hogy Pálffy a közös haza javára számos s jelentékeny áldozat-

¹⁾ I/III. f. 1. — ²⁾ I/III. f. 11.

tokat hozott, s a haza védelmében tett szolgálatai páratlanok — sajnos, a jelen körülmények között nem tehet eleget kérelmének.

Hogy azonban Pálffy belássa, miként a király elismeréssel van érdemei s áldozatai, illetve veszteségei iránt, elhatározta: hogy Pálffy 18 ezer tallérnyi kegypénzt kapjon, mely neki egy év alatt a nevezett két uradalmon 8% bekebeleztetett.¹⁾

891./a. 1595. febr. 1. Rudolf király Pálffy részére
juttalomkép 18 ezer tallért rendel.

Wir Rudolff tc. Beckhennen für uns und unnserere Erben offentlich mit diesem brief und thuen khundt meniglich, das wir gnediglich angesehen, wargenumben und bedacht die Ehrlichen, aufrichtigen, redlichen. getreuen und hochnuzlichen diennst, welche uns der (Tittl.) Niclas Palfj von Jugentauf, sonnderlich aber bei seinem jetzttragenden Kraiszobristenambt und Kriegsbeuelch mit ganz unuerdrossenem embsigen vleisz, sorg, muehe und tapferkhait zu unnserem und unnserer getreuen Königreich, fürssthenthumb und Lannde sonndern wolersprieszlichem nuz. auch gnedigistem angenemben benuzen und wolgefallen in merweg gehorsamist erzaigt und bewisen hat, solches noch täglich thuet und hiefüro nicht weniger zuthuen des unnderthenigisten Erbietens ist, auch wolthuen khan, soll und mag, Und Ihme demnach zu gnedigister erkhanndt, nuz und etwas ergezlichait derselben, wie auch seines darbey gefüerten einbüessens. fürnemblich aber damit Er unnserere gegen Ihme tragende Kaiserliche gnadt, mit deren wir Ihme Palfj verwont, im werckh spüeren müge, Benenntlichen 18-m Taller, Jeden derselben zu 70 kr. gerechnet, als ain woluerdientes unwiderueffliches gnadengelt bewilligt haben, Rewilligen Ihme dasselb hiemit wissentlich und in Crafft dits brieffs, Also und dergestalt, das wir Ihme Palfj Jeztbenennte Suma der 18-m Taller von dato Inner Jarsfrisst aintweder auf die uns durch Ihn benennte, oder anndere Güetter gnedigist anweisen und versichern, Inmittels aber dieselben mit 5 P. Cento dem Jar nach

¹⁾ I/III. f. 5.

und pro rata der Zeitt verzinsen lassen sollen und wöllen, Genediglich und ohne geuerde mit Urkhundt dits brieffs. Geben Prag, den 1. Febr. 95.

891./b. 1595. febr. 1. *Pálffy eredmény nélkül kérte a bazini s véglesi uradalmat. Rudolf kegyessége Pálffy iránt.*

Die Röm. Kay., auch zu Hungern und Behaimt p. Kun. May., unser allergnedigster Herr, haben in gnaden angehört und vernunnen, was dero Raht (titl.) Herr Niclas Palfi F. G. p. von wegen beider Herrschafften S. Georgen und Posing gehorsamist angebracht und daneben gebeten, Ime dieselben umb den darauffigenden Pfandschilling, oder aber die Herrschafft Wieglosch in ansehung seiner geleisten getreuen und nuzlichen dienst unn derbei gefuhrten einbuszens erblich zuverwilligen, Inmaszen dann noch die f. D. Erzherzog Matthias zue Österreich p., unser gnedigster Herr, fur Ine Herrn Palfi diszorts ganz wolmainendt intercediret hat.

Wiewol nun höchsternenete Ir Kay. May., als deren seine des Herrn Palfi biszhero zue derselben gnedigsten satisfaction und wolgefallen. wie auch gemainem Vatterlandt zum besten geleiste und noch leistende ansehliche getreue und wolersprichzliche dienst ohne das in mehr weg wol bekannt, sich uber obste, hunde seine begere gleich alsbald gnedigist gern resoluiert und endschloszen hetten, So hat doch solches aus sonderbaren ursachen ietzmals nit beschehev kunnen. Damit aber ermelter Herr Palfi nichtdestoweniger zuspüren, das hochstgedachte Ir Kay. May. Ime mit gnaden wolgewogen und nit gemaint seint, Ine angeregter seiner getreuen dienst und beschehenen einpuesz unergezt zulassen.

Als haben Si Ime für diszmal 18-m taler gnadengelt und dieselben mitlerweil mit 5 p. c. Järlichen Interesse zuverzinsen gnedigist bewilligt, und wollen auch Ir May. Ihm solche Summa einer Jaresfrist aintweder auf obbenennte oder andere Gueter gnedigist anweisen und versichern.

Velches Ime hiemit zue gnedigistem beschaidt angezaigt wirdet, und seindt offthöchstermelte Ir Kay, MOy. Ime Herrn Palfi benebens mit Kay. gnaden wolgenaigt. Prag, den ersten februarij 95. ¹⁾

892. 1895. febr. 4. Mátyás fhg. a kir. kamarához
Pálffy megjutalmaztatása ügyében.

Pálffy Szt.-György, Bazin és Véghles uradalmait adománykép kérte. Erre nézve Mátyás főherczeg a király kívánsága értelmében következő felvilágosításokat kívánt a királyi kamarától: mennyire áll a király érdekében a nevezett uradalmak és várak tulajdonjogát magának fentartani; milyen ezeknek állapota s értéke; és mily összeg fejében vannak azok beírva? Továbbá lehet-e az említett várakat s uradalmakat a király és jobbágyok különös hátránya nélkül örökre eladni, mi módon és mi által lehetne Pálffynak szolgálatait s kiváló érdemeit máskép megjutalmazni.²⁾

893. 1895. ápril 14. A hadakozásra vonatkozó javaslat.

Ennek fontosabb részei: A királynak szándoka volt Magyarországon két főseröget tartani; az egyiket az ország felső, a másikat az ország alsó részén.

A fő hadi erő a Duna és Tiszánál volt központosítandó.

A felsőmagyarországi seregnek legelőbb Szolnokot kellene elfoglalnia, mely erőd Tisza legjelentősebb közlekedésének akadályja; ha e végvár el lesz foglalva, Belgrád félig lesz megnyerve és Hatvan nem fog sokat árthatni.

Az alsó-magyarországi sereg e közben Esztergomot vegye ostrom alá.

A mi a meghódolt magyar városok- és váraknál való hadműveleteket illeti, ezek csupán a magyarokra bizandók, kikkel a lakosok jobban rokonszenveznek, mint bármely más

¹⁾ Cs. k. l. — ²⁾ O. l.

nemzettel. Ennek mellőztetése okozta volt, hogy Roggendorf ur Buda városát be nem vette, midőn egy felnyitott ajtón át magyarok helyett — kétségnélkül — dicsvágytól csábítottva németeket eresztett be. Hasonló példa több is van.¹⁾

893./a. 1595. február 11. kelt hadügyi memoriale említi: hogy Pálffy nagy mértékben van elfoglalva katonaságával.²⁾

Jegyzet. E memorialét Mátyás fhg irta Rudolf király részére.

1595. Pálffy Somorján uj katonákat fogadott és pedig 200 huszárt és 600 trabantot. Ezeknek havi költsége 3670 frt.

Pálffy Neográdon elhelyezett 50 huszárlovat ugyanannyi trabanttal; 50 huszárt Szécsényben; Bujákon 50 trabantot. Ezeknek havi költsége 928 frt 45 kr.³⁾

894. 1595. ápril. Hadi rendelet.

Pálffy rendeletet kapott, mely szerint Pozsony-vármegye katonaságával ellensúlyozandó volt Csallóközben a törököknek hadi vállalatait, míg más segélyhad meg nem érkezik.⁴⁾

895. 1595. ápril. Pálffy Miklósné barátságos viszonya Khuen urnőhez.

Pálffy Miklósné baráti viszonyban állott Lembach (vagy Lengbach) urnőjével Kainin (bizonyára Khuen) asszonynyal, ki őt 1595. Szt. György napja körül barátságosan családostul magához hívta.⁵⁾

Lembach urnője 1595. szept. 1. is irt Pálffynénak. E levélben igéri, hogy Pálffynét gyakrabban fogja meglátogatni, és sajnálja, hogy Pálffyné látogatását most nem fogadhatja.

¹⁾ Cs. k. l. — ²⁾ Hadi ltár. másolat. — ³⁾ Hadi ltár. ered. — ⁴⁾ K. l. — ⁵⁾ I/IV. f. 1.

Jelenti, hogy fia eljegyezte magának Towar (?) urnőnek Mária nővérét. Őszinte fájdalmát nyilvánítja Mansfeld halála felett. Reméli, hogy Pálffyné el fog jönni fia menyegzőjére.¹⁾ Pálffynét leányának czimezi.

895./a. 1595. márczius 20. a bányavárosok drabantjainak vajdái hadi fizetés ügyében Pálffy Miklóshoz.

..... Továbbá a mi alázatos könyörgésünk csak az Nagyságodhoz, mint kegyelmes urunkhoz, hogy a mi módon magok a hét bánya városiak a mi fizetésünket rendelték volt és magunknak is nagy fogadást tettenek, hogy a vitézlő rendnek minden Cantorról-Cantorra megfizetnek, de még fél esztendőben sem akarnak megfizetni. Hanem ennek okáért nagy alázatosan könyörgünk Nagyságodnak, mint kegyelmes urunknak, hogy Nagyságod parancsolná meg nekik, hogy szolgálatjukat adják meg, mert kegyelmes urunk meg nem tarthatjuk a szegény legényt a nagy fizetlenség miatt, hanem mind elszöknek, azért mi fejenként Nagyságodnak protestálunk, hogy mi okai semminek se legyünk.

Ezzel a hatalmas Uristen Nagyságod egy napját tegye föl ezerre. Datum Széchény 20. márczius Anno Dci 1595,²⁾

Mi fejenkint Nagyságodnak alázatos szolgálói

Polány Márton,
Malonyai György,
Horvatt Péter és
Rady István.

Jegyzet: Ezen vajdák katonáinak névsora is fel van jegyezve a levéltárban. — Pálffy Miklós 1895. márczius 22. Ujvárból irt ez ügyben a bányavárosoknak, s a fizetést sürgette.

¹⁾ I/IV. f. 1.

²⁾ Kőrmöczbányai ltár. fasc. 26. XII. 2091, 2094. sz.

896. 1595. május 26. Pozsony. Pálffy Miklós Rudolf királyhoz. Hadi hírek.

Pálffy említi, hogy a török s erdélyi ügyekben észlelt mozzanatokról mindenkor híven értesítette a főherceget, ki ezekről a királyt is bizonyára tudósította.

E levélre nézve nem hallgathatja el, hogy Tieffenbach úr semmi szolgálatot sem tesz Erdélynek, s az erdélyi fejedelem ellenszenvvel van irányában.

Törökök nyomják Erdélyt, a népet csábítják s az ügyek itt felette kétesek. Pálffy azt tanácsolja, hogy Rudolf Pezzent küldvén Erdélybe, nyugtassa meg ennek lakosait s mondja meg Tieffenbachnak, hogy ne halaszsa a dolgokat, hanem mihamarább segélyt nyujtván, bizalmas és harátságosnak mutassa magát.

Végül jelentse, hogy a mátká nem sokára eljövend.

Pálffy nézete szerint a török semmit sem kimérend, hogy Erdélyt meghódoltassa, s a királynak intézkedni kell, minthogy Erdély megtartása halogatást nem enged.

Pálffy legközelebb ismét három hetet töltött a hadi fizetések kieszközlése végett, miközben értesülvén, hogy a török Fülek és Szécsény között néhány falut elpusztított és Bujákot akarja megszállni, az ország védelme érdekében azonnal el kelle mennie. Pálffy aggódott: mikép lehetend a katonaságot a fizetés elmaradása miatt, továbbra is összetartani.¹⁾

897. 1595. június 15. VIII. Kelemen pápa Pálffyhoz.
A pápa elismerő levele és segélynyujtása.

„Értésünkre esett, hogy Isten — minden jónak kútfeje Téged sok ékességgel felruházott, mi Téged kiváló dicséretre és

¹⁾ Cs. u. l. ered.

szeretetre méltóvá tesz. Ezek között mindazáltal leginkább kiemelendőnek tartjuk azon különös törekvésedet, melyet a katolikus vallás terjesztésénél kifejtesz, s azon kitűnő buzgó-ságodat, melyet Isten dicsősége iránt tanusítasz. Ez ugyanis az igaz méltóság, s valódi boldogság: Istennek tökéletes szívvvel szolgálni, s Isten dicsőségénél semmit többre nem becsülni. Szerencsét kívánunk ahhoz, hogy Te ama helyen, ebben a tartományban — eme kétes és veszélyes időben, midőn a legkegyetlenebb törökök a keresztény társadalmát hevesen ostromolják, s különösen legkedvesebb fiunkat Rudolf császárt ádáz háborúval megtámadják, tágas tért nyertél erényeid s jámborságodnak érvényesítésére. Mi pedig bizonytságot adandók a mi Irántad ápolt jóakarattunkról s Rólad való kitűnő vélekedésünkről, ezen levelünket küldjük Neked szeretett fiunk nemes Aldobrandini János Ferencz unokaöcsénk — a római egyház seregének vezére s' főkapitánya által, kit hozzánk szorosra köt a vérrokonság és szeretet kapcsa. Ez bővebben fog tanuskodni Irántad való jó hajlamunkról. Neki mindenben úgy mint nekünk hitelt adj. Ezt ugyanis küldtük Magyarországra a császár segítségére. Mi legnagyobb — s' a szent szék anyagi erejét meghaladó költséggel sereget menesztettünk azon távol-fekvő vidékekre. Ezen háborúnak gondja szerfelett érdekel, nemkülömben a császárnak, szeretett fiunknak jóléte, a keresztény köztársaság haszna, s a mi legfőbb, magának Istennek s a hitnek ügye a miért nemcsak rokonainkat bármely válságnak kitenni, hanem Isten segélyével életünket is feláldozni és vérünket ontani készek vagyunk. Te pedig Fiam cselekedjél ez időben hozzád méltóan és kitűnően, hogy az örök birótól jstalmat nyerj¹⁾

Jegyzet. VIII. Kelemen pápa ez évben 10 ezer zsoldost küldött a feldunai seregbe, s ez évi hadjáratra havonként 30 ezer tallért ajánlott fel.²⁾

¹⁾ II/I. f. 1. — ²⁾ Horváth M

898. 1595. június 16. Róma. Aldobrandini bibornok
Pálffyhoz. Megtisztelő levél.

Midőn Aldobrandini János Ferencz Rudolf királynak hadvezére június havában Rómából Magyarországra elutazott, nagybátyja Aldobrandini bibornok általa egy levelet küldött Pálffyhoz. A bibornok e levéllel Pálffy iránti kiváló tisztelésének és hálájának kifejezést akart adni s említett unokaöcscsét megbizta, hogy szóbelileg nyilvánítsa Pálffy iránti jóhajlamát.¹⁾

899. 1595. jun. 20. Pálffy Csábrágh és Szitnya várak
megerősítéséről.

Pálffy br. Feck (?) Kristóf társaságában Illésházy Istvánnal Csábrágh és Szitnya váraknak további megerősítése és védelmére nézve szerződést kötött.²⁾

900. 1595. jún. 21. Dekes. Mansfeld Károly hg.
Pálffyhoz. Hadügyi bizalmas közlés.

Mansfeld panaszkodik, hogy a bécsi udvar szokásához képest határozatlan.

Mansfeld a főherczeg rendelete szerint Pozsony felé volt vonulandó, de csakhamar jött egy futár, ki egy ellenkező rendeletet hozott, minthogy Mátyás fhg. Pozsonyba nem jöhetett. Mansfeld — a mint írja — anélkül nem mehetett volna Pozsonyba: Istenre kéri Pálffyt, hogy Komáromból ki ne vonuljon. „Én tudom, hogy a mi ügyeinkről sok mindenfélét fognak mondogatni, de a király megparancsolta, hogy azt tegyem, a mit mi ketten határozunk; s azért ezen vállalatról Isten nevében azt mondom spanyolul: que la acabara a morire eu la demanda.“

1) I/III. f. 3. — 2) O. 1.

A hidakat fecskendőikkel, várva-várta, máskülönben már régen Komáromban lett volna. Mansfeld másnap korán reggel érkezett Pálffyhoz jönni, kitől azonban ismét a táborba visszatérend.¹⁾

901. 1595. június 25. Mansfeld Károly hg. Pálffyhoz.
Komáromból Meghívás Komáromba.

Mansfeld azt irta Pálffynak, hogy hadivállalatát botor nehézségek megakasztották a miért most vesztegelni kénytelen. Ennélfogva barátságosan kérte Pálffyt, hogy felhagyva továbbvonulásával egész csendesen azonnal jöjjön Komáromba.

Mansfeld e levelében Pálffyt fiának nevezi.²⁾

902. 1595. jún. 27. Mansfeld hg. Pálffyhoz a táborból.
Hadi hírek.

Éppen ez órában érkezett meg Mansfeldhez a tатаi alkapiány, kinek állítása szerint Tatánál egy huszár a béget lándzsával megsebesítette. A bég azonban megmenekült de szolgáját a vár ostromlásánál elfogták s Mansfeldhez hozták. A szolga nagyon meg van sebesítve, azt mondja: hogy ura a fehérvári basához segélyért irt, ki azt válaszolta neki, hogy nem adhat segélyt; a bég két napig tartsa magát, ezután lehető legjobb feltételek mellett adja meg magát.

Mansfeld jelenti, hogy még egyetlen egy hajó s egyéb küldemény sem érkezett.

Mihelyt Mansfeld készen lesz, legott értesíteni fogja Pálffyt.

Mansfeld meghagyta Pálffynak, hogy területén egy katonának sem engedjen átmenetelt hacsak nincs ellátva Mansfeld útlevelével. Mansfeld ezen Ujvárra címzett levelében Pálffy készséges és hű atyjának nevezi magát.³⁾

Pálffy június 27-én intézett levelet Mansfeldhez, ki erre nyomban válaszolt. Válaszában biztosság okáért ismételte az

¹⁾ I/III. f. 3. — ²⁾ I/III. f. 3. — ³⁾ I/III. f. 3.

imént közölt levél tartalmát. Ezenkívül jelentette: hogy a hidakat megakarja változtatni, a mi a tatai oldalon holnap korán reggelig készen lesz, hogy ha más hajók jönnek, ezek egyenesen bemehessenek.

Mansfeld a nevezett hidak biztonságáról gondoskodni fog. Holnapután Isten nevében Tatát fogja megtámadni, s következő napon lövetni.

Mansfeld ez okból kérte Pálffy, hogy holnap este 600 huszárjával személyesen jöjjön hozzá. Többi katonáit pedig hagyja hátra a szükséges biztonság végett. Tatát — úgymond Mansfeld — elfoglaljuk, kedves fiainak ezer gyalogost fogok adni Kakat megtámadására; én pedig ha a hidak készek lesznek, Esztergomot fogom megtámadni.

Mansfeld jelenti, hogy Kozinetzky úr lovasai egyelőre itt nem maradhatnak a vidék biztosítására.¹⁾

903. 1595 júl. 2. *Esztergom ostromoltatása Mansfeld által.*

A magyar sereg vitézei szt. misét hallgattak és áldoztak.

Pálffy a maga táborával július 15. közeledett Kokker-hez.

A kézirat napló alakban jelzi a csatázásnak egyes mozzanatait.²⁾

904. 1595. júl. 24. *Mansfeld hg. Pálffyhoz hadügyben.*

Mansfeld Károly szívélyes üdvkívánatait fejezi ki Pálffynak győzelméhez. Továbbá kéri Pálffy, hogy Kinsky urat lovasaival és gyalogosaival még ez este a táborba küldje vissza, mivelhogy az ellenség támadásától lehet tartani. Nem helyes — úgymond — hogy annyira szét vagyunk osztva.

Mansfeld kívánja, hogy Pálffy a két falkont (falconen) ismét visszaküldje és huszárjai s hajdújai mellett a két (egerin) megtartsa.³⁾

1) U. ott. — 2) Cs. u. könyvt. — 3) I/III. f. 3.

904./a. 1595. július 25. *Pálffynak kakati győzelméről.*

Kakat ostromáról egy hadi jelentésben a következőket olvassuk: Pálffy magyar és német katonáival tegnap esti 6 órakor az ostrom 8-ik napján Kakat várdát (Kokkern) megtámadta lángbaborította és elfoglalta. A támadás öt oldalról történt; Pálffy minden oldalon 80 katonát alkalmazott. A törökök kezdetben tüzeléssel és kövekkel erőseu védekeztek, de látván a tűzvész elhatalmasodását s azt is, hogy az előkelőbb törökök viz felé menekülnek és sajkákra szállnak, a többi törökök is sajkákon menekültek; közülük vagy 50-eu vízbe fultak. Kakat teljesen elhamvadt különösen pedig a palánknak homlokzata, mely a vizivárossal szemben állt. Pálffy embereiből vagy 150-en megsérültek s 10-en halva maradtak.

Mansfeld Károly fővezér július 25-én e győzelemről jelentést tett a királynak s Pálffynak hősies vitézségéről elismeréssel nyilatkozván, kérte a királyt, hogy e győzelem alkalmából Pálffy iránt kegyesen nyilatkozzék.¹⁾

905. 1595. júl. 26. *Gross-Enzensdorf Mátyás fhg. Pálffyhoz. Dicséret és köszönet Pálffy győzelméhez.*

Mátyás meleg köszönetet szavaz Pálffynak, azon szerencsés győzelméért, melyet Kokker elfoglalásánál kivivott. Dicsérőleg kiemeli: hogy lovagias ostrommal sok ellenséget leverte s vízbe fullasztott, s ekkép ügyekezete-, hűsége- s hősiségének új bizonyosságát adta. A csatározás további bajnoki folytatására ösztönzi, s biztosítja őt, hogy az elismerés, — úgy maga, de annál inkább a király részéről — nem fog elmaradni.²⁾

906. 1595. aug. 3. *Hoiemburg. Aldobrandini János Ferencz Pálffyhoz. Pálffy iránti tisztelete.*

Ruggiero Veronici ezredes — mint a levél átadója — ki-fejezendő volt Pálffy előtt Aldobrandininak teljes hadszolgálati

¹⁾ H. I. egy ered. egy másol. — ²⁾ I/III. f. 1.

készségét, Pálffy iránti kiváló jóakarátát s azon nagyrabecsülést, melylyel Pálffy vitézségének s nagy tekintélyének hódol; Veronici egyúttal átadandó volt a pápának s Aldobrandini borboknak Pálffyhoz intézett leveleit is.

Veronici végül megbízást kapott, hogy Pálffyt Aldobrandini katonaságáról tájékoztassa.¹⁾

907. 1595. aug. 13. Prága. Popp János Pálffyhoz.
Üdvkivádat.

Popp sok szerencsét kíván Pálffynak legujabban aratott hadi győzelméhez.

Ajánlja, hogy a felség által kívánt dolgokat vegye meg. A császár a költséget köszönettel megtérítendi.

A beküldött két törököt a császár Schwirhoff nevű várába vitetni rendelte. A felség nem tudja eléggé kárpótolni Pálffynak hősi és lovagias becsületességét s kifejezni, hogy Pálffynak neve kell, hogy örökre dicsőíttessék.²⁾

908. 1595. aug. 24. Prága. Egy névtelen úr Pálffyhoz.

A névtelen kifejezi örömét, hogy Pálffynak vitézsége s becsületessége egész világon kezd ismeretes lenni.

Arch grófokra vonatkozólag megjegyzi: hogy azok majdnem mindnyájan Magyarországra vonulnak s Uram fiamnak barátságába ajánlják magukat.³⁾

Jegyzet. A névtelen levélíró magas állású úr lehetett; Pálffyt fiának nevezi.

909. 1595. szept. 2. Goldschmidt Erasmus Pálffynéhoz
a török hadi ügyekről.

A törökök szóbeli értekezést kívántak, a mi nekik meg is engedtetett. Ennek következtében 9 török ki is jött; kettő köz-

¹⁾ I/III. f. 3. (olasz.) — ²⁾ VIII./X. f. 1. — ³⁾ VIII/X. f. 11.

tük előkelő volt, a nataliai basa ki nem jött. Az értekezésnél elhatározottat: hogy a törökök hajókat fognak kapni, hogy sebesültjeik- népeik- s gyermekeikkel elmehesseuek. Még tegnap el kellett volna menniök, de miután a hajókon el nem mehettek ma vonultak ki, s a várat a keresztényeknek adták át. Goldtschmidt kilátásba helyezi: hogy Pálffy Miklós nem sokára el fog jönni nejéhez. Utóiratban megjegyzi: hogy a törökök összes száma vagy 3500-at tett, köztük volt a natáliai és trapezunti basa. ¹⁾

910. 1595. okt. 4. *Armpruszterné Pálffynéhoz egy misekönyvről. Bizalmas viszonyuk.*

Pálffy Miklósné Armpruster Annát megkérte, hogy egy misekönyvet szerezzen neki. Armprusterné okt. 4. Pozsonyból azt jelentette: hogy a misekönyv érdekében elment a pozsonyi plebánoshoz, kit azonban otthon nem talált.

Mihelyt a plebános hazajövend, azonnal fogja őt a misekönyv végett megkérni, s ezt el is fogja küldeni.

Pálffyné Armprusternével úgy látszik bizalmasabban érintkezett, mit onnan következtethetünk: hogy Armprusterné gyermekeivel meglátogatta volt Pálffynét Vöröskőn.

Armprusterno Pálffynénak 1596. évre naptárt küldött.²⁾

Pálffynénak nagy érdekében állhatott az említett misekönyv, mert Amprusterné nov. 6. is hosszadalmasan mentegette magát, hogy a kívánt misekönyvet meg nem szerezhette. Armprusterné megköszöni Pálffynénak ajándékát, melyet az neki lebetegedése esetére küldött.³⁾

911. 1595. okt. 10. *Az esztergomi főkapitányságra nézve Pálffyval kötött szerződés.*

Auf der für. Durl. Herrn Matthiasen Erzherzogen zue Oesterreich, unnsers gnedigisten Herrn und obristen veldt Gene-

¹⁾ ²⁾ ³⁾ I/IV. f. 1.

ralen, gnedigiste und enntliche resolution ist mit der Röm. Khay., auch zur Hungern und Böhaimb Kün. Mtt. tc., unnser auch allergnedigisten Herrn, Rath, Camerer, Craiszhaubtman disseits der Thonaw und general obristen der Pergstetterischen gränizen, herrn Niclassen Palfy von Erdeödt freyherrn, wegen annehmung des obristen beuelchs uber die vestung Gran uachuolgunder massen gehandelt und geschlossen worden.

Erstlichen haben hochgedachte Ir für. Dht. im nahmen der Khay. Mt. gedachten Herrn Palfy auf das sondern in sein Perschon geseztes gnedigistes vertrauen hiemit zum Obristen Gran, zue deme auch das Hausz und ort Wischegradt und Thamash, sowol wo etwo hernach durch schickhung Gottes noch andern mehr negstherumb gelegne Heuser und Casstell, sonnderlich Thottes, weil Raab noch Türggisch ist einbekhunben und erpawet wuerden, adiungiert sein soll, anngenumben und bestellt, und drauf solle auch Er Herr Palfy solchen beuelch alszbaldt antretten und in allem das thuen, bedenckhen, hanndlen und fuernehmen, was einem getreuen Obristen dits orts zuethuen gebuert und Ir. Mt. p. und gemaines vatterlandts wolffart erfordert.

Darauf hat nun auch Ir Für. Dht. Ime Herrn Pálffy zue seiner unnderhaltung dises Granerischen Obristen beuelchs, wie auch auf die Craiszhaubtmannschafft und för alles, so Ime derzeit vertraut est, Monatlichen per Pausch tausennt gulden Reinish und dieselben vom ersten Octobris verschinnen dreyundneunzigisten Jars, dazuemahlen sih der offene Krieg angefangen, annzueraitten und hiefüro so lang Er solcher gestallt Ir Mt. p. gehorsambist dienen wierdt, zuepassieren und ausz den Behaimb: und Märherischen Steuergeltern zuebezahlen bewilligt.

Gleichsfalls bewilligen Ir für Dur von Ir Kay. Mt. p. wegen. das Er vom ersten Iuni dits Jars an das ganze officiolat Selesch die Zeit über, da Er den Granerischen Obristen beuelch tragen würdt, selbst genüessen müge. Danebens solle er auch Lizentz und gewallt haben, die andere Vywarischen officiolat den woluerdienten kriegsleuthen, doch ad beneplacitum, conferirn und auszzuethailen. derentwegen er auch dahin bedacht sein

soll, damit bei denen, so solcher officiolat, genüessen werden, das tafelgelt eingezogen und erspart werde.

Alsldann auch die vesstung Gran und das wasser Statl zue der kriegsleuth unnderpringung gar nichts erpaut und sie die kriegsleuth selbst Ire wohnungen und notwendige gelegenheit allererst zuerichten müessen, so wollen Ir für. Dur. die gnedigiste verordnung thuen, das denen kriegsleuthen, die alhie bleiben und pawen sollten, etliche derfer, doch allain auf diszmahl und jezt annfangs auszugezeigt und dieselben dahin gehalten werden, das sie zue dem gepeu Irer wohnung ein hülff mit fueren, alls ain Robet und ohne entgelt der ordinarij einkumben laisten, es sollen sich aber die kriegsleuth sonnst den underthanen nit anmassen.

Und nachdem die notturfft erfordert, das Er Herr Pálffy alls obrister und dem die verantwortung nunmehr obligt, souil möglich den maiste Zeit sich selbst alhie befinde, so solle Ir Ime sein wohnung souil möglich durch das verhandtne und hernach geordnete Pauzeug accommodiern lassen; alls oft er aber verraisen würdt, die sachen mit sein beuelch durch sein obristen leuttenandt oder wem er dasz Regiment vertragen würdt, also bestellen und verlassen, damit in seiner absentia alle gefahr und ungelegenheit verhüetet bleibe.

Sonnst lassen Ir für. Dur. Ier den Tury Marton zue einem Obristen Leuttenandt in diese vesstung gnedigist gefallen, Ir auch danebens nit zuwider sein, das auf den fall derselbe zuegestandner leibsschwachet halber solchen beuelch jezt nit annehmen oder antretten khündte, das der Pograny Benedict in mitl verwaltungsweis darzue fürgenumben werde; wie aber ainer oder der annder underhalten werden solle, drüber erwarten Ir für. Dur. sein Herrn Pálffy guetachten und soll darauf allsbald gnedigiste resolution eruolgen.

Souil ferrer die besatzung an kriegsvolkh betrifft, weil auf diszmahl und der vesstung jeziger gelegenheit nach kain ordinarij gemacht, sonder sich der Zeit nach reguliert werden muesz, So haben demnach Ir für. Dur. die sachen bereit dahin gericht, das Herr Obrist Tertschkho, wie auch noch ein anders Regi-

ment alhie verbleiben, gleichfalls die Starhenbergische und Menngs reutterische gesellschaften hieher geordnet und dise Pferdts, weil sie noch zur zeit in der vesstung, noch dem waserstättil nit underbracht werden können, zuenegst herumb auf die dörfer in die Quarttier gelegt werden.

Das Hausz und Ort Wissegradt, sowol das Casstell Thamasz, wann es erbauet ist, solle Herr Pálffy von Uywar Lentz, Kärppen und Bugganz die allten ordinarj gränizor hieher legen, destwegen dann Ir für. Dur. derselben bezallung halber, ohne welche hy nit hieher zuebringen, bei der Kay. Mt. starckhe anmahnung unausgesetzt thuen wellen.

Von Nassadisten sollen fürohin allhi und zue Comorn Vierundzwainzig Scheickha besetzt und gehalten, und dasz im selben die bestellung fürderlich bescheehen müge, gleichfalls der geldtverlag halber bei Ir Mt. gehorsambist annegmahnet werden. So wellen Ir Dur. nit underlassen, bei Ir Mt p. die sachen dahin zuetreiben und zuerichten, damit das kriegsvolkh alhie jederzeit mit gueter und richtiger Zahlung bedacht und sonderlich gewisse Lehen verordnet, auch etwo im Dreissigist Tüernau oder Wartperg hierzue allspalt deputiert werde.

Annlannendt die Profiantierung diser vesstung Gran, haben Ir für. Dur. dem Administratori der Erzbischofflichen einkumben Casparn Holgj auflegen lassen, das er immediate alles kriegsvolkh mit Profiant gebürlicher bezahlung, so langg bis etwo ein ordennliches Profiantwesen aufgericht würdt, versehen und danebens auch stattigs mit einem vorrath an mehl, wein, saltz und annderen Victualien zum wenigsten auf vier monatlanng gefaszt sein sollen, darzue dann Ir Dur. aus dem Obristen Prouiantmaisteramt jezt strackhs in die fünfzeenhundert Emer wein und zwayhundert Vasz mehel, gleichfalls fürderlich ein anzahl Saltz hieher in die vesstung verschafft, uber das auch gedachten administratori annbeuolhen haben, das Er mit seiner Person maisten tails, sonderlich jeziger Zeit und zum annfanng selbst alhie zuegegen sein und bleiben, innsonderheit auch darob sein und bei den undertanen verschaffen soll, damit dieselben das holz zue den wach-

ten und sonsten auch dem kriegsvolckh an holz und anndern die notturfft zue deren unnderhaltung umb leidennliche Zallung zuefuehren.

Mit geschüz, Munition und allerhandt notturfft zum Zeug: und artoloreywesen sowol in die vesstung alls das wasserstätzl ist nunrhr bereit die bestellung also beschehen, das im selben auf diszmahl nichts sonnders mannglen würdt und soll hernach mit der Zeit das mehrer auch verordnet, sonnderlich mit ehistem ein gueter erfahrner Zeugwartt bestellt werden.

Das gepeue sowol ander vesstung alls dem wasserstätzl und Khockhern mues derzeit und nahenden winters halben gleichesfalls nur merers auf die eill und wie man ains und das annder ort wider etwas versichert, alls auf ein ordentlich modell gericht werden, daher dann Ir dur. solche jezige eilunde Paue versicherung Ime Herrn Palffy gleichwol vertrauen, aber doch soll Er allerseits derjenigen aussteckhung und anweisung, so der Herr von Sprinzenstain alls Obrister general Pau Superintendent und der Gogeron, General Ingegnir, durch den Paumaister Aszuerussen Rottenberger, der alhie verbleiben solle nachkhumben lassen.

Zue deme solle Herr Palfy von Paupallieren und werckleuten, souil man deren bedarf, durch gedachten Rottenberger bestellen und vergwisst sein das ermelter Herr von Sprinzenstainsein ambt nach ebensfalls in disen und andern notwenndigkeiten alle möglichiste hülff von anndern ortten hertreiben und befördern helfen werde.

Ainen sonndern Pauzallmaister wellen Ir für. Dur. ehist bestellen und hieher verornnen lassen, der solle alszdann alles Ir Mt. p. verordnetes Paugellt einnemben und auszugeben, auch der gebüer nach verraiten.

Der Pauschreiberey halber haben Ir für. Dur auf Melchiorn Richter, weil er den diennst auch zue Uywar gehabt, gnedigist geschlossen, und solle hernach einem Jeden sein gebüerende Innstruction gefertigt werden.

Auf das auch ain urfahrr bestellt und man bei den gepei mehrers versehen sein müge, So haben Ir für. Dur ausz dem

ob: Schifmaisterambt vier starkhe Pletten alhie zuelassen verschafft und hieobgedachten Administratorn auch auferlegen lassen, zue denselben drey oder vier hohenau Rosz und dann drey starckher Züg. Ieden mit vier rossen, die allerhandt notturfft zum gepeu führen, aufzuenehmen und aus dem Hof Richteramt zuunderhallten.

Ime übrigen wie Herr Pálffy alls Irer Mt. p. ansehnlicher Rath und allter treuer diener die möglichkeit und unmöglichkeit am bösten wais, Alls wiert Er auch, wie Er biszheero alzeit gethan. mit seinem treuen Raht, Fürsichtigkeit und erkhanter treuherzigen deuotion durch alle mitl, so Er nur erdenckhen kan. die männgl, wo Er darzue die gelegenheit sieht und hat, sunderlich bei den Hungerischen Stenndten, dabei Er vil vermag und in hochem gueten Credito ist, erstatten, suppliern, und also ausz zuenehmender Irer Kay. Mt. und allgemeines vatterlands wolfart und aufnehbmen sein selbst aigen ruemb und Ir Mt. würckliche begnadung, darzue ohne das dieselbe sowol Ir Dur. aller und gnedigist intentionirt sein und sich dessen khünfftig ausser allen Zweifel versehen solle befördern und fortsezen helfen.

Und auf disz und sein Herrn Pálfj berait beschechene würckliche anntretung ermelts hiesigen obristen beuelchs und Gubernamentes soll hernach ein ordennliche bestallung und Instruction verfertigt werden Inmitls aber ist Ime disz under Ir für. Dur. aigen Hanndtschrifft und Für Sigill angehenndigt worden. Actum im Veldtleger vor Gran, den zehenden Octobris Ao. 95. ¹⁾

911./a. 1595. okt. 11. *Rudolf Prágából Mátyás fhghez. Pálffynak esztergomi főkapitányi hivataláról.*

Rudolff etc.

Aus Eur L. vnnnterschiedlichen schreiben vnd aus unsers Reichss Hof Raths Doctor Pezzen mündtlicher relation haben wiert

¹⁾ Cs. k. l.

unnder anderm verstandten, was gestalt vnd mit was conditionen die eroberte Vessung Gran vnd gelegenhait derselben Vnserem Rath, Camerer vnd lieben getreuen Niclasse Palffy in Vnserm Nahmen vertrauet vnd beuolhen worden. Wie nun solche disposition mit Eur L. vnd wie Vnss fuerkhumbt, mit aller fuernehmsten heüßter im leger ainhelliges guetachten fuergenohmen, Also haben wier aus dem sondern gnedigisten vertrauen, so wier jederzeit in sein des Palffy Persohn gehabt, vnd noch haben, solche disposition Vnss gnedigist gefallen lassen vnd hiemit derzeit confirmirt, des allergnedigisten vertrauens, Er. Palffy werde seinen bishero erzaigten Christlichen Eyfir Vnss vnd seinem Vatterlandt zuguet sowol in reparir: vnd befestigung gemeltes Ortss, wie auch mit Versehung allerlay andern nottwendigkhaiten, fürnemblich aber, da es die nott erfodern würde, mit erhalt: vnd defendirung solcher Ime vertrauten Vössung Vnserm, Eur L. vnd nochet meniglich zu Ime gesetzten Vertrauen nach mit leib, bluet, guett vnd all seinem Vermögen verhalten vnd erzaigen. Enttgegen Ime mit den begerten, souiel immer müglich, zeitlich, inmassen es wier aller ortten beuolhen, beyge sprungen werden solle

Die Conditionen aber, so Ime Palffy von Eur L. verwilligt, wöllen wier dahin erclärt vnd verstandten haben, das Ime Palffy sich monatlichen Tausent gulden, in welchen die Sechtzhundert, so Er zuuor gehabt, comprehendirt, von der Zeit an Er sih der Vössung Gran angenumben, für die zuruckh begerte Zeit aber das gleichwol in ansehung Er solche Zeit mit grossem Vucossten in Veldt gelegen, das von solcher Zeit die Vierhundert gulden verbösserung Ime als ain sonderbare gnad hiemit bewilligt sein; Sein autoritet aber mit dem Kriegsszuolkh vnd Ime vndergeben Heüser, wie all andere Vnsere obristen vor disem gehabt, sich contendire vnd in den fürnemtsten fuerfahlenhaiten auf Vnser ratification dirigirt, die Einkhomben aber, sowol die vorigen, als mit eroberung der Vessung Gran darzur gebrachte völlig beisamen eingebracht vnd zu erhaltung des Kriegsvolkss bis auf ferrer Vnser deliberation durch ainen benenten prouisorn, den der Palffy als balt füerschlagen möchte,

verraitet vnd das geringste, wie es von dem Türggen possedirt, danon nit entziehen zulassen, bis wier Vnns mit Eur L. mit Iren des Palffy vnd anderer Vnserer Räth guetachten sowol solcher einkhomben, als anderer des Ertzbistumbs Gran gelegen vnd vngelegenheiten volkhomtlichen resoluirn.

Das die officiolat verdienten redlichen Kriegssleüten vnd zu merer erzigung derselben durch Ihne Palffy ausgethailt werden mügen ob wier wol gar nit zweifeln, Er Palffy werde hierinnen auf schmelerung der Einkhomben, so derzeit zu erhaltung der Kriegsnotturfft deputirt, fürnemblih acht haben, vnd ausser sonderlicher noth solche officiolat nit erthailen, Wöllen wier Vnss hiemit gleichwol souil vorbehalten haben, das Er Palffy mit solchen officiolat, redliche verdiente Rittersleuth vertrösten, solche aber Vnss mit berüemung Irer qualitet benennt vnd Inen solche officiolat ad beneplacitum nostrum vnd zu Vnser ratification vertrösten oder promittirn möge.

Also lassen wier Vnss allergnedigist gefallen, das Er Palffy, wie er ietzt partium cis Danubiarum intitulirt, das Er — khunfftig partium cis Danubiarum arcis et praesidij nostri Strigoniensis Generalis möge intitulirt werden.

In dem Ubrigen mit der begerten munition, geschütz vnd Volckh wöllen wier Vnns allengnedigist diss alles gefallen lassen, was Eur L. aus zuuor habender genuegsamber autoritet in Vnsern Nahmen disponirt haben werden. Wie dann auf Eur L. durch absonderliche Vnsern schreiben in den vorigen Puncten auf Jere schreiben geantwortet. Datum Prag, den 11. Octobris Anno 95.

Serenissimo Archiduci Matthiae.¹⁾

1595. okt. 14. *Mátyás főherczeg Rudolf királyhoz Pálffy-nak esztergomi főkapitányságról.*

Allerdurchleuchtigster, Grossmechtigster Kaiser fur Kay. Mtt. sein mein gehorsamb willig diennst jederzeit wolberaith.

¹⁾ Cs. k. l.

Gnedigster geliebter Herr vnnd Brueder. Mit wasserley Condition man anjezo mit Niclassen Palffj wegen des Grane-
rischen beuelchs geschlossen, das vernemben fur Kay. Mtt. aus
der beylag gnedigist. Es ist zwar nichts vnderlassen worden, ob
diese bestellung sonnderlichen souil die officiolutus belanngt,
derer Conferierung hinfuero bey sein des Palffj Discretion stehen
solle. auf anndere vnnd leidlichen weeg hette khännen gericht
werden, es hatt aber je auf dissmall annderst nit sein khünnen,
sonnder man zum Anfang vnnd bey diesen leüffen, auch dieser
vberaus zerschossenen, noch vnerbautten vnnd nit erwartten
Vessten ain vbriges thuen vnnd gegen Ime Palffj, alss welcher
dannoch vieler guetten gelegenhaiten vnnd Qualiteten halben
zue diesem beuelch vnnd an diss ortt nit zuuerbessern, etwas
nit ansehen müssen vnnd khünnen, Eur Kay. Mtt. berüertter
officiolatum halben, alss deren Collation Ime nuer ad beneplaci-
tum vertrauwet, jederzeit hernach vnnd wann die sachen mit
dieser Gränitz vnnd besetzung in ain mehrer richtigkhaitt gebracht,
ain veränderung füernemben, der gehorsamben Brüederlichen
Zuversicht, Eur Kay. Mtt. werden Jer diese hanndtlung vnnd
vergleichung gnedigist gefallen lassen.

Vnnder annderm khumbt in derselben ein, das zue ainem
ordenlichen lehen für die besetzung an diesem Ortte die notturfft
etwo aus dem Dreissigist Tiernau vnnd Warttperg deputiert
werden soll, das ist mehrers Ine Palffj dissfalss zue contentiern,
dann das es möglich sein khundte, einkhumben, dann Eur
Kay. Mtt. haben hiebuor zu vielmollen gnedigist verstannden,
was es mit diesen Dreissigisten für ain gelegenhaitt habe, vnnd
wie vmmöglich es sein, das dennselben bey allen anndern mehr
dann vberhaufften verweisungen vnnd aussgaben etwas weitters
auferlegt werde, daheer nun das nechste, das es mit denen lehen
an diesem Ortte auf anndern weeg gericht vnnd dieselben aus
denen Behaimbischen vnnd Marherischen Steüergeldern hergenum-
ben werden, welches vmb souil billicher beschiecht, das diesel-
ben Steüern ohne das auf diese Gräniz deputiert vnnd gewidmet
vnnd darum zu diesem lehen genumben, denen Stennden bey den
folgenden bezahlungen wieder zue guettem khumben vnnd auf-

gehebt, oder sonst in Abraitung guett gemacht werden khann
darauf wollen es nun Eur Kay. Mtt. gnedigist richten lassen.
Vnnd nachdem auch ain notturfft, das diese Gräniz zum aller-
förderlichisten wieder, umb mit ainer Bezahlung vorsehen werde,
So wollen demnach Eur Kay. Mtt. auf solches auch gnedigist
bedacht sein vnnd berüerte Behaimbische vnnd Marherische
Steiergefall, souil deren verfallen, vnuerlangt zusammen vnnd
hieher auf die Gräniz verschaffen, dann wie die Gränizer solcher
bezahlung durchaus nit lennger entratten khünnen, Alss ist der
Pallfj derselben vnndter berüerter vergleichung aigentlich vnnd
gewiss vertrösst worden, vnnd seien Sy die Gränizer angeregter
bezahlung dieser Zeitt desto bedürfftiger, das Sy sich alhin
allererst einrichten, Ir Losamenter vnnd wonungen von newem
erbauen vnnd sich ainer vnnd der annder bey dieser angehenden
wintterszeit mit aller notturfft für Ross vnnd Mann staffiern
müessen, derwegen, wir gemeldt Eur Mtt. solche bezahlung
gnedigist befördern lassen wollen. Dero Ich mich benebens in
Brüederlichem gehorsamb beuelchen thue. Geben im Veldtleger
bey Grann, den vierzehenden tag des Monats Octobris Anno
fünffvundneunzig.

Cur Róm. Kay Matt.

gehorsamer bruder

Matthias.¹⁾

913. 1595. okt. 14. *Mátyás fhg Hölgyi Gáspárhoz*
Pálffynak újvári főkapitányságáról.

Matthias etc.

Inter alias conditiones, sub quibus Magnificus Nicolaus Pálffy
de Erdőd etc. generalatum partium cisdanubiarum et Supremum
Capitaneatum Strigoniensem suscepit, illa quoque eos, ut integro
officolatu Zegless: A prima die Junij. anni praesentis, quo-
usque in Capitaneatu isto Strigoniensi perseuerauerit, uti, frui

¹⁾ Cs. k. l. ered.

et prouentus illius in domesticos usus conuertere queat, imo etiam (ad suae Maiestatis beneplacitum) potestatem habeat, uacantes in futurum officiatus Vyuarienses militibus bene meritis conferre, ea ratione, ut quibus tales officiatus contulerit, nulla amplius pecunia mensalis subministretur. Itaque conditionem istam pro tua parte seruari curatis.

Quandoquidem etiam arx Strigonium unacum oppido eidem subiecto tormentorum explosione ita undiquaque diuerberatum et concussum, quod praesidiarii eo collocandi sibi habitationes suas et domos de nouo extruere cogantur. Eapropter benigne annuimus, ut eisdem praesidiarijs huc nimirum collocatis pro hac tamen uice sola aliquot pagi et coloni deputentur, quorum operis et laboribus in extructionibus domorum et habitationum suarum debita tamen adhibita moderatione utantur. Quod ita fieri curatis. in reliquo autem praesidiarij dicti Colonis Archiepiscopalibus nihil negotii facessant neque hac in parte quippiam potestatis aut jurisdictionis in eosdem Colonos sibi usurpent.

Curam et administrationem rei annonariae arcis et praesidij huius tibi iam concreditam esse meministi. Itaque porro tibi hisce benigne comittimus, non solum militibus annonam et victualia suppedites, pretio competenti pro iisdem accepto, verum etiam de reposito farinae, vini, salis et aliarum rerum ad uictum necessarium in quatuor ad minimum menses pro alendo milite suffecturo provideas. Et quia administratio tum prouentuum, tum annonae, maxime ab initio, praesentiam tuam continuam summopere desiderant, tibi quoque hisce benigne committimus, ut, quoad per alia in suae Maiestatis et Archiepiscopatus negotia fieri poterit, in arce uel oppido continuo morari et ijs, quae ad administrationem tibi concreditam pertinebunt, diligenter intendere uelis. Inter quae etiam illud haud quaquam negligendum erit, ut pro excubijs ligna necessaria conuehantur, ipsis etiam militibus pro domestico eorundem usibus de eiusmodi lignis provideatur, solutionem pro ijs debitam praestituris.

Ad tractum fluuij praeterlabentis utque ea, quae ad reparationem et refectionem arcis et oppidi huc allata et

comportata fuerint, tanto expeditius trajici possint, naues quatuor maiores rei huic accommodatas et aptas deputauimus.

Quia autem dictis nauibus tres uel quatuor equi addendi, qui eas quandoque aduerso flumine trahant, ideo curabis, talis equorum numerus dictis navibus iungatur.

Tres currus maiores, quibus quaterni equi iuncti sint robustiores, pro materia, caemento, lapidibus et id genus alijs ad aedificij Strigoniensis usus conuehendis et comportandis prouentibus Archiepiscopalibus alendi erunt. Itaque benigne tibi mandamus, de his quoque, re tamen ista cum generali Capitaneo communicata. statim prouideas. Datum in castris Strigoniensibus, die 14. Octobris Ao. 95. Ad Casparum Heolgey.¹⁾

914. 1595. okt. 19. *Mátyás fhg. Nagy-Lévárd birtokáról.*

Mátyás ismételten meghagyta a m. kir. kamarának, hogy becsültesse meg Nagy-Lévárd községnek értékét, miután ezt Pálffy Miklós szomszédos birtokainak érdekében megvenni kívánta.²⁾

915. 1595. okt. 21. *Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffynak megjutalmaztatása.*

A főherczeg a király megbízásából a Lembach Bernardnak fiutódok nélküli halála folytán a kir. fiskusra szállt Nagy-Lévárd községet 18 ezer tallér fejében azon feltétel alatt inscribálja Pálffynak, hogy ez Nagy-Lévárdot senkinek el nem adhatja, sem ki nem bérelheti, sem pedig beiratkép másnak át nem adhatja, mire neki stomfai birtoka szomszédságánál fogva semminemű jogigénye nincs, a mit Pálffy egyébiránt egy kérvényében is hangsúlyozott volt.

Nagy-Lévárd — úgymond Mátyás — a királynak kizárólagos birtoka volt.³⁾

¹⁾ Cs. k. l. — ²⁾ O. l. — I/III. f. 5.

916. 1595. okt. 26. *Uram Pálffynéhoz. Élelmiszereket küld.*

Pálffynak egy tisztje (Uramnak hivat) — okt. hóban — 5 nagy fáczánt és 27 császármadarat küldött Keresztről Pálffynak Esztergomba. Ő maga is nem rég Esztergomba volt Pálffynál. Ha lehetséges lesz, s ha az időjárás kedvező lesz Pálffyné kívánságához képest Katalin napja előtt egy héttel fog vadat küldeni. Uram — Pálffyné és Kanin urnőnek igen szívesen szolgál, csak parancsoljanak vele. Ha Uram nejével Szakolczára fog utazni, tisztelegni kíván Pálffynénál.¹⁾

917. 1595. nov. 5. *Mátyás fhg. Pálffyhoz az esztergomi táborból. Pálffy mint jótálló.*

A királyi hadi kiadásokra, nevezetesen az esztergomi várbán s mezővárosban szállásolandó katonaság összeírására és elhelyezésére a hadi pénztár 30 ezer ren. frtot vagy 24 ezer tallért szükségelt. Miután a királyi pénztár ez összeggel nem rendelkezett, Mátyás fölkerlte Pálffyt, hogy az említett összeget saját jótállása mellett kölcsön vevén ezt a kir. hadi fizetőmesternek azon kikötéssel adja át, hogy e pénz kizárólag katonaság felfogadására s használatára fordíttassék.²⁾

Mátyás lekötölte magát ez összeget két hó alatt visszafizetni, mit ha elmulasztana, Pálffy fel lesz jogositva Ó-Zólyom várát tartozékaival együtt inscriptio czimén átvenni. s a fentemlített kölcsön megtérítéseig használni.

Pálffy Miklós Nagy-Lévárd inscriptiójáért való 6000 talérnyi adósságának törlesztése fejében azon 6 ezer frtnyi követelést ajánlotta fel Mátyás főherczegnek, melylyel neki a kir. kamara eladott bor fejében tartozott.

Mátyás Pálffynak ajánlatát el nem fogadván, Pálffyt adósságának kifizetésére utasította s követelét a később befolyó cseh és morvaországi adóból ígérte kifizetni.³⁾

¹⁾ I/IV. f. 1. er. — ²⁾ I/III. f. 1. — ³⁾ I/III. f. 5.

1895. nov. 6. *Rudolf—Pálffynak esztergomi főkapitány-sága s a bányavárosi fizetés ügyében Mátyás fűghez Prágából.*

Rudolff der Annder von Gottes gnaden Erwöllter Römischer Kaiser, zu allen Zeiten Merer des Reichs p.

Durchleuchtiger hochgeborner freuntlicher geliebter Brueder vnnd fursst. Welchergestalt vnd mit wass Conditionen Euer L. jüngstlich mit dem Edlen Vnnserm Raht, Camerer vnd Obristen zu Vywar, Craissshaubtman disseits der Dohnau vnd lieben getreuen Niclassen Palffj wegen des Granerischen Obristen Beuelchs geschlossen, dass haben wir auss derselben Vnnss vom vierzehenden jüngst abgeloffenen Monats Octobris gethonem schreiben vnd der beylag mit mehrerm gnedigist verstanden.

Wie wir nun zwar wieder solche getroffene vergleichung gnediglich kein bedencken haben, also vnd souil erstlich die Granerischen Officiolat, deren Conferier: vnnd vergebung Ihme Palffj (iedoch auf Vnnser wolgefallen vnd ratification) eingeraubt, anlangt, da ist vnnss gleichwol zuwissen vonnöthen, wass nit allain dass Officiolat Sedes, sondern auch andere biss-hero Järlich ertragen vnnd wieviel derselbigen seyen, wass es auch aniezo darmit für ein gelegenheit vnd wer dieselbigen innenhab, dessen Vnns nun Euer L. sowol auch wass Sie auf vnnsern vom achtundzwanzigsten Septembris negsthin an dieselb von wegen der mit der Vestung Gran eroberten Dörffer vnd Vnnderthonen ergangne resolution weiter fürgenumben vndt verordnet hab, vnnbeschwert berichten wolle.

Dass dann Euer L. aniezo abermal die sach der Lehen halber dahin zurichten andeutung thuen, sintemal dieselbige, wie zwar nit ohne, auss dem dreyssigist Tirnaw oder Wartberg vmb deren darauf liegenden hohen vnd überhaufften Verweisungen willen auf dass Granerisch Kriegsvolckh nit gereicht werden kunnen, dass Sie demnach auss den Behem: vnnd Mährerischen Steurgeltern hergenumben, wie auch dieselbige Gränzen wiederumb mit ainer bezalung versehen werden möchten,

da wissen zwar Euer L. im ersten selbst, wie oft, vnd viel man solches an die Standt begert, aber niemals erhalten können. Solle man nun solches von newem vnnnd mit desto besserm fueg vnnnd gelegenheit an Sie gelangen vnd weiter tentiern, So wirdet ain notturfft sein, dass in albeeg die Relation wegen der jüngst gehaltenen Pergstetterischen bezalung, wie nemlich dieselbig abgangen vnnnd verrichtet worden, (welche dann biss dato vnnsers wissens noch nit einkomben) wie auch ain ordentlicher Kriegs Statt dass zue Gran dienenden vnd vnderhaltender Kriegsvolckhs fürderlich hereingeschickht werde, damit man sowol berürtter Lehen, alss auch der bezalung halber die vernere notturfft desto besser darauf fürnembem vnnnd handeln khünne.

Inn gleichem vnd souiel die Prouiandtirung bemelter Vestung Gran betrifft, wann alda ein ordentlicher Kriegs Statt aufgericht, So khann alssdann auf ein gewisser Überschlag, wass man auf solch Kriegsvolch für Prouiant in allem bedarff, gemacht, inmitls aber auch nachgesehen werden, wass der Administrator der Erzbischofflihen einkomben von denselben bisshero für Prouiant vnnnd dergleichen auf dass Kriegsvolckh zu Vywar geraicht vnnnd dargeben, vmb wieuiel man anjezo weiter bey denen mit Gran eroberten Güettern vnnnd einkomben zue berürttem Granerischen Kriegs- vnnnd Prouiandtweesen geuolgen, vnnnd ob man nit darmit ain gnungsames auss komben haben können, oder wass dabej noch für ein abganng erscheinen werde, auf dessen erstattung man dam gleichsfals bedacht würde sein müssen.

Wolten wir Eur L. benebens freuundt- vnd gnediglich nicht verhalten, die werden Ihm nun auch Irs thails in einem vnnnd dem andern verner zuthuen wissen. Daran erweist Sie Vnns ain sonder angenehmes gefallen vnnnd wir seint derselben inderzeit mit Kayserlichen gnaden vnd Bruederlichen Hwlden vorderss wolgewogen. Geben auf Vnnserm küniglichen Schloss zu Prag, etc.

Euer Lieb Guetwilliger Brueder (Gez.) Ruedolff. Imperatoris proprium.¹⁾

¹⁾ Cs. k. l. ered.

918. 1595. nov. 24. Pozsony. Mátyás fhg. Pálffyhoz
a török megbüntetése czéljából.

Nagy elkeseredést szült Mátyás főherczegben Szinán basának azon magatartása, hogy hűtlenség s árulás útján némely magyarországi várat elfoglalt.

Levelében említi: hogy Magyarország ilyen viszonyok mellett kénytelen bosszuló fegyvert ragadni a török hatalom ellen.

Mátyás elrendeli továbbá: hogy Pálffy az esztergomi várfenntartása- s erősítésére szükséges készletek pénzbeli fedezésére, az adózó jobbág্যokat lehető legszigorúbb eszközökkel kényszerítse, s azokat, kik a töröknek valamit eladnak, szigoruan, ha kell halállal is büntesse.¹⁾

918./a. 1595. nov. 24. Mátyás az osztrák kamarához
zólyomi zálogjoga ügyében.

Schreiben des h. Erz. Matthias auf die N. O. Camer, die hat herausz zuuernemen, wasz mit Herrn Pálffy Alltsoll halben geschlossen.

Matthias, etc.

Edle und getreue. Wesz man sich auf der Kay. Mt., anders gnedigisten geliebten Herrn und Bruders Resolution mit Niclaszen Palfj tc. wegen verpfendung der Herrschafften Alltsoll und Döbring vergliechen, das habt Ier aus der durch uns und Ine Pálffy gefertigten Abredt hieneben mit mehrerm zuernemen.

So es dann nunmehr an dem, das Ime Pálffy vermüg solcher Abredt ermelte Herrschafften eingantwortt worden, doch das Er dagegen umb die ausz diesem Pfanddt, schilling auf die Wallonische Pferdte verordnete Sechstausendt Teller und ander dem Prouiandtwesen vermeinte 6000 Teller genuegsamben schein

¹⁾ I/III. f. 1.

und Quittung fürbringe, das Er nemblichen jeder Partey dasjenig, was derselben jezo verstandnermaszen deputiert, paar und zu billichem benüegen bezallt und guett gemacht, sonderlichen aber das von denen Wallonen oder Ierem Obristen, Adolphon freyherrn von Schwarzenberg, ain Quittung umb die empfangenen Sechstausendt Taller, so Siebentausendt fünfhundert gulden briengen, füergebracht wüerde, auf den Kriegsszallmaister und daneben dahin lautendt, das Inen solche Summa an Ierem verdienen richtig abgezogen werden müge.

Als ist hiemit unser gnediger Beuelch, das Ier bey der N. Ö. Camer verordnung thuett, damit gedachten Pálffy solche Herrschafften gegen fürbringung obberüertter schein eingantwortt werden, und dasselb durch sondere Commisarien, darzu Er seines Thailsz füergeschlagen Ierer Mtt. Hungrischen Camer Rath Ladiszlav Cubini, Item den Vicespan Alltsoll und dann den Hohenberger Burgern und des Raths zur Schemniz, darbey Ier dann des Inuentari und anders halben und wie diese verpfendung in das Kriegs, Zoll und andere ambter ordenlichen verkündet und die Pfandtsumma in Empfang und auszgab gebracht werden sölle, die nottdurfft gleichermaszen zuerordnen haben werdet.

Daran volbringt Ir unsern gnedigen willen und mainung. Geben zu Prespurg, den vierunnzwainzigsten Nouembris Ao. 95.

(Gez.) Mattbias.¹⁾

918./b. 1595. nov. 24. Pozsony. Mátyás fhg. és Pálffy által kötött egyezés Pálffy zálogpénzéről s az ó-zólyomi és döbrényi uradalmakra nézve.

Erstlichen, so haben in namen höchsternerter Ierer Khay. Mt. Ihr für. Dur. Ime Hernn Pálffy angeregte zwo Herrschafften sambt derselben ein und zuegehörungen, wie die weiland

¹⁾ Cs. kam. l. ered.

Geörg Barbaritsch und unlangst Herr Laszlo Mattino (Majthény) igeht, umb dreissigtausent Taller Pargeld Pfandtsweisz einzuegeben und einzuantwortten verwilligt. der gestallt, das Er Herr Pálffy dieselben ain Jar und dann verner so lang und vill Pfandtsweisz inhaben und genüessen müege, bisz Ime der anjezo darauf genumene Pfandtschilling der dreissigtausent Taller mit Parem geldt widerumb auszgezallt und richtig gemacht ist.

Da aber Ier Khay. Mt. vber khurz oder lang solche Herrschafften wider zu sich nemen wollten, welches Ierer Khay. Mt. jederzeit frey ist und beuorstehet, Solle die aufkhündung drey monat zuvor beschehen, Er Herr Pálffy aber oder seine Erben nach verscheinung derselben dreyer monat schuldig sein, die Herrschafften gegen empfangung des Pfandtschillings gestrackhs wider abzutretten und Ierer Khay. Mt. dieselben in dem stand und mit dem Inuentari, wie Ime dieselben eingeanthwortt, widerumben zuübergaben und einzuantwortten.

Fürs annder und was die erlegung des Pfandtschillings der dreissigtausent Taller belangt, derselben soll Herr Pálffy volgender gestallt guet und richtig machen und nemlichen. Nachdem Ir. für dur., auch in namen Ierer Khay. Mt. Ime unlangst das guet Grosz Schützen, welches Ihr Khay. Mt. durch weilendt Herrn Hannsen Bernhardten von Lembachs ableiben haimbgefallen, umb Achzehentausent Taller Pfandtsweisz conferirt, welche Achzehentausent Taller auch Ierer Dur. gedachter Herr Pálffy beraith mit ainer dero Verschreibung per zwelfftausendt Taller und dan mit ainem schein ahn den Behaimischen Zallmaister Wenzel Harrer per Sechstausent Taller richtig und guett gemacht, So hat sich demnach mehrgedachter Herr Pálffy solcher Collation und Verpfendung angeregt guetts Grosz Schützen gegen einantwortung diser Herrschafften Alltsoll und Debring begeben, also das numehr Ier Khay. Mtt. dasselb Jemand andern. wem Sy wollen, uneracht sein Herrn Pálffy darauf guetgemachten Pfandtschillings der Achzehentausent Taller conferiern und weiter verpfenden müegen, und damit wierdt also jezogedachter Herr Pálffy anf die Herrschafft Alltsoll achzehentausent Taller richtig und guet gemacht haben.

Verrer So solle Er denen Siebenhundert Wallonen zu Rosz, welche auf diser seitten der Thonaw gelassen und gehn Leua und deren Orten auf die Graniz gelegt werden sollen, Sechstausent Taller in abschlag dero Besoldung guetmachen und deszhalben genungsamben schein von Inen denen Wallonen oder Ierem Obristen Herrn Adolffen Frejhern von Schwarzenberg fürbringen, damit solche Sechstausent Taller denselben ahn Ierem verdienen richtig abgezogen werden möegen. Da aber hieran mangel oder ainiche unrichtigkheit erscheinen wurdte, So solle er Herr Pálffy solchen mangel in richtigkheit zubringen sculdig sein.

Beschlieszlichen soll Herr Pálffy zu notturfft gemaines Proiuandwesens in Parem geldt oder aber auch in guettem annemblichen Traid, zumfall er sich anderst des Khaufs halben mit dem herrn Obristen Prouiandmaister verglaichen wierdet khönnen, Zwischen jezo und dem lezten Januario herzunahenden Sechsundneünzigisten Jars richtig und guetmachen Sechstausent Taller nnd also in disen drejen jezo erzellten Possten den bestimbtten völligen Pfandtschilling der dressigtausent Taller, und auf solcher Summa richtig machung sollen Ime ermellte Herrschafften Pfandtsweisz und mit denen Conditionen wie obuermeldt alsz bald würckhlichen eingeanthwortt, deszwegen nottwendige Benelch an gebüerende ortt gefertigt, die verschreibung aufgericht und dem gebrauch nach undter Ierer Khay. Mt. namen und Titl. verfertigter angehendigt werden.

Desz zu urkhundt sejen diser Abreden Iwo in gleichem lautt aufgericht und jede mit Ierer Dur. und sein Herrn Pálffy handen undterzeihnet und jeden Thail aine angehendigt werden. Actum Preszpurg, 1) etc. den.

(Gez.) Matthias.

(L. S.) (Gez.) Niclas Pálffy.

1) Cs. k. l. ered.

919. 1595. november 27. Rudolf Mátyás fhghez. Pálffy-
fynak Esztergom várára adott kölcsönéről, s Ó-Zólyomról.

Antwort an die für. Dur. Ertzherzog Matthiaszen zue Österreich p. wegen der von Herrn Niclaszen Pálffy dargelichenen Dreyszig Tausent gulden zur nottwendigen fürsehung der Vestung Gran und gethanen versicherung auf die Herrschafft Alltsoll betr.

Rudolff etc.

Wir haben aus Eur Lbd. Uns vom siebenten ditz zuegethanen Schreiben nottürfftig angehört und vernomben, waszmaszen und aus wasz Ursachen sich E. L. mit dem (aitl.) Niclaszen Pálffy in ein gelthandlung umb dreyszig Tausent gulden gegen Verschreibung der Herrschafft Altsoll im Fall der mit zuehaltung auf zween Monatlang nottringerlicher einlaszen mueszen, und dasselbe fürnemblichen darumben, weil Sy ditsmalsz Iren Abzug aus dem Veldt für Gran nemben müszen. dasz sie dieselbige Vässtung, welche soviel Volckhs und Gelts, ehe sie durch Verleihung des Allmächtigen widerumben in Unszern gewalt gebracht worden, gekosst, mit Volckh, munition und geben denoch dermaszen versehen und die besatzung derselben so weit bestellen und hinder Ihr verlaszen damit solche Vöstung für desz Feindts vergwaltung und anlauff in etwasz versichert und verwart sein müegen.

Ob Wir nun zwar solcher bey Ihme Pálffy in erwegung obbemeldter ursachen und umbstendt erhandelten Gelt Post haben gnedigist kein bedenckhen haben, So felt Uns doch dabey die Ihme dizorts durch E. Ld. gethane Versicherung mit Altsoll darumben fast beschwärlichen für, dasz E. Ld. selbst wissen, wasz Unsz an diser Herrschafft von wegen des Neusollerischen Perckwerckhs gelegen, unb da dieselbe dauon veralienirt werden solt, wie hoch deszen yeztberürtes Perckwerchs in mehrweg, sunderlichen wegen der Underthanen Robat, der Profiantzueführ, desz Gehulz und anderen, nachtailig vnd mercklich entgelten werde müszen; derowegen und weil solche alienirung yhe

ainmal nit rahtsamb, noch Wir darein verwilligen können, So wirdt demnach anietzo fürnemblich dahin zugedenckhen sein, wie dieselbe ditsorts wider ledig gemacht und er der Pálffy berürtes seinss Anlehns halber etwo in andere Weeg befridigt werden möcht. Darzue halten wir nun disz nicht für ein undientelich Mittel sein, dasz nemlich, nachdem er sich noch iungist hieuor wie E. L. brüederlich bewust, gehorsamist erbotten, zu notturfft des Gränitz weeszens Uns biesz in 100.000 fl. in Profiant darzueleihen, welche handlung aber biszhero allein darumben ersitzen blieben, dasz man dieselbe mit keinem sonderen rechten eyffer noch ernst ungeacht Unsers öfftern vermahnens getrieben, dasz mit Ihme Pálffy auff den gemachten anfang solche handlung anitzo continuirt und mit Ihme dahin tractirt würde, dasz er berürte Drejzig Tausent gulden ieziges Anlehen in Abschlag angeregter Profianthandlung verstehen und dahero eruolgen laszen wolte, mit der vertröstung und zuesag, dasz man Ilme auf angeregte Herrschafft gleichwol damit assecuriren und versichern wolte, jedoch dergestalt, dasz Ihme solch sein anleehen der drejszig Tausent gulden dem Werth nach erstreckhen würcklich eingeräumt werden solte, darwider Er nun umb so viel weniger bedenckhens haben solle, dasz man alberait vor disem mit Ihme vast auf einen solchen weg gangen, Er sich auch seithero erbotten gehabt, obwol er mehrer thailsz der Profiant die Zeit herumb verkhaufft, er doch dasz, wasz er in Profiant nit dargeben würde Können, mit Paarem gelt erstatten und also obgesagten seinen angebotenen fürschatz der Hundert Tausent gulden damit ganz und vollkommen machen wolte. Also es ietzt allain an dem gelegen sein wirdt, dasz solche handlung fürderlich mit Ihme fürgenomben, abgehandelt und zu beschlusz gebracht werde, dasz könnte nun, Unszers erachtens durch die (Titl.) Ludwigen von Hoyos und D. Peizen am besten beschehen, welches dann E. L. auch unbeschwärt ehist also zuuerordnen werden wiszen.

Und weil Wir einmahl nicht bedacht, ia Unsz nunmehr entlich dahin entschloszen haben, weder diese Herrschafft Alt-soll, noch andere, daran dem Perckwerckh gelegen, in andern

oder frembde Händt komben zulassen, alsz ersuchen Wir E. L. hiemit ganz freundt: und gnediglich begehrendt, Sie wollen nit allain auch ihres Thailsz darauf nmbeschwert also bedacht sein. sondern auch da Ihr hiefüro weiter dergleichen fürsclag oder handlungen, in specie aber dieser Herrschafft und derselben Veralienirung halber fürkomben sollten oder würden, dieselben genzlich einstellen und die anhaltenden Partheyen von solchen ihrem führhaben oder begehren gleich alszbalt allerdings entwe- ders abweisen, oder aber solches zuuor hero an Unsz gelangen laszen, auch disfals ohne Unszern vorwiszen einigen schlusz, es seye nun mit oder ohne ratification, nit aingehen.

Daran erweisen Uns E. Ld. tc. Dero wie etc. Geben Prag, üen 27. gbris Ao. 95. tc.¹⁾

An Erzherzog Mathiaszen zue Ossterreich p.

919./a. 1595. nov. 29. *Mátyás fbg. a csász. kamará-
soknak Pálffy kölcsönadott pénze s az ó-zólyomi s döbri-
nyi uradalomról.*

Die Für. Dur. lassen der Nieder Össterreichisen Camer neben Zuestellung Irer Dur. vörigen Resolution und dern mit Herrn Niclasen Pálffy p., Röm. Khay. Mt. Rath und General Obristen p, aufgerichter abredt, die Herrschafften Alltsoll und Döbring betreffend, anzaigen, weil man diser Zeit mit dem völ- ligen Pfandschilling der dreissigtausent Taller, wie Ier Für. Dur. vernemen, je nit aufkhomen, noch die verpfendung damit verhö- etten khan, so solle man demnach gedachtem Herrn Pálffy sol- che Herrschafften vermüeg der Abred einauthwortten.

Weil aber auch dieselben mehrlai bedenckhen halben, die Ier der Camer nit unbewusst, in sein Herrn Pálffy oder ander- rer Handen nit gelassen werden khünnen so solle demnach berüerte Camer dahin bedacht sein, das man mit solchem Pfandtschilling von Tag der einaantwortung über ain Jar

¹⁾ Cs. k. l. főgalmozvány.

gewisz gefasst sei und die ablösung auf dieselbige Zeit thun müege. Darbey dann dahin zuegedenckhen sein wierdt, das auch die auffkhündung zu gebüerlicher Zeit und drey monat vor auszug des Jars beschehe. Dann obwol die abred in disem Punct etwas anderst auszeisst, so hatt sich doch Herr Pálffy anjezo erclärt, das Er zuefrieden, wann Ime nach auszug des Jars der Pfandschilling erlegt und die auffkhündung verstandnermassen beschicht, das Er der abtretung unwaigerlichen statt thun wölle. Darauf wierdt nun die N. Ö. Camer bedacht zusein und daneben verordnung zutthuen wissen, das durch die. Ambtleuth in denen Perggstetten, Item bey Irer undtergebenen Canzlei und andere gebüerenden ortten die bedenckhen und ursachen, umb derer willen weder dise, noch andere Herrschafften diser ortten Pfandtsweisz oder eigenthumblich in fremden Handen gelassen oder alieniert werden sollen, zuesamen gezogen, verfasst und Irer Dur. ubergeben werden, für ains.

Füers annder, so solle bey einantwortung dieser Herrschafften der Perghwerckh halben die füersehung beschen und ausztrückhlichen beuor behallten und ausgedingt werden. weil man sich biszhero oer gehülz und wälder, Item der undterthanen derselben Herrschafften zu der Khupfer und andern fuerwerckh gegen gebüerlicher belohnung gebraucht, Sy die undterthanen die Victualien selbst zu den Perghwerckhen und in die Perckhstett gefüert und gebracht, das sich Herr Pálffy genuesamblich Reuersiere, das Er in demselben das wenigist nit verändern, noch die Prouiandt oder Khupffer uer sperren oder aufhaylten, noch Icthes füernemen, so Inen denen Perckhwerckhen oder Stetten im wenigist zu schaden geraichen möchte, sonder es mit demselben allerdings bey vörigem altem gebrauch und gewohnheit, wie es bey vörigen Inhabern jederzeit gehalten worden, verbleiben lassen, noch auch Inen denen undterthanen mit neuen auflagen oder beschwerden zu je ainicher staigerung ursach geben wölle. Wie dan auch der Reuersz insonderhait dahin wierdet müessen gerichttet werden, das mehrgedachter Herr Pálffy berüerte unterthonen wider allt recht. gewohnheit und Iere Priuilegien im wenigisten nit beschweren solte,

inmassen dergleichen fürsehung und vorbehalt in andern verpfendungen der Herrschafften auch beschehen und auszgedingt worden, und darauf solle mehr berüerte N. Ö. Camer der einantwortung halben die Notturfft alsobald red noch heut verordnen, die weil Herr Pálffy alhie darauf warttet, aber in aller eyil nach Gran umb der gefhar willen, die sich am selben ortt erzaigtt, verraisen solle.

Per Archi ducem

29. 9-bris 95. (Gez. I. Lamberger. ¹⁾)

919./b. 1595. decz. 2. *Az udv. kamara Rudolf királyhoz. Esztergom várának hadi felszereléséről s az Ó-Zólyom végett Pálffyval történt megállapodásról.*

Allerdurchleuchtigster, Grossmechtigster Römischer Kayser, auch zu Hungern vnd Behaimb Khinig p. Eur Kay. Mt. sein vnnsrer vnderthenigiste willigiste diennst gehorsamist beraith. Allergenedigster Herr. Eüer Kay. Mt. haben auss Irer Fürstl. Durchl. vnser gnedigisten Herrn gestrigem Schreiben munmehr mit gnaden verstennenden, wohin vnd zu wass notturfftten Ier fürstl. Durchl. ainen Thail des Alltsollerischen Phandtschillings vnd dann die Khollonitschischen 18/m Taller zuuerwenden vermaindt vnd verordnet. Derselben haben wier aber hiemit verrier in vndertheuigen gehorsamb anfüegen sollen, das Ir fürstl. Durchl. uns gleich in aussferttigung desselben schreibens anzaigen vnnd vermelden lassen, Nachdem ain sondere notturfft, das die Teütsche bsazung zu fues zum allerfürderlichsten in Gran gelegt vnd daneben drey hundert Archibusier auh dahin bestöllt vnd aufgenommen werden, welches aber anderen gstaltdt nit sein khindte, dann das man derselben besazung der bezalung halben auf drey Monat genuessame vnd solche vorsicherung gebe, darauf sy sich mit gewisshait zuuerlassen, das sich

¹⁾ Osz. kam. lev. ered.

demnach der Herr Obrist aldort Herr Niclass Palffi erbotten, solcher drey Monnatlichen bezallung halben, welche sich yngeuerlich auf 60.000 fl. erstreckhen wurde, gegen dem Khriegsvolckh Pürg zu sein. Dagegen solle man Ime anyezo alsobaldt die Khollonitschischen 18/m Taller zuestöllen vnd von dem Altsollerischen Phandtschilling die 12.000 Taller in handen lassen, welche er sonnst vermüg beschechner abredt denen Walonen zu Ross vnd dem Herrn Obristen Prouiandtmaisster auf Prouiandtierung Gran geben sollen, das wern 30/m Taller oder 37.500 fl. Reinisch. Vmb das übrige solte man sich mit gedachten Herrn Obristen zu seinem benüegen vergleichen vnd Ime der bezallung halben desselben auch solche gewishaidt geben, damit Er sich gegen dem Khriegswolckh desto vnbedenckhlicher in Pürgschafft einlassen khünne, darzue er dann die Herrschafft Wiglosch nambhafft gemacht vnd Ihme dieselb so lang inhanden zulassen begert, biss Ihme der überrest solcher dreymonathlichen bezallung beschechen khünne.

Als wier aber dieser sachen verrer gehorsamist nachgedacht vnd vnns darwider allerley bedenckhen füergefallen, haben wier nit vnderlassen, Irer fürstl. Durchl. derselben in gehorsamb zuerindern vnd vnnsere mainung dahin zueröffnen, das es vnners gehorsamen erachtens ain benüegen, wann berüertten Neüem Khriegsvolckh der Erste Monnathsoldt, inmassen es bisshero allenthalben zu Veldt vnd auf der Gräniz gehalten worden, geraicht wurde, wie es dann auch alss vnns für khomen, an disem ort hieuor vnd als man noch bey Gran zu Veldt gelegen, khain andere mainung gehabt haben solle.

Die bedenckhen aber, wolche vnns wider dise hanndlung füergefallen, seyen dise:

Erstlichen, wann es an disem ort anfangen vnd dem Khriegsvolckh verstandner massen neben dem Ersten Monnathsoldt auch der übrigen zwayer Monath halben Versicherung vnd Pürgschafft gegeben werden solte, das es besorglich, ja gewiss auf den andern Gränizen, ja bey allem Kriegsvolckh in gmain zu ainer Consequents geratten vnd sich niemandt mehr ausser solcher gwisshaidt oder Pürgschafft bestölle oder aufnehmen wurde

wollen lassen, welches bisshero niemals gebreüchig gewest, auch für Mt. zu laissten vnmöglichen sein wurde.

So ist fürs Ander zubesorgen, (ob es woll etbo bey dem Herrn Palffy nit zuuermuetten mechte sein) das gleichwoll zum anfang vnd bey der Mussterung vnd raichung des Ersten Monathholdts das Kriegsvolckh in völliger anzahl erschainen vnnnd füergestöllt werden, aber über wenig tag hernach nit zum halben thaill vorhanden sein möchte, vnnnd für Kay. Mt. nichtsdestoweniger vermüg der gegebenen Versicherung die völlige anzahl bezallen wuerden müessen. Dardurch nun Obriste vnnnd Hauptleüth zu Jerem eigennuz mit Eür Mt. Verforthailung vnd schaden vnnnd der Vessten selbst gefahr desto mehrer gelegenhait haben wurden.

Fuers Dritt will es mit diser Neüerung vasst dass ansehen haben, alss ob man darbey nit so vill die versicherung der Graniz, alss dises suechen thätte, das man für Kay. Mt. zu verpfendt vnd alienirung solcher stuckh, als etbo Muran vnd Wigloss seien khünnen, brächte. Welches derselben in khunfftig zu schaden vnnnd allerlay vngelegenhaidt geraichen möchte. Darbey dann Eür Kay. Mt. wier zu dero allergenedigisten bedencken stöllen, nachdem Herr Palffi vnd Iliesshasy jhenseits der Thonaw nunmehr ansehenliche Herschafften von der Össterreichischen Gräniz an vasst biss auf Ober Hungern Haben, alss nemblichen Stämpfen, S. Georgen, vnnnd Pösing, Biberspurg, Likhova,¹⁾ Chabragh, Sitna,²⁾ Trenndtschin vnnnd anyezo Altsoll, mit denen auch der Töckheli des Khassmarckhtes³⁾ halben vasst anrainet, Ob es thuenlich vnd rathsamb, dass Inen oder auch ainem allain die übrigen für Mt. eigenthunbliche Herrschafften, nach denen sy von allen Crafftten ringen, in disem tractu einge-raumbt werden.

Für das Viert, will auch vnnsers gehorsamisten erachtens hierundten Eür Mt. autoritet vnd Reputation in acht zunemen vnnnd zubedenckhen sein. Wann dem Herrn Palffj also alle be-

1) Likava. — 2) Szitnya. — 3) Kèsmark.

zahlung in seine Hanndt gegeben vnd Er dieselb seines gefallens aussthaillen, in massen es anjezo mit disen dreyen Monnathen vnd dann mit der Behaimischen vnnnd Märherischen Contribution, so auf die Grâniz zubringen, beschehen solle, ob nit das Khriegsvolckh in den wan vnd gedanckhen geratten mechte, alls ob Er Herr Palfi solche bezallung ainzweder auss aignem Seckl thätte, oder doch Er allain der Ihenig währe, durch dessen mitl sy Ier bezallung erlanngen miessten, welches ja vnsers gehorsamisten Erachtenss für Kay. Mt. p. an dero autoritet nit wenig praeiudicierlich sein, sonderlichen aber vnd zum wenigsten dahin gedeien möchte, das berüert Khriegsvolckh dem Obristen vill anhangiger, gehorsamer vnnnd gewerttiger, dann für Kay. Mt. oder Irer Durehl. selbst sein wurde. So nun dise bedenckhen, wie wier gehorsamist dafür halten, an Inen erheblich vnd statlich, vnd diser Zeit mit dem Kholonitschischen Pfandtschilling, welcher über Zway vnd Zwainzig Tausent gulden Reinisch bringt, so vill gelts verhanden, das disem Khriegsvolckh der Erste Monnathsoldt geraicht werden khan, so halten wier ja nochmaller gehorsamist dafür, Es khundte bey demselben vnd also bey der alten ordnung verbleiben vnnnd dise Neüerung, darauff so vill Vngelegenhaitten vnd schedliche Consequenzen beruehen, verhüttet werden. Inmassen dann Irer fürstl. Durchl. wir solches gehorsamist geratten. Deren wier dann auch der 300 Archibusier halber, welche man an dises ort bestöllen solle, disen füerschlag gethan, das zuersparung des halben Monnathsoldts anritgeldts mit ainer Ersamen Lanndtschafft in Össterreich vndter der Ennss tractiert khündte werden, das sy die Pfärdt, so in nechstem Zug vndter dem von Althan geritten vnnnd anyezo abgedanckht sollen werden, in Ierer bestallung erhielten vnnnd hinundter gehn Gran verschafft hetten, den jezigen Monnathsoldt gäbe Inen gleichwoll sy die Lanndtschafft zu ainem Schein vnd ansehen, der müesst aber dagegen so vill von dem Kholonitschischen geldt hinumb eruolgen.

Dises haben Irer fürstl. Durchl. wier in gehorsamb angedeüt, die werden gleichwoll die sach in verrere beratschlagung ziehen. Für Mt. haben wier aber dessen auch hiemit gehorsamist eriedern

wollen, Die werden auss auch hierüber mit gnaden zu beschaiden wissen, deren thuen wier vnns benebruss allervndterthenigist vnd gehorsamist beuelchen. Datum Wienn, den andern tag Decembris Anno tc. Fünff und Neünzig. Eur Röm. Kay Mt. tc. Aller vndterthenigiste vnd gehorsamiste. N. deruselben geordnte Hof Camer Rät daselbst.¹⁾

920. 1595. decz. 10. *Vincze mantuai hg. Pálffyhoz két török mén megszerzése czéljából.*

Vincze kérte Pálffyt, szerezzen neki két jó török mént, melyeknél különösen arra kell ügyelni, hogy alkalmasak legyenek fajsziporításra.

Ha Pálffy őt arról értesitendi, hogy a két mén készen van, azonnal küld embert a portára, ki azokat Olaszországba elviszi.

A herczeg még két jó török származású magas kanczára is óhajtott Pálffy által szert tenni, hogy ekkép jó fajt nevelhessen.²⁾

921. 1595. decz. 15. *Rudolf király az udvari kamarának, Ó-Zólyom uradalmának beirati ügye.*

Pálffy az ó-zólyomi és dobrinczi (?) uradalmat 30 ezer tallérért alkudta volt ki zálogul Mátyás főherczegtől. Pálffy ezen uradalmakat nem vehette birtokába egyrészt azért, mivel Rudolf király megtiltotta az udvari kamarának oly uradalmak zálogos és beirati átadását, melyekben bányák is vannak, másrészt pedig azért, minthogy Pálffynak — a nevezett uradalmak átvételére kiküldött emberei — nem mutathatták elő azon nyugtákat s bizonylatokat, melyeknél fogva Pálffy — a zálogos szerződéshez képest az élelmi hivatalnak s a vallonokra 12 ezer tallért

¹⁾ Cs. K. I. ered. — ²⁾ I./III. f. 3. (olasz.)

fizetett legyen. (Ez utóbbi okról meggyőződhetünk a csász. udv. kamarának 1595. decz. 23. kelt leveléből.¹⁾)

A csász. udvari kamara egy kelet nélküli levelében jelenti: hogyha Pálffy Miklós, az Ó-Zólyomra adott 30 ezer tallerra vonatkozó nyugták s bizonylatoknak e hó végéig való benyújtásáról kötelezvényt állit ki, az udvari kamara ki fogja neki fizetni a 30 ezer tallért.²⁾)

922. 1595. decz. 15. Pálffy fizetéséről 1593. január 1-től 1595. jún. 30-ig szóló számadás.

I. tétel. Mint ujbári kapitány s a dunáninnyi részek főkapitánya 1592. jan. 1—1593. szept. 30-ig havonként 600 frt; 1593. okt. 1-től pedig a Felség legkegyelmesebb engedélyével havonként 1000 frt kapott a mi tesz . . .	26,400 frt
II. tétel. Száz huszárlónak eltartási egyenértéke (Ujváron) havonkint 63 frt 30 kr. tesz . . .	1,875 „
III. Két zászlótartó 2 trombitás és egy — (Herpaugger.) 1594 márcz. 31-ig egyenkint 4 frt. 1594. april 1-től 1595. decz. 31-ig 5 frttal számítva	675 „
IV. Azon 100 lóra, melyet Pálffy — ugylátszik — a kerületi kapitányság rendes lóállományán felül tartott 1593 január 1— 1594 april 31-ig havonkint 4 frt, s a következő hónapokban 5 frtot kapott	13,500 „
V. Ezen száz lónak tartási egyenértéke	1,875 „
VI. A III. tétel czimén	675 „
VII. A kémekre havonkint 41 frt 40 kr. tesz	1,250 „
VIII. Ezenkívül a kerületi kapitánysághoz tartozó 50 huszárlóra	6,750 „

¹⁾ ²⁾ I./III. f. 5.

IX. Ezen lovaknak eltartására	937 „
X. Pálffynak volt továbbá minden hó elején fize- tése trombitásra és zászlótartóra	270 „

Összesen : 54,207 frt

A számadás szerint a király Pálffynak az 1595. decz. 15. számla szerint 3985 frt. 27 kr. 3 denárral adós maradt.¹⁾

Jegyzet. E számadás egyes tételeinek összege nem felel meg mindig a tételekben jelzett részletes számadásoknak.

Én nem bocsátkozhatván ennek felülbírálatába, a számadást szószerint közlendőnek tartottam.

922/a. 1595. dec. 15. *Rudolf az udv. kamarához Ó-Zólyom és Döbring uradalmak 's a Pálffytól kölcsön vett pénz ügyében.*

Ruedolff etc.

Wir stellen in keinen Zweüel, Ihr werdet numehr vernomban haben, was wir vuns gegen dem (Titl) Erzherzog Matthiassen zu Österreich p. in sachen die verpfendung der Herrschafft Altsoll betreffendt, vom 27. nechstuerschiedenes Monats Nouembris freundt vnd brüderlich resoluirt vnnd entschlossen haben. Vnnd obwohl S. L. mit solcher verpfendung entzwischen fortgangen vnnd auf dieselbig vnd Döbring gar vmb 30.000 fl: mit dem (Titl) Niclassen Palffy ain Handlung geschlossen, So werdet ihr doch aus iziger vnserer fernern resolution, welche wir I. l. disfals von gleichen dato zukommen lassen, mit mehrerm vernemben, warumben vnnd aus was vrsachen wir in die alienirung weder dieser noch der andern vnserern Herrschafften, daran dem Pergwerch gelegen, verwilligen Können, sondern das nachmals vnser eutlicher wil vnnd mainung ist, dz dieselbigen bey vnsern Handen behalten, auch berürte Herrschafften Altsoll vnnd Döbring vngeacht der gleichwol alberait beschechenen einantwortung von Ime Palffy alssbaldt wieder vbernommen vnd zu vnsern Handen eingezogen werden sollen.

¹⁾ I/III. f. 5.

Wann dann dasselbige nur aus dem anlehen, welches euerem, vnserer anwesender Hoff Cammer, vom 8. diz gethanem berichtlichen vermelden nach bei den Pergstetten vnd etlichen benachtbarten Parteyen daselbst eben zu diesem endt erhandelt worden, beschechen mues, auch woll sein vnd beschechen kan, Als wollet solches anlehens halber, damit dasselb fürderlich zur Handt gebracht, nicht allain nothwendige verordnung thuen, sondern aus darob sein, damit in erhandlung der noch vbrigen 15.000 fl. bei den Khupffer Keuffern nicht gefeiert, sondern dieselbigen zu gleichsfals ehister richtigkeit gebracht werden müegen. Wie ihr zuthuen wist. Daran handelt Ihr zu vnnsren angenamben vnnd ganz gnedigem gefallen. Geben Prag, den 15. Xbris 95. An die hinderlassene Hoff Cammer.¹⁾

922. b. 1595. decz. 15. *Rudolf Mátyás fhghez. Ó-Zólyom és Döbring uradalmak visszavétele Pálffytól.*

Ruedolff etc.

Ausz vas Vrsachen vnnd warumben E. L. fürnemblich gleichsamb getrungen worden sein, sich mit dem (Titl) Niclassen Pálffy in ein handlung pr. 30.000 fl. Hung. oder Thaler gegen würcklicher eingeb.-vnd verpfandung der Herrschafften Altsoll vnnd Döbring auf ain Iahr lang einzuelassen, auch auf was weeg Sie solche Handlung mit Ihme Pálffy alberait geschlossen, das alles haben wir aus E. l. schreiben vnd bericht vom letzten Nouembris nechsthin vnnd desselben beilag mit mehrerm woll vernomben.

Wie wir nun aber deroselben brüderlichen vnnd treuherzigen vleis vnnd eyfer vnnd ihre darunter vnns vnnd gemainem weesen zu guettem gehabte bemühurg dizfals gleichwol vermercken müessen, alss können wir doch hergegen bei dieser handlung den effect vnnd die nuzbarkait, darzu Sie fürnemblich von E. l.

¹⁾ Cs. k. l.

gemaint vnd angesehen worden, vnnsers tails nicht befinden. Dann obwoll solche handlung dz ansehen vnnd den namen hat, als ob ermelter Palffy zu notturfft des izigen Kriegsweesens 30.000 fl. auszalen vnnd darleihen thue, so befinden wir doch vermüeg das mit Ime diz orts auffgerichten Contracts mehrers nicht, weeder allain 6000 Thaler, die aus solcher Handlung izt alssbaldt dem weesen zu guettem kommen, das vbrig aber wirdt durch Ihne mit 12.000 Thalern Wein schuldt vnnd ainem schein pr. 6000 Thaler an der Stente alhin in Behaimb Zalmaister Wenzeln Harrer, vnnd dann 6000 Thaler erst zwischen ize vnd das lezten Januarij nechstkünfftig erlegt vnd richtig gemacht. Dagegen kommen Ihme diese Herrschafften sambt allen dero einkommen gleich alssbaldt vnd gegen allain richtigmachung 6000 Thaler völlig in seinen gewaldt. Vnnd obwoll hierbey etwo ia praetendirt vnnd fürgeben werden möchte, das die 12.000 Thaler für die durch Ihne Palffy dargegebne 3000 Emer Wein auch für Paargelt zurechnen, so kan es doch darumb nicht sein, das man ihme Palffy solche 12.000 Thaler, wie E. L. selbst melden, noch izundt nicht, sondern erst zun endt nechstkünfftigen Monats Februarij vnnd also erst in ainem Viertel Jahr zuebezalen schuldig ist, wie er dann auch auf die bezalung ehunder nicht tringen kan, noch dieselbig für der Zeit zuersuchen befuegt ist. Vnd da diese Post izt in Paarem gelt verhanden, könnte man mit derselben woll andern unnd nöttigern Parteyen vnnd aussgaben, zumal auch nachdem man mit dem gelt verlag ohne das so schwärlich aus vnd fortkommen kan, mittlerweill contentirn vnnd verrichten. Derowegen nun gedachter Palffy billich zuefrieden sein kan, wann Ihme die bezalung angeregter 12.000 Thaler auf die Zeit, die ihme verschrieben, das ist auf den lezten Februarij nechstkünfftig beschicht, hat auch ehe vnnd zuuor nicht vrsach, dieselbige zuebegeren noch darüber zuclagen.

Es sey nun aber auch mit dieser handlung geschaffen, wie da wolle, so sein wir voriger vnserer vom 27. ten Nouembris nechsthin an E. l. derentwegen eruolgten resolution noch ainmal nicht bedacht, weeder diese noch andere vnsern Herrschafften,

daran dem Kupfferweesen gelegen, in andern oder frembde Hende kommen zulassen, sondern wollen nachmals gnedigist vnnd entlich, dz dieselbigen bei vnsern Handen behalten, auch berürte Herrschafften Altsoll vnd Döbring vngeacht derer alberait Ihne Pálffy beschechenen einantwortung gegen winderzustellung dessen, so er darauff alberait aussgezalt, welches dann aus demjenigen anlehen, so bei den Pergstetten vnnd etlichen benachtbarten Parteyen daselbst eben zue dieser ablösung bereit erhandelt werden, woll beschechen kan, ehist von ihme wieder vbernomben werde.

An E. l. freundt vnd brüderlich gesinnendt, Sie wolle dasselbige nicht allain vnbeschwärt alssbaldt verordnen, sondern auch nachmals dahin bedacht sein, wann iemandt mit dergleichen fürsclag oder Handlungen auf diese oder andere Herrschafften, daran, wie verstanden, dem Perckwerch gelegen, bey deroselben fürkommen wirdt, das die Parteyen eintweters stracks allerdings abgewiesen, oder da E. l. ie vermainten, das es ain, so nuzlicher fürsclag, so keineswags aus zulassen vnd für vns wär, solches zuuor her an vnns gelangt vnnd dizfals ainicher schlues, es sey nnn mit oder ohne ratification, ohne vnser vorwissen nicht gemacht werde. Wie Ihme E. l. in ainem vnnd dem andern brüderlich zuthunn werden wissen. Sie erweisen vnns auch darain ain tc. Jeben Prag, den 15. Decembris Ao. 95. An die Fur. Dhl. Erzherzog Matthiassee zue Österreich p.¹⁾

923. 1595. decz. 19. *Mátyás fhg. Pálffyhoz. Bécsből. Beleegyezés Koppányi bég váltságdíjára nézve.*

Pálffy az elfogott koppányi bég váltságdíjára nézvre két becslési levelet irt, és pedig decz. 8. és 9-kén. A két levél között az egyik magyarul van szerkesztve s tartalmában ki van tüntetve, mely mérvben állapította meg az elfogott bég váltságdíját.

¹⁾ Cs. k. l. fogalmazvány.

Mátyás főherczeg a két becslési levélre vonatkozólag válaszol Pálffynak, hogy miután a béget magasabb váltságdíjra kényszeríteni nem lehetett, kész elfogadni Pálffynak egyezségi ajánlatát azon kölömbsséggel, hogy a váltságdíj fejében kikötött 5 ló helyett, — melyek Mátyásnak nem tetszenek — fizesse le azoknak becsárát, t. i. 5 ezer tallért.¹⁾

924. 1995. decz. 23. *Emlékirat Rudolf királyhoz a Pálffynak elzálogositott Ó-Zólyom és Döbring ügyében.*

Allergenedigister Kayser vnd Herr. Alss vnnss Eur Kay. Mt. allergnedigistes beuelchsreiben vom 15. diss, die Herrschafften Alltsoll vnd Döbring betreffend, zukhomen, haben wir dasselb alssbald vnnserm gnedigisten Herrn Jerer f. Dt. Erzherzogen Matthiasen fuergebracht vnd darbei vermeld, wiel Eur Kay. Mt. entlicher will vnd mainung, das beruerte Herrschafften auch vneracht der beschochnen einanthworttung wider zu Eur Kay. Mt. Handen gebracht, vnnndt abgelösset werden sollen, das sich in alweg gebüeren wolle, demselben ain würckhliche volziechung zulaisten. Darbei Jerer Dt. wir auch gehorsamst angedeütt, wass vnnss Euer vnd gelegenhait mit Zusammenbringung des volligen Pfandschilling der 30.000 Taller in Handen gestossen, dauon dann hernach weitem meldung beschehen wierdt.

Darauf haben Ire f. Dt. gnedigist vermeld, Herr Palffi werde ain solches hochempfinden, Er hab das geld in grosser not zuerhaltung der Vessten Gran dargelichen, dagegen man Ime diese Herrschafften auf ain Jar einzugeben verwilligt, sei anjezo gegen den Granerischen Khriegssvolkh auch vmb drej monat sold guet worden, vnd derwegen das nechst, das Eur Kay. Mt. solches widerumb angedeüt vnd daruber Dero verrer beschaid vnd Resolution begert werde, inmassen dann vnnser gehorsamisten ermessens Jer f. D. von der Hungarischen Hofkanzlei

¹⁾ I/III. f. 1.

auss thuen vnd sonder Zweifel Eur Kay. Mt. auf Dero Jerer Dt. desshalben gethane schreiben beanthwortten werden. Dann vnss, der alhieigen Hof Camer, haben Sy dieselben schreiben nit zukhomen lassen, ausser das Jer f. Dt. das erste durch den Herrn Muerpagten(?) vnss verlesen lassen mit vermelden, Jer f. Dt. die notturfft an Eur Kay. Mt. gelangen lassen wollten.

Vnd nachdem gleich damallen vnd nach beschechnem fuerbringen von denen Ambtleuten im Neüssoll ain aigner Curier mit schreiben, wie hiebey zusehen, khumen, darin Sy berichtet, das sich die einanthworttung beruerter Herrschafften an dem gestossen, das des Herrn Palffi dahin gefertigte leüt die zwen schain vmb 12 000 Taller, welche vermug der Abred von disem Pfandschilling auf das Obrisst Prouiandambt vndt die Walonen Depuirt, nit fuerbringen khüenen, die Sy doch vermüg gehabt beuelchs gegen einanthworttung der Herrschafften herausnemen solen, vnd derwegen beschaid begert, wess Sy Sich dissfalss verrer verhalten sollen, darbei Sy, die ambtleüt, dann auch angeführt, vnd vermaldt, mit wass wortten Herr Palffi Inen diseu aufzug verheben vnd wass fuer Protestation vnd betroung er durch seinen Secretarj fuerbringen lassen, haben Jerer f. Dt. wir derselben auch gehorsamist erindert mit dem vermelden, weil dem Herrn Palffi die Herrschafften noch nit eingeanthworttet, das gleich jezo die besste gelegenhait wäre, Eur Kay. Mayt. Resolution ain benuegen zuthuen vnd den Herrn Palffy seines darauf aussgelegten Pfandschillings halben hindanzuferttigen. Es seien aber Jer f. Dt. bei vorigem Jerem vorhaben verharret vnd vermaint, Sy wollen solches verrer an Eur Kay. Mayt. gelangen lassen vndt hieruber Dero verrere beschaid vnd Resolution erwartten dabei Sy vnss gnedigist haimbgestellt, ob wir diser Enr Mt. resolution denn Herrn Palffi eriedern vnd darbei vermanen wollten, das Er sich wegen einanthworttung diser Herrschafft biss auf Eur Mt. verrere beschaid vnd resolution gedulden wolte. Darauf wir nit vnderlassen, die Ambtleüt Eur Mt. jezigen Resolution zuerindern vnd Inen zubeuelchen, mit einanthworttung diser Herrschafften biss auf verrer Eur Mt. beschaid inzuhaltten vnd den Herrn Palffi zuuermanen, das Er sich diss-

falss noch ain Zeit vnd biss sol'che weitere Resolution eruolge, gedulden wolle.

Dieweil dann mervermeldte Eur Kay. Mayt. jezige Resolution. souil die widerzu Handenbringung dieser Herrschafften belanget, an Ier selbst lauter vnd ausstrukhlich, So hette ja vnnsers gehorsamisten erachtens derselben, sonderlich bei solcher gelegenhait der noch nit beschechnen einanthworttung vndt des verhandnen volligen Pfandschillings nachgegangen werden sollen, zumal solches vnnsers gehorsamisten erachtens one alle Jerer Dt. vnd dan auch sein des Herrn Palffi verschimpfung, schaden vnd entgeld beschechen hette mugen.

Dann ob gleichwoll in der Abred einkhumen, das Ime Herrn Palffi solche Herrschafften auf ain Jar eingegeben werden sollen, so ist doch Eur. Kay. Mt. Resolution vor der einanthworttung hieher gelangt, vnd weil sich dasselb Jar noch nit angefangen noch die einanthworttung in das werkh khumen, die sach vasst in denen terminis verbliben, alss ob mit Ime Herrn Palffy nicht geschlossen, sonder es noch res integra were, daher sich dann Jerer E. Dt. ainiches schimpfs nit zube-faren.

Wan zwar die Einanthworttung, vor vnd ehe die Resolution hieher khumen, beschechen were vnd man die widerlosung hernach furnemen oder dise Herrschafften Jemand andern geben vnd den Palffy zuruckhsezen wollte, khundte es villeicht ain ansechen haben, alss ob solches Jerer Dt. oder zu sein des Palffi schimpf geraichte. Aber also vnd solcher gestallt, wie oben vermeldt, vnd da solche widerlesung Euer Eur Mt. selbst begert wierdt, khan es vnnsers gehorsamisten erachtens fuer so schimpflich weder fuer ainen noch den andern thail gedeuttet oder angezogen werden.

So hat Herr Palffi dessen in ander weg gleich so wenig zu entgeldden, dieweil Er dissorts ainichen vncossten weder auf das anbau bei disen Herrschafften, noch andern Wierdtschafften angelegt, sondern bloss den Pfandschilling der 30.000 Taller vnd zwar denselben auch nit vollig, sonder nuer 18.000 Taller, so er mit gross Schutzen vbergeben; vmb die vbrigen 12.000

Taller muess er erst schein fuerbringen, wie vnd wass gestallt Er dieselben in Eur Kay. Mayt. ambter guet gemacht. Wie dann auch Er Herr Palffi nit vrsach hat sich zubeschweren, alss ob-er die nitt Gross Schutzen vbergebne 18.000 Taller biss-hero mit schaden oder one ainiche nüesstung entratten müessen, dieweil vndter denselben 18.000 Taller 12.000 Taller vmb dargegebenen Wein begriffen, deren er allererst zu end Februarij khünfftigen 96. Jars bezallt hette sollen werden, die bezallung aber solcher 12.000 Taller vor derselben Zeit erlangt, Er auch die vbrigen 6000 Taller nit mit Parem geld, sonder mit ainem schein an den Behaimischen Zallmaister in vnd mit seinem khriegssverdienen richtig gemacht, welche gleichwoll durch Ine, den Behaimischen Zallenmaister, par erlegt worden.

Das dann fuergeben werden will, alss ob man dise Handlung wegen der Vessten Gran vnd damit man das Kriegssvolkh aldort bestellen vnd dasselb seiner bezallung auf drei monat versichert sein mügen, schliessen müessen, da haben Eur Kay. Mt. auss vorigem vnnserm schreiben gnedigist verstanden, wass es damit fuer ain gelegenhait hat vnd auss wass vrsachen dergleichen versicherung der khriegssbesoldungen voran hinauss bisshero nie gebreüchig gewesen, vill weniger thuelich oder auch muglich solches hinfuero in gebrauch khumen oder zu ainer beschwerlichen Consequenz damit ainen anfang machen zulassen. Vnd weil dann dem Herrn Palffi mit denen 18.000 Tallern von dem guet Gross Schutzen der erste monatsold auf dises khriegssvolkh richtig gemacht worden, Er auch von den vbrigen 12.000 Tallern seinem jezigen Fürgeben nach die 6000 Taller auf bernuertt Kriegssvolkh verwendet, so khunnen wir demnach nit befinden, das dise Granerische Handlung Eur Mt. von Widerlösung diser Herrschafften abhallten solte mugen, dieweil dieselb Granerisch mit der Alltsollerischen Handlung nichts gemain hat vnd wass Er Herr Palffi auf dise Herrschaft aussgelegt, Ime anjezo par wider bezallt vnd guet gemacht wierdt.

Derweil dann weder Fer E. Dt. noch Herr Palffi bei diser handlung vnd inswerkhsezung Eur. Mt. Resolution schimpf oder schaden zuegewartten vnd da die ablosung oder wider frei-

machung diser Herrschafften auf dissmal vnd bei der anjezo fuergefallenen gelegenhait nit beschechen, sonder dieselbe dem Palfi eingeanthwortt werden sollen, die widerlosung zukhunfftig besorglich vill beschwerlicher vnd vnmuglicher sein wurde, So hielten wir gehorsamist darfuer, Es sollten Eur Kay. Mayt. vneracht dessen, wass etbo derselben der herr Palfi oder andern von seinetwegen darwider Fuerbringen mochten, bei Jerer vorigen vnd nechsten Resolution mit Freimachung vill beruetter Herrschafften allerdings verharren vnd im wenigsten nit dauon weichen. Wie dann Er Herr Palfi, wan Er dieses Eur Mt. so entlichen willens erindert, sich demselben billichen accommodieren vnd vnderwuerffig machen vnd die sach weiter nit difficultieren sollte, dessen Er dann auch auf obgehorthen beuelch khaine genuessame vrsachen hette, die weil Ime offtermeldter massen hierauf weder schimpf noch schaden beruehet.

Wass den Pfandschilling der 30.000 Teller belangt, da ist man bereit in denen Perkhstetten mit 15.000 Tallern gefasst vnd hat man gleichwoll verhofft, es sollten die vbrigen 15.000 bei denen Kupferkheuffern erhandlet werden. Es ist aber bei denselben bissfero nichts zuerhalten gewest, Sy wenden allerlay entschuldigung fuer, alss die jezigen beschwerlichen leuff, den hohen vasst vnerschwinglichen monatlichen verlag, die wenigmachung der khuepfer, mit denen Sie doch auf stelchten (?) vnd dieselbe vmb der vnsicherhait willen auss den legern nit fortbringen khundten, vnd ist also auf dieselben dizfalss wenig hoffnung zumachen. Es hat sich aber Alfonso Bosin mit ainer handlung angemeld; die haben wir mit Jerer E. Dt. gnedigistem vorwissen dahin geschlosen.

Alsz nemblich und nachdem derselb durch Eur Mt. Ao. tc. 84 mit 8200 fl. neben 7 per Cento Interesse auf den Kupferhandl verwisen und sich anjezo Hauptguet und Interesse ungeuer auf 14.000 fl. erstrekken soll, das Er sich zu denselben 15.000 Teller in parem geld dergestaldt darzugeben verwillige, das Er um disen zwaien Possten auf den Abtrib der zwaier Dreissigist Tiernau und Wardperg verwisen werde und Er an solcher Summa im khunfftigen 96. Iar die 17.000 Tal-

ler, das ubrige in dem volgenden 97. Iar abtreiben müge. Die 15.000 Taller Pargeld soll man Ime. bisz Er dieselben abtreibt, mit auch 7. Pro Cento verzinsen.

Die oxen soll Er einkhauffen, wan und wo er will, und Ime durch die Hung. Camer khain eintrag beschechen, sich auch dieselb deszwegen genuugsamb gegen Ime verschreiben. Und solcher gestallt khundt man unnsera gehorsamisten erachtens zu den ubrigen 15.000 Tallern khumen, wie dann gedachter Bosin erbiettig, dieselben in wenigen Tagen zuerlegen. Mit disen und vorigen 15.000 Tallern khan man den Herrn Pálffi von disen Herrschafften ferttigen, welche gelegenhait villeicht in khunfftig nit mehr also fúerfallen nochte. Derowegen in albeg vonnöten und Eur Mt. desto mehr ursach haben, das Sy diszfalsz bei nechster. Ierer Resolution verharren und auf die hinferttigung gedachts Herrn Pálffi in Dero verrern Resolution gegen Irer Dt. tringen. Deren wir abee hiemit weder masz noch ordnung geben wollen, sonder Eur Mt. haben sich Irres verrern genedigsten Willens zuentschliszen.

Wien, den 23. Xbris Ao. 45.¹⁾

925. 1595. decz. 23. *A cs. kamara Pálffyhoz. Ó-Zólyom és Döbrény elzálogosításáról.*

Wollgeborner, besonders lieber Herr und freundt. Der Kay. Mt., unnsera allergnedigisten Herrns, Ambtleüt im Neusoll haben unlangst berichtet, welchermaszen die einanthworttung der Herrschafften Alltsoll und Döbring darumben nit beschechen mügen, das des Herrn dahin geordnete leüt die zwen schein per 12.000 Taler, welche vermug der zwischen Ierer Dt. und dem Herrn deszwegen aufgerichteten Abredt auf das Prouiandambt und die Walonen deputaiert, nit fürbringen khunen. Und haben zwar beruerte Ambtleüt im beuelh gehabt, solche schein gegen einanthworttung der Herrschafften abzufordern und herauszzunemen.

¹⁾ Cs. k. l.

Dieweil wir aber gleich damallen, alsz unnsz solcher bericht von Inen, denen ambleuten, zukhumen, auch Ierer Kay. Mt., Resolution, angeregte Herrschafften betreffend, empfangen, darinnen nun Ier Kay. Mt. unnsz ausztrukhlich angedeut und zuuerstehen gegeben, obwol Ier F. D. Erzherzog Matthiasz, unnsr gnedigister Herr, mit verpfendung angenegter Herrschafften fuergangen und mit dem Herrn gar auf dreissig Tausent Taller geschlossen, da Sy doch ausz etlichen Ierer Dt. angedeutten Ursachen in die alienirung weder diser noch anderer Ierer Herrschafften daran denen Perkhwerkhen gelegen, verwilligen khünnen, sondern das nochmallen Ierer Kay. Mt. entlicher will und mainung, das dieselben bei Ierer Kay. Mt. Handen behalten, auch angeregte Herrschafften Alltsoll und Döbring ungeacht der alberait beschechnen einanthworttung von dem Herrn alsz bald wider ubernomben red zu Ierer Kay. Mt. handen eingezogen werden sollen. Darbei unns nun Ier Kay. Mt. gnedigist beuelchen, weil solches ausz etlichen darbei angedeutten mitlen, mit welchen man von der Kay. Mt. wegen in Werkh beschechen khan, das wir demnack den Pfandschilling zahlen und dise widerlosung in richtigkhait bringen sollen.

Inmaszen der Herr solches allesz ausz abschafft Ierer Kay. Mt. Resolution hiebei zuuernemen, So haben wir demnach dem Herrn solche Resolution, deren original sonst bey denen Neusollerischen Ambleütten zufinden, freundtlichen Communicieren wollen, und hette unnsz gleichwoll nach empfangung derselben anderst nit gebüert, dann dieselb also würkhlichen zuuobziehen und dem Herrn seinen Pfandschilling, souil Er daran auszgezallt und richtig gemacht, auszzuzallen, Inmaszen dann solches vill füeglicher anjezo und vor der einanthworttung, alsz hernach beschehen khündte. Nachdem aber Ierer F. Dt. dise sach widerumb an die Kay. Mt. gelangen lassen und derselben verren beschaidt daruber gewartten wollen, so ist gleichwoll die einanthworttung ermeldter Herrschafften mitlerweil eingestellt worden, den Herrn haben wir aber dessen hiemit erindern und benebens freundtlich ersuechen wollen,, Er wolle sich diszfalsz noch ain Zeit lang undt bisz von Ierer Kay. Mt. weiterer

bescheid eruolgt, gedulden, stehet auch bey demselben, ob er zuersparung des uncosstes seine deszhalb in Alltsoll geordnete leut wider abfordern will.

Thuen unnsz damit baiderseits in den schuz des Allmechtigen beuelchen. Wien, den 23. Xbrisz Ao. 95. An Herrn Niclasen Pálffi.¹⁾

926. 1595. decz. 24. *Mátyás fhg. Pálffyhoz ennek pénz-kövelele ügyében.*

Pálffy kövelele fejében 10 ezer tallért kíván a kir. kincstártól; mivégből Mátyás főherczeghez fordult.

Mátyás értesítette Pálffyt, hogy a kívánt összegre nem kaphat kölcsönt Bécsben s megkereste Pálffyt, hogy a pénzt ő vegye fel másutt kölcsön; Mátyás fog neki a császári kincstárnoktól kötvényt küldeni, mely 4 hónap mulva folyóvá lesz teendő.

Pálffy a pénzt azután Bécsben v. Nürnbergben fogja felvehetni.²⁾

927. 1595. decz. 26. *Mátyás fhg. Pálffyhoz Ó-Zólyom zálogbaadásának sürgetése a királynál.*

Pálffy Mátyáshoz egy izben intézett levelében kifejezi neheztelését, hogy az ó-zólyomi vár zálogba adása ennyire halasztatik.

Mátyás menti magát e halasztásra nevezve, megemliti, hogy a király a vár zálogbaadására nézve különféle nehézségeket hoz elő.

Mátyás főherczeg külön futárt küldött Rudolf királyhoz azon czélból, hogy ezt a vár zálogbaadására rábirja.

A főherczeg biztatja Pálffyt, hogy ajánlatát a király elfo-

¹⁾ Cs. k. l. — ²⁾ I/III. f. 1.

gadja s méltányolni fogja Pálffy érdemeit. Ha kérelme sikertelen lenne, erről Pálffy legközelebb értesítendi.

Hazafias szolgálataiért elismerését igéri, s kéri őt, hogy türelmét el ne veszítse.¹⁾

1596.

928. 1596. január (?). *Hadügyi rendelet.*

Pálffy rendeletet kapott a vallon lovasok költözködése és áthelyezésére nézve.²⁾

928/a. 1596. január 22. *Esztergomból. Pálffy M. Mátyás főherczeghez az óbudaiaiak megszabadításáról.*

A főherczeg még élénken fog emlékezni arra, mily gyakran, nevezetesen 1594. évben Esztergom kétszeri ostromoltatásakor könyörögtek legyen az ó-budaiaiak, hogy helyükről szállitassanak el. Mindenki előtt nyilvánvaló, hogy ezen elszállitásból a törökökre nagy kár háramlott volna. Az elszállitást a mindenkor fenyegető veszély miatt nem lehetett végrehajtani. Hozzám intézett gyakori esdő kérésüket nem teljesithettem, mivel felette kevés katonám volt; végül egy levelet küldöncz által intéztek hozzám (f. hó 4-én kelt) melyet én fenségednek elküldök. Ezután nem sokára ismét két küldönczöt küldtek. Nem állhatván többé ellen kérésüknek, Kezy Jánost 16 lovasal küldtem kémlelni, nem forog-e itt fenn valamely árulás? Miután ilyent nem fedezett fel, Sodiery Istvánt hasonló megbizással küldtem ki; ennek visszatérte után Thury János Pósmegyerre lovagolt kipuhatolandó, nem lappangnak-e valamely állomáson a törökök? Midőn minden árulást kizártnak talált lovasaim s gyalogosaim odamentek s minden ingó holmit elszállitottak; a pósmegyeriek is velők jöttek; ezeknek elébe én magam mentem s hála Istennek 2066 lelket hoztunk haza. 175 szekéren hoztuk, melyekben majd 12, 10, 8, majd hat ökör volt befogva és egy lelket sem hoztunk hátra. Ezenkívül sok

¹⁾ I/III. f. 1. — ²⁾ K. 1.

marhát hoztunk anélkül, hogy valaki kárt szenvedett volna. Isten legyen ezért dicsérve. A pesti, budai s a szomszéd végvári törökök közelebb vonultak ágyúikkal; a beglerbég s a budai basa is velük voltak, de a mi Istenünk velünk volt.

Ha a számomra rendelt katonaság velem van vala, ügyeztem volna minden lehető megkísérteni, így azonban sok nagy vágyamról lekellett mondanom.¹⁾

928/b. 1596. január 22. Esztergomból. Pálffy M. Mátyás főherceghez hódoltság és rabok ügyében.

Buda és Pest lakószai megkapták Pálffynak azon rendeletét, melyben tőlük a király nevében országos adót követel. 1595. december 27-én Pálffyhoz intézett levelükben fölmentést kérvén ezen szokatlan adótól említik, hogy a keresztény foglyokat mindeddig szükséges élelmi szerekkel ellátták vala.

Ez okból Pálffy akkép egyezkedjék a főherceggel, hogy az adótól annál inkább mentessenek föl, miután jól tudja, menyit kell a töröktől szenvedniök.

Ezeokról értesülvén a budai csonkatoronynak keresztény rabjai, hozzájárultak a budaiak és pestiek kéréséhez ugyancsak ezeknek fönt említett segélynyújtását bizonyították s említették, hogy némely keresztény rab a törököktől egész éven át egy falatot sem kap. Pálffy mindezekről értesítvén a főherceget, rendeletét kérte. Pálffy megelégedését fejezi ki a hódoltság előmeneteléről, sajnálatát nyilvánítván a király patens levelének elmaradása fölött, mely oknál fogva több szándékolt vállalatról le kell mondania.²⁾

928/c. 1596. január 25. Esztergomból. Pálffy M. Mátyás főherceghez a korponai vallon lovasok bűnös kihágásairól.

Pálffy nem hiába vonakodott a vallon lovasok szolgálatát elfogadni s ezeket kapitánysága területéről eltávolítani kérte.

¹⁾ H. I. német másol. — ²⁾ H. I. német másol.

Ennek oka e lovasok rakonczátlansága és engedetlensége. A főherczeg láthatja a Pálffy által küldött levélből, milyen istentelen életet élnek és szodomiai bűnöket visznek véghez. Pálffy Istenért s az utolsó ítéleten való felelősségért nemkülönbén a hadügy érdekében hathatósan kéri a főherczeget, hogy e súlyos vétségeket büntesse meg, Pálffy a lovasok kapitányát is azzal vádolja, hogy erélytelensége által e bűnöket növelte.

A vallon gyalogosokról előnyösen nyilatkozik. A vallon lovasok kapitányának az említett vétségek megbüntetése végett már irt, de nem volt reménye a kívánt eredményhez.

Pálffyt a főherczeghez intézett levél irására Korpona város elüljárósága 1596. január 23-án kelt panaszos levele indította, melyben az elüljáróság keservesen panaszkodik a vallon katonákra, fajtalanság, az asszonyok és leányok megbecsületése miatt.¹⁾

A vallon lovasok január 21-én érkeztek Korponára. Mátyás főherczeg január 31-én irt a királyhoz, hogy a vallon lovasok kihágásait megakadályozza s hagyja meg Schvarzenberg főkapitánynak, hogy őket féken tartsa.

928/d. 1596. január 26. *Esztergomból. Pálffy Miklós Mátyás főherczeghez egy támadásról s haditervről.*

Pálffy mult pénteken 180 huszárt 300 magyar zsoldost (Knecht) kik között 36 vallon gyalogos is volt, Buda felé küldött azon parancscsal, hogy 80 huszár mint előcsapat közelebb menjen Budához s itt a török őrséget támadja meg, a többiek vagy egy mérföldnyi távolságra Budától üssenek tábort. Budánál a törökök egész délig nem mutatkoztak. A magyar katonák ezután egyesülvén a gyalogság egy biztos útra vonult, a törökök ezután mutatkoztak, kiket a magyarok a kapuig visszaűztek s közülök csak két élő embert s néhány

¹⁾ H. I. német másol.

lovat fogtak el, ezenkívül 1400 birkát fogtak el s ezeket ide is hajtották. Pálffy sajnálkozik a fölött, hogy a német lovasok és gyalogosok nem állhattak rendelkezésére, mivel különben nagyobb eredményre vállalkozott volna.

A keresztény foglyok Budára nyilakat és más fegyvereket kértek Pálffytól. Szándékuk volt szabadulásuk esetén Budát több helyen fölglyujtani. A foglyoknak már egy hajójuk volt, melyen a Dunán át menekülni akartak. Elhatározták, hogy Budán alól fognak hajóra szállni s ezután szárazföldre lépni. Ide kérték az én embereimet és pedig a budai és pesti oldalra, kik őket elszállítandók lettek volna. Pálffy ez ügyben minden lehető szorgalmat és óvatosságot akart kifejteni. Az említett szabadulási vállalatban főtenyezőkép szereplő két fogoly részére váltság-díjuk kieszközlésének ürügye alatt menedéket kért. Ha meggyőződik, hogy az említett vállalatban csalás nem lappang, ennek végrehajtását meg fogja kezdeni.

Pálffy azonban nem rendelkezett a kívánt nyilakkal és egyéb fegyverekkel s ezeknek készítése sok időt venne igénybe, miáltal a célba vett menekülés meghiúsulhatna. Ez okból kéri a főherceget, hogy a szükséges fegyvereket a király fegyvertárából mielőbb szolgáltassa ki.

Ezután kéri a főherceget, hogy mielőbb küldje le Sprinzenstein urat vagy valamely más építőmestert, hogy a jó időjárásban az épületek javítása előre haladjon. Pálffy kérései megtagadásának esetében minden felelősséget elhárít magától.¹⁾

929. 1596. febr. 9. *Esztergomból Rudolf királyhoz Pálffy M. hadügyben.*

Pálffy olasz nyelven irt hadi tudósítást küld Rudolfnak, melyet hozzá küldtek volt, s egyúttal jelenti: hogy minden hadi mozzanatról pontosan fogja tudósítani a közügy érdekében.
(Hadi ltár. ered. német.)

¹⁾ H. l. német másol.

929/a. 1596. február 13. Esztergomból. Pálffy M. Mátyás főherczeghez egy hadi összeütközésről.

Éppen e perczben hozták Pálffyhoz Zalu agát (Pálffy ez agát Pálffy Pál „Gesell-jének“ nevezi) ki a keresztényeknek az egész vidéken legveszedelmesebb ellensége volt. Nincs annyi hajszál a fején mennyi keresztény gyermeket elrablott vala. Pálffy ezen éjjel fogja őt fölakasztatni és Plutóhoz küldeni.

Pálffy gyalogos katonái közül 95-en 6 mérföldnyire Buda alá mentek remélvén hogy az elvonult Beglerbég arra fogja küldeni holmiját. De a törökök kikémlelték s vagy 500 török lovas Buda, Pest, Váll és Zsambékról utánuk iramodott. Észrevevén ezt Pálffy katonái egy erdőcskébe vonultak hová őket a törökök követték. Ezután csatára került a dolog s egész napig viaskodtak; a törökök közül 48-an hulltak el és sokan megsebesültek. Egy megbízható budai ember jelentette Pálffynak: hogy a sebesültek közül csupán Budán 40-en temettettek el kiket ő látott. Pálffy katonái közül csak 3-man maradtak halva; ketten Pálffynak saját szolgái voltak s mintegy 30-an sebesültek meg, a többiek szerencsésen már visszaérkeztek. Pálffyhoz elhozták azt a ráczot is kire a főherczeg emlékezhetik, kit gyakran küldtek volt ki a török táborba kémlelésre. Pálffy 80 tallérért vette meg.¹⁾

929/b. 1596. Márcz. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy Ó-Zólyom várát beiratkép kapja.

Pálffy 30 ezer tallért adott kölcsön a kincstárnak, mely összegnek fejében Ó-Zólyom vára inscriptioját kérte.

Pálffynak ezen kérését Mátyás főherczeg is levelileg támogatta a királynál. Miután levelére sokáig nem kapott választ, értesítette Pálffyt, hogy szándékozik neki Ó-Zólyom várát, — a király által kiadott kötvény alapján haszonélvezetül átadni, míg

¹⁾ H. I. német másol.

a kincstár a Pálffytól kölcsön kapott 30 ezer tallért vissza nem fizeti.

Mátyás fölszólította Pálffyt, hogy az említett kölcsönről számlát terjesztszen az udvari kamara elé.¹⁾

930. 1596. márcz. hó. Pálffy bíró szerepe.

Pálffy e hónapban megbízást kapott azon sérelmek megvizsgálására, melyeket a kecskeméti marhakereskedők a palánki katonák részéről szenvedtek.

Ugyanezen hóban hasonló meghagyást kapott az esztergomi, hidvéghi és drégelyi lakósoknak viszontagságaira nézve.²⁾

931. 1596. márcz. 22. Rimaszombat. Báthory Zsigmond Pálffyhoz. Bizalmas levél.

Báthory Zily György úr által levelet küldött Pálffyhoz.

Zily volt megbizva, hogy mondja el Pálffynak: mikép folyt Báthorynak utazása, midőn Pálffytól elvált.

Báthory márcz. 21-én békével és jó egészségben érkezett Rimaszombatba, honnét minden küzdelem nélkül haza utazni szándékozott.

Báthory Pálffynak tapasztalt szeretetébe és jószívűségébe ajánlotta magát.³⁾

932. 1596. márcz. 22. Mátyás Pálffyt fontos ügyek közlése végett Bécsbe híván azon óhaját fejezi ki, hogy őt mielőbb viszontláthassa.⁴⁾

933. Pálffy Miklós végrendelete 1596. márcz. 30. Pozsonyban.

Pálffy Miklós 1596. márcz. 30. Pozsonyban a királyi személynök jelenlétében következő végrendeletet tett: Ha a török

1) I/III. f. 1. — 2) M. K. 1. — 3) I/III. f. 3. (magy.) — 4) U. ott.

elleni háborúban a csatatéren maradna, holttestét a jezsuiták bécsi templomába a főoltár előtt szokásos istenitisztelet mellett temessék el; hitvесе mig nevét viselni fogja, minden ingó és ingatlan birtokának úrnője legyen. Gyermekeit helyesen rangjukhoz illően és kath. vallásban jámborul neveltesse. Hitvесе minden fölösleges butort és ingóságot lehetőleg hamarabb adjon el s ezeknek pénzértékével Pálffy Miklósnak a közügyek szolgáltatában tett adóságait fizesse ki s az elzálogosított községeket visszaváltván Vöröskő várához csatolja.

Pálffy Miklós a királytól zálogul nyert Stomfa várát Illésházy Istvánnak elzálogosította volt; végrendelete szerint Vöröskőnek jövedelméből tartoztak az örökösök a zálogváltáságot kifizetni. Szintén Vöröskő jövedelmeiből Katalin leánya részére 1000 frt téteness félre s az ekkép egybegyűlt összeg férjhezmenetelekor atyai örökrész gyanánt szolgáltatassék ki neki.

Vöröskő várát tartozékaival együtt figyermеkeinek hagyományozta az elsőszülöttségi-jog fentartásával, és pedig akkép, hogy a legidősbб fiu fogja mindig egész Vöröskő uradalmát birni és kormányozni, a többi testvérek pedig annak jövedelmeiben fognak részesülni.

A fiörökösök magvaszakadta esetében, Vöröskő birtoka a leányágra száll.

Pálffy Vöröskő föntartására s hadi készleteinek fedezésére Cseszte mezővárosának jövedelmeit rendelte. Szolgáinak fizetését egy havi járulékkal gyarapítani rendelte.

Rangjához s állásához illő siremléket kívánt magának emeltetni, mely célra a török foglyok váltságdíját hagyta. A hitvесеvel kötött egyezséget érvényesnek nyilvánította. A királynak s Mátyás főherczegnek 1—1 nemesfajú lovat hagyományozott.

Végrendeletének végrehajtóiul Fejérvöy István nyitrai püspök, Illésházy István országbirót és Joó János tanácsost rendelte. Ezeknek valamint Rumpff Wolfgang és Trautson Pál Sixtus tanácsosoknak 1—1 lovat hagyományozott.¹⁾

¹⁾ P. A. I. Lad. 9. F. 3. N. 6. hit. más.

934. 1596. márcz. 31. Mátyás fhg. a kir. kamarához
Pálffy fizetése ügyében.

Pálffy komáromi kapitányi és kir. tanácsosi fizetési hátralékát ökrök hajtása által kérte kiegyenliteni. Mátyás főherczeg ez okból kérdezte a királyi kamarát: mily összeg jár Pálffynak a kamarától az említett hátralékok czimén.¹⁾

934./a. 1596. ápril 5. Ujvárból. Pálffy M. Mátyás
főherczeghez a töröknek nagy hadi készületeiről.

Egy biztos ember ez éjjel egy megbízható törököt küldött Pálffyhoz, ki Pálffyt eddig soha sem csalta meg. Ez hírül hozta: hogy mult szerdán, azaz ápril 3-án a natáliai beglerbégnak kihájája Konstantinápolyból Budára eddig nagy titokban tartott következő írásbeli újsággal érkezett. Márczius 16-án a török császár az adrianápolyi kapu előtt ütötte fel sátorát. Mehmet basa ki Bihali basa feleségét birja s harmadik vezér a sátorokkal fölfelé fog vonulni; Mamhut basa Boszniába vonul; Berdis egy Ermichius és szerbiai basa; Aly basa a sereggel megy; Hassan basa Mehmet basának fia ki jelenleg Görögországban beglerbég Erdély ellen megy s tatárokat is visz magával. Siaus basa Konstantinápolyban marad mint helytartó s a török császár személyesen fog számos tatárral Sinán basával és Cigalával Győr ellen és innen Bécs ellenében szerencsét megkísérteni. A budai basa péntekre közös imát rendelt, mely után hadi ujságot bizonyosan kihirdetni fogja.²⁾

935. 1596. ápril 18. Pálffy számadása.

Pálffy Miklós Ujváron sajátkezűleg állított össze egy számadást, melyben felsorolvák azon kiadások, melyeket Pálffy a

1) O. l. — 2) H. l. német másol.

bányavárosokban s Esztergomban levő katonaságra előlegezett volt. E kiadás összege 27686 tallért s 80 denárt tett.

A kincstár ez összeget a cseh s morva adóból utólagosan térítette meg Pálffynak.¹⁾

935. a. 1595. ápril 22. *Esztergomból. Pálffy M. Rudolf királyhoz a török császárnak rendkívüli támadásáról.*

Pálffy egy megbízható személy közlése nyomán értesíti a királyt: hogy a török császár anyjának közreműködésével mindenkép azon volt, hogy Konstantinápolyban maradhasson, mindazonáltal a Muffti s a Hoggiák midőn a császár Szoliman nevű fia körülmetéltetett hathatósan buzdították s intették a császárt, hogy személyesen vonuljon a háborúba. A császár erre módosította szándokát: hogy Adrianápolig fog menni s innen minden intézkedést fog véghezvinni; s ha a szükség magával hozná ezen túl is kész lenne személyesen segédkezni.

A mint ez nyilvánosságra jött, azzal fenyegették titokban a császárt: hogy fiát vagy a tatár kánt vagy valakit a Mohamet nemzetségből császárrá fognak tenni.

A császárnak ezek után elkellett magát határozni, hogy személyesen fog kivonulni. Az azsiai sereg Bursától Konstantinápoly felé márczius 18-án legelőre bocsátotta lovait s egyéb marháját, s ha ezek 21 napig legeltek csoportonként fognak Belgrád felé haladni. Még egy török császár sem rendelkezett ily nagy hadsereggel. Ágyuik és élelmi szereik fogyatékosak. A Budán, Belgrádon, Fehérvárott s más végházakban volt régi törött s hasznavehetlen ágyúkat elvitték s Belgrádon sok új ágyút öntetnek.

A császár Egyiptomból s más honnan számos s különmemű élelmi szert rendelt s ekkép kétségtelen, hogy maga a császár akar Győr s Bécs ellen vonulni.

A tatárok is nagy számban fognak jönni legnagyobb részük Erdély s Temesvár ellen.

¹⁾ I/III. f. 5.

Pálffynak 82 lovasa Tatánál volt s tegnap későn értek haza. A törököknek legelőn levő lovaikat és ökreiket elvitték, néhány törököt lemészároltak s egy előkelő törököt elfogtak; azt mondják, hogy a janicsároknak főnöke. Pálffy ezekután hathatósan kéri a királyt, hogy a török támadás ellenében haladék nélkül kellőleg intézkedjék.¹⁾

935/b. 1596. ápril 28. Pálffy M. Mátyás főherceghez a török császárnak hadi útjáról. Újdárról.

Biztosra vehető, hogy a török császár május 4-én személyesen vonul ki Konstantinápolyból, hogy Belgrádnak tartson s hadi útját innen tovább folytassa. A főherceg tudni fogja mi-kép kell az ellenséggel szembeszállni. Pálffy egész Belgrádig küld kémeket. Esztergom várában egy csöpp víz sincs s az élelem is igen csekély, a mint erről Pálffy már előbb is többször irt, de sajnos, eddig választ nem kapott. Ő elhárít magától minden felelősséget, mert Isten tudja, hogy ő megtette a magáét.²⁾

935/c. 1596. május 2. Esztergomból. Pálffy Mátyás főhercegtől a katonaság részére fizetést kér.

Pálffy másolatban küldte el az erdélyi fejedelemnek a törökök és tatárok hadi készületeiről szóló levelét. Az eredetit a királyhoz küldte.

A nagy szükség miatt akarva nem akarva kényszerült a katonaságnak megengedni, hogy lovaikat néhány napra legelőre hajtassák; de csak oly messzire, hogy egy nap alatt visszaérkezessenek. Mintán a katonaság eddigi insége mellett alig fog hadakozhatni, kéri a főherceget, hogy a hadi zsold kifizetését sürgesse. Az erdélyi fejedelem követét szóbeli és írásbeli vigasztalással küldte el.

¹⁾ H. I. eredeti német. — ²⁾ H. I. német ered.

Egy biztos kémthől értesült, hogy Czaiffer basa már kivonult Belgrádból és pedig ápril 29-én kellett volna már kivonulnia, hogy Buda felé tartson.¹⁾

936. 1596. május 9. Fehérvárról. Báthory Zsigmond
Pálffytól a török ellen segélyt kér.

Báthory már előbb tudatta Pálffyval, hogy a törökök és tatárok Temesvár mellett gyülekeztek és kérte vala, hogy a királytól ígért hadsegély mihamarább leküldessék. Miután a törökök és tatárok most Lippa vidékét rabolják és pusztítják s Lippát erősen ostromolják és lődözik, ismételve kéri Pálffytól az ígért hadsegélyt, mely Váradnak jöhet Lippához. Báthory seregének egy részét már előre elküldte s a törököt erősen megtámadni ígéri.²⁾

936/a. 1596. május 12. Újvárból. Pálffy Miklós a hadi
tanácshoz a török elleni védelemről. Némely hadi hír.

Hivatkozva a haditanács azon utasítására, hogy a törökök elleni védelemre készen legyen, kijelenti, hogy a vallon lovasokon kívül nincs más rendkívüli katonája, s a lovak jobbadán legelőn vannak. Pálffy kész mindent megtenni, ha elegendő segélyt kap.

A vármegyék katonasága nem gyülekezik, miután a rovatolók nincsenek készen. Pálffy ezeket naponkint inti, de ők, a dikátorokra panaszkodnak, a kamara pedig amazokra. Kivánatosnak tartja, hogy a király a vármegyéket intse meg s hogy Pálffy gyalogosokat fogadhasson. Pálffy 4000 frt előleget óhajt. Ő ideje korán irt s a védelemre szükséges lehető előkészületeket megtette. Reményli, hogy az ellenség ha eljön, nem fogja őt alva találni. Pálffy panaszkodik betegségről s készül tisztító orvosságot használni s eret vágatni. Ezután Esztergomba akar vonulni.

¹⁾ H. I. német másol. — ²⁾ H. I. német másol.

Vidffy Vit május 11-én értesítette Pálffy, hogy Pesthez mintegy 4000 tatár érkezett s itt táboroz. Pálffytól kért utasítást, mikép védje ellenök a szegény népet.

Bory Mihály május 12-én reggeli 7 órakor nyert biztos tudósítás szerint Nógrádról hasonlókép irt Pálffynak a Rákosnál táborozó tatárokról, kiknek száma azonban csak körülbelül 500. Ezek között vannak törökök és rácok is, kiknek azonban tatár öltözetük van. Szándékuk Balassagyarmatnál átkelni. Bory meghagyta a vallonoknak, hogy lefelé vonuljanak; ő majd azután megfogja őket támadni.¹⁾

936/b. 1596. május 23. *Mátyás fhg. Pálffyhoz Mátyás a prágai út eredményéről értesítette Pálffy.*

Mátyás tudósítja Pálffy, hogy mult vasárnap Prágából Bécsbe érkezett. Panaszkodik, hogy Prágában az ismeretes ügyekben nem sokat végzett.

Rudolf ismét átadta neki a generalatust noha roszakarói a királyt erről lebeszélni akarták.

Mátyás tapasztalván, hogy az előadott jelentések szerint ez idén csak későn lehetend táborba szállni, hogy a főhivatalok még mostanáig sincsenek betöltve s a pénznek s más készleteknek hiánya igen nagy, — elhatározta magát a király kívánságának eleget tenni s Magyarországnak valamint az osztrák tartományoknak kormányzatát magára vállalni.

Mátyás a kormányzat átvétele előtt Tirolban szándékozik tartomány-gyűlést tartani.

A király Mátyást igen szívesen fogadta Prágában, többször adott neki kihallgatást s kíséretével együtt fényesen megvendégelte.

Midőn a legközelebb folyt táborozás jött szóba, Mátyás a királytól elég világosan megértette: hogy majdnem mind annyi előkelő férfiú, ki Mátyással táborozott — de főleg Pálffy személye — a királynál igen rosszul van jellemezve. Mátyás azon-

¹⁾ H. I. német másolatok.

ban kimentette Pálffy, mire a király, Pálffy személye iránt különös meglegedését s kegyességét mutatta. Midőn a főhivatalok betöltéséről szó volt, Mátyás mindenekelőtt Pálffy ajánlotta, kit Rudolf ezután előmozdítani ígért.¹⁾

936/c. 1596. május 28. Esztergomból Pálffy Miklós kémek ügyében.

..... Mi Pálffy Miklós vöröskői szabad úr, Pozsony- és Komáromvármegyéknek főispánja, Magyarországon római császár ő felsége főkomornyikja és tanácsa, Dunán innen azon Magyarországnak fő generálisa, Ujvár-, Komárom- és Esztergom végházaknak főkapitánya. Minden rendbelieknek kapitányoknak, viczekapitányoknak udvarbiráknak, tisztartóknak, ispánoknak, biráknak és polgároknak s egyéb renden valóknak a mi levelünk által adjuk tudtokra. Hogy a budai basa bocsátott mostan ki Budáról két kémeket, megkémlelni az országot mit cselekesznek, egyik koldus ruhában, az fél lába sánta és fából vagyon csinálva, az másik épp lábú. Azért hadjuk és parancsoljuk, hogy vigyázván megfogjátok őket mindenütt és oly őrzés alatt, hogy el ne szaladjanak mindjárt ide küldjétek hozzánk, ide hozván mint olyan istentelen és országárulóit megakarjak börtötni. Ebben sehol egyebet ne cselekedjete. Isten velük.²⁾

937. , 1596. május 30. A kir. kamara a szempczi harminczadnak Pálffy pénzköveteléről.

Miután a Pálffy által Heffleiner Ferencz bécsi ügynök részére 1593. július 3-án engedményezett 3800 frtot a szempczi harminczad ki nem fizette, a kir. kamara meghagyta ennek, hogy az engedményezett összegnek felét u. m.: 1900 frtot fizesse ki, de ne feledkezze meg ennél a katonai s egyéb fontosabb fizetésekről.³⁾

¹⁾ Kőrmöczbányai levéltár 26. 13. 2190. — ²⁾ I/III. f. 1. —

³⁾ N. Muz.

A kir. kamara Pálffy e hónapban a legközelebbi mult országgyűlésen határozott dikákról értesítette; továbbá előterjesztette neki a praedialis nemesek által Sárkány János ellen emelt panaszokat.¹⁾

938. 1596. jún. 6. Miksa fhg. utasítása Pálffyhoz a trabantok toborzására nézve.

Pálffy Miksa főherczeg megbizásából rendeletet kapott, melynél fogva 24 naszádos hajót felszerelendő s ezeket jó naszádosokkal ellátandó volt.

A mult országgyűlés a trabantok toborzására különös adót rendelt a magy. kamarába befizetni. Miután a toborzandó trabantoknak száma nem volt kellőleg megállapítva, Pálffy kérdést volt teendő a magy. kamaránál: mily összeg fog e célra az összeszámitott porták szerint befolyjni. Pálffy ezután ehhez képest foganatósítsa a toborzást, szemelött tartva az országgyűlésnek ide vonatkozó határozatait.²⁾

939. † 1596. jún. 7. A kir. kamara Pálffyhoz. Pálffynak mint hitelezőnek kedvezménye.

Pálffynak a kir. kamara 1595. decz. végén 1022 frt 36¹/₃ denárral tartozott, mely összeg Pálffynak kir. tanácsosi hivatala és a királynak tett némely hasznos és dicséretes szolgálata fejében járt.

A kir. kamara megengedte, hogy Pálffy nevezett követeléseinek kielégítése céljából a szempczi harminczadon marháit szabadon hajthassa.

Pálffy ez összegnek kifizetéséről szept. 14. állított ki nyugtát, melyet magyarul irt alá.³⁾

¹⁾ M. k. l. — ²⁾ I/III. f. 5. — ³⁾ N. Muz.

939/a. 1596. június 10. Pozsonyból. A m. kir. kamara
a 7 bányavároshoz hadi segély ügyben.

..... Miután Miksa főherczeg a keresztény seregét egybegyűjté s ezzel a török ellen támadást intézni szándékozik, mely célra az ágyúk s egyéb hadi szerek szállítása végett több lovat és szekeret szükségel, ennél fogva a hét bányaváros köteles lesz 250 lovat megfelelő fölszereléssel és kocsisokkal f. hó 14-ig Pozsonyba küldeni s ezekre nézve Pálffy Miklósnak rendelkezéséhez alkalmazkodni. Miksa főherczeg e rendelet végrehajtását szigoruan meghagyta a hét bányavárosnak, megparancsolván, hogy az említett lovakat június 14-ig Pozsonyban Beliczey Mátyás Pozsony-vára tisztartójának bemutatassák s azután oda küldjék, hová Pálffy Miklós rendelni fogja.¹⁾

Jegyzet. Pálffy M. 1596. június 21. Ujvárbán volt²⁾

939/b. 1596. június 15. Rudolf király Pálffyhoz a
katonaság fizetéséről.

Pálffy a bányavárosi katonák fizetését többször sürgette a királynál. A király hivatkozva soknemű kiadásaira nem teljesíthette egy ideig Pálffynak kérését; most jelenti, hogy a csehországi rendek 20,000 tallért a morvaországiak pedig ugyanannyit adtak az említett katonáknak. Figyelmezteti Pálffyt, hogy a katonaság ez összeggel érje be s nyugodt legyen.³⁾

939/c. 1596. június 15. Ujvárból. Pálffy M. Miksa fő-
herczeghez. Pálffy hadi intézkedései s gondoskodása.

Pálffy sürgette a vármegyei katonaságot: hogy mielőbb táborba szálljon. Reményli, hogy közülök jövő héten 1600—1700

¹⁾ Kőrmöczbányai ltár I. fasc. 26. XIII. 2194. sz. — ²⁾ U. ott. 2199. sz. — ³⁾ H. I. német másol.

huszár fog jönni a táborba. A végházak katonasága fizetés nélkül nem lesz használható. A dikákból a gyalogosokra még egy fillért sem kapott. Sajátjából azonban 1000 és néhány száz forintot előlegezett s adott gyalogosok toborzására.

Esztergom és más végházak nincsenek kellő élelemmel és fegyverrel felszerelve; jöllehet a török császár előbb fog megérkezni mint várható volt.¹⁾

Miksa főherczeg Pálffy kérése következtében már június 18-án irt a királyhoz.²⁾

940. 1596. június 20. *Ujvárból. Pálffy Miksa főherczeghez a törökök hadi intézkedéseiről.*

Pálffy legujabb hir szerint értesült: hogy Budáról 1000 janicsár az erdélyi fejedelem ellen indul s a végházakból sokan Temesvár felé indultak. Ezekből czélszerű lenne a törököt mielőbb megtámadni. Pálffy a vármegyék lovasságát nagyobb részt már rendezte; a gyalogosok a későn kezdett toborzás miatt csak lassan gyülekeznek.

Miksa főherczeg s mások is hihetetlennek tartják, hogy a török császár személyesen induljon a táborral. Pálffy épen most biztos tudomást nyert, hogy a török császár már augusztus hóban Bécs előtt akar táborozni. Tudni való, hogy Pálffyt kémel eddig soha meg nem csalták. A legujabb kém váltig állítja, hogy a török császár július havát — a régi naptár szerint — Győr előtt akarja tölteni.³⁾

940./a. 1596. jún. 28. *Mátyás fhg. a kir. kamarához a szállósi officiolatus ügyében.*

Pálffy a reá bízott szállósi officiolatus miatt panaszkodván, Mátyás a királyi kamarához kérdést intéz: mikép vélekedik erről a haditanács, s mily nézete van a kamarának a nevezett officiolatusról?⁴⁾

1) H. I. német másol. — 2) H. I. német ered. — 3) H. I. német másol. — 4) O. I.

940./b. 1596. junius 29. Esztergomból. Pálffy M. Miksa főherczeghez a váczai támadásról s ennek eredményéről.

Pálffy tegnap délutáni 4 órakor végházi lovasaival és gyalogosaival Terzka úr katonáival s a vallon zsoldosokkal, mely utóbbi kétféle katonaságnak száma néhány százra rugott, útra kelt, hogy a törököknek Vác mellett levő két gályáját és négy sajkáját megtámadják s elfoglalván ezeket, megszabadítsák a keresztény foglyokat, kik szabadságukért már oly sokszor könyörögtek. Ma reggeli két órakor Vácznál megjelentek.

Pálffy elrendelte, hogy 14 sajkával kezdjék a támadást a többi sajka, mely nagy talpakon és hajókon a német, magyar és vallon katonaságot hozta, amazoknak segítségére legyen. A terv sikerült: a két gályát elfoglalták s abból a keresztény foglyokat kiszabadítván a törökök egy részét lemészárolták, egy részét elfogták, egy részük a vízbe ugrott és belefuladt. A gályákról a törökök holmiját elvitték. Pálffy az egyik gályát meggyújtatta, a másikat pedig elvinni akarta, de ez utóbbi szándéka meghinsult a várban levő törököknek ágyuzása következtében, jöllehet öt álló óráig veszedelmesen küzdött.

A törökök sajkáikról félelmükben egy sajkára csoportosultak, mely nagyon megnehezült. Amint reájok a várból egy lövés esett, melyet azon hiszembén tettek hogy a sajkán keresztények vannak, a törökök vízbe merültek s egy sem szabadult meg közülök; a többiek úgy elszéledtek, hogy Pálffy emberei nem is láthatták.

Pálffy ezután a várost kezdte ostromoltatni mit észrevevén a törökök a harminczados házba s a várnagy házába vonultak, mely házak igen jól voltak megerősítve. Innen erősen védekeztek. Pálffy látván, hogy nem akarják magukat megadni e házakat s más helyeket fölgyújtatott. A törökök ennek daczára makacsul megtartották álláspontjukat, mely elszántság fölött Pálffy nagy csodálkozását fejezte ki. A városhól vagy 200 keresztény asszonyt és ugyanannyi gyermeket szabadított meg s helyezett el a hajókon.

Midőn a város ostromoltatása néhány órát igénybe vett a keresztény sereg ezután vissza felé kezdett vonulni; ekkor a budai törökök jöttek a váci törökök segítségére s az elvonuló keresztény csoport után 20—30 lovasból álló csoportokban indultak míg e csoportok vagy 1600 főből álló sereggé növekedtek. Ezek vagy egy mértföldnyire mentek a keresztény sereg nyomában anélkül hogy összeütközésre került volna.

Pálffy az előbb említett támadás és ostromlásnál egy naszádot egy alvajdát s 10—12 katonát vesztett; ezenkívül 50—60 megsebesült. Pálffy a törökök közül vagy 300-at fogott el; ezeket még nem foghatta vallatóra. Vallomásaikról a legközelebb fogja értesíteni a főherceget. A törökök közül levágtak egy kapitány béget, kinek fejét Esztergomba hozták. Valószínű, hogy egy eleven bég is van a foglyok között.

Pálffy a zsákmány részletezését későbbre igérvén csak azt említi: hogy a törökök főzászlaját elvitték.¹⁾

941. 1596. jul. 2. *Pezzen Pálffyhoz ennek pénzkövetelei dolgában.*

Pezzen Bertalan sajnálatát fejezi ki, hogy a Pálffy által aláírandó 3 ezer frtról szóló nyugtát még meg nem kapta. Jelenti: hogy a bányavárosi zsold címén 30 ezer frtot gyűjtött össze, s a fizető mester Prágából már útnak indult. Morvaországban még 20 ezer forintot fog kapni, többet össze nem hozhatott.

Az építési pénzre nézve Sziléziában fog lépéseket tenni.²⁾

942. 1596. aug. 8. 9. *A keresztény sereg váci táborozásáról.*

A keresztény sereg aug. 8. este több portyázásból visszatért a táborba. A szabad hajduk 85 nagy török szekérrel találkoztak, melyek külsőleg látszatra szénával, belsőleg azonban

¹⁾ H. 1. német másol. — ²⁾ VIII/X. f. 1.

különféle élelmi szerekkel, u. m.: hús, kenyér, gabona, hal, köles s más különnemű tárgyakkal voltak megrakva. E szekerekbe 400 ökör volt befogva. A törökök ezen élelmiszereket messziről Pestre és Budára szállították. A hajduk e szekerek török kíséretét levágván, azokat meghódolt parasztokkal a táborba szállították. Az ökrök a keresztény sereg nehéz ágyuinak tova-vontatásánál igen jó szolgálatot voltak teendők.

A keresztények több kémeket fogtak el, kik azt vallották, hogy a török kémek között több lengyel és velencei származású ember találtatik. Ezek közül egyet nemrég kivégeztek.

Aug 9 reggeli 9 óra táján nagy por látszott a pestvidéki legelőn. A keresztények azt hitték, hogy e port a törökök verték fel, kik a némely szomszéd faluban elszéledt keresztény katonákkal összeütközni akarnak.

Erre a keresztény táborból több huszár s előkelő tiszt kiment. Keresztény népből vagy 400 szabad hajdu visszatért Buda alól.

A budai basa értesülvén, hogy Dunán élelmi szereket fog kapni sajkákat és hajókat küldött ezer fegyveressel a vízre; szárazon pedig ő maga ezer lovassal indult meg. Midőn ezt a hajduk észrevették, Pestmegyében nem messze (?) (a hely neve biztosan el nem olvasható) figyelő állást foglaltak el.

A merész esztergomi bég a maga hajóit és sajkáit csak 300 ember őrizetére bizván, katonáit a keresztény katonaság hollétének kipuhatolására és esetleges lemészárlására küldte ki.

Ezalatt a keresztény csapatok a hajók- és sajkákhoz jöttek, a törököknek nagyrészt levágták, a sajkák egyrészét elrontották s a hajókat elsüllyesztették. Az esztergomi bég eközben megtámadta a keresztény katonákat, kik a bég csapatát szerencsésen levervén, a béget az agával s 11 törökkel elfogták.

A keresztény katonák ezután 150 levágott töröknek fejét, egy verembe dobták. Ez alkalommal egy szép főzászlót is nyertek zsákmányul, melyet Pálffy lakására vittek. E zászlót ebéd után Vácz várában a fővezérnek vizsgálat végett bemutatták.

A fönntemlitett emlékirat végül néhány sorban a keresztény sereg intézkedéseit tárgyalja.¹⁾

942./a. 1596. augusztus 25. Gyulafehérvárról. Jósika István Pálffyhoz a török elleni háborúról.

Jósika megkapta Pálffynak levelét, melyből értesült Hatvanak ostromoltatásáról. A Váradon levő katonaságot Jenőre küldik; a királytól küldött segélycsapatokat pedig Lippára, hol nagy szükség van. Az erdélyi fejedelem Váradnál ütötte föl táborát, honnét odavonuland seregével hol arra legnagyobb szükség lesz.

Eddig sem a török császár sem hatalma sehol sem látható, ami annyi aggodalomra adott okot. A tatárok sincsenek itt.³⁾

943. 1596. szept. 2. A haditanács Pálffyhoz. A császári sereg veresége. Pálffy hadi teendői. A pozsonyi hid.

A haditanács szomoruan jelenti, hogy a császári sereg Kasánál vereséget szenvedett.

Magyar-Óvár megerősítése — felsőbb rendelet folytán — foganatosítandó. A felségnek s a főherczegnek azon kívánsága is van: hogy az esztergomi bányavárosi és komáromi erődökre különös figyelem fordítandó. Meghagyja Pálffynak, hogy az ellenség mozdulatai- és szándékáról a hadi tanácsot időnkint értesitse.

Zrinyi grófnak Kanizsához két zászlóaljat küldtek.

Sprinzenstein úr Pozsonynál hidat akar verni. A haditanács meghagyja Pálffynak: hogy vizsgálja meg: vajjon nem lesz-e ezen hid inkább az ellenség, mint önmagunknak előnyére, s meggyőződéséhez képest adjon Sprinzensteinnak utasítást.

Miután a német lovasok és gyalogosok a magyar nép által több helyen bántalmaztattak, meghagyja Pálffynak, hogy az illetén kihágásoknak megfékezésére czélszerű rendszabályokról gondoskodjék.³⁾

¹⁾ Cs. k. l. — ²⁾ H. l. német másol. — ³⁾ I/III. f. 5.

944. 1596. szept. 1. *A kir. kamara, Pálffyhoz.*

A kir. kamara értesítette Pálffyt azon akadályokról, melyek a kir. dikátorok működésébe Barsvármegyébe gördültek.¹⁾

945. 1596. okt. 21. *Pálffy Mátyás fhghez.*

Pálffy a Baranyai Pál halálával megürült pannonhalmi főapátságra a kamara elnökét ajánlja.²⁾

946. 1596. nov. 26. *A kalocsai érsek meghívta Pálffyt Fejérköy temetésére.*

A kalocsai érsek, a veszprémi püspök, Baranyai István és Kecskés meghívják Pálffy Miklóst Fejérköi esztergomi érseknek 1596 nov. 26-án délután tartandó temetésére.³⁾

947. 1596 decz. *A kir. kamara Pálffyhoz. Salm grófnő birtokai ügyében.*

A kir. kamara jeientette Pálffynak, hogy a Salm Anna grófnő után maradt birtokok a kir. kincstár részére elfoglalandók; továbbá felhívta őt, tiltaná meg a gabonát a törökök részére szállítani. A kir. kamara e két ügyben e hónapban kétszer írt Pálffynak.⁴⁾

1596. decz. Pálffy számadása. Pálffy Miklós számadást állított össze a kapitányságához tartozó rendes s rendkívüli huszárlovak eltartásáról. E számadás 1595. jul. 1-től 1596. decz. 31-ig terjed. Ennek végeredményében azt írja Pálffy, hogy ő 36142 forintot adott ki, mire a királytól részlettörlesztés czimén 25837 forintot kapott; minélfogva a király még 10305 forinttal marad adósa.

A számadási irat végén Pálffy sajátkezüleg németül azt jegyezte meg: hogy a mult leszámolás szerint a király még

1) K. l. — 2) Cs. k. l. — 3) I/III. f. 11. — 4) K. l.

következő összegekkel tartozik neki; és pedig: 3985 frt. 27 kr. 4015 frt. 50 kr. 2. 79 tallérral. Végül azt írja, hogy ezután 1600 tallért kapott.¹⁾

948. 1596. *A k. Kamara Pálffyhoz.*

A kir. kamara jelenti Pálffynak, hogy az érseki javakat fölmentetni akarja a szolgalmányoktól, s felhívja Pálffy: hogy Sárkány Jánost küldje hozzá.²⁾

948./a. 1596.? *A budai keresztény rabok megszabadulásuk ügyében Pálffyhoz.*

Egy idegen nemzetbeli ember megígérte a budai keresztény raboknak: hogy őket nehéz s kemény fogságukból kiszabadítandja. Isten szerelmére kéri Pálffy: adná tudtukra a napot midőn katonaságával segítségükre le fog jönni. Szükséges lesz, hogy Pálffynak katonái mind a budai mind a pesti parton legyenek. Ha ez megtörtént bizalmas szabadítójuk fogja Buda városát felgyújtani. A Duna mellett egy fogságban 300 keresztény rab van.³⁾

949. 1596. november 3. *Esztergomból. Pálffy Miklós a csász. udvari hadi tanácshoz.*

Midőn Pálffy Esztergomba jött a végházak érdekében minden lehető megtett. Remélte, hogy a csatából visszatérő katonák közül ismét sokan fognak egyesülni de vagy 200 vallon lovason s a vármegyék részéről küldött gyalogosokon kívül semmi német lovas nem jött. A végházi katonaság csekély és nincs kifizetve. Pálffynak mellékelt iratából kitűnik, hogy a törökök Váczott ostromolják s félő, hogy ugyanezen sors fogja érni Visegrádot, Nógrádot s más végházakat, hol egy napra való élelem sem található. Pálffy sürgetve kér katonai segítyt s

¹⁾ I/III. f. 5. — ²⁾ K. k. l. — ³⁾ H. l. német másol.

hadi fizetést. Ő mindent megteend a honvédelem javára, melyért kész testét és életét feláldozni.¹⁾

A hadi tanács ennek következtében már november 5-én segélyért irt a királyhoz.

1597.

949/a. 1597. febr. 20. *Pálffy Miklós — mint Csehország megválasztott honpolgára — fogadást tett.*

Pálffy Miklóst Csehországnak mind a három országos rendje a prágai várban 1597. sz. Pál fordulása utáni hétfőn tartott országgyűlésen Csehország lakosává választotta. Pálffy fogadást tett: hogy ő mint Csehország új indigenája senki mást nem fog elismerni urának mint Csehországnak koronázott törvényes királyát, az ország alkotmányait s jogait tiszteletben fogja tartani, az egy és két szin alatt áldozókkal egyaránt békésen élni, s az országos köteleket végrehajtani fogja.²⁾ Továbbá azon lesz, hogy örökösei is ezen kötelezettségeket készségesen elvállalják.

A csehországi rendek Pálffyt Rudolf király és mások ajánlatára választották cseh indigenává. A választási határozat szerint hat hét lefolyása alatt köteles volt az indigenatusi vallomási levelet kiállítani s a már említett köteleességeken kívül magát a prágai várban levő rendes papság — vagy a prágai consistorium végzéseinek magát alávetni.³⁾

950, 1597. márcz. 20 *Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy pénzkövele s Borostyánkő uradalmának becslése.*

Pálffy Miklós tudósítást nyert, hogy 40 ezer tallérnyi kövele ez év julius 1-ig fog kifizettetni. — E pénz Pálffynak mult évben szolgáltatott gabonáért járt.

¹⁾ H. 1. német ered. — ²⁾ I/II. f. 1. (cseh). — ³⁾ U. ott.

A mi Pálffynak abbeli kéretét illeti, hogy az általa ideiglenesen élvezett borostyánkői uradalomnak a király által fogatatosítandó megbecsülésénél az ő emberei is jelen legyenek, Mátyás nem tartja teljesíthetőnek. E becslés azon czélból volt eszközözlendő, hogy a nevezett uradalom örökös birtokkép átadassék Pálffynak. Mátyás említi, hogy a becslés után Pálffynak joga lesz észrevételeit megtenni.¹⁾

951. 1597. márcz. 20. *Mátyás fhg. a kir. kamarához.*
Pálffynak követele az élelmi czikkekekért.

Pálffy Miklós 1596. június hóban lekötelezte magát 40 ezer tallér értékű gabonát és bort, Mátyás főherczegnek, illetve a hadi kincstárnak eladni s ezt csakhamar ki is szolgáltatatta, sőt kötelezettségén felül a gabona őrlését is jószántából magára vállalta. Pálffy a nevezett gabonának vételárát a szempczi, s nagyszombati harminczadok jövedelmének két harmadából volt nyereendő. A fizetés csak 1597. július 1-én vette kezdetét. Mátyás figyelmeztette a kamarát, hogy a fizetést a szabott határidőben folyóvá tegye.²⁾

Ez időben az említett két harminczad jövedelmének utolsó harmada sem maradt a kamara rendelkezésére, minthogy az Mátyás 1597. május 7-én kelt rendelete szerint Nádasdy Ferencz azon 3 ezer frtnyi kövelelésének törlesztésére volt fordítandó, mely régebbi 10 ezer tallérnyi követeléséből még fenmaradt.³⁾

952. 1597. márcz. 27. *Pálffy Pozsonyváros előljáróságához Vöröskőről. Az előljáróság törvényellenessége.*

Pozsony városának előljárósága a fenálló jog s törvény ellenére megtorolta Pálffy jobbágyainak állítólagos sérelmét.

1) I/III. f. 5. — 2) 3) O. 1.

Pálffy ez okból figyelmeztette a nevezett előljáróságot, hogy hasonló esetekben forduljon Pálffynak pozsonyi udvarbírájához s ne legyen saját ügyének bírása. Pálffy jobbágynak kihágásait nem fogja büntetlenül hagyni. Ha az előljáróság ezentúl is törvényellenesen fog Pálffy jobbágjai iránt eljárni, Pálffy szigorúbb rendszabályokhoz fog folyamodni.¹⁾

953. 1597. *Ápril 4. Mátyás fhg. Pálffyhoz hadügyben.*

Mátyás főherczeg arra emlékezteti Pálffyt, miről vele a katonaság sorsa javításának érdekében Pozsonyban nemrég személyesen értekezett. Ha Mátyás a husvéti ünnepek után esetleg Prágába hivatik, szüksége lesz a megbeszélte ügyre vonatkozó articulusokra, melyeket a király elé írásban lesz terjesztendő. Ennélfogva kéri Pálffyt, hogy a felterjesztendő articulusokat valamint a Sprinzenstein és a hadakattillető ügyet is írja meg.²⁾

953/a. 1597. *ápril 5. Ujvárról. Pálffy Miklós Mátyás főherczeghez a katonaság elhelyezéséről és éhségéről.*

Pálffy az ünnepekre Esztergomból Ujvárra ment. Pálffy küld egy iratot, mely jelentést tartalmaz a török elvonulásáról. Pálffy trombitát fuvatott s ez órában útra kel; de milyen szomorú látvány! a katonák ruha fegyver és ló nélkül vannak s egy krajczárjuk sincs a mindennapi kenyérre. Ugy néznek ki mint az utczai koldusok. A főherczeg tudja, hogy a rendes katonaságot Vácra, Bujákra Plobenstein Végles és Divénybe küldte s neki jelenleg a rendes katonaságból 700 hiányzik. Kollonichot 200 katonával hozzá rendelték de ezek még le nem jöttek. A várt 30,000 forintot eddig szintén megkapta. Pálffy kész a magáét megtenni, ha Isten kegyelme megsegítendi.³⁾

1) Pozsonyv. l. — 2) U. l. — 3) H. l. német másol.

953/b. 1597. ápril 7. Nógrádról. Szögyény Máté Pálffy
Miklóshoz a törökök pusztításairól.

A törökök szombaton Vadkertbe törtek s innen néhány asszonyt s mintegy 16 gyermeket elraboltak. Értesülvén erről Szögyény, lovasaival és gyalogosaival utánok iramodott, de utól nem érhetette; azt mondják, hogy a törökök Hatvanból voltak.

Husvét hétfőjén a budai pesti és hatvani törökök a tatárokkal egyetemben ismét pusztították Vadkertet, ezt elégették s néhány embert vittek el onnan. Szögyény a palánkaiakkal velők összeütközött és csak négy embert veszített el.¹⁾

953/c. 1597. ápril 8. Esztergomból. Pálffy M. Mátyás
főherceghez egy hadi tervről.

Pálffy épen ez órában érkezett Esztergomba. Három iratot küld a főhercegnek, melyek tudósítást adnak a törökök hadi műveleteiről s elvonulásáról. Pálffynak szándéka kivonulni s azon lenni, hogy a Győrre és Fehérvárra visszavonuló törökökkel találkozzék.²⁾

954. 1597. ápril 11. Ujvárról. Pálffy M. Mátyás főherceghez egy nehéz hadi útjáról s a katonaság nyomoráról.

Pálffy visszatért katonáival két napig és két éjjel tartó hadi útjáról, melyben folytonosan nagy eső üldözte. A megázott szegény gyalogosok egészen elcsüggedvék. Az ígért 30,000 frtot még sem kapta meg s a katonaság szegénysége és fizetlensége miatt nem tudja, mihez kezdjen. Naponkint 100—200 kéretet kap, melyben a katonaság nyomora miatt szabadságolásért esedez, mire a katonákat az éhhaláltól való félelem is indítja.³⁾

¹⁾ ²⁾ ³⁾ H. I. német másol.

954/a. 1597. ápril 13. Ujvárról. Pálffy M. Mátyás főherceghez a földvári tatárok fölött aratott győzelemről.

Pálffy a legközelebbi tudósítás szerint értesíti a főherceget, hogy a szécsényi, lévai és palánki gyalogosok éjjel Földvárnál Budán alul megtámadták táborukban a tatárokat. Isten megáldotta vállalatukat, a tatárokat megverték és sok rabot szabadítottak meg. Azon férfiak és asszonyok száma, kik megszabadultak és ide-oda menekültek, néhány százat tesz. Megszabadított gyermekek 68-an vannak. A keresztény katonák abban egyeztek meg, hogy a támadási roham vége előtt semmi féle zsákmányhoz sem nyulnak s ezt meg is tartották. A mint a tatárok elszéledtek, a keresztény katonák a gyermekeket, az ezüst ékszereket, pénzt és fegyvereket elvitték, az összekötött lovaknak ereit fölvágták s azután hajójukhoz mentek s Dunán átkeltek. A többi tatárok törökök s mindannyi ellenség Budáról és Pestről üldözték őket, de utól nem érhatték. A tatárok közül sokan halva maradtak, mivel az ütközet és mészárlás egy órán felül tartott.

Pálffy átküldi a szécsényiek és nógrádiak iratait; ő nem tudta, hogy mikép segítsen s azt látja, hogy nem akarnak segítséget adni, ezért ő minden szerencsétlenség esetében elhárítja magától a felelősséget.

A komáromi élelmezési mester azt üzentette Pálffynak: hogy akkor ad kenyeret az esztergomi német katonaságnak, ha ennek fejében fát adnak neki. Pálffy újból figyelmezteti a főherceget a katonák fizetetlenségéből származadó veszedelmekre.¹⁾

954/b. 1597. ápril 11. Bécs. Gaizkoffler Zachariás Pálffyhoz. Had- és pénzügy.

Gaizkoffler kilátásba helyezi, hogy Pálffyval értekezni fog a jövő csatázás iránt. Őszintén nyilatkozik, hogy eddig

¹⁾ H. I. német másol.

inkább a fővezérek egyenetlensége, mint a hadi erő elégtelensége miatt vesztettek csatákat. E tárgyban különben Pálffy majd többet fog megtudni sógorától, kivel Gaizkoffler a kereszténység javáról többet értekezett.

A 12 ezer frtra nézve sem Prágából, sem pedig a hadi fizetőmestertől nem nyert tudósítást. Szavát megtartandó, a pénzt felajánlotta Ungnád urnak. Mintán Illésházy Pálffyval intézkedni akar, kéri Pálffy, értesitené őt Illésházy szándokáról, s küldene neki egy okmányt (Schein)¹⁾

955. 1597. ápril 15. Bécs. Gaizkoffler Pálffyhoz. A király elismerése.

Gaizkoffler jelenti, hogy a császár meglegedéssel fogadta Pálffynak a profiantügy előmozdítása körül tanusított bugalmát s fáradságát. Kéri Pálffy: szerezne Magyarországbán zabot a profiant részére.²⁾

956. 1597. ápril 21. Gaizkoffler Pálffyhoz. Pénz és hadügy.

Gaizkoffler a 12 ezer frtot, Ungnád urnak már kifizette. Irja, hogy Ungnád Bécsben van, de még nem értekeztek vele. Az esztergomi vár helyrehozását tovább halasztani nem lehet. A közjó szempontjából a vár épületét még május előtt kell helyreállítani.³⁾

957. 1597. ápril 23. Mátyás fhg. a kir. kamarához Pálffynak határvillongási pere.

Pálffy Miklós és Illésházy István országbíró között valamely határvillongási per folyt, melynek lebonyolítása céljából Mátyás már ezelőtt egy bizottságot nevezett ki.⁴⁾

1) VIII/X. f. 1. — 2) U. ott. — VIII/X. f. 1. — 4) O. 1.

957./a. 1597. április 28. Esztergomból. Jósá Antal
Pálffyhoz sajkák ügyében.

Az esztergomi naszádos vajdák panaszkodtak, hogy sok naszádosnak nincs evezője, s néhánynak sajkája is hitvány. Jósát felszólították, kérné meg Pálffy, hogy e fogatkozáson segítsen., ¹⁾

957./b. 1597. május 1. Eörsy Péter Pálffyhoz, Esztergomból. Egy török várdáról.

. . . Továbbá megértheti Nagyságod ugyanezen levélvivő embertől, hogy a törökök minémű helyen akarnak kastélyt csinálni, ki a kereszténységnek igen ártalmára leszen, és a töröknek igen hasznos leszen. Ha meg hagyjuk csinálni nagy hegyen mondja hogy annak előtte is vár volt rajta minden szerzámot és kapuját megcsinálták, onnan alúl is az apró várakból mind fölhivatták őket. Összegyülekezhvén úgy akarnak reája menni. Azt mondja az ember, hogy csak ezer emberrel is elbonthatnák. Ha Nagdnak tetszenék jó volna reája mennünk. . . . ²⁾

957./c. 1597. május 1. Vácziól. Doboczky György
Pálffyhoz a törököknek vörösvári építéséről.

A törökök Vörösvárnál építeni akarnak s e czélra fát s egyéb készletet hořdtak össze. Egyedül arra várnak, hogy a végházi törökök és tatárok eljőjenek s ezután hozzáakarnak fogni az építéshez. Sabani Gyeömlí kihája kit a hajdúk a ligetben megégettek, sebei következtében meghalt. Azt mondják, hogy halálán a basa s más törökök nagyon bánkódnak.³⁾

¹⁾ Hadi l. magyar ered. — ²⁾ Hadi. l. ered. — ³⁾ Hadi l. német másol.

958. 1597. május 2. *Esztergomból. Eorsy Péter Pálffyhoz a vörösvári várdáról s egy török hajó elfoglalásáról.*

Hivatkozva Doboczknak levelére s említvén hogy a törökök Vörösvárnál várdát akarnak építeni, felhívja Pálffy, hogy a törökök e szándékát hiusítsa meg. Szabó Vincze és Beczel Péter tudósítása nyomán jelenti: hogy a törökök egy gabonával telt hajót vittek Tata felé. A hajdúk ezt megtámadták, sok törököt lemészároltak s a hajót elfoglalták. A keresztények közül 7-en estek el.¹⁾

958./a. 1597. május *Mátyás fhg. a kir. kamarához Pálffy pénzkövetele.*

Pálffy hosszabb idő előtt 3800 tallért engedett át Höffleiner Ferencz részére azon követelésnek összegéből, melylyel neki a kir. kamara tartozott. Pálffy kénytelen lévén az engedmény kifizetése végett Mátyás főherczeget sürgetni; ez erélyesen meghagyta a királyi kamarának a nevezett engedmény kifizetését.²⁾

959. 1597. máj. 23. *Ebersdorf. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Ajánló levél.*

Mátyás Pernstein urat Pálffynak különös figyelmébe és pártfogásába ajánlja. Pernstein nemrég érkezett Pálffyhoz. Mátyás főherczeg nagy súlyt fektetvén Pernsteinnek szándékolt vállalatára, felhívja Pálffy, hogy azt tanácssal és tényleg is támogassa, miáltal neki igen kedves szolgálatot fog tenni.³⁾

1) H. I. német másol. 2) O. I. 3) I/III. f. 1.

960. 1597. máj. 24. Pálffy M. Ujvárról Mátyás fíhghhez.
Tata bevétele.

Prestyenszky János Május 20. Pálffyhoz jött. Pálffy Május 21. Komáromba vonult. Ezután 6 sajkával s 6 nagy hajóval este lefelé indult. Pálffy több katonával éjjeli 9 óra táján Almás közelébe érkezett. Vele volt a komáromi magyar katonaság 's 40 német katona, kik Komárom váránál künn állomásoztak.

Ekkor nagy szél és eső keletkezett; az esztergomi katonaság a maga sajkáival vizen felfelé csak lassan és nehezen haladhatott. Pálffynak esztergomi alkapitánya 500 hajdut küldött a szárazföldre és későn éjféltájban érkezett Pálffyhoz. Ezután tovább vonultak. De látván, hogy már virrad, s vonulásukat az ellenség észrevehetné, Pálffy ismét visszament Almás felé. Két órával megérkezésük után Esztergomból 16 sajka 150 német muscatier, 50 lövész, 50 vallonkatona, a többi magyar gyalogság 100 lóval érkezett meg. Ezek május 22. Almáson maradtak.

Az itt felállított őrség nem vette észre, hogy Tata várából valaki kilovagolt, vagy kiment volna. Pálffy a budai, sámboki, pesti és fehérvári utakon nagy őrséget állított fel, nehogy a török a magyar sereget kikémlelje.

Délután 1 órakor Pálffy következőleg szervezte a hadi rendet: előre küldött 3 lovast, kik jól tudtak törökül, ezután következett a palara, melyre csak Prestyenszky ur házi szolgálai ügyeltek volt; midőn a palarát tovább szállították, Pernstein'ur 20 spanyol katonát és vallon lovast adott rá, kik hivatva voltak a palarához szükséges hidakat és létrákat vinni. Ezen húsz katona után ment az esztergomi válogatott 500 gyalogos; ezeket követték Petz katonái, kik rövid fegyverrel voltak ellátva. Pálffy ugyanis Petznek muscatierjeit és lövéseit — feltűnés elkerülése végett — nem engedte a hadcsapat elején menni. Ezeknek nyomában 300 magyar katona ment létrákkal, hogy ha a palara működni fog, s a törökök a kapunál nagy ellen-

állást tanusitanak, a várba más helyen lehessen átmászni. Ezeket követték az esztergomi és komáromi német és vallon katonák.

Pálffy Petz ur muscatierjeit és lövészeit megállította, s a huszárokat mindenfelé örökök felállította, hogy a sereg hátulról meg ne támadtathassék; ekkép a szt. Háromság nevében — ugymond — tovább indultak.

Midőn Pálffynak említett 3 lovasa a várhoz érkezett, az őrség azt kérdezte tőlük: kik legyenek? Pálffy előzetesen megtanította őket, mit feleljenek; ők azt válaszolták, hogy Győrről valók. Ezután kérdezte az őrség: honnan jönnek? Budáról, — mondák — mert Amat aga élelmet vásárolt Budán Soloman Berbasia részére s ők ez élelmet uruknak: Solomannak Győrré szállítván, itt egy kissé megpihenni kívánnak. Az őrség azt mondta: hogy reggelig ne menjenek, hogy a béggel is szólhasanak. Pálffy emberei helyeslőleg vevén tudomásul e választ, azt is említék, hogy a béghez levelet hoztak. Az őrség e nyilatkozatot meglepéssel fogadta.

Ez alatt Prestyenszky úr embereivel előre mozdította a palarát s a hidra ért. Észrevevén ezt az őrség, Pálffy embereitől kérdezte: hogyan jósz te a szekerekkel a hidra, midőn a kaput zárva látod? A lovasok egyike erre válaszola: Én ezt ugyan látom, de tartván attól, hogy a hajduk az élelmet elrabolják, mindjárt a hidra vonszoltattam a szekereket. „De mikép van az, hogy oly hosszú szekered van“? — kérdezte az ór. — „Én két szekeret egymás mellé kötöttem“, — felelt Pálffy lovasa.

Ez alatt Prestyenszky a palarából tüzelt. Az őrség erre föllármázván, azt mondta, hogy a parasztok itt vannak.

A legmagasabb Isten — írja Pálffy — akkép intézte és megáldotta Prestyenszky tervét, a mint ez kívánta volt; Prestyenszky emberei a palarát akkép mozdították elő és alkalmazták, hogy az a vonóhidakat és kapukat szétrombolta.

A húsz spanyol és vallon katona a maga hidkészlétét alkalmazásba vette s Prestyenszky a palarával és hidakkal csakhamar a várba hatolt. Petz ur rövid fegyverű német kato-

naival s a magyar katonákkal egyidejűleg a várban termettek; a hajduk pedig más oldalon létrák segítségével a várba törvén, ezt elfoglaltuk.

Azon törökök, kik le nem vágattak és el nem fogattak, nejeikkel és gyermekeikkel az ajtóknban s a bástyákról védekeztek. 10 török a tóba ugrott; ezek közül egy nyakát töte, 4-et a huszárok fogtak el, 5 pedig éjjel elrejtőzött.

Pálffy reggelig várakozott s hitére felhivta a törököket, hogy a belvárat adják fel s magukat foglyok gyanánt adják meg. Ők ezt megtenni vonakodván, Pálffy a bástyákról lödöztetett, de ez sikerhez nem vezetvén a magával hozott létrákat felállította s a várat négy oldalon ostromoltatta.

A mindenható Isten e hadműveletet oly kegyesen intézte — írja Pálffy — hogy a törökök megakarták magukat adni, de ezt a nagy lármában nem lehetett kiérteni; a vár tehát ostrommal vétetett be.

Petz ur lövészei valóban dicséretesen viselték magukat, mivel fölmászva a létrákon addig fáradoztak, míg az első toronyt be nem vették. A bég feleségével s atyafiaival nemkülönben a nagyhirű Deli Memi fogságba estek. Az egész török sereg minden ingóságával együtt a győzők kezeibe került, és Istennek nagy hála adandó, hogy ily erős vár egész hadi készletével együtt a király hatalmába jutott. . . .

Pernstein ur is nagy dicséretre és tiszteletre érdemes, mert lovagias és becsületes urhoz méltóan közreműködött. Az ostrom délelőtti 9 órakor ért véget.

Pálffy legott ezután Petz kapitánynyal tárgyalt, hogy ez 450 katonájával a várban maradjon; ehhez Pálffy még 300 magyar katonát s 25 huszárlovat adott. Továbbá Pográny Benedek alkapitányt Komáromba küldte élelemért, a puskamesterért és egyéb holmiért, valamint Petz ur néhány katonájáért, hogy ezek közül két zászlóalj Tatán maradjon. Ezeket tegnap este 30 szekér élelemmel Pográny Benedek bevezette.

Pálffy addig el nem ment, míg a hidak és a kapu el nem készültek. Midőn Pálffy a várban Petz urat eléggé biztosította,

katonaságával Komáromba vonulván, a katonákat illető helyeikre küldte.

Ez éjjel Ujvárra érkezett. Mintán a magyar katonáknak semmi pénzük sem volt, Pálffy saját pénzével látta el azokat, hogy annálinkább maradjanak meg szolgálatukban. Különben a lőkészlet a király kívánságához képest meg volt.

A törökök által behozott lőporból 300 mázsa maradt fenn.

Pálffy megparancsolta, hogy a komáromiak kellő élelemmel lássák el magukat.¹⁾

961. 1597. jún. 21. *Az udv. kamara csökkentette az esztergomi érsek jövedelmét.*

Az udvari kamara az ujonnan kinevezett esztergomi érseknek: Kuthassy Jánosnak érseki jövedelmeiből — Pálffy Miklós sürgetésére — 7000 forintot rendelt a Pálffy vezetése alatti katonák fizetésére. Kuthassy e jövedelmi csökkentés ellen Mátyás főhercegnél óvást tett. Az udvari kamara az említett pénzt az érseknek megtéríteni tervezte. Kuthassy már előbb — mindjárt kineveztetése után — hatályosan sürgette az érseki jövedelmeknek pontos összeírását. A főherceg az országgyűlés tartama alatt a haditanács s Pálffy által megkísérlette: nem lehetne-e az érsekkel az érseki jövedelmek tüzetes kiszámítása nélkül általában egyezkedni. Ezen egyezkedési kísérlet a jövedelmi összeírást intéző tisztviselő jelenlétében történt. E kísérlet a haditanács kijelentése szerint nem sikerült, miután az érsek csak 450 lovas és gyalog katonát ajánlott fel, s más nehezítő feltételekkel is állt elő.²⁾

962. 1597. július 11. *Ujvár. Pálffy a kir. kamarához. Jelentés a vármegyei hátrálék sürgetéséről.*

Pálffy jelenti a kir. kamarának: hogy a vármegyéket a hátrálékoknak haladéknélküli beszolgáltatására eleget sür-

¹⁾ Cs. k. l. — ²⁾ U. l.

gette, melyeket tudomása szerint azok a kir. kamarának át is adtak.

Kéri a kamarát, hogy a „szegény samarjai szolgálónépet“ mihamarább fizesse, nehogy az elmenni kényszerüljön; mert ily fizetésre mostanában nehéz mást fogadni és találni.¹⁾

963. 1597. július 17. *Pálffy megbízást kapott Vincze Lőrinczet récsei birtokából kizárni.*

A megbízás iránt Miksa főherczeg is érdeklődött s ez ügyben a fenti napon irt a kir. kamarának.

Pálffy a megbízás végrehajtását bizonyos oknál fogva késleltette, s ezen okot illetékes felső helyen is közölte volt, a mint ez egy 1597. aug. 27. kelt s a király nevében kiadott rendeletről kitűnik.

A királyt e récsei birtok nagyon érdekelhetette, mert 1597. aug. 28. újból meghagyta a kir. kamarának, hogy Pálffyt a nevezett birtok visszafoglalása végett sürge-se.

A kamara aug. 31. tudósította Mátyás főherczeget e birtok ügyéről, mire Mátyás szept. 5. azt válaszolta, hogy Pálffy a kiadott rendeletek értelmében a visszafoglalást haladék nélkül eszközölje.²⁾

Egyébiránt Pálffyt a kir. kamara még márcz. 11. felhívta volt Vincze Lőrincz és neje birtokának lefoglalására a mint ezt Mátyás főherczeg elrendelte volt.

A récsei birtokba mint új adományos birtokos Farkas Ferencz özvegye lett volna bevezetendő.

A kamarának Mátyás főherczeghez aug. 5. intézett leveléből kitűnik, hogy Pálffy Miklós — Vincze Lőrincznek a récsei birtokból való kiűzetését — Esterházy Pozsonyvármegye alispánjára bizta, ki ez ügy eldöntését pedig a vármegye közgyűlése elé terjesztette.³⁾

¹⁾ ²⁾ O. l. — ³⁾ K. l.

964. 1597. július 20. *A kir. kamara Pálffyhoz a csallóközi katonák fizetése érdekében.*

Pálffy rendeletet kapott, hogy az alispánok segítséget nyujtsanak a vármegyékben dikákat szedő dicatoroknak.

A Csallóközben elhelyezett magyar katonák e hóban panaszt intéztek Pálffyhoz fizetéseiknek elmaradása miatt. A királyi kamara felkérte Pálffyt, hogy a csallóközi katonaság részére iparkodjék a dikát beszedetni, miután a dicatorok a dikák beszédésével késnek. A Csallóközből kiküldött katonák nem akarták a kamara kezénél levő csekély pénzösszezből díjukat elfogadni; a kamara aggódott, hogyha a fizetés hamar nem fog befolyni a katonák elfognak futni.¹⁾

964./a. 1597. július 20. *Ujvárból. Pálffy M. Rudolf királyhoz Prágába. A bajai támadás szerencsés kimeneteléről s a ráczok meghódolásáról.*

Pálffynak ujvári, komáromi és esztergomi zsoldos gyalogosai közül 385-en portyázásra mentek, hogy a törököknek kalandozását elensúlyozzák s a csauszoktól valamely híreket puhatolhassanak ki. Útközben Szent-Endrénél még vagy 100 katona csatlakozott hozzájuk s miután semmi kedvező hadi vállalat nem kínálkozott nekik s értesülvén, hogy a bajai bég népével elvonulásra készül Baja városába törtek, a ráczokon kívül 400 törököt lemészároltak, ingóságokkal nehezen megrakott 35 szekeret, 1100 ökröt és tehenet, 400 lovat — melyek közül 200 nyerges volt — elfoglaltak s mai nap ide magukkal hoztak. Pálffy katonái mielőtt Baját elhagyták volna, ezt felgyújtották s egészen elhamvasztották. Ezek közül ketten vesztették életüket.

Pálffy azon kémei által — kiket a török császár táborába, Filipopolba és Adrianápolyba küldött vala, egy pátens átadásával felhívta és fölkérte a török hatalomnak önként meghódolt

¹⁾ K. 1.

ráczoikat, hogy a király jogára alá meneküljenek s hagyják el a török segílyt. A kémek jól és sikeresen végezték megbízatásukat, mivel 14 község saját jószántából ígért a királynak hódolni mivégből Pálffyhoz követeket is menesztették. Pálffy a 14 községet névszerint közölte a királylyal. Meghódolásuk föltételéül azt tűzték ki: hogy ezen első évben nem fognak adót fizetni hanem kötelezik magukat, hogy egy vagy kettő közülök minden héten a király táborába fog menni a török hadi szándékait ugyanitt bejelentendő. Pálffy erre kiadta nekik a pátens levelet Pálffy reméli, hogy a többieket is minők a „Knezek“ szintén ekkép fogja a király uralma alá hajtani.¹⁾

965. 1597. aug. 27. Komárom. Sztarsith Pálffyhoz a komáromi hídról.

Sztarsith Farkas jelenti Pálffynak, hogy a komáromi hidnak mindannyi szerelvénye készen van.²⁾

965./a. 1597. aug. 27. Komárom Sztarsith Farkas Pálffy Miklósnak.

„Szolgálatomat ajánlom Ngodnak, mint énnekem jó akaró Kegyelmes uramnak.

Levelem által Ngodat, mint Kgyelmes uramat, úgy bizstomban csak ilyen dolog felől kelletik megtalálnom, tudnia illik az szegény nyavalyás bűnös ember, az Leitenambt felől, az mely minemő bűnben és véték (ben) esett, Ngodnál mindenek tudván vannak. De mindazonáltal uram, az mint Ngod is jól tudja, hogy az Isten nem az Igazakért, hanem az bűnösökért jött az világra, azért mi bűnös emberek tartozunk egymás mellett; Könörge azért Vram, az minemő törvénye lesz mind az két félnek, Ngodnak az törvént alá viszik. Hanem Ngodat, mint Kglmes uramat kérem azon, az én továbbá való szolgálatoméért, Ngod ne nézze az ő bűnös voltát, és az mint magam is jól

¹⁾ H. I. német ered. — ²⁾ U. I. (magy.)

tudom, Ngod ő felségénél mellette — törekedésével sok jóval lehet; hanem az meniből lehet, Ngod könnyebbitse dolgát, mert most is Istennek elég büntetésében vagyok mind testiben, mind lelkiben. az ő sok bűnei miatt, és elég ostora vagyok Istennek rajta. Isten éltesse Ngodat.“ ¹⁾

Ngodnak szolgál

Sztarsit Farkas, mp.

965./b. 1597. aug. 27. *Esztergomból. Pálffy Mátyás főherceghez a törökök hadi állásáról.*

A törökök minden felől gyülekeznek, hogy Fehérvár felé vonuljanak. Elküldi a váczai (?) főkapitány levelét. Pálffy kéri a főherceget, hogy a törökök támadása ellen készen álljon.²⁾

965./c. 1597. augusztus 29. *Esztergomi táborból. Pálffy Rudolf királyhoz, szerencsés portyázásról s kémkedésről.*

Pálffy tegnapelőtt két csetepátéra küldte ki embereit. Az egyik részt Buda alá Érd (Ördt) felé a másikat a török tábor felé. Mindakettő most visszatért. Az első két élő törököt, 200 ökröt, tehenet és lovat hozott; a másik rész sok törököt mészárolt le, 23 élő törököt és ráczot 75 lóval hozott. Pálffy a törököktől mást nem tudhatott meg, mint hogy naponkint várják a török sereget, melylyel őket vigasztalták s hogy a basa mind-
eddig Fehérváron tartózkodik.

Pálffy három helyre sőt Belgrád alá is kémeket küldött, hogy a török tábor mozzanatairól s minden hadi körülményekről kellő tudomást szerezzenek.³⁾

966. 1597. augusztus 30. *Esztergomból. Pálffy Rudolf királyhoz egy támadás szerencsés kimeneteléről.*

Pálffynak azon emberei, kiket ő a harmadik csetepátéra kiküldött volt visszajöttek. Portyázásuk közben 80 janicsár akadtak, kik Budára tartottak. Ezekkel megütköztén, 10-et ele-

¹⁾ U. l. ered. — ²⁾ ³⁾ H. l. német ered.

venen fogtak el közülük s ide hozták; a többieket — vagy húsznak kivételével kik elfutottak — lemészárolták s megölték. A hajót, melyen élelmet vittek meggyújtottak és elégették.

Pálffy átküldi a királynak az elfogott törökök jelentését. ¹⁾

966./a. 1597. szept. 12. *Esztergomi táborból. Pálffy Rudolf királyhoz egy sikerült csatázásról.*

Pálffy átküldi az erdélyi kancellárnak levelét. Pálffy Pest felé s az e vidéken levő táborhoz küldte néhány katonáját, hogy az itt legelésző törökök közül néhányat elfogjanak. A katonák három béggel találkoztak kik kémlelés következtében már amazok ellen vonultak. A két ellenfél összeütközött; Pálffy katonái sok törököt levágtak, két főzászlót elvittek és 20 tekintélyes törököt elfogtak. Ezek között van állítólag Olay bég és Deli basa. Midőn a táborban levő törökök e csetepátéről értesültek legott útra keltek s Pálffy katonáit Vácztól fogva kis mérdőföldre üldözték, de meg nem támadhatták. A keresztényekből egy ember sem veszett el; csak egy ló hullott el az úton.²⁾

966./b. 1597. szept. 12. *Esztergomból. Pálffy Miksa főherceghez néhány töröknek legyőzetéséről.*

Míg Pálffy a főherceg táborában volt addig Pálffynak alkapitánya katonáival Buda felé portyázott s 9 törökkel találkozott, kik egy olasz embert vittek magukkal. A törökök közül kettőnek fejét levágták egyet lemészároltak s hatot fogva hoztak el. Ezeknél egy levelet találtak melyet Győrtől Budára viendők voltak. E levélben kérték a basát, hogy három nap alatt küldjön élelmet (Győrre) mert enélkül kénytelenek lenné a várat föladni.³⁾

¹⁾ H. I. másol. ered. — ²⁾ H. I. német ered. — ³⁾ H. I. német másolat.

966./c. 1597. szept. 18. *Esztergomból. Eorsy Péter Pálffyhoz néhány török megöletéséről s Váczt ostromoltatásáról.*

Három hét előtt elküldte Mendegell Lugányit 24 lovassal szerencsét próbálni. Ezek 250 törökre akadtak, kik a pesti táborból megfutamodtak s ezekkel megütközvén 100-at közülök levágtak 12-tőt elfogtak s 50 jól megterhelt lovat haza hoztak. Épen ez órában értesíti őt Oroszy András: hogy a törökök Váczt ostromolni akarják és már a várat támadják.

Az asszonyokat mind hajókra helyezték, hogy Esztergomba szállítsák; de ismét visszahozták mivel már késő volt.

Eorsy érzékenyen panaszkodik a katonaság fizetetlensége miatt.¹⁾

966/d. 1597. szeptember 19. *Pálffy a kir. kamarához hadi fizetésről.*

Pálffy Miklós a győri táborból Huszár Jánost, Izdenczy Jánost és Gróf Tóbiást azon kérelemmel küldte a királyi kamarához, hogy fizetésüket kiszolgáltassa, hogy legyen a táborban miből élniök²⁾

967. 1597. szeptember 20. *Szécsényből. Chery Ferencz Pálffyhoz egy portyázásról.*

Chery Mortis vajdát 37 lovassal kiküldte portyázni; ezekhez lent Sendernél (?) még 80 lovas csatlakozott. Ezek Hatvan és Eger közötti néhány törökre bukkantak, kik között a török császárnak irnoka is volt. A törököket megtámadták s elfogták. Az irnoknak vörös damasz öltönye, zöld skárlátból való és czoboly-bőrrel bélelt mentéje volt. Az irnok nem tudott egyéb ujságot mondani, mint hogy a vezér előre akart vonulni, de megtudván, hogy az erdélyi fejedelem a táborban van népével

¹⁾ H. l. magyar fordítás. — ²⁾ O. l.

visszatért. A törökök a szendreieket, kik nagyobb számban voltak, magukkal vitték. Az irnok Amhas bégnek hivatik; urnak adja ki magát s nem akar többet vallani, azt mondván: hogy majd a főherczeg előtt fog nyilatkozni.¹⁾

967/a. 1597. szeptember 20. Esztergomi táborból. Pálffy M. Rudolf királyhoz a törököknek váczai támadásáról, egy szerencsés csetepátéről s a török tábor viszonyairól.

Pálffy néhány katonávnál Miksa főherczeg rendeletére ennek Eger alatti táborába ment. Midőn itt volt, hirül hozta, hogy a törökök Vácot fogják ostromolni Pálffy ez okból Vác felé indult, utközben értesült, hogy a törökök Vác körül vagy négy órányi távolban ugyan táboroztak, de visszahúzódtak. Pálffy Vác felé fog menni, hogy a szükséges intézkedéseket megtegye.

Pálffy 63 lovast küldött portyázásra, kik több törököt megöltek, 11 közülök elfogtak s őket 23 jól megrakott lóval ide hozták.²⁾

Pálffynak egy Belgrádba küldött kíme Rác Lukács, következő híreket közöl a török táborról: Saterchy Mehemet basának serege a török császár csapataival egyetemben nem tesz többet 20.000 katonánál. A janicsárok, kiket Jancsár Tihája vezérel, 5,000 vannak. A tatárok, kikkel egy napi utat tett s Kalocsán hagyott, hol a vezért várják, 200 lehetnek. A kém a vezért Eszéken hagyta, hol táborának nyolcz napi nyugtot akar adni s útját Buda felé folytatandja. Élelemben semmi fogyatkozása sincs a tábornak, sőt a vezér 46 hajót rakatott meg lisztel, melyet magával akar vinni Budára. A vezér csapataival Buda mellett akar telelni s itt akarja bevárni a császár seregét, mely a császár személyének vezetése alatt mindjárt jövő év elején útra akar menni. A vezér életvesztés fenyegetésével

¹⁾ H. I. magyar utáni német fordítás. — ²⁾ H. I. német eredeti.

megtiltotta a törököknek a tábor állapotáról valamit hiesztelni, mivel Lippát csellel s alattomban akarta megtámadni, de értesülvén Pápa ostromoltatásáról, szándokát megváltoztatta s táborát Buda felé indította.¹⁾

967/b. 1597. szeptember 21. Esztergomi táborból Pálffy Rudolf királyhoz a Győr felé élelmet szállító törökök megveretéséről.

Pálffy néhány nap előtt több katonáját küldte ki, hogy a törököknek Győrre való élelmi szállítását akadályozzák meg. Ezek legelőször Malkucs agával találkoztak, ki a janicsárokat Győrre volt vezetendő s a ki ezelőtt Gróf Hardeg Nándor fogóságában vala s ennek Greyzenstein várából elszökött. Ennek lovát elvitték s a janicsárokat úgy támadták meg, hogy a Dunán át hátrálni kényszerültek.

Pálffy katonái ezután tovább vonulván, a tatárok táborára éj idején támadtak, ezt egészen megverték, vagy 200 tatárt levágtak, 2000 lónál többet birtokukba ejtettek, a tatárok sátorait minden ingóságaikkal elvitték, nagy számú vallon, olasz, magyar, német foglyot felszabadítottak s nem is tudják, mikép fogják a sok zsákmányt elszállítani; ezért sok sátort össze is vagdaltak s egyéb ingóságot is megsemmisítettek. Pálffyval e hirt öt katonája közölte, kik az említett összeütközésben résztvettek. Pálffy reméli, hogy a török élelmi szállítás ekkép egyelőre hátráltatva lesz. A tatárok kapitánya állítólag csak egy ingben menekülhetett meg.

Pálffy katonái közül hárman vesztették életüket s mintegy 60-an sebesültek meg. A vezénylő vajdák közül Csakay Gergely bal mellére kapott lövést, Csóry János pedig álkapczáján sebesült meg. Pálffyhoz épen most jött egy belgrádi kéme, kinek közlését ő a királynak ezennel elküldi.²⁾

¹⁾ H. I. latin másolat, — H. I. német ered.

967./c. 1597. szeptember 21. Esztergomi táborból Pálffy M. Miksa főherceghez a törökök hadi mozdulataivól.

Pálffy hírül vette, hogy a budai és pesti törökök valamint egész táboruk utnak indul. Pálffy azt hitte, hogy a főherceg tábora ellen vonulnak, minél fogva szándoka volt a főherceg táborához menni. De épen ez órában kapta a mellékelt levelet, melyből kiderül, hogy a törökök csak egy várda építése végett tovább vonultak. Pálffy is ez okból megváltoztatta hadi tervét s mihelyt arról értesülend, hogy a török ugyancsak a főherceg tábora ellen indul, ő is haladék nélkül nyomukba fog menni.¹⁾

967./d. 1597. szeptember 23. Vácziól. Pálffy M. Miksa főherceghez. Pálffy a török előnyomulását hátráttatja.

Pálffy tegnap az egész esztergomi táborral a pesti török tábor felé vonult, hogy azon gyalogosoknak, kik a tatárok táborát megtámadták, segílyt nyujts-on s a törökök segílyét, melyet Győrre akartak küldeni, megakadályozza. Midőn Pálffy katonáival a törökök táborához érkezett, ezek a tábor előtt csapatokban voltak elhelyezve s puskából lödözgetvén egyebet nem kísérlettek meg Pálffýék hét órán felül várták a törököket, de ezek nem mertek k-menni. Pálffy katonái szerencsésen visszajöttek. Az említett esztergomi gyalogosok közül a legtöbben ugyan megsebesültek, de azért mindannyian visszatértek. A budai janicsárok szekerekkel s egyéb ingóságokkal már Fehérvár felé felkészülvék, hogy Győrre menjenek, táboruk azonban még Pestnél van. A főherceget örködésre kéri mert biztosra veszik, hogy a janicsároknak bármely módon Győrre kell érniök. Mihelyt a törökök táborukat Győr felé indítják, Pálffy azonnal fog a főherceghez sietni.²⁾

¹⁾ H. I. német másol. ²⁾ H. I. latin másol.

967./e. 1597. szeptember 24. Esztergomi táborból. Pálffy
M. Miksa főherczegeek a török Győr elleni szándékáról.

Pálffy biztos tudomás nyomán jelenti: hogy a fehérvári törökök egészen elhatározvák a janicsárokat Győrre vezetni s ezen szándékukat holnap vagy holnap után végrehajtani.¹⁾

Az egri basa 40 élelemmel jól megrakott szekérrel érkezett, a mint ezt Báskay János Chery Ferencznek megírta.¹⁾

967./f. 1697 szept. 27. Prága. Rudolf király Pálffyhoz.

Rudolf értesíti Pálffyt, hogy f. hó 20. és 21-én irt leveleit megkapta s örömmel értesült az ellenséggel szemben kifejtett serény működéséről.²⁾

968. 1597. okt. 4. Ebersdorf. Mátyás Pálffyhoz egyházi
ügyben.

Mátyás főherczeg kérdezi Pálffytól, mely egyéneket itél legméltóbbaknak a megürült egri és csanádi püspöki székek, valamint a lelkészi prépostság betöltésére.

969, 1597. okt. 6. Mátyás fhg. Pálffyhoz hadügyben.

Mátyás főherczeg értesére adván Pálffynak, hogy három levelét megkapta, megelégedését nyilvánítja a felett, hogy Pálffy a katonaságot mostani fizetésének elfogadására s további türelemre bírta. Hasonlókép kifejezi örömét a felett, hogy Pálffy az esztergomi német és vallon katonáknak pénzelőleget adott.

Mátyás Tatának megvédését illetőleg jelentést kért Pálffytól a következőkről: mennyi rendes és rendkívüli lovasság

¹⁾ H. 1. német másol. ²⁾ I/II. f. 7.

helyezendő el Tatán, mily költséggel fog ez járni, honnét fog e költség fedeztetni, el van-e látva Kristóf vajda a végvár szokásos szabályrendeleteivel?¹⁾

Miután Mátyás meg van bizva a várügyek kezelésével, méltó, hogy mindezekről tudomása legyen, s a szabályrendeletek általa megerősítessenek. Emellett különleges kimutatást kíván Pálffytól azon 360 tallérról, melyet Pálffy adott volt kölcsön.

E levélhez van csatolva de Hoels János esztergomi vallonszázadosnak levele, melyben a főherczegnél azon inség miatt panaszkodik, melyet katonasága a fizetés késedelmezése miatt szenved. Aggodalmát fejezi ki azon eshetőség fölött, hogy a katonaság az éhség s ruhátlanság miatt elmenend. Mig a fizetés megjön, ezer tallérnyi segélyt s bizonyos mennyiségű posztót kér.²⁾

970. 1597. okt. 7. *Mátyás főherczeg a kir. kamarához Pálffy követele érdekében.*

Pálffnak a kamarától járó 40 ezer tallérnyi követelét a szempczi és nagyszombati harminczad nagyon lelkiismeretlenül fizette, miért Pálffy kényszerült Mátyás főherczeghez folyamodni. Mátyás megintette a királyi kamarát, hogy Pálffynak követelét pontosan törleszsze.³⁾

971. 1597. okt. 10. *Ebersdorf. Mátyás Pálffyhos országgyűlésről.*

Mátyás főherczeg kérdezte Pálffyt: mely napon volna legcélszerűbb az országgyűlést megnyitni, miután ez a király kívánságához képest mielőbb megkezdendő.⁴⁾

¹⁾ Pálffy levtár Arm. I. Lad., 3. Fasc 1. No. 71. ²⁾ I/III. f. 1.

³⁾ O. I. ⁴⁾ I/III. f. 1.

972. 1597. okt. 22. *Esztergom. Miksa fhg. a királyhoz.*
Az erdélyi fejedelemmel kötendő egyezség feltételei.

Miksa a király rendeletéhez képest az erdélyi ügyek tárgyalása végett összehívta a királyi tanácsosokat, a királyi helytartót, az esztergomi érseket, a vácsi püspököt, Pálffy Miklóst és Nádasdy Ferenczet. Ezek az előadott ügy megfontolása után a következőkben egyértelműleg állapodtak meg.

Az erdélyi fejedelem által felhozott indokok, melyeknél fogva ő állapotában s tartományaiban változásokat sürget, s ezeknek határidőre szabott gyors foganatosisától semmi feltétel alatt elállni nem akar — oly nagy horderejűek melyeket a király Magyarország s az egész keresztény köztársaság nagy hátránya nélkül ez alkalommal nem mellőzhet. A királynak ez ügyben annálkevésbé lehet késedelmeskedni, miután itt fontolóra veendő: az erdélyi fejedelem szükségleteinek titkos rugói, a nemzetnek ingatagsága s egyéb véletlen esetek, melyek a fejedelmet alattvalóival együtt váratlanul végletekbe sodorhatják.

A király elé terjesztett feltételek:

1. A házasság köteléke, a király, a fenséges asszony serenissimorum Graecensium beleegyezésével a római pápa felmentése által fölbontandó. E feltételen alapulni látszanak a többi feltételek is, minélfogva a király a házasság felbontását sürgesse.

2. A király eszközölje ki a fejedelem számára a pápánál a bibornoki méltóságot. A fejedelemnek a kereszténység körül szerzett érdemei s a királyi család tekintélye indokolják a bibornoki méltóság megadását s ettől hiteles irat tanúsága szerint a pápa sem idegenkedik.

3. A fejedelem e szent rendnek felvétele után tartsa meg birodalmi hercegi czimet, miután állásának említett változása méltóságát nem csökkentti, és csak megváltoztatja. A fejedelem a királynak s az osztrák uralkodó háznak védelmét élvezze, mire nézve különben a fejedelem a megkötött szövetségben az elnyert aranygyapjas rendben s a kölcsönös esküben elegendő biztosítékot bír.

4. A fejedelem azt kívánja: hogy az oppelni és ratibori hercegség évi jövedelme 100 ezer magyar aranyig kiegészítsék. Az említett királyi biztosok azt vélték, hogy Carillo atya felhatalmazványa értelmében s a fejedelemtől nyert iratnál fogva, mely szerint semmit sem mulasszon el, a mi az ügy végrehajtását előmozdítja, a követelésből valamit engedhetne, miért a követelt összeget 100 ezer tallérra gondolják leszállítani. Ha pedig a kívánt 100 ezer aranyból semmit sem lehetne lealkudni, azt inkább megadandónak javasolják, mintsem hogy e miatt az egész ügy halasztassék. A királynak — úgymond — lesz módja, hogy ez összeget neki évenként lefizethesse. Tekintetbe veendő főleg az, hogy a fejedelem halála után minden a királyra szálland.

5. A fejedelem a nejének Erdélyben adott jószágokat ennek birtokában hagyatni kívánja. A biztosok ezt méltányosnak nyilvánították.

6. A király tetszése szerinti utódot helyezzen az erdélyi fejedelemségbe, szemmel tartva a prágai szövetség feltételét.

A biztosok figyelmeztetik a királyt, hogy a prágai szerződés határozottan említi: hogy az erdélyi fejedelem halála után s ennek fiága kihaltával a király csak erdélyiekből nevezhet ki vajdát. Ez okból óvatosan kell most egyezkedni, nehogy Carilloval olyasmi állapitassék meg, ami az annyi esküvel erősített prágai szerződést némileg megsértené, s az erdélyiek hajlamát elidegenitené. Továbbá a király semmikép se engedje meg, hogy az erdélyi fejedelem (kit holtnak tartanak) lemondása után az erdélyi rendek jogot nyerjenek a vajda választására nehogy újból ismétlődjék a mire István király példája tanít. István ugyanis erdélyi vajdává választatván a rendektől, megerősítetvén a császártól mellőzve adott hitét és esküjét, hogy hatalmi vágyát kielégítse, Erdélyt a török hatóság alá helyezte. Ezáltal a király elvesztené azt, a mit kezében tart. Ez ügyet a király annál inkább vegye fontolóra, miután a fejedelem az erdélyi fejedelemséget a király valamely testvérének ajánlja. Valjon ezen utód Erdélyt saját jogánál vagy a király fejedelmi jogánál

fogva fogja-e átvenni, ezt a biztosok a király elhatározására bizzák. valamint a herczegnő házasságát is.

7. A fejedelem kívánja, hogy adományait s egyéb intézkedéseit a király megerősítse. A biztosok ezt fölöslegesnek tartják, mivel ez a szerződésben eléggé biztosítva van.

8. Mily forrón óhajtja a fejedelem ez ügy gyors valósítását eléggé kitűnik Carillohoz írt levelének e szavaiból „most vagy soha.“

A fejedelem igéri, hogy az országgyűlésen a rendek a király jelöltjét fejedelműi megválaszszák. A biztosok azt tanácsolják a királynak, hogy a leendő erdélyi fejedelem mellé oly férfiakat adjon, kik Erdély népeinek hajlamát, erkölceit és szokásait ismerik s ezekhez bölcsen alkalmazkodni tudnak. A jövődő fejedelem kész sereggel rendelkezék, hogy a jóakaratuakat megvédje, az ingadozókat megerősítse s az ellenszegülőket rendre kényszerítse. A biztosok a királyt újból gyors elhatározásra buzdítják.¹⁾

972./a. 1597. október 22. Doboczky György Pálffyhoz
Váczról török hadi hirekről.

Azon törököknek legnagyobb része, kik Buda felé élelmi szereket hoztak, haza vonult s elfutott. A budai basának megérkezését ma várták. Mondják: hogy a basa Tihaja megparancsolta legyen a hódolt parasztoknak: hogy a vezérnek profiantot, szénát, és fát szállítsanak holnapra. A Zerdár nem fogja Esztergomot ostromolni; ennek oka az, hogy az idő már kedvezőtlen s a vár nagyon is erős; de a vezér azt véli, hogy (t. i. a Zerdár) Váczot megtámadja s ezt elfoglalja, ezután pedig a falukat felégeti s azon az uton amerre jött ismét visszatér.²⁾

973. 1597. nov. 2. Mátyás fhg. Pálffyhoz hadi felszerelésről.

Mátyás főherczeg megemlítvén azon nagy áldozatokat, melyekkel Rudolf király a török elleni háborút vezeti panaszko-

¹⁾ U. l. — ²⁾ Itár. másolat német.

dik Pálffynak, hogy a sereg zab és árpában nagy hiányt szenved a miért sok lovas a táborból elmenni készül.

Pálffynak meghagyja, hogy zabkészletét a sereg szükségletére azonnal adja el, s evégből a pozsonyi, komáromi s esztergomi élelmi intézőkkel tárgyaljon.

Végül tudósítja Pálffy, hogy Ausztriában majdnem minden zabkészletet összevásároltatott s ezt a sereg számára a vizen már le is szállította.¹⁾

974. 1597. nov. 12. *Ebersdorf Mátyás fhg. Pálffyhoz hadügyben.*

Mátyás főherczeg tudósítást kér Pálffytól arra nézve, mennyi lovasság és gyalogság tartható fen egy év alatt, a legutóbbi országgyűlés végzésének alapján s valjon megmaradt-e a katonaság a táborban a szemle óta? Mátyás kívánja, hogy Pálffy az egyes vármegyék hadügyi jegyzékeit küldje el. Továbbá mint a király hü tanácsosától s kiváló tisztjétől azt kérdezi: valjon üdvösebb-e az országgyűlés legujabb határozata az előbbeninél, midőn a hadi költség portánként pénzben vettetett ki s mit kérhetne a király a jövő magyar országgyűléstől a hadi költségek fedezésére? Végül értesítést kíván Pálffytól a netáni visszaélésekről, sezeknek orvoslásáról.²⁾

975. 1597. nov. 15. *Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy véleményyt adandó az erdélyi fejedelem ajánlatára nézve.*

Mátyás főherczeg említi: hogy Pálffy előtt nem ismeretlen azon titkos ajánlat, melyet az erdélyi fejedelem a maga országot illetőleg a királynak tett vala. A király erre nézve kikérte Mátyás és Miksa főherczegeknél nézetét. A király ez ügyben

¹⁾ ²⁾ I/III. f. 1.

sajátkezüleg irván Mátyásnak, kinyilatkoztatta, hogy az Erdélyre vonatkozó birtokajánlatot nem akarná visszautasítani, a miért kérdezte. Mátyást: nem lenne-e hajlandó az erdélyi fejedelemmel egyezkedni Mátyás az erdélyi fejedelemség elfogadása következtében, kénytelen volna lemondani Ausztria örökségéről.

Mátyás fontolóra vevén ez ajántatot, ennek elfogadását felette kétes és veszélyesnek tartja a fenyegető török s tatár támadás, az erdélyiek nyugtalankodása, ellenállása s az Erdély fentartásával járó jelentékeny hadi költségek miatt.

Ha már egykor Ferdinánd és Miksa császárok — kik Erdélyre nagy súlyt fektettek — nem bíztak ez országnak megtartásában, minél kevésbbé bizhatik Rudolf e sanyarú időben.

Mátyás kinyilatkoztatja Pálffy előtt: hogy ez ügyben az is nehezebb esnék, ha le kellene mondania atyai örökségéről s ekkép — az erdélyiek netáni elszakadása esetén — mindentől megfosztottan maradna.

Ezen kívül, ha Istennek intézkedéséből a birodalomban vagy a felség országaiban valamely változás vagy jó alkalom felmerülne, Mátyás — távolléte folytán — daczára elsőszülötti kiváltságának — annál könnyebben támadhatnának különféle üzelmek.

Azon ürügy is, hogy közelebb lenne Magyarországhoz, nem bir nyomatékcal, minthogy a fődolog a rendek jóhajlamában rejlik; miről Mátyás úgy az egyházi, mint a világi rendeknél meg van győződve.

Miután Mátyás a rendek között különösen Pálffy iránt viseltetik bizalommal, e fontos titkos ügyet vele kívánta közölni, sőt kérni: tudósítaná ez ügyre vonatkozó őszinte véleménye- s tanácsáról, minthogy a király ez ügyben értekezni fog, midőn ő — u. m. Mátyás — Regensburgba teendő útja közben Prágában megállapodik. Mátyás ez ügyet szóbelileg kívánta Pálffyval közölni, de a körülmények ezt nem engedik.¹⁾

1) I/III. f. 1.

976. 1597. decz. 6. Miksa fhg. Pálffyhoz hadügyben.

Miksa meghagyja Pálffynak, hogy Deaki, Szerdahely, Vága és Zsigárd érseki községeket a vallonok elszállásolásától mentse fel s azoknak lakóit mindennemű katonai kihágások ellen óvja meg. ¹⁾

976./a. 1597. december 7. Palánkról. Nagy Egyed Pálffy Miklóshoz a magyar katonák sikeres támadásáról.

Több szécsényi katona (Nagy „Uraimnak“ nevezi) Gyöngyösre ment portyázni. Gyöngyösön azon törökökre találtak, kik élelmet akartak behajtani. A katonák 50 törököt fogtak s hoztak el s 21 török fejet; a hatvani Ómer agát is elfogták s hallomás szerint csak hárman menekültek meg.

Ugyanerről értesítette Pálffyt Chyery Ferencz is Szécsényben decz. 10-én kelt levelével. Az említett portyázó lovasok száma 60 volt s Arnolt János és Balthy Márton vezetése alatt állottak; ezekkel volt a gyalogosok három vajdája is, úgymint: Rácz István, Polány Márton és Polány Balázs. Ómer aga Egerből egy zászlóaljjal Gyöngyösre ment élelmet behajtani s evvel már 26 szekeret megrakott midőn őt a szécsényi lovasok megtámadták: Chyery szerint 52 törököt, 18 török fejet és egy zászlót hoztak vissza a lovasok. A zászlót holnap két hadnagy fogja hozni Pálffyhoz. Ómer aga Chyery kérdezősködéseire semmit sem akart felelni; majd fog felelni Pálffynak.²⁾

977. 1597. decz. 20. Ujvárról. Pálffy Rudolf királyhoz. A keresztény katonák szerencsés portyázása s Pálffynak hadi tervei.

Pálffynak néhány komáromi katonája a győri törökökkel találkozáván ezek közül néhányat elfogtak s Komáromba hoztak.

¹⁾ O. l. — ²⁾ ³⁾ H. l. magyar ered.

Komáromból s Pálffynak más végházaiból egy egyesült csapat a haza vonuló Szerdárt üldözte s Komáromba két nagy zászlót küldött. E csapat katonái folyton nyomában vannak a töröknek; vállalatuk eredménye Pálffy előtt még ismeretlen.

A Gyöngyösnél elfogott s lovagias becsületességéről nevezetes Ómer agának jelentése szerint közli: hogy a törökök élelem és takarmányban nagy hiányt szenvednek.

Miután a vallon lovasok Pálffy rendelkezésére meghagyattak s ő végházainak katonáival valamely hadi vállalatot óhajt véghezvinni, mihez a hadi fizetés okvetlenül megkivántatik, esdekelve kéri a királyt, hogy a fizetés kiszolgáltatásáról haladék nélkül gondoskodják.

Épen e pillanatban nyert tudósítást az esztergomi katonának egy csetepátéjáról, melyből 6 janicsárt, 3 ráczot és egy fejet hoztak. Néhány mázsa fagygyút is vittek el a törököktől amint ezek azt nem meszsze a kaputól Budára be akartak vinni. Egy másik csetepáténál 20 lovat vittek el az adonyi törököktől.¹⁾

977./a. 1597. december 31. Rudolf király Pálffyhoz.
Pálffy türelemre intse zsoldot kérő katonáit.

Rudolf tudósítja Pálffyt, hogy levelét, melyben katonasága számára hadi zsoldot kér, megkapta. Felhivja őt, hogy katonaságát türelemre intse, mert bizton reméli, hogy január hó végéig nagyobb összeget fog neki küldhetni.

Pálffy haditervével teljesen egyetért s nem sokára különféle írásbeli és szóbeli utasításokkal fogja hozzá küldeni báró Schwarzenberg Adolfot, hogy a háború folytatásában együttesen s egyértelműleg járjanak el.²⁾

¹⁾ H. I. német ered. — ²⁾ I/III. f. 3.

1598.

978. 1598. január 9. Rudolf király Pálffyhoz országgyűlésről és Schwarzenberggről.

Rudolf báró Schwarzenberg Adolfot segély végett Pálffyhoz rendelte.

Pálffynak a magyar országgyűlésen való megjelenését — a király — felette fontosnak tartotta. Mig Pálffy távol lesz, b. Schwarzenberg küldetett hozzá helyettes gyanánt. A király szigoruan meghagyja Pálffynak, miként a vezetése alatt levő határvidéki sereget intse meg: hogy Schwarzenberg parancsainak akkép engedelmeskedjék, a mint az ő parancsainak engedelmeskedni tartozott.²⁾

979. 1598. január 29. Mátyás főherczeg Pálffyhoz a katonaság fizetéséről.

Ez év elején az esztergomi s bányavárosi katonaság fizetéseinek elmaradása miatt nagy inséggel küzdött. Pálffy e fizetést Mátyás főherczegnél sürgette. Mátyás hathatósan irt ez érdekében a királyhoz, ki azonban mit sem tehet, mig Prágából pénzt nem kér.

Mátyás kérte Pálffyt, hogy eddig tanusított tapintata s hűségéhez képest türelmet és fegyelmet tartson fenn a katonaság körében.¹⁾

980. 1598. február 4. Gaizkoffler Pálffyhoz hadi élelmezésről.

Pálffy Gaizkoffler felhívása következtében a hadi élelmezési hivatal részére 5—600 mut zabot volt szolgáltatandó. Miután

¹⁾ I/II. f. h. — ²⁾ I/III. f. 5. ered.

a pozsonyi élelmezési raktár 1598. elején egészen üres volt, ennek egy tisztje 1598. febr. 4. felkérte Pálffy, hogy az említett zabot Pozsonyba szolgáltassa.¹⁾

981. 1598. február 23. Pálffytól élelmi szereket vásárolni kívánnak.

Geizkoffler Zacháriás — Miksa választott lengyel király fizető főmesterének — megbízása következtében több élelmezési tisztviselő gabonát ajánlkozik vásárolni Pálffytól; és pedig 500 mut jóminőségű félgabonát és rozsot — pozsonyi mérőjét 80 magy. fillérrel számítva.

Pálffy e gabonát öröltesse meg saját malmaiban és szállitassa Pozsonyba. Továbbá 500 mut zabot — pozsonyi mérőjét 50 magy. fillérrel számítva, végül 3000 akó bort, melyben 500 akó jó ó bor (guten vierdiger) legyen. Az ó borért 3 tallért, az újért 2 és fél tallért kínálnak. Nekik e vételre 11 ezer tallért lehet kiadni. A tallér 100 magyar fillérrel számittatik.²⁾

981./a. 1598. márczius 7. Mátyás főherczeg az esztergomi proviantból kenyeret rendel azoknak, kik Pálffynak az esztergomi palánk helyreállításánál segédkeznek.

Wolgeborner Freiherr, besonders lieber herr vnd freundt. Den herrn erindern wier hiemit, das die Khun. Wrđ. zu Polen Herr Maximilian Erzherzog zu Österreich, vnser gnedigister herr, denen jhenigen vnderthanen, so (Titl.) Niclas Pálffy freiherr zu wideraufrichtung der Palankha zu Gran mit der Robat gebrauchen wierdet, die notturfft brott aus der Prouiandt alda zu Gran täglich Zuraichen gnedigist beuolhen haben.

Hierauf wierdet nun der herr bey dem Prouiandverwalter aldort Hansen Jobsten destwegen die Ferrer notturfft zu uerord-

¹⁾ VIII/X. f. 1. — ²⁾ VIII/X. f. 1.

nen wissen. Vnd benebens bederseits Göttlicher bewahrung beuelhendt. Geben Prespurge, den J. Martij. Ao 98. An herrn ob: Prouiandtmaister herrn Wolffgangen Jörgen Freiherrn.

982. 1598. márcz. 10. *Rudolf Pálffy pénzügyekről s Esztergom váráról.*

Rudolf azon különös bizalomtól indittatva, melylyel Pálffy Miklós iránt viseltetik kéri őt, hogy a Perdenstetter féle kifizetésnél, melyet imént elrendelt volt, hitelével szolgálatot tegyen.

Továbbá inti őt, hogy az Esztergom vára épületén támadt hiányokat haladék nélkül kijavitassa, nehogy a netáni halogatás alkalmat szolgáltatson az ellenségnek valamely gonosz kísérletre. Rudolf igéri, hogy ezen hitel által tett szolgálatát nem fogja hagyni kárpótlanul.¹⁾

983. 1598. márcz. 26. *Pálffy Bohunicz község birtokáról.*

Pálffy Miklós a királynak azon rendeletét, hogy Bohunicz községet egy év lefolyása alatt Kéméndy Lőrincztől a király részére visszafoglalja, nem hajtotta végre. Ezen eljárását avval indokolta, hogy ez ügy előbb bíróilag megvizsgálandó s ő a visszafoglalást a vármegye birói végzése nélkül nem fogantathatja. Miksa főherczeg ez ügyre nézve felvilágosítást kért Pálffytól.²⁾

983/a. 1598. márcz. 28. *Pálffynak hadi álláspontja a győri ütközetnél.*

Schwarzenberg Adolf vezér a Győr ostroma előtt kiadott szigorú katonai rendeletben ezeket írja Pálffy álláspontjáról: „Der Herr Pálffy aber mit den Huszaren, sammt den 3 übrigen Compayn. Reitern soll das Feld um und bei der Festung befreien und innehalten, bis so lange dasz der allmächtige Gott aus der Victoria zu erlangen gnädigst verleihen würde.“³⁾

¹⁾ I/II. f. 7. — ¹⁾ O. l. — ²⁾ H. l. Másolat a görzi báró de Gracia levéltárból.

983/b. 1598. *Jelentés egy főherczegnéhez a győri győzelemről.*

A főherczegné már Pálffy tudósításából is értesült Győr visszafoglalásáról, mely méltán csodálatosnak mondható.

A keresztény sereg ugyanis majdnem egész napon és fél éjen át Győrtől egy mértföldnyi távolságra fekvő helységben volt hol a törökök rendszeren járni szoktak vala. Ekkor senki sem mutatkozott a törökök közül; mert más különben a keresztény sereg el lett volna árulva.

Midőn a keresztény sereg Győr felé vonult holdvilág volt; amint Győrhöz közeledett az ég elborult, minek következtében a törökök a keresztény sereget észre nem vehették.

A gori vagyis a párkányzat (Vorzaun) zárva volt; a keresztények egy petardát akartak elrobbantani, de ez nem sikerült és ha elrobban vala akkor a jobb oldalon levő katonák nem süthették el volna a második petardát. Midőn az első petarda lövése meghiusult a magyar katonaság a gorit kardjaival megnyitotta anélkül hogy azt az ellenség észrevette volna.

Szerencse számába ment, hogy a jobboldali fehértvári kapunál nem volt vonóhid.

A török őrség mintegy meg volt átkozva. A petárda elrobbantásával megbizott egyén mellett volt egy ember aki jól törökül beszélt s ez adott választ a török őrségnek. Mikor kilövendők voltak a petardát a törökül beszélő ember rákiáltott a török őrrre: „Nyiss kimert ellenben én nyitok ki és lövök“ s erre elsült a petarda s a kaput a belső térre dobta be. A kapu felrobbantása után a keresztény csapatok előzetes határozott rend és tudomás szerint benyomultak az utcákba és bástyákba; az ellenséget üldözőbe vették s fegyverétől megfosztották. A basa 300 fegyveresével visszaverte a magyar sereg 700 hajduját s 300 vallonját de nemsokára meglakolt mert két lövés leterítette őt.

A törökök egy bástyában hatalmasan védekeztek; midőn ez azonban sikerrel nem kecsektetett néhány janicsár azon bástya alá ment melyben puskaortot őriztek s ezt meggyújtván evvel

önmagukat is légbe röpítették. E robbanásnál életét vesztette a keresztény seregnek Don Lopes vezénylete alatt volt 50 spanyol lovasa. A többi törökök mintegy 200 egymásnak segítettek mint a birkák összecsoportosultak s megfojtották magukat.

A basának ágyasa — egy csallóközi rabnő a ki még keresztény a basa fiával fogva van. A levélíró a basáról ezeket írja: „Ist desselben Tags zuvor in Feld Hetzen geritten und hat seine Lust übel angelegt.“

Az elesett törökök száma 1700 lehet. Az elfogott török nők és gyermekek száma 300-ig terjed. A megszabadított keresztény foglyok vagy 100 vannak. A keresztény katonák közül mintegy 400 vesztették életüket. A várban körülbelül 185 ágyú van. Lőszerekben és élelemben csak csekély készlet találtatott. A katonák pénzből s egyéb tárgyakból tisztességes zsákmányt kaptak.

A királyi felség Vabaucurtot ki neki a győzelem hírét meghozta lovagi rangra emelte, 800 aranyat nyomó arany láncz-czal s 2000 tallérrel megajándékozta s ezenkívül 2000 tallérből álló élethossziglani évi járadékról biztosította.

Jegyzet. A levélíró s a főhercegné neve nincs jelezve ezen másolaton, melynek hitelesítését Gömörj sajátkezű aláírásával bizonyítja. E levél eredeti példánya báró de Gracia család görzi levéltárában van.¹⁾

984. 1598. márcz. *Pálffy jutalma a győri csatáért.*

A fényes győri diadal hírét Vabokurtus váltott lovak segélyével vitte meg Prágába Rudolf királyhoz. Hirmondása fejdmileg lett. megjutalmazva 4000 arany által, melyen kívül a királyi kincstárból évenként ezer aranyat kapott. (Igy ír Istvánffy.)

Schwarzenberg a győri győzelem jutalmául 100 ezer aranyat s Husztopecs morva mezővárost kapta. Pálffy semmi jutalmat sem kért, azt állítván, hogy a mit tett avval hazájának tartozott.

¹⁾ H. I. német másolat.

Ha az ország s a király tényleg nem nyilvánították vagy talán nem nyitvánithatták Pálffy vitézségének és győzelmének méltánylását megtették ezt az alsó ausztriai rendek, midőn Pálffynak a győri győzelem emlékéül hálájuk fejében ezer arany súlyú művészi kivitelű diszserleget ajánlottak fel.¹⁾

Jegyzet. A serleg magassága 44 cm. a talapzat magassága a kupáig 17 cm. a kupa magassága 9 cm. a kupa fedele 7 cm. a kupa fedelén levő vitéz szobra 11 cm. A kupának átmérője 13 cm. A szobor pajzsának körirata:

G. O. T. D. F. E. E. R. 1598.

A serleg talapzatának a kupához képest csekély szélessége van. A serleget 4 zománczos czimer és hadi jelvények díszítik.

E serleg midőn Pálffy Miklósnak fia István Bethlenék fogságába esett, Bethlen Gábor birtokába jutott, ki ezt a török szultánnak adományozta. A szultán e serleget békekötés alkalmával III. Ferdinand királynak adta, ki ezt gróf Pálffy Pálnak, István testvérének adományozta. Pálffy Pál e serleget azon karddal együtt, melylyel Pálffy Miklós Győr visszafoglalásánál küzdött a Pálffy család detrekői hitbizományának kiegészítő részéül nyilvánította.

A serleg 5 font 2½ lat aranyat nyom. Midőn e serleg Bethlen kezeibe került s megbecsültetett a becslés szerint 8 márka 85 lat vagyis 830 aranyat nyomott, minek egyenértékét a becslés 3735 ezüst pénzben állapította meg. A serleget a Pálffy család hercegi ága mint a családi hitbizomány birtokosa mai nap is kegyelettel őrzi. U. o. 66, 67 lap. A serleg művészi bece messzeföldön ismeretes, minek némi bizonyosságául hivatkozom egy németországi műkereskedőnek ajánlatára, ki herceg Pálffynak 70 ezer márkát ígért a serlegért. Ezen ajánlatot maga a herceg közölte velem. Magától értetődik, hogy ezen ajánlat tagadó válaszra talált.

Babakurtus — voltaképp — Vabeacurt jutalmazásra nézve más jelentést tartalmaz a 983/b okmány.

¹⁾ Albrecht J. „Monographia“ jelentés Pálffyanac: Kézirat 1829. 66 lap. Istvánffy. Lib. XXXI. 722 l.

985. 1598. ápril 3. Vöröskőről. Pálffy tudósítja Rákóczy Zsigmond Abauj főispánját Győrnek visszafoglalásáról.

„A minémü jókkal mostansággal a mi jó Istenünk ide e földre meglátogatott legyen, akarom Kgdet tudóssá tenni felőle.

Mentünk vala e napokban, ugymint márcz. 27. Komáromból Schwarzenberg urammal, kevés vitézlő néppel, melyet ő felsége itt hagyott volt telelni, s egynéhány végbeliekkel Győr felé, hogy az Istennek segítsége és áldása velünk levén, szerencsét próbálnánk, mire reá segélvén és vezérelvén Isten ő szent felsége, az ő voltából ismét kezünkbe adá a mi Győrünket nem kevés kereszténynek vére hullásával és halálával, de a pogányság ugymint 2500 kik benne voltanak sok fő nevezetes és hires vitéz törökkel egyetemben a basával és janicsár agával levágtatának rettenetes vérontással úgy hogy mienkben is porvettetéstől és kard miatt veszett három avagy négyszázig. Sebes is vagyon talán ötszázig. Igázán megmutatták, hogy vitézek laktak benne.

Az Alay béget Gy . . . y agát Gyebesy Csorbaiat egynéhány főtörökökkel, a kik egyetemben voltak ötszázig, elevenen fogtak meg.

Az ur István ő szent felsége így adá ismét Győrt márcz. 29. a keresztények kezéhez a kiért az ur Istennek neve dicsértessék.

Azonkívül sok nagy öreg szép ágyut és taraczkokat találtunk benne, kik mind ott bent maradtak volt, és amellettt török császár ágyuibán is sokat találtunk ott benn sok jó lovakkal szép szerszámokkal és nagy gazdagsággal, Istennek jóvoltából járánk. Isten éltesse Kgdet jó egészségben!

Pálffy e levél utóiratában sajátkezüleg még ezeket jegyzi föl. „Álgyút épen 130 találtunk, többet 30 lövetüt.¹⁾

¹⁾ O. l.

986. 1598. ápril 4. *Pálffyhoz küldött szerencsekivándatok, győri győzelme alkalmából.*

Rudolf értesíti Pálffy Miklóst, hogy különös kegyességgel s örömmel vette hírül: mily hiven s hősiezen viselte magát Győr visszafoglalásánál. Rudolf nagy tetszését fejezi ki eziránt, s egyzersmind királyi kegyéről biztosítván Pálffyt, meleg köszönetet szavaz neki. Egyuttal azon reménye s óhajának ad kifejezést: hogy Pálffy Esztergom s Vác megerősítésére, — mely helyek az ellenséghez legközelebb fekszenek — minden szükségest megtegyen.

Jegyzet. (Prága 1598. ápril 4. magánpecséttel ellátott német levél.)¹⁾

Egy névtelen ur ápril 4. Prágából üdvözli Pálffyt hires győri győzelme alkalmából s említi, hogy Pálffy e győzelem által egész világon híressé lett. — Prágában a győri győzelemért holnap azaz ápril 5. fog Te Deum laudamus tartatni.²⁾

Mansfeld Ernő Vilmos Esztergomból e hó 4. üdvözli és dicsőíti Pálffyt a hires győri győzelem alkalmából; továbbá kéri, hogy segítsen az esztergomi katonaság mostoha sorsán. A katonaságnak kenyéren kívül nincs egyéb ennivalója.³⁾

987. 1598. ápril 9. *Bekes Pálffyhoz hadi ügyben. Nagyszombatból.*

Bekes (vagy Bélyes?) László jelenti Pálffynak: hogy a vitézek a meghatározott napon, — ha előbb nem — Semptén lesznek. Pálffynak a fejedelemhez irt levelét elküldötte. Pálffy meglátja, hogy oly vitézeket nyerend, kik nem annyira fizetésért, mint inkább jó hírnévért s Bekes iránti jóakarattól mennek hadi szolgálatba.

Bekes kéri Pálffyt, hogy Vöröskőn történt megállapodásukhoz képest az 500 lovason felül maradt katonasággal Miksa főherceget Lengyelországba kísérhesse.⁴⁾

¹⁾ I/II. 7. — ²⁾ I/III. f. 11. — ³⁾ VIII/X. f. i. — ⁴⁾ VIII/X. f. 1. er. magy. l.

987./a. 1598. ápril 11—14. *Levelek Pálffyhoz. Pálffy-tól. sajkákat kérnek. Gieni üdvözli őt a győri győzelem alkalmából. Pálffy mint kir. képviselő.*

Jósa Antal ápril 11. Esztergomból kéri Pálffyt, szerezne az esztergomi naszádosok részére Bécsből evezőket éa sajkákat, minthogy majd fele a naszádosoknak ilyenekben hiányt szenved s ezeket Esztergomban nem lehet szerezni.¹⁾

Gieni (vagy Giani) ápril 12. Pálffyhoz irt levelében élénk kifejezést ad a győri győzelem feletti örömének. Győr visszafoglalásának, — ugymond — senki sem örül jobban mint ő. E diadal viszhangja az egész világon áthatott. Gieni afelett örvendett, hogy a királynak oly vezére van, kinek hős vitézségével dicsekedhetik.²⁾

Miksa főherczeg ápril 13. kelt levelében Pálffyt — mint az osztrák uralkodóház képviselőjét — Forgách Zsigmondnak ápril 19. Galgócson tartandó esküvőjére azon megbizással küldi: hogy fejezze ki a házaspárnak az osztrákház szerencsekivánatait s adja át ugyanennek a vőlegény részére felajánlott ajándékát.³⁾

Drusa György 1598. ápril 14. Vöröskőről Pálffyhoz irt levelében kijelenti, hogy 1000 mut zabra van szüksége.⁴⁾

1598. 988. 1599. ápril 20. *Pozsonyból. Kecskés dicsőítő levele Pálffyhoz a győri győzelem alkalmából.*

Midőn Uram az esztergomi érsek mellett Bécsben voltam s láttam a Győr visszafoglalásáról megjelent nyomtatott kötött és kötetlen diszbeszédeket, el kellene pirulnom s feddésre méltónak itélném magamat, ha műzsám rólad nagylelkű hős hallgatna. Te vagy a mi Józsuenk, ki Győr bástyaiba Shcwarzenberggel s

¹⁾ Pálffy Itár Arm. VIII. Lad. X. Fasc. 1. N. 576. — ²⁾ Pálffy Itár. Arm. I. Lad. 3. Fasc. 11. No. 54. — ³⁾ Pálffy Itár. Arm. I. Lad. II. Fasc. 2. No. 16. — ⁴⁾ Pálffy Itár. Arm. VIII. Lad. X. Fasc. 1. No. 577.

más vitézekkel csodálatos s minden emberi erőt felülmúló bátorsággal behatoltál; valamint József Jerichó városába. Te Magyarország Sámsona, ki szétzúzva a vaszarakat, az ajtón betörtél!

Hadd dicsérjék epyrusiak Pirhust, maczedonok Sándort, rómaiak Scipiót, a karthágóiak Hannibáljukat! Éljen te hazánk atyja, Magyarország megszabadítója az istentelen török nemzet dicső legyőzője, ki méltó vagy, hogy a történeti emlékek örökre dicsőítsenek!

Vajha szerencsétlen hazánk (ámbar nem szerencsétlen míg te élsz) úgy mint más országok virágoznék, ekkor bizonyosan diadalivet, tetteidet jelző oszlopot, (mint hajdan a rómaiak császárjaiknak) és lovasszobrot nem méltatlanul állítana neked! Valóban Guttamelata Erasmusnak és Coltoni Bertalannak kitűnő érdemeikért érczből aranyozott lovasszobrokat az országos kincstár költségein, (melynek elseje Padua — az utóbbi Velenczében most is látható) emeltek, mit érdemelsz te a római birodalom egyetlen végvárának visszafoglalásáért? Hadd lássák az uralkodók mikép fogják megjutalmazni a keresztény köztársaság nagyérdemű férfait s a királyi bőkezűség milyen emléket fog hagyni az utókornak!

Ti ketten megérdemlitek, hogy képeitek tündöklő aranyból Győr piacának központjára más nemzetek vezéreinek példájára fényeskedjenek!

Fogadd ez adományt a te kegyenczedtől az irántam eddig tanusított kegyességgel. Dubovszky György az én uram udvari papjával azon voltunk, hogy a mi költeményeinkkel senkit ne kissebbítsünk, hanem mindenkit érdeme szerint dicsőítsünk, a mit te bölcs ítéleted szerint a mi verseinkben könnyen elbírálhatsz. Isten veled Magyarország dicsősége és vezéresillaga.¹⁾

989. 1598. ápril 23. Pozsonyból Belecypálffyhoz, török hadi hírekről.

Belecypálffy jelentí Pálffynak, hogy a póstamester azt a hirt hozta Bécsből, hogy a török a babocsaikat nagyon meg-

¹⁾ VIII/X. f. 1.

verte s majdnem a várat is bevette. A kanizsaiak is félnek, mert a mely nép a vár őrzésével van megbizva, jobbára a falukon van.

Belecý emliti, hogy Csallóközben a földeket szabályozta¹⁾

Pálffy ápril 23. Vöröskön vagy Szuhán volt, miután Hölgyi Gáspár a nevezett napon Berencsből Nagyszombatba érkezvén, azt irta Pálffynak, hogy ma ki nem mehet hozzá, hanem holnap Szuhán lesz nála.²⁾

990. 1598. ápril 26. Moritschin M. Pálffyhoz. gazdasági jelentés.

Moritschin Mátyás 698 mut zabot adott át Vöröskön Kurtzmann élelmezési intézőnek. Ugyanezen a napon értésére adta Pálffynak, hogy a vöröskői uradalomnak új földjei holnap fognak kiméretni s rendeztetni.³⁾

990/a. 1598. május 2. Pálffy Rudolffhoz. Kéri a pozsonyi főispánságot s Pozsony város kapitányi méltóságát fiörököseire is kiterjeszteni.

Euer Kay. Mtt. p. ist sonnders gehorsambisten Zweyffells-
sohne Allergnedigist nit vnbewuesst, wassgestallt Euer Khay
Mtt. p. mir die Herrschafft Prespurg auf meine Leb, tag Aller-
gnedigist gegeben. Nun aber dersselben auch (zweyffellssohne)
Allergnedigist woll wissent, dass mich Gott der Allmechtige
also gesegnet, dass Ehr mir Vier Mannliche Leibess Erben auss
seinen Göttlichen gnaden erthailt vnnd beschert, dieselben Ich
nur auchgerne bey meinen Lebtagen: sinthemals Inn diesen
Jezig: geschwinden Khrieg leufften Ich weder Tag noch Stundt
meines Lebens sicher oder frey bin: dannoch also versehen
vnnd versorgen wollte, dass Sie heut oder Morgen auch meiner
zuegedenckhen, füernehmlich aber erkennen vnnd spüeren
möchten, dass ahn Euer Khay Mtt. p. Ich auch einen Aller-

¹⁾ ²⁾ VIII./X. f. 1. er. magy. lev. — ³⁾ VIII./X. f. 1.

gnedigisten Khayser vnnd Herrn gehabet, vnnd meine: ohne Ruehm zuemelliden: getrewe vnnd Eyfferige diennst von dero-selben erkhennt zusein, spüeren vnnd empfinden möchten. Dero-wegen langt ahn Euer Khay Mtt. p. hiemit mein Aller, vnnder-thänigist Bitten, Sy wollen mir hierinnen auss Khayserlichen gnaden, auch gelaister vnnd khünfftig erzaigunder diennst wegen diese gnadt Allergnedigist erzaigen vnnd solche Herrschafft auf obbemelte meine Leibliche Mannss Erben Allergnedigist ver-schreiben vnnd wiederfahren lassen, dass wil vmb Euer Khay. Mtt. p. Ich neben daarsezung Leibs vnnd Lebens Jederzeit zueverdienen vnnd zueverschulden Allergehorsambist gefliessen vnnd beraith sein. Deroselben Ich mich benebens zue Khayser-lichen gnaden gewehrlichisten Beschaidts Aller, vnnderthänigist emphelen thun. Euer Khay Mtt. p. Allervnnderthänigist gehor-sambister Diener (Gez.) Niclas Palffi. Fhr.¹⁾

990/a. 1598. május 3. *Pogrányi Benedek Pálffy Mik-lósnak prágai utazásáról.*

A visszafoglalt várak előljárói ezen időben a bányavárosok-tól kértek iparosokat és pénzt, hogy helyreállíthassák a vissza-foglalásnál összelődözött várakat; a töröktől fenyegetett erődök szintén a bányavárosoktól kértek segítséget. A bányavárosok a hadi kiadások következtében kimerültek elszegényedtek és a katonaságot sem fizethették. Ezért amint Pogrányi Benedek széchényi kapitány 1598. május 3. a bányavárosoknak írja: Pálffy Miklós főkapitány Esztergomból Prágába utazott a király-hoz, hogy a külföldről segílyt kérjen. Ezalatt a fízetetlen kato-nák Esztergomban lázongni kezdtek és csak nagy nehezen sike-rült őket fenyegetésekkel és ígéretekkkel lecsillapítani. Pogrányi a hadi zsold végett sürgeti a bányavárosokat.²⁾

1) Cs. k. l. — 2) Kőrmöczbányai ltár Tom. I. fasc. 14. N. 2403.

991. 1598. május 23. *Mátyás felhívja Pálffy, hogy Békést tiltsa el katonák toborzásától. — Bécsből.*

Mátyás főherczegnek ismételten tudomására jutott, hogy Bekes László hajdukát s más katonákat toborz Magyarországon, s különösen Liptóban, kiket azután Lengyelországba akar küldeni. Ezen visszaélés módfelett bántotta Mátyást; s azért meghagyja Pálffynak, hogy e toborzást egyáltalában tiltsa el s a toborzott katonaságnak elmenetelét gátolja¹⁾

Egy névalírása után ki nem puhatolható levéliró 1598. május 23. Bécsből Ferdinand főherczeghez intézett levelében jelenti: hogy a király Pálffy grófi rangra emelte s lovaggá ütötte Prágában.²⁾

992. 1598. máj. 28. *Prágából. Rudolf Pálffyhoz Schwarzenberg küldetéséről.*

Rudolf b. Schwarzenberget küldte Pálffyhoz, hogy az átadva a levelet kívánságát előadja, s mindent úgy közöljön a mint azt a király reábizta, mely küldetésről Pálffy Rudolf részéről előre is tudósíttatott. Szabad intézkedésükre bizza Rosswurmot vagy más valakit alkalmazni. A mit végezni fognak, azt kegyelmesen jóváhagyja.³⁾

993. 1598. máj. 30. *Mátyás a kir. kamarához Pálffy toborzásáról.*

Mátyás főherczeg meghagyja a m. kir. kamarának, hogy az utolsó országgyűlés által megszavazott adó értelmében a Pálffy által toborzandó gyalog és lovas katonaság eltartására (nézve egyezkedjék s neki e toborzáshoz a már befolyt dicákból valamely összeget szolgáltatasson.⁴⁾

1) I/III. f. 1. — 2) Cs. u. 1. — 3) I/II. 7. — 4) Or. 1.

994. 1598. máj. 31. *Pálffy adakozása.*

Gaizkoffler május 31. köszönetet szavaz Pálffynak két ajándékozott lóért, melyekért küldönczöket küld.¹⁾

995. 1598. jun. 5. *Mátyás Pálffyhoz hadügyben.*

Mátyás főherczeg Pálffynak jelenti: hogy az esztergomi Comissióval nem Schwarzenberget, hanem Lossdorfi Gallen Bernat Leót — egy német ezred ezredesét — bizta meg a király.

Gallen a katonasággal való tárgyalás végett Esztergomba fog jönni s a foganatosított egyezség után a fizetést is fogja megadni.²⁾

996. 1598. jun. 10. *Pálffy nem fogadott el egy határrendezési megbízást.*

Pálffy nem fogadta el azon bizottság működését, mely megbízást kapott azon határvillongás eldöntésére, mely Stomfa uradalma és Pozsony városa között fenforgott. Pálffy ez ügyben a királyhoz mentegetőző levelet intézett.

Mátyás főherczeg junius 10. ez ügyre nézve tüzetes felvilágosítást kért a kir. kamarától.³⁾

997. 1598. *Nyitravármegye méltányolja Pálffy hadi működését.*

Nyitravármegye 1598. Quasi Moda vasárnap utáni közgyűlésén egyhangulag elhatározta: hogy Pálffy Miklós hadi működésének és sikereinek méltatása és meghálálása okáért minden főúr és birtokos nemes minden háztól 20 denárt, az egytelkes és házbirtokos nemesek pedig 10 denárt fognak junius 24-ig Vizkelethy Tamás kezeihez fizetni.⁴⁾

1) I/III. f. 11. — 2) I/III. f. 1. — 3) O. 1. — 4) Nyitravármegye ltára.

998. 1598. *junius 17. A m. kamara Pálffyhoz a Kéméndy által bitorolt bohuniczi birtokról.*

A m. kir. kamara a főherczeg parancsából felhivja Pálffyt, hogy Kéméndyt erőszakkal üzze ki azon bohuniczi birtokból, mely Farkas Ferencznek özvegyét illeti, minthogy e birtokban a kir. kamarának is van némi jogigénye, valamint a pozsonyvármegyei Uzor helységben levő Farkas özvegyét illető birtokra is, melyet Kéméndy erőszakosan szintén birtokába ejtett.

A m. kir. kamara csodálkozását fejezi ki a felett: hogy Pozsonyvármegye az említett bohuniczi birtok ügyében tett vizsgálatról gyenge tudósítást terjesztett fel. A vármegye különben maga is elismeri, hogy Kéméndy a Farkas özvegy tulajdonát képező birtoknak bitorlását különféle üres kibuvó okokkal akarja palástolni, s alaptalannak tartja azon általa felhozott mentséget is, hogy e birtokot nem erőszakkal ragadta magához, hanem Farkas Ferencz özvegyének beleegyezésével élvezi.¹⁾

999. 1598. *jun. 24. Prágából. Himmelreich Pálffyhoz Illésházy né adományáról.*

A király helybenhagyta Illésházy nének — Pálffy nővérének — adományát, melynélfogva ez Pálffy Miklósnak négy falut ajándékozott. Most már nincs egyéb hátra a beigtatásnál, mely czélra nevezze meg a királyi embereket s az illető káptalant. Mihelyt Himmelreich erre nézve értesül, azonnal el fogja küldeni a jóváhagyási beigtatási okmányt.

Végül jelenti, hogy a kir. udvarban minden csendesen foly s a franczia békén kívül nincs egyéb ujság.

1000. 1598. *junius 24 Heller Pálffynak szives közbenjárásáért köszönetet ír Komjáthiból.*

Heller János Lénárd nemes embernek bizonyos jelentékeny követele volt Forgáchnál. E követele érdekében Pálffyhoz is for-

¹⁾ I/III. f. 5.

dult közbenjárásért, ki Forgáchnak levelet irt. Heller e levéllel elment Komjátiba Forgáchhoz, ki Hellert végre akkép kártalanította, kogy az ő követeléből 300 tallért kellett elengednie.

Heller köszönetet irt Pálffynek szivességeért, melyért neki egész életében hálás lesz.¹⁾

1001. 1598. *junius 26. Mátyás Pálffyhoz az esztergomi érsek installatiója és jövedelmeiről.*

Mátyás főherczeg értesíti Pálffyt: miként meghagyta az udvari kamarának, hogy az esztergomi érseknek installációját előmozdítván, annak jövedelmi forrásait s illetékeit épúgy átszolgáltassa, mint azokat elődjei élvezték volt. Most nincs egyéb hátra, minthogy Pálffy — a katonaság s egyéb hadi szolgáltatmányokra nézve — egyezsége lépjen az érsekkel.

Pálffy az estergomi érsek beigtatásánál a magyar kamarával egyetemben jó assistentiát adjon.

A főherczeg óhajtja és reméli, hogy Pálffy az érsekkel jó szerivel megállapodásra jutand; ha pedig nem, akkor a nehézségek elmozdítása czéljából őt értesitse.²⁾

1002. 1598. *jun. 30. A m. kir. kamara Pálffyhoz. Felvilágosítást ad Thekeneynek Pálffy ellen alaptalanul hiresztelt vádaskodásáról.*

Thekeney Demeter Végh Istvánhoz 1598. junius 20. intézett leveléből azon vád volt olvasható, mintha valamely kamarai tanácsos Pálffyt arról vádolta volna, hogy ez a Csallóközön elszállásolt s most már Pannonhalmán fekvő katonaság részére 20,000 tallért felvett, — s ezt az illető katonáknak át nem adta volna.

Pálffy e levél alapján szemrehányással illette a kir. kamarát. Ez junius 30. mentegeti magát, az állítván: hogy az említett vád Thekeneinek félremagyarázó felfogásából ered;

1) VIII/X. f. 1. — 2) I/III. f. 1.

miután a kamaránál nem azt mondták neki: hogy az ő vezetése alatti katonák részére kivetett dica-pénzt Pálffy magánál megtartotta, hanem hogy a Maisst Jakab perceptor által fölvett 20 ezer forint dicapénz a bemutatott számadás szerint, Pálffy rendelkezére más katonákra fordított. Következőleg Thekeneynek tulajdonítandó, hogy a kamarának egy szolgálja által közölt eme hirt elferdítve tette közhirr¹⁾

A Pálffy ltárban fönlétez egy 1595. július 1-től 1598. június 30. terjedő számadás, melyben ki vannak tüntetve Pálffynak hadi kiadásai. Ezekből kiderül, hogy a király egy ízben 26041 frt. 17 kr., máskor pedig 6000 frittal maradt Pálffynak adósa.²⁾

1003. 1598. jul. 5. *Szuhay Pálffyhoz a temesvári basa megveretéséről.*

A temesvári basa, ki minap Csanádot ostromolta s kit a ker. sereg itt megvert s gyalázatosan visszavonulni kényszerített, — tegnap Lugos városát és várát tűzzel és vassal kezdte pusztítani. Miután azonban Suhay rendelkezésére álló seregét Lugoshoz elküldte, a basa azonnal elvonult, a mit Barchay Endre lugosi kapitánynak idemellékelt sorai is bizonyítanak. Suhay 3 nap mulva igen szép lobogókat ígért küldeni a királynak³⁾

1004. 1598. jul. 8. *A m. kamara Pálffynak pénzt küld.*

A kir. kamara a pénztárában levő dicákból 4000 magyar frtot küld Pálffynak s késznek nyilatkozik Pálffy hasonló kívánságának ezentúl is eleget tenni, mihelyt a dicatorok pénz fogynak hozni a kamarai pénztárba.⁴⁾

¹⁾ ²⁾ I/III. f. 5. — ³⁾ I/III. f. 11. — ⁴⁾ Pálffy ltár Arm. I. Lad. III. Fasc. 5. No. 83.

1005. 1598. jul. 12. *Mátyás Pálffyhoz az utakjavításáról s hadi hirekről.*

Mátyás tudtára adván Pálffynak, miként Isten segítségével a külső nemzetektől segílyt kapott az ellenség ellen, felhivja Pálffyt, hogy a hatósága alatt levő megyékben az utak helyreállításáról gondoskodják s hogy a katonaság, az ágyúk s az élelmi szerekkel megrakott szekerek bizton mehessenek. Ez utóbbiaknak fuvarosairól is idejekorán gondja legyen, kik a kamarától nyerendenek fizetést.

Ő Felsége báró Schwarzenberget nevezte ki Mátyás hadi vállalatainak segítségére. A háború mozzanataira Pálffy Joó János királyi személynöktől nyerend jelentéseket.¹⁾

1006. 1598. jul. 12. *Althan A. Pálffy szivességéről.*

Báró Althan Adolf forró köszönetet szavaz Pálffynak azon szivességéért, melylyel őt hadseregéhez vette, s katonai pályáján előmozdítani ügyeszkik.²⁾

Althan Pálffyt urának s atyjának nevezi.³⁾

1007. 1598. jul. 22. *Bécsből. Mátyás Pálffyhoz hadi fizetésről.*

A bányavárosi fizetés kiegészítéséhez Morvaországból 50 ezer tallér. s innen 33 ezer tallér értékű posztó legközelebb fog érkezni. A többi pénz és posztó átküldése is foganatba vétetik. Mátyás reméli, hogy a küldött pénz és posztó által a katonaság eléggé ki lesz elégítve, s táborba szállhat.

Azon 30 ezer tallérnyi kölcsönre nézve, melyet illetőleg Pálffy b. Mollart János császári kamarásnak ajánlatot tett volt, Mátyás azt ajánlja, hogy Pálffy a cs. kir. főállampénzmesterrel: Gaizkoffler Zachariással értekezzék s egyezkedjék.

¹⁾ I/III. f. 1. — ²⁾ Pálffy Itár Arm. I. Lad. III. Fasc. 1 No. 83.

³⁾ U. ott. Arm. VIII. Lad. X. Fasc. 1, No. 585.

Mátyás említést téven Pálffynak azon tervezeti ajánlatáról, miként a (Granitzer) havi fizetése csak 15 ezer tallérban lenne megállapítandó; erre nézve tüzetesebb felvilágosításokat kér Pálffytól.¹⁾

1008. 1598. júl. 24. Mátyás Pálffyhoz pénzügyekben.

Mátyás megintette Pálffyt, hogy 12.260 frt. tartozását, mely az 1584, 1587, s 1588. évekből származó proviant-többletből s a komáromi uradalom pénzéből (Bestandtgeld) ered, a kincstár javára mihamarább lefizesse, s ne kívánja, hogy ezen adósságának lerovására nagyobb összegű követele fordíttassék. Pálffy a maga követelét más uton elégítesse ki a kir. kamara által.²⁾

1009. 1598. júl. 26. Esztergomból. Meysla Pálffyhoz a hadi zsold felosztásáról.

A Pálffy által küldött 1000 tallért átvette, de nem tudja valjon elossza-e e pénzt zsold czimén a német katonák között vagy azoknak adja-e, kik a táborban vannak.

Kéri Pálffyt, hogy a morvaországi pénzt mihelyt megkapja, küldje el.³⁾

1010. 1598. júl. 30. Miksa erdélyi utjáról s Pálffynál teendő látogatásáról ir. Neustadtból.

Miksa főherczeg értesíti Pálffyt, hogy aug. 8. erdélyi útjára elindul, noha a jelenlegi mostoha helyzet miatt szűk készlettel van ellátva.

Pálffynak kérésére elhatározta, hogy őt aug. 9. vagy 10. Vöröskőn megfogja látogatni, ha Pálffy e napokban ugyancsak Vöröskőn lesz.⁴⁾

1) 2) I/III. f. 1. — 3) VIII/X. f. 1. — 4) I/II. f. 2.

1011. 1598. aug. 23. *Mátyás Pálffytól hadi kimutatást követel.*

Mátyás részletes kimutatást kíván a következőkről: mennyi katonát tarthat fen a király, mennyi katona mehet Pálffyval a táborba s egyes végvárakba, mennyibe kerül egy hónap alatt e katonaság, hány katona tartatik fen az esztergomi érsek jövedelmeiből a dikákból, s a magyar városok taksáiból Pálffy főkapitánysága alatt, s végül kik Pálffy katonáinak kapitányai s vajdái?

E kimutatást a király kívánja, hogy a szokásos havi katonai szemle megtartassék s a fizetés kiszolgáltassék.¹⁾

1012. 1598. aug. 25. *Mátyás Pálffyhoz a hadakozási viszonyok javításáról.*

Mátyás kijelentvén, hogy a háború idején a szükséges szekerek s marha hanyagúl szolgáltatott ki, s jövőben erre nézve jobb rend érvényesítendő — oda nyilatkozik: hogy legközelebb, — midőn Tata s más helyek visszafoglalásáért folyt a csata — jobb rend s a szükségelt készletek esetében — a királyi sereg az önkénytelenül ajánlkozó győzelmet tovább folytathatta volna. Ehhez járult a magyar katonaságnak távolléte is, mely nélkül a külföldi katona Magyarországon nem látszik boldogulni.

E mulasztások pótlása végett Mátyás meghagyja Pálffynak, hogy a királyi helytartó által tartandó értekezleten okvetlenül részt vevén, odaműködjék, hogy ezután több szekér s élelmiszer szolgáltatassék, egy általános felkelés szerveztessék s a magyar katonaságnak a táborban való jelenléte által az idegen katonaság ösztönöztessék.²⁾

1013. 1598. szept. 4. *Mátyás Pálffyhoz a hadi foglyokkal való bánásmódról.*

Mátyás főherczeg kifejezvén abbeli sejtelmét, hogy a kir. felség vég helyein a foglyok — a régi hadi szokás ellenére —

1) 2) I/III. f. 1.

váltásdíjak lefizetése mellett — bárkinek tetszésére — ki és beeresztetnek, s egyúttal kinyilatkoztatván, hogy az uralkodó báború alatt ezáltal különféle híreknek tudomására jöhet az ellenség, s a végházak veszélynek tétetnek ki, meghagyja, hogy Pálffy a fenhatósága alatt levő végházakban tiltsa meg: hogy az elfogott keresztények Törökországba, vagy az elfogott törökök váltásdíjnak árán ki és be jár hassanak.¹⁾

1014. 1598. szept. 27. *Mátyás Pálffyhoz hadügyben.*

Schvarzenberg Adolf Joó Jánost Pálffy táborába rendeli.

Mátyás főherczeg megfedette Joó Jánost, mivel ez a táborozáshoz szükséges szekereket meg nem szerezte.²⁾

1015. 1598. okt. 7. *Volely barátságos viszonya Pálffyval. Krako.*

Volely (?) elismeri, hogy Pálffy — kit hazájában oly fontos feladatok terhelnek — eddig választ nem irhatott.

Igen kellemesen emlékezik azon időre, melyet ifjukorában Pálffynak körében töltött. Az ifju Radzyvill harczeget Pálffynak figyelme s jóakarataiba ajánlja.

Volely e levelet rokona Brianowski lengyel királyi kamarás által küldi.³⁾

1016. 1598. okt. 21. *Fugger Fülöp Pálffyhoz birtokügyben.*

Fugger, Pálffynak okt. 1. kelt levelére elküldi Augsburgból a Pálffy által kívánt fassiót. Ha e fassio a törvényszabta feltételeknek meg nem felelne, kész helyette ujat kiállítani.⁴⁾

1017. 1598. nov. 17. *Mátyás Pálffyhoz fontos megbizásról.*

Mátyás főherczeg megfontolván, hogy czélszerű lenne a királyi pénztár különös megterheltetése nélkül Magyarorszáiban

¹⁾ I/III, f. 1. — ²⁾ I/III, f. 5. — ³⁾ I/III, f. 1. — ⁴⁾ VIII/X, f. 1.

télen több katonát tartani; e célból Pálffy előtt nov. 17. két indítványt hoz fel.

Illésházy István a trencsényi uradalom inscriptiója czimén — beleszámitva Illésházynak csábrághi hátrálékát is — a kir. kamarának 10 ezer tallérral tartozik, mely összeg legközelebb kifizetendő. E pénz a katonaságra lenne fordítandó, valamint azon 5000 taller is, melyet Sándorffy Miklós m. kir. kamarai tanácsos azon czímen ajánl fel: hogy neki a lipótvármegyei újvári uradalom még további 5 évre beírássáék. Mátyás nem tudván; kire bizza e pénzügyet lebonyolítását, s különös bizalommal viseltetvén Pálffy iránt, felhívja őt e megbízás végrehajtására. Pálffy e végből érintkezze a kir. kamarával. Mátyás e célra egy meghatalmazvánnyal látja el Pálffyt s magának tartja fen a végleges helybenhagyás jogát.¹⁾

1018. 1598. nov. 17. *Mátyás Pálffynak nagy horderejű feladatban megbízást ad a kir. kamarához.*

Mátyás levele szerint Pálffy Miklóst nehéz és jelentős ügyekben — melyek a királyt s a kamarát egyaránt felette érdeklik — megbízó levéllel s azon meghagyással küldi a kir. kamarához, hogy Pálffy szóbeli előadásának mindenben teljes és erős hitelt adjon s őt a reábizott feladatban lehetőleg buzgón támogassa.²⁾

1019. 1598. nov. 25. *Mátyás Pálffyhoz az esztergomi érsek által tartott katonákról. Petronellből Pozsonyba.*

Mátyás főherczeg leveléhez csatolta az esztergomi érseknek levelét is, melyben ez Mátyást kéri, hogy az esztergomi érsek által eddig fentartott 700 katonának számát kissebbitse.

Mátyás erre Pálffy véleményét kívánja. Az érsek levelének tartalma a következő: Az érsek említésbe hozza, hogy midőn Prágában az esztergomi érsekség javadalmára nézve a királynál

¹⁾ I/III. f. 1. — ²⁾ O. 1.

tárgyaláson volt, előhozta hogy a katonaság száma túlságosan terhelő. Nem akarván azonban Ő Felségét további kéréseivel megsérteni, fentartotta magának ez ügyben a további kérvényezési jogot.

Megvizsgálván ezután az érsekségnek elpusztított jószágait, azon meggyőződésre jutott, hogy az említett katonaságot nem képes eltartani. A teher enyhítése céljából mind a királyhoz, mind a főherceghez kérelmet intézett; nehogy azonban a táborozó katonaság csorbát szenvedjen, több ezer forintnyi kölcsönsegélylyel iparkodott annak eltartásáról gondoskodni.

Miután azonban az érsekségnek sorsa jobbra nem fordult, s az ez idei termésnek — a rossz időjárás miatt — alig lehet felére számítani, kéri Mátyás főherceget, hogy a katonaság számát 500-ra szállítsa le s az esztergomi italmérési jogot szabaddá tegye, mely ügyben Pálffy generalis nézetét is ajánlja kikérni.

Az érsek panaszkodik, hogyha az italmérési jogok nem téteknek szabaddá, még 500 katonát sem fog eltarthatni, s állásához képest nem lesz képes élni.¹⁾

1020. 1598. nov. 27. *Mlodeczky Pálffyhoz pénzkölcsön céljából egy zsidó közvetítését ajánlja Csesztéről.*

Mlodeczky János bocsánatot kér Pálffytól, hogy betegsége miatt nem mehet fel hozzá a várba.

Mlodeczky értesülvén, hogy Pálffy Stomfa uradalmát meg akarná venni, a minek ideje már is közeledik, értesére adja Pálffynak, hogy ő még tavál megtudta Ábrahám nevű zsidótól, hogy Morvaországban van egy úr a ki 20-ezer frtot 6—7%-ra kölcsön adna s Ábrahám e kölcsönt más zsidók által kieszközölné. Ő nemrég ismét értekezett Ábrahám zsidóval, ki oda nyilatkozott: hogy ő most is kész az említett kölcsönnek közvetítésére. Midőn Mlodeczky őt e tárgyban komolyan kérdőre vonta, azt válaszolta: jöjjön vele Mlodeczky Morvaországba és győződ-

¹⁾ I/III. f. 1.

jék meg róla. Ennélfogva kéri Pálffy, írná meg valjon eljöhete hozzá a nevezett zsidóval.¹⁾

Jegyzet. Pálffy ekkor Vöröskő várában volt.

1021. 1598. decz. 2. *Mátyás Pálffyhoz a Pezzi-ezred elszállásolásáról.*

Mátyás főherczeg értesülvén, hogy a Pozsonban elszállásolandó Pezziezred katonái a pozsonyi polgárság soknemű megterheltetése s az ittlelvő katonaság betegsége miatt nem nyerhetnek szállást, meghagyja Pálffynak, hogy a Pezzi ezred katonái Szt. Györgyön, Bazinban s ezeknek vidékén okvetlenül szállásoltassanak el, habár Mátyás e vidék lakóit is e tehertől szívesen megkímélte volna.

Mátyás kéri Pálffy, hogy a katonaságot lehető olcsó pénzen helyeztesse el.

Mátyás ezen leveléhez csatolva vannak az esztergomi érseknek s Pozsony városának azon kérő levelei, hogy Pozsony a Pezzikatonák szállásolásától megkíméltessék. Az érsek ugyanis azzal támogatja Pozsony városának kérését, hogy e városban — mint a katonaság átvonulási helyén — a katonaság nagy számban szokott megfordulni s tartózkodni; éstarthatni tőle, hogy az itt fekvő beteg katonaság között — a katonaság számának növekedtével — pestis fog kiütni, miáltal a legközelebbi országgyűlés összejövele is megakadályoztatnék.²⁾

1022. 1598. decz. 4. *Mátyás dikák elengedése céljából kikéri Pálffy véleményét.*

Mátyás főherczeg felhívja Pálffy; kutassa ki valjon elengedhető-e Tardoskedd s Kér lakosainak a kir. dica? Baranyai István — az esztergomi érseki javak kezelője — ugyanis e dikák elengedését azon okból kérte, hogy a nevezett két község

1) VIII/X. f. 1. — 2) I/III. f. 1.

lakószai, a vallonok, kozákok s a pánczélos katonaság által sok kárt szenvedvén, véginségre jutottak.

Mátyás ez ügyben Pálffy véleményét kéri ki.¹⁾

1023. 1598. decz. 23. *Gaizkoffler Pálffyhoz pénzkölcsön ügyében. Bécsből.*

Gaizkoffler Pálffytól [12 ezer tallért kért kölcsön, s igérte hogy ezt legközelebb fogja megtéríteni. ²⁾

1024. 1598. decz. 24. *Mátyás Pálffyhoz gabonaszállítás ügyében.*

Mátyás értesülvén arról, hogy a magyar s horvát meghódolt s meg nem hódolt jobbágyság a gabonát Magyarországon s Ausztrián át a törökök részére fuvarozzák, megparancsolja Pálffynak: hogy a hatósága alatti területen e fuvarozást szigorúan megtiltsa és ellenőriztesse. E tilalom megszegői halállal fognak bünhődni.³⁾

1599.

1025. 1599. *Pálffy tanácsadása hadügyben.*

1599. évben a m. kir. tanácsosok odanyilatkoztak: hogy a katonaság téli elszállásolása tárgyában Pálffy Miklós és Nádasdy Ferencz tanácsai kikérendők.⁴⁾

1026. 1599. jan. 6. *Mátyás Pálffyhoz hadügyben: Bécsből.*

Mátyás főherczeg kelt levelében tudakozódik Pálffytól: mily nagy a törököknek hadi ereje Budán és Pesten, s erre nézve hiteles értesítést kíván tőle.⁵⁾

¹⁾ I/III. f. i. — ²⁾ — ³⁾ I/III. f. 11. — ⁴⁾ M. or. l. Tört. Eml.
⁵⁾ I/III. f. i.

1027. 1599. jan. 7. *A m. kamara Pálffyhoz birtokügyben.*

A m. kir. kamara a főherczeg rendelete értslmében értesíti Pálffyt: hogy a stomfai erdő s Nagy-Lévárd között fenforgó kétes perkérdés f. évi január 9. fog a helyszínén a megjele-nendő bizottság által okvetlenül még akkor is elintéztetni, ha az illető peres felek meg nem jelennének. A kamara nem tudja, valjon fog-e Pálffynak kéréte, melyben a határnap elodázását kéri vizshangra találni? A kamara egyébiránt a rossz téli idő-járás miatt, hasonlókép elodázni kérte a határnapot. Valjon meg fog-e a helyszínén a bizottság jelenni szintén nem tudja, miután Pozsonyban a kir. személynökhelyettesen s a helytartó protono-táriusán kívül mások nincsenek, s a nevezett két úr beteges.¹⁾

1028. 1599. jan. 7. *Gaizkoffler Pálffyhoz pénzügyben.*

Gaizkoffler szívélyesen boldog új évet kíván Pálffynak, s reméli hogy azon 30 ezer frtot, melylyel neki profiant fejében tartozott s a tiz ezer tallérnyi kölcsönt megkapta.²⁾

1029. 1599. január 30. *Mátyás Pálffyhoz Bastáról.*

Pálffy január hóban tudósította Mátyás főherczeget, hogy az anatóliai beglerbég Budára érkezett. Mátyás jelenti Pálffy-nak, hogy Bastával Felső-Magyarország ujabban kinevezett főka-pitányával bizalmasan levelezzen.

Mátyás néhány zászlót kér Pálffytól, melyeket ez el-foglalt.³⁾

1030. 1599. jan. 31. *Gaizkoffler Pálffyhoz gabonavétel-ről s török hirekről.*

Gaizkoffler késznek ajánlkozik a Pálffy által eladni ajánlott gabona megvételére.

1) I/III. f. 5. — 2) VIII/X. f. i. — 3) I/III. f. i.

Prágában — írja, azon hír terjedt el: hogy Budára egy basa élelemmel megrakott 2000 szekérrel vonult be¹⁾

1031. 1599. febr. 3. *Mátyás Pálffyhoz a tatai bég fogságáról.*

Mátyás főherczeg jelenti Pálffynak, hogy a tatai bég, ki Bécsben az udvari kórodában van, a király határozatához képest más helyen lesz elszállásolandó, mivégből meghagyja Pálffynak, hogy a nevezett béget a megnyitandó országgyűlés alkalmával a pozsonyi várban helyezze el.²⁾

1032. 1599. febr. 11 *Mátyás Pálffyhoz Murányvár megerősítése s törvényellenes toborzásról.*

Pálffy midőn Mátyás főherczeggel Esztergomnál volt megígérte Murányvárat megerősíteni s eziránt a főherczeggel meg is egyezett. Mátyás kérdi tőle: mikép és mikor fogja Murányt megerősíteni? Erre nézve a király is ohajt felvilágosítást kapni.

Miután Felső-Magyarországban s a bányavárosok területén többen a lengyel király részére katonákat toborzottak, Mátyás febr. 11. meghagyta Pálffynak: hogy ezen visszaélést kapitánysága területén nyomja el s a törvénszegőket büntesse meg.

Mátyás a toborzandó 1500 trabantra nézve nemsokára tudósítást fog küldeni Pálffynak; addig is terjesszen neki elő a tisztségekre alkalmas egyéneket.³⁾

1033. 1599 február 13. *Gaizkoffler Pálffyhoz Prágából. Katonák felfogadásáról.*

A király megengedte a Pálffy előtt ismeretes czélra indítványozott 1500 hajdunak felfogadását. Gaizkoffler felajánlván ezeknek élelmezésére az első havi zsoldot, kijelenti, hogy ezt bizalmasan közölte Pálffyval.⁴⁾

1) VIII/X. f. i. — 2) I/III. f. i. — 3) I/III. f. i. — 4) VIII/X. f. i.

1034. 1599. febr. 21. Bécs. Gaizkoffler Pálffyhoz
lővétel ügyében.

Pálffy Gaizkofflernek egy sárga lovat küldött ajándékba. Gaizkoffler ezt szívélyesen megköszönvén kéri Pálffyt szerezzene neki egy hasonló lovat.

1035. 1599. márczius 3. Mockhen Esztergomból Pálffy-
hoz zsold szétosztásáról, katonai esküről s Visegrád
hadászati viszonyairól.

Mockhen tudósítja Pálffyt, hogy az általa küldött havi zsoldot — rendeletéhez képest — Esztergomban, Váczott és Visegrádon a naszádosok és száraz vajdák között szétosztotta.

Váczott Oroszi András és Morvai Ferencz kapitányok, továbbá Illai Endre hadnagy — Pálffy utasítása szerint — bevezetettvén hivatalukba, s bemutatattván a katonaságnak, a császárnak, a főherczegnek s Pálffynak hűséget esküdtek.

Visegrádon Kalauz Tamásnak csak 50 trabantja van: Pilini János fővajdának pedig csak 62 szolgája. Mockhen átküldi Pálffynak, a felvett 10,000 tallér kifizetéséről szóló kimutatást.¹⁾

1036. 1599. marczius 6. A hadi tanács Pálffyhoz
katonai ügyben.

Mátyás hadi tanácsa kérdezi Pálffytól: mikor fog elindulhatni az Ujvárou toborzott 1500 magyar gyalogossal s kik ezeknek fő- és alvajdái? E tisztségekre alkalmas egyéneket jelöljön ki.²⁾

1037. 1599. márcz. 17. Mátyás hadi czélokra Pálffytól
pénzt kér előlegül. Pozsonyból.

Miután a hadsereg márcz. második felében az ellenség ellen volt indulandó s a katonaság főleg pedig a bányavárosi

¹⁾ VII/X. f. i. — ²⁾ I/III. f. 5.

katonák fizetés nélkül nem egyhamar voltak megindíthatók, Mátyás a király nevében kérte Pálffy, hogy „a közjó érdekében eddig tényleg tanusított jószívűsége, jóakarata s lelkesedéséhez képest“ a katonaság kielégítésére 30—40 ezer tallért gyűjtsön össze s e pénzt Zeller Mihály hadi pénztárnoknak adja át, ki e pénzt Mockhen Bernát hadi főirnökkel a katonaság között kellő nyugalak mellett fogja felosztani. Mihelyt Cseh- és Morvaországból az adót megküldik, Pálffy e pénzt visszakapja.¹⁾

1037./a. 1599. márcz. 17. *Gaiskoffler Pálffynak a katonák élelmezése körül szerzett érdemeiről.*

Pálffy legujabban s ezelőtt több ízben nagyon gondoskodott a katonaság élelmezéséről. A király erről — Gaiskofflernek márczius 17. Prágában kelt levele szerint igen dicsérőleg nyilatkozott, s azt állította, hogy Pálffy e tekintetben felülmulta a magyar s német urakat. A király tanácsosai is elismeréssel megemlékeztek Pálffynak ezen érdemeiről.²⁾

1038. 1599. márczius 24. *Rudolf Pálffyhoz. Köszönet Pálffynak buzgólkodásáért a katonaság körül.*

Rudolf király nagy meglegedését fejezi ki Pálffynak azon nagy szolgálata felett, melynélfogva Grailenbach Zachariás élelmezési főtanácsos megkeresésére nemcsak jó s valódi félgabonát és zabot olcsó és jutányos áron szolgáltatott a magyarországi élelmezési hivatalnak, hanem ilyenent ezentúl is hasonló áron szándékozott szállítani.

Pálffynak ezen szolgálata igen előnyös hatással volt a közügyekre.

Rudolf felhívja Pálffy, hogy a sereg élelmezése körül ezután is ily gondoskodást tanusítson.³⁾

¹⁾ I/III. f. 1. — ²⁾ I/III. f. 11. — ³⁾ I/II. f. 7.

1039. 1599. márczius 31. *Mátyás megköszöni a Pálffy által szerzett 40 ezer frt kölcsönt.*

Megköszöni Pálffynak, hogy a bányavárosi katonaság zsoldjának fizetésére Illésházy Istvánnál 40 ezer magyar frtnyi kölcsönt kieszközölt. Mátyás fölkérte Pálffyt, hogy e pénzre kezességet vállaljon s ezt felosztás végett Illésházytól vegye át. Illésházy e pénzt azon feltétel alatt adta kölcsön, hogy ezt a cseh- s morva adóból tallérokban fogja visszakapni.¹⁾

1040. 1599. ápril 10. *Rudolf Prágából Pálffyhoz, a bazini és sz. györgyi uradalomról, melyet Pálffy megvenni akart.*

Pálffy Miklós 1599. évben a bazini és szent-györgyi uradalmat óhajtotta megszerezni. Pálffy ezen érdekekben gailenbachj Gaizhoffer Zachariás élelmezési főtanácsoshoz fordult s első rendben azt óhajtotta: hogy a nevezett uradalom, — netáni eladás esetében — a zálog határideje után — Illésházy Istvánnak s hitvesének örökre eladassék, minthogy a szentgyörgyi és bazini jobbágyságok nem lesznek képesek azon fizetési feltételeknek s ajánlataiknak eleget tenni, melyeknek fejében ki akarták magukat a mostani zálogbirtokostól váltani. Pálffy kifejezvé az azon reményét, hogy Illésházytól s nejétől jogot nyerend a nevezett uradalom megszerzésére, késznek nyilatkozott ezt megvenni.

Rudolf Pálffynak Gaizkofflerhez intézett leveléből megértette: hogy Pálffy ezer pozsonyi müt gabonát s ugyanannyi zabot akar szolgáltatni a jövő háború költségeinek fedezéséhez, és pedig azon kötelezettséggel: hogy ha a szentgyörgyi s bazini uradalom becsára, az ezen uradalmat terhelő zálogpénzt s a felajánlott gabona értékét fölülmulná ő a többletet készpénzzel fogja megfizetni.

Rudolf erre vonatkozólag azt válaszolta Pálffynak, hogy nem fog idegenkedni kérése teljesítésétől, ha a szentgyörgyi s

¹⁾ I/III. f. 1.

bazini jobbágyok nem fognak felajánlott fizetési tartozásuknak megfelelni, s egyuttal felhivta őt, hogy a megajánlott gabonát minden bizonynyal szolgáltatassa az élelmezési tárba. Ha a kívánt uradalmat meg nem kaphatja a gabona ára készpénzben fog neki megtérítettetni.¹⁾

1041. 1599. apr. 19. *Gaizkoffler Pálffyhoz a bazini uradalom eladása tárgyában.*

Gaizkoffler nem késett Pálffynak a bazini és sz.-györgyi uradalom vételére irányúlt szándékát a királynál támogatni, a miről Pálffyt értesítette is. Miután a király a nevezett uradalom lakosainak, nevezetesen pedig Sz.-György s Bazin városoknak szavát adta, hogy az uradalmat — bizonyos fizetés feltétele mellett nekik adja — szavát vissza nem vonhatja. Az uradalommal csakis akkor fog szabadon rendelkezhetni, ha a két város a felvállalt fizetésnek eleget nem tehetne.

Gaizkoffler ezer múlt gabonát s ugyanannyi zabot kívánt venni Pálffytól.²⁾

1042. 1599. apr. 19. *Egy névtelen úr Prágából Pálffyhoz. Pálffy ügyeiről s az erdélyi viszonyokról.*

Punsch (v. Rumpf) készségesen ajánlván fel szolgálatát Pálffynak, jelenti, hogy a király a Pálffy által felterjesztett két pontra nézve még nem határozott. Punsch erre nézve mindent el fog követni, csakhogy jelenleg nem dicsekedhetik nagy befolyással. Nyáry Pál távozik.

Az erdélyi ügyek nem nyernek kedvezőbb fordulatot, mi felett annál kevésbbé lehet csodálkozni, mert ez másutt is csak ekkép van.³⁾

¹⁾ I/III. f. 1. — ²⁾ VIII/X. f. 1. — I/III. f. 1. E levélirót névtelennek nevezem, mivel neve el nem olvasható. A név vagy 6 betűből áll.

1043. 1599. *april 20. Mátyás Pálffyhoz Kanizsának
hadi felszereléséről.*

Mátyás elrendeli, hogy Kanizsa vára Győr várából minden szükséges hadikészlettel lehető leghamarább láttassék el; mivégből meghagyja Pálffynak, hogy e célra Csallóközből 60 erős négylovas szekeret rendeljen, s ezek máj. 5. Győrnél legyenek.

Pálffy e szekerek használatának módja iránt Schwarzenberg Adolftól fog nyerni felvilágosítást.¹⁾

1943./a. 1599. *április 23. Az ország karjai és rendjei
Pálffy érdemeit méltatják s őt a királynál grófi rangra
ajánlják.*

Status et Ordines Regni sponte et vnanimiter apud Sacram Caesaream Regiamque Maiestatem pro Spectabili et Magnifico domino Nicolao Pálffy, maioribus honoribus et commodis ornando, humiliter intercedunt.

Articulus XLVIII.

Denique, cum apud omnes, omnium aetatum et nationum Reges et Principes, ac ipsam etiam Serenissimam et Augustissimam domum Austriacam, ex qua tot Imperatores Regesque prodière, semper obseruatum ac in more positum fuerit, ut ijs qui domi forisque res praeclare gessissent Remque publicam armis defendissent, praemia et remunerationes decernerent. Cumque Status et ordines Regni Hungariae Spectabilem et Magnificum dominum Nicolaum Pálffy etc. ab eo toto tempore, quo in Aula Maiestatis Caesariae, domini ipsorum clementissimi, educatus ac deinde praefecturis militaribus ornatus fuit, ita se gessisse optime sciant, ut merito inter viros virtute et fortitudine praestantissimos numerari possit et debeat. Nam et initio praesentis belli in expugnatione plurimarum Arcium Reipub.

¹⁾ I./III. f. 1.

Christianae et patriae et Maiestati Caesareae seruiuit fideliter et humiliter atque vtiliter, ut taceantur alia eius seruitia, cum sanguinis sui effusione praestita et quotidie praestari solita, tum erga omnes militares viros, exteros pariter et nostrates, studia et officia. Horum igitur et aliarum eius virtutum memores Regnicolae motu proprio et spontanea humilitate et demissione Maiestati suae Caesareae, domino ipsorum clementissimo, supplicant, dignetur sua Caesareae Maiestas ipsi dominu Nicolao Palffy eiusque haerodibus masculis, quamdiu ij claruerint, cum titulo Comitis Perpetui Arcem et bona Posoniensia clementer conferre; aut si suae Caesareae Maiestati magis placuerit, Jus suum Regium in bonis et Arcibus Sancti Georgij et Bozyn eidem perpetuo iure conferre eique et haeredibus suis titulum Comitis maioris et perpetui, quos Groff uocant, benigne dare: ut multimoda eius seruitia, et defesse et continue praestita, hoc modo aliqua ex parte remunerentur, et Maiestas sua Caesarea hac sua liberalitate calcar alijs etiam suis fidelibus ad inseruiendum addat, quo ad bene de sua Maiestate merendum incitentur.

Quae praeterito Regnicolarum et humilis supplicatio, cum in similis personae commendatione prima sit et nullo petente, sed sponte vnanimiterque fiat: sperant Status et ordines Maiestatem suam Caesaream, pro solita sua benignitate, gratiose admissuram.

Supplicant etiam iidem Status et Ordines Regni suae Serenitati, domino ipsoru aequae clementissimo, ut apud Maiestatem Caesaream pro hac prima eorum petitione suas partes interponeré et rem omnem ad optatum effectum deducere dignetur. Quod ipsi omnes Maiestati Suae Caesareae et Suae Serenitate cum domino Palffy, vita Comite, fideliter et diligenter reseuire contendunt.¹⁾

J e g y z e t. Jöllehet, ezen országos ajánlat a törvénykönyvből ismeretes, fontosságánál fogva, a munka kiegészítése okáért mégis közlendőnek találtam.

¹⁾ Cs. k. l.

1044. 1599. majus 3. Mátyás Pálffy véleményét kívánja
a bányavárosok hadi tartozásáról.

A hét magyar bányaváros a reá kirótt 5000 tallérnyi illeték helyett eddigelé 200 trabantot szokott a véghelyeken eltartani. Mátyás kérdezte Pálffytól: vajon megtartandó-e ezen szokás, vagy pedig átveendő-e a fizetés?

Mátyás ennek eldöntését Pálffy véleményétől tette függővé.¹⁾

1045. 1599. május 10. Mátyás Pálffytól felvilágosítást
kér a hadi zsold értékesítéséről.

Mátyás főherczeg tudósítást kíván Pálffytól, mikép értesítette Mockhen esztergomi hadi főirnok az átvett pénzt s a legközelebbi időben Illésházy István által kölcsön adott 40 ezer magyar frtot.

Mackhen ugyanis az első 40 ezer tallérra vonatkozó iratokat nem mutatta be kellő módon, mivégből Mátyás felhívja Pálffyt, hogy Mockhent e mulasztás pótlására intse és sűrösse.²⁾

1046. 1599. május 20. Mátyás Pálffyhoz hadi szolgál-
latról. Prágából.

Mátyás főherczeg elrendeli, hogy a Pálffy főkapitánysága területén levő városok és mezővárosok hadiszolgálmányaikon kívül a tüzéség előmozdítása céljából, alkalmas fuvarosokat s embereket szolgáltatassanak s e végből junius 10. a komáromi fegyvertári hivatalnál a kellő szemle megtartása céljából jelentkezzenek s az adandó rendelethez képest a folyó évi hadjárat alatt rendeltetésük helyére okvetlenül megjelenjenek.³⁾

¹⁾ I/III. f. 1. ²⁾ I/III. f. 1. ³⁾ I/III. f. 1.

1047. 1599. *junius 2. Báthory Endre bibornok Pálffyhoz Kornis Boldizsár ügyében.*

„Erdélybe jövetelemkor — úgy mond — itt találom Kornis Boldizsárt, kinek klmdnél jó magaviseletén s vitézlő forgódásán, melyet egyebektől is bizonynyal tudok, de a Kegyelmed leveléből annál bizonyosabban értem, minthogy gyermekségétől fogva én tartottam fel, igen örvendek mindazon, hogy ez a haza ilyen főrendbeli embereket, kinek hasznát veheti, produkál, mind pedig hogy az én kényes dajkálásomnak ilyen örvendetes gyümölcsét látom. Értem azt, hogy örömmel — menne Kegyelmedhez és continuálná elkezdtet scoláját; Kegyelmed is jó szemmel látná, komoneálna is igyekezetébe. De itt az Ur Isten nekem álcásából állapotot adván, minthogy én tartottam fel is, mellöllem el nem bocsáthatom, kit Kegyelmednek értésére akarok adnom, hogy én is mint az Kegyelmed keze alól, mind az én tartásomból származott ifjúnak örvendhessek, tudom hogy Kegyelmed is nem leszen ellentartó benne. Kolosvári táborból.¹⁾

1038. 1599. *junius 4. Mátyás tanácsot kér Pálffytól az esztergomi protestans papok kiűzetésére nézve. Prágából.*

Az esztergomi érsek megkérte Mátyás főherceget, hogy az eretnek predikánsokat Esztergomból elmozdítassa.

Mátyás mielőtt az érsek e kérésének ügyében a királylyal értekezne, Pálffynak tanácsát kéri s e kérdéseket intézi hozzá: mely katonatisztek tartanak ily predikánsokat s honnét fizettetik, mely tiszték katholikusok? továbbá különösen azt kívánja tudni, valjon teljesíthető-e zavargás nélkül az érseknek kérése a mostani hadjáratnál, s ha igen, mily módon foganatosítható ez? ²⁾

¹⁾ I/III. f. 3. — ²⁾ I/III. f. 1.

1048./a. 1599. jún. 7. *Prága. Rudolf király hadügyi rendeletei Mátyás főherczeghez.*

Das Haus und Festung Gran hielten gleichwohl Ir Mtt. mit dem Herrn Pálffy genugsam, versehen zu sein; um dasz aber Er Herr Pálffy mit seiner Person als Kreiszobristen zu Feld sein musz, so gedenken Ir Mtt. dasselbe Ort mit seiner sondern und eigenen Haubt und Obristen wegen aller Fäll zu versehen, und ersuchen derenthalben Ir Drlt brüderlich, Sie wollen unbeschwärt auf liche subjecta gedacht sein und Ir Mtt. dieselben eheist namhaft machen.¹⁾

1049. 1599 június 16. *Mátyás főherczeg hadügyi emlékirata Rudolf királyhoz. Prágában.*

Ezen emlékiratban a főherczeg előadja: hogy a bányavárosi végházaknak katonasága s az esztergomi német katonák a hadi fizetés késedelme miatt igen kedvetlenek, és szolgálatuk mind a végházakban mind a táborban kétséssé válik. Pálffy főkapitány szüntelenül közbenjár és sürgeti a fizetést, nem különben a katonák részéről Prágába küldött biztos is. A katonaság elkalandoz a jobbágyok mezein s ezeknek panasza ad okot.²⁾

1049./a. 1599. jún. 18. *Az udv. kamara Pálffyhoz egy török bég eltartásáról.*

Pálffy egy török bégnek eltartásáért kárpótlást kért az udvari kamarától. Ez azt adja válaszul: hogy Pálffynak e kárpótlás végett a királyhoz kellend folyamodnia, s költségeit tüzetesen kell felszámítania.³⁾

1) Hadi lt. ered. — 2) Hadi ltr. Másolat 1599. június 17. terjesztetett a király elé. — 3) I/III. f. 3.

1050. 1599. jún. 19. *Mátyás Pálffyhoz az esztergomi protestáns predikátoroknak eltávolításáról.*

Miután az esztergomi érsek szerfelett panaszkodott, hogy az esztergomi vizivárosban s a vár területén nem katolikus predikátorok türetnek Mátyás Prágából meghagyta Pálffynak, hogy ez ügyben véleményt adván oda működjék, hogy az érsek kívánsága teljesüljön s a katolikus papság semmi akadályra ne találjon.¹⁾

1051. 1599. június 22. *Pálffynak birtokügyi pere.*

A Pálffy és Pozsony városa között, egy erdő tárgyában fenforgó villongás barátságos uton ki nem egyenlítő, a csász. udv. kamara ez ügyre nézve felvilágosítást kér a m. kir. kamarától.²⁾

1052. 1599. jún. 29. *Rudolf Pálffyhoz a bányavárosi katonaság fizetéséről.*

Pálffy többször s hathatósan kérte Rudolf királyt, hogy a bányavárosi katonaságnak fizetését küldje meg. Ez ügyben Pogrányi Benedek is megkereste a királyt. Rudolf azt jelentette Pálffynak: hogy néhány nap múlva az említett katonaságnak két hónapi fizetést és posztót fog küldeni, biztosítván őt arról, hogy továbbra is gondoskodni fog a katonaság fizetéséről. A fizetési kívánságoknak — úgymond — nem lehet minden helyen eleget tenni.

Rudolf inti és kéri Pálffyt: hogy a katonaságot nem csak az elrendelt 4 havi fizetés elfogadására bírja rá, hanem türetemre is intse, miután ő a katonaság fizetése érdekében — minden lehetőséget megteend.³⁾

¹⁾ I/III. f. 1. — ²⁾ M. orsz. ltár. Reg. Resol. 1598. P.

³⁾ I/III. f. 7.

1053. 1599 július 1. Mátyás Pálffy tanácsba hívja.
Bécs.

Mátyás főherczeg fontos ügyek megbeszélése végett Pálffy július 8. ra Bécsbe hívja.¹⁾

1054. 1599. július 6. Rudolf Pálffyhoz az eretnek
praedicansok eltávolításáról.

A Magyarországon, s nevezetesen Esztergom- és Ujvárbán tartózkodó eretnek praedicansokra nézve több brevet, s több helyről panaszokat kapott. Ezokból emlékezteti Pálffy azon rendeletekre, melyeket az e helyeken való eretnek gyakorlatok megszüntetése czéljából hozott.

Pálffynak ügyekezete különösen odairányítandó: hogy az eretnekség ne terjedjen el Esztergomban, hol a katholicizmus eddigelé annyi századon át virágzott, s hol soha semminemmű eretnekség sem támadt.

Rudolf számítva Pálffynak eddig tanusított katholicus hitbuzgalmára, reméli hogy ő ezen a kereszténységre s hazára egyaránt előnyös feladatot meg fogja oldani.²⁾

1055. 1599. júl. 7. Mátyás Pálffyhoz tiltott gabona
fuvarozása ügyében.

Miután a jobbágyok Pozsony- Zala- Vas- és más megyékben szükséges kereset ürügye alatt az ellenségnek gabonát fuvaroztak, Mátyás meghagyta Pálffynak: hogy ezen visszaélést főkapitányságának egész területén s minden végházban szüntesse meg, e parancs megszegőit pedig büntesse meg.

Pálffy erre nézve a harminczadosoknak is adjon szigorú rendeletet.³⁾

1) I/III. f. 1. — 2) I/II. f. 7. — 3) I/III. f. 1.

1055./a. 1599. júl. 19. *Pálffy Rudolf királyhoz. Hivatkozók az ország karjai s rendjei ajánlatára, s ezt kegyes figyelmébe ajánlja.*

Niclassen Pálffy Freyherrn allerunnderthenigist gehorsambistes bitten.

Allerdurchlaüchtigister Groszmechtigister Khayser etc.

Allergnedigister Herr. Eur Khay. May. haben sich allergnedigist zuerindern, wasz Im nechst gehaltenen hungerischen lanndtag zu Prespurg die hungerischen Stänndt, meiner Person halben, ausz aigner bewegnusz, darumben Ich zwar anfangs nichts gewist, an Eur May. Intercessionweisz gehorsambist gelangen lassen. So Ich dann Inn ersehung berüertes lanndtags abschiedts gehorsambist befündte, dasz Eur Khay. May. nit allain in gedachter lanndt Stänndt underthanigist begern Allergnedigist bewilligt, sonnder unnder anndern auch gedachten Articl darein Einvorleiben lassen, unnd denselben ausz Khüniglicher Macht und authoritet abprobiert unnd bestättigt, darumben Ich mich gegen Eur May. zum allerunnderthanigisten bedanckhen thue, Alsز gelangt Ean ur May. mein allerunderthanigist gehorsambistes bitten, Sie geruehen sich angeregtes Articls halber auff ainen oder den anndern weeg gegen mir anyezt allergnedigist zuresoluieren und mir darauff die notturfft vertigen zulassen. Dasz verdienne umb Eur Khay. May. Ich mit darsezug leibs, bluets und guets allerunnderthanigist widerumben. Derselben mich zu Khayserlichen gnaden allergehorsambist empfelendt Eur Khay. May. Allerunnderthanigist Gehorsambister Diener (Gez.) Niclas Palfi Fhr.

1055./b. 1599. júl. 22. *Az udr. kamara jelentése Rudolf királyhoz a Pálffy által kért örökös pozsonymegyei főispáni s kapitányi hivatalról.*

Allergnedigister Kayser und Herr. Eur Kay. Mt. erindert Dero Rath, Camerer unnd Crais obrister Herr Niclasz Palfj Freyherr der Jenigen Interzession, so die Stännde der Cron

Hungern in iungist gehaltenem Landtag für Ihne aus aigener bewegnus unnd darvon Er anfangs nichts gewust, gethan, und bittet unnderthanigist, Eur Mt. wolten sich auf ainem oder dem andern, durch Sy die Stännde benenten wegg gegen Ihme gnedigist resoluieren.

Nun ist Ir der Stände in Hungern Intercession dises inhalts, das Eur Mt. Ihne herrn Palfj seiner ansehlichen, gerumbten nuzlichen kriegsdients ergözen unnd Ihme, auch seinen Erben manliches stammes, so lang Sy währen wurden, sambt des Comitis perpetuj aut maioris, (titulo), auch das Schlosz Prespurg und die darzu gehörigen gütter, oder so es Eur Mt. mehrers gefiele, Ihr Ius Regium, so Sy in den güttern S. Georgen und Posing haben, erblich sambt obbemelten Comitis perpetuj aut maioris titulo gnedigist bewilligen wolten.

Dieweil aber das Schlosz Prespurg ain Kuniglicher siz, unnd man der darzu gehörigen guetter wegen des gebeus erhaltung unnd desselben vérwahrung in alweg bedarf, Mit S. Georgen unnd Posing auch es seithero ain andere gelegenhait genommen unnd den unnderthonen die ablösung zugelassen, auch die notturfft daruber gefertigt worden, So sihet die Hof Camer wie auch die Herrn Gehaimen nit, wie Eur Mt. Ihme Palfj disfals die angedente bewilligung thun khundten.

Do aber Eur Mt. Ire nechste bewilligung, mit deren Sy Ihme Herrn Palfj die Span: und Habtmanschaft Prespurg nach seinem todt auch auf 2 seine ältere Söhne gegeben, nachmallen auf alle seine sohne, so berait geboren oder noch geboren werden möchten, mit gnaden extendiren wollen, darwider die Hof Camer wie auch die herrn Gehaimen kain bedencken; so wirdet dasselbe bey dero gnedigistem gefallen stehen. Unnd haben Eur Mt. Ieres willens sich daruber genedigist zu entschlieszen (In margine): Suae Maj. Caes Relatum per Dominos Int. Consil. placuit. 22. Julij 99.

Wirdt er den Grauen Tittl suchen, so khan er aus der expedition, dahin solches gehört, beschieden werden.¹⁾

¹⁾ Cs. k. Står.

1055./c. 1599. jul. 23. *Rudolf Pálffynak örökös főispáni s főkapitányi méltóságáról.*

Die Röm. Kay., auch zu Hungern unnd Behaimb. Kun. Mt., unnsrer allergenedigister Herr, haben gnedigist angehört unnd verstannden, waszmassen deroselben Rath. (till.) Herr Niclasz Palfj, auf die fur Ihne durch die loblichen Stännde der Cron Hungern in iungst gehaltenen Landtag beschehene Intercession auf ainen oder den andern, durch Sy die Stännde fureschlagenen weg sich gnedigist zu bedencken und zu beschaiden gehorsamist gebetten. Nun wüssen sich gleichwill Ire Mtt. solcher Ihme guet gemainten furschrift unnd bitte, wie auch seiner des Hrl. Palfj bischero Irer Mt. unnd geliebtem Vaterlandt gelaisten ansehlichen Ritterlichen, nuzlichen, wollangenehmen vieljarigen dienst gnedigist zuerindern. Dieweil es aber mit dem Schlosz Prespurgh unnd zugehörigen alls ainem Küniglichen siz, wie Ihme bewust, seine sondere mainung und mit den Herrschafften S. Georgen unnd Posing auch ain andere gelegenhait seithero gewonnen hatt, wurde Er Herr Palfj in den durch die Stännde Ihm zulegenden sich nur selber zuweisen haben.

Damit aber Er Herr Palfj dennocht sehe, das Irer Mt. seine angezogenen dienst angenemb sein, auch er dieselben noch verrer gehorsamist zu continuiren ursach habe und nehme, So haben Ire Mt. gnedigist bewilligt, das die Ihme hievor beschehene bewilligung uber die Span und Haubtmanschaft Prespurgh auf sein leben lang unnd seine zween ältere söhne, nunmehr auf alle seine Ehliche söhne, so berait geboren oder noch geboren werden möchten, extendirt unnd darauf umbgefertigt, wie dan auch den hung. Hof Canzlej zu volliger expedition solches verkindet werden solle.

Welches hochsternente Ire Mt. Ihme Herrn Palfj zu beschaidt anzusaigen beuohlen, unnd bleiben Ihme benebens mit allen gnaden gewogen. Prag den 23 ten Julij 99. (In margine:) Audiuit Dns. Princeps et placuit. 22 Julij 99.¹⁾

¹⁾ Cs. k. l.

1055./d. 1599. *julius 23. Rendelet a magyar cancellariához. Pálffynak Pozsony vármegye örökös főispánsága adományoztatik.*

Ex speciali Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Domini Nostri clementissimi mandato, ejusdem cancellariae Hungaricae significandum. Praelibatam Majestatem ex singulari gratia elementer annuisse, ut spectabili et magnifico Domino Nicolao Pálffy de Erdeod, Equiti aurato, etiam ob diuturna fidelia et utilia strenua ac grata per multos annos hactenus praestita servitia concessio illa anno praeterito nonagesimo octavo super arce et pertinentijs ejusdem ac honore comitatus Posoniensis ipsi ac filijs duobus natu majoribus et aetate provectoribus post mortem ipsius eum legitime succedentibus facta et communita nunc in omnes ejus filios legitimos duntaxat, tam jam natos, quam posthae nascituros ac sibi legitime, ut dictum, succedentes, ad die vitae illorum extenderetur atque ampliaretur.

Atque ideo benigne voluisse, ut eo nomine novae literae inserta prioribus hac noviter memorato Domino Pálffy decreta gratia ibidem expedientur. Quod praefata Cancellaria ita effectum curabit. Per Imperatorem Pragae, 23 Julij 99. (Sign.) Poltz.¹⁾

1055./e. 1599. *jul 26. Az udv. kamara a magy. udv. kanczelláriához. Pálffynak pozsonyi várkapitányi méltósága faira s örököseire is kiterjesztetik.*

Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis Domini nostri clementissimi nomine ejusdem Canallariae Hungaricae significandum: Praefatam suam Maiestatem ad ulteriorem Spectabilis et Magnifici Domini Nicolai Palfy de Erdeod, Equitis aurati etc. humilem instantiam ac ob certas causas clementer porro annuisse, ut gratia super arce et pertinentijs ejusdem ac honore Comitatus Posoniensis nuctius quartus ipsi et filijs legitimis eius haeredibus

¹⁾ Cs. k. l. ered.

decreta et ampliata nunc ad nepotes ipsius duos natu maiores et masculini sexus legitimos quoque extenderetur. Quod literis illis, quas super hac concessione Cancellaria Hungarica expeditura est, etiam ita inseri curabit. Fieri in eo suae Maiestatis benignam voluntatem. Per Imperatorem Pragae, 26, Julij 99. (Sign.) Poltz.

(In t e r g o) Cancellariae Hungaricae assignandum, vt filijs domini Palffy defunctis ad duos eius Nepotes seniores arx Posoniensis deuoluatur.¹⁾

1056. 1599. aug. 1. *Mátyás Pálffyhoz, hogy ez Illésházyt követelének sürgetéséről lebeszélje.*

Illésházy István a bányavárosi katonaság részére adott s már említett 40 ezer frtnyi kölcsönnek megtérítését 1599. évben sürgette. Miután ez összeg kifizetése sok nehézséggel járt, a király elhatározta Pálffy felhívni, hogy Illésházy Istvánnal egyezkedjék. Ez egyezkedés szerint a kölcsön Illésházynak — Likava, Szitnya, Csábrág, Surány, Trencsén várakban levő inscriptioihoz aránylag volt hozzáadandó.

Mátyás aug. 1. közölte Pálffyval a királynak érintett elhatározását s átküldvén neki az egyezkedési hitlevelet, fölkérte, hogy Illésházyt a kölcsön adott pénz követeléséről lebeszélje.

Pálffy ez ügy eredményéről értesítendő volt a királyt s a főherczeget.²⁾

1057. 1599. aug. 3. *A haditanács Pálffyhoz hadiügyben, s az Ausztria részéről adandó hadi segélyről.*

Pálffy augusztus hóban a hadi tanácshoz fordult, hogy Ausztria a magyar hadifizetéshez ezentúl nagyobb segélylyel hozzájáruljon. Pálffy levelében előhozta: hogy az egész katonaság Magyarországon tartja át- s kivonulását, a vallonok, francziák s más nemzetbeli katonák Magyarországbán fognak telelni,

¹⁾ Cs. k. l. ered. — ²⁾ I/II. f. 1.

hogy az egész hadi központ (sedes belli) Magyarorszáiban van, most 2500 munkás vonult Esztergomhoz dolgozni, ezeken kívül még 500 kozákot fogadtak fel, s ezen kívül még egyéni felkelés is szervezendő. A hadi tanács aug. 31. válaszában említi, hogy a Pálffy által említett csapások hasonló mérvben Ausztriát is sújtják, miután a katonaság itt fizetés nélkül szabadon tanyáz, holott a katonaság ha Magyarorszáiban táborba vonúl fizetést húz. A hadi tanács ennek daczára Pálffynak előterjesztését ajánlani fogja a főherczegnek.¹⁾

1058. 1599. aug. 4. *Rudolf Pálffyhoz, a Rákóczy Zsigmondtól nyerendő kölcsön közvetítéséről.*

Midőn Pálffy Prágában volt, néhány császári tanácsos előtt szóba hozta: hogy Rákóczy Zsigmond- Beregh és Torna vármegyék főispánja sok kész pénzzel rendelkezik, s hajlandó a jelenlegi hadi szükségletekre száz ezer tallért kölcsön adni, ha ennek fejében a tokaji uradalmat zálogba fogja nyerni. Rudolf értesítvén erről, báró Ungnad Dávidot bizta meg e kölcsön felvételével, kit Rákóczy és Pálffy jól ismertek, s állítólag kedveltek is, Rudolf meghagyta Ungnadnak, hogy a kölcsön elintézése előtt Pálffyval értekezék, s a kölcsön felvételében az attól nyerendő utasítások s tanácsok szerint járjon el.

Rudolf 1599. aug. 4. felhívta Pálffyt, hogy a kölcsön tárgyában Ungnadnak jó utbaigazítással szolgálván, azon legyen: hogy Rákóczy ne téveszsze szem elől a méltányosságot, s a kölcsönpénzt mihamarább szolgáltatassa ki, miután neki erre égető szüksége van.²⁾

1058./a. 1599. aug. 6. *Rudolf király Mátyás főherczeghez. Pálffy az esztergomi katonaság részére 20 ezer frt kölcsönt ajánl. Prágából.*

Wir wollen Eur L. bruederlich nit verhalten, alls wir dem (titl.) Niclasen Palfj unnder seinem iungsten alhiersein auf sein

¹⁾ I/III. f. 5. — ²⁾ I/III. f. 7.

gehorsamistes suchen ain mehrere gnad unnd extension auf die Hauptmanschaft unnd Spanschaft Prespurg gethan, das er sich auf beschehnes zusprechen auch dargegen dahin erbotten, auf ain Jarlang von dato der auszahlung 20.000 fl. R. darzuleichen.

Wan wir dan aus solchem darlehen 16.000 fl. unnd also 2 Monat in geldt fur die Teutschen Granerischen 3 fandl knecht neben den 2 Monaten in Tuech nehmen unnd hienabfuhren, auch den uberrest zue furlehen solcher knecht hinterlegen oder aufbehalten zulassen gnedigist gemaint und es allein an dem erwindet, weil es hier seines schleunigen abreisens halber nit sein khumen, das mit Ihme der versicherung wegen gehandelt und vollig geschlossen, auch das gelt darauf von Ihme erhebt werde.

Alls gesinnen wir an E. L. hiemit Freuntlich bruderlich begerendt, Sy die unbeschwerte verordnung thun wolten, damit nit allain mit Ihme Palfj der begerten versicherung halber zue ort geschlossen unnd unns zur fertigung, welche keineswegs verzogen werden solle, uberschickt, sonndern auch das gelt darauf unterdessen von Ihme ausgezalt und auf der angeregten Teutschen zu Gran bezalung, soviel man bedarf, neben dem Tuech unnd andern Pergstadterischen Zahlung verstanndnermassen verwendet, in allweg aber der uberrest zu Ihrer wochentlichen lehen ablegung im vorrath behalten unnd notturftiglich hienach dargeben, wie auch, wie unnd wan solches beschehen, gehorsamblich berichtet werde Alls E. L. Ihme bruderlich zuthun wissen. Daran erweisen Sy unns etc. Deren wir etc. Geben Prag, den 6. Augusti Ao. 99. An Ihre F. D. Erz. Matthiassen.

1059. 1599. aug. 15. *Rudolf értékes tárgyakat kér Pálffytól a nyert zsákmányból.*

Rudolf király azon feltevésből kiindulva, hogy a szabad hajdúk által a törököktől elfoglalt zsákmány között többenű különös s ritka tárgyak lesznek, kéri Pálffy, hogy ezen különleges (bizonyosan művészi) tárgyakat mihamarább küldje hozzá Prágába.¹⁾

¹⁾ I/III. f. 7.

1060. 1599. aug. 19. *Mátyás Pálffyhoz. Pálffy 20 ezer frtot ígért kölcsönül a hadi pénztárnak.*

Midőn Pálffy Prágában volt megígérte a királynak, hogy a hadügy előmozdítására egy évre 20 ezer forintot fog kölcsön adni.

Rudolf király elrendelvén ez összegnek mielőbbi átvételét, hováfordítása iránt akkép intézkedik, hogy 16 ezer rajnai frt az esztergomi német katonaság 3 zászlóaljának 2 havi fizetésére adassék, s a többi pénzen két havi posztójuk szereztessék meg.

Mátyás főherczeg fölszólítja Pálffy, hogy ez ígért kölcsön átszolgáltatása végett Bécsbe megbizottat küldjön.¹⁾

1061. 1599. aug. 23. *Gaiczkofler Zachariás Mátyás főherczeghez a török elleni védelem hadi terveiről.*

Gróf Schwarzenberg Pálffy és Nádasdy fölkérték Gaiczkoflert a következő pontokat a főherczegnek előadni:

Miután Gróf Schwarzenberg Pestnél elég súlyosan megsebesült s nem tudja vajjon fog-e táborban maradhatni, intézkedjék a főherczeg Schwarzenberg seregének vezetésére nézve és pedig annál inkább, miután Pálffy személyesen akar Esztergomba vonulni, mely ostromoltatandó. A végházak katonái nincsenek fizetve s Pálffy aggódik a miatt, hogy őket megtarthatja s annál kevesebb reménye van hogy majd táborba szálljanak. A vallon és francia gyalogosok már négy hónap óta nem kaptak fizetést és csak Gaiczkofler csillapító szavain mult, hogy forrongásban nem törtek ki. Két tisztet küldtek ki a fizetés sürgetése végett; Schwarzenberg kéri a főherczeget, hogy legalább egy havi fizetést adjanak nekik azonnal.

A századok is hathatósan sürgetik ígért s elmaradt fizetésüket.

¹⁾ I/III. f. 1.

Az ellenség egész hatalmával már ezeknél van, három basát Kanizsára küldött s szándoka Esztergom ellen irányul.

A keresztény sereg minden nemzetbeli gyalogosának száma 9,000 kikből 3,000 Esztergomba kell elhelyezni; a többit a sánczok készítése s az őrködés fogja igénybe venni. Ezért szerfölött szükséges legalább 5000 német gyalogost toborzani. A főherczeg rendelje el, hogy Gerszperg úr 2,000 katonát és öt zászlóaljat mihamarább toborozzon; a többi 3,000 katonát is kell mielőbb összegyűjteni, minthogy Győrött nincs több 400 katonánál; Komáromban és Ujvárott pedig csak két gyenge zászlóalj van.

A főherczeg tekintélyes személyt küldjön Basta-Györgyhöz hogy felső Magyarországból lehető legnagyobb sereggel mihamarább jöjjön alá, hogy a törököt egyesült erővel lehessen megtámadni.

A tatárok Samborról a pesti oldalon fölfelé vonulnak s bizonyosan pusztítani fogják a vidéket s az élelem szállítását s általában a közlekedést akadályozni fogják. Ez okból szükség van vagy 1000 kozákra, kiket felső Magyarországból könnyen lehet megszerezni.

Kanizsa vára érdekében czélszerű lesz, ha a főherczeg Ferdinand főherczegnek, Zrinyi grófnak, Batthyánnak és másoknak óvatosság és készülés végett irni fog.

Miután a vizek és folyók részben igen sekélyek részben pedig kiszáradvák, s ezáltal a seregek közlekedése felette megkönnyebült, az egész országban mindenütt legnagyobb őrködést kell tartani.

A már említett három fővezér kéri az esztergomi ráczvárosi építkezésre letéteményezett 2000 tallért kiutalványoztatni miután oda sok paraszt van kirendelve és katona is dolgozik. Ezen kívül sánczhoz való néhány ezer szerszámot kérnek.

Mindezen ügyek elintézése felette sürgős; halogatásuk veszéllyel jár. A három vezér választ kér a főherczegtől.¹⁾

¹⁾ H. I. német ered.

1061./a. 1599. aug. 24. *Mátyás Pálffyhoz, pénzügyekről, kozákokról s Esztergom várdról.*

Az esztergomi fegyver- s lőkészletben mutatkozó hiány az ostromlás foganatosítása esetén pótlendő lenne. Mátyás utasítása szerint Pálffy Suly (?) grófhhoz s a táborszernagyi hivatalhoz forduljon. Mátyás méltányosnak nyilvánítja, hogy Geiczkofer Pálffy katonaságára 6000 tallért kölcsönzött, mely neki a fizetés eszközlése után azonnal fog átszolgáltatni.

Mátyás jóvá hagyja: hogy a magyar országgyűlés által engedélyezett trabantok helyett 500 kozák fogadtatott fel. Mátyás ezen leveléhez van csatolva Zeuringken János esztergomi fegyvertári tisztnak a hadi tanácshoz — az esztergomi lőkészletről kiállított leltára.

1599. június hóban az esztergomi vár s vizivárosban 26 puskamester volt. Július hóban az esztergomi várban következő lőkészlet volt: 50 mázsa (Handtvor Pulwer). 31 mázsa ólom. 3000 (Puschen Zundstrick). 600 (einfache Falcon et kugeln). 400 hoszszú tör.¹⁾

1062. 1599. aug. 24. *Mátyás Pálffyhoz katonák elszállásolásáról.*

Mátyás főherczeg elrendelte: hogy báró Mersperg (talán Auersperg) János Frigyes 5 zászló német katonát toborzzon s ezeket Nagyszombatban s vidékén helyezze el. Mátyás felhívja Pálffyt, hogy ezen 5 zászló elszállásolásánál segédkezet nyujtsón. ²⁾

1063. 1599. aug. 25. *Szuhay Pálffyhoz. Pálffy érdemeit melegen méltatva, lebeszéli őt egy hadi tervéről.*

Szuhay István kifejezvéen Pálffy iránt mindenkor táplált különös tiszteletét, kérve kéri őt: állna el azon hadi tervétől, mely szerint Esztergom várába szándékozik zárkózni.

¹⁾ ²⁾ I/III. f. 1.

Ha az ellenség — úgymond Szuhay — Esztergom várát aknákkal elfoglalja, Pálffy elveszitheti életét, s az ország sorsa válságnak lesz kitéve. Czélszerűbb lesz, ha Pálffy szabadban marad, mert így Esztergomnak is fog segílyt nyújthatni, s ez újból fog felépülhetni. Ha már önmagát, nejét és családját nem veszi figyelembe, tekintsen legalább hanyatló hazájára, s halhatatlan dicsőségére, melynek egyedül tulajdonitható a haza fenmaradása, s ezt az ő dicsősége ezentúl is fen fogja tartani. Olvasható, hogy a nagy vezérek és királyok elhaltával, a birodalmak is elpusztúltak. Könnyebb sereget gyűjteni, mint egészen alkalmas vezért találni, és sokkal biztosabb a csata, ha a szarvasok serege élén oroszlány van, mintha a sereg oroszlányokból áll, s vezére egy szarvas.

Pálffyban — írja Szuhay — oly testi és lelki erő, oly tapasztalat, tekintély, kegyesség, gondosság, ügyesség s éberség van, melyeknek még árnyékát sem találhatni másokban. Ennél fogva kéri őt, hogy említett hadi tervével ne veszítse el a hazát s legdicsőbb hírnevét. Szuhay kéri Istent, hogy legyen Pálffy segítségére.¹⁾

1064. 1599. aug. 26. *A hadi tanács Pálffyhoz; Pálffy katonaságának gyarapításáról.*

Az udvari haditanács értesülvén, hogy Pálffy táborában kevés magyar és német katona van, azon rendeletet adta ki: hogy legközelebb két ezer vagy még több német gyalogos állitassék, voltaképp toboroztassék. A haditanács felkéri Pálffyt, hogy a hatósága alatti várak jobbjáinál s az országos rendeknél oda hasson, hogy az említett katonák a táborba jussanak.²⁾

1065. 1599. aug. 27. *A hadi tanács Pálffyhoz. Esztergomba Bécsből fegyver szállittatik.*

A hadi tanács átvette Pálffynak a főherczeghez intézett levelét, melyben Pálffy Esztergom megerősítésére s vé-

¹⁾ VIII./X. f. 2. — ²⁾ I/III. f. 5.

delmére szükséges fegyvereket kér. A hadi tanács tudósítja Pálffy, hogy a bécsi fegyvertárból a lehető fegyvereket kiadták s ezek vizen szállíttatnak. Pálffy gondoskodik a fegyvernek czélszerűbb szállításáról, mert az eddigi szállítás sokba kerül. Erre nézve értekezzék Suly gróf vezérrel.¹⁾

1066. 1599. szept. 8. *Mátyás Pálffyhoz, a katonaság számának gyarapításáról s a prágai járványról. Prágából.*

Pálffy Miklós 1599. aug. végén a török foglyoktól nyert tudomás alapján, tudósítja Mátyás főherczeget, mi módon akarja a török szerdár hadi erejével a keresztény sereget megtámadni, s hogy emiatt a gyalogság az esztergomi várban s másutt felállított várdákban (fortezze) elhelyeztetvén, nagyobb számú gyalogság lesz táborozandó.

Mátyás válaszában tudósítja Pálffy, hogy a gyalogságot 4000 katonával növeltetni kérte, a királytól sajnos azonban a hiányzó segédeszközök által mitsem érhetett el. Hosszú sürgetés után mégis sikerült kieszközölni, hogy a bányavárosi fizetésekre a pénz nemsokára ki fog adatni, s az érsekujvári pénztárnokok — a fizetésre nézve foganatosítandó rendszabályokról — legközelebb fognak értesülni.

Miután a hadiszerekre való segédeszközök egyáltalában hiányoznak, valószínűleg nem lehet tudni: hová ki, hová be.

Mátyás végre megjegyzi, hogy a király a Prágában pusztító s már a királyi várba is behatolt járvány miatt, holnap reggel Pilsenbe fog menni. Mátyás reméli, hogy mihelyt Bécsbe érkezik zászlóit mindjárt a táborba fogja küldeni. Ezalatt kívánja megkapni a vázlatokat, melyek szerint Esztergom s más várak megerősítettek.¹⁾

1067. 1599. szept. 14. *Mátyás Pálffyhoz hadi fizetésekről.*

Szept. elején a bányavárosi hadi fizetések fedezésére 36 ezer tallér érkezett Morvaországból Nagyszombatba. Mátyás

¹⁾ I/III. 5. — ²⁾ I/III. f. 1.

ennek jelentése alkalmával felhívja Pálffy, hogy az esztergomi három német zászlóaljra kölcsönözni ígért 20 ezer forintot nyugta mellett mieelőbb adja át Zeller Mihály magyarországi hadi pénztárnoknak.

Mátyás igéri, hogy a király által kiállítandó inscriptiot lehető leghamarább fogja elküldeni.¹⁾

1068. 1599. szept. 19. *Mátyás Pálffyhoz hadi pénz kiosztásáról.*

Sichell Tamás kapitány és Meisel Izsák hadi irnokot — a Pálffy kapitánysága alatt levő bányavárosok végváraiba négy óra járó pénz és posztó kiosztása végett kellő utasítással leküldte, s kéri őt, hogy nevezett biztosoknak hitelt adván örködjék, hogy ezek utasításokhoz képest járjanak el. Ez egyszersemind a királynak akarata is.²⁾

1069. 1599. szept. 22. *Pálffy Schwarzenberget Palaeologus követségéről tudósítja.*

Palaeologus szept. 22. éjjeli 11 órakor érkezett Esztergomba. Pálffy azért rendelte megérkezését oly későre, hogy sem a keresztény tábornok, sem a sánczokat ne lássa, ugyane végett elszállásolta őt a vízi városban, hogy semmit ki ne puhatoljon. Pálffy jelenti Schwarzenbergnek, hogy a tatár kán s a török vezérnek leveleiről majd tudomást nyerend.

Pálffy még szept. 22. sokat beszélt s tárgyalta Palaeologussal Nádasdy társaságában. Palaeologusnak csak 4 napi határideje volt arra, hogy a keresztény tábor részéről határozatot hozzon. Pálffy sokat és sokáig tárgyalván vele, elhatároztatott: hogy Palaeologus írásbelileg kieszközli, hogy Ibrahim basa s a tatár kán, mától számítva öt nap alatt semmi kirohanást s pusztítást nem fognak véghezvinni, mire fejét is rátette; Pálffy viszonylag megigérte, hogy öt napig minden ellenséges mozdulattól tartózkod-

^{1) 2)} I/III. f. 1.

kodni fog, s ezen öt nap alatt ügyekezni fog a királyi biztoso-
kat ide idézni, hogy a béke iránt alkudjanak s döntsének.

Palaeologus kinyilatkoztatta, hogy öt nap mulva a török
Esztergom alá érkezik s ezt meg fogja támadni.

Pálffy elküldte a Schwarzenbergnek az Ibrahim basához és
tatár kánhoz irt válasznak másolatát. Pálffy huzavona által időt
kivánt nyerni a hadi védelem öregbitésére.

Palaeologus — Pálffy szerint tulságos nagynak mondta a
tatár s török sereget, — „de a mindenható Isten — ugymond
Pálffy — még nagyobb, s remélem ha még 5—6 napunk lesz,
az erődítés és sánczok elkészülnek s harczoaik is bátrak s jó
kedvűek lesznek.“ Pálffy végül jelenti, hogy sok pribék is ki-
jött, kiket az éhség üzött ki.¹⁾

1070. 1599. szept. 24. *Mátyás a kir. kamarához Pálffy
birtokperéről.*

Mátyás főherczeg elismerést nyilvánít a kir. kamarának azon
közvetítéséért, melylyel a Pálffy s Pozsony városa között folyt
határ- s erdőkérdési pert megoldani sikerült.²⁾

1071. 1599. szept. 22. *Pálffynak egy kérdéses inscriptiója.*

Egy hivatalos irat bizonyítja: hogy Végles vagy Murány
váraknak egyike Pálffy Miklósnak 20 ezer forintért zálog czi-
mén beíratott, de tényleg át nem adatott.³⁾

1072. 1599. szept. 26. *Mátyás Pálffyhoz. Basta seregé-
vel Esztergomhoz rendeltetett. Lőkészlet. Illésházy kölcsöne.*

Pálffy szept. 24. tudósította Mátyás főherczeget, hogy az
ellenség valószínűleg meg fogja támadni a keresztény táborn.
Mátyás meghagyta Pálffynak, hogy e támadás miatt Schwarzen-
berg Adolffal értekezzék. Mátyás szigoruan megparancsolta Basta
György főkapitánynak, hogy a felső-magyarországi hadsereget s

1) Cs. u. l. — 2) O. l. Reg. Res. — 3) O. l.

a felkelők hadát haladéktalanul az esztergomi táborhoz küldje, mivégből a hadsereg elébe egy udvari szolgát küldött el pátenssel. Mátyás e leve'ében azt is említi, hogy a lőkészlet néhány nap alatt le fog küldetni, mit eddig a nagy szelek miatt nem lehetett a vizen leszállítani; ha azonban az ellenség e közben Esztergom alá jönne, Pálffynak Komáromból kellend a szükséges lőkészletet megszerezni.

Pálffy az Illésházy által a kincstárnak kölcsön adott 40 ezer tallerra nézve az udvari kamarától fog választ nyerni.¹⁾

1073. 1599. szept. 27. *Pálffy Esztergomból a török fővezérnek a szándékolt béketárgyalás ügyében.*

Pálffy fővezér levelét elküldte volt a főherczegnek, ki azt válaszolta, hogy a király nem sokára biztosokat fog küldeni a béketárgyalásra, kik erre nézve meghatalmazással fognak birni. Pálffy Chuthy Gáspárt küldte a fővezérhez, hogy attól két hitlevelet szerezzen. Az egyik hitlevél értelmében a kir. biztosok fel s alájárása biztosítva legyen: a másik hitlevél biztosítékot nyújtson a fegyverszünetre nézve, melynél fogva a béketárgyalás tartama alatt a török sereg minden támadás s portyázástól óvakodni fog, s a két hitlevél átvétele után Pálffy azonnal el fogja küldeni a fővezér részére kiállítandó hitlevelet.

Pálffy a levél végén kérte a fővezért, hogy Chuthyt ne tartsa vissza, hanem mielőbb küldje el. A fővezér ne ápoljon semmiféle gyanakodást, hisz mint értelmes ur tudja, hogy ily fontos ügyekben — a rossz következmények elkerülése végett — mindakét félnek kellő óvadékkal kell birnia.²⁾

1074. 1599. szept. 30. *Kuthassy érsek Mátyáshoz a kötendő békéről.*

Kuthassy Szept. 29. törődött egészségben Esztergomba érkezett a törökökkel kötendő béke tárgyalása végett. A béke érdekében

¹⁾ I/III. f. 1. — ²⁾ Cs. u. 1.

mit sem fog elmulasztani, csak Pezzen ur jőjjön el a szükséges utasítással. Esztergomban a békealku biztosai közül Pálffyn kívül egy sem volt. Palaeologus — a tatár kán biztosa tegnap érkezett ide. A vele ma tárgyalt alkuról majd a főkapitány fogja a főherczeget tudósítani.¹⁾

1075. 1599. szept. 30. *Vizkelethy Pálffyhoz a hadi segélypénz lassú kiszolgáltatásáról s Pálffy buzgó törekvéséről.*

Vizkelethy Tamás azon nézetét fejezi ki: hogy a havi pénzt el kellene szedni a rossz trabantoktól, s a kozákoknak adni. Pálffynak a nyitrai alispánhoz irt levelét — saját levele kíséretében — elküldte, hogy a tót trabantok mustrálásánál vagy 500 trabanttól elszedett pénzt küldjék el Pálffynak. Vizkelethy elküldte Pálffynak a nyitra-vármegyei alispánnak levelét s elpanaszolja: „hogy az ország javára mi is volna, egyik sem gondolja, hanem hogy hamarébb megmenekedhessék.“ Azért — írja tovább — immár lássa Nagyságod, bizony eleget busulok, hogy ilyen igen keveset gondolnak az jövőendő jóval. Ime Nagyságod mellettünk, mind fejét, pénzét, marháját költi, és ilyen gondviseletlenül vagyunk. Ha Nagyságodnak tetszik, szintén oda alá is el köllene szedni a rosszától — mintegy ötszázától a hó pénzt, mert anélkül is el szöknek; kos a pénz nálunk. Nagyságodon áll az amit cselekedjünk. Bizony minden vármegyéken naponkint levelem és szolgálaim kit fenyegetéssel kit kéréssel, hogy hozzák be; de még be nem hozták; hanem irtak, hogy 8 nap alatt behozzák, amit szedhetnek.“

Vizkelethy panaszkodik, hogy vagy 4—5 hadnagy egész szeptemberben otthon volt. Felkéri továbbá Pálffyt, hogy írjon levelet a nyitrai alispánnak, kinél nincs hanyagabb ember; neki legtöbb restancziája is van; szintugy intse meg a trencsényi s árvai alispánokat is, hogy a füstpénzt küldjék el. Ilyen levelek irandók a nógrádi s honti alispánokat is.

¹⁾ Cs. k. u. l.

Vizkelethy ez alkalommal Menyhárt deák által 2500 frtot küld Pálffynak.²⁾

1076. 1599. okt. 1. *Pálffy Mátyás főherceghez a törökökkel s Palaeologussal való tárgyalásokról. Esztergomból.*

Pálffynak főlovászmestere Palaeologus Sándorral visszatért a tatároktól s a fővezértől. Miután éjjel jöttek vissza Pálffy Palaeologust az érsek, Nádasdy és Negrán jelenlétében kihallgatta. Palaeologus Pálffynak szóló 2 iratot adott át, melyeket ez Negrán által tolmácsoltatott, továbbá egy oly erősen kiállított hitlevelet, minőt Pálffy még nem olvasott. -- Az említettek majdnem egész fél napot töltöttek el a Palaeologussal folytatott tárgyalás- s vitával.

Pálffy s társai azt kívánták: hogy a törökök és tatárok ismét a hidon át Pestnél vonuljanak, vagy egész táborukkal 4 mértföldre Pesten alul telepedjenek le, minthogy a keresztény biztosok máskülönben nem mehetnek innen Vác felé. Palaeologus erre nagyon vitázott, s az imént említett kívánságok egyikét sem tartván elfogadhatónak, azt indítványozta: hogy mindakét fél Vácra küldje biztosait.

Erre — írja Pálffy — azt válaszoltuk: Vácra nem mehetünk, mert közelében van a török tábor, hanem a tatár s török biztosok ide jőjjenek a várhoz közellevő egy szigetre, s itt történjék a tárgyalás. De semmit sem végezhattunk vele.

Ezalatt egymás után érkeztek Vácra levelek, melyek jelentették: hogy a törökök már Vác előtt vannak s a keresztény sereg Vácson tul van elűzve. . . Pálffy e leveleket elküldte Mátyásnak.

Palaeologus e közben elment szobájába. Végül két ember jött Vácra, kik előadták Pálffynak, mint hagyta el Vácott a keresztény sereg, s hogy a török lovasság és gyalogság 6 községet elhamvasztott, s a keresztény sereget egészen Marosig üzte

¹⁾ VIII/X. f. 2.

anélkül, hogy ennek ártott volna. Pálffy mindezeket Palaeologus-sal közölte, ki erre oly kislelkűnek s félénknek mutatkozott, hogy ez le sem írható.

Ezután abban történt megállapodás: hogy Pálffy még ma le fogja velünk küldeni Bonhomót, hogy a tatár kánnal s Ibrahim basával egyezkedjek, hogy a török biztosok Esztergomhoz jőjjenek.

Bonhomó tehát még napkelte előtt ment el innen Palaeologus-sal. Pálffy utasítást adott Bonhomónak, hogy kérdést tegyen Váczi miatt, s a tatároknak Szécsén ellen lett támadása (hol keveset végeztek, s vereséget szenvedtek) miatt. Pálffy a tatár kán- s a fővezérhez küldött leveleit másolatban küldte meg a főherczegnek.

Pálffy ezeknek közlése után önérzetesen megjegyzi levelében: hogy eddig megtette a magáét, miután a törökökkel való egyezkedést már sok napon át huzta vonta, de — ugymond — már tovább nem meri őket feltartóztatni.

Pálffy azt is említi, hogy a főherczeg Pezzent a szükséges utasítással még le nem küldte. A törökök valóban már nagyon jól veszik észre, hogy velük az időt akarja elmúlatni. Pálffy Bonhomó válaszát el fogja küldeni a főherczegnek.

Palaeologus azt mondta: hogy az ellenség csak mai napig akart várakozni, és nem tovább. A főherczeg — ugymond — láthatja most az egész késietetésnek okát.

Az érsek s Negran 28-án (szept.) későn éjjel érkeztek Esztergomba. Pezzen ur sokszor és sokat kérdezte Palaeologust. Ez most azt mondja határozottan: ha Pezzen nincs itt, a tárgyalást nem lehet folytatni, s az egyezkedő egyének szavait kétségbe vonja. Pálffy előmutatta ugyan neki Pezzen írását Negran által, de ő azt állította: hogy ez csupa csalás, s mi csak napról-napra akarjuk a dolgot halogatni.

A tatár kán és a fővezér különben nagy tiszteletet nyilvánítottak Pálffy szolgája iránt. A vezér a basák mellé ültette őt, s néha jó akarata jeléül vállát is érintgette. A fővezér azt állította előtte: hogy az óhajtott béke létesítése végett jött fel Konstantinápolybói, s ennél nincs nagyobb vágya. Ezután meg-

engedte neki, hogy úgy az ő táborát valamint a tatár kán egész táborát megtekintse. A fővezér az egész táborban azt kiáltotta, hogy a törökök békét akarnak, s nem engednek a keresztényekre támadást intézni. Ugyanezt kiáltotta táborában a tatár kán is.

Pálffy ezután megjegyzi: hogy a főherczeg a váczai esetből láthatja, mikép tartják meg szavukat a törökök.

Pálffy szolgálja a tatárok táborát nem találta nagynak, de a törököké felette nagy volt. Capari basa Ibrahimnak főtisztje Pálffy szolgájának azt mondta, hogy a törökök elhatározták volt a keresztények táborát megtámadni, s ezt levervén Esztergomot ostromolni, s az egész országot pusztítani; értesülvén azonban, hogy a keresztények segínyt nyertek s erősen körülsánczolják azt tették fel magukban: hogy a békekötés sikertelensége esetén Vácot, Nógrádot, Palánkot, Szécsént s Füleket elfoglalják, a bányavárosokat s ezek vidékét elpusztítják, s ezután elvonulnak.

Pálffy 100 német katonát és 100 hajdut Vácra és Nógrádba küldött, s miután a fizetés még meg nem érkezett 500 tallért küldött nekik. Visegrádot ellátván élelemmel, több hajdut helyezett bele s némi pénzköltséget adott nekik.

Pálffy e sajátkezüleg irt levelének utóiratában még azt közli: hogy az ellenség részéről következő biztosok lesznek: a tatárok részéről Amhas aga, a fővezér s ennek sógora s teszerdarja; a törökök részéről: Ibrahim kihajaja, s egy szanzsák bég.¹⁾

1077. 1599. okt. 2. Mátyás Pálffyhoz. Pálffy Illésházy kölcsönéért kezességet vállal.

Pálffy Miklós az ismeretes Illésházy-féle 40 ezer kölcsön-nél a hadi pénztárért kezességet vállalt. Illésházy e kezességnél

¹⁾ Cs. k. u. l.

fogva Pálffy nyugtalanította. Pálffy e miatt Mátyáshoz fordult. Mátyás felkérte Illésházyt, hogy Pálffy többé ne intse. A kölcsönügy Illésházyval mihamarább rendeztetni fog.¹⁾

1078. 1599. okt. 3. *Mátyás Pálffyhoz. Helyesli Pálffy alkudozását. A török elleni óvintézkedések.*

Mátyás megelégedését fejezi ki azon békealkudozásra nézve, melyet Pálffy az ellenséggel tartott.

Ha az ellenség a bányavárosokat készülné megtámadni, Mátyás azt tanácsolja Pálffynak, hogy Pezzen Bertalan udvari tanácsossal, Schwarzenberg Adolf s egyéb kiküldött biztosokkal tanácskozzék; a bányavárosi erődket jól lássa el; ha az ellenségnek Fülekre vonatkozó szándékairól biztos tudomást fog nyerni, ne mulassza el erről Básta Györgyöt értesíteni.²⁾

1079. 1599. okt. 14. *Mátyás a kir. kamarához a Pálffy által adott 20 ezer fr. kölcsönről.*

Pálffy ez év folyamán 20 ezer rajnai forintot kölcsönzött az esztergomi katonaság eltartására. A kir. kamara okt. 12. értesítette Mátyás főherceget azon feltételekről, melyek alatt Pálffy e kölcsönt szolgáltatta.

Mátyás főherceg már okt. 14. a király nevében jelenti a kamarának, hogy Pálffyval a kívánt feltételek mellett egyezkedjék, s miután a feltételektől el nem áll, neki megfelelő kötvényt vagy biztosító okmányt szolgáltatasson ki. Ez okmányt küldje aztán hozzá, t. i. Mátyáshoz.³⁾

1080. 1599. okt. 23. *Pálffy hadi segélyként pénzt kap.*

Az országgyűlés 3400 tallért határozott Pálffynak katonák felfogadására. Erről a hadi pénztárnok értesítette a ma-

¹⁾ ²⁾ I/III. f. 1. — ³⁾ O. I. Rer. Reg.

gyar Cancelláriát. A pénztárnok leveléből kitűnik, hogy a csász. udv. kamarának semmi rendelkezési joga sem volt a dikához.¹⁾

1081. 1599. okt. 24. Pozsonyból. Vizkelethy Pálffyhoz.
Vizkelethy jóságában a tatárok pusztítottak.

Vizkelethy Tamás panaszskodik: hogy a tatárok minden jóságát hamuvá égették, házat két álló napon ostromolták, s 8 egész faluját felgyujtották. „A kozákok — úgymond — igen használnak; igen kell fizetni nekik. A tatárokkal is voltak; mégis Nagyságod azoknak fizetett. Ám lássa Nagyságod, de mi elveszénk.” — Vizkelethy ekkor betegen feküdt.²⁾

1082. 1599. nov. 2. Pálffy Mátyáshoz többrendű hadi műveletről. Esztergomból.

Azon tatárokról, kik Felső-Magyarország s Kassa felé akartak vonulni, Pálffy egy külön iratban tudósítja a főherczeget.

Pálffy a tábor felé egy csapat katonát bocsátott ki, kik 13 foglyot s 54 lovat hoztak. A foglyok nyilatkozatait Pálffy egy mellékleten közölte. Egy másik csapatot a tatárok táborára küldött; ezek egy foglyot sem szerezhettek, de 45 lovat hoztak. E csapat azt állítja: hogy a tatárok mind együtt vannak két mértföldre Pesten alul. A harmadik portyázó csapat két törököt s egy fejet hozott; és azt jelentette: hogy ma holnap a hidon át Pestre fognak vonulni.

A negyedik csapat is megérkezett. Ez csak egyetlen egy törököt fogott el a budai fürdő előtt, de mivel nagyon meg volt sebesítve, útközben lefejezték. Ez is ugyanazt állította, t. i. hogy a törökök ma holnap a hidon átvonulandanak. Ezalatt Murat basa és Kihaja alija jött Pálffyhoz egy irattal, melyet ez a főherczegnek a válaszszaal együtt ezennel átküld. Pálffy sokat kérdezősködött Alitól, ki azt állította: hogy a törökök

¹⁾ Cs. k. u. l. — ²⁾ VIII/X. f. 1.

csak visszajövetelére várakoznak; ha azok kilátást nyernek a békére, akkor bizonyosan mindannyian elvonlnak, de ellenben a végvárakat meg fogják szállni, s ha ezt nem tennék, akkor a hadi népet künn hagyják telelni s a többi Nándorfehérvárra fog vonulni. Pálffy ezek után jelenti: hogy Vizkelethy Tamástól tegnap 3800 fr. kapott az adóból, a mi nem felel meg a szükségletnek. Vizkelethy határozottan megírta: hogy ezentúl nem fog fizetni.

Pálffy az említett összeget a vitézek között kiosztotta. Ma a huszárok mind elmentek, mert fizetést nem kaphattak.¹⁾

1083. 1599. nov. 5. *Murat Pálffyhoz a törökök hadi terveiről s a béke ügyében.*

Murat basa köszönetet mondván Pálffynak udvarias s barátságos leveléért, megértette: hogy Pálffy részvételt van a fogságban levő rabok iránt. Murat a békekötés létrejötté után nem csak a magánál levő rabokat fogja szabadon bocsátani, de oda is fog ügyekezni, hogy minél több rab nyerje vissza szabadságát.

Pálffy barátságáról biztosította Muratot. Ez Pálffytól menedéket kért, kijelentvén, hogy nem csak ő maga jön el szívesen a béke tárgyalásához, de ha Pálffy kívánja, Chechayga (?) úr is eljön.

A nagy Szerdár úr 40 ezer aranyat fizetett a tatárnak.

Murat nagy reményt táplál a béke megkötésére, mely ha nem létesülne, akkor a törökök kénytelenek lennének Budán és Fehérvárott oly módon telelni, hogy ez a vidéket igen terhelne. Murat végül felkéri Pálffyt, hogy a béke céljából a szegény jobbágyok érdekében semmit sem mulasztson el. A béke megkötését mind barát mind ellenség dicsérni fogja.²⁾

1084. 1599. nov. 8. *Pálffy Mátyáshoz hadügyben. Esztergomból.*

Pálffy sajátkezűleg irt levelében jelenti: hogy tegnap este leveleket kapott a vezér basától, Murat basától, s Kihájától.

¹⁾ Cs. k. l. — ²⁾ Cs. és kir. udv. áll. ltár. Olasz fordítás. Negroni Endre olasz fordítása után.

Ezeket a rájuk adott válaszszal a főherczegnek tudomására hozza.

Pálffy sajnálatát fejezi ki a felett, hogy mindannyi levelére a főherczegtől eddig választ nem kapott. „Ha ez Fenségednek — írja Pálffy — így tetszik, legyen úgy de azt mondom, s Fenséged is be fogja látni: ha mellettem egy biztos működik — s én Fenségedtől választ kapok a béke tárgyalására nézve, Kihája s Murat basa ide jöttek volna, s a dolog hosszú időre el lett volna odázva (es het auf der langen Bank können verschoben sein). Nekem 9—10 ezer keresztény lelket átadtak volna, kik mindnyájan Fenséged hosszú életéért és szerencsés uralkodásáért könyörögtek volna Istenhez, kik most fogságra hurczoltattak, és talán csak kevesen fognak abból menekülni.“

Különben tegnap előtt azt híresztelték: hogy 'az egész török sereg ma bizonyosan Péterváradra vonúl. . . .

A hajdúk, kiket Pálffy leküldött vala, jeles hadi cselekvényt vittek véghez, melyeknek részleteiről Pálffynak még nem volt tudomása, miután semmi paraszt sem jött fel Esztergomba, s az egész vidék pusztá volt, de annyi bizonyos, hogy a hajdúk a basát megverték, s ez a csatatéren halva is maradt, s a törököknek sok kárt okoztak.

Pálffy végül ujdonság gyanánt azt írja; hogy Mehemet basa- s görögországi (Grecia) beglerbég, kit Mátyás Esztergomból elvonulni engedett, budai és bosniai basává neveztetett ki, s ezen állása mellett megtartja a görög beglerbégiséget is. — Pálffy erre azt jegyzi meg: hogy még sohasem hallotta, hogy valakire ennyi basai hivatal ruháztatott volna. Mehemet megbízást kapott a béke tárgyalására. Mehemet Budán fog maradni.¹⁾

1085. 1599. Pálffy Mátyáshoz a török táborról. *Esztergomból.*

Pálffy értesíti Mátyás főherczeget: hogy a török tábor tegnap Pétervárad felé vonult, s ott a Dráván hidat veret.

¹⁾ ²⁾ Cs. és kir. udv. ltár.

Tegnap 3 törököt hoztak a török táborból. Pálffy néhány török levelet küld a főherczegnek.¹⁾

1086. 1599. nov 8. *Mátyás Pálffyhoz Kanizsa védelméről.*

Mátyás jelenti Pálffynak: hogy Ferdinánd főherczeg a vend katonasággal segélyére lesz Kanizsa várának, ha ezt az ellenség elvonulása alkalmával megtámadná.

Mátyás gróf Zrinyit is felkérte Kanizsa várának védelmére, mit ő Ferdinánd főherczegnek meg is ígért. Ez okból Mátyás meghagyja Pálffynak, hogy erre nézve gróf Zrinyivel érintkezzék s minden Kanizsára vonatkozó hirekről tudósítsa.²⁾

1087. 1599. nov. 10. *A meráni herczeg barátságos levele Pálffyhoz.*

De Couasne Emmanuel merani herczeg igen barátságos francia levelet intézett Pálffyhoz. A herczeg felette sajnálta, hogy elmenetele előtt nem láthatta Pálffyt. Pálffy fontos ügyei miatt nem látogathatta meg őt. A herczeg biztosította Pálffyt, hogy minden kínálkozó alkalomnál nyilvánítani fogja iránta ápoltt változhatlan jóindulatát.³⁾

1088. 1599. nov. 16. *Mátyás Pálffyt néhány hadi művelete miatt kérdőre vonja.*

Mátyás főherczeg tudósítást kívánt Pálffytól a következő kérdésekről: miért nem állt ellent a katonaság, midőn az ellenség a Vágnál fölfelé vonulván, a szegény jobbagyságot nagyban megkárosította; miért hátrált rendetlenül, midőn az ellenség a Dunán átvonult, s mi okból engedte a csekély számú tatárt és törököt minden ellenállás nélkül pusztítani s égetni, holott ezt könnyen megakadályozhatta volna, miután Ibrahim basa nem is volt olyan erős, mint azt mondták volt.⁴⁾

¹⁾ Cs. és kir. udv. ltár. — ²⁾ I/III. f. 1. — ³⁾ I/III. f. 11. —

⁴⁾ I/III. i. 1.

1089. 1599. decz. 4. *Eörsi és Orosi hadi fizetést
kérnek Pálffytól.*

Eörsi Péter Esztergomból kéri Pálffy, hogy az esztergomi katonaság zsoldjának kifizetését tovább ne halaszssa, minthogy ellenkező esetben el kell hagyniok a várat. Hasonló kérést intézett Pálffyhoz Orosi András is Vácziól.¹⁾

1090. decz. 8. *Ujvárról. Pálffy Mátyáshoz. Fontos hadi
híreket közöl.*

Leveléhez csatolta azon leveleket, melyeket a fővezérnek kiihajája, Murat basa, s a görögországi beglerbég: Member basa intéztek hozzá, valamint azon válaszoknak másolatát, melyet e levelekre küldött.

Pálffy a követet megtisztelvén, bizalmasan értesült tőle, hogy Mihály vajdában nem kell bizni, s hogy a király vegye birtokába Erdélyt, mert itt dolga van egy rácz oláhval, mely nemzet egész világ előtt mint állhatatlan ismeretes.

Pálffy ezúttal átküldi Forgách Sigmondnak levelét, ki ebben többet ír Erdélyről. Pálffy ajánlja, hogy Erdélyben mielőbb kell rendet csinálni, nehogy az egész ország elveszszen.

A Vác és Esztergomból jött tudósításokat is átküldvén, kéri a főherceget, hogy e két végvárat ne hanyagolják el, mert a vitézek szabadságot kérnek, s a legtöbbben elfutnak. Pálffy minden felelősséget elhárít magától.

Pálffy saját elbocsáttatása végett már eleget beszélt a főherczeggel, „mert — úgymond — itt a végvárakban 200 huszárt és 150 hajdút negyedévenként készpénzzel fizettek, és azokat is, kik időnkint elmentek. Az említett huszárok s hajdúk a végvárak legjobb vitézei, jó lenne velök tárgyalni, hogy a szolgálatban megmaradjanak, mert tudom, hogy ilyen katonákat nem egyhamar lehet szerezni“ Pálffy ezután említi: hogy e

¹⁾ Cs. és kir. udv. ltár.

katonáknak ugyan nagy zsoldot adott, de ők nagy dolgokat is műveltek. A főherczeg egyezkedjék velük, miután e hó végén lejár idejük. A hajduk, kiket Pálffy a táborba küldött, ismét visszaérkeztek. Háromszáz megszabadított keresztény rabot, sok törököt, asszonyt és sok lovat (kleper) továbbá négy zászlót hoztak.¹⁾

1091. 1599. decz. 8. *Pálffy Murathoz a békekötésről.*
Ujvárból.

„Mi Pálffy M. . . . Megadá minekünk Dely Ali az Nsgd levelét, melyet a békesség dolga felől ir Nsgd, kit meg is értettünk, a kire rövideden azt irhatjuk Ngdnak, hogy a vezérbasának Ő Nsgának minden dologról a mi kegyelmes Urunknak válaszát és akaratját odaküldöttük, amelyből hiszszük, hogy Nsgod is minden dolgot bőségesen megért. Azért immár legyen azon Nsgod, hogy a szegény rabokat szerezzék össze és hozzák Budára és Nsgod is jöjjön fel, és az ő felsége Commissariusai-val szemben lévén, az Istennek kegyelmes akaratjából minden jót kell végezni.“²⁾

1092. 1599. decz. 8. *Pálffy a török fővezérhez a békéről*
s rabok váltságáról.

„Meghoza minekünk Dely Aly az Nsgd becsületes levelét, melyből mindeneket bőségesen megértettünk. A mint azon ezelőtt is Ngodnak megirtuk vala, hogy minden leveleket, melyeket Murat basa és Mehemet Tihai a békességről minekünk irtanak, mi azokat levelünkben szépen bekötvé ű felségének felküldöttük, és a dolognak minden állapotját ő felségének tudtára adtunk. Azért is tudja Ngod, hogy abban maradna az dolog, hogy minden rabokat, kiket az „Glyd“ és Hijth alatt elvittének és rablottanak, visszaadatja Nsgod fogvatkozás nélkül. A kiknek elpusztulások és rablások, csak menjen Nsgd magában és

1) 2) Cs. és kir. udv. ltár.

gondoskodjék róla, űzőbe veszi vagy meglátja Nsgd, hogy Budának, Pestnek, Szolnoknak, Hatvannak és Egernek és a főbb török végházaknak nem kevés fogyatkozása vagy, mert a hol így nekünk tiz pénzt adtanak oda két százat adtanak akkor. Mindazonáltal mi ő felsége a mi kegyelmes urunktól a minémű írással való válaszuk jött oda küldöttük Ngdnak, amelyből az ő felsége akaratját és írását a békesség dolgáról bőségesen megért Nsgd.

Azért immár a Ngdtok fogadása és maga ajánlása szerint a szegény rabokat szereztesse össze és Nsgd cselekedje azt, hogy mindjárt ezzel pedig Nsgd immár semmit ne várákozzék, se halogassa, hanem a szegény rabokat küldje fel mind Budára, és Murat basa, Mehemet Tihaja is jőjjenek fel, és tudunkra adván az dolgot valami nemű hitlevelet Nsgd mi tőlünk kíván, olyant adunk, hogy semmi csalárdság avagy gonoszság innen mi tőlünk nem lesz. Ki így egymással szemben jutván, talán az Ur Istennek szent lelke oly malasztot ad közünkbe hogy minden jó módjával végezhetünk egymással a békesség dolgáról. A kiért a szegénység mind mi érettünk, mind pedig Ngdért Istent fognak imádni. Nsgd immár ez dologról semmit ne késsék, hanem a rabokat felküldvén tractaltatásához is kezdhessünk a békesség dolgának jó és méltóképen. Isten éltesse Ngdt Keölt Ujvárbán 8. Dec. 1599.

(Utóirat: „A mi a többi dolgokat illeti, melyekről ir Nsgd, Isten által véghez menvén a frigy annak utánna azokról is mindent végezhetünk. Mi innen Ngdnak minden tisztességes dologból a miből tudunk, örömet kedveskedünk és szolgálunk.“

E másolat hátlapján Pálffynak e sajátkezü szavai olvashatók: „Was ich dem Obristen Vezir geschrieben.“¹⁾

1093. 1599. decz. 8. *Ibrahim basa Pálffyhoz a béke ügyében.*

Ibrahim basa két olasz levelet küldött Pálffynak. Mind a kettőben édes és válogatott szavakban nyilváníta: mennyire

¹⁾ Cs. és kir. udv. ltár.

óhajtja a béke megkötését. „Ha a világ minden aranyát s tal-
lérját megkapná — írja — semmire se becsülném, ha a szegény
jobbágyoknak nem lenne békéjük“, — Midőn Konstantinápolyból
elment, egyedül a béke szándoka vezérelte őt. A békét nemcsak
ő, hanem más előkelő törökök, sőt maga Murat basa is óhajtja.
Ők csak hitlevelet várnak a magyar királytól.

Az egyik levélben felemlítvén, hogy a török császár neki
Buda mellett egy Coin Adasi (?) nevű szigetet, — egy másik
Tuccana (?) nevű szigetet pedig a janicsár agának adományo-
zott. Kéri Pálffy: hogy ezen birtokokat ne bántsa, nevezetesen,
hogy ezen birtokok megfutamodott lakóit helyeikre visszatérítse,
hol oly előnyökben fognak részesülni, mint azelőtt. Ibrahim meg-
kapta Pálffynak barátságos levelét¹⁾

1094. 1599. decz. 8. *Pálffy Mehemet basa fővezérhez a
béke ügyében.*

Pálffy a béke ügyében Murat basa és Mehemet Kihajától
írt leveleket átszolgáltatta a királynak. A fővezér tudni fogja,
miben állapotodott meg legyen Pálffyval; és pedig a fővezérnek
haladék nélkül vissza kell adni azon rabokat, kiket a fegyver
szünet alatt elfogott. Jól tudja, mily pusztitást s kárt szenvedett
Buda, Pest, Szolnok, Hatvan és Eger végvárai; vegye csak
szívére, hogy míg a szegény jobbágyok az országnak 10 denárt
fizetnek, a törökök 200 követelnek tőlük. Pálffy elküldte neki a
királynak válaszát, mely a békefeltételekre vonatkozott. A főve-
zér tehát — önkénytes ígérete — s ajánlatához képest az illető
jobbágyokat Budára meneszsze, mert máskülönben Pálffynak
nincs szándoka ez ügyben többször írni. Ha a jobbágyok Budán
lesznek, ezután küldje fel Murat basát s Mehemet Kihaját. Ezek
megfogják kapni a szükséges hitleveleket s ne gondoljanak
valamely csalásra. E találkozásnál talán sikerülend — Isten
segélyével a béketárgyalást jó végre vezetni, a miért a szegény

¹⁾ Cs. és kir. udv. ltár.

jobbágyok Istennek hálát adandnak. Pálffy ezután kéri a fővezért, hogy a béke ügyét ne késleltesse; ennek mogkötése után majd a többi fenforgó kérdéseket is méltányosan fogja elintézni.¹⁾

1095. 1599. decz. 15. *Mátyás felvilágosítást kér Pálffytól hadügyi kérdésre nézve.*

Mátyás tüzetesebb felvilágosítást kér Pálffytól a következőkről: miért nem vétettek nagyobb figyelembe az Esztergom alatti — Maros és Vác felé vezető utak, noha tudva volt, hogy az ellenség Budáról a hidon át a pesti részre vonult? Miért nem voltak elég véderővel ellátva a morva határszéli s a bányavárosi utak, s miért nem akadályoztatott meg itt a tatárok dúlása, s végül, miért nem támadták meg az ellenséget, midőn a novigrádi útszoroson visszavonult?²⁾

1096. 1599. decz. 16. *A m. kamara elnöke Pálffyhoz. A stomfai bizottság kése delme. Pálffy segíti Maros városát.*

A m. kir. kamara elnöke jelenti Pálffynak: hogy a stomfai bizottság feladatának végrehajtására megfelelő intézkedéseket tett. Az elnök el is érte volna célját, ha a biztos urak u. m. Vizkelethy Tamás és Ujfalussy János megjelennek vala. Ranniger Farkas Vizkelethy három napig várta Pozsonyban, mivel Pálffy biztosítást adott Vizkelethy eljöveteléről. Látván azonban, hogy hiába várakozik, dec. 15. elment Pozsonyból. Ha Ranniger Pozsonyba marad vala, az elnök — teljhatalmánál fogva a stomfai bizottságba más kamarai biztosokat alkalmazott volna, u. m. Lippay Jánost és Fogas Barnabást, kiket az Armpruster testvérekkel Stomfára küldött volna a stomfai ügy rendezése céljából.

A kamarai elnök elismerést nyilvánít Pálffynak azon könyörülete és segélyéért, melyet Maros mezőváros iránt tanúsított, s kéri, hogy e városnak zaklatott és sok viszontagságtól sujtott lakosait a kóborló katonák rablásaitól óvja meg.³⁾

1) Cs. és kir. udv. ltár. — 2) I/III. f. 1. — 3) I/III. f. 5.

1097. 1599. decz. 17. *Rudolf Pálffyhoz Pilsenből megbízások ügyében.*

Rudolf király értesíti Pálffy: hogy néhány tárgy végett doctor Pezzent Bécsbe küldte Mátyás főherczeghez, s meghagyta neki, hogy megbízásait Pálffyval közölje.¹⁾ Ezen megbízások egyike volt ama rendelet, melynél fogva Pálffynak kötelességévé tétetett, hogy Thurzó Szaniszló és Miklósnak Temetvény nevű várát — Pöstyén és Banka helységekkel (Nyitra vármegyében) végrehajtás útján Salm Weikard és Károly grófoknak zálogkép átszolgáltatassa, azon 49.800 frtért, melylyel Thurzóék emézeknek tartoztak²⁾

1098. 1599. *Szuhay István Pálffyhoz a stomfai jószág ügyében.*

Szuhay nem oka a stomfai jószág becslése elmaradásának, hanem azok, kiket ő a becslés foganatosítására kirendelt volt. Ő Vizkelethy s Ujfalussynak irt, adnák tudtára, mely határidő lesz nekik legalkalmasabb. Mihelyt választ nyert tőlük, azonnal értesíteni fogja Kanningert, a pozsonyi vár udvarbiráját Szuhay biztosítja Pálffy, hogy ügyeit előbb intézi el saját maga ügyeinél.³⁾

1099. 1599. decz. 27. *Nándor-Fejérvár. Mehemet kihajja Pálffy Miklósnak*

Leveledet vettem. (A foglyok kiadása ügyében hasonlóképp nyilatkozik, mint a vezérbasa) A békének mi annyira hivi vagyunk, hogy midőn pl. a szultán és a tatár kán serege csak 3 mfdnyire volt Neuhausl-tól és Nógrád, Szécsény, Kékkő, Buják, Hajnácskő ostromára készült, én fordítottam békére a dolgot, s így vonúltunk vissza Pest alá. Ezután ti bevettétek Gesztet, s akkor az egész sereg reánk támadt és csúfolt, s az

1) I/II. 7. — 2) Cs. k. I. — VIII/X. f. 5.

Anatóli basát 20000 emberével, s 10000 lovassal rátok akarták eresztetni, a vezérbasa meg Székes-Fejérvárra készült táborba szállani, a tatárok végül Nádasdy Ferencz birtokait és Zalamegyét akarták feldúlni, s hogy nem tették, azt az én békés rábeszélésemnek köszönhetitek Ti azonban nem elégedtetek meg ennyi jószágunkkal, hanem elfoglaltátok Bolondvárat és Laak-ot, s Váczt is újra építettétek. Továbbá tudatom, hogy Kapucsi basa, a ki Pestről Sztambulba küldetett, ideérkezett és számodra egy aranyos kardot, buzogányt (Ein Kolben) egy kaftánt hozott a szultántól, valamint nekünk is szép ajándékokat hozott.

P. S. Azt is irhatom, hogy a janicsárok agája Konstantinápolyba hivatott a sereg szervezésére, s monohatom, hogy ha a frígytárgyalással nem siettek, s a béke köztünk létre nem jön, megijedtek attól a seregtől, melylyel tavaszra rátok megyünk, pedig inkább élhetnénk békében, mint örökös háboruban, a minek legnagyobb kárát a szegénység szenvedí.¹⁾

1100. 1599. decz. 27. *Nándor-Fejérvár, Murat basa Pálffy Miklósnak.*

Deli Ali által küldött leveledet, melyben arra kérsz, hogy a foglyokat szedjük össze és vigyük magunkkal Buda felé, vettem, s megértettem, de azt mondhatom reá, hogy azt lehetetlen tennem, mivel a foglyok egy része elhalt, másik részét meg a tatárok és kalandozó törökök elrabolták. De békés hajlamodnak örvendünk, mi is rajta vagyunk, hogy a frigy létrejöjjön, s ezért kérek, küldj számunkra mielőbb hitlevelet Mátyás főherczegtől, s a győri kapitánytól, megjelölve a tanácskozás helyét, s én rögtön indulok a kihajával és Mehemet agával. S ha Isten békességet hoz reánk, s a frigyét megköthetjük, a foglyaidat is visszaadjuk. De siessetek, nehogy a két császár egymásra menjen, mert ha kigyúl a 2 tűz, egyhamar nem fogjuk eloltani tudni. Hanem emberemet sokáig ne késleltesd a válaszzsal.²⁾

¹⁾ ²⁾ U. l. Német fordítás után.

1101. 1599. decz. 26. *Nándorfehérvár Ibrahim vezérbasa Pálffynak.*

Deli Ali által küldött leveledet vettem és értettem, de a keresztény foglyokat nem tudom visszabocsátani; igaz ugyan, hogy magam megírtam volt, hogy szívesen hazaeresztem őket, de válaszdokra hiába vártam Győrött és Pest alatt, s így nem tudtam miként, mivel a foglyok egy része elhalt, szétszóródott, más részét meg a tatárok hurczolták el. De ha a frigy in „effectum“ létrejön, mind haza eresztjük, a kiket követed majd magyarokúl ismer meg a foglyok nagy tömegében.¹⁾

1102. 1599. decz. 28. *Mátyás Pálffyt sürgős tanácskozásra hívja Bécsbe.*

Mátyás küldöncz által levelet intézett Pálffyhoz, melyben felhívja, hogy mihamarább Bécsbe siessen, hol tanácskozni fog a birodalmi udv. tanácscsal s Pezzen Bertalannal. Mátyás választ kér Pálffytól azon napra nézve, midőn Bécsben meg fog jelenni.²⁾

1103. *Ibrahim basa Pálffynak*

Leveledet, s a Mátyás főherczeg irását vettük és Isten látja hogy nagyobb öröm nem érhetett volna, mert mi is csak a frigy létrejöttéért könyörgünk állandóan. Időközben megjött újabb leveled is, s a béketárgyalásra így Murát pasa és Mehemet kihaja már utra készen is áll, s még csak feleletedet várják az időre és helyre nézve, nehogy sokáig késsenek hiába. Reméljük, hogy a dolognak jó vége lesz, mi meg is tartjuk a békét, mert a mi hitünk hit. Lám, mikor Ujvárról is visszatértünk, egy lelket sem bántottunk, de a ti vezérek Kaposvár környéké. sokat pusztított, jól tudod. Ezért kérlek, parancsold meg, hogy szünjenek meg a „csatákkal“, mert a mieinknek is megtiltattak.³⁾

¹⁾ U. l. hiv. német fordítás után. — ²⁾ I/III. f. 1. — ³⁾ Fordítás a német fordítás után. U. l. Turcica.

1104. *Buda. Mehemet basa Pálffy Miklósnak.*

Leveledet vettem és értettem. — E perczen jött meg Sasvár Deák Ibrahim vezérbasától levelekkel, a kit im küldök, kérve, hogy járj közben királyodnál a béke ügyében. És ámbár jól tudom, hogy mindkét császárnak elég hadinépe van, beláthatod, hogy a folytonos háboruszkodás mindkettőnknek árt, s az szegénységet pusztítja, holott annak ugy is elég terhe van. — Kérlek, küld hát vissza követünket mielőbb jó válaszzsal, hogy én is beküldhessem a vezérhez.¹⁾

1105. 1599. *Zeödény Pálffyhoz Nógrádból. Nógrád várának mostoha viszonyai s megtámadtatása.*

Zeödény Máté Nógrádból jelenti Pálffynak: hogy a török ma csütörtökön jó reggel szállta meg Nógrád várát. Zeödény többször megirta volt Pálffynak: hogy Nógrád várát mióta ezt a török idejében megrongálták, nem javították, s hogy falai három helyen is dűledeznek. Lássa Pálffy, hogy ilyen ólban kár annyi vitézlő népnek meghalni.

A katonák közül többen azt mondják: hogy készebbek lennének meghalni, ha a királynak pénzét látták volna. Zeödény kéri Pálffyt, hogy legyen az ő árváinak kegyelmes párfogója.²⁾ (A levél napjának kelte nincs feljegyezve.)

1106. 1599. *hadügyi költség.*

[1599. évben a magyaróvári és pápai katonaság 120 ezer frtba került.³⁾

1106/a. 1599. *A sellyei jezsuiták Pálffyról s a hajdúkról.*

Liberi Haidones qui hic hiemem transegerunt, observarunt nos, quod Magnificum Dum Nicolaum Palfium plurimum nobis

¹⁾ U. l. német fordítás után. Az idő kelte nincs jelezve. — ²⁾ VIII/X. f. 1. magy. lev. — ³⁾ Alsó-Ausztriai főrendek levéltára.

favere, nosque apud ipsum non parum posse intelligerent, senserunt reipsa utrumque, tum cum Superior loci quemdam e praecipuis ipsorum Vaivodis sen ducibus (Kys Demeter illi nomen est) et praeter hunc duos alios insignes e suo numero haidones, quos Mgfcus Dns Palfius vinctos ad se produci jusserrat, literis ad Suam Magnificentiam datis ipsorum causa liberavit, senserunt cum exercitum in oppido noctro per vim commorari volentium e bonis nostris idem ipse Mgfcus Dnus excedere jussit. Quo vero praecipue argumento suam ergo nos observantiam probavit in annalibus notatum reperies. Si quid praeterea scire juvat, munusculis praeda partis, alii turcicis strophiliis, alii tapetis sua erga nos voluntatis significationem dederunt: verbo dicam, praeter suum nomen bene se gesserunt nisi quod unus infelici casu duos rusticos sclavos in cellario publico cartis ludentes sic vulneravit, ut alteri vulnus mortem etiam attulerit. Metu hujus facinoris fuga sibi salutem quaesivit, neque ex eo tempore comparuit. In pagum nostrum Pered receperunt sese ad hyberna equites hungari 60 ex arce Tata, quos ad petitionem nostram gener. D. Benedictus Pograny vice-capitaneus Mgci D. Palfi exemplo inde abscedere jussit.

Acta Jesuitarum in Hungaria 1599—1647. Pars I.

Kézirat, nagyszombati jezsuita-collegium.

1600.

1107. 1600. jan. 17. *Gaiskoffler Pálffyhoz. Pálffy ajándéka, hadi költségei. Gaiskoffler szándékolt lemondása. Bécsből.*

Gaiskoffler köszönetet ír Pálffynak azon kardért és törért, melyet neki ajándékuł küldött. Ezeket fegyvertárában kedves emlék gyanánt fogja őrizni. Január 12. kelt levelét megkapta.

Pálffynak hadi költségre igen szívesen küldene pénzt, de ezt csak febr. elején fogja tehetni. Gaiskoffler panaszkodik, hogy

felette nehezére esik a császárnak összes hadi kiadásairól gondoskodni. Most majd sürgetnie kellend a királynál azon 700 ezer frtot is, mely neki jár. A felség nehezen fog oly emberre akadni, ki annyira vállalkoznék mint ő eddig vállalkozott.

Gaiskoffler legközelebb az udvarhoz akar felmenni, melyet Prágában remél találni, s hivataláról le akar mondani. Igéri, hogy Pálffynak ezentul is kész szolgálatokat tenni.¹⁾

1108. 1600. *Pálffy jövedelme az esztergomi érsekségből.*

Pálffy a kir. kamarának egy levele szerint az érseki jövedelmekből évenként 6000 m. forintnyi fizetést húzott vlt.²⁾

1109. 1600. jan. 20. *Ferdinand fhg. jó lovakat kér Pálffytól.*

Ferdinand kéri Pálffyt, szerezne april 23 tartandó esküvőjére — mátkája részére 7 egészen fehér vagy fekete lovat, minőkre Magyarországbán könnyen lehet szert tenni.³⁾

1110. 1600. jan. 20. *Pest előljárósága Pálffyhoz. Borbély ajánlása.*

Pest városnak előljárósága Pálffynak figyelme- s kegyességébe aj ánlja Borbély Györgyöt, kinek a török urak, midőn a török császárnál voltak, török ispahiságot szereztek vlt azon szolgálataiért, melyeket nekik tanusított. Borbély ugyanis „az ő mestersége szerint való dolgokban jó és híres mesterember vlt.“ Borbély ez ispahiságot tudta s akaratan kívül kapta, s ezen állását sohasem használta fel a keresztények hátrányára; sőt sok nyomorúlt rab mellett esedezvén, sokat használt.⁴⁾

¹⁾ VIII/X. f. 1. — ²⁾ I/III. f. 5. — ³⁾ I/II. f. 2. — ⁴⁾ VIII/X. f. 1. magy. l.

1111. 1600. jan. 19. 23. *Korpona városa Pálffyhoz
elszállásolásról.*

Korpona város kérte Pálffy: hogy a várost a katonai elszállásolás kötelezettsége alól mentse fel. Pálffy a levél kézbesítőit jó reménynyel bocsátotta el. Január 23 nemes Jell (?) János Lénárd császári főbiztos Mátyás főherczegnek azon rendeletével érkezett a városba, hogy itt vallon katonák helyezteszenek el. A főbiztos is meggyőződött arról: hogy Korponán 100 lovat négy napig sem lehet eleséggel ellátni. A város január 23. ujból kérte Pálffy támogatását.¹⁾

1112. 1600. jan. 24. *Mátyás megparancsolja Pálffynak,
hogy a pozsonyi várat rendbe hozza.*

Miután az országgyűlés febr. 2. Pozsony városában megnyitandó, s e helyen a hús-, halak- s egyéb élelmi szerekben nagy hiány van, Mátyás főherczeg meghagyja Pálffynak: hogy a szükséges élelmi szerekről gondoskodjék, a vár szobáit s ágyait tisztitassa, s mindent rendbe hozasson, hogy Mátyás Pozsonyba való jövételekor semmiben fogyatkozást ne találjon.²⁾

1113. 1600. jan. 26. *Eörsy Pálffyhoz Esztergom és
Gesztos várak mostoha viszonyairól.*

Eörsy Péter szomorú színben tünteti fel Esztergom s Gesztos váraknak sorsát melyről Esztergomból ekkép ir Pálffyhoz:

„A Gesztosbe való menetel miatt, ki fegyverét adja el, ki eleségét beviszi-, minden kenyértől 2—2 pénzt fizetnek.“ Ezután kéri Pálffy: viseljen gondot reájok, mert mind elszöknek. Egy legény Eörsy előtt ezt mondta: „Az anyja bestye kurva legyen, ha soha többé Esztergomba jön, mert itt is ehel hal meg, és oda is ehel halni megyen.“

Eörsy már előbb is megirta vala Pálffynak: hogy ott, hol

¹⁾ VIII/X. f. 1. — ²⁾ I/III. f. 1.

50 legénynek kellene a vártát állni, ott csak alig 10 van. — Gyarmathy Andrásnak most négy legénye hal meg éhen Gesztesben. Csak kilenczed magával jött meg; a többi elszökött. — Eörsy Pálffynak figyelmébe ajánlja Gesztes várát.¹⁾

1114. 1600. jan. 30. *Carillo jezsuita Pálffyhoz. Pálffy Sellyén 12 ifju neveltetésére alapítványt akart tenni.*

Pálffy a sellyei jezsuitáknál több tanuló nevelése s oktatására örök alapítványt szándékozott tenni, s Carillo Alfonz jezsuita atyához azon kérdéssel fordult: mikép s mihamarább lenne ezen alapítvány létesíthető?

Carillo A. atya Sellyéről Ujvárra válaszolt Pálffynak sürgető felhívására. Az alapítvány érdekében ajánlotta hogy ez állandó legyen: biztosítása végett az alapítványi tőke a király engedelmevel Pálffynak valamely birtokára lenne bekebelezendő, s örökösei kötelesek lennének a kamatokat fizetni.

Carillo azonban czélszerűbbnek vélte, ha Pálffy az alapítványi tőkével egyenértékű birtokot adományozna a király engedélyével az alapítvány céljára.

Ha Pálffy 12 növendékre szándékozik alapítványt tenni, egy-egyre 50 m. for. számítandó. Ezen eltartási összeghez illetőleg alapítványi jövedelemhez Sellyén egy házat kell venni vagy felépíttetni, hol a növendékek fognak elhelyeztetni. E ház javítása s fentartása czimén is évenként 50 m. for. vagy ennél valamivel csekélyebb összeg számba veendő.

Pálffyt mint alapítót illetné meg az intézet alapszabályait s a növendékek felvételének feltételeit meghatározni.²⁾

1115. 1600. jan. 30. *Zekely Pálffyhoz. Pathót Pálffy pártfogásába ajánlja. Szatmárról.*

Zekely Mihály nemes Pathó Gáspár nevű főszolgáját, ki peres ügyei végett Magyarország felső részeibe jött, Pálffynak jóakaratába s igazságos pártfogásába ajánlja.³⁾

¹⁾ VIII/X. f. 1. — ²⁾ I/III. f. 11. — ³⁾ VIII/X. f. 1. magy. 1.

1115./a. 1600. jan. 30. *Oroszi Pálffyhoz, a hajduk hadi kalandjáról. Ujvár.*

Oroszi András jelenti Pálffynak: hogy néhány hajdút kibocsátott volt, hogy az ellenségnél szerencsét próbáljanak. Utközben az egeri Durmis aga szekereivel találkoztak, melyeken Egerből Pestre élelmet vittek. A hajduk a szekeret (7) elfoglalták s Durmisnak egy szolgáját is elfogták. Durmis elfutott, mikor a szekerekkel megtámadták.¹⁾

1116. 1600. február 1. *Mihály oláh vajda Pálffyhoz. Pálffy közbenjárását kéri hadi pénzsegély elnyerése végett. Gyulafehérvárról.*

Kéri Pálffyt, hogy közbenjárásával a királynál s keresztény fejedelmeknél neki a török elleni háború folytatására jelentékeny pénzsegélyt eszközöljön ki. Mihály vajda ezen levelében hivatkozik azon hadi sikerekre, melyeket 7 év óta a török ellen kivívot. Mióta a barbárok szövetségét elvetette — úgymond — annyira szíven viselte a barbár szolgaság által elnyomott keresztények szabadságát, hogy ennek- nemcsak önérdekeit, hanem saját életét s gyermekeinek sorsát is alárendelte.

Bármint is buzdúl s ügyekezik a kereszténység ügyét megvédeni, erre ő maga a király s a keresztény fejedelmek hozzájárulása nélkül képtelen. Mihály a kívánt pénzsegély elnyerése után semmit sem fog elmulasztani a barbárok zsarnokságának megtörésére. A keresztény világ majd meglátja, mily buzgalommal s fáradsággal fogja ő a kereszténység érdekeit védeni.²⁾

1117. 1600. febr. 5. *Mátyás Pálffyhoz a bányavidéki katonaság elszállásolása végett kérdést intéz.*

Ó-Zólyom s a hét bányaváros. 1600 elején ismételve kérte Mátyás főherczeget, hogy a náluk elszállásolt 600 németalföldi lovas katona eltávolitassék.

¹⁾ VIII/X. f. 1. magy. 1. — ²⁾ I/III. f. 3.

Mátyás azt vélvén: hogy a bányavárosok e szállásolás által jövedelmeikben nagy csorbát szenvednek, kikéri Pálffynak tanácsát: hová lenne e katonaság áthelyezendő? Mátyás azt is említi, hogy az érintett vidéken kevés élelmi szer van, s ott rablók is kalandoznak.¹⁾

1117./c. 1600. febr. 5. *Debreczen Pálffyhoz pártfogás czéljából.*

Debreczen városa kéri Pálffyt, hogy az országgyűlésre a város által küldött Kovách Györgyöt és Mocsány Jánost szívesen fogadja, szavaiknak hitelt adjon, s a város ügyeit pártfogolni szíveskedjék.²⁾

1118. 1600. febr. 10. *Körmöndy Pálffyhoz, ennek fiáról.*

Körmöndy István Pálffy fiai mellett Bécsben mint magyar nevelő működött. Bécsből röviden tudósította a gondos atyát: hogy az úrfiak egészségesek, és jól tanulnak. Leveléhez kiadásairól kimutatást csatol, megjegyezvén: hogy a „Bécsben való tartózkodása alatt az úrfiakkal tett kiadásokról“ a nagyságos asszonynak küldött számadást. Most nincs pénze — írja Körmöndy — s 20 frtot kellett Bolicsi Mátyástól kikölcsönözni. Kánné (Khuenné?) asszonynál nem akar mindig alkalmatlan lenni a kölcsönkéréssel.³⁾

1119. 1600. febr. 12. *Mátyás Pálffyhoz. A végvárak fogyatkozásai. Pálffy hű szolgálatai és szándékolt lemondása.*

Mátyás főherczeg tudósítja Pálffyt, hogy f hó 3. és 4. irt leveleit megkapta, s értesülvén belőlük Esztergom s más váraknak nagy fogyatkozásairól, ennek orvoslása végett sűrgetőleg fordult a királyhoz. Mátyás felhívja Pálffyt, hogy a megérkezendő segély- és fizetésig a katonaságot türelemre intse.

1) I/III. f. 1. — 2) VIII/X. f. 1. — 3) VIII/X. f. 1. magy. l.

A mi azon okokat és sürgős érveket illeti melyeket Pálffy szolgálataától való felmentése céljából felhozott. — Mátyás ezeket — a király elhatározása nélkül nem veheti tekintetbe s inti Pálffyt: hogy „hazája iránt eddig lelkesen ápolt s tényleg is bebizonyított szeretetét ezen válságos időkben is tanúsítsa“, mit a király s ő nem mulasztandnak el jövőben kegyesen elismerni¹⁾

1120. 1600. febr. 19. Nagy Pálffyhoz Drégely vára mostoha állapotjáról s a törökök üzelmeiről. Drégelyből.

Nagy Egyed ezeket jelenti Pálffynak: Pálffy parancsolatja szerint alámenvén Drégely várába, azt tapasztalta, hogy a katonák között sokan elvérzetek. 52 katona hiányzik. Nagy 97 legényt hagyott Drégelyben. A legények csak szablyáikkal és puskáikkal őrzik a várat, sem taraczkuk, sem szakállosuk nincs. A várat több felől meglophatják. Nagy Egyed meghagyta Nagy Gáspárnak, hogy a vár hézagos helyeit valami fával javítsa ki. A török ugyanis kijár Vadkert tájára, és paraszt embereket ragad el. A vadkertiek be is huldolnak (hódolnak). A kik az Ipolyon túl vannak, azok is akartak behódolni, mert a török sok helyen eljárhat a jégen: de Nagy nem engedte, hogy Pálffy hire nélkül behódoljanak.

Nagy kéri Pálffyt, hogy vagy egy fél tonna port küldene a várba, mert a hajdúk — pénzhiány miatt — puskaport nem vehetnek.

Nagy E. panaszkodik, hogy még még most sem gyógyult fel sebeiből.

Hirlik, hogy a fülekiek Hatvan alá mentek és a hatvani töröktől 20 elevent, és 7 fejet hoztak.²⁾

1121. 1600. febr. 21. Beleczy Pálffyhoz. A főherczeg Pozsonyba való eljövételéről több főúrról Pozsonyból.

Beleczy Mátyás említi, hogy Pálffynak Vöröskőn való időzéséről értesült. A főherczeg eljövele felől — írja — semmi bizonyosat sem lehet tudni.

¹⁾ I/II. f. 1. — ²⁾ VIII/X. f. 1. magy. 1.

Több püspök s a vármegyék követei vannak Pozsonyban; Zrinyi és Erdődy nincsenek itt, Nádasdy Csejthén van, s mihelyt a főherczegnek megérkezéséről értesülni fog, azonnal eljövend.

Az érsek azt mondta, hogy Pálffynak irt, s azt üzenteti, hogy igen óhajtja Pálffynak eljövetelét.

Tököly és Pográny holnap vagy holnap után fognak ügyükben a kir helytartó előtt megjelenni.¹⁾

1121/a. 1600. febr. 22. *Horváth Szécsényből Pálffyhoz Borbélyról és Csorba hadi szerencséről.*

Horváth János megkapta Pálffynak azon parancsát, hogy Borbély Vincze felett törvényt tartson.

Csorba Gáspár ónodi szabadlegény néhányad magával a szolnoki uton 9 törököt fogott el, kik között Ozman bég is volt. Saban agát is elfogta, s Füleken 1400 forintért eladta.²⁾

1122. 1600. febr. 22. *Mátyás Pálffyhoz hadi élelmezés ügyében.*

A gabonatárak felügyelője (supremus annonae praefectus) az élelmi szerek s fuvarok hiánya miatt 1600 elején nem gondoskodhatott Győr, Komárom, Esztergom, Tata, Veszprém s Palota váraknak élelmezéséről. Mátyás főherczeg ez okból felszólítja Pálffyt, hogy a szükséges élelmet s fuvart a várak részére — a gabonafelügyelő helyettesével megállapítandó jutányos árért — saját birtokaiból szolgáltatassa.³⁾

1123. 1600. febr. 23. *Belecý Pálffyhoz. A Pozsonyba érkezett főurakról, a király e.jöveteléről s Abdulat bégről.*

Belecý Mátyás tudósítja Pálffyt, hogy a tótországi követek s püspökök, valamint mindannyi magyar püspök Pozsonyba

¹⁾ VIII/X. f. 1 magy. l. — ²⁾ U. o. — ³⁾ I/III. f. 1.

érkeztek. Más mágnás urakból még senki sem volt Pozsonyban. A király a személynöknek tegnap este azt írta, hogy jövő szombaton akar Bécsből indulni, és ha szombaton nem jöhetne Pozsonyba, vasárnap korán akar idejönni. A király számára még semmi sem érkezett a pozsonyi várba, s a Kammerfuriernek sem irtak.

Belecy Abdulal béget guardiájával együtt, a saját lépcsője melletti boltba tétette, míg Pálffy másképp nem rendelkezik vele. ¹⁾

1124. 1600. febr. 24. *Rudolf Pálffyhoz. A thuróczi jezsuitákat védelme s pártfogásába ajánlja.*

Rudolf király emlékeztetvén Pálffyt azon támadásokra s kellemetlenségekre, melyeket a thuróczi prépostság kollegiumának jezsuita atyái részint a legközelebbi mult országgyűlésen, részint máskor szenvedtek, s nem kételkedvén a felett, hogy a thuróczi prépostsági conventus ujjaalakításának ürügye alatt a legközelebb tartandó országgyűlésen is ujolag láрма fog támadni, — hatályosan inti őt, hogy az országgyűlés többi tagjaival együtt a jezsuita atyákat védelmezze, s nekik jó tanácscsal szolgáljon, minthogy Rudolf a jezsuitákat — az általa adományozott thuróczi alapítványban fentartani akarja.²⁾

1125. 1600 febr. 24. *Herberstein Pálffyhoz, szép lovak vásárlásáról. Gráczból.*

Herberstein Ferdinand főherczeg nevében köszönetet nyilvánítt Pálffynak azon fáradságáért, melyeket a főherczeg részére való kocsilovak vétele körül eddigelé kifejtett. Ferdinand a lovakat mátkája részére akarja megszerezni. Ha nem volnának feketék vagy fehérek kaphatók, Pálffy meg fogja vehetni az említésbe hozott sötét pejeket is, csak ne legyen ijedősek.

¹⁾ VIII/X. f. 1. magy. l. — ²⁾ I/II. 7.

Ferdinand teljesen megbizik Pálffy választásában. A lovak vételére szükséges pénzösszeget — legyen ez bármily nagy — Pálffy Caccina Sándor bécsi kereskedőnél vegye fel.

Herberstein kéri Pálffyt, hogy Ferdinand főherczeg lovaival számára is küldjön egy lovat.¹⁾

1126. 1600. febr. 24. *Beleczy Pálffyhoz. A Pozsonyba érkezett főurakról, a király s főherczeg leendő eljövételéről. Pozsonyból.*

Beleczy Mátyás értesíti Pálffyt, hogy a főherczegnek kárpitosa tegnap este jött meg Pozsonyba, és maholnap kezdi a palotákat öltöztetni. Hir szerint a főherczeg szombaton akar Bécsből indulni. Beleczy elküldi Pálffynak az érsek levelét.²⁾

Másnap ismét irt Pálffynak, jelentvén: hogy a püspökök, a vármegyék s káptalanok követei mindnyájan Pozsonyban vannak, de a világi urakból még senki sincs itt.

A főherczeg megirta, hogy február 26. fog Bécsből indulni.³⁾

1127. 1600. febr. 26. *Zsoldfizetés ügye.*

De Beaurien Jakab Ujvárról hadi zsold fizetése végett irt Pálffynak.⁴⁾

1128. 1600. febr. 28. *Drasa Pálffyhoz gazdasági ügyekben Stomfáról.*

Drasa György jelentést irt Pálffynak az eladandó gabonáról. A rozsot és alábbvaló buzát a szegénység között osztotta fel. A halászás a hideg miatt szünetelt, de mihelyt az idő megenyhül, azonnal naponkint hozzá fog látni a halászáshoz.⁵⁾

¹⁾ I/III. f. 11. — ²⁾ ³⁾ VIII/X. f. 1. magy. l. — ⁴⁾ ⁵⁾ VIII/X. f. 1.

1129. 1600 febr. 28. *Heölgyi Pálffyhoz Cziferről.*
Heölgyi emlegeti a közügyekért tett kiadásait.

Heölgyi Gáspár Pálffynak levelét megkapta. E levélben Pálffy bizonyossá teszi Heölgyit arról, „miképen fenyegetsenek az vitézlő nép az ő megérdemlett fizetésök adósságáért.“ Heölgyi elpanaszolja: hogy Pálffy mellett ok nélkül sok szidalmat, fenyegetést és arestálást kellett szenvednie. Ha a király jövedelmeiből valamit visszatartott, büntesse meg — úgymond — őt a Felség, de ne ők. „Él az Isten — írja tovább — amivel engem az én Kegyelmes Istenem munkám és jámbor szolgálatom után megáldott volt is reájok költöttem. Annak felette az Nagyságod parancsolatjára, a kívül nem tartoztam volna, mennyit kellett nekem erogálnom, kiről számtalan könyörgésemmel találtam meg Nagyságodat, érsek Uram is Ő Nsga mennyi jövedelmet tartata meg mind szolgálival, mind jobbágyaival, jóllehet, mindezeket nekem a magaméból barátiméből kellett recompensálnom, mert az szükség s a vitézlő nép arra kényszerített.“

Heölgyi elpanaszolja, hogy már semmiye sincs, s kéri Pálffy, távoztassa el a vitézlő népet, mire nézve kérését a gyűlés elé is fogja terjeszteni.¹⁾

1130. 1600. febr. *Pálffy jótékonysága.*

Pálffy e hó vége táján — amint azt egy vöröskői tisztviselőjének írta, szegény jobbágyainak gabonát előlegezett.²⁾

1131. 1600. febr. 29. márcz. 1. 3. *Eörsy Pálffyhoz, kapitány választásáról s Gesztes állapotáról. Esztergomból.*

Eörsy Péter tudósítja Pálffy, hogy Ernestus kapitány tegnap virradóra meghalt. Eörsy összehivatván a hadnagyokat

1) VIII/X. f. 2. magy. lev. — 2) U. ott.

és istrázsamestereket, felszólította őket, hogy válaszszanak maguknak kapitányt, kinek addig engedelmeskedni fognak, míg Pálffy egy kapitányt kinevezend. Ők Ernestus zászlótartóját választották.¹⁾

Eörsy mártius 1. bocsánatot kér Pálffytól, hogy Gesztes állapotának leírásával oly sokszor búsitja. Albert Máténak leveléből megértheti, hogy Albert hányad magával mehetett be Gesztesbe, s mindennek az éhhalál az oka. Gesztesen annyit sem kaphatnak, mint Esztergomban. E szűkölködés oka a fizetés hiányában rejlik.

Gergely deák azt írta: hogy Eörsy küldje fel ama taraczkokat melyeket a szabad legények hoztak volt. Esztergom környékén nincs ökör; mind oda felhajtották, ahol élést találnak.²⁾ Eörsy Péter márcz. 3. elküldi Pálffyhoz a budai basának levelét, s választ kér reá.

1132. 1600. márcz. 3. *Drasa Pálffyhoz, gazdaságról s a fogoly bégről.*

Drasa György e napon Stomfáról kéri Pálffyt, adna egy utalványt, melynélfogva a vöröskői uradalomból Stomfára vető magot nevezetesen árpát nyerhetnének.

A béget egy házban tartja. A béghez senki sem jár.³⁾

1133. 1600. márcz. 4. *Komáromy Pálffyhoz. Rabokról, hajdúkról s Torlak aliról. Ujvárról.*

Komáromy Gergely jelenti: hogy a rabokat ma várja, s mihelyt megjönnek, megérkezésükről nyomban fogja tudósítani Pálffyt. A rabok között sok beteg van. Tegnap is meghalt egy janicsár.

A hajdúk Ujvárról és Komáromból mind elmentek és csak keveset lehet látni közülök.

Eörsy azt írta: hogy Torlak ali helyett más török akar feljönni.⁴⁾

^{1—4)} VIII/X. f. 1. magy. lev.

1134. 1600. márcz. 4. *Eörsy Pálffyhoz. A török hadi szándékai s tervei. Esztergomból.*

Eörsy vett tudomása szerint azt írja Pálffynak: hogy a török ezidén nem fog frigyét kötni, és csak szóval akar minket tartani, hogy készületlenül találjon mint a mult évben. A török császárnak az a határozott szándoka van: hogy egy hadat Hazon pasa vezetése alatt bocsát Kanizsára a másodikat Hrahim alatt Esztergomra, a tatárokat Erdélyre és Havasföldre. A lengyelek is segítséget ígértek melléje.

Eörsy figyelmezteti Pálffyt hogy a török készületlenül ne találja, felvilágosítást kérvén tőle: mit tegyen ha a török követ eljön, valjon bocsássa-e őt föllebb vagy ne? ¹⁾

1135. 1600. márcz. 5. *Thury Ferencz s Beaurieu az újvári vallonok garázdálkodásáról Pálffyhoz. Újvárról.*

Thury ismételve tudósítja Pálffyt: hogy a vallonok ki akarnak menni a falukra, hogy ott eleséget szerezzenek. Ma a kapunyitáskor vagy 300 vallon kiment. Thury megüzentette kapitányuknak, hogy küldjön utánuk s hivassa őket vissza. A kapitány tagadólag nyilatkozván azt válaszolta: hogy nem bánja ha egy sem tér vissza, hisz nem halhatnak éhen.

A vallonok bizonyosan nagyon fogják pusztítani a vidéket, mivelhogy ez éjjel itt benn is sok latorságot cselekedtek. Az Istenre kéri Pálffyt: hogy gondoskodjék a vallonok fizetéséről. ²⁾

A vallonok kapitánya de Beaurieu Jakab mindjárt másnap irt Pálffynak a vallonok imént említett zendüléséről. Beaurieu egyszer visszaüzte őket, de másodszor már nem lehetett.

Ő minden javát feláldozta a katonák élelmezésére; most már nem tehet többet. Hathatósan kérte Pálffyt, hogy a vallonok fizetéséért közbenjárjon a főherczegnél, mert valóban nem fogja őket a szolgálatban megtarthatni. ³⁾

1) VIII/X. f. 1. magy. lev. — 2)—3) VIII/X. f. 1. magy. 1.

1136. 1600. márcz. 8. *Himmelreich Pálffyhoz, egy beiktatásról s Erdély ügyeiről Pilsenből.*

Himmelreich T. említi: hogy már megértette: mit ért Pálffy a statutoria felől. Himmelreich Pálffy parancsolatja szerint megjavította a dolgot. — Pálffynak most két statutoriát küld; használja azt, amely neki tetszeni fog. Pilsenben — ugymond — csak hallgattak; mindenfelől jön sok futár; reméli, hogy most hozzá fognak látni az erdélyi ügyekhez.¹⁾

1137. 1600. márcz. 8. *Moritsckin Pálffyhoz háztartási ügyben. Stomfáról.*

Moritsckin Mátyás Stomfáról egy utazási kocsit küld Pálffynak; továbbá egy pár éteszkozót, öt párt pedig készítettett a testvéreknél, (t. i. az anabaptistáknál, kik a legújabb ideig igen czélszerű és csinos késeket s villákat készítettek.²⁾

1138. 1600. márcz. 11. *Beleczy Pálffyhoz; gazdasági tudósítás. Vöröskőről.*

Drasa György tegnap 117 borjút vitt el a pudmericzi majorból, s a teheneket is elvitte. Az apró borjúkat 7 szekeren vitték. Az első borjas tehenek még Zuhán vannak. Beleczy megparancsolta a kasznárnak, hogy Pálffynak számot adjon a gabonáról.³⁾

1139. 1600. márcz. 19. *Egy főur Pálffyhoz. Pálffy részvétele Ferdinand fhg. lakodalmán; lovagjátékok.*

Egy főur Mátyás főherczegnek megbízásából Pálffyhoz irt Ferdinand főherczeg leendő esküvőjéről. Mátyás örömmel értesült, hogy Pálffy őt kísérni szándékozik Ferdinand lakodalmára. Mátyás april 16. fog Bécsből elindulni, s tudni kívánja: hol hány

¹⁾ I/III. f. 1. — ^{2—3)} VIII/X. f. 1.

szolgával és lóval fog Pálffy hozzácsatlakozni? Mátyás remélvén, hogy Pálffy a szokásos lovagjátékokban (hastiludii & decursiones ad Circulum et Quintanam) résztveend, kéri őt, hogy e célra nemesebb fajú lovait használja, s erről őt mielőbb értesitse.¹⁾

1140. 1600. márcz. 19. *Mátyás Pálffyhoz a békealkudozás folytatásáról.*

Mátyás visszaküldi Pálffynak — Ibrahim vezér és Murat basának török s magyar leveleit. E leveleik a béke meghiusulásának okát a királyra hárítják. Mátyás meghagyja Pálffynak, hogy a leveleket Kuthassy érsek s kir. helytartóval közölvén együttesen tanácskozzanak a békealku folytatásának módjairól, miután a többi kir. biztosokkal részt vettek volt az előbbeni békealkudozásnál, s a tényállásról legjobb tájékozottságuk van. — Tanácskozásuk eredményét azután közölik vele.

Mátyás megjegyzi: hogy Ibrahim volt az oka a békealku meghiusulásának, ki azalatt, míg a békealku Esztergom alatt folyt seregével pusztított.²⁾

1141. 1600. márcz. 21. *Mátyás Pálffyhoz, a szécsényi kapitány hatalmaskodásáról.*

Forgách Zsigmond panaszt emelt Mátyás főherczegnél a szécsényi vár kapitánya ellen ki a várhoz tartozó — de Forgáchnak beirt javaknak jövedelmeit elfoglalta. Mátyás e panasz következtében megparancsolta Pálffynak, hogy a szécsényi kapitányt e jogsértő hatalmaskodástól tiltsa el.³⁾

1142. 1600. márcz. 24. *Mátyás Pálffytól jó futó lovakat kér.*

Miután Mátyás Ferdinand főherczegnek esküvőjére készül s jó futó lovai nincsenek, s tudván, hogy Pálffynak jól

1—2) I/III. f. 1. — 3) I/III. f. 5.

betanított futó lovai vannak, kéri őt, bocsátana rendelkezésére 2—3 ilyen jó futó lovat.¹⁾

1143. 1600. márcz. 28. *Mátyás Pálffyhoz. Törökök Fehérvárnál. Palothay levele.*

A budai basa sok tatárral és törökkel Fehérvárra érkezett, s ugyanitt sátorokat ütvén táboroz. Mátyás ez okból felhívja Pálft: hogy fürkészsze ki a basa szándékait, s ezt meghiusítani ügyekezze; továbbá értesitse őt arról, mit a basa ellenében kezdeni szándékol.

E levélhez van csatolva Palothay István Palota kapitányának levele is. Ez arról értesítette a főherceget: hogy a tatárok s törökök a Fehérvár melletti Sós tónál telepedtek le s hogy a török sereg nagy. Palothay ezen hirt mindannyi várkapitánnyal közölte, Palothay levele Martius 26 Palotán kelt.²⁾

1144. 1600 jan. *A kir. kamara Pálffyhoz bikák végett.*

A kir. kamara e hónapban felszólítja Pálffyt, hogy Vizkelethy Tamásnak a mult évi dikák hátralékai behajtásánál minden lehető segítséget szolgáltasson.³⁾

1145. 1600. ápril 3. *Mátyás Pálffyhoz. Pálffy akadályozza meg az ellenségnek eladott gabona kivitelét.*

Mátyás főherczeg értesülvén: hogy 1598. évben kiadott rendelete daczára, több magyar s horvát jobbágy gabonáját az ellenségnek adja el, 1600. ápril 3. meghagyja Pálffynak, hogy e visszaélést hatóság területén a kapitányok által tiltassa el; a határszéli utakon katonai őrköt állítson fel, kik mindazon gabonát, melyet az illető földesurak különös patente nélkül Török vagy Lengyelországba fuvaroznak, koboztassa el.⁴⁾

—²⁾ I/III. f. 1. — ³⁾ Kir. kam l. — ⁴⁾ I/III. f. 1.

1146. 1600. ápril 6. Mátyás Bécsbe hívja Pálffy.

Mátyás Pálffyval személyesen óhajtván fontos ügyben értekezni ápril 6. meghagyta neki, hogy minden akadály elmozdításával ügyekezzen ápril 8. s legkésőbb 9 Bécsben megjelenni.¹⁾

1147. 1600. ápril. A kir. kamara Pálffyhoz birtokper tárgyában.

A kir. kamara felhívja ápril havában Pálffyt: hogy Pozsony városa polgáraival bizonyos peres erdők ügyében egyezkedjek.²⁾ E per tárgya bizonyos stomfai erdő rész volt. — Az ápril 18. Szemeczen tartandó vármegye gyűlés volt hivatva erre nézve határozni. A kir. kamara felkérte Pálffyt, hogy a gyűlésen megjelenjen.

1148. 1600. ápril 18. Pálffy Pozsony városához birtokperes ügyben. Pálffy betegsége s halála.

Pozsonyváros előljárósága értesítette Pálffyt, hogy a pozsonyi polgárok a Pozsony városa és Stomfa közötti határkérdés megoldására kiküldött kir. biztosoknak — mihelyt ezek a peres helyre érkezendűek — ellenmondani akarnak, s őket az erdő becslésében megakadályozni kívánják.

Pálffy 1600. ápril 18. Vöröskőn kelt levelében csodálkozását fejezte ki a pozsonyi polgároknak szándékolt eljárása fölött, minthogy a pereskedés Pozsony városa s közte már ki van egyenlítve, és csupán a határolás (limitatio) s felosztás (distinctio) van hátra, a mi eddigelé végrehajtatott volna, ha a rossz időjárás okozta akadályok közbe nem jönnek vala.

Pálffy ezután hivatkozik gyors utazására melyet a főherczeg parancsából igen sürgős és fontos ügyekben kellett lennie, mely utazásban őt Isten igen súlyos betegséggel meglátogatta minél fogva ő ágyból fel nem kelhet.

¹⁾ I/III. f. 1. — ²⁾ Kam. 1.

Pálffy levele végén felkérte Pozsony városát, hogy a becslést békésen engedjék foganatosittatni; ha Isten egészségét helyreállítja, azon lesz, hogy a várossal való ügye kellőleg eligazittassék.

Jegyzet, Pálffy ezen levelet sajátkezüleg irta alá. Néviáírásának vonásain meglátszanak a betegség nyomai. — Nagyön valószínű, hogy ez volt utolsó írása.

Pálffy levelének imént érintett soraiban bécsi utazására hivatkozik, melyről azt írja Istvánffy: hogy Mátyás főherczeg Pálffyt a hadi ügyek s Erdély kormányzásának megbeszélése végett tavaszkor Bécsbe hivatta. Rudolf király tudniillik elhatározta vala, hogy Pálffyt fogja megbizni Erdély kormányzásával. — Ezen erdélyi vajdaságról Illésházy is megemlékezik, azt állítván, hogy ezt Pálffy nem örömet vette magára, de végre ugyan nem akar vala a császár egyebet tenni, azért Pálffy Miklós reáhajló, hogy bemegyön.

Istvánffy Pálffy betegségéről azt írja, hogy ez csak Pálffynak Bécsből való hazaérkezése után bekövetkezett, s öt napi tartama után Pálffy életét eloltotta. Istvánffy ezen állítása részben téves, mivel Pálffy fent idézett levele szerint gyors utazsa közben megbetegedett, és nem Vöröskön. Hány napig feküdt betegen, biztosan még nem állapitható, de valószínű, hogy öt napnál tovább tartott a betegség, miután Pálffy ápril 23. éjféltkor halt meg Vöröskön.

1149. 1600. ápril 30. Rudolf Mátyás fhghez Pálffy haláláról. Pilsenből.

Rudolf királyt az esztergomi s kalocsai érsekek, valamint az egri püspök is értesítették Pálffy Miklósnak haláláról. Rudolf irt Mátyásnak, hogy Pálffy utódjáról gondoskodjék, illetve ez állásra alkalmas egyéneket terjeszszön elő. A király Pálffynak korai halálát az országra nézve nagy veszteségnek nevezi.¹⁾

¹⁾ Cs. és kir. udv. ltár.

1150. 1600. május 23. *Pálffy Miklósnak temetése.*

Pálffy Miklós holt tetemét — egy hónappal halála után következő gyászpompával helyezték nyugalma kelyére.

A holt tetemet Vöröskőről Pozsonyba hozták s a külvárosban az öreg póstamesterné házában helyezték el. A gyászmenet május 23. délelőtt innen a Lőrinczkapun át a belvárosba s a főtéren át a sz. Márton vagy városi plebániái templomba következő rendben indult:

1. Egy fiú, ki egy feszületet vitt.
2. A német iskola.
3. 14 öreg férfiú a polgári kórházból, kik fekete köpenyben voltak és fáklyákat vittek.
4. 7 czéhnek aranyozott feszületei.
5. 7 kézműves czéhnek tagjai fáklyákkal.
6. Egy rókaprémmel s kócsagtollal ékesített huszár, feldíszített lovon Pálffynak lovag lobogóját vitte. A császári sassal ékesített eme lobogó vörös damaszból gazdagon arannyal hímézve volt.
7. 3. kapitány s Bay Mihály — Báthory Istvánnak dévényi várnagya, lovon feketébe öltözve.
8. Egy dobos és hat trombitás.
9. Egy zászlótartó egy fekete zászlóval.
10. 33 sor huszár; minden sorban 3 huszár fekete ruhában fekete kópiákkal és fekete lobogókkal.
11. Két dobverő és egy sipos.
12. 6 sor vadász, kik puskáikat hónuk alatt vitték.
13. 9 sor zsoldos (Doppelsöldner), kik hosszú kópiákat hegyüknél fogva tartották, s maguk után vonszolták.
14. 6 sor vadász.
15. Ezután egy feszületet vittek.
16. 10 ferenczrendű atya.
17. Egy feszület.
18. 3 máriavölgyi pálos szerzetes.
19. Pozsony városának tanácsa.

20. Nagyszombat városának tanácsa.
21. Sok nemes és előkelő személy.
22. A latin iskola s az énekesek.
23. 13 pozsonyi kanonok, kik mellett a boldogult Pálffy-nak szerzetese (Mönch) ment.
24. 7 győri kanonok.
25. Három, egyházi ruhába öltözött pap, ezüst feszülettel.
26. Az esztergomi érsek és kir. helytartó Kutassy János egyházi ornatusban. Oldala mellett két kanonok volt, kik az egyházi köpenyt tartották.
27. Az érseknek házi személyzete sok más személylyel.
28. Pálffynak arany sarkantyúi.
29. Egy ember egy aranyozott szép pallost vitt, melynek hegyét hátra felé tartotta.
30. Egy ember, ki aranyozott tollas sisakot vitt.
31. Két ember, kik Pálffynak czimerét és sirfeliratát vitték.
32. Egy lovagló nemes apród, ki aranyozott s ezüstözött páncél s fehér atlaszruhába volt öltözve. A ló fekete volt. A lovat szép takaró fedte.
33. Egy ember, ki a fekete temetési lobogót vitte. A lobogó egyik oldalán egy feszület volt, mely felett arany betűkkel e szavak voltak írva: „Et erit in pace memoria ejus.“ A másik oldalon volt a Pálffy család czimere a sir irattal.
34. Fekete bársony takaróval fedett ló, mely hosszú farkát a földön vonszolta.
35. Az egész polgárság fáklyákkal.
36. A boldogult Pálffynak kamarása, ki fekete lobogót vitt kezében, s ezt a földön vonszolta.
37. Egy fekete lepellel fedett ló.
38. A városi őrség.
39. Pálffynak holtteste, melyet 36 személy magyar szokás szerint alatt vitt.
40. Néhány hellebárdos, kik a hellebárdokat vállaikon vitték azoknak czimereit kezökben tartva.
41. Ezeket követték: Illésházy István a boldogultnak só-

gora, Szuhay István kamaraelnök és egri püspök, Thurzó Szaniszló és Batthyány Ferencz gyászruhában.

42. Ezek után mentek Pálffy fiai: István, Miklós, János és Pál, továbbá több helybeli s idegen személy.

43. A kisasszony, kit Révay Péter és Herberstein vezettek.

44. Pálffy Mária született Fugger, a boldogultnak özvegye, kit lovászmestere, Kaurian Octavian és Fugger Antal vezettek.

45. Illésházy Katalin s belasy Khuen Magdolna a boldogultnak nővérei, kiket Khuen és Meckau urak vezettek.

46. Ezután jöttek Cavrian és Herberstein úrnők, kiket számos nő követett ¹⁾

Pálffy holt teteme a társas káptalan templomában a fő vagy sz. Márton oltár mellett a karzatban egy új sirboltba helyeztatott. Tobovszky főesperes és esztergomi kanonok latin halotti beszédet mondott. A szentély karzata (Chor) s az oltár fekete posztóval voltak bevonva. A posztóra a Pálffy család festett czimerei s gyászköltemények s a boldogultnak tiszteletére írt dicsbeszédék voltak tűzve.

Az isteni tisztelet után az urak és hölgyek Illésházy házában gyültek össze, s reggeli után nagyobb részben szétoszoltak.

Pálffy Miklós sirhelyén — a sz. Márton templom szentélyének evangéliumi oldalán — a főoltár közelében egy diszes sir-
emlék emelkedik, mely Pálffynak életnagyságú alakját sikerült márványszoborban tünteti fel. A szabrot a Pálffy monografia írói szerint de Briè augsburgi szobrász faragta.

A sirt záró kövön e felirat olvasható:

„Pálffys hic situs est, satis est, nam caetera novit
Oraque Pannoniae, Christiadamque solum.“

Azon helyen, hol Pálffynak vitéz szaboralakját, a Pálffy és Fugger czimerek diszítik egy márványlapon e felirat áll:

„Dominus adjutor meus!
Mortuus mundo, ut vivat Deo.“

¹⁾ Gyurkovics György eredeti egykorú kézirat után az „Archiv für Geschichte. Statistik etc. 1826. N. 19.

„Illustri heroii Nicolao Pálffy ab Erdőd, Petri filio, Comiti Posoniensi et Comaromiensi, Libero Baroni in Vereskő et Stomffa, Equiti aurato, Regii Cubiculi in Hungaria Magistro, Rudolphi II. Imp. Rom. et Regis etc. Consiliario et Cubiculario intimo. Hungariae Cis-Danubium Generali, Praesidiorum Strigon: Comarom: Ujvár Poson: Supremo Capitaneo, cuius par generi et titulis virtus rem hungaricam difficillimis temporibus cum omnium admiratione et gratulatione conservavit et amplificavit. Die 23 Aprilis ipso S. Ceorgii profesto A. D. 1600 pio defuncto, cum vixisset 47 annis, mensibus 7. diebus 13. Maria Fuggera Kirchergae et Weissenhornii Baronissa Marito de republ. deque se optime merito cum 7 supertitis liberis moerens posuit.“

Egy másik márványlapra e feliratot vésették:

„Illustrissimus heros et D. Nicolaus Pálffy ab Erdőd, Comes Posonii et Comaromini L. B. in Vereskeő, Dus in Stomfa, Eques auratus Praetidorum Strigonii et Ujvárii Supremus Capitaneus, in Hung. Cubic. Magister, et Generalis. S. C. R. M. Int. Consiliarius, Cubicularius, de D. D. Imperatoribus Maximiliano II. et Rudolpho II. ateoque de tota Republ. christ. et praesertim de patria Sua summa fide, religione, constantia dextertate, virtute militari, sapientia, plurimisque aliis muniis, virtutibus, diversorumque Regnorum atque lingvarum peritia clarissimus, 23 Aprilis A. 1600 aetatis vero suae 47, pie et cum perpetuo sui desiderio ad beatam vitam commigrans, hic sancte requiescit, cui moestissima conjux Maria Fuggerin Baronissa in Kirchberg et Weissenhorn et charissimi liberi P. p.“

1151. 1600. június. *Pográny néhai Pálffy katondiról.*

Pográny a dunánineni részek alkapitánya (generalis vicecapitaneus) 1600 június hóban azt jelentette: hogy a néhai Pálffy Miklós alatt szolgált katonák vonakodnak továbbra szolgálni, ámbár őket Pálffy a mult télen azon feltétel alatt tartotta el: hogy szükség esetében kötelesek lesznek a királynak szolgálni. Pográny ennek alapján kérte a főherceget: hogy a katonaságot további szolgálatra kényszerítse.¹⁾

¹⁾ K. kam. I.

1152. 1600. jún. 12. *A m. kamara Pálffy hadi kölcsönéről s a vallonokról Mátyáshoz.*

Mátyás főherczeg kérdést intézett a kir. kamarához azon 1700 frtról melyet néhai Pálffy M. részint az 1599. évi dikákból, részint pedig sajátjából kölcsönkép adott volt a vallonoknak.

A kir. kamara 1600 junius 12 válaszában oda nyilatkozott: hogy az említett pénz (bizonyosan csak a dika pénz) Pálffynak hajdúk toborzására volt adva, s ezt az ország lakosságának sérelme nélkül más célra nem lehet fordítani, és pedig annál kevésbé, miután a hajduk felfogadásával nem lehet késlekedni.

Az említett 1700 frt Hell úr azonnal vonja le a zendülő pápai vallonok fizetéséből, s adja át Richter Ményhértnek hajduk toborzására. Joó János is azt nyilatkoztatta ki a kamara előtt: hogy a magyarországi adót közvetlenül csak magyar katonaságnak lehet adni, s ha valami a vallonok eltartására kívánatik, ezt máshonnan kell pótolni.

A folyó évi adót az országgyűlés új magyar katonák toborzására szánta, s ezen adó a mult évinél sokkal csekélyebb lesz.¹⁾

1153. 1600. szept. *A kir. kamara özvegy Pálffy Miklósnéhez Stompfa uradalma ügyében.*

A stomfai uradalmi birtokkérdésre, nevezetesen a Stomfa birtokosai és Kollonich Nagy-Lévárd birtokosa közötti határkérdési perre a kir. kamarának egy kelet nélküli levele vet némi világot. A k. kamara erre nézve következőleg véleményezett. A király Pálffynak adta zálogba Stomfa uradalmát, de Pálffy nem lépett ennek birtoklásába, hanem azt Illésházy Istvának engedte át. Kollonich a határ kérdési perben nem Pálffyt

¹⁾ K. kam. I.

panaszolta be, hanem Illésházyt, és ez kért vala ez ügy megoldására egy bizottságot kinevezni, minélfogva a kir. kamara nem Pálffy-t hanem Illésházyt véli panaszlottnak tekinteni. (E levél úgy látszik 1597. januárban kelt). A kir. kamara 1600. szeptember végén felszólította Pálffy Miklósnak özvegyét, adná tudtára: mily beirati és kegyelmi összege van neki a stomfai váron s uradalmon? E levelet a főherczeg megbízásából intézte az özvegyhez.¹⁾

1154. 1600. okt. 10. *Rudolf király Prágából özv. báró Pálffynénak*

Pálffy Miklós 20 ezer forintot adott volt kölcsön egyévre Rudolf királynak.

Pálffy Miklósné e kölcsön fejében Végghes, vagy Murány uradalmaknak beiratát kérte. Mátyás főherczeg figyelmeztette erre Rudolf királyt.

Rudolf e kölcsönt a hadi pénztárból igérte megtéríttetni s Pálffynét türelmes várakozásra intvén javasolta, hogy az uradalmi beiratot ne sűrösse.

Rudolf alkalomadtán késznek nyilatkozott jóhajlamát Pálffyné és gyermekei iránt tényleg bebizonyítani.)

1155. 1600. okt. 11. *Meysl Jakab özv. Pálffynéhez pénzügyekben s néhai Pálffy kegyességéről.*

Meysl jelenti: hogy a bányavárosi katonaság számára pénzt és posztót vivő biztosok Komáromban vannak. Meysl ügyekezni fog az említett pénzből egy részt kieszközölni Pálffyné követelésének részletes törlesztésére s azon netáni katonai fizetési előlegre illetve kölcsönre melyet bold. Pálffy Miklós a katonáknak talán adott volt. Pálffyné követelésének hátrálékos részét azután a királytól kérheti.

¹⁾ K. kam. I. — ²⁾ I/III. f. 1. ered.

Meysl igen örülne, ha a néhai Pálffy Miklós részéről tapasztalt nagy kegyelmeket Pálffyné és gyermekei irányában némileg megszolgálná.¹⁾

1156. 1600. decz. 11. *A kir. kamara Mátyáshoz néhai Pálffy Miklós követeléseiről.*

Pálffy Miklós özvegye, 1600 év folyamában férje követelésének kifizetését kérte a kir. kamarától. A kir. kamara Mátyás főherceghez intézett iratában azt mondja: hogy Pálffynénak kérése nem látszik neki igazságtalannak s ezt a főherceg kegyes elintézésére bizza.²⁾

1157. 1600. *Rudolf méltánylandó Pálffy Miklós érdemeit, fiát Istvánt pozsonyvármegyei főispánnak nevezi ki.*

Rudolf király méltánylandó Pálffy Miklós érdemeit, s jutalmazandó ezeket gyermekeiben nem sokára halála után legidősb fiát: Istvánt nevezte ki Pozsony vármegyének főispánjává. Miután azonban Pálffy István még sokkal fiatalabb volt, hogysen oly válságos időben sikerrel kormányozhatta volna a vármegyét, Mátyás egy adminisztrátort rendelt melléje.³⁾

1158. 1601. jan. 2. *Illésházy István özv. Pálffy Miklóséhoz Bin birtokáról s néhai Pálffy Miklósról.*

. En Kgdhez akartam menni holnap, de gyomor-fájás esék reám és amiatt nem mehetek Kgdhez. Hanem ha Püspök uram ide jó onnan Vöröskőből én hozzám, és Kohári uramat küldje el Kgd vele. Itt mindenekről szólhatunk a Kegd dolgairól. Jó hogy értse Püspök uram is.

A Kis-Bin felől, ha a káptalan urak Kegdet megtalálják, halaszszon Kegd nekik arra, hogy a leveleket megláttatja Kegd

1) I/IV. f. 1. ered. — 2) K. kam. l. — 3) Reg. Res. 1600 P.

és én tölem is megérti Kegd, mint birtak azelőtt Csabraghot, és Kegd azt fogja cselekedni benne, a mi igaz leszen.

E dolgot vontatni kell, hogy Kegd is szegény ur halála után esztendőőt töltene benne. Mibe legyen ez a dolog megizenem Kegdnek Kohári uramtól, ha ide jó és a több dolgokról is ugyan-itt szólhatunk Püspök urammal is. Örömet odamentem volna látja Isten, Kegdhez de semirekelő vagyok a gyomrom miatt.... ex Bozin 2 Januarii 1601. K. szolgája és atyafia. Iliesházy István. ¹⁾

1159. 1606. okt. 23. *Az esztergomi káptalan özvegy Pálffy Miklósnéhoz Pálffy jószivűségéről.*

Kegyelettel és hálával emlékezik Pálffy Miklósnak azon nemes érdeklődése- és figyelméről, melyet a káptalan mindennemű ügyei iránt tanusított vala. Pálffy a káptalan érdekeit nemcsak alsóbbrendű tényezőknél hanem magánál a királynál is buzgón támogatta. A káptalan különös elismeréssel kiemelte Pálffynak azon előzékeny figyelmét, melyet a bortized szedésénél a káptalan iránt többször nyilvánított volt.²⁾

1160. *Pálffy Fugger Mária végrendelete 1636. márcz. 26.*

Holttetemét a pozsonyi szt. Márton templomban levő Pálffy családi sírboltba rendelte helyezni.

Miután gyermekeivel osztályrészeikre nézve megegyezett s ezeknek semmivel sem tartozott 30,000 magyar tallérnyi vagyonával szabadon rendelkezett. Katalin és Zsófia leányainak 5000 frtot, három menyének 3000 frt, egyik boldogult szolgájója gyermekeinek 500 frt, a pozsonyi szt. Márton egyháznak 1000 frt, a pozsonyi ferenczrendű templomnak 200 frt, a pozsonyi Klarissáknak 200 frt, a nagyszombati nagytemplom épületére 200 frt, a nagyszombati jezsuita collegiumnak 200 frt,

¹⁾ I/II. f. 1. -- ²⁾ I/IV. f. 1.

a nagyszombati ferenczrendű zárdának 200 frt, a nagyszombati szt. Miklós egyházban levő és Miasszonyunkról nevezett egyesületnek 1 aranyozott ezüst feszületet és 200 frt, udvarmesterének Pongrácznak 50 frt, egykori udvarmesternője örökösének 150 frt, Vöröskő egykori fegyvermestere fiának, kit nagyszombatban taníttatott 100 frt, egyik szolgájának 250 frt, a pozsonyi kórház szegényeinek 100 frt, a nagyszombati kórház szegényeinek 100 frt, e két utóbbi tétel összege az egyes szegények között volt kiosztandó, a nagyszombati Klarissáknak 200 frt, a szt. Miklósnál levő bécsi apáczáknak 200 frt, Lengyel István leányának 300 frt, Radosóczy Borbála asszonynak s örökösének Csesztén 250 frt, Mátyássy Anna öreg szolgálónak, ki ifjúságától nála szolgált 100 frt, a csesztei kórháznak alapítványkép 2000 frt, Anna nevű szolgálójának 100 frtot hagyományozott.

Katalin leányának 3375 frtot rendelt visszafizetni, mely összeget Pálffyné a csesztei kórház építésére kölcsön vette volt.

István fiának hagyományozta a nagy ezüst medenczét és kannát, melyből mindannyi gyermeke megkereszteltetett; ezenkívül két aranyozott gyertyatartót; János fiának egy aranyozott ezüst medenczét kannástól, ugyanilyent Pál fiának is; továbbá egy szegény árvának 50 frtot, a csesztei kórházban levő santa Orsolyának 50 frtot; az esztergomi káptalannak örök alapítványkép 5000 frtot, mely összeg kamatainak fejében a káptalan, minden hónapnak első péntekén köteles lesz egy énekes szt. misét legnagyobb ünnepélyességgel a Pálffy és Fugger család megholt tagjaiért följánlani, mialatt a kanonokok misézni fognak; ezenkívül ünnepélyes énekes szt. mise lesz a végrendelkező halálának évfordulóján felajánlandó.

Schvarzenberg Sybilla grófhölgynek 1000 frtot; tisztartójának, Tolnay Györgynek, kinek már ezelőtt egy 600 frt értékű házat adományozott volt, 400 frtot; a detrekői számtartónak 100 frtot.

A hagyományok összegén felül maradt 5625 frtra nézve akkép intézkedett, hogy ebből a temetési s egyéb költségek fedeztessenek, megjegyezvén, hogy temetése legegyszerűbben végez-

tessék, holtteste mielőbb eltakaritassék s érette a szt. Márton templomban gyászistenítisztelet tartassék.

Végül azon óhaját fejezte ki, hogy az utóbb érintett költségek fedezete után fenmaradt összegből 2000 frt a csesztei kórházra alapítványkép adassék.

Végrendeletének végrehajtásával leányát özv. Forgách Zsigmondnét bizta meg.

Pálffy Fugger Mária e végrendeletet Vöröskőn állította ki s névaláírásával s pecsétjével megerősítette.¹⁾

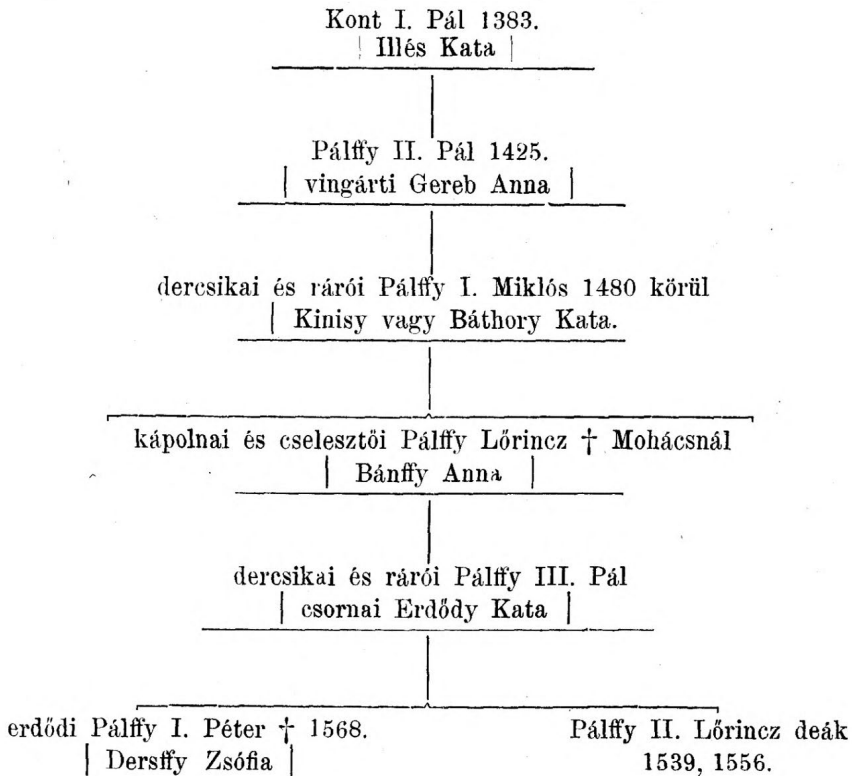
¹⁾ P. A. I. L. 9. F. 3. No. 10 eredeti német.

CSALÁDFÁJA

AZ

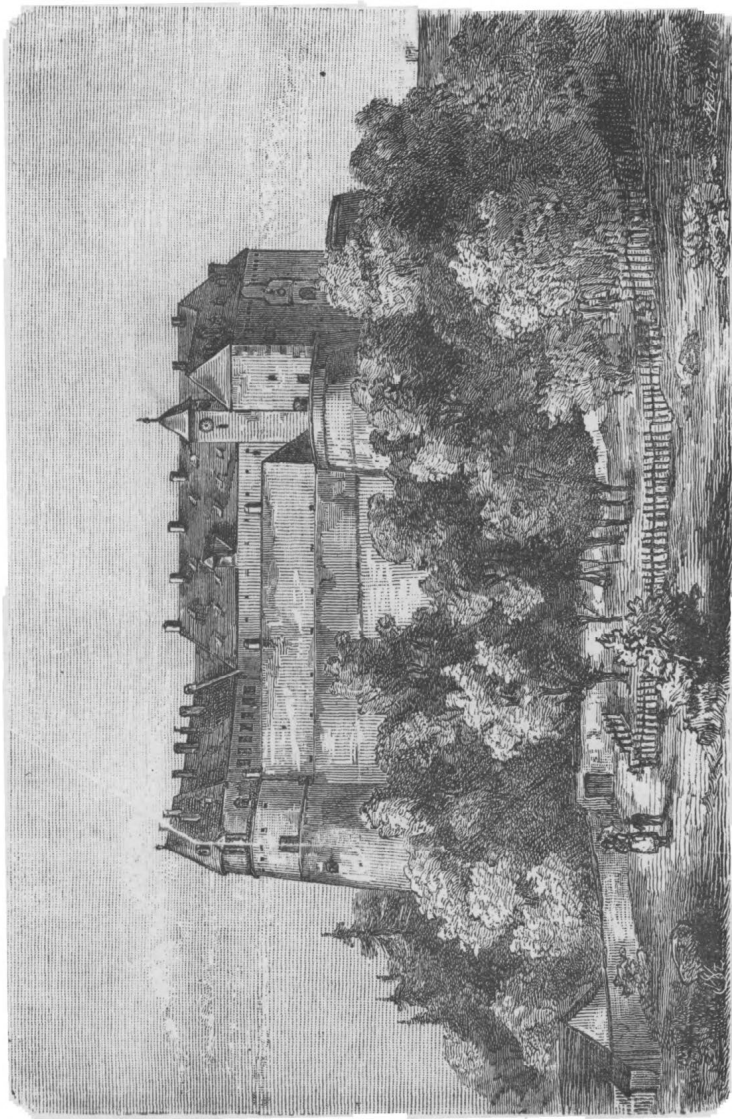
ERDŐDI GRÓF PÁLFFY-CSALÁDNAK.¹⁾

¹⁾ A családfában azon családtagokat, kik nem érték el a nagykorúságot, részben kihagytam.

744

[illegible]

Vöröskő várának éjszakkeleti része.

A Pálffy-család hercegi ágának folytatása.

(Malackai ág.)

Károly József herceg
kancellár. (1735—1816.)
Lichtenstein Mária Terezia
hrgnő

József herceg 1764—1827. Hohenfeld Karolina grnő	Miklós 1765—1800. maltai lovag
--	--------------------------------------

Antal herceg 1793—1879. szászországi követ Kaunitz Leopoldina grnő	Miklós 1797—1930. lovas kapitány Rossi Terezia grnő	Anna Mária sz. 1804. Schönfeld Adolf gr.
---	--	--

Pál Antal 1827—1866. Károlyi Geraldina grnő	Antal Miklós 1831—1884. Pleszowice-Fredro Henrika gr.
--	---

Mária Franc. sz. 1856. Festetich Pál gr.	Anna Mária sz. 1858. Károlyi Gyula gr.	Miklós herceg 1861. Zichy Margit gr.	Margit sz. 1863. Wenckheim Frigyes gr.	Jézus sz. sziv. n. Congr. apáca	Marietta sz. 1866. Laszló sz. 1867. huszárfőhadnagy	Sándor sz. 1865. követségi attaché gr.	Paulin sz. 1866. Kinsky Rud. gr.
---	---	---	---	---------------------------------	---	---	---

Idősb ág.

Pálffy Miklós koronaőr
s főkamarás † 1679.
Harrach M. Eleonora grnő

Miklós nádor tábornagy 1657—1739. Weichs Kata Erzsébet grófnő	Mária Zsuzsanna Erdődy Kristóf Antal gróf	Ferencz tábornagy † 1687. Eszterházy Drueghy gróf
--	---	---

Lipót ezredes † 1720. Ratuit de Souches Mária Ant. grnő	Eleonora M. Terezia Abensperg és Traun Ferencz Antal gr.	Mária Erzsébet Bouquoy Károly Kajetán gróf
--	--	--

Miklós országbíró aranygyapjas vitéz 1710—1773. (malaczkaik ág) Althan M. Anna Szidonía grnő	Mária Augusta 1714—1793. Kinsky Ferd. gr.	Lipót tábornagy (stomfai ág) 1. Waldstein Jozefa grnő 2. Ogiloi Vilma grnő
---	---	--

M. Antonia sz. 1733. de Los-Rios Ferencz marquis	Károly József kancellár, 1804. nov. 4. óta herczeg sz. 1735. † 1816. Lichtenstein Mária Tereia hrnő	M. Anna Esterházy János
---	---	----------------------------

Ifjabb ág.

János nádor tábornagy,
1664—1751.

1. Czobor Terézia grnő
2. Stubenberg Már. Jul. gr.

Mária Anna Prsehorzovsky Ferencz gr.	János † Belgrádnál 1717. Esterházy Anna grnő	Károly Pál tábornagy 1697—1774. 1. Stubenberg Marg. gr. 2. Berge Jozefa. 3. Starhemberg Erzs. gr.	Szidonía Esterházy Ferencz gr.
--	---	---	--------------------------------------

M. Anna Mabaila Jeromos	Terezia	Mária Terezia Kobenzl Fülöp gr.	M. Antonia 1724—1759. Esterházy József gr.
----------------------------	---------	------------------------------------	--

Mária Terezia
Anna 1727. sz.
Erdődy János gr.

bornok széknél grófnő	Mária Eleonóra Waldstein Miksa gróf
-----------------------------	---

5 7	Ferencz maltaí lovag Parmánál kapott sebében † 1735.	Károly alezredes Belgrád- nál kapott sebe követ- keztében † 1720.	Karolina Roggendorf Lajos gr.	M. Anna Ernesztina Weisenwolf Antal gr.
--------	---	---	-------------------------------------	--

Rudolf altábornagy (vöröskői ág) Kaunitz Eleon. gr.

Franciska Szeraf. sz. 1753. Batthyány Lajos gr.	M. Terezia sz. 1760. Zichy István gr.
---	---

Miklós ezredes † Parmánál 1734. Schlick Mária Jozefa gr.	Mária Anna Erzsébet Draskovich Lipót gróf	M. Anna Terezia.	Eleonora Magdolna
---	--	---------------------	----------------------

János tábornok Collerèdo-Mansfeld Gabriella hrónő

M. Leopoldina Kinsky Ferencz gr.

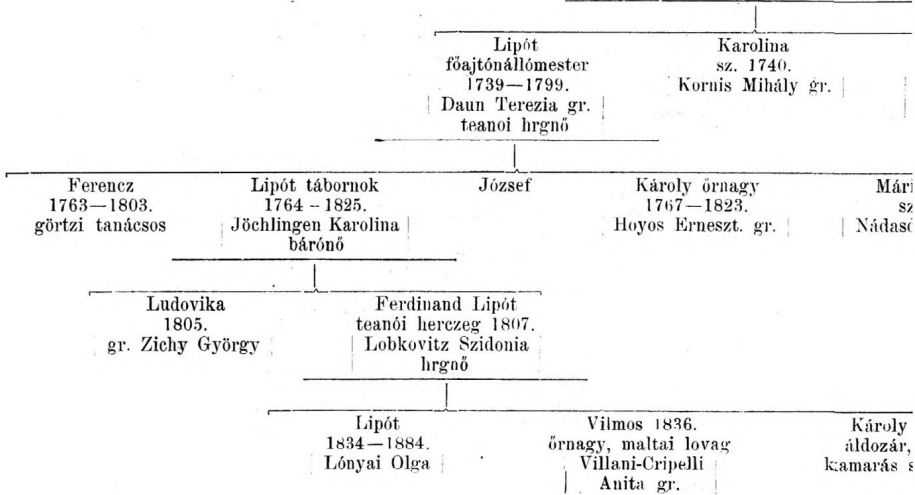
Ferencz Alajos 1780—1852. Erdődy Natalia gr.
--

os 1829.

Gabriella 1833.

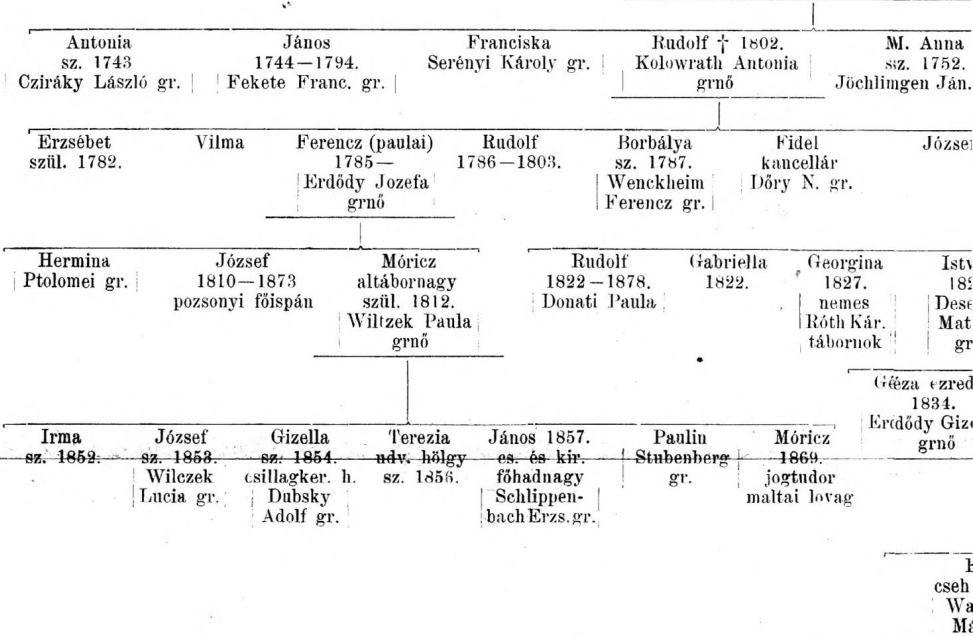
A stomfai ág.

Lipót tábornagy
1. Waldstein Jozefa grnő
2. Ogiloi Vilma grnő

A vöröskői ág.

Rudolf altábornagy
1719-1768.
Kannitz Eleonora grnő

Zsófia 1865.
Wallis György gr.

Mária
1866

Antonia
sz. 1742.
Auersperg Richard
gr.

ia Terezia sz. 1768. ly Lipót gr.	Ernő maltai lovag 1769—1827.	Fülöp 1774—1794. † Landreknél
---	------------------------------------	-------------------------------------

Hugó
pápai
sz. 1844.

Jozefa sz. 1753. báró	Bornemisza báró	Terezia sz. 1754. Erdődy János gr.	Ernestina sz. 1764. Perényi Ján báró
-----------------------------	-----------------	--	--

Vincze kapitány 1792—1854. Csáky Apollo- nia grnő	János Károly altábornagy 1797—1870. Erdődy grnő	Mária 1794.	Alajos velencei kor- mányzó 1801—1878. Jablonowski Zsófia hrnő
--	--	----------------	---

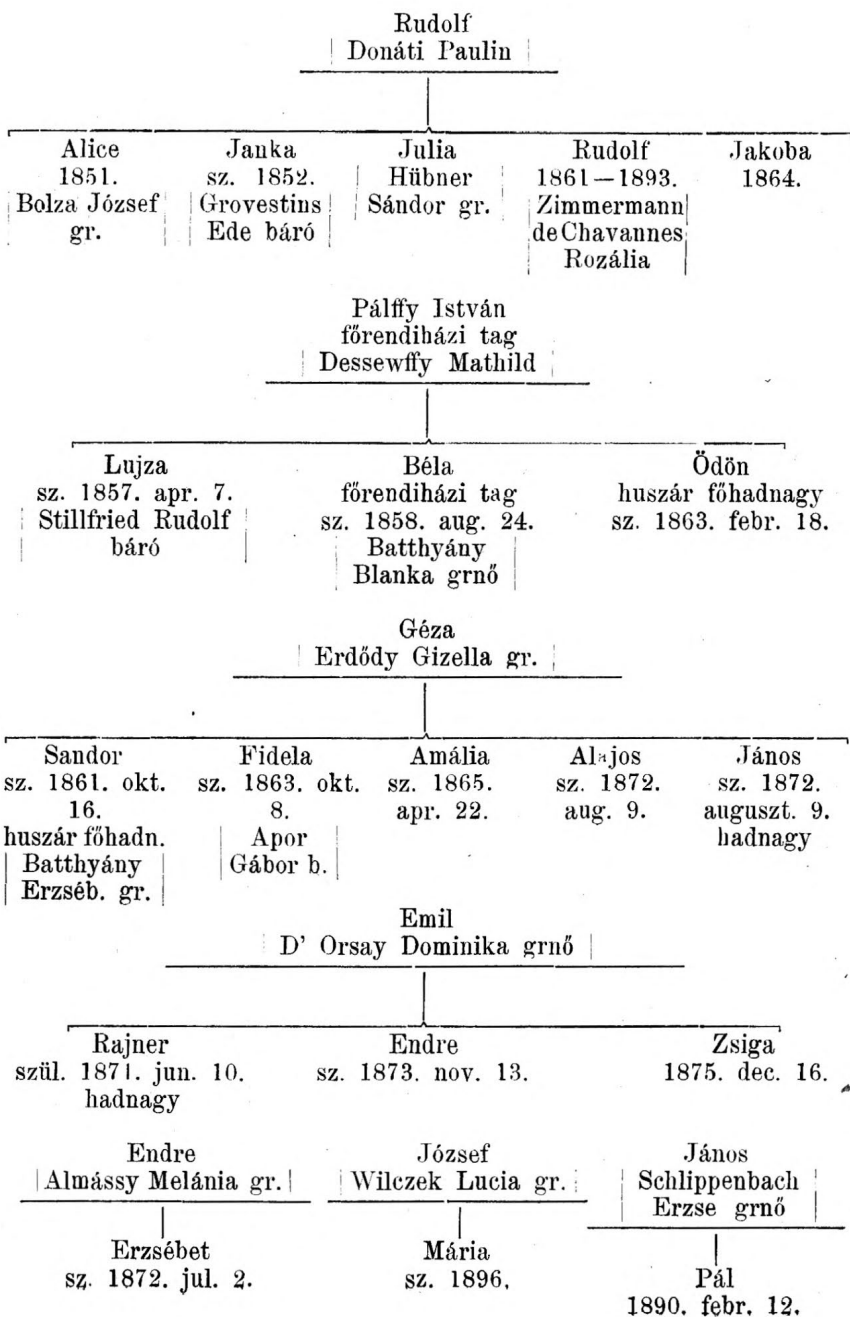
Sarolta 1832.	Ernesztina 1833. báró Schell Rudolf
------------------	---

Emil 1837. m. kir. testőr- ségi százados D' Orsay Dominika gr.	Endre 1839. a m. kir. testőr- ség kapitánya Almássy Melánia gr.	Gyula 1841.
---	--	----------------

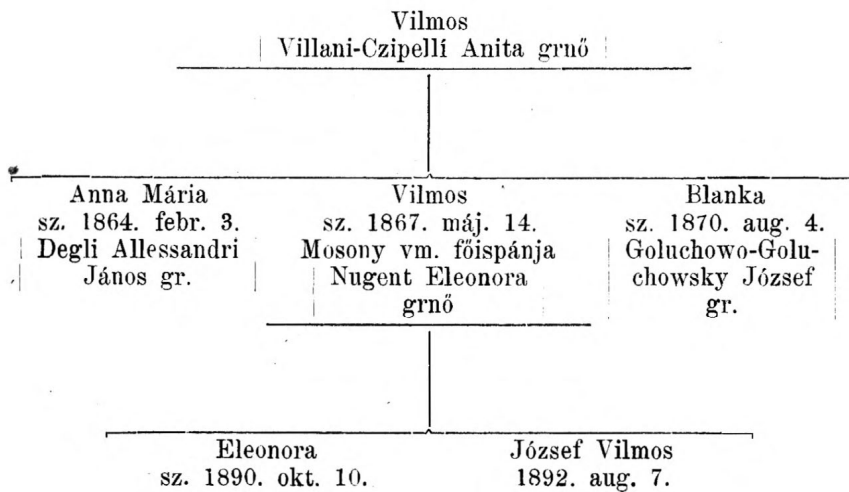
de 1836. nagybirtokos lterskirchen ária bárónő	Zsigmond ezredes 1837—1894.	Mária Zsófia 1842. brüni nemes alapítványi bőlgy
---	--------------------------------	---

nep. János
1872.

A vöröskői ág folytatása.

A stomfai ágnek folytatása.

TARTALOM.

	Lap.
Báró Pálffy Miklós élete. (Életrajzi vázlat.)	1—77

Okmánykivonatok báró Pálffy Miklós életrajzához és korához 1552—1600.:

1574.

Julius. Rudolf király egy kutyát Pálffy Miklóshoz adott idomítás végett	81
--	----

1577.

Nov. 30. Pálffy Miklósnak nyugtája egy ló áráról	81
--	----

1581.

Márczius 21. Egy névtelen Pálffy Miklóshoz családi egyesség ügyében	82
Jul. 25. Fugger Márk Pálffy Miklóshoz Vöröskő megvételéről, s hadi segélyről	83
Jul. 19. A magy. kamara elnöke Pálffyhoz pénzügyben	83
Aug. 10. Pálffy M. adományúl nyeri Tamás fivérének birtokait	83
Augusztus 26. A m. kamara özv. Krussyth Jánosnének pénz- ügyekben	84
Szept. 6. Prága. Kir. meghívó országgyűlésre	84
Okt. 4. Pozsony. Radeczy István egri püspök Pálffy érdeké- ben Rudolf királyhoz	84
Decz. 9. A csász. Cancellária jegyzéke a m. k. cancelláriához Pálffyról	85
Decz. 9. Rudolf király a kir. kamarának Pálffy főkamaras fizetéséről	85
Rudolf kötvénye Pálffy részére	85

1582.

Febr. 21. Pozsony. April 7. Bécs. Rudolf felhívja Pálffy a protestantismus ellensúlyozására	86
Márcz. 20. Bécs. Rudolf király Pálffy hű szolgálatairól nyilatkozik	86
Jun. 15. Ernő főh. a kir. kamarához Pálffyról	86
Jun. 30. Ernő fhg. a kir. kamarához Pozsony várának javítása ügyében	86
Aug. 2. Rudolf király Pálffy M. fizetéséről. Bécs	87
Aug. 7. Ernő fhg. Rudolphoz Palota uradalmáról s Pálffynak erre vonatkozó birtokigényeiről	87
Szept. 24. Borovsky Kristóf Pálffyhoz pénzügyekben	89
Okt. 21. Bécs. Mátyás fhg. Pálffy Miklóshoz hadi ügyekben	89
Nov. 3. Fugger Márk Pálffyhoz lovak ügyében	89
Nov. 3. Fugger György esküvőjére hívja meg Pálffy	90
Nov. 15. Draskovich János Pálffy lekötellezettjének vallja magát	90
Nov. 24. decz. 10. Fugger Mária arczképeit küldi Pálffynak Augsburgból	90
Nov. 26. Pozsonyból Radecki püspök s kir. helytartó bizalmas közérdekű és személyes ügyben ír Pálffynak	90
Decz. 17. Fugger Sybilla bizalmas levele Pálffy Miklóshoz	92
Decz. 28. kir. meghívó	92
Pozsonyvármegye Pálffy Miklóshoz Págy birtoka ügyében	92

1583.

Január. Fugger Márk Pálffy Miklóshoz Vöröskő vára eladása-, birtokosai- s vételáráról	93
Január 30. Fugger Szibilla és Mária bizalmas levelei Pálffyhoz	95
Febr. 8. Bécsből Pálffy Miklós Radecky Istvánhoz bizalmas ügyben	95
Febr. 15. Bécsből, Rudolf király Pálffy részére pénzt biztosít	96
Márczius 3. Több vármegye Pálffynak pártfogását kéri	96
Márczius 10. Augsburg. Pálffy Miklós házassági szerződése leendő ipájával: Fugger Márkkal	96
Márczius 25. Fugger Márk Pálffy Miklóshoz Vöröskő megvétele ügyében	99
Ápril 4. Fugger Mária Pálffyhoz	100
Ápril 13. Augsburg. Fugger Márk Vöröskő eladásáról Pálffy Miklóshoz	100
Ápril 26. Vöröskő. Troyer Joachim Pálffyhoz gazdasági ügyekben	101

	Lap.
Ápril 20. Komáromvár kiadásai	101
Ápril 22. A kamara elnöke Pálffy pénzköveteléséről	101
Pálffy kölcsönt ajánl fel a katonaság eltartására	102
Május 22. Rudolf király képviselőt küld Pálffy lakadalmára	102
Junius 4. Pálffy Miklósnak nászünnepe	102
Július 6. Vöröskő. Wettle György Pálffyhoz a huszárok garáz- dálkodásáról	103
Augusztus 4. Pozsonyvármegye hadiszolgálati ügyben Pálffy Miklóshoz	104
Nov. 20. Nagyszombat. Velich György Pálffyhoz	104
Deczember 4. Fugger Márk lovak vételével megbizza Pálffyt	104
Deczember 18. Prágából. Egy névtelen Pálffyhoz Dietrichstein Miksa katonáskodásáról	105

1584.

Febr. 24. Pálffy komáromi főkapitányi hivatala nehézségekbe ütközik	105
Ápril. 2. A máriavölgyi páloszárdá főnöke Pálffyhoz Mária- völgyről	106
Ápril 27. május 12. Ernő főherczeg s Reisach levelei Pálffy Miklóshoz a komáromi kapitányság ügyében	106
Ápril 28. Az udvari kamara Pálffy tizedbérlete ügyében	107
Május 3. junius 13. A m. kamara s Ernő fhg Pálffy Miklósnak tizedbérletei- s követeléseiről	107
Május 15. Pálffy határvillongási pere Salm Gyulával	108
Junius 10. A hadi tanács Pálffytól tervet kér Komárom meg- védésére	108
Junius 23. Rudolf válaszol Pálffynak a komáromi kapitányság ügyében	108
Junius 29. Pálffy eljár határrendezési ügyben	109
Jul. 11. Fugger Márk Pálffy Miklóshoz, Pálffy Miklósné fel- gyógyulása, s Fugger Ulrikról Augsburghban	109
Júl. 24. Prága. Rudolf a komáromi várkapitányság viszonyaira nézve intézkedik	110
Aug. 22. Rudolf király Ernő fhghez Pálffyról s a hadi tanácsról	110
Július 25. A hadi tanács Pálffyhoz Thury Mártonról s a komá- romi alkapitányságról	110
Aug. 7. Rudolf Pálffynak szánta a komáromi kapitányságot	111
Július Prága. A pápai nuntius Pálffyhoz. A jezsuita collegium ügye	111
Augusztus hó 6—23. Pálffynak pénzügyei	112

	Lap.
Aug. 22. A hadi tanács Pálffyhoz. Pálffynak a komáromi főkapitánysággal elvállalt kötelmei	112
Aug. 29. A hadi tanács Pálffynak áldozatkészségéről s komáromi főkapitányságáról	113
Aug. 25. Ernő levele az udvari kamarához. Pálffy a komáromi uradalmat beiratkép kapja	113
Aug. 25. Ernő főherczeg a kir. kamarához a modori censusról	114
Szeptember 12. Pálffy beiktatása a komáromi várkapitánysági hivatalba	114
Szept. 21. Olmütz. Borovsky Kristóf esküvőre hívja meg Pálffyt	114
Szept. 29. XIII. Gergely pápa nyilatkozata Pálffy hitbuzgalmáról	115
Október 1, 2. A komáromi uradalom Pálffynak átadandó, s Pálffynak pénzkövetelei	115
Október 2. Pálffynak kötelességei a komáromi uradalom zálogba vételénél	115
Okt. 14. Pálffy s a komáromi uradalom ügye	117
Okt. 21. nov. 4. Pálffy s a komáromi vajdák és a katonák fizetési hátraléka	117
Nov. 14. Pálffynak a pápához intézett levele	118
Nov. A pápai nuntius Pálffy hitbuzgalmáról és az eretnekek elűzéséről	119
Nov. 17. Pálffynak a komáromi kapitányi hivatalba való beiktatásáról	119
A pápai nunczius méltányló nyilatkozata Pálffynak vallásos áldozatkészségéről	120
Prága. A nuntius a nagyszombati jezsuita-collegiumról ír Pálffynak	120
Pálffy Miklósné levelei férjéhez	121

1585.

Január 29. Pálffy javaslata Komárom vára- s városának javításáról. Komáromi vámról	121
Febr. 3. Pálffy Bécsbe hivatik	122
Febr. 27. Ernő a nagyváradi püspök végrendeletéről véleményt kér Pálffytól	122
Febr. 9. Pálffy jelentése a komáromi építkezésről	122
Febr. 18., 22. Komáromból Bécsbe. Pálffy Miklósné levelei férjéhez	123
Márcz. 5. Pálffy megbízást nyer zsákmány ügyében	123
Márczius 8., 14. Pálffyhoz tisztjei gazdasági jelentéseket intéznek	123

Márcz. 9. Ernő fhg. nem helyesli Pálffynak hadi terveit s a naszádosokról intézkedik	124
Márczius 14. Molart Anna fiát Pálffynak kegyeibe ajánlja	124
Márcz. 16., 20. Wettle gazdatiszt gazdasági tudósítása Pálffyhoz	125
Márcz. 15. Hodos. Zölősy Péter bizalmas levele Pálffyhoz	125
Márczius 16. Ujvár. Józsa Antal bizalmasan ír Pálffynak	125
Márcz. april. Pálffynak hadi jelentései a haditanácshoz s ennek utasításai. Pálffy és Rosenberg vitás ügye	126
Márczius 16.	127
Márczius 23. Pálffy Ernő főherczeghez a törököktől elvett zsákmányról	127
Márcz. 24. Nagyszombat. Földvály István Pálffyhoz, ennek szívességéről	127
Márcz. 28., april 10., 15. Pálffy élelmi szereket ad el a kir. élelmezői hivatalnak	128
April. 12. Tapolczay Mihály Pálffyhoz bor eladásáról	128
Ápril 22. Tapolczay Mihály Pálffyhoz ménésről	129
Ápril 14. Pálffy intézkedései a lelkészkesedés terén	129
Ápril 15., 20. Elismerési nyilatkozatok Pálffynak győzelme felett	129
Ápril 15. Nagy Ferencz Pálffyhoz Ferrandónak szószóló sze- repe. Török hadi hírek	130
Ápril 15. Pálffy elküldte Koppány bégnek váltságdíját	130
Ápril 15. Thury Márton saját- és Bornemisza hadi fizetését sürgeti Pálffynál	130
Ápril. Pálffynak jó boráról	131
Ápril 28. Ernő főherczeg Kielmann Endréhez a komáromi vámról	131
Ápril Az érsekújvári katonaság sanyarú helyzete; a török rabok s hadi kémek	132
Május 1. Ujvár. Samarja Ferdinand Pálffyhoz; hadi hír	133
Május 3. Felbert Márton Pálffyhoz. Komáromi inscriptió tárgyában	133
Május 7., 8. Trombitás János hadi s gazdasági tudósításokat küld Pálffynak	133
Május 9. Németujvár. Batthyány Boldizsár bizalmas levele Pálffyhoz	136
Pálffy májás 16. a Batthyány-féle comissionak elhalasztását kérte	136
Május 24. Bodó-Baár (?) Dersffy István fizetése ügyében Pálffy közbenjárását kéri a királynál	136
Május 29. Ujvár. Samarja Ferd. Pálffyhoz birtokügyben	136
Május 29. Faber Gáspár Pálffyhoz szolgálati ügyben	137

	Lap.
Jún. Győr. Gregoróczy Vincze Pálffyhoz. Török hadihírek Taksról és Tolnáról	137
Június 8. Tapolczay Pálffyhoz gazdasági ügyben	137
Június 10. Nagyszombat. Trombitás János Pálffyhoz pénzügyek- ről Kutassy ^o és Thuryról	138
Június 10. Galgóc város elöljárósága Pálffyhoz Sarlusán köz- ség tartozása ügyében	138
Június elején Pálffyhoz intézett bizalmas levelek	138
Jún. 5. Komárom. Thury Márton Pálffyhoz, ennek mulasztá- sairól	139
Június 5. Győr. Bornemisza János Pálffyhoz pártfogásért kö- nyörög	140
Június 11. A hadi tanács Pálffyhoz	140
Június 15. A hadi tanács kérdezi Pálffytól, mily megbízása volt Komáromban a Budáról küldött két követnek	140
Június 15. Trombitás J. Pálffynak egy nehézkes adósáról ír	141
Június 16. Komárom. Thury Márton a szőnyi törökökről írt Pálffynak. Ormándy Péter Pálffynak pártfogását kéri	141
Jún. 17. János Miklós Pálffy áldozatkészségéről	141
Június 23. Nagyszombat. Kutassy János prépost bizalmas vi- szonya Pálffyhoz	142
Jún. 22. Komárom. Trombitás J. Pálffyhoz. Hadi hírek. Gaz- dasági ügyek	142
Jún. 20. Nickhardstein H. Pálffyhoz Bécsből. Pálffy János ügye	144
Jún. 20. Hosszúthoty Aranyassy Jánost Pálffy szívessegebe ajánlja	144
Jún. 24. Rudolf király s Ernő főherczeg Pálffynak komáromi kapitányságáról	144
Jún. 26. Komárom. Thury Pálffyhoz kereskedőkről és János deákról	145
Jún. vége. Pozsony. Maxhen diPálffyhoz a pozsonyi vár javításá- ról. Élelmi szerek, zab ára	145
Júl. 1, 4. Zeleméry L. nem helyesli a Pálffy által eszközölt tizedbérletet. A m. kamara mostoha pénzügyviszonyai	145
Július 3. Szuez Komárom és Palota várak javításáról ír Pálffynak	146
Július 4. Gregoróczy V. Pálffyhoz egy szökevény fogolyról s a Csesznekhez vonuló törökökről	147
Július 5. Pálffy Ernő főherczeghez a törökök által építeni szándékolt esztergomi hídról	147
Július 6. A hadi tanács Pálffyhoz bizonyos budai követekről s az esztergomi hídról	148

	Lap.
Júl. 8. Ujvár. Zeleméry Pálffynak tizedbérletéről	148
Júl. 11., 19. Pálffy tüzetes tudósítást ír a főherczegnek az esztergomi s komáromi hidakról	148
Július 10. Thanhausen szenvedett sérelmeiről tudósítja Pálffyt	151
Júl. 12. A kir. kamara a szemeczi harminczadosnak Pálffy tizedbérleteiről	151
Júl. 20. Pálffynak akadályai a bérelt tizednél. Vöröskői javi- tások	151
Júl. 20. Bécsből. Jögger Sebestyén Pálffyhoz ennek tartozása s új puskák ügyében	152
Júl. 20. Ocskay Ferencz pénzügyekben ír Pálffynak	152
Júl. 23. A m. kir. kamara Pálffyhoz. A nagyszombati apácák dicái	152
Júl. 23. Trombitás Pálffyhoz. Pálffynak találkozása Dietrich- steinnal. Pálffynak vendégszeretete, s pénzkiadásai	153
Júl. 25. A hadi tanács Pálffyhoz az esztergomi török hidról	153
Július 6. Márton váci püspök Pálffyhoz	154
Július 7. Ernő főherczeg Pálffyt a budai török követeknek szabad menete miatt szemrehányással illeti	154
Július 6, 15. Ernő fhrg. az esztergomi török hidról, s a Komá- romnál építendő hidra nézve kéri Pálffy véleményét	154
Aug. 2. Tapolczay Pálffyhoz. Italmérési ügy, gabonaárak. Pálffy adakozása	155
Aug. 2. Jezerniczky Pálffyhoz a galgóczi harminczadról	155
Aug. 4.—szept. 13. Pálffy levelei az esztergomi hidról	156
Augusztus 4. Ernő főherczeg Pálffyhoz az esztergomi és komá- romi hidakról. Ozman aga menevéde. A törökök gabona- szállítása	156
Aug. 9. Pálffy Bécsbe küldte a budai basa levelét	157
Aug. 18. A komáromi hidra nézve Pálffynak adott utasítások	157
Aug. 19. Ungnád Dávid Pálffyhoz. A budai basa megintése	157
Aug. 11, 12. Trombitás János Pálffyhoz Pozsonyba és Bécsbe	158
Aug. 21. Wettle Vöröskőről Pálffyhoz. Pálffy tartozása	158
Augusztus 22. Pálffy Tapolczaihoz és Dietl Jánoshoz. Dietl válasza. Pálffynak pénzügyi gondjai	158
Aug. 10. Trombitás Komáromból Samarjára. Pálffyt egy csatá- rozásról tudósítja, s pénzt kér tőle	159
Nogarolla Ignác 1585. augusztus 31. kelt levelében egy 20 éves nemes ifjút ajánl Pálffynak hadi szolgálatra	160
Illésházy György megszabadul a pozsonyi vár fogságából	160

Aug. 11. Trombitás Pálffyhoz. A törökök esztergomi hidjáról, s török rabok eladásáról	161
Aug. 12. Komárom. Trombitás Pálffyhoz. Török hírek az esztergomi és komáromi hidról. A török fél a harcztól. Pálffy kedves madarai. Vadászat	161
Aug. 14. A hadi tanács Pálffyhoz	163
Aug. 16. Az udvari kamara Pálffyhoz	163
Szeptember 6. Arany György Pálffytól egy házat kér	163
Szept. 7. Trombitás és Ocskay pénzügyekben irnak Pálffynak	163
Szeptember 9. A hadi tanács Pálffyhoz naszádos hajókról	164
Szept. 10. Somorja gabonát vásárol Pálffy szükségleteire	164
Szept. 11. Pálffyné férjéhez Bécsből Pozsonyba. Pálffynak valóságossága	165
Szept. 16. [Vöröskő uradalmi szüret. Birka és lötenyésztes. Ragály	165
Szept. 17. Pálffynak hadi jelentései	166
Szept. 17. Ernő meghagyja Pálffynak, hogy egy kalauzot végeztessen ki. A budai basa hadi tervei	166
A Pálffy és Dietrichstein családok közötti rokonság	166
Szept. 22., 27. Zsákmány s a bányavárosok ügye. Pálffy betegsége. Pálffy ítéletet hozandó egy katona fölött	167
Szept. 23. A pozsonyi vár szolgaszemélyzetének élelmezése	168
Szept. 24. Illésházy György bepanaszoltatik Pálffynál	168
Okt. Pálffy betegségében orvost és papot hivat. Pestalocci orvos és a kir. helytartó nyilatkozatai Pálffyról. A kir. helytartó állapota	168
Okt. 9. Pálffy gyengélkedése. [Pozsonyi szüret	170
Okt. 12. Pálffy s a nagyszombati apácák dikái	170
Okt. Hoffman J. követsége a törökhöz, s Pálffynak megbízatása	171
Okt. 18. Ernő fhg. meghagyja Pálffynak: hogy katonáit a pusztító kalandozástól tartsa vissza	171
Okt. 21. Thúry Pálffyhoz. Kaszap Hussayn Komáromba jött	171
Okt. Pálffyra családi öröm várt	172
Okt. 26. Komáromból. Thúry M. panaszkodik Pálffynál Révay méltatlanságára	172
Nov. 1—4. A király követeit az esztergomi törökök ünnepélyesen fogadták. Tihaja ügye. Lakatjártó vízi vajda állásának betöltése.	172
Nov. 2. Nagyszombatból. De Andreis püspök gazdasági s lelkesi ügyben bizalmasan ir Pálffynak	173
Nov. 2, 17. Balogh Mihály és Hosszúthóty esküvőjükre hívják meg Pálffyt	174

Nov. 6, 7. Szűsz Orbán Thúry Mártonnak tartozását sürgeti Pálffynál. Trotschner a komáromi ragályról s építésről ír Pálffyhoz	174
Nov. 8. Trombitás a komáromi uradalomban előfordult birtokzavargásokról ír Pálffynak	175
Nov. 9. Komárom. Trombitás Kis János deákra panaszkodik. Ungnad a rabok pénzét kéri. Pálffynak közeledő családi öröme	176
Nov. Holicsról Bakyth Anna István fiának haláláról értesíti Pálffyt	177
Ngvember 10. Pálffynak Márk nevű fia született	177
Trombitás tisztviselőket ajánl Pálffynak. Ifju Jezernitzky részére arát ajánl s egy bérlendő jószágról ír. 1585. nov. 11. Nagyszombatból Vöröskőre	178
Nov. 11. Ocskay F. Pálffy közbenjárását s ajánlását kéri	178
Nov. 12. Görög János előmozdittatása ügyében Pálffyhoz folyamodik	179
Nov. 14., 21. Thúry M. Pálffyhoz ír a komáromi katonaság inséges helyzetéről. Katonai kalandozás	179
Nov. 13. Törököktől visszafoglalt falvak fizetése, s pozsonyvármegyei robotpénz	180
Nov. 22. Trombitás több érdekes újságot irt Pálffynak a török világból. Vöröskőre	180
Nov. 23. Pálffy a pozsonyi várba vendégeket várt	182
Nov. 24. decz. 28. Pálffynak fia születik. Fuggernének érdeklődése újszülött unokája iránt	182
Nov. 25. Pálffy a modori census, 16 ezer frt követele élelmi cikkek eladása s a hadsereg javára felajánlott segélye ügyében ír Ernő főhercegnek, ki Pálffynak ügyét Rudolf királynak ajánlja	182
Nov. A m. kir. kamara véleménye a modori census, s Pálffy követelei tárgyában. A Pálffy által szolgáltatott hadi élelmi cikkek	183
Nov. 27. Pálffynak érdeklődése a katonaság sorsa iránt. Thúry köszönetet mond Pálffynak szivességéért	184
Nov. 30., decz. 1., 2. Pálffy pozsonyi trabantjainak hanyagsága. Komáromi ragály	185
Pálffynak összeköttetesei több külföldi úrral	186
Decz. 2. Komárom vármegye szabályozza az ürmértékeket	187
Decz. 10. Kuthassy tisztelete Pálffy iránt. Pálffynak vendégszeretete	187

Decz. 8., 9. Erlberck Pálffy leveleiről, a főherczegek tanácskozásairól bizalmasan ír Pálffynak, Gadori a török mozdulatairól s a komáromi viszonyokról ír	187
Decz. 10. Vöröskőre. Trombitás üdvkivánatait nyilváníttja Pálffynak családi öröméhez	188
Decz. 10. Pálffyné egy fűt szült	189
Decz. 11. Zeleméry L. Pálffyhoz. Katholikus ügy	189
Decz. 12. Dr. Pestalloci egy kenőcsöt kér Pálffytól	189
Decz. 14. Páparól Majthényi L. Pálffyt Bakacs Farkas haláláról tudósítja, s fiáról: Majthényi Imréről ír	190
Decz. 19. Thúry M. Pálffynak ír Pethe László kiváltásának ügyéről. Kaszap Huszain váltsági ajánlata. Olasz Gergely párbaja s Kazul basának győzelméről	190
Decz. 19. Görög Pálffyhoz	192
Decz. 20. Reischel kath. lelkész Pálffyhoz a samarjai katolikusok szomorú helyzetéről	192
Decz. 21. Erlberck M. bizalmas viszonya Pálffyhoz	192
Decz. 23. Bécsből Vöröskőre. Jörger lefoglalt fegyverek ügyében ír Pálffynak. Pálffy a főherczegnél volt Eberstorfbán	193
Decz. 23. Egy névtelen úr Brandeisből bizalmas baráti levelet intéz Pálffyhoz, melyben őt a királyról s a prágai járványról értesíti	193
Decz. 24. 29. Komáromból. Thúry Essebaly Kara Bertham és Tyhaya váltságáról ír Pálffynak	194
Decz. 25. Thúry a Palotavárban folyt gazdálkodásról, Brassay Mihály és Thaly Jánosról ír Pálffynak	195
Decz. 26. Maxhendl új évi üdvkivánata, üzleti közlései	196
Decz. 30. Török foglyok váltsága. A komáromi katonaság ragaszkodása Pálffyhoz	196
Decz. 31. Néhaj Tapolczay M. gyermekei Pálffynak ismeretes nemeslelkűségébe ajánltatnak	197
Decz. 31. Ernő Pálffytól tanácsot kér	197
Thúry Amade kézfogójára akar menni, s Pálffytól pénzt kér a katonaság részére	197
Trombitás egy csatározásról es sanyarú pénzügyeiről tudósítja Pálffyt	198
Robgieser fegyvertárnok Pálffy közbenjárásával ohajt előmozdítani	198
Pozsony városának panasza Pálffynak állítólagos hatalmaskodására	199

1586.

Jan. 1. Prágából. Gróf Heltor Pálffyhoz	199
Jan. 1. Az udv. kamara Pálffyhoz	199
Jan. 5. Komáromból. Thúry M. Pálffyhoz	199
Jan. 5. Csejthey Mihály Pálffyhoz a komáromi járvány és in- ségről	200
Jan. 7. 7. Bay Mihály Pálffyhoz egy agár ügyében Dévényből	200
Jan. 6., 8. A komáromi katonaság nyomora. Pálffy levelei	200
Január 8. Gattermaier Pálffyhoz pénzügyekben	201
Jan. 9. Komáromból. Csejthey M. Pálffyhoz csatározásról s Musztafáról	201
Jan. 10. Ernő Pálffyhoz a tiszti állomások betöltéséről	201
Jan. 12. Ernő fhg. Radeczi k. helytartónak Pálffy érdemessé- géről ir	202
Jan. 11. De Andreis püspök Pálffynak igazságérzete- s kegyes- ségéről	202
Jan. 12. Bécsből. H. Nickhan fiának esküvőjére meghívja Pálffyt	203
Jan. 22. Komáromból. Csejthey fegyverekről ir Pálffynak	203
Jan. 25. Komáromból. Basay A. a komáromi hadi viszonyokról ir Pálffynak	203
Jan. 22. Thúry M. török rabok váltságdíjáról ir Pálffynak, és Záka Mihályt s Folthy Gábort ajánlja pártfogásába	203
Jan. 24. Komáromból. Sigmundich P. a komáromi bíróság ügyében s hamis pénzforgalomról ir Pálffynak	205
Jan. 24. Az udv. kamara Rosenberghez Pálffyról	206
Jan. 23. Gratzból. Nogarolla Pálffynak pártfogását kéri	206
Jan. 27. Vöröskőről. Pálffy erélyesen lép fel egy jogsérelem ellen	206
Jan. ? Ungnad az Alapy birtokokról, az ujvári viszonyokról, s a király szeszélyéről bizalmasan ir Pálffynak	206
Január 31. Thúry a komáromi katonaság élelmi viszonyairól Pálffynak	207
Febr. 3. Szitássy bizalmas levele Pálffyhoz. Alsó-Korompárról	208
Febr. 4. Thúry katonai ügyekről s uralkodó éhségről ir Pálffy- nak	208
Febr. 1. Hardeck Zs. gabonát kínál eladni Pálffynak	209
Febr. 4. Vöröskőről. Pálffy egy sérelmes ügyben ir Pozsony városához	209
Komjáthy 1586. febr. 4. Komáromból Pálffyhoz	209

	Lap.
Cavriano 1586. febr. Bécsből Pálffyhoz	209
Febr. 6. Hardeg Pálffyhoz	210
Febr. 6. Bécsből. Nikhart megköszöni Pálffy ajándékait, s értesíti őt fivére: Pálffy Jánosnak egy peréről	210
Febr. 6. Bécsből. Erlberk M. Pálffynak egy prágai ügyéről és szívessegéről ir	210
Febr. 6. Pálffy meghivatik Radecki I. püspök temetésére	211
Febr. 10. Bécs. Roggendorf Ernest ifjút ajánlja Pálffy kegyességébe	211
Febr. 6. Bécsből. Ernő fhg. Pálffyt a királynak egy pénzügyi rendeletéről s egy inscriptióról értesíti	211
Febr. 6. Ernő fhg a Kún család két tagjáról ir Pálffyhoz	212
Febr. 7. Troyer Pálffyhoz török rabok s Rosenberger lovairól	212
Febr. 11. Komáromból. Thúry M. halálitéletekről ir Pálffynak	212
Febr. 9. P.— lekötelezettsége Pálffy iránt s ennek nagylelkősége	213
Febr. 20. Pozsony. Zaluzky J. szíves figyelme Pálffy iránt	213
Febr. 27. Az udv. kamara Rudolf királyhoz Pálffynak egy panaszáról	214
Febr. 27. Az udv. kamara Pálffyhoz vizák ügyében	214
Márcz. 2. A komáromi katonák nagy inségük miatt panaszkodnak Pálffynál	214
Márcz. 2. Komáromból. Trötscher Szabó Mihályt ajánlja Pálffynak	214
Márcz. 9. Komáromból. Trombitás J. egy többnejű ember bűnhődése-, több török rab váltságdíjáról, Pálffy tisztviselőiről, gazdaságról és Kutassy öcséséről ir Pálffynak	215
Márczius 12. Rudolf a modori pensiót Pálffynak inscribálja	217
Márcz. 12. Trombitás egy német rabot ajánl Pálffynak Vöröskőre	217
Márcz. 13. Thúry M. Pálffyhoz a komáromi katonaság inségéről	217
Márcz. 12. Trombitás a komáromi katonaságnak elégedetlenségéről értesíti Pálffyt	218
Márcz. 14. Pálffy Miklósné Vöröskőről Pálffyhoz	219
Márcz. 13. Komáromból. Thúry az esztergomi török hidról s a komáromi katonák élelmi viszonyairól ir Pálffynak	219
Márcz. 13. Rudolf a m. kamarához a modori census ügyében	220
Márcz. 16. A samarjai eretnekek mozgalmai	220
Márcz. 16. Komáromból. Trombitás J. halak eladása s a komáromi vár lakásairól ir Pálffynak	221
Pálffy egy török bégnek buzát szállított	221

Márcz. 20. Az udv. kamara Ilsung Jánoshoz Pálffy pénzköve- tele ügyében	222
Márcz. 20. Pálffy a hadi czélokra pénzt kölcsönöz, s ennek megtérítését a modori censusból kívánja	222
Márcz. 21. Ernő fhg. a m. kamarához Pálffy tizedbérletéről	232
Márcz. 22—ápril 5. Ernő fherczeg az esztergomi s komáromi hidról levelez Pálffyval	223
Ápril 1., 2. Pálffy pénzügyei, pozsonyi kertészete s levelezései	224
Ápril 3. Trombitás elbocsátott török rabokról, a lengyel her- czegről ir Pálffynak Nagyszombatból	224
Ápril 5. Pálffy a hadi tanácshoz	225
Ápril 4. Komáromból. Thúry Pálffyhoz a budai basának eszter- gomi utjáról	225
Ápril 7. Az udv. kamara Rudolf királyhoz Pálffy indítványa ügyében	226
Ápril 12. Sz. Jánosról. Bay M. Pálffynak ir a bátorkeszi job- bágyok érdekében	226
Ápril 14., 16., 19. Pálffyt gazdatisztjei többrendű gazdasági ügyről és Márk fia egészségéről tudósítják	226
Ápril 17. Ernő főherczeg Pálffy Miklóshoz a komáromi hid s Koppány ügyében	227
Ápril 17. Az udv. kamara Wihauser Zsigmondhoz, Pálffyról s az esztergomi jövedelmekről	227
Ápril 22. Maxhendl naszádokról, tizedbérleti árakról s Telegdi haláláról tudósítja Pálffyt	227
Ápril 28. Bécsből. B. Puchen Pálffy közbenjárása által ohajt gabonát eladni	228
Máj. 5. Bécsből. Breunner S. Malisch Gáspárt Pálffynak ke- gyelbe ajánlja	228
Máj. 12. A samarjai lelkészi viszonyok, s Pálffy jótékonytsága a lelkész iránt	229
Máj. 15. Illésházy György bünyenyítéki pere Pálffy s ennek neje ellen	229
Máj. 18. Thúry törökök és lovak kótyavetyéjéről, s a szőnyi törökökről ir Pálffyhoz	229
Máj. 16. Az udv. kamara a komáromi vámosház a Pálffy által szállított vizák ügyében. Bécsből	230
Máj. 18. Thúry elfogott rabokról, s hid készítéséről értesíti Pálffyt	230
Máj. 20., 23. Pálffy Ali basa mozdulatáról s hadi kiadásokról értesíti Pálffyt	230

	Lap.
Máj. 26. Ernő fhg. az esztergomi hidról s hadi ügyekről ir Pálffynak	231
Máj. 23. A hadi tanács Pálffyhoz ir Komárom vára megerősítése s Olasz György előmozdítása ügyében	231
Máj. 31. Görög J. Pálffynak ir	232
Máj. (25. Hardeck Zs. gabona eladásáról, Pálffynak jótéteményeiről, s egy Pálffy által ohajtott házról ir Pálffyhoz	232
Máj. 29. Pozsonyból Komáromba. Mlodeczky küldött borról értesíti Pálffyt	233
Máj. 24. Augsburgból. Fugger M. Pálffyhoz lovak vásárlása ügyében	233
Május. Pálffy közbenjár a Nádasdy ellen támadt hűtlenségi vád eloszlatására	233
Május 29. Hardeck gabonaüzletről ir Pálffynak	234
Máj. 30., 31. Pálffy tudósítást nyer a csesztei lelkésztől s Künsperg rokonainak látogatásáról	234
Jun. 2. Komáromból Bécsbe. Trombitás a törökök hadi mozgálatairól, s gabonavételről értesíti Pálffyt	235
Junius 2., 3. Komáromból. Trombitás J. Pálffyhoz	235
Jun. 8. Pálffy a hadi tanácshoz	236
Junius 8. Ernő főherczeg Koppány bég váltságdíjáról ir Pálffyhoz	236
Jun. 9. Mlodeczky Pálffyhoz Somorja városáról	236
Jun. 9. Wernstain K. felkéri Pálffynak közvetítését egy házassági terv kivitelére	237
Jun. 13. Troyer Pálffyhoz boreladás ügyében	237
Junius 14. Fugger M. Thurzó Szaniszló végrendeletéről ir Pálffynak	238
Jun. 15. Zaluzky J. Pálffyhoz gazdasági ügyben	238
Jun. 15. Pozsonyból Komáromba. Paar J. szivességet kér Pálffytól	238
Jun. 16. Wangner egy nagy lóról ir Pálffynak Tatáról	239
Jun. 16. B. Harrach Pálffyhoz ir pénz s Koppány bég sarcza ügyében. Noravból	239
Jun. 16. Sz. Györgyről Komáromba. Koloszvári László bizalma s tisztelete Pálffy iránt	239
Jun. 18. A kalocsai érsek vélekedése Báthory végrendelete, s birtokairól	240
Jun. 16. Pozsonyból. Maxhendl hirei Pálffyhoz	141
Jún. 10., 25. Pálffy megvendégeli Dersffy Ferencznek lakodalmi vendégeit. Pálffy vöröskői építkezése, boreladás, s boszorkányper	241

	Lap.
Jún. 22. Samarjáról. Mlodeczky a vármegye gyűléséről, Pálffy felmentő leveléről s Illésházy látogatásáról ir Pálffynak	242
Jún. 19. Győrről. Gregoróczy Zekothyról ir Pálffyhoz	243
Jún. 23. Tatáról. Paxy Gy. megköszöni Pálffynak szivességét, s a tatai katonaság érdekében közbenjár Pálffynál	243
Jún. 23. Maxhendl a pozsonyvármegyei gyűlésről Pálffynak	243
Pálffy június 26. hadi híreket közölt a hadi tanácscsal	244
Jún. 26. Pozsonyból. Maxhendl a modori tizedről s Nádasdy betegségéről irt Pálffynak	244
A jezsuiták bizonyos tized érdekében kérik Pálffyt. Június 24.	244
Jún. 27. Harrach üzlete Pálffyval. Pálffy lovakat ad el	244
Jún. 17. Krasznahorkáról. Andrási Péter betegségéről s Krasznahorka viszonyairól ir Pálffynak	145
Júl. 4. Prágából. Poppel Juslav kölcsönt kér Pálffytól	246
Júl. 5. Gregoróczy V. hadi ügyekben ir Pálffyhoz	247
Pálffy a hadi tanácshoz júl. 7.	247
Júl. 7. Reischel A. a samarjai lelkészkedési viszonyokról ir Pálffyhoz	247
Júl. 9. Komáromból Pálffy M. gabona, váltságdíj s kezesek ügyében ir Harrachhoz	248
Júl. 12. Az udv. kamara Pálffyhoz Tata váráról	248
Júl. 14. Vöröskőről. Troyer a vöröskői uradalmi lelkészi viszonyokról értesíti Pálffyt	249
Júl. 14. Nagyszombatból. Ocskay F. pénzügyekben Pálffyhoz	249
Júl. 20. Tatáról. Paksy Gy. a Tata vidéki törökökről, s a tatai malmokról ir Pálffynak	250
Júl. 11. Gregoróczy V. hadi ügyben ir Pálffynak	250
Paksy a törökök támadásáról ir Pálffynak júl. 21. Tatáról	251
Júl. 23. Dietl gazdasági tudósítása Pálffyhoz	251
Júl. 24. Bécsből. Ungnad D. magánügyi s hivatalos levele Pálffyhoz	251
Júl. 26. Tatáról Komáromba. Paksy Pálffyhoz ir	251
Júl. 30. Mlodeczky lelkészi ügyekről s vöröskői építésről ir	252
Júl. 25. Pálffy száz lovat kér Komáromba	252
Júl. 29. Sz. Márton várából. A veszprémi püspök halásan emlékezik meg Pálffynak vendégszeretetéről	252
Aug. 5. Lelesz. István csanádi püspök házassági közvetítésre kéri fel Pálffyt	253
Aug. 4., 14. Pálffy barátságos viszonya a Fugger családhoz	253
Aug. 6. A vöröskői tisztek, egy tanító panasza, bor szállítása, s egy boszorkányper ügyében irtak Pálffynak	254

Aug. 1—8. Pálffynek hadi tudósításai. A kémeknél s hadi levelezésnél észlelt hiány. Ali basa támadási terve. A török pusztításai Nyitra táján	255
Aug. 7. Bakabányáról. Pálffy egy tartozás kifizetését magára vállalja	255
Aug. 7. Ujvárról. Görög J. Pálffy Miklóshoz Pálffy Jánosnak állítólagos haláláról	256
Pálffy főispáni működéséről	256
Aug. 8. Troyer a vöröskői építési ujitásokról s gazdag szüret-ről tudósítja Pálffyt	257
Aug. 11. Pálffy levelez hadi ügyekben	258
Aug. 14. Ujvár. Görög Dobóról ír, s leveleket küld Pálffynek Pálffy M. a hadi tanácshoz aug. 11.	258
Aug. 12. Cavriano O. Pálffyhoz	259
Aug. 15. Bonnet Pálffy Miklóshoz katonai ügyben	259
Aug. 16. Tatáról. Horvát Pál Borbély megbüntetéséről Pálffy Miklóshoz	259
Aug. 17. Ujvárról. Bajchy J. hadi híreket közöl Pálffyval	260
Aug. 13. Bécsből Vöröskőre. Stotzing R. Königseck ügyében bizalmas kérést intéz Pálffyhoz	260
Aug. 19. Velenczéből. Foscharini barátságos levele Pálffyhoz	260
Aug. 14. Pálffy indítványa a komáromi hajóhid vámjára nézve	261
Aug. 18. Tatáról. Wagner házassági ügyében Pálffynek közve-títését kéri és megköszöni	261
Aug. 19. Nagyszombatból. Troyer borvételről, egy gazdatisztról s a Vöröskő vidékén pusztító járványról ír Pálffynek	262
Pálffy aug. 22. tudósítást irt Koppány bég váltságdíjáról, a győri lovakról, s a törököknek nyitrai betöréséről	263
Aug. 19. Pálffy nejének betegségéről, s Koppány bég váltság-díjáról ír Harrachnak	263
Aug. 19. Ujvár. Görög J. Pálffyt Ujvárra hívja. Pálffy várme-gyegyházra készült	263
Aug. 19. Győrről. Tekeni egy vitéz katonát ajánl Pálffynek	264
Aug. 20. Trombitás Pálffynek irt egy török lóról, Saban csauz-ról, Ali bég váltsága- s a törökök hadi/ mozdulatairól	264
Aug. 21. Maxhendl Pálffyhoz	266
Aug. 25. Tatáról. Paxy Borbély J. büntetéséről tudósítja Pálffyt	266
Aug. 24. Pálffy részt vesz hadi tanácskozásban. A tanácskozás határozatai	266
Aug. 27. Prágából. Kolozsvári L. egy ház vétele érdekében bizalmasan ír Pálffynek. Pálffy tekintélye Prágában	268

Aug. 29. Kis-Ázsiából. Gadochy B. Pálffyhoz bizalmas kérést intéz	269
Szept. 1. Landshut. Molarth lakodalmára hívja meg Pálffyt	270
Szept. Troyer Pálffyhoz Vöröskőről. Pálffynak mostoha pénzviszonyai s ujitásai Vöröskőn	270
Szept. 2. Paksy a törököknél levő rabokról, s váltságdíjról ír Pálffynak	270
Szept. 3. Gr. Hardeck egy párbajról ír Pálffyhoz	271
Szept. 17. Az udv. kamara Pálffyhoz hadi élelmezésről	271
Szept. 3. Nagyszombat városa vámmentességi joga érdekében ír Pálffyhoz	271
Szilásról. Az érsekléli nemesek hadi kötelességük alól kérnek Pálffytól felmentést	272
Szept. 7. Tatáról. Paksy a törökök hadi mozdulatairól s tatai katonák élelméről ír Pálffyhoz	272
Szept. 7. Lévyay L. megszabadulása érdekében ír Pálffynak	272
Pálffy szept. 7. jelenti a hadi tanácsnak, hogy Doctor Pettzen Konstantinápolyból Komáromba érkezett	273
Szept. 9. ismét különféle hírekről tudósította a hadi tanácsot	273
Szept. 10. Paksy a tatai védelemről ír Pálffynak	273
Szept. 14. Bazinból. Troyer tudósítja Pálffyt Dietrichstein-Krutyth Anna halála s temetéséről	273
Szept. 15. Ujvárról. Zeleméry L. Pálffy betegségéről s a naszádósok tartozásáról ír	274
Szept. 21. Tatáról. Paksy egy megszabadult pribékről ír Pálffynak	274
Szept. 26. Thúry török híreket közöl Pálffyval	275
Szept. 28. Komáromból. Trombitás a komáromi viszonyokról ír Pálffynak	275
Szept. 29., 30., okt. 1. Thúry hadi ügyekben ír Pálffynak	279
Okt. 2. Komáromból. Trombitás a törökök hadi mozdulatairól ír Pálffynak	280
Okt. 3. Komáromból Vöröskőre. Trombitás Pálffyhoz	281
Okt. 4. Thúri M. Pálffyhoz a tatai tisztekről	281
Okt. ? Thúry M. Pálffyhoz a törökök portyázásáról	282
Okt. 4. Pozsonyból. Mlodeczky Pálffynak pénzügyeiről, s gazdaságról ír	282
Okt. 5. Komáromból Vöröskőre. Trombitás méltányolja Pálffy kegyességét, és Zöke Pétert ajánlja	283
Okt. 8. Selessy Pálffynak pénzbeli követelésére válaszol	283
Okt. 8. Nagyszombat a „Rózsahegy“ szőlőknek jogi természetéről ír Pálffyhoz	283

	Lap.
Okt. 8—11. Pozsonyból Vöröskőre. Pálffy a felkelésről. Több pozsonymegyei község portája	284
Okt. 14. Komáromból. Thúry leveleket küld Pálffynak s Koppany váltsági fizetéséről tudósítja	285
Okt. 17. Pozsonyból. Maxhendl élelmet szállít Pálffynénak	285
Okt. 13. Pálffy s a naszádosok tizede	286
Okt. 7. Prágából. Rudolf Ernő főherceghez az ujbári provisoriatusról s Pálffyról	286
Okt. 22. Nagyszombatból. Az esztergomi káptalan készséges lelkészi szolgálata	286
Okt. 23. Nagyszombatból. Zeleméry a komáromi naszádosok s az ujbári katonákról	287
Okt. 23. Komáromból. Trombitás a komáromi mostoha viszonyokról	287
Okt. 25. Tatáról. Paxy üdvözli Pálffyt, s őrzéséről tudósítja	287
Nov. 2. Pozsonyból. Maxhendl a bibornok pozsonyi tartózkodásáról ír Pálffynak	288
Nov. 9. Troyer török rabról Pálffyhoz	288
Nov. 7. Az udv. kamara Pálffyhoz vizákról	288
Nov. 13. Pálffy a honvédelem érdekében 50 lovat tartott el	289
Nov. 13—18. Pálffy levelezése a hadi tanácscsal	288
Nov. 19—29. Komáromból. Különféle tudósítások Pálffyhoz	289
Nov. 22. Komáromból. Thúry M. Trombitás lakásáról és Sasvar basa szándékolt támadásáról ír Pálffynak	290
Decz. 8. Teuffel a véderő elégtelenségéről ír Ernő főhercegnek, ki azt elrendelte: hogy Pálffy seregét több felől kell segíteni	291
Decz. 13. Sárvárról Bárány Hardeck Nádasdyról s a törököknek Kanizsa és Hidvég elleni támadásáról ír Pálffyhoz	291
Decz. 13. Pálffy a hadi tanácshoz hadügyben	292
Thúry M. a törökök pusztításáról s egy megsebesült agáról tudósítja Pálffyt	292
Thúry Pálffy ajánlását kéri	293
Szept. 11. Pálffy megbíztatik Batthyány Bold. peres ügyének elintézésével	293
Szept. 24. Rudolf király Pálffyhoz az új helytartóról	293
Szept. 29. Ernő fhg. a törökök mozdulataira figyelmezteti Pálffyt	293
Pálffy védi jogát Pozsony városa ellenében	294
Nagyszombat ajánló levele Pálffyhoz	294
Pálffy István születési éve és napja	294

1587.

Jan. 7., 10., 14., 15. Ernő fhg Pálffyhoz. Többféle rendelet	294
Jan. 29. Pálffynak a hadi tanácshoz irt jelentései	295
Febr. 21. Győrről Pálffy Nádasdy Ferenczhez hadügyben	295)
Febr. 5. A kir. kamara a nagyszombati harminczad hivatalnak Pálffy főkamarási fizetése tárgyában	296
Fébr. 10. A hadi tanács megfontolt véleménye a főherczeghez, a dunántúli kapitányság betöltésének ügyében	296
Febr. 28. Pálffy közbenjár a katonaságért	296
Márcz. 8. Pozsony. Pálffy Ernő főherczeghez. Az ország és a végvárak sanyarú sorsáról	297
Márcz. 19. A kir. kamara a nagyszombati harminczadosnak Pálffy követele érdekében	298
Márcz. 28. A hadi tanács Pálffyhoz. Pálffy hivataladományo- zási joga	298
Ápril 3. Pálffynak élelmezéséről	298
Ápril 6—16. Pálffy a komáromi hajóhídról	298
Ápril 9. Ernő fhg. véleménykérése Pálffytól	299
Ápri 10., 14., 16., 21. A hadi tanács és Ernő fhg Pálffynak megbízásokat adnak	299
Ápril 25. Pálffy s a komáromi építkezések	300
Máj. 14. Ernő fhg. Pálffyhoz. Török hadi tervek	300
Junius 3. Pálffy sürgeti a komáromi építkezést	300
Jún. 3. Pálffy gabonát ad el	300
Jún. 6. Pálffy kéri a komáromi uradalom bérletét	300
Máj. 25. Pálffy a hadi tanácshoz	301
Jún. elején Pálffy a hadi tanácshoz. A hadi tanács utasítása az udv. kamarához jún. 15. 17. Pálffy követele s ujabbi kölcsöne ügyében	301
Jún. 6. Ernő fhg. Pálffyhoz hadi ügyben	301
Jún. 8. Pálffy ajánlatai a hadügy érdekében	302)
Jún. 9. Pálffy kárpótlást követel többrendű közügyi kiadásáért	303
Jún. 15., 20. Görög J. Ujvárból Pálffyhoz. Hadi készülétek	304
Jún. 13. Ernő fhg. Pálffyhoz	304
Jún. 13. Ernő fhg. Pálffyhoz Thúry M. adósságáról	304
Jún. 19. Az udv. kamara Pálffynak 100 huszár lóra nézve tett indítványáról	305
Jún. 20. Az udv. kamara Pálffyhoz száz lovas tartása ügyében	305
Jún. 25. Ernő fhg. Pálffyhoz Bécsből. Pálffy az idegen borok- nak Magyarországba való szállítását ellensúlyozandó	305

	Lap.
Jún. 29. A hadi tanács Pálffytól pénzt kér kölcsön	306
Június 28. Pálffy M. Ernő fhghez. A vértesshegyi vereség	306
Jún. 30. Paksy György a győri alkapitányhoz a vértesshegyi csatáról	307
Júl. 3. Pálffy Ernő főherczoghez. Az elesettek száma	309
Jún. 30. Heölgyi Gáspár nagyszombati harminczados Pálffy követelét részben törleszti	309
Jún. 30. Ernő fhg. Pálffyhoz a vértesi vereség ügyében. Bécsből	310
Júl. 10. Pálffy az udv. kamarához a komáromi urad. lom inscriptiója ügyében	310
Júl. 13. Görög János Pálffy közbenjárását kéri Ujvárról	310
Júl. 14. A hadi tanács Pálffyhoz	310
Júl. A m. kir.kamara Pálffyhoz	311
Júl. 5. Ernő Pálffyhoz a vértesi vereség ügyében	311
Júl. 5. Pálffy elad gabonát	311
Júl. 11. Pálffy M. Nirnberger Lőrincz udv. kamarai titkár és tanácsoshoz. Pálffy gondoskodása családja és rokonairól	311
Ayg. 5. Rudolf Ernő fhghez Prágából. Az Ujlaki Farkas-féle birtokok Pálffynak adassanak el	312
Aug. 5. Pálffy Komárom részére fegyvert s ólomot kér	313
Aug. 10. Pálffy a hadi tanácshoz komáromi építkezés érdekében	313
Aug. 8. Ernő fhg. Pálffy szolgálatába ajánlja Zernovics Miksát	313
Aug. 12., 21., 25. A hadi tanács megbízásai Pálffyhoz	314
Aug. 20. Pozsonyvármegye Pálffyhoz idegen borokról	314
Szept. 1. Ernő fhg. Pálffyhoz Morat (t. i. Maróti) Mihály birtokai ügyében	314
Szept. 17. A hadi tanács Pálffyhoz	314
Aug. Pichler Pálffyhoz, ennek levelezése	315
Aug. 30. Bakics Mihály Holicsról Pálffyhoz	315
Szept. 24. Fugger János Pálffyhoz Augsburgból	315
Okt. 28. Ernő fhg. véleményt kér Pálffytól Wartha ajánlatára nézve	315
Okt. 5. Az udv. kamara Pálffyhoz a pozsonyi várról	316
Okt. 15. Az udv. kamara Pálffyhoz Ujlaky F. birtokairól	316
Decz. Pálffy mint pártfogó	316

1588.

Jan. 2. Az udv. hadi tanács az udv. kamarának fizetés és hid ügyében	316
Jan. 21. Pálffy panaszkodik az udv. kamarára az udv. hadi tanács előtt	317

	Lap.
Jan. 8. Fugger Márk Pálffyhoz pénzügyekben	317
Jan. 28. Ernő fhg. Pálffyhoz	317
Márcz. 10. Ozman esztergomi bég Pálffytól hitlevelet kér a török küldönczök részére	317
Márcz. 14. Ernő fhg. Pálffyhoz. Meghívás Pozsonyvármegye gyűlésére	318
Márcz. 15, 26. Ernő fhg. és az udv. kamara Pálffyhoz. Az ígért tokhalak elküldését njból sürgetik	318
Márcz. 11. A hadi tanács az udv. kamarához. Pálffy részére sajkák állítandók ki	319
Márcz. 25. A hadi tanács értesíti Pálffyt gr. Nogarolla E. kapitánynya való kineveztetéséről	319
Márcz. 19. Ernő fhg. Pálffyhoz. A komáromi hid sürgetése s a vajda állomása betöltése	319
Márcz. 22. Ernő fhg. pénzt kér kölcsön Pálffytól a komáromi várra	320
Márcz. 25., 26. Ernő fhg. Pálffyhoz. Ernő gondjai a komáromi hidra	320
Ápril 5. Ernő fhg. Pálffyhoz a komáromi vár uradalma érdekében	321
Ápril 5. Ernő fhg. Pálffyhoz. A komáromi katonaság mostoha sorsa	321
Márcz. 20. Ernő fhg. Rudolfhoz. Pálffy már nem kívánja az Ujlaky-féle birtokokat. Ezeket Csemetey óhajtja elnyerni	321
Ápril 2. Fugger Márk Pálffyhoz Augsburgból. Fugger Pálffy segélykérésére s a kapitányságról való lemondási szándékára válaszol	326
Ápril 21. Az udv. kamara Pálffyhoz. Jelentéskérés egyes pénzkövetelésekről	327
Ápril 27. Ernő fhg. Pálffyhoz. A török rabok váltsága ügyében	327
Május 10. A hadi tanács engedélyt ad Pálffynak fürdőbe menni	327
Máj. 14. A cs. udv. kamara Rudolf királyhoz. Pálffy a bazini és sz. györgyi uradalmat kívánta elnyerni, s a pozsonyi uradalmat is óhajtotta örökös birtokul megkapni	328
Máj. 21. Ernő fhg. Pálffyhoz. Pálffy Gadóczy Péter és Gergely adománylevelét tanulmányozadó	329
Máj. 28. Az udv. kamara felszólítja Pálffyt hátrálékának lefizetésére	329
Máj. 23. Ernő fhg. Pálffyhoz. Pálffy mint békebíró	330

	Lap.
Máj. 29. Thúry Márton Pálffyhoz Komáromból. A törökök szándéka	330
Június 10. Ernő fhg. Pálffyhoz. Pálffy további megbízásai a Bánffy s Maróthy örökösök közötti perben	331
Jún. 25. A hadi tanács az udv. kamarához. Az esztergomi bég merészkedése	331
Jún. 30. Pálffy M. pénzkövelete a kir. kamarától	331
Június 28. jul. 8. Ernő fhg. s a kir. kamara Pálffyhoz a katonaság garázdálkodása miatt	331
Júl. 6. Ernő fhg. meghívja Pálffyt országgyűlésre	332
Júl. 18. Ernő fhg. Pálffyhoz. A török garázdálkodása	333
Júl. 24. Ernő fhg. Pálffyhoz. Pálffy Pozsonyba hivatik	333
Júl. 27. Ernő fh. Pálffyhoz. Ernő Prágába elutazandó	333
Júl. 31. Pálffy nyugtái	333
Aug. 21. A hadi tanács elnöke Pálffyhoz. A komáromi katonaság nyugtalanzkodása fizetés miatt	334
Aug. 9. A komáromi hadiállományt vizsgáló bizottság kimutatása. A komáromi várnak hadi állománya	334
Szept. 6. Pálffy hadi ügyben ir	338
Okt. 1. A hadi tanács Pálffyhoz	338
Okt. 4. Pálffy a hadi tanácshoz	339
Okt. Pálffy a hadi tanácshoz hadügyben	339
Okt. 10. A hadi tanács Pálffyhoz	339
Okt. 11. Pálffy a hadi tanácshoz katonai ügyben	339
Okt. 12. Pálffy hadi tudósítása	339
Szept. 25. Himmelreich Pálffyhoz Prágából fontos politikai ügyekről	339
Okt. 2. Omer aga Pálffyhoz Esztergomból rabok váltsága érdekében	340
Okt. 8. Aranyas község. Pálffy Pozsonyvárosához honvédelmi ügyben	341
Okt. 13. Pálffy a hadi tanácshoz hadügyben	341
Okt. 18. Pálffy a hadi tanácshoz	342
Okt. 19. Ernő fhg Rudolf királyhoz, a pécsi, és koppányi bégek váltságdíja tárgyában	342
Okt. Pálffy a hadi tanácshoz. A török elleni támadás eredménye, s újabb támadási szándék	342
Okt. 23. Ernő fhg. a királyi kamarának. A főherczeg utasítása az ujbáti katonaság fizetése érdekében	343
Okt. 29. Pichler G. a Pálffytól eladásra ajánlott bor és gabonáról	343

Okt. 30., 31. Korpona. Pálffy M. Hardeck Ferdinand gr. és Dobó Ferencz Ernő fhghez. Hadi tudósítás Plabenstein melletti csatázásról	344
Nov. 3. Hardeck F., Pálffy M. és Dobó F. Korponáról Ernő fhghez. Hadi jelentés és újabb tervek	345
Nov. 4. Ernő válasza a három vezérnek a plabensteini csatározásra vonatkozó jelentésére s a további teendők	345
Nov. 6. Pálffy M. Hardeck F. és Dobó F. Korponáról Ernő fhghez. Hadi tudósítás	346
Nov. 6. A hadi tanács Pálffyhoz. Pálffy választ adandó a budai basának	347
Nov. 8. Ernő fhg. válasza a nov. 3-iki jelentésre	347
Nov. 8—17. A hadi tanács Pálffyhoz	347
Nov. 19. Komárom. Pálffy Ernő főherczeghez. Pálffy többrendű hadi kárt közölt	348
Decz. 3. Ernő fhg. Pálffyhoz. A király az ujbárai főkapitányságot Pálffyra akarja ruházni. A fizetési feltételek	349
Decz. 6. A hadi tanács Pálffyhoz az ujbárai kapitányi fizetés ügyében	349
Decz. 15. Ernő fhg. Pálffyhoz hitfelekezeti kérdésben	349
Decz. 20. A hadi tanács Pálffyhoz. Pálffy békebírói szerepe	350
Decz. 26. Szakolcza. Wrathkowith Pál köszönetnyilvánítása Pálffynak	350
Esztergom. Ozman esztergomi bég Pálffyhoz. Ozman egy rab érdekében ir	350
Az udv. kamara kérdőre vonja Pálffyt a komáromi vár javításának nagyobb kiadásai miatt	352
Pálffy Pozsony városához hadi ügyben.	352

1589.

Jan. 12. Ernő Pálffyhoz birtokügyben	352
Jan. 13. Mustafa Bellig basa Trombitás Jánoshoz egy török rab érdekében	352
Január 10. Az udv. kamara Pálffyhoz, halakról	353
Január 21. Ernő fhg. Pálffyhoz. Véleménykérés Hattlack Egyed és Szúnyogh János hadszolgálati ajánlataira nézve	353
Jan 21. A nyitrai püspök egy védenczét ajánlja. Pálffyt érte kezletre hívja	354
Jan. 21. Pálffy nyugtázta a kir. kamarától kapott pénzt	354
Jan. 27. Komárom. Szép Péter Pálffyhoz. Gáspár vásárbíró halálra ítéltetett	354

	Lap.
Jan. 28. Komárom. Thúry M. és Sigmundich Péter Pálffyhoz.	
Tétény Bálint jellemzése	355
Febr. 12. Pálffy kapitányi hivatala	355
Febr. 16. Ernő fhg. Pálffyhoz. Tiltakozás a pozsonyi vám miatt	355
Febr. 23. Török levelezés	355
Márcz. Ernő fhg. Pálffyhoz hadügyben	356
Márcz. 18. Ernő fhg. köszönetnyilvánítása Pálffyhoz	356
Márczius 11. Merny beg Pálffyhoz a jobbágyság sorsának javításáról s a kakati vásárokról	356
Márcz. 17. A hadi tanács az udv. kamarához. Szemrehányás a komáromi hidépítés miatt	358
Márcz. 19. Ferhát budai basa Pálffyhoz a rabok ügyében	358
Márczius 20. Ernő fhg. Pálffyhoz a török rabok váltságdíja ügyében	359
Márczius 23. Ernő fhg. Pálffyhoz. Utasítás a török bégek ajánlatára, s a komáromi hidra	360
Márczius 23. Ernő fhg. Pálffyhoz török rabok ügyében	360
Márczius 23. Ernő fhg. Pálffyhoz a pozsonyi uradalomról	361
Ápril 2. Pálffy M. az osztrák főrendekhez. Pálffy német kérévénye, mely szerint az alsó ausztriai főrendek sorába kíván felvétetni	261
Ápril 3. Ernő főherczeg Pálffyhoz. A török rabok váltsága	362
Ápril 8. Memy esztergomi bég Pálffyhoz a török rabok érdekében	862
Ápr. 13. Ferhát basa Pálffyhoz. Pálffy birói szerepe	363
Ápr. 13. Vöröskő. Pálffy a kir. kamarához határvillongás ügyében	363
Ápril 18. Ferhát basa Pálffyhoz. Ferhát hitlevelet ad az ajándékot vivő királyi követeknek	363
Ápr. 18. Esztergom. Memy bég — az esztergomi szanchiokság főhelytartója — Pálffyhoz. Az ajándékot vivő követek biztonságban utazhatnak	364
Ápril 24. Ernő Pálffyhoz. Molarth követsége s a végvári török foglyok ügyében	364
Ernő 1569. május 2.	364
Május 8. Ernő hadi tanácsa Pálffyhoz az ujbáryi főkapitányságról	365
Május 12. Pálffy mint osztrák főúr	366
Máj. 20. Rudolf király Pálffyhoz Prágából	366
Május 20. Ernő hadi tanácsa Pálffyhoz a komáromi s ujbáryi főkapitányságról	366

Május 21. Thúry M. Pálffyhoz Komáromból a török csatározásáról Ghymesnél s Vértésben. Az esztergomi naszádosok insége	367
Május 23. Ernő fhg. Pálffyhoz katonai tiszti állomásokról s hadi fizetésekről	368
Május 24. Ernő fhg. a m. kir. kamarához Pálffy újvári kapitányságáról	369
Május 26. Ernő fhg. Pálffyhoz a törökök garázdálkodásának megboszulásáról	369
Május 27. a m. kir. kamara Pálffy pénzügyeiről	369
Junius 6. Ernő Pálffynak újvári kapitányságáról	370
Junius 6. Ferhát basa Pálffyhoz Dobó F. támadásáról s Haszán bég váltságáról	370
Június 11. Vasywelly Budáról Trombitás Jánoshoz rabváltság ügyében Komáromba	372
Pálffy június hóban 100 archibusiért kért Ujvárra	373
Júl. 2. Korpona tisztfjei Pálffyhoz a török hódoltságáról	373
Júl. 6. Ernő Pálffyhoz hadügyben	373
Júl. 11. Thúry M. Pálffyhoz Komáromból a magyar katonák Vál melletti csatározásáról	374
Júl. 13. Huszaik vajda Trombitáshoz rabok sarcza tárgyában	374
Július 19. Ferhát basa Pálffyhoz rabváltságról	375
Július 24. Fugger M. Pálffyhoz Augsburgból rokonsági ügyben	376
Július 27. Ernő Rudolf királyhoz a kinevezendő komáromi főkapitányról	376
Július 30. Újvárról Hathalmy Pál Pálffy közbenjárását kéri, és szívességeért köszönetet mond	376
Augusztus 2. Draskovyth J. Pálffyhoz Újvárról	377
Augusztus 5. Ferhát hasa elégtételt kér Pálffytól Ábrahám zsidó részére	377
Aug. 7. Thúry M. Ujvárból Pálffyhoz egy elfogott törökről	378
Aug. 8. Batthyányi B. küldöttséget küld Pálffyhoz Rohonczi-ról	378
Aug. 8. Hosszúthóty Pálffyhoz Hathalmyról	379
Aug. 11. Pálffy közbenjárása a komáromi naszádosokért	379
Aug. 19. Perger Mátyás tatái tábori s építési őrök Tata vára községeknek szolgálmányairól	379
Aug. 21. Ernő Pálffyhoz a töröknek emberkereskedéséről	380
Aug. 27. Ernő Pálffyhoz Zsemberek kihágásairól	381
Aug. 29. Trombitás Nagyszombatból Pálffyhoz, ennek agarai s madarairól, továbbá egy elfogott basáról	381

	Lap.
Aug. 21. A hadi tanács Pálffyhoz hadügyben	381
Szept. 1. Pálffy Ernő főherczeghez a komáromi kapitányság és zsold ügyében	382
Szeptember 3. Pálffy Ernőhöz a komáromi német katonák ér- dekében Komáromból	382
Szept. Hontvármegye Pálffyhoz a hadi felkelésről	382
Szept. 9. Ernő fhg. Pálffyhoz fogságban levő jobbagyok felsza- badításáról	383
Szeptember 10., 11. Ernő a komáromi katonaság érdekében intézkedik	383
Szept. 4. Memy bég Pálffyhoz a szőnyiek károsodásáról	383
Szept. 4. Pálffy Ernő főherczeghez a komáromi vajdák s kato- nák nyomoráról	384
Szeptember 16. Ernő Pálffyhoz Illésházynak házaról	384
Szeptember. Trencsénvármegye Pálffyhoz a várakra adott se- gélyről	384
Szeptember 26. Ernő Pálffyhoz. Zólyomvármegye s városa hon- védelmi ügyében	385
Szeptember 27. Ernő Pálffyhoz ir, hogy Rabben sebésznek Zsibrik ellenében elégtételt szolgáltatson	385)
Szeptember 28. Ernő Pálffyt figyelmezteti egy állítólagosan építendő új török várra	386
Szeptember 26. Komárom vármegye jegyzője részére Pálffytól segélyt kér	386
Szeptember 29. Korponai hadi viszonyok. Pogrányi Pálffyhoz	386
Október 3. Ernő Pálffynak a török elleni kiűzöttségeit rosszalja	387
Október 4. Thúry M. Pálffyhoz Komáromból. Váltásdíjról, a basa s Ozman bég hadi kalandjáról	387
Október. Memy Pálffyhoz rabváltásgról	388
Október 6. Thúry Pálffyhoz Komáromból többrendű hadi hírről	388
Október 9. Pogrányi B. Pálffytól engedélyt kér kópiatörésre	389
Október 9. Troyer Pálffyhoz a vöröskői építkezésről	390
Október 4. Samaria Pálffyhoz Újvárról pénzügyben	390
Okt. 8. Baychy M. Pálffyhoz Gátorról gazdasági kérdésben	390
Okt. 12. Mehemet bég Pálffyhoz Mankucz rabról, s egyéb rab- sági ügyekről	391
Október 17. Mehemet Omer aga öcscsének váltáságáról	391
Október 30. A kir. kamara Pálffy fizetése ügyében	392
Okt. 30. Meichsner Pálffyhoz nyugtát küld	393
November 3. Vághy Páltól igazságszolgáltatást kér	393
November 23. Ernő Pálffyhoz váltáságdíjról	393

November 25. Rudolf király Pálffy meg-hivja tanácskozá-sra	Lap. 394
November 29. Ernő Pálffyhoz Piskhy Istvánról	394
Decz. 8. Ernő Pálffyhoz, ennek a királyhoz teendő útjáról	394
Ferhát basa válasza Pálffyhoz a visszatartott magyar követ-ségi lovak miatt	304
Több török fogságban levő rab Pálffyhoz	395
Adu aga Pálffyhoz Szőny községről	396

1590.

Január 2. Troyer J. Pálffyhoz	396
Jan. 11. Mersan M. Pálffyhoz a vöröskői uradalom közsé-gei-nek benépesítéséről	396
Jan. 13. Ernő fhg. a m. kir. kamarának. Pálffy mint hitelező	397
Jan. 15. 16. Dietl és Troyer mentegetődző levele Pálffyhoz	397
Jan. 16. Vanych György és Mersan Mihály Pálffyhoz. Gazda-sági jelentések	398
Jan. 21. Wanych gazdasági jelentése Pálffyhoz	398
Jan. 29. Troyer gazdasági jelentése Pálffyhoz	399
Febr. 4. Mersan Pálffyhoz. Gazdasági tudósítás	399
Febr. 10. Fugger Márk Pálffyhoz. Pálffy felügyeleti joga	399
Febr. 10. Pest városa kérése Pálffyhoz, András deák érde-kében	400
Eebr. 16. Lipót fhg. gróf Nogarolla halálát jelentette az alsó-ausztriai főrendeknek	400
Márcz. 3. Tróyer havi számadásokat küld Pálffynak	400
Márcz. 4. Maros város Pálffynak ajándékot küld	401
Márcz. 5. Radday András Ujvárról pénzt kér Pálffytól	401
Márcz. 8. Ferencz Mátyás Pálffyhoz. Bizalmas ível	401
Márcz. 11. Ujváry katonaság	401
Márcz. 14. Prága. Rudolf király Pálffyt gyűlésre hívja meg	401
Márcz. 18. Beyasy János Pálffyhoz. Csábrágról	402
Márcz. 20. Az ujvári katonatisztek Pálffyhoz fizetésük dolgá-ban. A dézsmabérlet	402
Márcz. 20. A lévai katonaság Pálffytól fizetést kér	402
Márcz. Ozman váczai magyar rabjai Pálffyhoz szabadulásuk végett	403
Márcz. 25. Halil Kihaja Ferhát basának budai udvarmestere Pálffyhoz. Rabok váltsága ügyében	404
Márcz. 25. Piry Spagia Budáról Pálffyhoz rabváltság ügyé-ben ir	405

	Lap.
Ápril. A budai basa a magy. királyhoz. Panasz Pálffy eljá- rására	406
Ápril 18. Ernő fhg. Pálffyhoz Csúzy Pálról	407
Máj. 3. Ernő fhg. dorgálja Pálffyt a vaali támadás miatt	407
Máj. 5. Ernő fhg. a bányavárosi fizető biztosokhoz a hadi ir- noki állás törlése czéljából	408
Máj. 7. Troyer J. Pálffyhoz	408
Május 8. Riben város Pálffyhoz a császári katonák kihágásai miatt	408
Május 9. Ernő fhg. Pálffyhoz a lengyel toborzás beszünteté- séről	408
Máj. 9. Hölgyi G. Nagyszombatból. Kéri Pálffyt, hogy rokonát szolgálatába fogadja	409
Máj. 14. Ernő fhg. Pálffyhoz a lévai alkapitányok elleni vizs- gálat ügyében	409
Máj. 14. Pográny Benedek Pálffytól fizetést kér a katonaság részére	410
Máj. 14. Póstyén. Forgách Zsigmond Pálffyhoz Surány vára ellátásáról	410
Máj. 17. Ernő fhg. rosszalja Pálffy katonáinak két ütközetét s vizsgálatot rendel	410
Május 26. Ernő fhg. Pálffy neheztelésére elégtételképen irt	411
Május 18. Praun Erasmus Pálffyhoz	411
Május 19. Mörals Jakab vöröskői tisztviseelő Pálffyhoz. Gazda- sági jelentés	411
Május 22. Ungnad D. Pálffyhoz	412
Május 21. Ernő fhg. Pálffyhoz. Huszár Péter jövedelmei egy évre gyermekei részére biztosítottak	412
Május 21. Ernő fhg. tudatja Pálffyval, hogy a Lengyelország részére való katonai toborzások ellen intézkedett	412
Május 21. Ernő fhg. megintette Pálffyt, hogy az érseki jöve- delmek adminisztrátorának járó összeget fizesse ki	412
Máj. 23. Ernő Pálffy fizetése érdekében	413
Jun. 25. Ernő fhg. Pálffy M. fizetése érdekében	413
Júniushó, a m. kamara Pálffyhoz	413
Trencsén vármegye Pálffyhoz. A felkelés szervezése	413
Az ujbári katonatisztek fizetése	414
Jún. 3. Mersan Mihály vistuki ispán Pálffyhoz. Gazdasági jelentés	414
Jún. 5. Komáromvármegye Pálffyhoz elégtétel végett	414
Júliushó. Marosi jobbágyokról	414

	Lap.
Júliushó. Pálffy M. békebirói szerepe	415
Július 2. Ernő fhg. Pálffyhoz. Pálffy közvetítő szerepe Illés- házynál	424
Július 6. Ernő fhg. Pálffynak prágai utjáról	425
Júl. 25. Szinán budai basa Pálffyhoz. Szinán hitlevelet kért egy zsidó részére	425
Aug. 8. Ernő Pálffyhoz hadügyben	425
Aug. 12. Ernő Pálffyhoz a túróczi prépostságról	426
Aug. 28. Troyer Joachim Vöröskőről Pálffyhoz. Hadügy és gaz- dasági ügy. Pálffy-czímer	426
Szept. 4. Bécs. A mantuai herczeg Pálffyhoz	427
Szept. 5. Ernő fhg. Pálffyhoz. Örömnilyvánítás Pálffynak Kok- kern melletti győzelme felett	427
Aug. 28. Gr. Hardeg Ferd. Kassáról Ernő fhghez. Egy újabb haditerv	427
Szept. 20. Báró Lichtenstein János Semptéről Pálffyhoz Ta- nácskérés a kapitány kinevezéséhez	428
Szept. 30. Ernő fhg. Pálffyhoz. Véleménykérés Sybryk kapitá- nyi hivatalos felmentéséhez	428
Okt. 18. Pálffy Ernő fhghez. Pálffy véleménye a Sibryk s egyéb katonai ügyekre nézve. Pálffy hivatalától felmen- tést akart kérni	429
Okt. 3. Markházy I. Pálffyhoz Komáromvármegye gyűléséről	430
Okt. 3. A budai basa Pálffyhoz kereskedők okozta karokról	430
Okt. Pálffy Bars vármegye küldöttségét fogadta	431
Okt. 9. Troyer Vöröskőről Pálffyhoz, családi és gazdasági ügyekről	421
Okt. 14. A lévai katonák adóságaik s nyomorukról	431
Okt. 14. Tamaskó Pálffyhoz. Léva vára épületéről. Léváról	431
Okt. 15. Majthényi L. szabadságolásáról s neje haláláról ir Pálffynak	432
Okt. 21. Troyer Pálffyhoz a vöröskői szüretéről	432
Okt. 23. Eizig Pálffyhoz, török hírekről s katonákról	432
Okt. 21. Ernő Pálffyhoz ennek prágai utjáról s jeles katonai működéséről	432
Okt. 28. Nagy J. szabadulásáért esdekel Pálffynál	433
Okt. 29. Sorman Pálffy pártfogását kéri. Győrből	433
Nov. 1. Sybrik Erdélybe való utazásáról ir Pálffyhoz. Bakabá- nyáról	434
Nov. 2. Eydeg P. Pálffyhoz hadi ügyekről. Selmeczről	434
Nov. 6. Pográny Korponáról híreket közöl Pálffyval	435

Nov. 6. Majthényi L. Zólyomról Pálffyhoz hadi hirekről . . .	Lap. 435
Nov. 13. Pálffy nejéhez	435
Aug. 11. Ernő fhg. Pálffyhoz. Fizetési meghagyás . . .	415
Okt. 13. Vittencz. Egy orvos Pálffyhoz	415
Okt. 15. Mátyás fhg. a kir. kamarához a pozsonyi vár javítása érdekében	415
Okt. 17. Pálffynak gyermeke született	415
Okt. 20. A nógrádi rabok kérelme Pálffyhoz	416
Okt. 29. A m. kir. kamara Pálffytól tüzi fát kért . . .	416
Októberhó. Pálffy pénzügyei, s hadi ügy	416
Nov. 7. Pálffy M. Mátyás és Ernő főherczegekhez. Pálffy a kir. helytartót ajánlotta a győri püspökségre . . .	416
Pálffy s több pozsonymegyei földes úr a főherczeghez. . .	
Fugger Márk Pálffyhoz. Rokoni levél	418

1591.

Febr. 4. Mátyás fhg. Hölgyi Gáspár nagyszombati harmincza- doshoz. Pálffy megkapja a katonai fizetési hátralékot . .	418
Febr. hó. Pálffy birói szerepe	418
Márcz. 22. Mátyás fhg. Pálffyhoz a katonaság hiányos fizetése ügyében. Pálffy érdemeinek méltatása	419
Márcz. 26. Báró Lichtenstein János bizalmas levele Pálffyhoz	419
Márcz. 27. Hölgyi Gáspár Nagyszombatból Pálffyhoz gazdasági ügyben	420
Márcz. 27. Majthényi László Zólyom főispánja és Zólyomvár kapitánya Pálffyhoz a bakabányai ügy érdekében . .	420
Márcz. 28. Czobor Pálné Sasvárról Pálffyhoz. Czoborné meg- hívta Pálffyt férje temetésére	420
Márcz. 30. Pálffy többedmagával a királyhoz s Ernő főher- czeghez. Kérvény a hanyatló közügyek orvoslása végett	421
Ápril 1. Dévény. Bay Mihály neje temetésére hívta Pálffyt .	421
Ápril 2. Nagyszombat Geőreög János bizalmas levele Pálffyhoz	421
Ápril 7. Ernő fhg. a királyhoz a hanyatló közügyek érdekében	422
Máj. hó. Pálffy Miklóst megbízták, hogy a sókereskedőknek Hathalmy Pál ellen emelt panaszát vizsgálja meg . . .	422
Május 4. Pográny Benedek Pálffyhoz. A török portyázások megtorlása. Lebeszélés Pálffy lemondási szándékáról. Pálffy jogot nyer vajdákat kinevezni	422
Június 7. Ernő fhg. Pálffyhoz a honvédelem érdekében . .	423
Jún. 11. Ernő fhg. Pálffyhoz. Pálffy békebirói szerepe . .	424
Jún. 2. Ernő fhg. Pálffyhoz. Pálffy közvetítő szerepe . .	424

Jún. 22. Gregoróczy Vincze győri alkapitány kérte a győri kapitányi állomást, mely Lichtenstein Erasmus halálával megüresedett	424
Nov. 19. Ernő Pálffyhoz hadi ügyekről	436
Nov. 27. A hadi tanács Pálffynak a két Trombitás testvér elleni szigorú eljárásáról	436
Vidffy Majthényihoz hadi ügyekről. Véghlesből	436

1592.

Jan. 10. Sybrik Pálffyhoz. Sybrik elhagyja kapitányi állását	437
Azon inscriptionális levél formulája, mely Pálffy részére Borostyánkő zálogbirtokáról kiállítandó volt	437
Jan. 16. Buda. Szinán basa Pálffyhoz rabváltság ügyében	441
Jan. 16. Buda. Ahmath bég Pálffyhoz	441
Jan. 19-én született Pálffy Pál, Pálffy Miklósnak fia	442
Jan. 28. Praun Erasmus Pálffyhoz. Kérelem a katonaság érdekében	442
Febr. Bécs. Egy udv. kam. tanácsos Pálffynak pártfogását kéri	443
Febr. 24. Pálffy a pozsonyi várról	443
Pálffy M. a királyhoz. Borostyánkő uradalmát kéri	443
Márcz. 13. Rudolf kir. Pálffyhoz. Hadügy	444
Márcz. 13. Az udv. kamara Pálffyhoz Borostyánkő inscriptiója ügyében	445
Márcz. 14. Rudolf kir. Pálffyhoz. Véleménykérés a pécsi püspökség betöltésére nézve	445
Márcz. 17. A csász. kamara bizonyos ujvári végrehajtás ügyében	446
Márcz. 28. A m. kir. kamara tudósítása gr. Salm és Pálffy Miklósnak Borostyánkő vára adományára vonatkozó kéréséről	446
Márcz. 31. Pogrányi Benedek Pálffyhoz a törökök támadásairól	449
Rudolf király 1592. ápril 3-án Pálffy Miklósnak Vöröskő birtokára nézve szabad rendelkezési jogot ad. Prágában	450
Ápril 3. Utasítás a magy. udv. kancelláriához azon ingyen munkákról, melyeket Pálffynak részére szolgáltatni kell	450
Ápril 5. Bécs. Kuthassy János győri püspök Pálffyhoz. Bizalmas levél. Török hadihírek	450)
Ápril 6. Komáromy György deák Ujvárról Pálffyhoz. Gazdasági ügy	451

	Lap.
Ápril 7. Ujvár. Vághy Ferencz Pálffyhoz. A török kérelme .	451
Ápril 8. Névery Tamás Ujvárról Pálffyhoz. Hadi és gazdasági hírek	451
Ápril 7. Rudolf Ernő fhghez. Borostyánkő vára Pálffynak ada- tik át birtokul	452
Ápril 16. Ernő a m. kir. kamarához. Rendeli, hogy a kir. ka- mara Borostyánkő várát Salm Gyula gróftól váltsa ki, s Pálffynak adja át, továbbá a várat becsülje meg . . .	454
Május 5. Loránth Ferencz kamarai titkár Pálffyhoz. Gazda- sági hir	456
Május. Vittencz. Forgách Zsigmond Pálffyhoz fogoly jobbagyai érdekében	456
Jún. 12. Póstyén. Apponyi Gergely Pálffyhoz. Kérelem közben- járásért	456
Június 22. Buda. Mehemet Czanus Pálffyhoz a basa nehezte- léséről és egy török rabról	457
Jún. 23. Pápa. Huszár Péter Pálffyhoz egy magyar rab érde- kében	458
Júl. 1. Prága. Kutassy János győri püspök Pálffyhoz. Bizalmas levél személyes ügyben	358
Július 2. Szt. kereszt. Kolosváry László Pálffyhoz a katona- ság kihágásairól	459
Júl. 4. Pogrányi B. Pálffyhoz. A katonaság nyomora . . .	459
Július 11. A m. kir. kamara Ernő fhghez. Borostyánkő illetve Stomfa Pálffy javára eszközölt beirata- s tizedéről . .	459
Júl. 13. Rudolf király Prágából Mátyás főhrghez. Pálffynak borostyánkői inscriptiójáról	461
Júl. 14. Mátyás fhrg. a m. kir. kamarához Stomfa leltáráról .	463
Júl. 14. Mátyás fhrg. a kir. személynökhöz Pálffynak boros- tyánkői inscriptiójáról	463
Júl. 23. Ernő a m. kir. kamarához Borostyánkő Pálffy részére való átadásáról	464
Aug. 5. A m. kir. kamara Mátyás főherczeghez. Jelentés, hogy Borostyánkőt Pálffynak assignálta	465
Aug. 27. A m. kir. kamara Ernő fhghez. Borostyánkő jöve- delmei ügyében	466
Szept. 21. A m. kir. kamara Mátyás főherczeghez Borostyánkő uradalmának Pálffy javára való beiktatásáról . . .	467
Okt. 4. Ujvár. Pálffy Ernő fhgnek. A basa támadási szándéka	469
Okt. 3. Pálffy perlekedik gr. Salm Gyulával ez idei termés ügyében	469

	Lap.
Okt. 9. Ujvár. Pálffy M. a kir. kamarához. Sürgetés a katonai zsold kiszolgáltatására nézve	469
Okt. 13. Vittencz. Forgách Zsigmond Pálffyhoz a surányi vár javítása érdekében	470
Okt. 29. Prága. Rudolf kir. Mátyás fhghez a Pálffy által toborzott 400 huszárlóról	471
Nov. 7. Pálffy a katonaság fizetése érdekében	472
Nov. 17. Az ujvári katonaságról	272
Nov. 12. Mátyás fhg. Pálffyhoz, hogy a szokásos katonai jutalmak ügyében intézkedjék	472
Decz. 12. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy mint vizsgálóbíró	473
Decz. 24. Mátyás fhg. Pálffyhoz a zugolódó katonaság lecsendesítése érdekében	473
Abdu Ramhan esztergomi aga Pálffy szivességéért könyörög	473
Mátyás fhg. Pálffy intézkedésébe belenyugszik	474

1593.

Jan. 11. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy eltiltandó a katonaság portyázását	474
Jan. 23. Mátyás fhg. figyelmessé teszi Pálffyt a törökök készlődéseire	475
Jan. 24. Újvár. Pálffy M. Mátyás fhghez. A Konstantinápolyba küldött magyar követek esete	476
Január 26. Chutor J. Nagyszombatból a m. kamarához	476
Jan. 26. Pálffynak családi öröme	476
Jan. 30. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Katonaügy	477
Márc. 18. Gyulafehérvár. Báthory Zsigmond Pálffyhoz. Bizalmas levél	477
Ápril. 14. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy embereinek visszaélése	477
Május 12. Győr. Pálffy M. nejéhez. Pálffy Vöröskőre jövend	478
Május 21. Ujvár. Pálffy M. Forgách Imréhez. Hadügy	478
Junius 23. A m. kir. kancellaria Pálffyhoz Mátyás fhg. rendelete Borostyánkő-vár birtokának haszonélvezetére nézve	478
Júl. 6. A m. kir. kamara Tüzentaller Mártonhoz. Pálffy pénzkövelete	479
Aug. 4. Mátyás fhg. Rudolf királyhoz a katonaság fizetése s Pálffy érdemeinek méltatása czéljából	479
Aug. 12. Báthory Erzsébet Csejthéről Pálffy Miklósnéhoz	480
Szept. 6. Pálffy M. Ujvárról Mátyás fhgnek. Török hadikészlődés	481

	Lap.
Szept. 11. Pogrányi Benedek Pálffyhoz. Török hadihírek .	483
Szept. 23. Pálffy s több magyar püspök és főúr Rudolf királyhoz az ország rohamos hanyatlásának orvoslása érdekében	483
Szept. 17. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy békebirói szerepe .	484
Szept. 27. Pálffy M. Fejérvári Istvánhoz Ujvárról. Pálffy Pozsonyba való menetelének elmaradását okadatolja .	484
Okt. 2. Veseoly (?) Rákóczy Zsigmond Pálffyhoz. Rákóczy felajánlotta szolgálatát a királynak s czélszerűnek tartja a török ellen felkelést szervezni	485
Okt. 14. Mátyás fhg. Pálffyhoz, ennek követelei- és a hadügyről	486
Okt. 20. Komárom. Pálffy M. Mátyás fhgnek. Hadi szervezkedés	487
Okt. 21. Komárom. gr. Hardeg győri kapitány Pálffy Miklós hadi tervéről	488
Okt. 22. Pálffy M. Mátyás fhghez a komáromi táborból. Pálffy elküldte Rákóczy levelét a főherczegnek. Pálffy véleménye s hadi készülődése	488
Nov. 6. Bécs. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Örömnnyilatkozat Pálffy győzelme felett	489
Nov. 8. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Biztatás a további küzdelemre	490
Nov. 12. Mátyás fhg. Pálffyhoz Ujvárra. Hadi tanácsok .	491
Nov. 26. Pálffy M. a füleki sánczokból nejéhez a füleki csata kimeneteléről	491
Decz. 24. Czobor végrendelete. Pálffy mint gyámnok	492)

1594.

Január 7. Ujvárról. Pálffy Miklós Mátyás főherczeghez az erdélyi vajdáról s tractatióról	492
Jan. 23. Pálffy M. a kir. kamarához. Sürgetés a katonai zsold kiadatása végett	493
Január 24. Nagy Ferencz Pálffy Miklóshoz Drégelyből. A törökök hadi szándékairól s a keresztények védekezéséről	493
Jan. 40. Buda. Mehemeth basa Pálffyhoz a rabok ügyében .	484
Febr. 1. Pálffy M. Pozsony városához Győrből. Pálffy hadi fuvart sürgetett	495
Február 2. Hereknecht. Forgách Simon Pálffy Miklóshoz. Fiát ajánlja Pálffy figyelmébe; a törökök s tatárok készülődéséről ir	496

Febr. 7. Palánkról Bory Mihály Pálffy Miklóshoz egy csatá- rozásról	498
Febr. 18. Ujvár. Pálffy M. a budai basához. Szemrehányás a békekötés megszegése miatt	498
Febr. 20. Korponáról (Corpa). Majthény László és Pográny Benedek Pálffy Miklóshoz	501
Febr. 22. Majthényi László s Pográny B. Pálffy Miklóshoz Korponáról. Hadi segélyről	502
Febr. 23. Nádasdy Ferencz Pálffy Miklóshoz Sárvárról. Men- tegetőzik, hogy a felség s Pálffy kívánságához képest el nem jöhetett	502
Márczius 1. Korponáról. Pogrányi Benedek Pálffyhoz hadi hirekről	504
Márczius 3. Nagy-Kereskényről. Pálffy M. Mátyás főherczeg- hez drégelypalánki útjáról	504
Márcz. 5. Ex curia Küküllővár. Báthory István Pálffy Miklós- hoz a pápa közvetítése — Erdélynek török elleni szö- vetsége — s a Bebekféle jószágról	505
Márczius 15. Paxy György Pálffy Miklóshoz. Tatáról a török elleni védekezésről	506
Márczius 16. Illésházy István Bazinból Pálffynénak. Hadi hirek	507
Márcz. 18. Ujvárról. Thúry Márton Pálffy Miklóshoz a Szent Tamás hegyi kastélyról	507
Márcz. 20. Mátyás fhg. a kir. kamarához Nyitráról. Közügy Ápril 2. Mátyás fhg. Fejérvölgy István nyitrai püspök s kir. helytartóhoz. Mátyás fhg. Pálffynak komája	508
Ápril 12. Ujvárról Thúry Márton Pálffyhoz. A törökök mozdu- latairól	508
Ápril 14. A marosi biró Pálffy Miklóshoz Maros veszedelmé- ről s a törökök hadi műveleteiről	509
Ápril 16. Ujvárról. Pálffy Mátyás főherczeghez a töröknek hadi terveiről	510
Ápril 19. 28. Mátyás fhg. a királyhoz. Mátyás pártfogolta Pálffy	510
Ápril 29. Komárom. Mátyás fhg. Trautsonhoz Pálffy kérelme érdekében	511
Ápril 30. Somlyóról. Báthory István Pálffy Miklóshoz a király- nál való közbenjárás végett	511
Május 6. Medici Ferdinánd Pálffyhoz. Medici jóindulata	512
Május 6. Komáromy Gergely Pálffyhoz Ujvárról. A törökök hadi támadásai Esztergomnál	512

	Lap.
Június 17. Váradról. Soláthy György Pálffy Miklóshoz az erdélyi viszonyokról	513
Júniúé 21. Pálffy M. nejéhez az esztergomi táborból	513
Július 2. VIII. Kelemen pápa Pálffyhoz	514
Júl. 4. Florencz Medici Ferdinand Pálffyhoz. Ajánló levél	515
Július 10. Pálffy M. nejéhez	515
Július 12. Báthory Zsigmond Pálffyhoz közbenjárás ügyében. Gyulafehérvárról	515
Aug. 15. Egy hadi tudósítás a győri összeütközésről s Pálffy Miklósról	515
Szept. 3. Vöröskő. Troyer Joachim Pálffyhoz. Bizalmas levél és gazdasági jelentés	516
Szeptember 20. Nagy-Váradról. Soláthy György Pálffyhoz török hadi hirekről	517
Szept. 19. Gyulafehérvár. Báthory Zsigmond Pálffyhoz. Bizalmas levél. Hadi tudósítás	517
Szept. 25. Vöröskő. Roszwurger Mihály Pálffyhoz a serfőzés eredményéről	518
Október 1. Patakról. Báthory István Pálffyhoz közbenjárásért	519
Okt. 15. Rudolf kir. Pálffyhoz. Hadi utasítás	519
Okt. 17. Ujvár. Pálffy Miklós Zámoyiski János lengyel cancellárhoz. Pálffy a tatárok ellen segítségért könyörög	520
Okt. 28. Sosnicia. Zámoyiski János Pálffyhoz. Zámoyiski bővebb felvilágosítást kér a tatárokról	522
Okt. 28. III. Zsigmond lengyel király Pálffyhoz. Serzala János tudósítást adandó a tatár, török és a magyar sereg mozgulatairól	522
Október 29. Komáromból. Pálffy Miklós Mátyás főherceghez a törökök elvonulásáról s hadi tervekről	523
Nov. 12. Vöröskő. Pálffy M. Zamoyski Jánoshoz. A győri s komáromi vár vívása a törökök által	524
Nov. 17. Pozsony. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Mátyás megszaportotta Pálffy hadseregét	526
Nov. 17. Pozsony. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy komáromi parancsnoksága	526
Nov. 18. Pálffy s Felső-Magyarország püspökei és főurai a királyhoz. Joó János megbízatása a királynál	527
Nov. 25. Rudolf kir. Pálffyhoz. A király Pálffyt jóindulatáról biztosítja, s lebeszéli lemondási szándékáról	527
November 28. Váradról. Amade György Pálffyhoz csatahi-rekről	528

	Lap.
Nov. Mátyás fhg. hadi intézkedése	529
Nov. 30. Bécs Mátyás fhg. Pálffyhoz. Meghívás egy értekez- letre a királyhoz Prágába	529
Decz. 3. Rudolf kir. Pálffyhoz. Pálffy a pozsonyi országyü- lésre meghivatott	529
Deczember 5. Ó-Zólyomból. Vydfly Vyd Pálffy Miklóshoz hadi fizetés ügyében	530
Deczember 5. Ó-Zólyomból. Majthényi László Pálffyhoz zsold fizetése ügyében	530
Decz. 7. Rudolf kir. Pálffyhoz. Pálffy a törökök ellen csatába vonulandó	531
Decz. 7. Bécs. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy büntesse meg a komáromi szökevényeket	531
Decz. 8. Mehemet basa Pálffyhoz. Mehemet Czanus sarcza ügyében	532
Decz. 10. Prága. Rudolf kir. Pálffyhoz. Rudolf tudósítást kért az ellenség szándékáról	532
Decz. 12. Báthory Zsigmond Pálffyhoz Gyulafehérvárról. Bi- zalmas levél	533
Decz. 14. Bécs. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Mátyás hadi intézke- dései	533
Decz. 15. Mátyás fhg. Komáromot Pálffy főnhatósága alá ki- vánta rendelni	535
Decz. Troyer Pálffyhoz kis fia haláláról. Vöröskőről	535
Decz. 21. Szuhay István Pálffyhoz Nagyszombatból a prágai út s a jobbágyok érdekében	536
Decz. 21. Ujvár. Pálffy M. nejéhez különféléről	536
Decz. 22. Ujvár. Pálffy M. nejéhez különféléről	537
Decz. 24. Mátyás fhg. Fejérkövy Istvánhoz közügyben	537
Decz. 25. Bécs. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Mátyás sürgősen meg- hívta Pálffyt Prágába	537
Decz. 27. Nyitra. A nyitrai püspök Pálffyhoz. Sürgetés a prá- gai útra	538

1595.

Febr. 1. Porsius Pálffyhoz. A király elismerése	538
Febr. 1. Rudolf király Pálffy részére jutalomkép 18 ezer tal- lért rendel	539
Febr. 1. Pálffy eredmény nélkül kérte a bazini uradalmat. Rudolf kegyessége Pálffy iránt	540

	Lap.
Febr. 4. Mátyás fhg. a kir. kamarához Pálffy megjutalmazta- tása ügyében	541
Ápril 14. A hadakozásra vonatkozó javaslat	541
Ápril. Hadi rendelet	542
Ápril. Pálffy Miklósné barátságos viszonya Khuen urnóhoz	542
Március 20. a bányavárosok drabantjainak vajdái hadi fizetés ügyében Pálffy Miklóshoz	543
Május 26. Pozsony. Pálffy Miklós Rudolf királyhoz. Hadi hírek	544
Június 15. VIII. Kelemen pápa Pálffyhoz. A pápa elismerő levele és segélynyújtása	544
Június 16. Róma. Aldobrandini bibornok Pálffyhoz. Megtisz- telő levél	546
Jún. 2. Pálffy Csábrágh és Szitnya várak megerősítéséről	546
Jún. 21. Eekes. Mansfeld Károly hg. Pálffyhoz. Hadügyi bi- zalmas közlés	546
Június 25. Mansfeld Károly hg. Pálffyhoz Komáromból. Meg- hívás Komáromba	547
Jún. 27. Mansfeld hg. Pálffyhoz a táborból. Hadi hírek	547
Júl. 2. Esztergom ostromoltatása Mansfeld által	548
Júl. 24. Mansfeld hg. Pálffyhoz hadügyben	548
Július 25. Pálffynak kakati győzelméről	548
Júl. 26. Gross-Enzensdorf Mátyás fhg. Pálffyhoz. Dicséret és köszönet Pálffy győzelméhez	549
Aug. 3. Hoiemburg. Aldobrandini János Ferencz Pálffyhoz. Pálffy iránti tisztelete	549
Aug. 13. Prága. Popp János Pálffyhoz. Üdvkivárat	550
Aug. 24. Prága. Egy névtelen úr Pálffyhoz	550
Szept. 2. Goldschmidt Erasmus Pálffynéhoz a török hadi ügyekről	550
Okt. 4. Armpruszterné Pálffynéhoz egy misekönyvről. Bizal- mas viszonyuk	551
Okt. 10. Az esztergomi főkapitányságra nézve Pálffyval kö- tött szerződés	551
Okt. 11. Rudolf Prágából Mátyás fhghez. Pálffynak eszter- gomi főkapitányi hivataláról	556
Okt. 14. Mátyás főherczeg Rudolf királyhoz Pálffynak eszter- gomi főkapitányságáról	558
Okt. 14. Mátyás fhg. Hölgyi Gáspárhoz Pálffynak ujvári fő- kapitányságáról	560
Okt. 19. Mátyás fhg. Nagy-Lévárd birtokáról	562
Okt. 21. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffynak megjutalmaztatása	562

Okt. 26. Uram Pálffynéhoz. Élelmi szereket küld	Lap. 563
Nov. 5. Mátyás fhg. Pálffyhoz az esztergomi táborból. Pálffy mint jótálló	563
Nov. 6. Rudolf Pálffynak esztergomi főkapitánysága s a bá- nyavárosi fizetés ügyében Mátyás fhghez Prágából	564
Nov. 24. Pozsony. Mátyás fhg. Pálffyhoz a török megbüntetése céljából	566
Nov. 24. Mátyás az osztrák kamarához zólyomi zálogjoga ügyében	566
Nov. 24. Pozsony. Mátyás fhg. és Pálffy által kötött egyezség Pálffy zálogpénzéről s az ó-zólyomi és döbrényi uradal- makra nézve	567
November 27. Rudolf Mátyás fhghoz. Pálffynak Esztergom vá- rára adott kölcsönéről, s Ó-Zólyomról	570
Nov. 29. Mátyás fhg. a csász. kamarásoknak Pálffy kölcsön- adott pénze s az ó-zólyomi s döbrényi uradalomról	572
Decz. 2. Az udv. kamara Rudolf királyhoz. Esztergom várá- nak hadi felszereléséről s az Ó-Zólyom végett Pálffyval történt megállapodásról	574
Decz. 10. Vincze mantuai hg. Pálffyhoz két török mén meg- szerzése céljából	578
Decz. 15. Rudolf király az udvari kamarának, Ó-Zólyom ura- dalmának beirati ügye	578
Decz. 15. Pálffy fizetéséről 1593. január 1-től 1595. jún. 30-ig szóló számadás	579
Decz. 15. Rudolf az udv. kamarához Ó Zólyom és Döbring uradalmak s a Pálffytól kölcsön vett pénz ügyében	580
Decz. 15. Rudolf Mátyás fhghez. Ó-Zólyom és Döbring ura- dalmak visszavétele Pálffytól	581
Decz. 19. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Bécsből. Beleegyezés Koppá- nyi bég váltságdíjára nézve	583
Decz. 23. Emlékirat Rudolf királyhoz a Pálffynak elzálogosi- tott Ó-Zólyom és Döbring ügyében	584
Decz. 23. A cs. kamara Pálffyhoz. Ó-Zólyom és Döbrény elzá- logosításáról	589
Decz. 24. Mátyás fhg. Pálffyhoz ennek pénzkövetele ügyében	591
Decz. 26. Mátyás fhg. Pálffyhoz Ó-Zólyom zálogbaadásának sürgetése a királynál	591

1596.

Január (?). Hadügyi rendelet	592
Január 22. Esztergomból. Pálffy M. Mátyás főherceghez az óbudaiak megszabadításáról	592
Január 22. Esztergomból. Pálffy M. Mátyás főherceghez hó- dolság és rabok ügyében	593
Január 25. Esztergomból. Pálffy M. Mátyás főherceghez a korponai vallon lovasok bűnös kihágásairól	593
Január 26. Esztergomból. Pálffy Miklós Mátyás főherceghez egy támadásról s haditervről	594
Febr. 9. Esztergomból Rudolf királyhoz Pálffy M. hadügyben	595
Február 13. Esztergomból. Pálffy M. Mátyás főherceghez egy hadi összeütközésről	596
Márcz. Márcz. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy Ó-Zólyom várát beiratkép kapja	596
Márcz. hó. Pálffy birói szerepe	597
Márcz. 22. Rimaszombat. Báthory Zsigmond Pálffyhoz. Bizal- mas levél	597
Márcz. 22. Mátyás Pálffyt fontos ügyek közlése végett Bécsbe híván, azon óhaját fejezi ki, hogy őt mielőbb viszont- láthassa	597
Pálffy Miklós végrendelete 1596. márcz. 30. Pozsonyban	597
Márcz. 31. Mátyás fhg. a kir. kamarához Pálffy fizetése ügyé- ben	599
Ápril 5. Ujvárból. Pálffy M. Mátyás főherceghez a töröknek nagy hadi készülleteiről	599
Ápril 18. Pálffy számadása	599
Ápril 22. Esztergomból. Pálffy M. Rudolf királyhoz a török császárnak rendkívüli támadásáról	600
Ápril 28. Pálffy M. Mátyás főherceghez a török császárnak hadi útjáról. Ujvárról	601
Május 2. Esztergomból. Pálffy Mátyás főhercegtől a katona- ság részére fizetést kér	601
Május 9. Fehérvárról. Báthory Zsigmond Pálffytól a török ellen segélyt kér	602
Május 12. Ujvárból. Pálffy Miklós a hadi tanácshoz a török elleni védelemről. Némely hadi hír	602
Május 23. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Mátyás a prágai út eredmé- nyéről értesítette Pálffyt	603

	Lap.
Május 28. Esztergomból Pálffy Miklós kémek ügyében	604
Május 30. A kir. kamara a szempezi harminczadnak Pálffy pénzköveteléről	604
Jún. 6. Miksa fhg. utasítása Pálffyhoz a trabantok toborzására nézve	605
Jún. 7. A kir. kamara Pálffyhoz. Pálffynak mint hitelezőnek kedvezménye	605
Június 10. Pozsonyból. A m. kir. kamara a 7 bányavároshoz hadi segély ügyben	606
Június 15. Rudolf király Pálffyhoz a katonaság fizetéséről	606
Június 15. Ujvárból. Pálffy M. Miksa főherczeghez. Pálffy hadi intézkedései s gondoskodása	606
Június 20. Ujvárból. Pálffy Miksa főherczeghez a törökök hadi intézkedéséről	607
Jún. 28. Mátyás fhg. a kir. kamarához a szállósi officiolatus ügyében	607
Június 29. Esztergomból Pálffy M. Miksa főherczeghez a váczai támadásról s ennek eredményéről	608
Júl. 2. Pezzen Pálffyhoz ennek pénzkövetelei dolgában	609
Aug. 8. 9. A keresztény sereg váczai táborozásáról	609
Aug. 25. Gyulafehérvárról. Jósika István Pálffyhoz a török elleni háborúról	611
Szept. 2. A haditanács Pálffyhoz. A császári sereg veresége. Pálffy hadi teendői. A pozsonyi hid.	611
Szept. 1. A kir. kamara Pálffyhoz	612
Okt. 21. Pálffy Mátyás fhghez	612
Nov. 26. A kalocsai érsek meghívta Pálffyt Fejérkőy temetésére	612
Decz. A kir. kamara Pálffyhoz Salm grófnő birtokai ügyében	612
A k. kamara Pálffyhoz	613
A budai keresztény rabok megszabadulásuk ügyében Pálffyhoz	613
November 2. Esztergomból. Pálffy Miklós a csász. udvari tanácsához	613

1597.

Febr. 20. Pálffy Miklós — mint Csehország megválasztott honpolgára -- fogadást tett	614
Márcz. 20. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy pénzkövetele s Borostyánkő uradalmának becslése	614
Márcz. 20. Mátyás fhg. a kir. kamarához. Pálffynak követele az élelmi czikkekért	615

Márcz. 27. Pálffy Pozsonyváros előljáróságához Vöröskőről. Az előljáróság törvényellenessége	615
Ápril 4. Mátyás fhg. Pálffyhoz hadügyben	616
Ápril 5. Ujvárról. Pálffy Miklós Mátyás főherceghez a katonaság elhelyezéséről és éhségéről	616
Ápril 7. Nógrádról. Szögyény Máté Pálffy Miklóshoz a törökök pusztításairól	617
Ápril 8. Esztergomból. Pálffy M. Mátyás főherceghez egy hadi tervről	617
Ápril 11. Ujvárról. Pálffy M. Mátyás főherceghez egy nehéz hadi útjáról s a katonaság nyomoráról	617
Ápril 13. Ujvárról. Pálffy M. Mátyás főherceghez a földvári tatárok fölött aratott győzelméről	618
Ápril 11. Bécs. Gaizkoffler Zachariás Pálffyhoz. Had- és pénzügy	618
Ápril 15. Bécs. Gaizkoffler Pálffyhoz. A király elismerése	619
Ápril 21. Gaizkoffler Pálffyhoz. Pénz és hadügy	619
Ápril 23. Mátyás fhg. a kir. kamarához Pálffynak határvillongási pere	619
Ápril 28. Esztergomból. Jósza Antal Pálffyhoz sajkák ügyében	620
Május 1. Eörsy Péter Pálffyhoz, Esztergomból. Egy török várdáról	620
Május 1. Váczi. Dobóczy György Pálffyhoz a törököknek vörösvári építéséről	620
Május 2. Esztergomból. Eörsy Péter Pálffyhoz a vörösvári várdáról s egy török hajó elfoglalásáról	621
Május. Mátyás fhg. a kir. kamarához Pálffy pénzkövelete	621
Máj. 23. Ebersdorf. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Ajánló levél	621
Máj. 24. Pálffy M. Ujvárról Mátyás fhghez. Tata bevétele	622
Jún. 21. Az udv. kamara csökkentette az esztergomi érsek jövedelmét	625
Július 11. Ujvár. Pálffy a kir. kamarához. Jelentés a vármegyei hátrálék sürgetéséről	625
Július 17. Pálffy megbízást kapott Vincze Lőrinczet récsei, birtokából kizárni	626
Július 20. A kir. kamara Pálffyhoz a csallóközi katonák fizetése érdekében	627
Július 20. Ujvárból. Pálffy M. Rudolf királyhoz Prágába. A bajai támadás szerencsés kimeneteléről s a ráczok meghódolásáról	627
Aug. 27. Komárom. Starsith Pálffyhoz a komáromi hídról	628

	Lap.
Aug. 27. Komárom Sztarsith Farkas Pálffy Miklósnak . . .	628
Aug. 27. Esztergomból. Pálffy Mátyás főherczeghez a törökök hadi állásáról	629
Aug. 29. Esztergomi táborból. Pálffy Rudolf királyhoz, szeren- csés portyázásról s kémkedésről	629
Aug. 30. Esztergomból. Pálffy Rudolf királyhoz egy támadás szerencsés kimeneteléről	629
Szept. 12. Esztergomi táborból. Pálffy Rudolf királyhoz egy sikerült csatázásról	631
Szeptember 20. Esztergomi táborból. Pálffy M. Rudolf király- hoz a törököknek váczai támadásáról, egy szerencsés cse- tepatéről s a török tábor viszonyairól	632
Szeptember 21. Esztergomi táborból Pálffy Rudolf királyhoz a Győr felé élelmet szállító törökök megveretéséről	633
Szeptember 21. Esztergomi táborból Pálffy M. Miksa főher- czeghez a törökök hadi mozdulatairól	634
Szeptember 23. Váczi. Pálffy M. Miksa főherczeghez. Pálffy a török előnyomulását hátráltatja	634
Szeptember 24. Esztergomi táborból. Pálffy M. Miksa főher- czegnek a török Győr elleni szándékáról	635
Szept. 27. Prága. Rudolf király Pálffyhoz	635
Okt. 4. Ebersdorf. Mátyás Pálffyhoz egyházi ügyben	635
Okt. 6. Mátyás fhg. Pálffyhoz hadügyben	635
Okt. 7. Mátyás főherczeg a kir. kamarához Pálffy követele érdekében	636
Okt. 10. Ebersdorf. Mátyás Pálffyhoz országgyűlésről	636
Okt. 22. Esztergom. Miksa fhg. a királyhoz. Az erdélyi feje- delemmel kötendő egyezség feltételei	637
Október 22. Doboczky György Pálffyhoz Váczi török hadi hirekről	639
Nov. 2. Mátyás fhg. Pálffyhoz hadi felszerelésről	639
Nov. 12. Ebersdorf Mátyás fhg. Pálffyhoz hadügyben	640
Nov. 15. Mátyás fhg. Pálffyhoz. Pálffy véleményt adandó az erdélyi fejedelem ajánlatára nézve	640
Decz. 6. Miksa főherczeg Pálffyhoz hadügyben	642
Deczember 7. Palánkról. Nagy Egyed Pálffy Miklóshoz a ma- gyar katonák sikeres támadásáról	642
Decz. 20. Ujvárról. Pálffy Rudolf királyhoz. A keresztény ka- tonák szerencsés portyázása s Pálffynak hadi tervei	642
Deczember 31. Rudolf király Pálffyhoz. Pálffy türelemre intse zsoldot kérő katonáit	643

1598.

Január 9. Rudolf király Pálffyhoz országgyűlésről és Schwarzenbergről	644
Január 29. Mátyás főherczeg Pálffyhoz a katonaság fizetéséről	644
Február 4. Gaizkoffler Pálffyhoz hadi élelmezésről	644
Február 23. Pálffytól élelmi szerekét vásárolni kívánnak	645
Márczius 7. Mátyás főherczeg az esztergomi proviantból kenyeret rendel azoknak, kik Pálffynak az esztergomi palánk helyreállításánál segédkeznek	645
Márcz. 10. Rudolf Pálffy pénzügyeiről s Esztergom váráról	646
Márcz. 26. Pálffy Bohunicz község birtokáról	646
Márcz. 28. Pálffynak hadi álláspontja a győri útközetnél	646
Jelentés egy főherczegnéhez a győri győzelemről	647
Márcz. Pálffy jutalma a győri csataért	648
Ápril 3. Vöröskőről. Pálffy tudósítja Rákóczy Zsigmond Abauj főispánját Győrnek visszafoglalásáról	656
Ápril 4. Pálffyhoz küldött szerencsekívánatok, győri győzelme alkalmából	651
Ápril 9. Bekes Pálffyhoz hadi ügyben. Nagyszombatból	651
Ápril 11—14. Levelek Pálffyhoz. Pálffytól sajkákat kérnek. Giéni üdvözlí őt a győri győzelem alkalmából. Pálffy mint kir. képviselő	652
Ápril 20. Pozsonyból. Kecskés dicsőítő levele Pálffyhoz a győri győzelem alkalmából	652
Ápril 23. Pozsonyból Belec Pálffyhoz, török hadi hírekről	653
Ápril 26. Moritschin M. Pálffyhoz. Gazdasági jelentés	654
Május 2. Pálffy Rudolffhoz. Kéri a pozsonyi főispánságot s Pozsony vára kapitányi méltóságát főörökösseire is kiterjeszteni	654
Május 3. Pogrányi Benedek Pálffy Miklósnak prágai utazásáról	655
Május 23. Mátyás felhívja Pálffyt, hogy Békést tiltsa el katonák toborzásától. — Bécsből	650
Máj. 28. Prágából. Rudolf Pálffyhoz Schwarzenberg küldetéséről	656
Máj. 30. Mátyás a kir. kamarához Pálffy toborzásáról	656
Máj. 31. Pálffy adakozása	657
Jún. 5. Mátyás Pálffyhoz hadügyben	657
Jún. 10. Pálffy nem fogadott el egy határrendezési megbízást Nyitravármegye méltányolja Pálffy hadi működését	657

Június 17. A m. kamara Pálffyhoz a Kéméndy által bitorolt bohuniczi birtokról	658
Jún. 24. Prágából. Himmelreich Pálffyhez Illésházyne adományáról	658
Június 24. Heller Pálffynak szives közbenjárásáért köszönetet ír Komjáthiból	658
Junius 26. Mátyás Pálffyhoz az esztergomi érsek installatiója és jövedelmeiről	659
Jún. 30. A m. kir. kamara Pálffyhoz. Felvilágosítást ad Thekeneynek Pálffy ellen alaptalanul hiresztelt vádaskodásáról	659
Júl. 6. Szuhay Pálffyhoz a temesvári basa megveretéséről	660
Júl. 8. A m. kamara Pálffynak pénzt küld	660
Júl. 12. Mátyás Pálffyhoz az utak javításáról s hadi hirekről	661
Júl. 12. Althan A. Pálffy szivességéről	661
Júl. 22. Bécsből. Mátyás Pálffyhoz hadi fizetésről	661
Júl. 24. Mátyás Pálffyhoz pénzügyekben	662
Júl. 26. Esztergomból. Meysl Pálffyhoz a hadi zsold felosztásáról	662
Júl. 26. Miksa erdélyi útvjáról s Pálffynál teendő látogatásáról ír. Neustadtból	662
Aug. 23. Mátyás Pálffytól hadi kimutatást követel	663
Aug. 25. Mátyás Pálffyhoz a hadakozási viszonyok javításáról	663
Szept. 4. Mátyás Pálffyhoz a hadi foglyokkal való bánásmódról	663
Szept. 27. Mátyás Pálffyhoz hadügyben	664
Okt. 7. Volely barátságos viszonya Pálffyval. Krako	664
Okt. 21. Fugger Fülöp Pálffyhoz birtokügyben	664
Nov. 17. Mátyás Pálffyhoz fontos megbizásról	664
Nov. 17. Mátyás Pálffynak nagy horderejű feladatban megbizást ad a királyi kamarához	665
Nov. 25. Mátyás Pálffyhoz az esztergomi érsek által tartott katonákról. Petronellból Pozsonyba	665
Nov. 27. Mlodeczky Pálffyhoz pénzkölcsön céljából egy zsidó közvetítését ajánlja Csesztéről	666
Decz. 2. Mátyás Pálffyhoz a Pezzi-ezred elszállásolásáról	667
Decz. 4. Mátyás dikák elengedése céljából kikéri Pálffy véleményét	667
Decz. 23. Gaizkoffler Pálffyhoz pénzkölcsön ügyében. Bécsből	668
Decz. 24. Mátyás Pálffyhoz gabonaszállítás ügyében	668

1599.

Pálffy tanácsadása hadügyben	668
Jan. 6. Mátyás Pálffyhoz hadügyben. Bécsből	668
Jan. 7. A m. kamara Pálffyhoz birtokügyben	669
Jan. 7. Gaizkoffler Pálffyhoz pénzügyben	669
Január 30. Mátyás Pálffyhoz Bastáról	669
Jan. 31. Gaizkoffler Pálffyhoz gabonavételről s török hírekről	669
Febr. 3. Mátyás Pálffyhoz a tatai bég fogságáról	670
Febr. 11. Mátyás Pálffyhoz Murányvár megerősítése s törvényellenes toborzásáról	670
Febr. 13. Gaizkoffler Pálffyhoz Prágából. Katonák felfogadásáról	670
Febr. 21. Bécs. Gaizkoffler Pálffyhoz lóvétel ügyében	671
Márczius 3. Mockhen Esztergomból Pálffyhoz zsold szétesztéséről, katonai esküről s Visegrád hadászati viszonyairól	671
Márczius 6. A hadi tanács Pálffyhoz katonai ügyben	671
Márcz. 17. Mátyás hadi czélokra Pálffytól pénzt kér előlegül Pozsonyból	671
Márcz. 17. Gaizkoffler Pálffynak a katonák élelmezése körül szerzett érdemeiről	672
Márczius 24. Rudolf Pálffyhoz. Köszönet Pálffynak buzgólkodásáért a katonaság körül	672
Márczius 31. Mátyás megköszöni a Pálffy által szerzett 40 ezer frt kölcsönt	673
Ápril 10. Rudolf Prágából Pálffyhoz, a bazini és sz. györgyi uradalomról, melyet Pálffy megvenni akart	673
Ápril 19. Gaizkoffler Pálffyhoz a bazini uradalom eladása tárgyában	674
Ápril 19. Egy névtelen úr Prágából Pálffyhoz. Pálffy ügyeiről s az erdélyi viszonyokról	764
Ápril 20. Mátyás Pálffyhoz Kanizsának hadi felszereléséről	675
Április 23. Az ország karjai és rendjei Pálffy érdemeit méltatják s őt a királynál grófi rangra ajánlják	675
Május 3. Mátyás Pálffy véleményét kívánja a bányavárások hadi tartozásáról	677
Május 10. Mátyás Pálffytól felvilágosítást kér a hadi zsold értékesítéséről	677
Május 20. Mátyás Pálffyhoz hadi szolgálatról. Prágából	677

Június 2. Báthory Endre bibornok Pálffyhoz Kornis Boldizsár ügyében	678
Június 4. Mátyás tanácsot kér Pálffytól az esztergomi protestáns papok kiűzetésére nézve. Prágából	678
Jún. 7. Prága. Rudolf király hadügyi rendeletei Mátyás főherceghez	679
Június 16. Mátyás főherceg hadügyi emlékirata Rudolf királyhoz. Prágában	679
Jún. 18. Az udv. kamara Pálffyhoz egy török bég eltartásáról	679
Jún. 19. Mátyás Pálffyhoz az esztergomi protestáns papok eltávolításáról	680
Jún. 22. Pálffynak birtokügyi pere	680
Jún. 29. Rudolf Pálffyhoz a bányavárosi katonaság fizetéséről	680
Július 1. Mátyás Pálffyt tanácsba hívja. Bécs	681
Július 6. Rudolf Pálffyhoz az eretnek praedicansok eltávolításáról	681
Július 7. Mátyás Pálffyhoz tiltott gabona fuvarozása ügyében	681
Július 19. Pálffy Rudolf királyhoz. Hivatkozik az ország karsai s rendjei ajánlatára, s ezt kegyes figyelmébe ajánlja	682
Július 22. Az udv. kamara jelentése Rudolf királyhoz a Pálffy által kért örökös pozsonymegyei főispáni s kapitányi hivatalról	682
Július 23. Rudolf Pálffynak örökös főispáni s főkapitányi méltóságáról	684
Július 23. Rendelet a magyar cancellariához. Pálffynak Pozsony vármegye örökös főispánsága adományoztatik	685
Július 26. Az udv. kamara a magy. udv. kancelláriához. Pálffynak pozsonyi várkapitányi méltósága flaira s örököseire is kiterjesztetik	685
Aug. 1. Mátyás Pálffyhoz, hogy ez Illésházyt követelének sürgetéséről lebeszélje	686
Aug. 3. A haditanács Pálffyhoz hadiügyben, s az Ausztria részéről adandó hadi segélyről	686
Aug. 4. Rudolf Pálffyhoz, a Rákóczy Zsigmondtól nyerendő kölcsön közvetítéséről	677
Aug. 6. Rudolf király Mátyás főherceghez. Pálffy az esztergomi katonaság részére 20 ezer frt kölcsönt ajánl. Prágából	687
Aug. 15. Rudolf értékes tárgyakat kér Pálffytól a nyert zsákmányból	688

	Lap.
Aug. 19. Mátyás Pálffyhoz. Pálffy 20 ezer frtot ígért kölcsönül a hadi pénztárnak	689
Aug. 23. Gaiczkoﬂler Zachariás Mátyás főheczeghez a török elleni védelem hadi terveiről	689
Aug. 24. Mátyás Pálffyhoz, pénzügyekről, kozákokról s Esztergom váráról	691
Aug. 24. Mátyás Pálffyhoz katonák elszállásolásáról	691
Aug. 25. Szuhay Pálffyhoz. Pálffy érdemeit melegen méltatva, lebeszéli őt egy hadi tervéről	691
Aug. 26. A hadi tanács Pálffyhoz; Pálffy katonaságának gyarapításáról	692
Aug. 27. A hadi tanács Pálffyhoz. Esztergomba Bécsből fegyver szállittatik	692
Szept. 8. Mátyás Pálffyhoz, a katonaság számának gyarapításáról s a prágai járványról. Prágából	693
Szept. 14. Mátyás Pálffyhoz hadi fizetésekről	693
Szept. 19. Mátyás Pálffyhoz hadi pénz kiosztásáról	694
Szept. 22. Pálffy Schwarzenberget Palaeologus követtségéről tudósítja	694
Szept. 24. Mátyás a kir. kamarához Pálffy birtokperéről	695
Szept. 22. Pálffynak egy kérdéses inscriptiója	695
Szept. 26. Mátyás Pálffyhoz. Basta seregével Esztergomhoz rendeltetett. Lőkészlet. Illésházy kölcsöne	695
Szept. 27. Pálffy Esztergomból a török fővezérnek a szándékolt béketárgyalás ügyében	696
Szept. 30. Kuthassy érsek Mátyáshoz a kötendő békéről	696
Szept. 20. Vizkelethy Pálffyhoz a hadi segélypénz lassú kiszolgáltatásáról s Pálffy buzgó törekvéséről	697
Okt. 1. Pálffy Mátyás főherczeghez a törökökkel s Palaeologussal való tárgyalásokról. Esztergomból	698
Okt. 2. Mátyás Pálffyhoz. Pálffy Illésházy kölcsönéért kezességet vállal	700
Okt. 3. Mátyás Pálffyhoz. Helyesli Pálffy alkudozását. A török elleni óvintézkedések	701
Okt. 14. Mátyás a kir. kamarához a Pálffy által adott 20 ezer fr. kölcsönről	701
Okt. 23. Pálffy hadi segélyként pénzt kap	701
Okt. 24. Pozsonyból. Vizkelethy Pálffyhoz. Vizkelethy jószágában a tatárok pusztítottak	702

Nov. 2. Pálffy Mátyáshoz többrendű hadi műveletről. Esztergomból	702
Nov. 5. Murat Pálffyhoz a törökök hadi tervei s a béke ügyében	703
Nov. 8. Pálffy Mátyáshoz hadügyben. Esztergomból	703
Pálffy Mátyáshoz a török táborról. Esztergomból	704
Nov. 8. Mátyás Pálffyhoz Kanizsa védelméről	705
Nov. 10. A meráni herczeg barátságos levele Pálffyhoz	705
Nov. 16. Mátyás Pálffyt néhány hadi művelete miatt kérdőre vonja	705
Decz. 4. Eörsi és Orosi hadi fizetést kérnek Pálffytól	706
Decz. 8. Pálffy Murathoz a békekötésről. Ujvárból	707
Decz. 8. Pálffy a török fővezérhez a békéről s rabok váltáságáról	707
Decz. 8. Ibrahim basa Pálffyhoz a béke ügyében	708
Decz. 8. Pálffy Mehemet basa fővezérhez a béke ügyében	709
Decz. 15. Mátyás felvilágosítást kér Pálffytól hadügyi kérdésre nézve	710
Decz. 16. A m. kamara elnöke Pálffyhoz. A stomfai bizottság késedelme. Pálffy segíti Maros városát	710
Decz. 17. Rudolf Pálffyhoz Pilsenből megbizások ügyében	711
Szuhay István Pálffyhoz a stomfai jószág ügyében	711
Decz. 27. Nándor-Fejérvár. Mehemet kihaja Pálffy Miklóshoz	711
Decz. 27. Nándor-Fejérvár, Murat basa Pálffy Miklósnak	712
Decz. 26. Nándorfehérvár Ibrahim vezérbasa Pálffynak	713
Deczember 28. Mátyás Pálffyt sürgős tanácskozássra hívja Bécsbe	713
Ibrahim basa Pálffynak	713
Buda. Mehemet basa Pálffy Miklósnak	714
Zeöldény Pálffyhoz Nógrádból. Nógrád várának mostoha viszonyai s megtámadtatása	714
Hadügyi költség	714
A sellyei jezsuiták Pálffyról s a hajdúkról	714

1600.

Jan. 17. Gaisskoffler Pálffyhoz. Pálffy ajándéka, hadi költségei. Gaisskoffler szándékolt lemondása. Bécsből	715
Pálffy jövedelme az esztergomi érsekségből	716
Jan. 20. Ferdinand fhg. jó lovakat kér Pálffytól	716

	Lap.
Jan. 20. Pest előljárósága Pálffyhoz. Borbély ajánlása	716
Jan. 19. 23. Korpona városa Pálffyhoz elszállásolásról	717
Jan. 24. Mátyás megparancsolja Pálffynak, hogy a pozsonyi várat rendbe hozza	717
Jan. 26. Eörsy Pálffyhoz Esztergom és Gesztes várak mostoha viszonyairól	717
Jan. 30. Carillo jezsuita Pálffyhoz. Pálffy Sellyén 12 ifjú ne-neveltetésére alapítványt akart tenni	718
Jan. 30. Zekely Pálffyhoz. Pathót Pálffy pártfogásába ajánlja. Szatmárról	718
Jan. 30. Oroszi Pálffyhoz, a hajdúk hadi kalandjáról. Ujvár	719
Február 1. Mihály oláh vajda Pálffyhoz. Pálffy közbenjárását kéri hadi pénzsegély elnyerése végett. Gyulafehérvárról	719
Febr. 5. Mátyás Pálffyhoz a bányavidéki katonaság elszállásolása végett kérdést intéz	719
Febr. 5. Debreczen Pálffyhoz pártfogás czéljából	720
Febr. 10. Körmöndy Pálffyhoz, ennek fiairól	720
Febr. 12. Mátyás Pálffyhoz. A végvárak fogyatzokzásai. Pálffy hű szolgálatai és szándékolt lemondása	720
Febr. 19. Nagy Pálffyhoz Drégely vára mostoha állapotjáról s a törökök üzelmeiről. Drégelyből.	721
Febr. 21. Beleczy Pálffyhoz. A főherczeg Pozsonyba való eljövételéről több főúrról Pozsonyból	721
Febr. 22. Horváth Szécsényből Pálffyhoz Borbélyről és Csorba hadi szerencséjéről	722
Febr. 22. Mátyás Pálffyhoz hadi élelmezés ügyében	722
Febr. 23. Beleczy Pálffyhoz. A Pozsonyba érkezett főurakról, a király eljövételéről s Abdulat bégről	722
Febr. 24. Rudolf Pálffyhoz. A thuróczi jezsuitákat védelme s pártfogásába ajánlja	723
Február 24. Herberstein Pálffyhoz, szép lovak vásárlásáról. Gráczból	723
Febr. 24. Beleczy Pálffyhoz. A Pozsonyba érkezett főurakról, a király s főherczeg leendő eljövételéről. Pozsonyból	724
Febr. 26. Zsoldfizetés ügye	724
Febr. 28. Drasa Pálffyhoz gazdasági ügyekben Stómfáról	724
Febr. 28. Heölgyi Pálffyhoz Cziferről. Heölgyi emlegeti a közügyekért tett kiadásait	725
Febr. Pálffy jótékonyága	725

Febr. 29. márcz. 1. 3. Eörsy Pálffyhoz, kapitány választásáról s Gesztes állapotáról. Esztergomból	725
Márcz. 3. Drasa Pálffyhoz, gazdaságról s a fogoly bégről	726
Márcz. 4. Komáromy Pálffyhoz. Rabokról, hajdúkról s Torlak aliról. Ujvárról	726
Márcz. 4. Eörsy Pálffyhoz. A török hadi szándékai s tervéi. Esztergomból	727
Márcz. 5. Thury Ferencz s Beaurieu az ujvári vallonok garázdálkodásáról Pálffyhoz Ujvárról	727
Márcz. 8. Himmelreich Pálffyhoz, egy beiktatásról s Erdély ügyeiről. Pilsenből	728
Márcz. 8. Moritskin Pálffyhoz háztartási ügyben. Stomfáról	728
Márcz. 11. Beleczy Pálffyhoz; gazdasági tudósítás. Vöröskőről	728
Márcz. 19. Egy főúr Pálffyhoz. Pálffy részvétele Ferdinand fhg. lakodalmán; lovagjátékok	728
Márcz. 19. Mátyás Pálffyhoz a békealkudozás folytatásáról	729
Márcz. 21. Mátyás Pálffyhoz, a szécsényi kapitány hatalmaskodásáról	729
Márcz. 24. Mátyás Pálffytól jó futó lovakat kér	729
Márcz. 28. Mátyás Pálffyhoz. Törökök Fehérvárnál. Palothay levele	730
Jan. A kir. kamara Pálffyhoz dikák végett	730
Ápril 3. Mátyás Pálffyhoz. Pálffy akadályozza meg az ellenségnek eladott gabona kivitelét	730
Ápril 6. Mátyás Bécsbe hívja Pálffyt	731
Ápril. A kir. kamara Pálffyhoz birtokper tárgyában	731
Ápril 18. Pálffy Pozsony városához birtokperes ügyben. Pálffy betegsége s halála	731
Ápril 30. Rudolf Mátyás fhghez Pálffy haláláról. Pilsenből	732
Május 23. Pálffy Miklósnak temetése	733
Június. Pográny néhai Pálffy katonáiról	736
Jún. 12. A m. kamara Pálffy hadi kölcsönéről s a vallonokról Mátyáshoz	737
Szept. A kir. kamara özvegy Pálffy Miklósnéhoz Stomfa uradalma ügyében	737
Okt. 10. Rudolf király Prágából özv. báró Pálffynénak ,	738
Okt. 11. Meysl Jakab özv. Pálffynéhoz pénzügyekben s néhai Pálffy kegyességéről	738
Decz. 11. A kir. kamara Mátyáshoz néhai Pálffy Miklós követeléseiről	730

	Lap.
Decz. Rudolf méltánylandó Pálffy Miklós érdemeit, fiát Istvánt pozsonyvármegyei főispánnak nevezi ki	739

1601.

Jan. 2. Illésházy István özv. Pálffy Miklósnéhez Bin birtokáról s néhai Pálffy Miklósról	739
---	-----

1606.

Okt. 23. Az esztergomi káptalan özvegy Pálffy Miklósnéhez Pálffy jószivűségéről	740
Pálffy Fugger Mária végrendelete 1636. márcz. 26.	740

SZEMÉLY- ÉS HELY- NÉVMUTATÓ.

A.

Abdu Rahman 473.
 Abdulat 722.
 Acsa 380.
 Adrinápoly 690. 627.
 Adu 396.
 Ahmath 441.
 Alapy 206. 207.
 Albert Máté 726.
 Albrecht József 1.
 Aldobrandini 56. 545. 546. 540.
 550.
 Alegretti 139.
 Alfeöldy György 279.
 Alfonz 512.
 Ali basa 24. 68. 181. 230. 255.
 259. 264. 265. 371.
 Ali-bég 285. 290. 423.
 Almás 63. 622.
 Alsó-csüt 380.
 Alsó-Diós 40. 249. 397.
 Alsó-Korompa 208.
 Althan 577.
 Althan Adolf. 661.
 Amade 275.
 Amat 623.
 Amade Mihály 185. 197. 198.
 Amade György 528. 533.
 Amhut 352. 353.
 Amhas 700.
 Anatolia 669.
 Andrassi Péter 245.

Andrassy Péterné 481.
 Andre 388.
 Andris Ferencz 21. 173. 174.
 202. 203.
 Apponyi Gergely 456.
 Apponyi Pál 456.
 Aranyády 384.
 Aranyas 341.
 Aranyassy János 144.
 Aranyassy Pál 481.
 Arany György 163.
 Apch 123. 233. 550.
 Arco Katalin 177.
 Armpruster 710.
 Armpruster Anna 551.
 Arnolt János 642.
 Anersperg Farkas
 Augsburg 9. 10. 37. 60. 96. 99.
 103. 182. 233. 234. 327. 373.
 376.
 Auria János 53. 515.
 Ausztria 214. 248. 668. 686.
 Ázsia 269.

B

Baár 229.
 Babolcha 388.
 Baja 29. 627.
 Bajorország 96.
 Bakabanya 42. 44. 255. 256.
 267. 379. 385. 410. 420. 429.
 432. 434. 435. 551.
 Bakacs Balázs 1.

- Bakacs Farkus 190.
 Bakocz Tamás 1.
 Bakva 2.
 Bakyth Anna 177.
 Bakyth István 177.
 Bakyth Margit 2.
 Bakyth Péter 2.
 Bakyth Mihály 315.
 Balassa Bálint 350. 354. 377.
 422.
 Balassa Endre 296.
 Balassa István 214. 314. 415.
 417.
 Balassa Menyhért 48. 484.
 Balassagyarmat 424. 603.
 Balaton 280. 291.
 Balogh Antal 185. 336.
 Balogh Gergely 464.
 Balogh György 47. 442. 476.
 Balogh Mihály 163. 174.
 Balogh Lőrincz 374.
 Balthy Márton 642.
 Bánffy Gáspár 330.
 Bánffy János 28. 297. 330. 396.
 Banka 711.
 Bányavárosok 573.
 Bánovszky György 125.
 Baranyai Bálint 312. 409.
 Baranyay István 612. 667.
 Barát 221.
 Baranyai Pál 612.
 Barbarics 30. 568.
 Barbarics György 282. 312.
 Barbarigi 25. 260.
 Barchay Endre 660.
 Bargavia 524.
 Bartal János 372.
 Barsvármegye 431.
 Bassay Antal 298.
 Baskay János 635.
 Basta György 669. 690. 695.
 Báthory Endre 678.
 Batenstein 348.
 Báthory Erzsébet 480. 481.
 Báthory István 49. 417. 427.
 428. 476. 486. 488. 505. 506.
 511. 519. 733.
 Báthory Miklós 11.
 Báthory Zsigmond 47. 56. 60.
 63. 477. 515. 517. 597. 602.
 Batthyány 33. 43. 49. 280. 291.
 345. 347. 690.
 Batthyány Ferencz 375.
 Batthyány János 16.
 Batthyány József gr. 334.
 Batthyány Perpetua 3.
 Bay Mihály 200. 226. 294. 415.
 421. 733.
 Baychy Mihály 39. 390.
 Bazin 6. 128. 273. 305. 328. 417.
 540. 541. 576. 667. 674. 684.
 Becskerek 517.
 Bécs 13. 15. 16. 22. 27. 28. 40.
 48. 60. 64. 69. 121. 122. 128.
 139. 168. 364. 397. 598. 607.
 692. 713. 720. 728.
 Behith 499.
 Belgium 5.
 Belgrád 148. 541. 600. 601. 629.
 Beliczey Mátyás 606. 653.
 Bencsics 2.
 Berbasia 23.
 Berderstetter 67.
 Berdis 599.
 Bereg 81. 687.
 Beregszeg 83.
 Beren 164.
 Berencs 654.
 Berka 269. 490.
 Bernardo Magno 122.
 Bernstein Károly 24.
 Bersen 494.
 Berzencze 388.
 Besztercebánya 373. 589.

Besli 374.
 Bethlen Gábor 649.
 Bethlenfalva 2.
 Beyassy János 402.
 Bicske 308. 389.
 Bihali 599.
 Bin 739.
 Bitther Ferencz 336.
 Blumenan 477.
 Bors Menyhért 319.
 Bodó-Baár 136.
 Bodok 285.
 Body Simon 151.
 Bogacsóczy Márta 4.
 Bógár Pál 362.
 Bogdány László 136. 203.
 Bogner 336.
 Bohunicz 646.
 Bolgárország 486.
 Bolondvár 76. 712.
 Bonhomo 74. 699.
 Bonnet 259.
 Borbély György 716.
 Borbély János 292. 491.
 Borbély István 292.
 Borbély Vincze 722.
 Bornemisza 393. 506.
 Bornemisza Jakab 359.
 Bornemisza János 140. 204.
 Bornemisza László 122. 130. 131.
 Borovszky Kristóf 15. 89. 114.
 115. 129.
 Borostyánkő 47. 71. 86. 107. 437.
 440. 443. 445. 446. 452. 454.
 463. 464. 456. 478. 614.
 Bory Mihály 41. 204. 208. 216.
 232. 494. 498. 603.
 Bottka Ferencz 378.
 Bozók 52.
 Bracciano 512.
 Brandeis 193.
 Brassay Mihály 195. 196.

Brassó 437.
 Brunner Siegfried 228.
 Buda 23. 48. 50. 58. 61. 72. 132.
 137. 248. 264. 301. 306. 348.
 356. 482. 488. 489. 509. 594.
 595. 596. 600. 607. 610. 613.
 618. 623. 629. 630. 632. 670.
 703. 709. 713.
 Budaörs 387.
 Buják. 51. 542. 544. 616. 711.

Cz.

Czabaj 330.
 Czaiffer 602.
 Candia Miklós 150. 156. 164. 224.
 Czanus 532.
 Capari 700.
 Carillo 528. 639. 718.
 Czaszer 7.
 Czeöreögh János 340. 341.
 Czigederlen 406.
 Czikala
 Czobor 51.
 Czobor Anna 492.
 Czobor István 492.
 Czobor Mihály 420.
 Czobor Pál 214. 417. 421.
 Coin 709.
 Colloredo Lelio 15. 186. 269.
 Coltoni Bertalan 653.
 Contarini 25. 260.
 Cornari 260.
 Couasne Emmanuel 705.

Cs.

Csábrágh 2. 4. 43. 57. 402. 424.
 546. 576. 686.
 Csafar 235.
 Csakay Gergely 632.
 Csakberény 386.
 Csakvár 33. 348.
 Csallóköz 55. 87. 291. 535. 542.
 627. 659. 675.

Csanád 517. 660.
 Chapy 427.
 Császárút 201.
 Caszvar 275.
 Cseglay Ferencz 271.
 Csehország 268. 490. 559. 560.
 614.
 Chechayga 703.
 Csejthe 480. 721.
 Csejthey 20. 26. 196. 197. 200.
 201. 276. 278.
 Cselei 178.
 Cselesztő 2.
 Chemetey István 313. 321. 322.
 323 324. 325.
 Csere Imre 26. 275.
 Cserneky György 95.
 Csery Imre 243. 244.
 Chery Ferencz 631. 635. 642.
 Csesznek 147.
 Cseszte 234. 249. 598.
 Csiafer 203.
 Csillag Bálint 393.
 Csorba Gáspár 722.
 Csorbaia 650.
 Csóry János 633.
 Csuthy Gáspár 4. 74. 696.
 Csutor János 226. 227. 244. 286.
 369. 370. 397. 476.
 Chuzy Pál 407.

D.

Dalmad 83.
 Damas 509.
 Danberg 110.
 Dandoli 25. 260.
 Danzka 420.
 Deaki 642.
 Deák János 430.
 Deák Péter 248. 430.
 Debreczen 720.
 Deli ali 707.

Deli basa 630.
 Deli Memi 624.
 Delimurat 197.
 Dercsika 2.
 Dersffycsalád 5. 16.
 Dersffy Ferencz 49. 241.
 Dersffy István 17. 136.
 Dersffy Katalin 177.
 Dersffy Miklós 3.
 Dersffy Zsófia 3.
 Dersy Gáspár 96.
 Dévény 417. 428. 468.
 Dietrich Márton 467.
 Dietl 40. 158. 226. 251.
 Dietrichstein Ádám 167.
 Dietrichstein Anna 273. 274.
 Dietrichstein 91. 92. 105. 127.
 128. 153. 241.
 Dietrichsteinné 167. 289.
 Dietrichstein Miksa 167. 177. 417.
 Diós 284.
 Divény 51. 305. 616.
 Dobó 34. 132. 256. 258. 263.
 339. 341. 346. 347. 351. 356.
 427.
 Dobó Ferencz 25. 32. 37. 266.
 344. 346. 370. 371. 395.
 Dobóczy György 620. 621. 639.
 Dobossy Ferencz 382.
 Dobrincz 578.
 Dóczy Imre 412.
 Dombay Benedek 413.
 Dombó 76.
 Donauvörth 9. 10.
 Donhausen 423.
 Donner 269.
 Döbring 566. 572. 580. 581. 583.
 584.
 Dragulya 204. 336.
 Draskovyth 16. 89. 90. 290. 377.
 393.
 Draskovyth György 293.

Draskovityh Mátyás 27. 287.
 Drégely 51. 198. 424. 530. 727.
 Drégelypalánk 389. 498. 504.
 Drinápoly 274.
 Drusa György 651. 724. 728.
 Dubovszky György 653.
 Dubóczy 66.
 Duka 336. 354.
 Duna 65. 68. 76. 149. 212. 261.
 291. 518. 525. 529. 610. 618.
 705.
 Dunasziget 66.
 Dura János 298.
 Durnis 719.
 Dzsaffer 61.

E.

Ebeczky Mátyás 409.
 Ebceskey András 341.
 Ebceskey Tamás 341.
 Eberstein Felieitas 103.
 Eberstein Szibilla 10.
 Eberstorff 20. 188. 193.
 Eck Kristóf 413.
 Ecsed 240.
 Egegh 449.
 Eger 709. 719.
 Egerer 165.
 Eglauser 198.
 Egyptom 600.
 Ehinger család 102. 103.
 Eitzing 470.
 Ekebeni 275.
 Ekecs 176.
 Endrőd 348.
 Eörsy Péter 512. 620. 621. 631.
 Eperjes 537. 538.
 Erd 629.
 Erdély 44. 437. 488. 500. 513.
 528. 531. 544. 599. 637. 706.
 729. 728. 732.
 Erdélyi Márton 27. 372. 384.

Erdély 43.
 Erdődy Klára 1.
 Erdődy Péter 2.
 Erdődy Simon 1.
 Erdődy Tamás 56.
 Erlberk 22. 187. 188. 192. 210.
 Ernest 725.
 Ernnleutner 409. 449.
 Ernő főherceg 7. 12. 14. 17. 19.
 21. 23. 24. 26. 27. 29. 31. 33.
 34. 38. 39. 41. 42. 43. 44. 46.
 87. 102. 105. 106. 108. 110.
 114. 124. 127. 133. 152. 154.
 155. 166. 183. 184. 223. 234.
 288. 293.

Esze 375.

Eszék 632.

Esztergom 17. 23. 29. 37. 40. 48.
 50. 51. 52. 53. 57. 58. 60. 64.
 65. 70. 72. 73. 74. 75. 76. 130.
 133. 142. 145. 147. 148. 149.
 154. 161. 162. 198. 216. 223.
 225. 267. 270. 275. 280. 306.
 406. 491. 509. 511. 553. 557.
 564. 570. 574. 575. 584. 601.
 607. 613. 616. 635. 655. 678.
 679. 680. 687. 688. 689. 690.
 692. 693. 697. 700. 704. 717.
 720. 726.

Estebaly 194. 225.

Est rházi Ferencz 51. 92. 492.
 626.

Étyek 380.

Eydeg 434.

F.

Faber 137. 140.
 Fanchy 296. 483.
 Farkass Ferencz 658.
 Farkasfalva 422.
 Farkashid 426.
 Farkas Lőrincz 295.

Farkas Pál 404. 405.
 Farkas Tamás 248.
 Fehérhegy 422.
 Fehérkövy 56. 422. 489. 508. 537.
 598. 612.
 Fehérvár 22. 50. 51. 180. 273.
 280. 348. 489. 490. 600. 617.
 629. 634. 703. 712. 730.
 Félaranyos 32. 330.
 Felbert 133.
 Felső-Aranyos 311.
 Felső-Rév 294.
 Feornede 259.
 Feőjeős Mátyás 155.
 Ferdinand főherczeg 69. 76. 642.
 716. 723. 724. 728. 729.
 Ferencz Matyás 101.
 Ferenczy 40.
 Ferhat 34. 35. 41. 42. 356. 358.
 360. 363. 370. 378. 398. 405.
 Ferrando 126. 130. 258. 292.
 341. 377.
 Filippopol 627.
 Flaxeder 473.
 Fogas Barnabás 710.
 Folthy Gábor 203. 204. 208.
 Forgách Endre 409.
 Forgách Ferencz 54. 481. 527.
 Forgách György 509.
 Forgách Imre 47. 466. 478.
 Forgách István 366. 340. 341.
 388. 392.
 Forgách Mihály 496.
 Forgách Simon 23. 25. 28. 56.
 110. 252. 260. 266. 296. 299.
 427. 497. 527. 537. 706.
 Forgách Zsigmond 46. 48. 54.
 56. 69. 410. 470. 481. 484.
 652. 729.
 Foscharini 25. 26. 361.
 Födemes 17. 216. 262.
 Földváy István 15. 127.

Franconi 451.
 Franciaország 5.
 Frankfurt 83.
 Fratho 451.
 Freyberg Károly 103.
 Freysing Erzsébet 370.
 Fugger család 8. 253. 254. 284.
 315. 218.
 Fugger Antal 97. 399. 735.
 Fugger György 10. 90. 93. 95.
 186.
 Fugger Jakab 6.
 Fugger János 6.
 Fugger Kristóf 93.
 Fugger Márk 6. 8. 9. 23. 89. 93.
 94. 96. 97. 100. 104. 109. 233.
 317. 326. 327. 376. 450.
 Fugger Mária 9. 13. 90. 95. 97.
 98. 102. 481. 736. 740. 741.
 Fugger Oktavián 98.
 Fugger Szibilla 92. 95. 182.
 Fugger Ulrik 93. 94. 100. 109.
 Fugger Viktor 8. 93. 92.
 Fugger Zsigmond 251.
 Fülel 50. 428. 434. 482. 486.
 491. 502. 544. 700. 722.

G.

Gabelmann 1.
 Gadochy Bálint 269.
 Gadóczy 153.
 Gadóczy Gergely 239.
 Gadóczy Péter 218. 329. 336.
 Gadori 187. 188.
 Gajar 386. 349. 478.
 Gaizkoffler 71. 618. 619. 644.
 645. 657. 661. 671. 673. 689.
 715.
 Galántha 7. 83.
 Galgócz 138. 149. 150. 282. 652.
 Gallen Bernát 657.
 Gány 7.

Garc ei 123.
 Gattermaier Egyed 201. 418.
 Gazigirai 73.
 Gedey Péter 382.
 Genszdorf 322—324.
 Gergely XIII. pápa 13. 115.
 Gerszperg 690.
 Gesztes 33. 70. 347. 348. 717.
 Gezthy Ferencz 529.
 Ghymes 149. 367.
 Giéni 652.
 Gimaly 251.
 Glyd 707.
 Gocznód 4.
 Gogeron 555.
 Goldschmidt 550.
 Görög János 20. 23. 25. 28.
 168. 179. 189. 192. 230. 232.
 256. 263. 266. 304. 306. 310.
 321. 344. 383. 413.
 Görögország 486.
 Grác 76.
 Grácia 646.
 Grafenauer 128.
 Graillenbach Zachariás 672.
 Gregoróczy Vincze 17. 37. 147.
 188. 230. 243. 245. 259. 348.
 424.
 Greyzenstein 633.
 Gróf Tóbiás 631.
 Grötscher Tobiás 185.
 Guetner István 336. 338.
 Gúta 204. 524.
 Gurab 11.
 Gúth 144.
 Guttamelata 653.
 Gyarmat 341. 345.
 Gyebesz 650.
 Gyöngyös 642. 643.
 Győr 4. 17. 23. 28. 33. 43. 51.
 53. 55. 63. 64. 67. 60. 70. 76.
 166. 231. 238. 252. 259. 264.

291. 299. 307. 309. 319. 338.
 348. 489. 516. 524. 529. 552.
 599. 607. 617. 623. 630. 634.
 646. 652. 675. 713. 722.
 Győry Miklós 244. 486. 487.
 453.
 Gyula 475. 517.
 Gyulaffy László 515.

H.

Hachy 362. 388. 392.
 Hagymáskér 87.
 Hagymot 425.
 Hajnácskő 51. 711.
 Halber 57.
 Halil 404. 405.
 Halkova 435.
 Halmes 40. 125. 396. 399.
 Hamzabég 406.
 Hannibal 69.
 Hardeck 210. 271. 291. 292.
 428. 489.
 Hardeck Ferdinann 32. 39. 53.
 110. 344. 345. 346. 488. 633.
 Hardeck Zsigmond 209. 232. 233.
 Harrach 11. 106. 175. 244. 243—
 245. 263. 340.
 Harrach Károly 34.
 Harrach Lénárd 25. 236. 239.
 248. 356.
 Harrer Venczel 247. 255. 256.
 582.
 Hány Ábrahám 212.
 Hasszán 22. 35. 37. 50. 58. 70.
 358. 359. 376. 499.
 Hathalmy 46. 376. 379. 402. 422.
 470. 471. 492.
 Hathy 340.
 Hattleck Egyed 353.
 Hatvan 61. 541. 617. 709.
 Haufauszt 185.
 Heffleiner Ferencz 479. 604. 621

Helfenstein gr. 237.
 Heidelberg 94.
 Hell 737.
 Heller János 658. 659.
 Helter 199.
 Heölgyi Gáspár 294. 309. 392.
 409. 459. 470. 654.
 Herberstein 723. 725.
 Heves 96.
 Hidvégh 291. 494.
 Hiersch János 117.
 Himmelreich 38. 69. 339i 658.
 Hlinik 3.
 Hoels János 656.
 Hoffmann János 19. 127. 171.
 Holics 315. 422.
 Hollókő 51.
 Hollósy 387.
 Homonnay Györgyné 476.
 Homonnay István 427.
 Hont 83.
 Hontvármegye 382.
 Horváth György 48. 143. 181.
 422.
 Horváth János 433. 498. 530.
 722.
 Horváth László 536.
 Horváth Pál 259.
 Horváth Péter 543.
 Hosszúfalu 125. 284. 330.
 Hosszútóthy 16. 117. 138. 152.
 174. 379. 409.
 Hoyos Lajos 571.
 Hundal János 372.
 Hundet 316.
 Huszaik 375.
 Huszain 181. 388.
 Huszár János 631.
 Huszár Mátyás 28, 308. 412.
 Huszár Péter 17. 29. 137. 302.
 412. 458.
 Huszt 522.

Husztópecs 648.
 Hussuff 452.
 Hydris 436.
 Hyth 707.

I.

Jancsár 632.
 János Miklós 141.
 Ibrahim 41. 73. 75. 405. 695.
 700. 705. 708. 713. 729.
 Jell János 717.
 Jenő 475. 611.
 Jezerniczky János 32. 155. 178.
 331. 333.
 Illay Endre 671.
 Illésházy Ferencz 160.
 Illésházy György 160. 168. 229.
 384.
 Illésházy István 4. 43. 44. 47.
 51. 54. 57. 62. 63. 72. 74.
 136. 140. 176. 177. 192. 242.
 243. 273. 294. 330. 415. 417.
 418. 421. 424. 442. 446. 476.
 489. 492. 523. 527. 546. 576.
 598. 619. 673. 677. 686. 700.
 734. 738.
 Illésházy Istvánné 11. 274. 285.
 Illésházy Katalin 735.
 Ilsing 183.
 Ilsung 222.
 Imrehet 395.
 Insbruck 100.
 Jókeő 325. 417.
 Joó János 27. 54. 61. 294. 297.
 312. 421. 476. 527. 598. 661. 664.
 Jörger Sebestyén 20. 152. 193.
 Jósika István 611.
 Józsa Antal 125. 126. 620.
 Ipoly 61. 721.
 Istvánffy István 141.
 Istvánffy Miklós 42. 49. 65. 82.
 145. 297. 421. 732.

Iszkander 191.
Jurisich Lajos 224.
Jurkovits Ferencz 304. 306.
Izák 22.
Izdenczy 336. 631.

K.

Kakat 44. 59. 74. 267. 357. 549.
555.
Kalauz Tamás 671.
Kalló 528.
Kallóc 87.
Kanin 6. 123. 182. 442. 720.
Kanizsa 291. 292. 325. 332. 333.
338. 675. 727.
Kápolna 2. 125. 241.
Kapusci 712.
Kara Bertam 194—196.
Karaferi Mehemet 265. 281.
Karczay 279.
Karinthia 207.
Károlyváros 291.
Károly főherczeg 34.
Kaszó 457.
Kassa 51. 62. 522. 528. 611.
702.
Kaufmann Kristóf 186.
Kaurian 735.
Kavchen 114.
Kazap 132. 171. 172. 190. 191.
261. 234. 362.
Kazul 190. 191.
Kecskemét 43.
Kecskés 69. 612.
Kekets 420.
Kékkő 51. 341. 428. 711.
Kelemen VIII. p. 53. 56. 514.
544. 545.
Kelenföld 28.
Kemény 658.
Kemény Lőrincz 646.
Kemény Pál 194.

Kerekes Péter 3.
Kerekes Sebestyén 3.
Kermey 374.
Komjáthy 267. 384. 393.
Komjáthy Sebestyén 209.
Kondé János 168.
Konstantinápoly 167. 279. 360.
476. 599. 600. 601. 698. 709.
712.
Konth Miklós 1.
Koppány bég 59. 76. 130. 227.
230. 236. 248. 263. 279. 285.
289. 295. 342. 359. 362. 583.
Kopstein 490.
Kornis Boldizsár 678.
Kornis Gáspár 528.
Korompa 17. 142.
Korosszeg 7. 83.
Korpona 32. 33. 37. 44. 52. 267.
344. 345. 446. 373. 386. 433.
434. 534. 593. 594. 717.
Kos János 241.
Kovách László 144.
Kovarz Máté 271.
Kozinetzky Henrik 526. 548.
Königsberg 516.
Königseck 237. 260.
Königseck György 24.
Köpcsény 28. 241. 295.
Körmendy István 481. 720.
Kőrös 2.
Kőrösy 135.
Kőrösy Katalin 4.
Körtvélyes 7.
Kövesd 225.
Krapinai Endre 205.
Krasznahorka 245.
Krusyth 179.
Krusyth János 4. 6. 7. 20.
Krusyth Jánosné 84. 167.
Krusyth Ilona 167.
Kubinyi László 409. 449. 567.

Kunné 289.
 Kurt 217.
 Kuthassy 16. 17. 46. 56. 64. 71.
 138. 142. 187. 215. 216. 450.
 451. 458. 625. 696. 729. 734.
 Kuthassy Simon 133.
 Küküllővár 505.
 Külső-Szolnok 96.
 Künsperg 224. 234. 235.
 Kymles 512.
 Kys Demeter.
 Keresztúr 503.
 Kér 667.
 Késmárk 576.
 Kettler György 298.
 Kezy János 592.
 Khuen Magdolna 735.
 Khuen Rudolf 4. 85. 96. 735.
 Khurcz 504.
 Kielmann 11. 12. 41. 110. 111.
 113. 122. 131. 145. 183. 241.
 255. 267. 311. 350. 351. 354.
 Kiohn Benedek 205.
 Kinsky 548.
 Kinsperg Kristóf 52.
 Király Albert 377.
 Királyi 330.
 Kirchperg 427. 736.
 Kiskomár 427.
 Kiss János 176.
 Kisserényi Pál 174.
 Kistapolcsány 33. 347.
 Kísvárday 3.
 Klorsch 201.
 Knechler János 285.
 Koháry 740.
 Kókay György 530.
 Kokkern 58. 548.
 Kollonich 516. 574. 575. 577.
 616. 737.
 Kollonich Siegfried 66. 72.
 Kolozsvár 513.

Kolozsvár 187. 268. 459.
 Kolozsvár László 25. 239. 240.
 Komáromy Gergely 401. 512.
 726.
 Komáromy György 45. 451.
 Komárom. 12. 14—20. 23. 24.
 26. 29. 30. 38. 48. 49. 54. 65.
 68. 76. 105. 108. 112. 113.
 119. 121—23. 133. 134. 146.
 150. 152. 156. 157. 161. 187.
 200. 203. 219. 223. 231. 274.
 276. 278. 289. 291. 299. 316.
 320. 334. 338. 352. 487. 508.
 524. 525. 526. 531—535. 547.
 622. 625. 642. 696. 722.

L.

Lak 76. 712.
 Lakatjártó 172. 173.
 Lamacs 485.
 Lamars 68.
 Lambach 139.
 Lamberg Reimond 251.
 Lamberger 574.
 Landsperg 537.
 Lanenburg 516.
 Lauffer János 115. 197.
 Läuser Ábrahám 116.
 Lauzer János 183. 298. 309.
 Lelesz 253.
 Lembach 542.
 Lembachi Bernát 28. 297. 562.
 568.
 Lendóczy 401.
 Lendvay Ignác 1. 4.
 Lengyel István 741.
 Lengyelország 106. 340. 408. 422.
 486. 497. 520. 645. 656. 730.
 Lenka 291.
 Leuttenberger 19. 171.
 Léva 4. 36. 48. 130. 258. 304.

347. 365. 402. 403. 409. 431.
 435. 501. 504. 554. 569.
 Lévay László 272.
 Lichtenstein Erazmus 423.
 Lichtenstein János 44. 419. 428.
 Likava 576. 686.
 Lippa 529. 602. 611. 633.
 Lippay János 710.
 Liptó 31. 502. 656.
 Liptó vármegy 320.
 Liszthius 241.
 Listhy János 417.
 Lobkovitz László 255.
 Lopes 648.
 Loranth Ferencz 456.
 Lubomiersky Sebestyén 496.
 Lugas 518. 660.
 Lugányi 631.

M.

Madruzzo 186.
 Madruzzo Ilon 10. 90.
 Magócsy Gáspár 6. 81.
 Magyaróvár 714.
 Magyar Mihály 410.
 Mahmut 360.
 Maisst Jakab 660.
 Majthényi 50.
 Majthényi Imre 190.
 Majthényi László 51. 190. 383.
 420. 432. 435. 437. 530.
 Malatesta 513.
 Malkucs 166. 201. 633.
 Malonyai György 543.
 Malis Gáspár 227.
 Malzan 516.
 Manjesin Katalin 294.
 Mankucz 387. 391.
 Mansfeld Ernő 69. 543. 651.
 Mansfeld Károly 56. 57. 58. 546.
 547.
 Mantua 427. 578.

Mányay Péter 275.
 Marczaháza 307.
 Máriavölgy 14. 106.
 Márházy Jánor 282.
 Márkházy 139. 430.
 Maros 331. 363. 401. 509. 698.
 710.
 Maróthy Mihály 32. 311. 314.
 321. 330.
 Mártonvásár 380.
 Mátyás főherczeg 42. 43. 46. 47.
 51. 52. 53. 55. 60. 67. 70. 75. 76.
 89. 640. 641. 656. és sok helyen.
 Mátyássy Anna 741.
 Mátyusfölde 143. 208. 265.
 Maxhendl 16. 23. 26. 124. 137.
 140. 145. 160. 168. 196. 288.
 Mazaroch 482.
 Medici Antal 512.
 Medici Ferdinand 512. 515.
 Medici János 69. 512.
 Medices (de Iuan 533.
 Megyer 290.
 Mehemet 65. 66. 391. 441. 457.
 458. 494. 532. 704. 707. 708:
 712.
 Meitting Jeromos 103.
 Melith 240.
 Member 706.
 Memy 364. 383.
 Mendegel 631.
 Merny 356.
 Mersan Mihály 396. 398. 414.
 Mersperg 691.
 Meckau 735.
 Maysl 694.
 Meysl. Jakab 738.
 Mérey Zsófia 420.
 Mérges 250.
 Mihály vajda 706. 719.
 Miklós 475.
 Mikola 372.

Miksa főherczeg 61. 62. 64. 340.
640. 641. 645. 662.
Miksa császár 93.
Miksa király 4. 6.
Mlodeczky 22. 27. 71. 226.
Mockhen Bernát 671. 672. 677.
Mocsonok 149. 150. 330.
Modor 14. 33. 212. 217. 220. 222.
331. 332. 358. 417.
Mohács 65.
Mohamet 61.
Molart 16. 270.
Molart Anna 124.
Molart Jakab 125.
Molart János 364. 661.
Molart Péter 270.
Moldva 517. 531.
Monozlay András 211.
Montalembert 77.
Moritsckin Mátyás 654. 728.
Morócz Antal 168.
Morvai Ferencz 671.
Morvaország 490. 537. 538. 559.
560. 609. 661. 666. 693.
Móralis Jakab 411.
Muerpagten 585.
Mura 32. 292.
Muraköz 22. 275.
Murányvára 71. 670. 695. 738.
Murat 75. 96. 132. 295. 353. 702.
703. 707. 708. 729.
Musztafa 134. 157. 181. 201.
Muslay Jakab 173.
Mustafabellig 352.
Mynih 435.

N.

Nádasdy 21. 28. 29. 53. 57. 64.
66. 75. 76. 132. 198. 229. 233.
234. 235. 280. 282. 308. 339.
347. 488. 488. 492. 493.
Nádasdy Ferencz 22. 28. 48. 49.

50. 63. 195. 244. 291. 295.
296. 306. 310. 330. 345. 388.
436. 484. 491. 502. 508. 615.
637. 668. 689. 698. 712. 722.
Nagy Bálint 395.
Nagy Egyed 642. 721.
Nagy Ferencz 130. 409. 441. 493.
498.
Nagy Gáspár 721.
Nagy János 433.
Nagy Jeromos 315.
Nagy Imre 474.
Nagy-Kereskény 504.
Nagy-Lévárd 59. 562. 563. 568.
669. 737.
Nagy-Lőrincz 388.
Nagy-Márton 294.
Nagy-Megyer 133. 163. 215.
Nagy Mihály 352.
Nagyszombat 13. 21. 27. 33. 81.
104. 120. 152. 170. 202. 272.
283. 305. 348. 381. 409. 417.
691. 693. 734.
Nagy-Várad 517.
Nándorfehérvár 219. 512. 703.
Naszvady Domonkos 414.
Nassu 352.
Nedeolczey Péter 396.
Negran 698. 699.
Nema 227.
Némeország 5. 348.
Névery 381.
Névery János 225. 230.
Névery Tamás 393. 452.
Nicephorus 10.
Nickhan 11. 22. 203.
Nickhard 210. 389.
Nickhardstein 144.
Nirnberger Lőrincz 30. 210. 311.
Nogarolla 33. 160. 206. 240. 319.
376. 381.
Nógrád 52. 65. 198. 345. 346.

370. 386. 482. 486. 498. 507.
542. 613. 700. 714.
Nógrádpalánk 32. 344.
Novák 432.
Nuntius (pápai) 111. 120.
Nürnberg 60. 193.
Nyárad 54.
Nyárasd 524.
Nyáry Krisztina 43. 424.
Nyáry Pál 412. 470. 501. 674.
Nyáry Sára 4.
Nyírség 265.
Nyitra 25. 255. 263. 267 304.
330. 384. 482.
Nyitrai 461.
Nyitra vármegye

Ó.

Ob 486.
Óbuda 291.
Ocskay Ferencz 16. 138. 152.
164. 178. 249. 281.
Oda basa 374.
Oláhország 517. 531.
Olasz Gergely 190. 191. 197.
311. 336.
Olasz György 36. 231. 232. 367.
Olaszország 169. 578.
Olay 195. 630.
Olmütz 114.
Omer 68. 340. 341. 388. 509. 642.
Ompítál 16. 165.
Ónory 27.
Orazzió 198.
Ormándy Péter 29. 88. 141. 163.
302.
Oroszfalva 52.
Oroszy András 631. 671.
Órtel János
Osztróluzy Menyhért 92.
Osztrósyth Endre 43.
Osporgár 372.

Ottingen 526.
Ottingen Vilmos 254.
Óvár 147.
Ozman 31. 33. 149. 155. 157. 161.
162. 181. 204. 264. 317. 340.
341. 346. 350. 387. 389. 416.
510.
Ózólyom 312. 345. 530. 563. 566.
569. 570. 571. 574. 578. 579.
580. 583. 591. 719.
Ozora 76.

P.

Paar János 238.
Pádua 653.
Págy 92.
Paka 169. 363.
Pakoszd 50.
Paks 17. 137.
Paksy György 26. 243. 250. 251.
266. 270. 272. 287. 306. 307.
308. 354. 380.
Palánk 33. 51. 198. 346. 700.
Paleologus 73. 74. 694. 695.
697—699.
Pálffy János 5. 144. 210. 256.
266. 535. 537. 735.
Pálffy István 5. 160. 294. 312.
535. 537. 649. 735.
Pálffy Katalin 7. 11. 53. 537.
Pálffy Lőrincz 2.
Pálffy Márk 177.
Pálffy Miklós a győri hős 1—
végig.
Pálffy Miklósné 219. 735.
Pálffy Pál 2. 596. 649. 735.
Pálffy Tamás 83. 87. 107. 240.
268.
Palota 4. 52. 76. 87. 88. 131.
146. 147. 174. 195. 204. 274.
490. 500. 722.
Palotay István 730.

Panik János 395.
 Pannónhalma 695.
 Pápa 29. 63. 137. 302. 307. 317.
 338. 389. 529. 714.
 Párkány 17. 57. 154. 345. 393.
 Pathó Gáspár 718.
 Pázmány Péter 476.
 Pecz 63. 312. 622—624.
 Peczek 162.
 Peilnstein 437. 452. 467.
 Peizen 571.
 Perdenstetter 646.
 Perger Mátvás 379. 380.
 Pernstein János 64. 621.
 Perényi 34. 356.
 Pernessy Endre 428.
 Pest 66. 96. 400. 596. 603. 610.
 618. 630. 689. 698. 709. 713.
 719.
 Pestalocius Miklós 18. 169. 170.
 189. 244.
 Pesthy Zsigmond 458.
 Pethe László 190.
 Petky Farkas 395.
 Petrowcz Antal 378.
 Pezzen 273. 556. 609. 697. 699.
 701. 711. 713.
 Pezzi 667.
 Péchy Menyhért 122.
 Pécs 342. 349. 445.
 Pétervárad 704.
 Pfühl 516.
 Pichelperger 337.
 Pichler 30.
 Pichler Gáspár 296. 298. 300.
 311. 313. 343.
 Pilsen 693. 728.
 Pintér Ferencz 319.
 Piszke 33.
 Plabenstein 32. 344. 345. 346.
 616.
 Pochy 173.

Pográny Benedek 39. 51. 108.
 130. 256. 266. 376. 385. 389.
 410. 434. 449. 501. 553. 624.
 655. 736.
 Póhi Boldizár 359.
 Polány Balázs 642.
 Polány Farkas 378.
 Polány Márton 543. 642.
 Pómegyer 592.
 Pongrácz 741.
 Popp János 59. 550.
 Poppel Juslav 24. 246.
 Pornau 322. 324.
 Poroszország 522.
 Porsius 538.
 Pozsony vára 86. 101. 676. 682.
 683—685. 724.
 Pozsony vármegye 256. 258. 284.
 318. 331. 339. 487. 542. 681.
 685.
 Pozsony városa 6. 16. 18. 19.
 26. 33. 62. 83. 128. 150. 161.
 199. 206. 227. 294. 341. 348.
 355. 416. 405. 546. 507. 606.
 615. 616. 645.
 Pozsonyi uradalom 328. 676.
 Prága 7. 12. 15. 17. 21. 36. 47.
 55. 56. 60. 63. 118. 127. 133.
 136. 138. 144. 185. 191. 239.
 269. 297. 340. 366. 425. 429.
 432. 450. 479. 480. 529. 536—
 538. 603. 644. 655. 687. 688.
 693.
 Praun Erasmus 15. 41. 42. 45.
 54. 127. 186. 368. 376. 410.
 442. 491. 523.
 Prégelius 12. 109.
 Prestyenszky János 622. 623.
 Prépótvár 427.
 Pylini 434. 671.
 Pyri Sragia 405.
 Pyskhy 394.

Puchheim 210. 228.
 Pudmericz 125. 208. 396. 399.
 518. 519.
 Putnoky János 181.

R.

Rába 291.
 Rábcza 291.
 Rác István 642.
 Rác Lukács 632.
 Radday András 401.
 Radeczy 7. 84. 90. 95. 202. 211.
 322. 325.
 Radasóczi Borbála 471.
 Rady István 543.
 Radzyvill 664.
 Rákos 603.
 Rákóczy 49. 427. 488.
 Rákóczy Zsigmond 50. 69. 73.
 475. 485. 687.
 Ramadan 494. 495.
 Ramhan 173. 292.
 Raminger 710.
 Ráró 2.
 Razman 279.
 Reczep 393.
 Reezky György 96.
 Reczup 375.
 Rechberg Fülöp 103.
 Redern 75.
 Redern János 110.
 Regensburg 641.
 Rehlinger Frigyes 103.
 Rehlinger Kristóf 103.
 Reikovith 336.
 Reisach 12. 106. 108.
 Reisser 527.
 Reischel 23. 174. 192. 220. 221.
 229. 247.
 Reitmann 526.
 Rescher 512.
 Retzenmark 327.

Révay 172. 214. 275. 417. 502.
 Révay András 46. 393. 477.
 Révay Ferencz 421.
 Révay István 372.
 Révay Márton 44. 429.
 Révay Mihály 27. 294.
 Révay Miklósné 4.
 Récse 417.
 Réthe 240. 268.
 Richter Menyhért 556. 737.
 Riedelius 249. 252.
 Rimaszombat 504.
 Robgieser Salamon 198.
 Roggendorf község 209.
 Roggendorf János 212. 542.
 Rósa 182.
 Rosenberg 206. 215.
 Rosenberger 81. 82. 126. 127.
 134. 175. 176. 179. 188. 211.
 293.
 Roszwurger Mihály 518.
 Rosswurm 656.
 Rottenberger Osver 555.
 Rózsahegy 283. 284.
 Rudolf király 4. 5. 8. 11. 12.
 19. 28. 42. 43. 45. 47. 48. 52.
 63. 65. 72. 73. 85. 86. 96.
 102. 144. 183. 220. 510. 528.
 642. 646. 651. és több helyen.
 Ruggiero Veronici 549.
 Rumpff 45. 69. 127. 451. 598.

Sz.

Szabó Mihály 134. 214. 227.
 Szabó Vincze 372. 405. 406.
 621.
 Szakolcza 3. 17.
 Szarvas 475.
 Szeged 61.
 Szekeres János 481.
 Szekszárd 72.
 Szelestey János 344. 374. 414.

Szempecz 104. 333. 354. 731.
 Szent-Endre 627.
 Szent-György 305. 328. 541.
 576. 667. 674. 684.
 Szent-Kereszt 459.
 Szentkirályi Miklós 319.
 Szent-Márton 53.
 Szent-Márton vára 252.
 Szentmihály 250.
 Szentmiklós 265. 335.
 Szent-Pál 387.
 Szentpéter 3. 380.
 Szentpéteri János 414.
 Szent-Tamás 507.
 Szerdahely 642.
 Szered 426.
 Szécsény 32. 51. 65. 198. 345.
 386. 482. 486. 542. 544. 699.
 711.
 Szécsénpalánk 344.
 Széchy 427.
 Széchy-Sziget 428.
 Székelyhid 81.
 Székelység 438.
 Szép Péter 27. 289. 354.
 Sziget 508. 523.
 Szikszó 342. 371.
 Szinán 53. 371. 425. 441. 485.
 512. 517. 524. 525.
 Sziszek 482. 483. 485. 499. 500.
 Szitásy 208.
 Szitnya vára 4. 57. 546. 575. 686.
 Szlavonia 481.
 Szolimán 600.
 Szolnok 61. 475. 491. 709.
 Szombathely 220.
 Szögyény Máté 617.
 Szőny 383. 396.
 Sztambul 712.
 Szuha 262. 654.
 Suhay István 54. 56. 73. 527.
 536. 660. 691. 692. 712. 735.

Szúnyogh 44. 353.
 Szűsz 122. 156. 147. 174. 300.
 304.

S.

Saban 722.
 Salm Anna 612.
 Sabani 620.
 Salm Gyula 24. 25. 17. 86. 108.
 110. 140. 214. 237. 243. 266.
 273. 310. 417. 438. 444. 447.
 448. 453. 454. 493. 464. 465.
 469. 478.
 Salm Károly 711.
 Salm Weikard 711.
 Salus 482.
 Saman 264.
 Samarja Ferdinand 25. 108. 133.
 136. 224. 256. 354. 390.
 Samarja 159. 164. 220. 236. 242.
 247. 257. 415.
 Sambek 143.
 Sámok 295.
 Sombor 690.
 Sándorffy Miklós 665.
 Sarlusan 138.
 Sárkány János 605. 613.
 Sárrete 386.
 Sárvár 291.
 Sasvár 132. 235. 290. 714.
 Sasvár 265.
 Saterchy Mehemed 632.
 Savorgnano 44.
 Schiltern 248.
 Schlick 110.
 Schödl Felix 479.
 Schönbürg 516.
 Schwarzenberg 58. 61.
 Schwarzenberg Adolf 67. 88. 70.
 72. 73. 74. 75. 569. 594. 643.
 644. 646. 648. 650. 652. 656.
 661. 664. 675. 689. 695. 701.

Schwarzenberg Ottó 186.
 Schwarzenberg Sybilla 741.
 Schwendi Lázár 103.
 Schwirhoff 550.
 Scisciensis Márkus 244.
 Scipio 69.
 Sebestyén 161.
 Selessy János 283.
 Selerza 483.
 Selmecz 273.
 Sellye 718.
 Semey 292.
 Senthe 149.
 Sennyey Pongrácz 492.
 Serényi Mihály 475.
 Serzala Jeromos 54. 522. 523.
 Slaus basa 599.
 Sibrik 412. 428. 429. 432. 434.
 437.
 Sibrik Ferdinand 344.
 Sigha 172.
 Sigmundics Péter 205. 355.
 Sick
 Siksó 290.
 Sichell Tamás 694.
 Simon Péter 166.
 Simontornya 181.
 Sipos Ambrus 204. 336.
 Sittkey György 92.
 Snopkowsky 329.
 Sodiery István 592.
 Soláthy 513. 517.
 Soloman 623.
 Solt 96.
 Somogyi 336.
 Somoskő 51.
 Sooky Endre 92.
 Soos 4.
 Soos Benedek 220.
 Soos János 294.
 Sopornya 330.
 Sopron 241. 305. 417.

Sóskút 380.
 Sponyolország 5.
 Spanyol király 326.
 Speciacaša Nándor 22.
 Sp. nzenstein 65. 555. 611. 616.
 Starsith Farkas 527. 629. 629.
 Stharembeg Gotthard 526.
 Steifenbach Kristóf 519.
 Stein Markard 103.
 Sthychel 179.
 Stiehl György 131.
 Stomfa 107. 140. 437. 438. 459.
 576. 657. 666. 669. 670. 726.
 731. 737.
 Strossi 2. 25.
 Strotzing Ruprecht 24. 260.
 Styttel József 413.
 Suly 591.
 Surány 46. 267. 384. 410. 470.
 686.

T.

Tabán 162.
 Tálja 475.
 Tamasko Tamás 431.
 Tapolczay 16. 18. 20. 109. 128.
 129. 137. 140. 155. 158. 169.
 170. 172. 185. 189. 192. 197.
 Tapolcsány 48. 484.
 Tapolcsányi 48.
 Tapolcsányi János 296. 519.
 Tarczal 475.
 Tasla 504.
 Tata 26. 53. 57. 63. 65. 70. 76.
 126. 180. 199. 201. 206. 212.
 230. 249. 250. 251. 272. 273.
 274. 281. 307. 308. 314. 379.
 487. 506. 524. 525. 547. 548.
 552. 601. 622. 635. 636. 715.
 722.
 Tardoskedd 667.
 Tatay 155.

Tatay Máté 36. 336. 367. 377.
378.
Taxis 175.
Tekeni Pál 264.
Telegdy 188. 225.
Temesvár 272. 371. 600.
Temetvény 711.
Terebes 496.
Teschen 537.
Terzka 553. 608.
Tettauer 516.
Tetény Bálint 355.
Teufel 26. 123. 127. 255. 291.
293.
Tauffenbach 50. 51. 475. 476.
490. 544.
Thalasy 287.
Thaly János 195. 216. 336. 354.
Thanhausen 151. 449. 508.
Thatos Lukács 204.
Thekeney Demeter 659.
Theököly Sebestyén 93.
Theosseor 164.
Thúröczy Péter 351.
Thúry Benedek 274.
Thúry Ferencz 279. 727.
Thúry János. 592.
Thúry Márton 17. 19. 21. 22. 25.
26. 37. 38. 58. 87. 88. 110.
113. 130. 131. 135. 138. 139.
145. 171. 172. 173. 179. 180.
183. 185. 191. 194. 196. 213.
304. 330. 334. 347. 355 414.
553.
Thurzó György 376. 486. 523.
Thurzó Miklós 711.
Thurzó Szaniszló 238. 711. 735.
Tihaja 172. 173.
Tirol 603.
Tisza folyó 290. 475. 528. 541.
Tobaid 380.

Tobitschaw 114.
Tobovszky 735.
Tokaj 265. 487. 528.
Tokot 174.
Tolna 73. 137. 327.
Tolnay György 741.
Tompá János 2.
Torna vármegye 81. 687.
Tornóc 149. 150. 330.
Towár 543.
Török Pál 140.
Törökország 234. 664.
Törzs György 395.
Török György 496.
Török István 198. 229.
Tőtösy 3.
Traukon 127.
Trautson 511. 598.
Trencsén 31.
Trencsén vára 466. 576. 665. 686.
Trencsén vármegye 320. 384. 413.
487.
Trezkyn Johanna 114.
Trinckhn 82.
Trient 10. 100. 103.
Trombitás Bálint 45. 436.
Trombitás Ferencz 282.
Trombitás János 17. 18. 19. 24.
25. 26. 38. 44. 124. 132. 133.
134. 135. 138. 153. 158. 161.
163. 178. 188. 216. 148. 264.
276. 363.
Trottschner 274. 175.
Troyer 8. 16. 24. 25. 26. 39. 40.
101. 124. 128. 143. 151. 165.
Trybiczky Miklós 409.
Tuccana 709.
Tuczentaller Márton 479.
Turn 516.
Túrócz 31. 426. 723.
Túrócz vármegye 320. 502.

U.

Ujfalu 396.
 Ujfalussy János 710.
 Ujlaky Farkas 311. 312. 316.
 321. 322.
 Ujvár 14. 20. 36. 38. 40. 45. 46.
 52. 57. 60. 63. 66. 76. 119.
 130. 149. 167. 179. 225. 226.
 256. 258. 282. 286. 292. 296.
 304. 316. 339. 397. 469. 481.
 537. 561. 616. 625. 671. 631.
 711. 713. 726.
 Unch 216.
 Ungnad 176. 196. 206. 207. 243.
 390. 619.
 Ungnad Ádám 289.
 Ungnad Dávid 12. 53. 73. 113.
 157. 200. 251. 496. 687.
 Ungnad Kristóf 93. 94. 99. 145.
 Urumelli 494.
 Usalyné 152. 160. 164.

V.

Vabancourt 648.
 Vác 33. 48. 59. 61. 65. 66. 143.
 275. 346. 348. 403. 608. 610.
 613. 616. 630. 631. 634. 639.
 698. 699. 700. 710.
 Váci András 273.
 Váci János 418.
 Vadkert 617. 721.
 Vága 642.
 Vág folyó 17. 143. 148. 155. 223.
 261. 705.
 Vághy Ferencz 39. 393. 396. 451.
 Vál 37. 275. 280. 282. 374. 380.
 407. 596.
 Waldburg Jakab 103.
 Valechini György 125.
 Vangner János 239.
 Vangner Tobiás 261.
 Vanyeh György 398.

Várad 528. 602. 611.
 Várdai Pál 3.
 Vargoch 81.
 Wartha Pál 315.
 Vas Péter 162
 Vas vármegye 681.
 Vasony 70.
 Vasyvelly János 372.
 Vedrőd 312.
 Weissenhorn 427. 736.
 Velence 260. 261. 420.
 Velich György 105.
 Vely 191.
 Vereb 380.
 Wernstein 237.
 Verőcze 2. 66.
 Veszprém 49. 52. 70. 76. 289.
 338. 485. 487. 490. 500. 722.
 Veseoli 485.
 Vesse 330.
 Wettle 16. 103. 125. 158. 159.
 165.
 Végles 267. 436. 540. 541. 560.
 575. 616. 695. 738.
 Vértess 22. 26. 29. 65. 275. 307.
 308. 310. 367.
 Wihauser Zsigmond 227.
 Villinger Jakab 103.
 Vilmos herczeg 23. 233.
 Vincze Lőrincz 626.
 Visegrád 59. 554. 613. 700.
 Vistuk 125. 396. 399.
 Vitfi Egyed 436. 437.
 Vittencz 415. 470.
 Vizkelethy Tamás 697. 702. 703.
 710. 730.
 Wlassich Máttyás 23.
 Volkarth 20. 180. 184.
 Wolkenstein Károly 6. 103.
 Wolkersdorf 313.
 Vöröskő vára 6—8. 16. 19—21.
 24. 34. 69—71. 77. 83. 85. 94.

96. 100. 103. 121. 124. 142.
151. 159. 165. 175. 182. 185.
189. 209. 224. 242. 249. 252.
257. 258. 262. 270. 284. 288.
290. 305. 390. 408. 426. 450.
512. 576. 598. 654. 662. 721.
732. 733.
Vörösvár 620. 621.
Wrathkowsky 2. 296. 350.
Vydffy V. 503. 603.

Z.

Zabó Mihály 350. 381.
Zágráb 299.
Zaka Mihály 203. 304.
Zala vármegye 681. 712.
Zalu 299.
Zaluzky János 211. 213. 238. 288.
Zamoyski 54. 520. 521. 422. 524.
Zazy 449.
Zefer 341.
Zekothy Márton 243.
Zeleméry László 18. 20. 107. 132.
145. 146. 148. 151. 189. 226.
244. 274. 287.
Zelesi 2.
Zelestey Ferencz 92.
Zelina 2.
Zeliz 3.
Zeller Mihály 672. 695.
Zentkirályi Miklós 362.
Zeöldény Máté 714.
Zerdahelyi 18. 169.
Zerdahelyi 278.
Zerdahelyi Imre 3.

Zerdahelyi István 464.
Zerkvich 314.
Zernovich Miksa 313. 337.
Zs. uch Mihály 294.
Zékely Mihály 718.
Zékely Mózes 518.
Zilesey János 369.
Zily György 597.
Zimmern Vilmos gr. 103.
Zinzendorf 210.
Zkalka 213.
Zobonya Bálint 509.
Zolak 388.
Zollern Hechingen 103.
Zólyom 4. 30. 38. 51. 52. 59. 60.
76. 385. 449.
Zomor Pál 92.
Zöke Péter 283.
Zölösy Péter 125. 229.
Zrinyi 33. 41. 43. 49. 53. 280.
293. 345. 347. 411. 488. 489.
491. 690. 705. 722.
Zrinyi György 49. 72. 246.
Zuha 420. 728.
Zukány János 265.
Zsámbék 72. 235. 596.
Zsambok 343.
Zsember 435.
Zsembery János 381.
Zsembery István 381.
Zsembery Pál 381.
Zsibrik Gáspár 44. 385.
Zsigárd 642.
Zsigmond király 1. 54.
Zsürey Gergely 158. 159.

